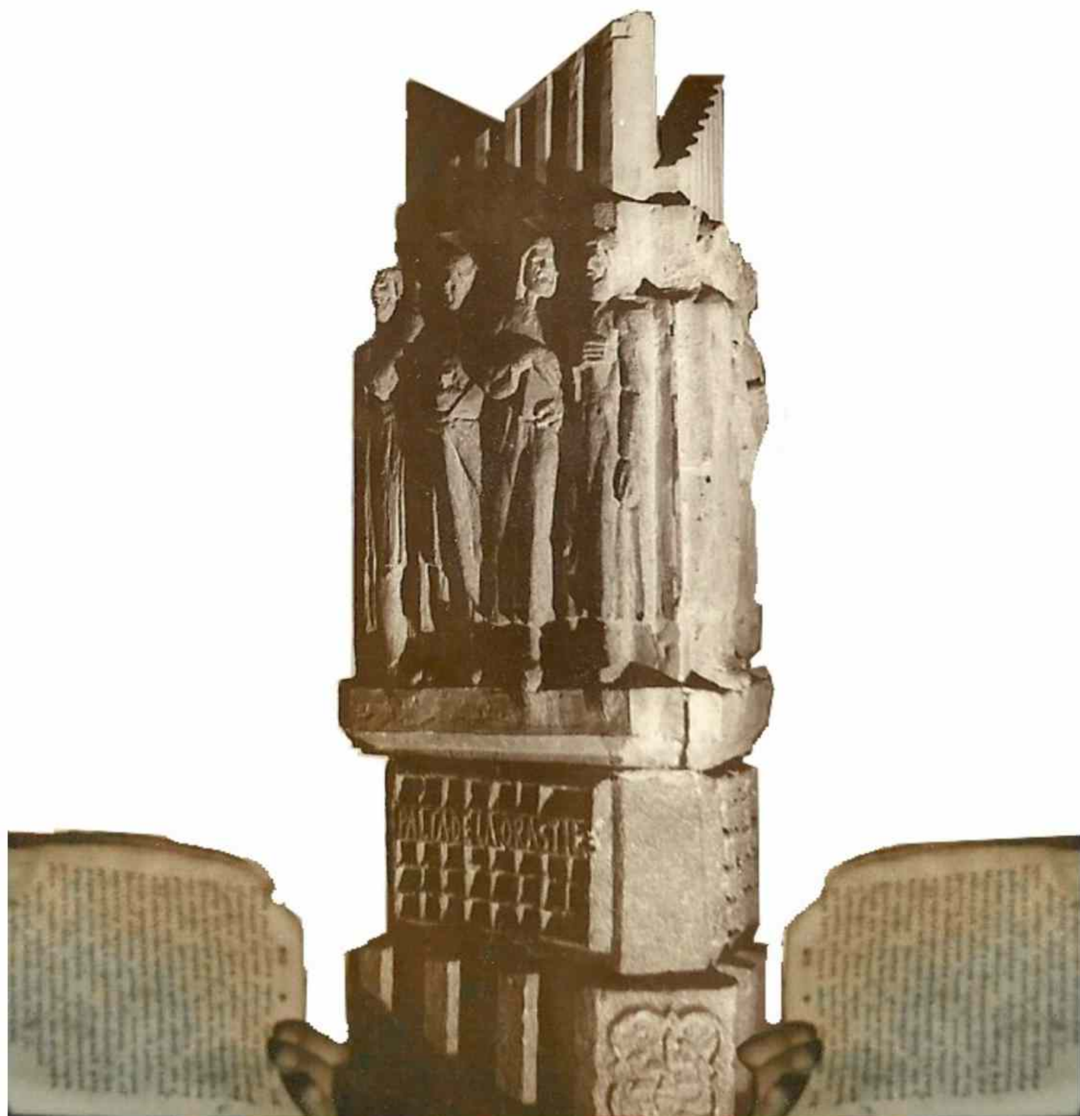
Oamenii din Ținutul Orăștiei

Călindaru' Foii Interesante

Volumul I



Coordonat
Dan Orghici
Adrian Ioan B. Secui

Editura Măiastra

Călindaru' Foii Interesante

Personalități

Volumul I

...

Coordonat
Dan Orghici
Adrian Ioan B. Secui

Editura Măiastra 2023

Tehnoredactare și editare: Dan Orghici
Corectura: Denisa Toma
Coperta Dan Orghici
Imagini:
- Coperta 1 macheta grupului statuar „Palia de la Orăștie", autor sculptorul Nicolae Adam.
- Coperta 4 sus coordonatorii; siglele diferitelor surse de informare; Stema medievală a orașului și desen după Cetatea Orăștiei.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Călindaru' Foii Interesante : personalităţi / coord.: Dan Orghici, Adrian Ioan B. Secui. - Târgu Jiu : Măiastra, 2023
2 vol.
ISBN 978-606-042-318-8
Vol. 1. - 2023. - ISBN 978-606-042-319-5

I. Orghici, Dan (coord.)
II. Secui, Adrian Ioan B. (coord.)

008
929

Călindaru' Foii Interesante

Personalități

Volumul I

…

Coordonat
Dan Orghici
Adrian Ioan B. Secui

Incursiune într-un trecut aurit

Oricine aruncă o privire peste primele pagini ale Istoriei Orăștiei începe să trăiască sentimentul unui plonjon în istoria Transilvaniei și a României. Este ca o privire prin fereastra îngustă a unui oraș de provincie, pe care se văd secolele și prin care, nu demult, traversau alene și chinuitor tirurile de cursă lungă, transportatorii turci, bulgari și iranieni. De o bucată de vreme, de cînd s-a inaugurat autostrada prin Orăștie, prin localitatea ajunsă la 13-15.000 de locuitori se mișcă mai mult oamenii locului și ai împrejurimilor.

Pe autostrada care leagă Vestul României de Cluj și de Sibiu și care, de ani buni, se chinuie să ajungă și la București, există o singură coborîre pentru Orăștie. Cine a ratat-o, merge pînă la Simeria sau la Deva iar, dacă vine dinspre Timișoara, se duce pînă la Sebeș. Pe autostrada A1, dacă n-a întors la timp capul și n-a apucat să arunce o privire, oricine poate trece și pe lîngă cîteva secole de istorie și cultură, pe lîngă biografii și momente unice în istoria României.

Unul dintre cei care și-au legat viața de Orăștie, după ce a ratat de cîteva ori coborîrea de pe autostradă și mers pînă la Simeria, a avut ideea amplasării unei pancarte cu indicator pentru Cetățile Dacice. Și acesta a devenit semn de Orăștie. Vezi mai bine trimiterea la Cetățile Dacice și cobori.

Așa și cu Istoria lui Dan Orghici și Adrian Ioan Secui. Dai pagina de gardă și de pe filele calendarului cobori în universul cetăților regale ale Transilvaniei. Abia scufundat în această bogată documentație biografică și istoriografică începi să înțelegi cît de importantă a fost și rămîne cetatea în nașterea și evoluția unei așezări. Toate orașele, mici și mari, care n-au în inima lor o cetate sunt lipsite de norme, reguli și tablă de valori. Oricît de mult s-ar întinde, ele păstrează caracterul de adunătură.

Cine are norocul să deschidă Istoria Orăștiei de Dan Orghici și Adrian Ioan Secui nu poate să nu observe că orașul a fost magnetul

economic, cultural și spiritual pentru toată regiunea. Cele mai multe personalități hunedorerne s-au născut prin satele de pe valea Mureșului, din Munții Orăștiei sau din Apuseni si s-au ridicat „la oraș”, la Colegiul reformat Kún și, mai apoi, „Aurel Vlaicu”. Cetatea Orăștiei (care abia acum se află într-un proces de restaurare), cu trecutul și cu regulile ei a atras, a școlit și a promovat tinerii din zonă, hrănindu-i cu speranțe de civilizație, cu modele și cu răspunderi.

Istoria de față are valoarea unui monument cultural. Munca de ani și ani depusă de Dan Orghici și Adrian Ioan Secui se însumează într-o lucrare de referință pentru viața și istoria orașului. Autorii își pun numele pe una dintre cele mai importante lucrări dedicate orașului, cetății și împrejurimilor Orăștiei. Ea trebuie inclusă în toate bibliotecile orașului și ale comunelor din preajmă și poate fi baza orelor de dirigenție și educație civică. Întorcînd paginile acestei cărții, și adulții și copiii pot înțelege de unde vin și încotro s-ar putea duce. Orașul acesta poartă cu sine o strălucită lecție de viață. Cetatea Orăștiei s-a transformat dintr-o zidire militară cu scopuri de apărare într-o cetate culturală și spirituală, ratînd o relansare economică după 1990.

Lucrarea celor doi autori, întinsă pe ani și ani de adunat documente, de interviuri și mărturii, de parcurs arhive, biografii, istorii școlare și crîmpeie de viață pune la un loc aproape toate numele oamenilor care au trecut și au marcat istoria Orăștiei. Ne aflăm în fața unui dicționar de personalități care are și valoarea unei cercetări istorice dar și a unei enciclopedii a orașului și a împrejurimilor. Istoria Orăștiei arată ca o mare carte a ținutului, ca un catalog al personalităților hunedorene, ca o listă a marilor patrioți români a căror existență se află zidită în clocotitoarea istorie Transilvaniei.

Lectura primului tom din Istoria Orăștiei te obligă să descoperi nume ignorate, persoanlități importante care s-au format sau au trăit din spiritul orașului, cei mai mulți copii de țărani de pe văile din preajmă. Orăștia a fost pentru satele din jur și pentru locuitorii lor un fel de capitală, de centru spitalicesc, de reședință culturală, de focar patriotic. „Despărțămîntul” Astrei de la Orăștie a dat întregii zone un iz și o înălțime patriotică și a furnizat cadrul în care s-au format și ridicat artiști și profesori, savanți și politicieni de seamă. Decenii peste

decenii, Orăștia a pulsat ca o cetate a spiritului românesc animat de ideea Unirii cu Țara. Marii unioniști ai Transilvaniei au fost hunedoreni, unii au studiat și au crescut la Orăștie, alții au fost bistrițeni, sălăjeni, moți de Alba și Bihor. La Orăștie se tipăreau ziare și reviste, funcționau edituri și iluminau dascăli din nobila stirpe a Școli Ardelene. Corurile Astrei nu cîntau decît muzică patriotică și muzică populară ardelenească.

Nu știu în cîte orașe din țara noastră profesorii s-au bucurat de atîta copleșitoare considerație. Localnicii și elevii de liceu își ridicau respectuos pălăriile și șepcile în fața lor și îi omagiau cu sărbători și cîntece, cu titluri și onoruri. Orașul acesta, ridicat ca o cetate de pază pe Valea Mureșului, cu vremea, prin voința localnicilor a devenit o referință culturală, medicală și de învățămînt. Și continuă să fie, chiar dacă autobuzele și microbuzele de pe văile din împrejurimi, în loc să aducă elevii la licee și la internate îi duc pe absolvenți la muncă în Spania și Italia.

Istoria Orăștiei este mai bogată în personalități și idealuri românești decît știu și cred chiar locuitorii ei. Trecutul orașului este copleșitor. O probează chiar lista de personalități incluse în lucrarea lor de Dan Orghici și Adrian Ioan Secui.

„Istoria Orăștiei" este ca o piatră de temelie pe care se poate construi viitorul orașului.

Cornel Nistorescu

Un Oraș mic cu mulți Oameni mari
Argument

Călindaru' Foii Interesante pleacă de la dorința de reașezare în circuitul istoriei locale a unor nume și fapte, pilde de viață și mărturisește gratitudinea față de valorile de altădată, care prin profesionalismul lor și-au câștigat dreptul de a li se aduce un laudatio scriptori, laudatio libri.

Povestea de față pornește de la încercarea de a prezenta cititorului din zona Orăștiei, prin articole în săptămânalele ***Vorba*** și ***Foaia Interesantă,*** diverse personalități ce s-au născut sau au învățat aici. Ne-am tot lovit, în decursul timpului, de lipsa unui calendar în care să fie cuprinși aceștia, nu de puține ori datele pe care le găseam erau fie incomplete, fie eronate, trebuia făcut ceva și nu știam ce și cum, dar trebuia făcut ceva. Să așteptăm ca altcineva să facă asta părea cel mai simplu, însă, noi coordonatorii nu aveam răbdarea munților, așa că ne-am apucat de treabă.

Am mai luat astă sarcină deoarece o bună parte a enciclopediilor ori a monografiilor naționale, județene sau locale au omis ori au uitat să includă multe dintre personalitățile zonei Orăștiei, de care noi aveam cunoștință (sperăm că nu din rea voință). Oameni de știință, inventatori și inovatori. scriitori, economiști, oameni politici, medici, artiști etc., personalități ce s-au remarcat în trecut ori contemporane din diferitele sfere de activitate nu erau menționați.

Criteriile de selecție care au stat la baza demersului nostru au fost diferite de la caz la caz și de la o profesie la alta. Însă primordiale au fost recunoașterile venite din partea entităților profesionale în cadrul cărora au activat sau activează personalitățile pe care le-am inclus în lucrarea noastră. Recunoștințe și aprecieri din partea mediului academic sau științific, cărți publicate, invenții sau inovații, recunoașterile comunităților internaționale, naționale sau locale, expoziții (în cazul artiștilor pastici) și altele. Toate documentate.

Din diferite motive, personalități ca arhitectul Vasile Oprișan, avocatul Gelu Emil, inginerul software Radu Cornea, istoricul Mihai Căstăian, fotograful Sandu Cazan, medicul Carașcă Emilian, ing. dr. Dănilă Nicolae, profesorul Kuna Otto și alții nu sunt prezente în această ediție a Călindarului Foii Interesante. Poate noi sau viitorimea va completa omisiunile noastre.

Folosind ca surse de informare arhive și biblioteci, istorii orale (documentate ulterior) și interviuri, biografii fișate apoi redactate, a venit acum în fața dumneavoastră Călindaru'. Carte prin care aducem „Oamenilor de la noi" dovada scrisă a aducerii aminte și a recunoștinței.

De ce calendaristic?

Dorim, ca în timp, să-l dezvoltăm ca o enciclopedia virtuală a Orăștiei, un viitor site pe care să se găsească mai multe date. Încep cu oamenii deoarece locul fără oameni este un simplu punct gol marcat pe hartă. Urmare firească a Călindarului ar fi necesar „Au publicat la Orăștie" și „Celebrități locale". Apoi „Locuri și case", iar mai apoi, ce-o mai fi. Deci planuri avem.

Călindarul este împărțit în 14 capitole. Deschizându-se prin „Cuvântul înainte" la istoria Orăștiei - scris de istorici și cercetători, urmat de lunile anului plus un capitol distinct, la final, care-i cuprinde pe cei a căror dată sigură de naștere nu o cunoaștem. Deci anul plus doi, deschizând astfel drumul celor ce or vrea, sau de ce nu, tot noi, să ducă mai departe un alt Calendar.

Zona Orăștiei, zonă a Transilvaniei, a fost un veritabil creuzet și punct de plecare al multor personalități. Aici s-au născut, au învățat ori aici și-au desfășurat activitatea o mulțime de personalități în adevăratul sens al cuvântului. În cei peste 15 ani de muncă la Calendar' nu de puține ori am rămas înmărmuriți și noi, coordonatorii. Știam de existența multora, însă totul trebuia documentat. De aceea, acum suntem siguri de adevărul enunțat în titlul „Orăștia este un oraș mic cu mulți Oameni mari". Doar simpla enumerare a personalităților susține munca noastră, însă vă lăssăm placerea de ai găsi lecturând.

Zile faine și trai bun, vă dorim!

Dan Orghici și Adrian Ioan B. Secui

Cuprins

„Cuvânt înainte” la istoria Orăștiei scris de istoricii și cercetătorii:

Géza Kuun



Lingvist, filolog, orientalist, doctor în științe - filozofie, vicepreședinte al Academiei de științe din Budapesta.

Descendent al unei vechi familii nobiliare maghiare, Géza Kuun s-a născut la 29 decembrie 1837, la Sibiu. Tatăl său, Ladislau Kuun, provenea din familia fondată de Kocsard Kuun de Osdola în timpul domniei voievodului Ioan Zapolya (1540). Contesa Constance Gyulay de Maros-Nemeti și Nadaska, mama lui Géza, descindea din familia contelui Samuel Gyulai, ofițer în armata voievodului Transilvaniei, Moise Szekely. Bunica lui Kuun a fost Suzanne Kacsandy de Kohany, contesa Gyulay.

Educația primară o primește în casa părintească, apoi a studiat la Institutul Szőnyi Pál. A copilărit în Transilvania, iar în timpul revoluției din 1848-1849 s-a refugiat la Cluj împreună cu familia, unde a urmat cursurile Colegiului protestant. După revoluție s-a stabilit împreună cu părinții la Budapesta și a continuat studiile în 1852-1854 la Colegiul Real. A frecventat cursurile de arheologie, istorie (discursurile lui Cicero, Grecia antică), numismatica, filologie și literatura maghiară și germană și a susținut examenul de maturitate la Nagy-Koros, în 1855. În cursul anilor 1856-1857 călătorește singur sau însoțit de sora sa Irene și verișoara Otilia Wass la Viena, Linz, Innsbruck, Milano, Veneția și Genova. Studiază o vreme la Universitățile din Budapesta și Göttingen.

În 1856-58 studiază la Universitatea din Pest filologia clasică, arheologia, numismatica și istoria. În perioada 1858-59 urmează cursurile Universități din Göttingen, unde și-a obținut o diplomă de doctorat. A vizitat, studiind, în fiecare an faimoasele biblioteci din nordul Italiei. Fiind dornic să exploreze bibliotecile din Balcani, îl găsim, însă, și în bibliotecile din Germania, Franța, Olanda și Elveția studiind limbile germană, franceză, engleză, italiană, română și greacă, a scris și a citit ebraică, turcă, arabă, persană și latină.

A fost preocupat, în principal, de sursele estice ale maghiarilor

cuceritori, precum și de lingvistica comparativă, de dezvoltarea literaturii orientale și de problemele legate de istoria religiei comparative. În câteva dintre lucrările sale a examinat unele dintre problemele istoriei Transilvaniei. În cercetările sale, el a descoperit Codul Kunx din 1303 în biblioteca bisericii Sf. Marcu din Veneția, pe care a publicat-o ca rezultat al celor peste șase ani de muncă, cu studii introductive și note în limba latină. Acest codex a păstrat vocabularul și gramatica limbajului kunx dispărut. Atenția lui s-a îndreptat spre amintirile migrației și cuceririi ungurilor conservate în textele orientale. Pe baza surselor sale, a tras concluzia că ungurii își au originea în regiunea Altai și i-a considerat ca pe o rudă a turcilor. În cinstea mileniului, el a compilat un capitol despre izvoarele estice ale binecuvântării naționale maghiare. El a făcut o trecere decisivă în munca sa când a moștenit castelul de la Marosnémeti din Gyula, parcul cu celebrul Lapidar Roman. A extins arhivele și depozitul de piatră al castelului, dedicând mai mult timp istoriei Transilvaniei, inclusiv județului Hunedoara. Acest efort a fost clar indicat de faptul că a devenit președinte al Societății istorice și arheologice din Hunedoara, fondată în 1880. A fost unul dintre cei mai celebri savanți transilvăneni din generația lui.

La 20 mai 1867, Academia Ungară de Științe l-a ales ca membru corespondent, iar la 17 mai 1883 a fost ales membru deplin cu atribuții în consiliul directorial. Între 10 mai 1901 și 13 mai 1904 a fost vicepreședinte al Academiei Ungare de Științe.

Géza Kuun a frecventat salonul contesei de Orsini, societatea de elită din Veneția și a intrat în relații amicale cu celebrul compozitor Franz Liszt și cu scriitoarea română Elena Ghica, principesa Koljzoff – Massalski, cunoscută în mediile intelectuale cu numele Dona d'Istria. Sora lui Géza s-a căsătorit cu Adalbert Fay, apropiat al împăratului Franz Josef. După 1870 s-a stabilit în Transilvania, la Mintia, la moșia unchiului său Ludovic Gyulay și s-a căsătorit cu Vilma Kemeny, fiica baronului Kemény de Magyar-Gyeno Monosto și a Barbarei Zeyk de Zeykfalva.

Între anii 1889 și 1896 a fost șeful Districtului Bisericii Reformate din Transilvania. A fost membru de onoare și fondator al Societății Filologice din Budapesta, membru de onoare al Societății

Vajdahunyadvár. Președinte și director al Asociației culturale transilvănene, președinte al secției de literatură a asociației, președinte al Consiliului Județean Hunyad, președinte al școlilor publice de la Deva și al societății literare ardelene, Membru de onoare al Societății de Științe Naturale Istorice, Arheologice și Naturale, Societatea Hard-Sigismund din Târgu Mureș, Societatea Geografică Maghiară și Atenes of Science e Lettere di Bassano, Patrono del Museo Indiano; Società Nazionale per le Tradizioni Popolari Italiene, membru de onoare al Wissenschaftlicher Verein für Volskunde und Linguistik din Praga, fondator al Societății Finno-Ugrice din Helsinki și fondator și membru de onoare al Asociației Muzeului Transilvaniei. Nu a fost posibil să se implice în politica județeană, a apărut rar în adunările generale, dar și-a îndeplinit cu rigurozitate angajamentele.

Și-a lăsat cartea și arhivele la Muzeul Transilvaniei-Societatea (MTA), lapidarul său la Muzeul de Istorie și Societatea Arheologică din județul Hunedoara din Deva. În 1858, Codul transilvănean din secolul al XVII-lea, care a fost donat MTA, a fost numit Codul Kuun.

Marcat de un profund sentiment de pietate, contele Géza Kuun frecventa biserica și nu uita să ofere daruri, în fiecare an, de Crăciun țăranilor și familiilor lor. Preocupat de ideea de divinitate Kuun scria în lucrarea „Gyermekéveim": „În acesta lume creată de Dumnezeu nimic nu este perisabil, fiecare viață se continua într-o altă viață, nimic nu este distrus total, creațiile lui Dumnezeu, materia este de asemenea eternă, și dacă afecțiunea este eternă aceasta este deja o calitate inerenta a sufletului, nemurirea sufletului este absolută așa cum este strălucirea soarelui".

A trecut în imperiul eternitate la 10 aprilie 1905, fiind înmormântat în cimitirul din Cluj.

După lectura celor mai de sus vă veți întreba, poate, ce legătură are Kuun Géza cu Orăștia? Doar la simpla lectură a „Anuarelor Colegiului Reformat Kuun din Orăștie" îl regăsim pe Géza Kuun în multe locuri ca binefăcător al acestui vrednic de laudă locaș de învățământ, în plus de aceasta ilustrul om de știință nu s-a rezumat doar la a cerceta zona Orăștiei ci a făcut o mulțime de opere caritative burgului. Din articolul scris de dr. Görög Ferencz, „Szászváros ref. Kún Kollegium Emlékkönyve", apărută la Cluj, ed. Minerva, în anul 1925, aflăm că

printre cei ce au pus temelia noului edificiu al Colegiului Reformat din Orăștie (azi Liceul „Aurel Vlaicu") se află alături de Kún Kocsárd și Géza Kúun.

Lucrări publicate (selectiv):

Teoria radicalilor. Anunțuri lingvistice, 1867;

Despre rădăcinile semi lingvistice. 1867;

Despre vocalele vocale și căile de marcare. Pest, 1872;

Numără din fragmentul de jurnal al lui Lajos Gyulai (1815-1834). Ed. Bp., 1875;

Codexul Cumanicus. Publicat, notați Bp., 1880;

Additamentorum Codicem Cumanicum nova. Bp., 1883;

Cu privire la limba și naționalitatea cantoanelor. Bp., 1885;

Quinquaginta aenigmata Cumanica. Bp., 1888;

Istoria rugăciunii. Cluj, 1889;

Mai multe date despre kunx Petrarca. Bp., 1892;

Relația Hungarorum cum Oriente gentibusque orientalis originis istoria antiquissima. I-II. Cluj-Napoca, 1892-95;

Fântâni estice. În: Fântâni ale cuceririi maghiare. Editat de Gyula Pauler – Sándor Szilágyi. Bp., 1898, reprint. 1995;

Cunoștințele noastre despre Tibet. Bp., 1903;

Culturile noastre lebedeene și sud-americane. Cluj-Napoca, 1903;

Manuscrisele lui Gardezi despre turci, tibetani și schiori. Ediție, Rev. Bp., 1903.

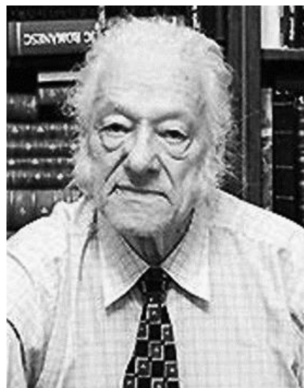
Refrințe:

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái VII. (Köberich – Loysch), Budapesta: Hornyánszky. 1900;

http://wikimapia.org/6268106/Mintia, scriere de Dr. Gheorghe P. Budău Géza Kuun .

Indicele biografic maghiar. Muzeul Literar Petofi.

Ioan Iliescu



Profesor universitar, doctor în științe - estetică, scriitor, bibliofil.

S-a născut la 4 ianuarie 1929, în satul Horea, jud. Neamț. Școala primară (1936-1940), studii secundare la Liceul „Roman Vodă" din Roman (1940-1948). Facultatea de Filosofie de la Iași, Cluj și București, având ca profesori pe L. Blaga, Șt. Bârsănescu, V. Pavelcu, Al. Dima, I. Didilescu, D.D. Roșca.

În 1952 a fost repartizat ca profesor de filosofie la Orăștie, unde a activat timp de zece ani, timp în care este directorul „Casei Poinierilor".

În anul 1962 a fost numit lector la Universitatea din Timișoara, din 1971 a devenit conferențiar și apoi profesor. A fost membru în Comisia învățământului superior pentru filosofie (1972), director al Centrului de științe socio-umane din cadrul Academiei, filiala Timișoara (1977).

Doctoratul l-a promovat în anul 1970, cu lucrarea „Arta frumosului", elaborată sub coordonarea academicianului D.D. Roșca.

A colaborat la volume omagiale, a îngrijit culegeri literare, a elaborat numeroase bibliografii ale unor personalități ale culturii naționale. Posedă o bibliotecă personală, organizată după toate cerințele și rigorile științifice moderne, multifuncțională, cu ediții de lux și ediții princeps, începând cu cele mai vechi cărți și colecții din întreaga presă literară, care nu are termen de comparație cu nicio bibliotecă personală din țară. Locuința sa este un adevărat muzeu de cultură și literatură, cu portrete, tablouri și vitrine literare.

A organizat peste 100 de expoziții literare la Universitatea din Timișoara și în alte orașe din țară. Este membru fondator al unor societăți culturale din Târgoviște. Timișoara. Deva. Curtea de Argeș, București, Oradea. De-a lungul anilor, a fost tot timpul legat de municipiul Orăștie, fiind printre primii care au valorificat tradițiile culturale ale acestui oraș, prin realizarea celor două volume despre Orăștie (Corul de la Orăștie, 1968; Orăștie - 750 de ani, 1974), alături de numeroasele articole despre cultura hunedoreană, lucrări ce

sintetizează tot ce a avut Orăștia și județul Hunedoara mai important pe plan spiritual.

Pentru regretatul profesor Ion Iliescu, cărțile au fost viața sa. A scris cărți, cronici și recenzii, a făcut expoziții, a editat ziarul „Bibliofilia”, a cutreierat țara pentru a-și îmbogăți colecția, a investit sume apreciabile pentru a achiziționa rarități și a le expune. Pentru dânsul, bibliofilia nu a fost doar un hobby, o plăcere care a solicitat energie și bani, ci o știință umanistă a cărții, o axiologie aplicată, pe care a inovat-o prin contribuțiile sale științifice.

Pe lângă prolifica activitate didactică, profesorul Ion Iliescu a constituit Societatea Română de Bibliofilie, la Târgoviște, în anul 1972, fiind vicepreședinte. A fost membru al mai multor societăți culturale, cu statut de fondator: „Neagoe Basarab”, Târgoviște - 1972, „Ovid Densușianu”, Deva -1973, „Nicolae Ursu”, Timișoara - 1974, „Societatea de Științe Istorice și Filologice”, București - 1965, „Prietenii Muzeului Pedagogic”, București - 1969, „Societatea prietenii istoriei, Muzeul Banatului”, Timișoara - 1975, „Cercul de folclor”, Universitatea din Timișoara - 1967, „Societatea Română Ex libris”, Oradea - 1994.

Din 1974 a fost membru în Comitetul de filosofia și istoria științei de pe lângă Academia Română. De asemenea, a participat cu diverse comunicări la sesiunile naționale organizate de Academie la filialele din Iași, Cluj, Timișoara, București și a luat parte la Congresul internațional de estetică, din anul 1972.

A participat, de asemenea, la numeroase sesiuni naționale organizate de universitățile din țară, precum și la manifestări științifice organizate în Germania, Grecia, Ungaria, Republica Moldova, fosta Iugoslavie.

Colecționar renumit, bibliofil, iubitor de artă, profesorul Ion Iliescu a organizat peste 300 de expoziții în țară și în Grecia, Republica Moldova, Bulgaria, Austria, Germania, Italia, fosta Iugoslavie, cu materiale din colecția personală.

Autor a peste 80 de cărți de estetică, istorie literară, folclor, cultură, filosofie, teoria și istoria presei românești și a 800 de studii și articole științifice, profesorul Ion Iliescu a fost fondatorul Facultății de Jurnalistică la Universitatea „Tibiscus” din Timișoara și al Facultății

de Științe ale Culturii de la Universitatea Banatului, la ambele aducând și acreditarea oficială.

Trece în eternitate la 1 Ianuarie 2018, în Timișioara.

Recunoașteri:

În anul 1999 i-a fost acordat titlul de Cetățean de Onoare în anul 1999 al municipiului Orăștie.

Colaborări: „Tribuna". „Orizont", „Steaua". „Limba română*', „Limbă și literatură", „Analele Universității din Timișoara", „Luceafărul", „Orizont'', „Cercetări filosofice", „Drapelul', „Revista de filosofic", „Scrisul Bănățean", șa.

Lucrări publicate (selectiv):

Eminescu in Banat, Timișoara. 1964;

Vasile Alecsandri, pagini bănățene. Timișoara, 1965:

Corul de la Orăștie. Deva. 1968; începuturile gândirii estetice în cultura româneasca. București. 1968:

Ce-am in inimă și-n gând. Folclor din Banat, Timișoara, 1968:

Cântece populare minerești, 1969 (în colab.);

Orăștie - 750 de ani. Deva, 1974 (in colab.);

Cultura și cărturarii bănățeni în deceniile independenței, Timișoara, 1977;

Academia Română și Banatul, Timișoara, 1982;

Luceafărul. Ediție bibliofilă, Timișoara, 1984; Album bibliofil, București. 1989;

I. L. Caragiale în panteonul presei, Timișoara. 2002;

Contribuții de istorie literară, Timișoara, 2003; Să rătăcim pe cărările avangardei, Timișoara, 2003;

Eminescu. Luceafărul, ediție bibliofilă, Timișoara, 2003;

Contribuții de istorie literara, Timișoara. 2003:

Cercetări privitoare ta estetica generală în cultura românească, Timișoara, 2003;

Scriitori și reviste cu preocupări de estetică, Timișoara, 2004.

Referințe:

Maria Razba, „Personalităţi Hunedorene Oameni de cultură, artă, ştiinţă, tehnică şi sport (sec. XV - XX) Dicţionar" Ediţia a 2-a, revăzută şi adăugită, Ed Emia, Deva 2004.

Anton E. Dörner



Cercetător la Institutul de Istorie al Academiei Române din Cluj, doctor în istorie premodernă

S-a născut în 3 iulie 1950 . Descendent dintr-o familie originară din Orăștie s-a născut și a copilărit în Cluj. Exista însă o tradiție mai veche în rândul rudelor ce se impunea respectată: în fiecare an nepoții împreună cu părinții lor trebuiau să-și petreacă o perioadă de câteva săptămâni în casa părintească de pe Beriului 21. Era o formă de a ține legătură între membrii familiei domiciliați în zone diferite ale țării. Aceste reuniuni i-au trasat de timpuriu și viitorul profesional. Întrucât în familie exista deja un absolvent de istorie, arheologul Egon Dörner din Arad, toți l-au îndemnat și sprijinit să devină medievist, ca să poată colabora în viitor cu unchiul său într-o plănuită istorie orăștiană.

Anton E. Dörner, studii și evoluție profesională.

A urmat cursurile școlii generale „Nicolae Bălcescu" (1958-1966) din Cluj, liceul „George Barițiu" (1966-1970) din aceeași localitate, apoi secția de istorie-filozofie al

Universității „Babeș-Bolyai" (1970-1974). După absolvire a fost repartizat ca profesor la școala generală din Beclean (jud. Bistrița Năsăud) unde a funcționat până în 1986. În timpul carierei didactice a avut posibilitatea să se mai reîntâlnească cu intensa viață științifică clujeană, fiind detașat în două rânduri în orașul de pe Someș, de fiecare dată chiar la una din instituțiile de învățământ unde s-a format ca elev. Nu s-a putut dezlipi de munca de cercetare începută pe băncile universității sub îndrumarea profesorului Teodor Pompiliu și din 1981 publică articole, recenzii, studii în diverse reviste și anuare din țară. În paralel cu activitatea de căutări prin arhive și biblioteci, urca periodic treptele didactice din cadrul învățământului preuniversitar. În 1988 s-a reîntors la Cluj unde a fost nominalizat la catedra de istorie al liceului „Mihail Eminescu" (1988-1990).

Cariera de cercetare Anton E. Dörner.

Evenimentele din iarna lui 1989 i-au dat posibilitate să candideze în primăvara lui 1990 la un concurs pe un post de cercetător la Institutul de Istorie al Academiei Române din Cluj care îl avea ca director pe Aurel Răduțiu. Promovând examenul a fost integrat în colectivul care se ocupa cu publicarea documentelor răscoalei lui Horea. A obținut titlul științific de doctor în istorie (1999) la Facultatea de istorie și Filozofie a Universității „Babeș-Bolyai" din Cluj (coord. prof. dr. Ladislau Gyémant). Cu începere din 1990 a colaborat până la desființarea instituției cu Institutul de Iudaistică din cadrul Universității de Studii Europene. Între 2002 și 2005 a funcționat și ca asociat didactic al Universității „Babeș-Bolyai", catedra Facultății de istorie.

Activitatea sa de cercetare se leagă de două teme fundamentale abordate: izvoarele răscoalei lui Horea și conscripția fiscală a Transilvaniei din 1750. De-a lungul timpului a beneficiat de mai multe stagii de specializare în străinătate. Cele mai multe în Ungaria (1990-2003) întrucât materialul documentar al conscripției fiscale se află în posesia Arhivei Naționale Maghiare din Budapesta. La fel a fost bursier vienez (1991, 1995). După pensionare (2016) a acceptat o colaborare arhivistică cu Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale din Cluj-Napoca (2016-2018).

În prezent, Anton E. Dörner, lucrează la un corp de documente privind istoria Orăștiei, o continuare a volumului apărut în 2003.

Recunoașteri:

În 2009 a primit premiul „George Barițiu" al Academiei Române.

A publicat, ca autor unic 6 de cărți și o traducere de text-sursă istorica:

„Reformismul austriac și administrația din Transilvania în secolul XVIII-lea", ed. Napoca Star, 2009:

„The Jews of Satu Mare Country in 18 Century (1723-1760)", ed. Presa Universitară Clujeană, 1998;

„The Jews of Satu Mare Country in 18 Century (1761-1781)", ed. Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2000;

„Urkunden und Chroniken über die Geschichte der Stadt und des Stuhles Broos, Band I: 1200-1541" , Cluj, ed Argonaut, 2002;

„Documente și cronici privind istoria orașului și scaunului Orăștie, vol I”: 1200-1541, Ed. Argonaut, Cluj, 2003;

„Tatrosi György, Cronica evenimentelor din lume 1560-1645, ed Incitato, Cluj-Napoca, 2018.

Dintre cele aproximativ 25 de capitole de carte vom aminti:

Orăștie 775 de ani, ed. Omnia, 1999;

Orăștia în evul mediu p 13- 66;

IV. Internationale Handwerkgeschichtliches Sympozium, Veszprém,1994, ed. Budapesta-Veszprém, 1995;

Die Zunftordnung der Schneider von Szászváros aus dem Jahre 1807, p 300;

Masoneria în Transilvania. Repere istorice, [coordonatori Tudor Sălăjan, Marius Eppel], ed International Book Access, 2007;

„Însemnările unui medic mason [orăștian] despre răscoala lui Horea”; Studii și articole privind istoria Orăștiei;

Un statut de breaslă din Orăștie de la începutul veacului XIX-lea, în Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca, 24, 1981,;

Statutul breslei blănarilor din Orăștie (1589), în Anuarul Institutului de Isorie și Arheologie Cluj-Napoca, 25, 1982;

Scaunul Orăștiei în prima jumătate a secolului al XVIII-lea. Raporturile cu Guberniul, în Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca, 26, 1983-1984,;

Cetatea Orăștiei în lumina unor informații inedite, în Anuarul Institutului de Isorie și Arheologie Cluj-Napoca, 27, 1985-1986;

Scaunul Orăștiei. Limite teritoriale, în Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca, 38, 1987-1988,;

Statutul breslei cizmarilor din Orăștie din anul 1803, în Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca, 24, 1990-1991;

Sașii și românii în administrația scăunală din Transilvania în secolele 14-16, în: Memoriile Secției de Științe istorice și Arheologice ale Academiei Române, XVI, 1991,;

Începuturile mișcării rákócziene în Valea Mureșului. Căderea Orăștiei în lumina unor izvoare inedite (dec. 1703- martie 1704) în Crisia, XXI;

Über die Anfängen der Rákóczische Bewegung im Brooser Stuhl (1703-1704), în Forschungen zur Volks- und Landeskunde, 35, nr 1/1992;

Vestigii funerare din Orăștia veacurilor XVI-XVII, în Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca, 31, 1992;

Elita administrativă a scaunului Orăștie în veacurile XIV-XVI, în Anuarul Institutului de Isorie și Arheologie Cluj-Napoca, 33, 1993,;

Contributions to the Genealogy of the Great Humanist Nicolaus Olahus, în Transylvanian Review, III, 2, Summer 1994,;

Moments historiques transylvanians. Le citadelle d Orăștie în Transylvanian Review, VIII, nr 4,Winter, 1999;

Câmpul Pâinii într-un manuscris din veacul al XIX-lea, în Anuarul Institutului de Isorie „George Bariț”, din Cluj-Napoca, 2002, XLI;

Epidemia de ciumă din scaunul Orăștiei în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, în: Acta Musei Napocensis, XX, 1983;

Evoluția bisericii românești din scaunul Orăștie până în secolul al XVI- lea, în Mitropolia banatului, XXXV, 1985;

Un umanist bănățean din veacul al XVII-lea. Mihail Halici , în Mitropolia Banatului, XXXVIII, 1988;

Procesul de moștenire Halici, în Mitropolia Banatului, XXXVIII, 1988;

Mihail Halici, în Steaua, 4/1987;

Contribuții la genealogia familiei Nicolaus Olahus, în Revista Bistriței, VIII, 1994, p 109-116;

Eine bewegte Vergangenheit. Rumes 775 Jahre alt, în Karpatenrudschau, nr 36/4 sept, 1981;

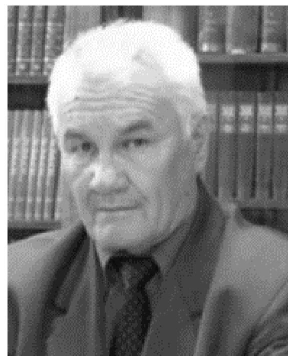
Din nou despre comoara dacilor din munții Orăștiei, în „Nexus”. Editorial al școlilor din Beclean, ed Eikon, Cluj-Napoca, 2006.

Referință:

Biografia personalității prezentate.



Ioachim Lazăr



Cercetător științific , doctor în științe - istorie -, scriitor.

S-a născut la 15 mai 1942, în orașul Lupeni, fiind primul copil al familiei Lazăr Ioan și Maria. După terminarea războiului familia revine în satul Crișan, satul natal al tatălui. Urmează clasele I-IV la Școala generală din satul Crișan, iar în toamna anului 1953 trece la școală din satul vecin, Valea Bradului, unde frecventează clasele V-VII În anul 1956, după absolvirea școlii generale, se înscrie la Școală profesională din Gurabarza, pe care a absolvit-o în 1959, încadrându-se, imediat, ca lăcătuș mecanic de întreținere la Uzina de Preparare a Minereurilor din Gurabarza Urmează cursurile Școlii Medie Serala din Gurabarza (1960-1964) După susținerea examenului de bacalaureat, Ioachim Lazăr promovează și examenul de admitere la Facultatea de istorie-filozofie a Universității Babeș-Bolyai din Cluj.

În februarie 1999 și-a susținut teza de doctorat cu tema „Învățământul românesc din sud-vestul Transilvaniei între anii 1848-1883” Teza a fost publicată în anul 2002 la Editura „Argonaut” din Cluj-Napoca. În anul 2006 a susținut examenul pentru obținerea titlului de cercetător ştiinţific I, examen promovat cu succes. La 4 mai 2006 i s-a acordat titlul de cercetător ştiinţific gradul I și dreptul de conducere doctorat în domeniul istorie. Ca la Aprilie, 2007 să obțină atestatul de expert, în domeniul „Bunuri arheologice și istorico-documentare: istorie modernă”.

În perioada 1967-1971 a fost profesor suplinitor la Școala generală din Baru Mare, organizând, aici, un muzeu etnografic, prin adunarea unor valoroase obiecte din satele comunei Baru.

Începând cu 1 iunie 1971 preia funcția de director la Muzeul Castelul Corvineștilor din Hunedoara, unde a întocmit tematica primei expoziții de bază din Castelul din Hunedoara. Cu unele obiecte împrumutate din colecțiile muzeului din Deva, armament, ceramică, tablouri a amenajat aceasta expoziție, care a supraviețuit, cu unele mici modificări până în anul 1989, expoziția axându-se pe trei secțiuni,

Istoria familiei Corvinilor, Personalitatea și luptele antiotomane conduse de Iancu de Hunedoara și Istoria domeniului și a orașului Hunedoara.

În iulie 1978 devine director al Muzeului Județean Deva. După preluarea funcției se preocupă de organizarea unei expoziții din Casa memoriala Crișan dedicată lui Gheorghe Crișan și rolului său în răscoală din 1784, expoziție deschisă la 4 noiembrie 1979. Reorganizează expoziția Muzeului din Deva inaugurata în anul 1981.

În noiembrie 1982, cu prilejul aniversării a 100 de ani de la nașterea marelui pilot și inventator Aurel Vlaicu, a fost organizată într-un nou spațiu, expoziția memorială dedicată vieții și activității marii personalități. În același an a fost reorganizata expoziția de bază a Muzeului de arheologie din Sarmizegetusa. A urmat expoziția de la Țebea deschisă în octombrie 1984, cu prilejul aniversării bicentenarului Răscoalei țăranilor romani de sub conducerea lui Horea, Cloșca și Crișan.

Trecerea de la Castelul Corvineștilor la Muzeul din Deva a impus lărgirea sferei de cercetare. În perioada cât a activat la Hunedoara a studiat aspecte ale istoriei economice hunedorene, insistând cu predilecție asupra exploatării și prelucrării fierului, a metalelor prețioase și a unor ocupații complementare, între care amintim cărbunarul. Folosind un important număr de documente din Fondul Tezaurariatului din Cluj, a făcut posibilă clarificarea datei privind punerea în funcțiune a primului furnal din zona Hunedoarei, Toplița. Construcția sa a început în anul 1780, fiind pus în funcție la 13 iulie 1781 și nu în anul 1754 cum susțineau majoritatea publicațiilor din domeniu. După 1990, activitatea de cercetare a istoricului își lărgește sfera de cuprindere, îmbrățișând domeniile culturii, învățământului și vieții spirituale a românilor.

O atenție aparte este acordată de către istoricul Ioachim Lazăr studierii vieții și activității unor personalități din ținuturile Hunedoarei între care amintim numele lui Ioan de Hunedoara, Dr. Petru Groza, Aron Densusianu, Avram Iancu, Ioan Buteanu, Francisc Hossu-Longin, Benjamin Densusianu, Andrei Șaguna, Nicolae Bălan, Valeriu Traian Frenţiu, Aron Budai, Simion Bărnuțiu, Simion Ulpianu, Ioan I. Jenea, Aron Pumnul și Ioan Pop Reteganul.

În calitate de șef al Secției de Istorie din cadrul Muzeului Civilizației Dacice și Romane din Deva a coordonat cea mai importantă secție compusă din secțiile locale Orăștie, Brad, Țebea, Baia de Cris, Casele memoriale Aurel Vlaicu și Crișan implicându-se inclusiv în acțiunile gospodărești ale acestor unități.

Publică studii științifice în revistele: „AIIA" din Cluj-Napoca, „Corviniana" din Hunedoara, „Sargetia" Revista Muzeului Civilizației Dacice și Romane din Deva, „Restituiri", „Cultură creștină" din Blaj, „Apulum" din Alba Iulia, „Miorița", „Perspective istorice".

A decedat în luna aprilie a anului 2020.

Recunoașteri:

A primit, în anul 2004, titlul de „Cetățean de onoare" al Comunei Ribița, în anul 2012, titlul de „Cetățean de onoare" al municipiului Hunedoara.

Cărți Publicate (selectiv):

Beniamin Densusianu (1829-1915). Din viață și activitatea sa, Deva, 2002;

Învățământul românesc din sud-vestul Transilvaniei între anii 1848-1883, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2002;

Aurel Vlaicu, momente din viață și activitatea sa, Deva, 2013;

Cărți scrise în colaborare:

Castelul Corvineștilor Hunedoara, Hunedoara, 1975 și 1997. Coautori: Elena Bugnariu, Laslo Evelei;

Orăștie 775, Editura Omnia, Deva, 1999. Coautori: Anton E. Dorner, Vasile Ionas;

Hunedoara și Marea Unire. Contribuția romanilor din Ținutul Pădurenilor și Zona Hunedoarei la realizarea Unirii, Editura Altip, Alba Iulia, 2009. Coautor: Nicolae Ceriser;

Dr. Ioan Mihu - 85 de ani de la moartea sa, Editura Altip, Alba Iulia, 2012. Coautor: Dorin David.

Referințe:

Biografia personalității prezentate;

Colectiv redacțional sub îndrumarea „Bibliotecii „Ovid Densușianu", Deva „Județul Hunedoara – Monografie, vol. V (Personalități hunedorene)", Editura Emia, Deva, 2015.

Zeno Karl Pinter



Profesor universitar doctor în științe, istoric medievist, cercetător ştiinţific.

S-a născut la 24 decembrie 1959, în Oțelul Roșu, județul Caraș-Severin, unde a copilărit și a urmat în perioada 1966–1974 Școala Generală nr. 1. În 1978 a absolvit Liceul de Matematică și Fizică „Traian Doda” din Caransebeș, înscriindu-se în anul următor, după realizarea stagiului militar, în 1979, la Facultatea de Filologie și Istorie (dublă specializare: istorie principal și germanistică secundar) din cadrul Institutului de Învățământ Superior din Sibiu, unde în 1983 obține diploma de licență în istorie.

După finalizarea facultății, intră în învățământul preuniversitar, predând pentru o scurtă vreme la Școala Generală cu predare în limba germană din Teremia Mare (jud. Timiș), apoi, din 15 octombrie, pentru un an, la Școala Generală din Măru (jud. Caraș-Severin) (1983–1984) și din 1984 până în 1990 desfășoară activități didactice de Arheologie Muzeistică la Casa Pionierilor din Oțelul Roșu. În aceeași perioadă, în timpul lunilor de vară, participă ca și colaborator pe șantierele arheologice.

În 1986 debutează cu un articol despre spada medievală descoperită lângă satul Măru, în punctul Poiana Prisăcii, studiul anunțând preocupările științifice constante în următoarele decenii. De altfel, spada medievală devine, pe tot parcursul carierei sale științifice, o temă istoriografică predilectă și mereu abordată cu rigurozitate și pasiune, fie prin prisma studiilor de caz, fie în cadrul unor studii de sinteză. Interesul crescut pentru abordarea subiectului amintit se regăsește inclusiv în titlul și tema tezei de doctorat intitulată „Spada și sabia medievală în Transilvania și Banat (sec. IX–XIV)”, cu care se înscrie în 1991 în sistemul Academiei Române, la Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” din București, sub îndrumarea consacratului arheolog Radu Popa. Însă destinul îl obligă pe tânărul

arheolog să se transfere, datorită morții premature al conducătorului său de doctorat, în 1993, la Sibiu, la Institutul de Cercetări Socio-Umane, sub coordonarea profesorului Paul Niedermaier, unde în 1997 își susține cu succes teza. Lucrarea de doctorat pe care o publică la scurtă vreme după susținerea ei, oferă pentru prima dată în istoriografia din România o inedită sinteză și clasificare, o interpretare și o contextualizare a „armelor nobile” medievale transilvănene, cum sunt denumite sugestiv de autor. În perioada redactării tezei de doctorat și ulterior obținerii titlului de doctor, formarea sa profesională a fost completată prin participarea la stagii de documentare, facilitate de obținerea unor burse, în Germania în 1990, 1994, 1995 și 1999 sau în Ungaria în 1994.

Anii de după 1989 aduc o schimbare majoră în cursul evenimentelor din viața sa, astfel că din 1 ianuarie 1991 este angajat ca cercetător cu normă întreagă la Institutul de Cercetări Socio-Umane din Sibiu până în 1999, în paralel predând în această perioadă ca lector asociat cursurile de istorie medie universală și istoria Transilvaniei în epoca migrațiilor și în Evul Mediu timpuriu la Universitatea din Sibiu, denumită din 1995 Universitatea „Lucian Blaga” (ULBS), iar în perioada 1995–1997 ca lector asociat și la Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia. Din 1 octombrie 1999, devine conferențiar universitar titular la universitatea sibiană, unde în 2007 obține titlu de profesor universitar și din 2010 dreptul de a conduce doctorate, postură din care cu vocație și talent didactic a îndrumat doctoranzi și numeroase generații de studenți.

Simultan cu activitatea didactică universitară, în cadrul Institutului de Cercetări Socio-Umane din Sibiu, unde și-a păstrat jumătate de normă (1996–2016 cercetător principal III și din 2016 cercetător științific I), din anul 2000 și până azi a coordonat și coordonează, în calitate de redactor-șef, editarea revistei Forschungen zur Volks- und Landeskunde, cea mai veche publicație periodică redactată în cadrul Institutului de Cercetări Socio-Umane și singura revistă științifică de limbă germană care apare sub egida Academiei Române.

Privit prin prisma activităților editoriale, datorită prestigiului științific, autorul a fost cooptat ca membru în colegii de redacție ale diferitelor reviste din țară sau străinătate: „Acta Terrae

Septemcastrensis" (din 2002), „Apulum" (din 2008), „Transilvania" (din 2009), „Brukenthal". „Acta Musei" (din 2009), „Valachica", „Studii și cercetări de istorie și istoria culturii" (din 2010), „Cronica cercetărilor arheologice din România" (2011–2016), „Ziridava" (din 2011), „Acta Militaria Medievalia", editată în cadrul Muzeului de Istorie din Sanok, Polonia (din 2013).

Nucleul preocupărilor sale științifice a fost dominat de cercetările arheologice, 1991 reprezentând anul în care începe amplul șantier arheologic de la Orăștie-cetate pe care îl va coordona pe parcursul mai multor campanii de vară, din 1991 până în 2000, punctul central și spectaculos al acestor săpături fiind descoperirea rotondei romanice de secol XII și fragmente dintr-o palisadă datată anterior rotondei. În acești ani este angrenat și în alte cercetări arheologice în diferite alte puncte de pe raza municipiului Orăștie sau în proximitatea acestuia (Dealul Pemilor, Mănăstirea Franciscană, biserica greco-catolică Sf. Nicolae, Dealul Pemilor) și în localități din județul Hunedoara (Geoagiu de Jos, Hunedoara, Cucuiș, Sibișel, Mada, Râu de Mori, Ilia, Roșcani). Aceste cercetări au adus informații prețioase despre două noi necropole, cele de la Orăștie din perioada migrațiilor datate în secolele IX–XI (Dealul Pemilor , și datări relative ale edificiilor ecleziastice sau fortificațiilor din localitățile mai sus amintite. În 2017, în amintirea colaborărilor cu Radu Popa pe șantierele arheologice la bisericile din Țara Hațegului, Zeno Karl Pinter revine după o lungă perioadă, asupra subiectului privind vechile biserici din zona Țării Hațegului cu un studiu despre identificarea bisericii din Băuțar.

Începând cu anul 2000, interesul cercetărilor arheologice și al preocupărilor științifice ale lui Zeno Karl Pinter se va transfera în orașul Sibiu (str. Vopsitorilor nr. 13, str. Avram Iancu nr. 1–3, Piața Huet-rotondă, Biserica evanghelică – transeptul de nord, Piața Mică nr. 24, Piața Mare, str. Lector nr 1, 1–3, 3A), pentru o perioadă scurtă de timp la bisericile fortificate săsești (Cenade, Ruja), la Noșlac sau Gâmbaș și din 2002 în Dobrogea, la Capidava, în acest ultim punct desfășurându-se cercetări până în prezent. Debutul cercetărilor de la Capidava a fost facilitat de regretatul Profesor Radu Florescu, care, în calitate de titular al cursurilor de Istoria Artei, Muzeologie și Antropologie culturală la ULBS, a dorit ca o echipă sibiană să preia

ceea ce este cunoscut ca sectorul VIII extra muros de la Capidava. În această zonă cercetările au debutat în anul 2002 sub coordonarea lui Zeno Karl Pinter și a asistentului său de la acea dată, Ioan Marian Țiplic. În 2011– 2016 a participat alături de colegi de la diferite muzee în cercetările arheologice de pe tronsonul autostrăzii Orăștie-Sibiu.

Spirit organizatoric, fin diplomat, cu un caracter generos și tolerant, Zeno Karl Pinter s-a implicat și a angrenat colegi de la Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu, Muzeul Național Brukenthal, Complexul Național Muzeal ASTRA și Institutul de Cercetări Socio-Umane din Sibiu în organizarea unor conferințe naționale și internaționale. Una dintre cele mai longevive este cea intitulată Relații interetnice în Transilvania / Interethnic Relations in Transylvania, a cărei primă ediție a avut loc în anul 2005 la Sibiu (coordonată împreună cu Ioan Marian Țiplic și Maria Crîngaci Țiplic), și care a ajuns în prezent la a 11-a ediție (2018). Aceste conferințe au fost finalizate prin editarea de volume colective în cadrul seriei Relații interetnice în Transilvania, 3 volume fiind publicate între 2005 și 2018.

De-a lungul timpului a fost coautor în volume colective cu tematică variată, coautor al Repertoriului arheologic al județului Sibiu, al unor volume cu subiecte ce se axează pe podoabe și accesorii vestimentare descoperite în necropole de secolele IX–XI din Transilvania sau al unei monografii arheologice despre un dispărut și descoperit cu ocazia cercetărilor arheologice realizate cu ocazia construirii autostrăzii, în zona Miercurea Băi Cunța.

Rezultatele sale obținute în urma cercetării și valorificării patrimoniului cultural și arheologic sunt confirmate atât de către Ministerul Culturii și Cultelor prin acordarea atestatului de arheolog expert în anul 2000 cât și de către Institutul German de Arheologie din Berlin (Deutsches Archäologisches Institut, DAI) prin conferirea în 2012 a titlului de membru corespondent al DAI, dar și prin numirea ca membru în Comisia Națională de Arheologie (2008–2016), membru în Comisiei Națională a Monumentelor Istorice (2012–2016), președinte al Comisiei Naționale de Arheologie (2011–2016), membru și vicepreședinte al Comisiei Zonale (nr. 9) a Monumentelor Istorice (2016–2018).

Activitatea sa universitară și cea de cercetător în cadrul institutului sibian este dublată de componenta administrativă și politică, prin numirea, alegerea și implicarea sa în diferite funcții sau ca membru în diferite comisii, consilii științifice sau asociații profesionale: 2002–2005 șef al Catedrei de Istorie Antică și Medievală din cadrul Facultății de Istorie și Patrimoniu „Nicolae Lupu", Universitatea

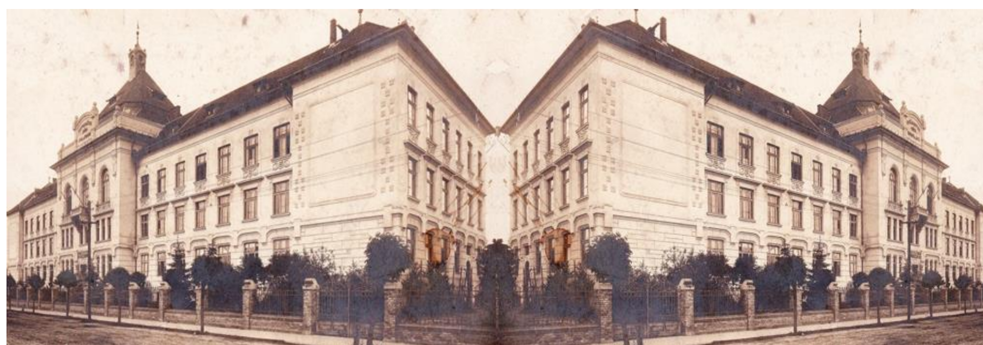
„Lucian Blaga" Sibiu, din 2006 secretar al Consiliului științific al Muzeului Național Brukenthal din Sibiu, din 1992 membru al Cercului de Studii Transilvane (Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde e.V., Heidelberg), din ianuarie 2003, vicepreședinte al Asociației de Prietenie Sibiu-Klagenfurt, din 2005 membru în Comisia de cultură și în Comisia de învățământ a Consiliului Minorităților Naționale din România, din 2014 membru în Consiliul științific al Institutului de Cercetări Socio-Umane Sibiu.

Ca reprezentant al minorității germane este numit, în perioada 18 ianuarie 2005 – 24 februarie 2010, subsecretar de stat al Departamentului pentru Relații Interetnice din cadrul Secretariatului General al Guvernului României, iar din 2018 până în 2022 a fost președinte al Forumului Democrat al Germanilor din România – Centrul Sibiu. Ca din 2012 până în prezent este consilier în Consiliul Local al Municipiului Sibiu.

Referințe

Biografia personalității prezentate;

Maria Crîngaci Țiplic, Ioan Marian Țiplic, „IN HONOREM Zeno Karl Pinter la a 60-a aniversare".



Sabin Adrian Luca



Profesor universitar, doctor în științe – istorie, director al Muzeului Brukenthal din Sibiu, arheolog, cercetător ştiinţific preocupat de Neolitic şi Preistorie.

S-a născut la 18 mai 1959, în Beiuş, jud. Bihor, a făcut şcoala primară şi gimnaziul la Beiuş, iar studiile liceale la Şimleul Silvaniei (jud. Sălaj), la unul din cele mai prestigioase licee inaugurate după Marea Unire din 1918, „Simion Bărnuţiu". Schimbarea localităţii se datorează carierei de militar a tatălui, pe care obligaţiile de serviciu l-au adus pe meleaguri sălăjene.

Începând din anul 1979 ia contact şi intră în lumea academică la Universitatea „Bebeş- Bolyai" din Cluj- Napoca, la Facultatea de Istorie şi Filosofie, pe care o absolvă în 1983 cu lucrarea de licenţă coordonată de Prof. Dr. Hadrian Daicoviciu, despre care într-un studiu referitor la profesorii lui scria „venea la curs cu fruntea sus şi cu un petic de hârtie pe care erau ideile generale ale cursului şi de pe care vorbea ore întregi"... mi-aduc şi eu aminte ... cu o voce plăcută, idei clare, logică perfectă care te cucereau, uitai să iei notiţe, te îndrăgosteai de materie şi aşteptai cu drag cursurile următoare. La lucrarea de licenţă i-am fost sfătuitor atât eu, cât şi colegul şi fostul meu dascăl şi prieten Nicolae Vlassa.

Începând din vacanţele anului I a fost pe mai toate şantierele arheologice conduse de mine şi nu au fost uşoare: dormitul în cort, spălatul în Dunăre, Timiş, trezirea la 6:00 dimineaţa, munca la soare sau sub ploaie, seara la focul de tabără şi la corturi. A iubit şi iubeşte arheologia, pornire din clasa a şasea, pe care o mărturiseşte determinată de vocea, figura, logica lui Hadrian Daicoviciu. Eu, mai timpuriu născut, am avut ca model pe tatăl lui Hadrian, pe Constantin Daicoviciu cu statura de senator roman, cu o voce profundă, aceeaşi logică perfectă, cu ochii scânteind şi electrizând sălile de conferinţe. După terminarea facultăţii a fost repartizat la Şiria, unde a făcut primele sale descoperiri arheologice din zonă (Iosaş-Anele şi altele).

Ucenicia de arheolog a început-o pe băncile facultăţii, ca noi toţi cei

de la Cluj, unde la începutul anului universitar la Cercul de arheologie şi istorie veche trebuia ca fiecare student să prezinte şantierele pe care a fost, principalele rezultate şi nu era uşor căci erau întrebări puse de conducător sau de studenţi din ani mai mari.

La Muzeul din Reşiţa a intrat ca arheolog după primul an de învăţământ cu repartizare obligatorie, desigur ca mulţi alţii cu negaţie de la Minister tot prin grija lui Hadrian Daicoviciu, dar şi prin dorinţa Directorului Muzeului, profesorul Ilie Uzum, care l-a văzut, urmărit şi cunoscut pe şantierele de la Gornea, Moldova Veche, Divici, Valea Timişului şi altele. Ilie Uzum l-a adus la Muzeul din Reşiţa, unde a creat o echipă puternică de arheologi, mai toţi apoi personalităţi ai arheologiei. Sunt multe de povestit despre munca, hărnicia şi devotamentul pe şantierele arheologice ale studentului pe atunci Sabin Adrian Luca - alias Babu. Ca student a participat pe 11 şantiere arheologice, în 16 campanii de săpături dintre care 9 cu noi, iar unele şantiere le-a preluat mai apoi ca arheolog. A mai participat pe şantierele lui Nicolae Vlassa la Cheile Aiudului, la Jupa cu Richard Petrovski, Valea Timişului cu Marian Gumă, la Suplacul de Barcău cu Doina Ignat, la Zăuan cu noi şi Eva Lako. Pe acele şantiere a avut posibilitatea de a cunoaşte materiale, tehnici de săpătură din Neolitic până în Epoca medievală timpurie.

Din 1985 conduce primele sale şantiere, fiind membru în mai multe colective şi responsabil în peste 14 şantiere cu 41 de campanii de cercetări anuale. A ajuns la rândul său formator de şcoală arheologică pe şantierele unde şi-a recrutat şi instruit colaboratorii. Pe aceste şantiere a cunoscut cultura materială, viaţa spirituală, dar mai ales ceramica din toate epocile istoriei vechi, cunoştinţe care i-au servit la publicarea şi corectarea unor repertorii arheologice care au văzut lumina tiparului după zeci de ani de aşteptare, cu manuscrise îngălbenite de vreme, cu bibliografia adusă la zi.

În reţeaua muzeală şi-a început activitatea, aşa cum am menţionat, la Muzeul din Reşiţa, Arad şi mai apoi la Sibiu, la Muzeul Brukenthal. La muzee a organizat sau a participat la şantiere arheologice, expoziţii, sesiuni, simpozioane naţionale sau internaţionale (Timişoara-Herculane..., The Vinca culture... 1991), având o activitate deosebit de bogată, dacă ne referim doar la cele peste 50 campanii de şantiere arheologice. La Parţa a lucrat la codificarea imensului material

arheologic pentru încadrarea lui în baze de date şi informaţii. Dintr-un complex din vecinătatea Sanctuarului la Parţa a făcut statistici la peste 20 de lăzi de materiale ceramice. La rândul său pe şantierele sale mari a coordonat înscrierea în baze de date cu colaboratorii săi a câtorva sute de mii de materiale, iar operaţiile continuă (de exemplu la Turdaş, Tărtăria). La Sibiu, la Brukenthal, cel mai vechi muzeu din ţară, din 6 aprilie 2006 şi până în prezent în calitatea sa de Director general a ridicat instituţia la cel mai înalt stadiu: au fost curăţate, reparate, modernizate, deschise clădiri muzeale, săli, expoziţii, publicate rapoarte, cataloage, îndrumare, toate realizate cu un dinamism pe care nu l-a cunoscut nici o altă instituţie din ţară.

Nu putem cuprinde toate manifestările organizate de Muzeul Brukenthal sub coordonarea sa, dar amintim peste 10 manifestări organizate prin câştigarea de granturi cu profile internaţionale : Om - obiect muzeal, Indoor-Outdoor ambele în 2014. Sunt alte numeroase colaborări şi expoziţii internaţionale cu Deutsche Bundes Stiftung (2013-2015), Administrarea fondului cultural naţional (2013-2015), patru activităţi în programul Regio (2012), expoziţii şi colaborări internaţionale sub egida Uniunii Europene, ICOM, în Europa, Turcia, Anglia, Italia.

Pentru cercetarea şi cunoaşterea Neoliticului şi rolului jucat de Transilvania, descoperirile, materialele în cadrul acestor procese, amintim unele simpozioane şi expoziţii internaţionale la care au participat instituţii de prestigiu, unele iniţiate de noi la Sibiu (Scrierea Neolitică (cu USA, Italia la Cluj) sau în Europa: Neolitizarea Peninsulei Balcanice, Originea Neoliticului în SE şi Centrul Europei; The Turdaş culture. Toate acestea însoţite de expoziţii, cataloage, volume de comunicări în colaborare cu universităţi şi instituţii europene din care enumerăm doar câteva: Institute of Archaeomythology, London Institute of Archaeology, Universita' Degli Studi di Roma La Sapienta, Route and Itineraries, from the virtual Museum of the European Roots ş.a.

Cariera universitară o începe la 1 octombrie 1991 ca lector, iar prin entuziasmul său legat de cercetările arheologice atrage un număr mare de studenţi la cercurile de arheologie, care participă în practica arheologică pe şantierele de la Turdaş, Orăştie, Hunedoara. Dintre aceştia îşi va recruta numeroşi colaboratori, apoi colegi. Îmi aduc

aminte că invitat fiind să ţin o prelegere la Cercul de arheologie la Sibiu despre Sanctuarul de la Parţa, m-am trezit cu un amfiteatru plin, fiind între 60-80 de studenţi, foarte probabil şi de la alte facultăţi sau discipline.

Pentru a promova în cariera universitară, Sabin Adrian Luca nu a ezitat să-şi vândă maşina, o Dacia, mai mult a soţiei, pentru a tipări cu acei bani două cărţi care-i permiteau să acceadă la poziţia de conferenţiar (din 1999), la Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu, unde a funcţionat la Facultatea de Istorie si Patrimoniu Nicolae Lupu. Acolo a parcurs gradele universitare până la funcţia de profesor universitar (2003) şi conducător de doctorate (2007). În intervalul 2000-2004 - a fost Şeful Catedrei de Istorie antică şi medievală din cadrul facultăţii. A avut apoi funcţii administrative, ca Prodecan în cadrul Facultăţii de Istorie şi Patrimoniu, Sibiu.

Din dorinţa sa de a pune bazele unor cercetări temeinice, în 2001 cu sprijinul unor colegi din Bucureşti a creat un important centru de cercetare, respectiv Institutul pentru cercetarea şi valorificarea patrimoniului cultural transilvănean în context european, al cărui director a fost, înfiinţând şi o revistă a acestuia, Acta Terrae Septemcastrensis (I. 2002). Centrul de cercetare amintit, parte a Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu, a fost recunoscut de către CNCSIS (Centru de cercetare de categoria B, 7 iunie 2003). Acolo au fost angajaţi şi promovaţi colaboratorii săi de pe şantierele arheologice, iar revista amintită, pe care a editat-o cu colegii săi şi pe care până în ultima vreme a susţinut-o chiar financiar, a dus peste hotare şi în ţară principalele rezultate ale sale şi colaboratorilor. La această revistă (ce a apărut uneori în două numere pe parcursul unui an, nr. V şi VI) au participat cu studii interesante nume de prestigiu din cercetarea arheologică românească.

În dorinţa sa de a dezvolta o Şcoală doctorală, Sabin Adrian Luca, după discuţiile cu profesorul Radu Florescu, un inimos, cult şi devotat cercetător, educator al generaţiilor de muzeografi. La acea şcoală doctorală a îndrumat pe cei mai apropiaţi colaboratori ai săi, preocupaţi de Neolitic şi Preistorie. Tuturor le-a sprijinit activitatea, publicându-le tezele de doctorat imediat fiind corectate pentru tipar.

A susţinut cursuri ca profesor asociat sau visiting professor la: Universite des Sciences et Technologies de Lille, Franţa; Freie

Universität Berlin, Heidelberg Universität, Germania; Academia Română (Institutul de Arheologie - 1990-1992); Universitatea „Babeş-Bolyai” Cluj-Napoca (Facultatea de Istorie-Filozofie - 1992-1995); dar şi la centrele de perfecţionare: Centrul de Perfecţionare a Cadrelor din Ministerul Culturii, Bucureşti, pentru noile generaţii de muzeografi.

În dorinţa sa de perfecţionare continuă s-a angajat la cursuri legate de Ingineria şi Pedagogia învăţării la distanţă, organizare, concepţie, realizare; Arheologia preistorică europeană; Arheologia preistorică, Istoria comunităţilor străvechi şi vechi; Muzeologie generală; Predarea cunoştinţelor generale de istorie; Formarea aptitudinilor necesare cercetării arheologice. Pentru toate acestea şi în cadrul activităţilor universitare a realizat şi tipărit cursuri universitare, unele fiind traduse în limbi de circulaţie la universităţile din străinătate. Munca şi activitatea sa au fost apreciate la nivel naţional şi internaţional. A primit ca recunoştinţă pentru activităţile sale o serie de ordine de recunoaştere de la Ministerul Culturii (2003, 2007, 2008, 2009, 2015¬2018), Ordinul Ministrului învăţământului şi Cercetării (2012), prin care a fost numit în comisii de atestare CNATDCU; din 2007 - expert-evaluator CNCSIS (actual CNCS) (peste 20 de misiuni). Din 2016 a făcut parte ca membru în Consiliul ştiinţific al Muzeului Naţional al Banatului, Timişoara. A fost expert-evaluator 2021 august, AFCN (peste 10 misiuni); martie, ARACIS (peste 10 misiuni) şi multe altele.

Pentru valorificarea cercetărilor arheologice, istorice, culturale şi de artă din patrimoniului cultural a fost redactor la seriile: Bibliotheca Septemcastrensis (25 de volume); Bibliotheca Brukenthal, Muzeul Naţional Brukenthal, Sibiu (82 de volume); Brukenthal. Acta Musei, Muzeul Naţional Brukenthal, Sibiu (12 volume). A ajutat şi contribuit la alte prestigioase reviste cu studii sau îndrumări, precum Corviniana (Hunedoara), Transilvania (Sibiu), Annales D'Universite „Valahia” (Târgovişte), Studia Universitatis Cibiniensis (Sibiu), Buletinul Muzeului Judeţean (Teleorman); Analele Universităţii Creştine „Dimitrie Cantemir” (Bucureşti); Ziridava. Studia Archaeologica (Muzeul Arad).

La cele de mai sus nu trebuie să uităm activitatea sa publicistică, pe care este imposibil să o sintetizăm (peste 42 de cărţi, altele sub tipar, peste 320 de studii şi altele sub tipar), lucrările fiind analitice, de

sinteză, monografii, note, recenzii, scrise în limba română şi/sau limbi de circulaţie europeană.

Pentru activitatea sa în diferite domenii ale cercetării, ştiinţei, culturii şi artei sau ca manager a primit peste 17 premii naţionale sau internaţionale din care amintim doar câteva:

În România: Academia Romană: Premiul „A. D. Xenopol" pentru lucrarea: Tărtăria rediviva (2018); „Senator de Onoare" al Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu" din Sibiu (2018); Meritul Cultural în grad de Comandor, cu ocazia sărbătorii a 200 de ani de la deschiderea pentru public a Muzeului Brukenthal (2017).

Nu mai puţine au fost recunoaşterile internaţionale ale activităţilor sale ştiinţifice sau culturale: Franţa, parlamentul regional al Corsicii, Medalia „Insula di Corsica", Sibiu, 2013; personal; Premiul naţional special „Cel mai promiţător Brand românesc", în numele Muzeului Naţional Brukenthal, Bucureşti, 2012; 2010, Istanbul; Dubrovnik în Croaţia 2011, „The Best in Heritage", pentru şi în numele Muzeului Naţional Brukenthal; Austria, Ordinul „Sfântul Gheorghe" şi membru, Viena, 2011; Belgia, Premiul „Prix Patrimonio", Centre de Documentation du Patrimoine Flamand, 2010; Polonia, Premiul „Bene Merenti", Muzeul Naţional Gdansk, 2010; Uniunea Europeană, Premiul Uniunii Europene pentru patrimoniu cultural, „Europa Nostra" 2010, categoria - Educaţie, instruire şi conştientizare; Franţa, conferirea diplomei şi medaliei de aur din partea Asociaţiei naţionale „Le Merite et Devouement Franşais" (2009); Regatul Belgiei, conferirea prin decret regal a titlului de Cavaler al Ordinului Coroanei (2009). Cele mai multe distincţii au fost acordate în nume personal.

Referințe:

Biografia personalității prezentate;

Gheorghe - Corneliu Lazarovici, articolul „In Honorem Prof.univ.dr. Sabin Adrian Luca la 60 de ani" din volumul „In honorem prof. univ. dr. Sabin Adrian Luca: Istorie şi destin" coordonat de Raluca Teodorescu, Alexandru Constantin Chituţă, Adrian Georgescu, Anamaria Tudorie; editor.: Dana Hrib, Editura Muzeului Naţional Brukenthal, Sibiu, 2019.

Valentin Gabriel Orga



Profesor universitar, doctor în științe, director general al Bibliotecii Centrale Universitare ,,Lucian Blaga” din Cluj-Napoca.

S-a născut, la 12 octombrie 1965, și s-a format în Hunedoara, oraș în care urmează studiile preuniversitare la Hunedoara. Absolvent al Facultativilor de „Istorie şi Filozofie”, secţia Istorie (1989-1994) şi Litere, specializarea Etnologie (1990-1994) din cadrul Universității Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca. Doctor în istorie (2002), coord. prof. univ. dr. Nicolae Bocşan. Muzeograf la Muzeul de Istorie şi Artă Sălaj (1994-1996); redactor, secretar general de redacţie la ziarul „Transilvania Sport” (1996-1998); bibliotecar la Biblioteca Centrală Universitară ,,Lucian Blaga” (1997-prezent); asistent cercetare la Institutul de Istorie Orală din cadrul Universităţii Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca (1998-1999), lector universitar (2003-2004), conferenţiar universitar din anul 2004 la Facultatea de Istorie şi Filosofie, UBB; secretar ştiinţific al Institutului de Istorie Orală (2004-prezent); coordonator al departamentului Dezvoltarea, prelucrarea şi conservarea colecţiilor, Biblioteca Centrală Universitară ,,Lucian Blaga” (2006-2016); Director general al Bibliotecii Centrale Universitare ,,Lucian Blaga” din Cluj-Napoca (2016-prezent).

Istoric, specializat în următoarele domenii: bilioteconomie şi ştiinţa informării; istorie orală; istoria contemporană a României (mişcarea studenţească din centrul universitar Cluj - 1922-1926, rezistenţa anticomunistă); istoria modernă a României (mişcarea naţională a românilor din Transilvania - a doua jumătate a sec. XIX - începutul sec. XX); istoria presei româneşti; etnologie.

«Am avut norocul să trec prin mâinile unor dascăli deosebiți. Profesorul Gheorghe Alimpesc mi-a stârnit pasiunea pentru istorie prin frumoasele ore pe care le făcea pentru noi, elevi în clasa a patra ce o aveam învățătoare pe soția sa. Profesorul Pavel Munteanu mi-a susținut decizia de a încerca să urmez Facultatea de Istorie. În cei patru

ani de liceu, dirigintele Hristache Boiangiu a „lucrat” la personalitatea noastră, sădindu-ne spiritul de competiție, învățându-nesă trecem peste eșecuri și să ne urmăm visul. La Școala nr. 11 și apoi la liceu, am avut norocul să facem geografie cu prof. Simion Florea, cel care organiza excursii și ne-a dezvăluit frumusețile României. Nu îi pot uita pe profesorii Maria Gheorghe, Rodica Pop-Anița, Vichentie Giurgiu. Acestora aveau să li se alăture profesorii de la Universitatea din Cluj: academicienii Pompiliu Teodor şi Camil Mureşanu, apoi mult mai tinerii pe atunci Doru Radosav şi Nicolae Bocşan, dar şi ceilalţi.

După o ratare a admiterii la Universitatea din Iași în anul 1984, mi-am satisfăcut stagiul militar la o unitate specială de paza și apărarea obiectivelor prezidențiale, experiență care mi-a permis să descopăr ce însemna cu adevărat „cel mai iubit fiu al poporului”, deschizându-mi-se ochii pentru ce însemna comunismul. A urmat o perioadă de peste 3 ani în care am fost „om al muncii” în Combinatul Siderurgic Hunedoara. Mediul acela muncitoresc, incertitudinile ce se conturau pentru generația tânără (se făceau „concentrări” sau detașări la șantierul de la Casa Poporului, precum și detașări la mină în Valea Jiului pentru acoperirea deficitului de forță de muncă), m-au mobilizat și în 1988 am reluat cu fervoare pregătirea pentru admitere la Istorie la Cluj. Am avut noroc la cea de-a treia încercare, în 1989, când mi-am împlinit visul. Norocul a fost și mai mare odată cu Revoluția din decembrie ’89, moment care a schimbat foarte mult învățământul superior, mai ales în domeniul științelor socio-umane.

Am exploatat din plin oportunitățile oferite de deschiderile și reformele din acei ani. Se înființaseră noi specializări, la care ne puteam înscrie fără admitere, doar pentru că eram deja studenți la UBB. Ca urmare, în toamna anului 1990 mă înscrisesem și la Facultatea de Litere, la specializarea Etnologie, iar în 1991 la Jurnalism, secție ce fusese înființată în cadrul Facultății de Istorie. În planul de învățământ de la Istorie ni se incluseseră și cursuri ca specializări secundare pentru Arhivistică, Biblioteconomie și Muzeografie. Eu optasem pentru Biblioteconomie. Toate acestea mi-au folosit în anii următori. Cochetasem cu ziaristica în studenție (ziarul „Piramida” și Radio Cluj), dar și în anii imediat următori, pentru ca, o perioadă, să fac parte

dintr-o echipă redacțională, ajungând chiar secretar de redacție („Transilvania Sport”: 1996-1998). În perioada 1994-1996 am fost etnograf la Muzeul de Istorie și Artă din Zalău. Deși avusesem oferta de a lucra la Biblioteca Centrală Universitară din Cluj încă din 1994, am ajuns bibliotecar abia în 1997 și pot să spun că a fost locul de care m-am simțit cel mai mult legat încă din anii de studenție. Destinul! Începând cu octombrie 2003 am devenit și lector la Facultatea de Istorie și Filosofie, pentru specializarea Biblioteconomie, iar în anul următor am promovat conferențiar.

Chiar și hobbyurile m-au păstrat în jurul cărții, căci începând cu anul 2000 am început o colaborare cu Editura Argonaut, a cărei producție editoriale am manageriat-o până în anul 2016.

În iunie 2016 am fost numit director general interimar al Bibliotecii Centrale Universitare „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca, iar în decembrie același an am obținut prin concurs organizat de Ministerul Educației postul ca titular.

Prin subiectul tezei de doctorat și apoi prin o mare parte a activității de cercetare am continuat să rămân în legătură cu ținuturile orăștiene.”

Mereu am fost atent la cine spune ceva de bine sau ceva critic la adresa mea. Sunt persoane care prin competențele, experiența lor pot exprima păreri pertinente, care prin ceea ce spun mă pot ajuta să îmi corectez minusurile, ori mă pot încuraja prin aprecierea exprimată. Subiectiv vorbind, pentru mine biblioteca reprezintă locul potrivit pentru sufletul și preocupările mele. În sensul sintagmei „omul potrivit la locul potrivit”, dat fiind că am fost îndemnat să preiau o asemenea responsabilitate - de director general al BCU - susținerea pe care am avut-o în acești ani, realizările instituției, relația cu colectivul bibliotecii... toate acesteamă încurajează, mă întăresc.

Ca dascăl, aprecierile exprimate sub diverse forme de către studenți nu pot decât să mă onoreze.

În primul rând, alături de câțiva colaboratori, vom porni o campanie de promovare a studiilor în specialitatea Științele informării, astfel ca în viitor să atragem cât mai mulți absolvenți de liceu.

Este nevoie ca împreună cu ceilalți colegi din țară, cu sprijinul

asociaţiilor profesionale, să regândim strategia de formare a viitorilor specialişti în ştiinţa informării, astfel încât domeniul să devină mai atractiv.

Nu exclud, mereu „impulsionat" de alţi colegi de branşă, să depun habilitarea pentru a putea coordona doctorate în acest domeniu.

Mi s-au întâmplat multe lucruri frumoase în viață. Pot să spun că sunt împlinit profesional și personal. La unele nu am visat... Nu am fost un tip cu ambiții în a avea funcții, popularitate... Dar ceea ce mi-am dorit cu ardoare s-a împlinit; e legat de familie. Am părinți extraordinari, care s-au sacrificat pentru mine, iar eu mi-am dorit să le pot oferi satisfacție. Sunt sigur că i-am făcut mândri de mine. Mi-au fost modele din toate punctele de vedere. De la ei am dobândit cultul muncii și modestia, dar mai ales m-au învățat iubirea și respectul. Când eram adolescent, am remarcat că tatăl meu era apreciat ca un om de cuvânt. Mereu îmi spunea că cel mai important lucru e să îți respecți cuvântul. Am încercat să îi semăn. Așa cum am mai spus, părinții m-au învățat că totul se obține prin multă muncă, iar ce obții cu greu, tăinuiește. Viața mi-a confirmat. Singura calitate pe care am curajul să o recunosc, să o asum este „disponibilitatea" mare pentru muncă. În acest decupaj de frumos la care sunt invitat, cea mai frumoasă este familia pe care o am: soția, care m-a înțeles și m-a susținut, dar mai ales fiul meu, Andrei.

„Destinul nostru nu e scris în stele, ci în noi înşine.", acceptând întrebarea în sensul unei „definiţii" date de Shakespeare. Prin urmare, mare parte din energii le voi investi în finalizarea proiectelor începute, atât cele instituţionale, cât şi cele personale. Reuşita acestora va da contur experinţei personale şi îmi va influenţa traiectoria viitoare, atât cea managerială, cât şi cea ştinţifică. Orice reuşită potenţează o nouă provocare, un nou proiect. În acest registru am schiţat câteva proiecte pe care le voi avea în vedere, dacă timpul şi sănătatea îmi vor permite...»

Membru în colegiile de redacţie ale publicaţiilor: ,,Anuarul Institutului de Istorie Orală"; ,,Revista Bistriţei"; ,,Studia UBB" - seria Historia; ,,Lecturn" - revista BCU Timişoara; membru în consiliul ştiinţific al ,,Anuarului Muzeului Etnografic al Transilvaniei"; ,,Sargetia" - Acta Musei Devensis; redactor-şef al editurii Argonaut

din Cluj-Napoca (2000-2016); coordonator de colecţii la editurile Argonaut şi Şcoala Ardeleană. Proiecte: coordonator al echipei de cercetare în cadrul proiectului internaţional Amintiri pentru viitor (Remember for the Future) - promotor Asociaţia Universităţilor Populare din Germania (2002-2003); coordonator al cercetării de teren în proiectul Război şi Pace. Povestiri ale germanilor din Romania (2003-2004), director de proiect: prof. univ. dr. Doru Radosav, proiect finanţat de IFA - Stuttgart; director de grant: Graniţa, refugiul şi exilul în memoria colectivă. Românii şi maghiarii din nord-vestul Transilvaniei de la ocupaţia hortystă la integrarea europeană. Cercetare de istorie orală (2005-2007) (Grant tip A- Cod CNCSIS - 212);

Premii naţionale:

Premiul Media de Excelenţă 2018 (secţiunea Educaţie)" oferit de organizaţia Amprenta Advertising şi Trustul Digi, 2018;

„Premiul pentru monografie al Facultăţii de Istorie şi Filosofie", Universitatea Babeş-Bolyai, 2018;

Premiul „Radu R. Rosetti" al Fundației culturale Magazin istoric, 2022 și Premiul „Constantin C. Giurescu" acordat de Societatea de Științe Istorice din România, 2022, ambele pentru lucrarea: Armata Română pe Frontul de Est în imagini (1941 – 1944) – editori: Ottmar Trașcă, Valentin Orga, Adrian Boda, Jozsef Benkö (Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2021).

Lucrări publicate (selectiv):

Volume de autor:

Moţa - file de viaţă, pagini de istorie, Cluj-Napoca, Argonaut, 1999, ediția revăzută şi adăugită 2018; Aurel Vlad. Istorie şi destin, Cluj-Napoca, Argonaut, 2001, ediția a II-a, 2005, ediţia revăzută şi adăugită 2018; Introducere în biblioteconomie, Cluj-Napoca, Argonaut, 2004; Teoria şi practica editării. Curs, Cluj-Napoca, Argonaut, 2008; Sebastian Bornemisa (1890-1953), Cluj-Napoca, Argonaut, 2018, 200 p.; ediţia a II-a, 2020.

Coautor la volumele: Veţel - Studiu monografic complex, Cluj-Napoca, Eurodidact, 2002; Apold - Studiu monografic complex, Cluj-Napoca, Eurodidact, 2003; Rezistenţa armată anticomunistă. Studiu de caz: zona Huedin. Cercetare de istorie orală, Cluj-Napoca, Argonaut, 2003; Mişcarea de rezistenţă anticomunistă din România: Banatul

montan. Mărturii, 2 vol., Cluj-Napoca, Argonaut, 2015, Centre de Documentare şi Informare. Manual de bune practici, Cluj-Napoca, Argonaut, 2015; Oameni care au făcut Unirea, Cluj-Napoca, Argonaut, 2018; Universitatea din Cluj în perioada interbelică, vol. I-IV, (coautor vol. I), Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2019.

Editor/coordonator:

Familie şi societate. Studii de Istorie a Transilvaniei (III), (coordonatori V. Orga şi I. Costea), Cluj-Napoca, Clusium, 1999; Studii de istorie a Transilvaniei (IV), (coordonatori V. Orga şi I. Costea), Cluj-Napoca, Accent, 2000; Mişcarea de rezistenţă anticomunistă din România. Grupul ,,Cruce şi Spadă", Cluj-Napoca, Argonaut, 2005; Saşii transilvăneni între statornicie şi dezrădăcinare. Die Siebenburger Sachsen zwischen Heimattreue und Entwurzelung (editori: C. Gaiu, V. Orga), Cluj-Napoca, Accent, 2006; Credenţional. Cartea Marii Uniri, 2 vol., (coordonatori D. Radosav, V. Orga, Al.-B. Bud), Cluj-Napoca, Argonaut, 2018.

Ediţii îngrijite:

Elie Dăianu, Însemnări din închisoare şi exil, vol.I-II, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2002-2003 (Ediţie îngrijită de V. Orga, M. Aldea, C. Budeancă); Ion Oprişan, 21 de luni pe căile robiei, ediţie îngrijită şi studiu introductiv de V. Orga, C. Budeancă, Cluj-Napoca, Argonaut, 2003; Sebastian Bornemisa, Duhul cel rău, ediţie îngrijită de Iulia-Veronica Pop, studiu introductiv V. Orga, Cluj-Napoca, Argonaut, 2018; Gh. Ionescu, Jurnalul meu de front (1940-1941), studiu introductiv de V. Orga, C. Jurju, ediţie îngrijită de V. Orga, C. Budeancă, Cluj-Napoca, Argonaut, 201; Francisc Hossu-Longin, Amintiri. Însemnări, ediţie îngrijită de V. Orga, Cluj-Napoca, Argonaut.

Studii (selectiv):

Implicarea lui Ioan Mihu şi Aurel Vlad în politica PNR după 1910, în Studii de istorie a Transilvaniei. Volum dedicat istoricului Ioachim Lazăr la 70 de ani, Cluj-Napoca, Argonaut, 2012; De la haiducie la opoziţie faţă de regimul comunist: Grigore Başotă din Runcu Salvei, în Fabricat în Runcu Salvei, Cluj-Napoca, Eikon, 2013; Sebastian Bornemisa şi proiectul său jurnalistic-editorial de la Orăştie, în Fascinaţia trecutului. Omagiu istoricului Simion Retegan la împlinirea

vârstei de 75 de ani, Cluj-Napoca, Mega; Argonaut, 2014; Sistemul financiar-bancar din ţinutul Orăştiei, în Diversitate culturală, realităţi politice şi multiconfesionale în Transilvania şi Banat (sec. XVIII-XX). Cercetătorului ştiinţific gr. I dr. Dumitru Suciu la împlinirea vârstei de 70 de ani, Cluj-Napoca, Argonaut, 2014; Drumul spre Marea Unire, în Marea Unire şi Sălajul. Contribuţii documentare, Zalău, Caiete Silvane, 2018; „Mica istorie" a Marii Uniri, în Contribuția locuitorilor din Zona Huedin la realizarea României Mari, Cluj-Napoca, Argonaut, 2018.

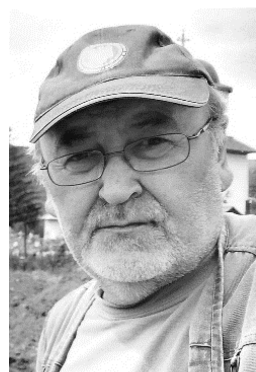
Referințe:

Biografia personalității prezentate;

Maria Razba, Personalităţi hunedorene: oameni de cultură, artă, ştiinţă, tehnică şi sport (sec. XV-XX), Deva, Emia, 2004, p. 347; Județul Hunedoara. Monografie, vol. 5: Personalităţi hunedorene, Deva, Emia, 2015;

Ioan Vlad, Georgeta-Ileana Cizmaș „Hunedoreni cu care ne mândrim: Destinul nostru nu e scris în stele, ci în noi înşine", Accent Media, Deva, 16 septembrie 2022.

Gheorghe Petrov



Doctor în științe – istorie-, cercetător științific, arheolog.

S-a născut la 15 februarie 1963 în orașul Turda din județul Cluj. Cursurile primare, gimnaziale și liceale le-a urmat la școli din localitatea natală, iar din 1986 a urmat, la curs de zi, Facultatea de Istorie și Filozofie, Secția Istorie, din cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj, pe care a absolvit-o în anul 1991. În 2002 a obținut titlul de Doctor în Istorie al aceleiași universități, cu o lucrare privitoare la istoria și arheologia bisericilor medievale românești din Transilvania, avându-i ca și conducători științifici pe acad. Ștefan Pascu și prof. univ. Nicolae Edroiu.

Este arheolog expert cu stagii îndelungate de activitate și coordonare pe numeroase șantiere arheologice desfășurate pe întreg cuprinsul țării, fiind un cercetător consacrat și specializat în istoria și

arheologia monumentelor și cimitirelor medievale și premoderne, precum și în arheologia contemporană care privește crimele de război și cele ale regimurilor politice totalitare. Începând din anul 1991 a desfășurat activitate de cercetare științifică în cadrul Muzeului Județean de Istorie din Deva și a Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei din Cluj, iar în perioada anilor 2006-2010 și 2012-2020 a lucrat ca expert de investigații speciale în cadrul Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România. Cât timp a funcționat la această instituție guvernamentală a pus bazele și a dezvoltat o activitate inedită de cercetare, care reprezintă un domeniu nou de manifestare în știința și practica arheologică din România, orientat spre arheologia judiciară care privește crimele fostului regim comunist. În acest domeniu s-a ocupat de investigarea reală a cazurilor de crime săvârșite de reprezentanții instituțiilor de represiune ale regimului comunist, desfășurând cercetări de teren pentru căutarea și recuperarea rămășițelor pământești ale victimelor care au fost executate, cu sau fără judecată, precum și a deținuților politici morți în lagăre de muncă și închisori.

În domeniul arheologiei medievale și premoderne a fost membru în colective științifice de cercetare și a condus mai multe șantiere arheologice desfășurate mai ales pe teritoriul județelor Alba și Hunedoara, efectuând cercetări la o serie de monumente laice și religioase, în funcțiune, în ruină sau dispărute, precum și în cimitire aflate în legătură cu edificii bisericești. În municipiul Orăștie, în perioada 1992-1996, a lucrat pe șantierele arheologice deschise în Cetate (biserica reformată, capela-rotondă, incinta fortificației), la Mănăstirea Franciscană și la ruina fostei biserici greco-catolice. În zona apropiată orașului, între anii 1993-2004 a coordonat cercetările arheologice de la biserica medievală cu plan central (rotonda) din Geoagiu, care s-a dovedit științific că este cel mai vechi edificiu religios din România aflat încă în picioare.

De-a lungul anilor a participat la numeroase conferințe, sesiuni și simpozioane științifice, a fost subiect și consultant în multe filme documentare cu tematică istorică, a organizat expoziții și a publicat cărți de autor precum și numeroase studii, articole și rapoarte de cercetare arheologică.

Referință:

Biografia personalității prezentate.

Ioan Marian Tipilic



Profesor universitar doctor în științe, istoric medievist, director al Centrului de Cercetare a Patrimoniului și Istoriei Socio-Culturale, cercetător ştiinţific.

S-a născut la 11 octombrie 1972 în localitatea Bogatu-Român, jud. Sibiu. Unde a copilărit. Școala generală la Bogatu Român și Școala Generală nr. 7 din Sibiu, anul absolv. 1987, iar studiile medii tot la Sibiu, fiind absolvent al Liceului de Filologie-Istorie „Octavian Goga" promoțiea1991. Urmează cursurile Facultății de Litere, Istorie și Jurnalistică a Universității „Lucian Blaga" din Sibiu, cu specializarea istorie-antropologie, obține diploma de licență în istorie în 1996. Face studii aprofundate specializarea Protejarea și valorificarea patrimoniului - 1997 la Sibiu.

În anul 2003 susține teza de doctorat „Sisteme de fortificații în Transilvania (sec. XI-XIV)", avându-l coordonator pe prof. univ. dr. Paul Niedermaier.

Stagii de documentare în Germania (1999, 2001, 2003, 2014, 2018), Ungaria (1996, 1998), Anglia (2006).

Urcă treptele academice de la asistent de cercetare la Institutul de Cercetări Socio-Umane din Sibiu al Academiei Române (1996-1999). Preparator (1999), asistent (2000), lector (2004), conf. (2009) și prof. univ. (2014) la Departamentul de Istorie, Patrimoniu și Teologie Protestantă al Universității „Lucian Blaga" din Sibiu. Habilitarea în anul 2014. Conducător de doctorat 2015. Șef al Catedrei de Istorie Veche și Medievală în 2005-2011, Director al Departamentului de Istorie, Patrimoniu și Teologie Protestantă (2011-2012). Prorector – Programe Academice în cadrul ULBS (2012-2020). Specializat în arheologia perioadei migrațiilor.

A condus peste 20 de șantiere arheologice (Orăștie, Râu de Mori, Drăușeni, Cașolț, Păuca, Sibiu, Cisnădie, Biertan, Șaroș pe Târnavă, Șeica Mică, Ruja, Agnita, Seliștat, Capidava). A prezentat 30 de comunicări la sesiuni internaționale din Statele Unite al Americii,

Canada, Marea Britanie, Spania, Franța, Germania, Norvegia, Finlanda, Elveția, Cehia, Croația, Ungaria, Bulgaria, Republica Moldova.

Are o vastă activitate publicistică fiind secretar de redacţie și apoi redactor șef al revistei „Acta Terrae Septemcastrensis” (Sibiu) în anii 2002-2007, respectiv din 2019. Membru în colegiile de redacție ale revistelor Studia Universitatis Cibiniensis. Series Historica (Sibiu), Acta Terrae Septemcastrensis (Sibiu), Buletinul Cercului de Medievistică „Radu Popa” (Sibiu). Director de grant ArhIn – Achaeology, Architecture and Informatics

Este membru al AKSL: Secţia România şi al grupului de lucru Schola Septemcastrensis. Membru al European Association of Archaeologists (EAA), Praga. Membru al Medieval Central Europe Research Network (MECERN), Budapest. Membru al Medieval Europe Research Center (MERC), York. Arheolog expert înscris în Registrul Arheologilor din România.

Face cercetări asupra necropolelor din secolele X-XI şi a unor monumente ecleziastice sau laice din sudul Transilvaniei (Orăştie, Sibiu, Râu de Mori, Cenade, Sibiu, Biertan, Șeica Mică, Șaroș pe Târnave, Ruja, Agnita, Seliștat, Păuca). A coordonat și coordonează șanteirele arheologice ale ULBS de la Orăștie-Dealul Pemilor X2, Cașolț-Dealul Bisericii și Păuca-Biserica Ungurească. Contribuţii la istoria economică a Transilvaniei medievale privind breslele producătorilor de arme între secolele XIV-XVI. Teza de doctorat privind istoria fortificațiilor medievale din Transilvania între secolele XI-XIV. A publicat singur și colaborare 18 volume și peste 50 de studii și articole în volume colective și reviste din România și din alte țări.

Premii:

Premiul ”Ad augusta per angusta” pentru cel mai bun tânăr cercetător din ULBS (2006);

Premiul „Nicolae Iorga” al Academiei Române (2009).

Cărți publicate (selectiv):

I.M. Ţiplic, Die Grenzverteidigung Siebenbürgens im Mittelalter (10.-14. Jahrhundert), Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde Verlag, Heildelberg, 2007;

I.M. Ţiplic, Transylvania in the Early Middle Ages (7th -13th C.),

Heidelberg-Alba Iulia, 2006, Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde, ISBN 973-7724-92-5-Altip [Bibliotheca Septemcastrensis, XX];

I.M.Țiplic Între est și vest. Necropola de la Orăștie Dealul Pemilor X2, cu contribuții de Zeno Karl Pinter și Maria Crîngaci Țiplic, Editura Honterus, Sibiu, 2022.

I.M.Țiplic, G. Tomegea, Păuca. O necropolă de incinerație (sec. VIII-IX). Catalog, Editura Astra Museum, Sibiu, 2016;

I.M. Ţiplic, Bresle şi arme în Transilvania (sec. XIV-XVI), Editura Militară, Bucureşti, 2009;

I.M. Ţiplic, Fortificaţii medievale timpurii din Transilvania (sec. X-XII), Editura Institutul European, Iaşi, 2007;

I.M. Ţiplic, Organizarea defensivă a Transilvaniei în evul mediu (secolele X-XIV), Editura Militară, Bucureşti, 2007;

I.M. Ţiplic, Fortified Churches of Transylvanian Saxons, Editura Noi Media Print, Bucureşti, 2006;

I.M. Ţiplic, Kirchenburgen der Siebenbürger Sachsen, Editura Noi Media Print, Bucureşti, 2006;

I.M. Ţiplic, Contribuţii la istoria spaţiului românesc în perioada migraţiilor şi evul mediu timpuriu (sec. V-XIII), Institutul European, Iaşi, 2005. [Academica, 3];

I.M. Ţiplic, Breslele producătorilor de arme din Sibiu, Braşov şi Cluj (sec. XIV-XVI), Editura Universităţii „Lucian Blaga”, Sibiu, 2001, [Bibliotheca Septemcastrensis, I];

12. Z. K. Pinter, A. Dragotă, I.M. Ţiplic, Piese de podoabă şi vestimentaţie la grupurile etnice din Transilvania, Editura Altip, Alba Iulia, 2006.

Referință:

Biografie personalității prezentate.

Ianuarie

Adolf Sachsalber

Profesor universitar, doctor în științele medicale, oftalmolog.

S-a născut la 1 ianuarie 1865 în Orăștie. Studiile medii le face la Sibiu, iar studiile universitare, între 1884–90, la Universitatea de medicină din Innsbruck.

După susținerea tezei de doctorale devine asistent al profesorului său, Michał Borysiekiewicz, pe care l-a urmat la Graz. Ca din 1892 să fie asistent la Clinica oftalmologică universitară.

În 1895 Privatdozent - Priv. Doz. este titlu academic conferit la unele universități europene, în special în țările de limbă germană, cuiva care deține anumite calificări formale care denotă o capacitate (facultas docendi) și permisiunea de a preda (venia legendi) o materie desemnată la cel mai înalt nivel. Să i se acorde titlul Priv.-Doz. de către o universitate, un destinatar trebuie să îndeplinească criteriile stabilite de universitate, care necesită de obicei excelență în cercetare, predare și educație ulterioară. În utilizarea actuală, titlul indică faptul că titularul și-a încheiat abilitarea și, prin urmare, i se acordă permisiunea de a preda și examina studenții în mod independent, fără a avea un post de profesor) la Universitatea din Augenheilkde.

Din anul 1905 devine profesor titular la Universitatea din Graz, universitate care avea și o secție oftalmologică. La Graz, s-a ocupat în principal de teoria glaucomului și de problema glaucomului secundar, descoperind cauza glaucomului în obstrucția drenajului umorii apoase în unghiul camerei. De asemenea, a creat o terapie adecvată pentru ulcerele oculare.

Moare la Graz, 22 decembrie 1905.

Publicații:

- Contribuţie la terapia ulcus serpens, în: „pentru oftalmologie”, 1896;

Observații în timpul unei epidemii de trahom în Steir. Irrenanstalten, în: Mitth. din Ver. Stiria, 1899;

Contribuţie despre anatomia glaucomului secundar, în: Archiv für Augenheilkde. 1900;

Despre operarea miopiei de grad înalt, în: WMW , 1902;

Către Aetiol. pinguecula și pterigionul, în: Wr. clin. Ws. 1905; etc.

Prof. A. S. †, în: Mitt. Des Ver. a medicilor din Stiria 43, 1906, p. 1f.; J. Hirschberg, Geschichte der Augenheilkde., 1918, § 1256, p. 439;

R. Fellner - W. Höflechner, Die Augenheilkde. la Univ. Graz (publ. Din arhiva Universității din Graz 2), 1973, p. 114f., 171 (cu catalog raisonné);

https://www.biographien.ac.at/oebl/oebl_S/Sachsalber_Adolf_1865_1905.xml

Referințe:

Prof. A. S. †, în: Mitt. Des Ver. a medicilor din Stiria 43, 1906, p. 1f.; J. Hirschberg, Geschichte der Augenheilkde., 1918, § 1256, p. 439;

R. Fellner - W. Höflechner, Die Augenheilkde. la Univ. Graz (publ. Din arhiva Universității din Graz 2), 1973, p. 114f., 171 (cu catalog raisonné);

https://www.biographien.ac.at/oebl/oebl_S/Sachsalber_Adolf_1865_1905.xml

Ioan Popovici

Profesor, publicist, protopop ortodox de Geoagiu.

S-a născut la 1 ianuaria 1862, în comuna Boșorod, județul Hunedoara, într-o familie de preoți. Urmează școala primară în comuna natală și la Hațeg (1870-1872). În 1872, este mutat la Colegiul reformat Kún din Orăștie, unde urmează și cursurile gimnaziale. Absolvent al Liceului Românesc din Brașov (1882). Urmează la Sibiu, cursurile Institutului-Teologic (1882-1885).

După absolvirea institutului, este învățător la Școala Confesională din Sebeș județul Alba (1885-1886). Din 1886, a fost învățător la Săliște, apoi la Școala de Fete a Reuniunii Femeilor Române din Sibiu, unde a ocupat și funcția de director (1888-1891). în 1891, a absolvit la Budapesta, examenul de calificare pentru școlile civile, ceea ce i-a permis ca de la 1 septembrie 1891, să funcționeze ca profesor ordinar - provizoriu la Școala Asociațiunii, apoi învățător definitiv, până în anul 1901. Din cauza sănătății precare, la sfârșitul anului școlar 1900-

1901, se retrage de la catedră și este numit preot în satul Gelmar, apoi promovat ca protopop al Geogiului. A publicat numeroase lucrări, manuale școlare; a colaborat la „Enciclopedia Română" a lui C. Diaconovici. Publică în „Telegraful Român” de la Sibiu „Povestea lui Petru", (1885) reprodusă apoi în broșurile „Bibliotecii Poporale” din Bucovina, studii pedagogice, dări de seamă etc. în 1894, îi apare broșura „Cunoștințe din Constituția patriei". în 1899, tipărește „Istoria universală" și „Geografia pentru școlile civile de fete", traduse după A. Marki.

A decedat la 25 septembrie (9 octombrie) 1919.

Lucrări publicate:

Posiţia istoriei în planul de învățământ și metodele ei. - Sibiu, 1892;

Elemente de Constituția patriei. - Sibiu, 1894;

Geografia pentru școlile civile. Istoria universală. - Sibiu, 1899;

Carte de cetire și gramatica maghiară pentru școlile poporale cu limba de predare română. Colaborări: ‚Amicul poporului", „ Telegraful român”, etc.

Referințe:

Monografia Institutului de Credit și de Economii „Ardeleana", 1885-1910. Sibiu, 1912; Calendarul „Amicul poporului". - Sibiu, 1920;

Razba, Maria, „Personalități hunedorene: oameni de cultură, artă, știință, tehnică și sport (sec. XV - XX): Dicționar / - Ediția a 2-a, revăzută și adăugită” ed. Emia, Deva 2004.

Ioan D Valeriu Aristotel



Eminent profesor.

S-a născut la 01 Ianuarie 1940 în Comuna Telciu - Județul Bistrița-Năsăud . După absolvirea liceului, între 1957-1962 este student la secţia Matematică-Fizică din cadrul Universităţii Bucureşti, absolvind cu rezultate meritorii.

Debutul ca profesor este la Şcoala medie Sebeş (Liceul Sebeş), unde predă fizica timp de 4 ani, iar apoi se transferă la Liceul „Aurel Vlaicu”

Orăştie, de unde se şi pensionează în 2003, după o perioadă de 36 de ani petrecută ca profesor de fizică în acest liceu.

A avut o activitate organizatorică de excepţie şi s-a dedicat şcolii, reușind să pregătească serii întregi de elevi care, prin profesiile practicate, au avut succes şi au făcut cunoscut numele Orăştiei în ţară şi în străinătate.

Ioan Dumitru Valeriu Aristotel este o figură luminoasă și reprezentativă pentru învățământul din Orăștie din a doua jumătate a secolului trecut. A activat ca profesor de fizică la Liceul „Aurel Vlaicu" și bună parte din succesele la examene ale elevilor liceului din acel timp i se datorează. Atunci când meditația era a doua natură a vieții școlare de succes, examenele de fizică erau promovate de aproape toți elevii profesorului numai datorită modului cum se desfășurau orele la școală, temelor pentru acasă și pregătirii suplimentare, atât după-masa cât și în vacanțe. Cum i-am fost elev, discipol și apoi coleg, pot să vă spun câteva lucruri despre modul cum privea lumea și cum înțelegea să-și facă datoria.

Era convins că nu se poate educație fără instrucție. Pentru a-și modela caracterul, un elev trebuie să învețe temeinic și constant mult timp, iar profesorul să se asigure că acest fapt se petrece. Disciplina izvorăște din efortul intelectual și trebuie obligatoriu practicată în clasă. Și invers este adevărat: nu pot fi disciplinați, în clasă și în general, decât elevii al căror timp este direcționat spre studiu.

Pregătirea sa profesională era desăvârșită, explica fără ezitări fizica elevilor, fiindcă cunoștea în profunzime atât fizica, cât și matematica. Se putea astfel concentra numai asupra elevilor, de aici deosebita claritate a expunerii la clasă și adaptarea la nivelul de înțelegere al auditoriului. În timpul orei de clasă nu irosea o secundă iar temele pentru acasă erau impecabil alese. Rămânea în clasă în timpul pauzelor, care nu ajungeau pentru a răspunde întrebărilor puse de elevi. Numea regulă de aur pentru profesor: „Dacă ai dat de făcut ceva elevului, verifică! Dacă nu, nu are rost să-i mai ceri altădată ceva". Fiecare clasă făcea, cel puțin o dată pe lună, pregătire suplimentară în timpul școlii. Se făceau pregătiri suplimentare și-n timpul vacanțelor, (pe toate palierele de cunoştinţă) de la corigenţi la admiterea pentru facultate, de la gradul de dificultate Întâi la instruirea pentru

olimpiadele școlare. Pentru nimic în lume nu s-ar fi abătut de la ideea de a le cere elevilor să stăpânească fizica la nivelul cerut de examene. Asigura astfel fiecărui elev posibilitatea de a alege dacă drumul său în viață va conține studii universitare și cunoștințele necesare la început pentru absolvirea cu succes a facultății. Cu un dispreț suveran față de câștigul din meditații.

Mai erau și cercurile fotografice, de film sau șah. Aici elevii - ce-i drept nu foarte mulți dintr-o generație - descopeream un om bun și cald, atașat deplin ideilor de libertate și demnitate umană. Nu era nici un fals în comportamentul lui. Învăța elevii despre dreptate - pentru că era drept, despre demnitate - pentru că era demn, să iubească adevărul - pentru că el iubea adevărul, să fie buni - pentru că el se dedica tuturor elevilor.

Avea o cultură bogată clădită pe cunoașterea științelor, istoriei și literaturii, atât naționale cât și universale, în special celei franceze. Vorbea limba franceză fluent și era atașat valorilor și convingerilor intelectualității franceze de stânga din deceniile șase și șapte ale secolului trecut. Era și un patriot adevărat. La câte o oră de școală, făcea o paranteză în care elevii erau purtați prin spațiul lui cultural interior. Impresia lăsată era deosebită, mulți elevi ne doream în acele momente să atingem nivelul profesorului.

Se concentra întotdeauna numai pe faptul semnificativ, faptele nesemnificative erau tratate ca atare. Aloca timp și efort numai pentru valoare și prezenta ca un mare pericol înlocuirea valorii prin structuri cu strălucire aparentă, dar lipsite de conținut.

În sfârșit, considera cheie a sistemului școlar adaptarea unui nivel, cerințelor următorului nivel. Acolo unde considera că există greșeli de adaptare între nivele, le preciza și încerca să le corecteze.

În anul 2015 profesorului Ioan D. Valeriu Aristotel i-a fost acordat, post mortem, titlul de Cetățean de Onoare al Municipiului Orăștie.

Referințe:

Articolul „Medalion-Ioan Dumitru Valeriu Aristotel”, din „Foaia Interesantă” nr. 6, 29.09.2017;

Expunere de motive la proiectul de hotărâre (nr. 164 din 29.10.2015) privind conferirea unui titlu de Cetățean de Onoare al Municipiului Orăștie.

Octavian Zaharie Oprean



Profesor universitar, doctor în medicină veterinară, decan Facultatea de Medicină Veterinară din Iași.

S-a născut la 2 Ianuarie 1953, în localitatea Orăștie, jud. Hunedoara. Studiile primare și liceale le face în localitatea de origine luând examenul de maturitate la Liceul Teoretic „Aurel Vlaicu" Orăștie în anul 1972. Urmează studiile universitare la Institutul Agronomic „Ion Ionescu de la Brad" din Iași Facultatea de Zootehnie și Medicină Veterinară, Secția Medicină Veterinară, pe care le absolvă în anul 1979, urmează studiile doctorale la „USAMV" Iași, Facultatea Medicină Veterinar, domeniul Medicină Veterinară, specializarea Morfologie normală și patologică încununate cu Diploma Doctor în Medicină Veterinară în 1997. Ca între anii 1998-2012 să obțină „Diploma de Medic primar veterinar" și „Atestatul de liberă practică medicală veterinară". Urmează diferite stagii de perfecționare în străinătate la prestigioase Universități din: Austria, Franța, Germania, USA, Danemarca, Spania, Norvegia.

După terminația facultății este medic veterinar epizootolog (epidemiolog) la „Asociația Economică Intercooperatistă pentru Creșterea Vacilor pentru Lapte", din localitatea Beriu, jud. Hunedoara între 1979-1982. din dec. 1982-sep.1986 să fie șef de fermă la „Asociația Economică Intercooperatistă pentru Creșterea și Îngrășarea Tineretului Bovin" din Orăștie, jud. Hunedoara fiind totodată medic veterinar epizootolog (epidemiolog) al acestei asociații.

Ca din octombrie 1986 să-l regăsim ca asistent universitar, șef lucrări, conferențiar, profesor la Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară „Ion Ionescu de la Brad" din Iași fiind direct implicat în activitate didactică și de cercetare.

Având diverse atribuții și activități administrative la Facultatea de Medicină Veterinară, USAMV „Ion Ionescu de la Brad" din Iași, Octavian Zaharie Oprean urcă treptele carierei universitare de la

Membru al Consiliului - 1990, (fiind treptat Membru al Senatului Universitar, Șef Catedră IX Preclinici, Prodecan, Prorector cu probleme sociale studențești) ca din anul 2008 până trecerea spre eternitate să fie Decanul acestei prestigioase instituții de învățământ. Însă desfășoară alte activități în cadrul facultății cum ar fi cea de Secretar al Comisiei pentru Examenul de Stat (Licență) 1987-1991 sau acea de Director educativ de cămin, Facultatea de Medicină Veterinară, USAMV ”Ion Ionescu de la Brad” din Iași, 1990-1994.

A fost membru a numeroase organisme internaționale de specialitate;1979-2012- Membru al Asociației Generale a Medicilor Veterinari din România; 1986-2012- Membru al European Society of Cell Biology; 1986-2012 -Membru al Societății Române de Biologie Celulară; 1995-2012- Membru fondator Societatea Română de Epidemiologie Veterinară; 1998-2012- Membru al Colegiul Medicilor Veterinari din România; 2000-2012- Membru fondator al Asociației pentru Protecția Mediului și Promovarea Calității Vieții; 2007-2012- Președinte fondator al Asociației Române pentru Patologia Animalelor sălbatice; 2009-2012- Președinte fondator al Asociației Absolvenților Facultății de Medicină Veterinară Iași; 2010-2012- Membru fondator al Societății Române de Patologie Comparată și Experimentală; 2010-2012; Membru fondator al Asociației Societatea Română de Patologie Veterinară.

În anul 2011 primește „Medalia Pentru Progresul Medicinii Veterinare”, decernată de Asociația Generală a Medicilor Veterinari din România.

Trece în eternitate la 25 ianuarie 2012, în Iași.

A fost si va rămâne unul dintre cei mai buni specialiști anatomo-patologi ai medicinei veterinare, publicând peste 100 de articole de specialitate, în țară și în străinătate, a făcut parte din colectivul editorial al unor reviste: „Patologia Animalelor Sălbatice”, Iași (redactor șef); „Lucrări științifice. Medicină veterinară” a USAMV IAȘI; „Revista Română de medicină veterinară” a Asociației generale a medicilor veterinari din România”; „Cercetări Agronomice în Moldova”, Iași; „Agricultura Moldovei”, Chișinău, ș.a.

Lucrări publicate (selectiv):

Oprean O.Z., „Morfopatologie generală veterinară”, Ed. „Ion

Ionescu de la Brad", Iaşi, 1998, 2005;

Oprean O.Z., „Morfopatologie specială veterinară. I", Ed. „Evcont Consulting", Suceava, 2002;

Oprean O.Z., „Diagnosticul necropsic la carnivorele de companie", Ed. „Ion Ionescu de la Brad", Iaşi, 2002;

Oprean O.Z., „Morfofiziologia aparatului respirator la bovine", Ed. „Ion Ionescu de la Brad", Iaşi, 2002;

Oprean O.Z., Bondoc I., Carp Cărare M., Hțcrui Luminița, Miron L., Năstasă V., Vulpe V., „Ghid de practică. Facultatea de Medicină Veterinară", Ed. „Performantica", Iași;

Oprean O.Z., Paşca S.A., Rotaru Anca, Lazăr M., Dănilă G., „Ecologia şi patologia animalelor sălbatice din zona de nord a Moldovei", Ed. "Ion Ionescu de la Brad", Iaşi, 2011;

Oprean O.Z., Perianu T., Carp Cărare M., Catană N Răpuntean Gh., Savuța Gh., Spânu Marina, Turcu D., Țogoe I., Vasiu C., Velescu Elena „Tratat de boli infecțioase ale animalelor. Vol. I Bacterioze". Ed. Printcolor, Iași, 2010.

Apariții postume:

Octavian Zaharie Oprean, Câinele cu cinci picioare. Mofturi, ed. Timpul, Iași, 2013.

Referințe:

Biografia personalității prezentate;

Necrologul primit de la Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară „Ion Ionescu de la Brad" din Iași.

Ion Budoiu



Solist de operă.

S-a născut la 3 ianuarie 1930 la Geoagiu-Băi, fiul contabilului Nicolae Budoi și al Mariei născută Roșu.

A urmat clasele primare în localitate, iar clasele secundare la Liceul „Aurel Vlaicu" Orăştie, timp în care a fost instruit la vioară de profesorul Nicolae Praţia, acesta

prezicându-i încă de pe atunci o strălucită carieră muzicală. Își continuă liceul la Cluj și tot aici urmează Conservatorul de Muzică, realizând în acest timp o pregătire temeinică şi multilaterală, începând cu studii de pedagogie şi compoziţie, desfăşurându-şi pregătirea muzicală cu orele şi cursurile de canto.

În repertoriul liric, ca solist de operă, a abordat toate marile roluri din repertoriul clasic universal: Mozart, Rossini, Verdi, Wagner, Puccini. Dintre operele româneşti, s-a remarcat în rolul titular din „Pană Lesnea Rusalin" de Paul Constantinescu. A interpretat lieduri de Enescu la Berlin, sub bagheta celebrului Kurt Mazur.

Din anii 1970, colaborează cu formaţia „Ars Nova", abordând genul oratorial şi cameral. A interpretat lucrări camerale ale compozitorilor Cornel Ţăranu (Odă în metru antic, Rime di Michelangelo, Cântece fără dragoste, Cântece normale, Orfeu), Roman Vlad (Trei poeme pe versuri de Eugenio Montale).

A rămas în manuscris o lucrare de pedagogie muzicală.

A trecut în eternitate în 11 iulie1992 la Cluj Napoca.

«Când spun doar „baritonul" îl nedreptățesc, pentru că a fost cu siguranță un foarte pregnant bariton dramatic, după toate canoanele ritului. clasic, dar a fost și mult mai mult decât atât.

Pregătirea sa a fost temeinică și multifuncțională începând cu studii de pedagogie și compoziție în cadrul conservatorului clujean, pentru a continua apoi cu cele de canto. A avut o frumoasă cariera de cântăreț de operă, abordând toate marile roluri ale repertoriului clasic (Mozart, Rossini. Verdi, Wagner, Puccini), contemporan și românesc. Apoi a abordat genul oratorial și cameral. Începe, prin anii '70, colaborarea atât de fructuoasă cu formația „Ars Nova". Aici a Interpretat un număr impresionat de roluri din lucrările contemporane și româneşti, multe din ele în primă audiție, unele special gândite pentru el.Muzicant complet, capabil să orchestreze, cu măiestrie lieduri, de Enescu, pedagogul și omul de scena, regizor al unor spectacole de operă, .studențești și mal, târziu un valoros regizor de televiziune, autorul unor lucrării de muzicologie remarcabile (rămase încă în manuscris), arată fațetele multiple ale unul profil artistic de invidiat, orizontul unul adevărat om de cultură. Să nu-I uităm. Și, pe cât ne stă în putință, să-i semănăm! »

Referințe:

Cornel Țăranu, articolul „Neuitându-I pe Ion Budoiu".

Marcel Muntean, seria de articole „Oameni cu care ne mândrim", publicate în hebdomadarul „Foaia Interesantă", Orăștie 2017-2019.

Ioan Vasiu



Jurnalist.

S-a născut la data de 4 ianuarie 1949, în comuna Periam, județul Timiş, unde a absolvit şcoală generală şi liceul. După armată, s-a angajat ca bibliotecar în cea mai vestică localitate a ţării, comuna Beba Veche. A reuşit să se specializeze în biblioteconomie şi dialectologie, urmând cursuri la Timişoara şi Braşov.

Debut literar, în paginile revistei „Orizont" din Timişoara (1970). Debut editorial, în „Caietul de poezie" al Editurii Eminescu, (1974), publicat în urma primului concurs de poezie, iniţiat de editură în anul 1973.

A lucrat în funcţia de conservator la Muzeul de Etnografie şi Artă Populară din Orăştie, judeţul Hunedoara. Din anul 1993, redactor la ziarul „Informaţia Orăştiei". În prezent, este redactor-şef la „Palia Expres". A fost unul din iniţiatorii postului de radio local din Orăştie. A publicat poezie şi proză în numeroase antologii literare. Autor a zeci de articole, comentarii, eseuri, reportaje în publicaţii periodice cum ar fi: „Curierul Naţional", „Flagrant", „Călăuza", „Zori noi", „Drumul socialismului", „Cuvântul liber", „Lugojul", „Informaţia Orăştiei", etc.

În paralel a început să colaboreze la mai multe publicaţii din ţară, după ce a debutat în paginile revistei literare „Orizont" din Timişoara, în noiembrie 1970. Poeziile, reportajele şi însemnările sale au văzut lumina tiparului în revistele „România Literară", „Flacăra", „Luceafărul", „Contemporanul", „Tribuna", „Vatra" (Târgu-Mureş), „Orizont" (Timişoara), „Transilvania" (Sibiu), „Argeş" (Piteşti), „Familia" (Oradea), „Nord Literar" (Baia Mare), „Conta" (Piatra

Neamţ), „Mişcarea Literară” (Bistriţa Năsăud), „Pro Saeculum” (Focşani, Vrancea), „Reflex” (Reşiţa), „Discobolul” (Alba Iulia), „Bucureştiul Literar şi Artistic”, „Vatra” Veche (Târgu Mureş), „Boema” (Galaţi), „Sintagme Literare” (Dudeştii Noi, Timiş), „Măiastra” (Târgu Jiu), „Conexiuni” (Bistriţa), „Ardealul Literar” şi „Semne” (Deva), „LitArt” (Târgu-Mureş).

În anul 1975, un juriu din care au făcut parte scriitorii Anghel Dumbrăveanu (preşedinte) şi Eugen Dorcescu, i-au acordat premiul III la un concurs literar organizat la Timişoara.

În anul 1981, a participat la Festivalul-concurs de poezie „Lucian Blaga” organizat la Sebeş (jud. Alba) unde un juriu din care au făcut parte, printre alţii, Ion Horea (preşedinte) şi Ion Mircea, i-a acordat un premiu special.

În anul 1981, un juriu al cărui preşedinte a fost scriitorul Nicolae Prelipceanu i-a acordat premiul revistei Tribuna (un grupaj de 4 poezii fiind publicate ulterior în paginile revistei), la concursul de poezie organizat cu ocazia „Întâlnirii tineretului cu istoria” de la Costeşti, judeţul Hunedoara.

În anul 1982 a participat la concursul literar organizat la Sighetu Marmaţiei, unde un juriu din care au făcut parte, printre alţii, Laurenţiu Ulici (preşedinte), Nicolae Prelipceanu, Dinu Flămând, Horia Bădescu şi A.I.Brumaru, i-a acordat premiul ziarului local.

Tot în anul 1982, a participat la Festivalul-concurs de creaţie literară „Mihail Sadoveanu” de la Piatra Neamţ, unde un juriu din care au făcut parte Laurenţiun Ulici, Vasile Sălăjan (preşedinte), Nicolae Ciobanu şi Andi Andrieş, i-a acordat un premiu binemeritat.

După 1989 a început să colaboreze şi cu reviste din afara graniţelor, cum ar fi: Basarabia Literară (Chişinău, Republica Moldova), Lumină Lină (New York), Destine Literare (Montreal, Canada) şi Observatorul (Toronto, Canada). O bună şi fructuoasă colaborare a avut şi cu Suplimentul literar-artistic al Scânteii tineretului (SLAST) condus de Ion Cristoiu. Între anii 1983-1985 a participat la trei turnee de documentare ale Cenaclului „Confluenţe” la Galaţi, Miercurea Ciuc şi Iaşi, cenaclu ce funcţiona pentru tinerii scriitori, pe lângă SLAST.

Volume publicate:

„Câmpiile de germinare”, versuri, Editura Litera Bucureşti, 1984;

„Vis cu ochii deschişi”, versuri pentru copii, Editura Ion Creangă, Bucureşti, 1988; „Refluxul iubirii”, versuri, Editura P.C.Graf, Deva, 1994; „Bolnav de poezie”, 2012, versuri, Editura Măiastra, Târgu-Jiu, „Aruncând cu pietre după vânt”, 2012, versuri, Editura Emma, Orăştie, „Caligrafii sentimentale”, însemnări şi reportaje, Editura Emma, Orăştie, 2013, „Târziu în cuvinte”, versuri, Editura Eurostampa, Timișoara, 2014, „Livada cu metafore”, versuri, Editura Inspirescu, Satu-Mare, 2015, ”Caravana poeților”, cronici literare, eLiteratura, București,2017, CATRENE, vol. I, Editura Inspirescu, Satu Mare,2018. De asemenea a apărut în volumele colective „Planeta cărbunelui”, reportaje, Editura Eminescu, Bucureşti, 1984 (în colaborare); „Călătorie spre izvoare”, antologie de reportaje, Editura Eminescu, Bucureşti, 1986 (în colaborare); „Flori pentru mama”, antologie de poezii închinate mamei, Editura Emia, Deva, 1997 (în colaborare).

Ioan Vasiu este prezent cu date biografice şi referiri la creaţia sa literară în paginile unor dicţionare tipărite în ultimii ani, printre care: „500 debuturi literare” - istoria debutului şcolar al scriitorilor români (1820-1980), Tudor Opriş, Editura Porto-Franco, Galaţi, 1991; „Mic dicţionar al literaturii pentru copii”, Graţian Ordean, Editura Sigma Plus, Deva, 1998; „Personalităţi hunedorene”, Maria Razba, Biblioteca Judeţeană Hunedoara, Deva, 2000; „Orăştie - Enciclopedie”, Petru Baciu, Editura Corvin, Deva, 2001 şi „Radio Timişoara - o istorie vorbită”, Corneliu Faur, Editura Artpress, Timişoara, 2005; „Personalităţi române şi faptele lor 1950-2000”, Constantin Dârţu, Editura StudIS, Iaşi, 2011.

Ioan Vasiu este membru al Uniunii Scriitorilor Europeni de Limbă Română şi al Societăţii Scriitorilor Români din Basarabia (ambele având sediul la Chişinău, Republica Moldova). Totodată este membru al Uniunii Ziariştilor Profesionişti din România.

Referință:

Fișa biografia primită de la autor în anul 2020.

Ioan Budai-Deleanu



Scriitor, teolog, filolog, lingvist, istoric și jurist, corifeu al Școlii Ardelene.

S-a născut la 6 ianuarie 1760 (ziua naşterii este şi ea incertă încă), în familia protopopului greco-catolic Solomon Budai din Cigmău. Era întâiul născut printre cei zece copii ai preotului greco-catolic Solomon Budai. Casa în care a venit pe lume și a copilărit viitorul autor al „Țiganiadei” s-a năruit, mai demult. Din acel edificiu părintesc, nu au mai rămas decât câteva pietre din temelie, însă, la numai câțiva metri, pe zidul școlii din localitatea natală, pe o placă de marmură albă, se poate citi inscripția: ***„În acest loc s-a aflat casa în care s-a născut poetul Ion Budai-Deleanu…”***.

Între 1780 până la 1856 parohia din Cigmău număra cinci preoți Budai. Budai-Deleanu a avut un frate secretar tesaurisat în Sibiu, un alt frate impiegat la oficiul salinelor din Oradea Mare și se presupune că un alt frate a fost preotul Salamon Budai din Cigmău, în perioada 1780-1800, iar întâia școală din Cigmău se deschide în 1849 în casa învățătorului Petru Budai.

A făcut studii elementare la Cigmău. Între 1772-1777, junele Budai „alias Deleanu” a studiat la vestitele școli greco-catolice ale Blajului, unde a dobândit și primele noțiuni de poetică, alături de temeinice cunoștințe de limba latină. De menționat că l-a avut profesor, la disciplina Retorică, pe Ignatie Darabant, viitorul Episcop de Oradea, iar printre colegi, pe Samuil Vulcan (ajuns episcop la Oradea) și pe Efrem Klein, vărul lui Samuil Micu-Klein.

Începând cu toamna anului 1777, la șaptesprezece ani împliniți, după absolvirea cu rezultate eminente a gimnaziului blăjean, fără a avea vreun sprijin financiar deosebit se înscrie la Facultatea de Filosofie a Universității din Viena, pe care a și absolvit-o, în numai doi ani. Lipsit de vreun ajutor din partea familiei (mai avea 9 frați și surori mai mici, acasă), el și-a dat seama că își putea asigura, fără griji, șederea la Viena. Astfel, a cerut înmatricularea ca „alumn” la Seminarul Greco-Catolic „Sancta Barbara”, unde este primit ca bursier

la Teologie, în primăvara anului 1778. Aici, îi va fi avut drept colegi, pe compatrioții Samuil Micu-Klein, Samuil Vulcan și Ioan Para din Silvașul hațegan, acesta din urmă contribuind la redactarea „Supplex Libellus Valachorum”. Și tot atunci, i-a cunoscut pe Petru Maior și Gheorghe Șincai, veritabilii corifei ai „Școlii Ardelene”.

Anii studenției lui Ioan Budai-Deleanu în metropola imperială, respectiv perioada 1777-1783, s-au aflat sub semnul reformelor iluministe promovate de către împărații Maria Theresia și Iosif al II-lea. Încă de atunci, s-a vădit a fi înzestrat cu vocația de lexicograf, deoarece el a devenit un „adunător de cuvinte”, proiectând un lexicon românesc-nemțesc. Între 1778-1779, Budai a audiat cursul de „Științe politice” și „Știința statului”, ținute de vestitul profesor Joseph von Sonnenfels, fostul mentor al Împăratului Iosif al II-lea. Și, tot în mediul universitar, a aprofundat cursuri pluridisciplinare de: fizică, matematică, istorie, numismatică, arheologie, heraldică, genealogie, statistică, geografie, estetică, hermeneutică, drept.

Obține titlul de doctor în filosofie. Câștigă o solidă cultură umanistă și adâncește studiul limbii latine și învață limbile germană, franceză și italiană. În timpul studiilor de la Viena, proiectează întocmirea unui lexicon, în 10 volume, pentru care culege material. Este unul din reprezentanții de frunte ai Școlii Ardelene. În timpul studiilor de la Viena i-a cunoscut pe Samuil Micu, Petru Maior și pe Gheorghe Șincai. A împărtășit convingerile iluministe ale acestora.

Între anii 1777 şi 1779 a urmat Facultatea de Filozofie, apoi a trecut la Facultatea Catolică de Teologie (1780 - 1783) ca bursier, pe care a absolvit-o în chip strălucit, având se pare şi doctoratul în teologie (probabil la Erlan). A funcţionat apoi ca psalt, ajutor de cantor, iar în anii 1785 - 1786 ca slujbaş al bisericii Colegiului Sfânta Barbara. Sporadic a lucrat şi copist la Ministerul de Război. In perioada cât a stat la Viena, el îi cunoaşte aici pe corifeii Şcolii Ardelene şi pe Samuel Vulcan şi intră în contact cu literatura universală şi cu marile curente de idei ale vremii. întreaga sa cultură filozofică şi literară întemeiată pe solide studii urmăreşte asimilarea ideilor înaintate din ideologia iluministă a vremii, apetenţa pentru raţionalismul naţional, îi sporesc ataşamentul pentru cauza dreaptă a poporului său şi-i limpezesc drumul pe care îl va urma. Acum a învăţat şi a aprofundat studiile

privind stăpânirea mai multor limbi străine, în special limba latină, italiana, franceza şi germana, în această perioadă a devenit posesor al unei formaţii iluministe, la început cu implicaţii iozefiniste austriece, iar mai apoi mai radicale sub înrâurirea Revoluţiei Franceze, după 1789.

Această epocă fecundă a fost umbrită de un scurt interval cu urmări decisive pentru viaţa scriitorului. El a încercat să se stabilească în Transilvania şi s-a reîntors la Blaj, unde a funcţionat puţin timp ca profesor şi ca prefect de studii la seminarul unde a fost elev. Dar datorită mai ales ostilităţii episcopului Ioan Bob Vlădică, egoist şi ipocrit, Ioan Budai - Deleanu nu s-a mai hirotonisit. Prigonit, a părăsit Blajul şi s-a înstrăinat pentru totdeauna la Liov în Galiţia, unde în 1787 a reuşit prin concurs să ocupe postul de secretar al tribunalului provincial.

Din iunie 1790 până în februarie 1791 sau doar până la sfârşitul anului, scriitorul a lipsit din Liov fără concediu încuviinţat. Nu se ştie precis nici unde a fost şi nici ce a făcut în această perioadă de timp.

Se presupune că ar fi fost la Budapesta şi Viena pentru studii dar şi că a venit în Transilvania unde cu alţi fruntaşi ardeleni ar fi luat parte activă la luptele naţionale şi la pregătirea ori doar la elaborarea cunoscutului „SUPPLEX VALACHARUMUS TRANSILVANIE”,

Reîntors la Liov, prin 1793 s-a căsătorit cu Mariana de Mikalaieweze dintr-o familie de armeni galiţieni şi a avut trei copii, două fete - Suzana (n. 1794), Eufrosina (n. 1795) şi un fiu despre care lipsesc datele.

În 1796 Ioan Budai - Deleanu a fost avansat consilier la Curtea de Apel, funcţie păstrată până la sfârşitul vieţii. În anul 1806 a fost numit şi asesor de tribunal pentru cauze miniere. A murit la Lwov, capitala Galiţiei la 24 august 1820 - localitate în care a trăit 30 (treizeci) de ani.

Aceşti ani petrecuţi la Liov, nu l-au izolat de oamenii şi realităţile din ţara sa - Transilvania, iar faptul că Iosif al II-lea a alipit şi Bucovina la Imperiul Habsburgic l-a făcut să trăiască şi alături de o puternică comunitate românească, cu intelectuali ca Petru Aron de Bistra sau bucovineanul Theodor Răsoace , tălmaci gubernial de limba română.

Anii petrecuţi în Liov, unde mediul cultural era favorabil

preocupărilor scriitoriceşti a reprezentat şi epoca rodnică a elaborării operei literare . Astfel tenacele ardelean de la Cigmău şi Blaj, devenit cărturarul luminat de la Viena devine acum scriitorul român de mare prestigiu.

Scrierile lui Ioan Budai - Deleanu sunt numeroase şi din domenii diverse, lucrări cu caracter pedagogic, juridic, istoric, etnografic, opere lingvistice şi literare. în domeniul pedagogic a tradus în limba română o scriere pedagogică germană numită şi „Cartea trebuincioasă pentru dascăli" - 1795, apoi traduce şi adoptează opere de legislație - lucrări de drept sau de procedură penală.

Lucrările istorice, redactate exclusiv în limba latină şi rămase toate în manuscris, arată dorinţa autorului, realizată doar parţial, de a alcătui o vastă operă consacrată originii popoarelor din Transilvania.

Ioan Budai - Deleanu a lăsat moştenire şi multe scrisori lingvistice, studii de gramatică, teorii ale ortografiei româneşti şi mai multe dicţionare proiectate în 10 (zece) volume pentru limba română şi limbile latină, greacă, italiană, franceză şi germană.

Asemenea preocupări multiple în vaste sectoare de activitate precum şi ideile care l-au animat în acţiunile de apărare a drepturilor şi prestigiului neamului românesc, fac din Ioan Budai - Deleanu un ilustru reprezentant al Şcolii Ardelene. Din păcate scrierile sale, aproape toate în manuscris nu au putut fi cunoscute la vremea lor decât în mică măsură. Ele dovedesc însă erudiţia, interesul, opiniile şi atitudinile autorului care a fost un spirit lucid şi incisiv, alimentat de o vastă cultură clasică şi umanistă.

Elaborează numeroase lucrări, cele mai multe rămase însă în manuscris, și publicate – doar în parte – mult după moartea sa. Îl preocupă domenii variate: drept, pedagogie, istorie, etnografie, lingvistică și literatură. La scrierile originale se adaugă traduceri de opere legislative și literare.

Autorul primei epopei în limba română, „poemationul eroi-comic" Țiganiada sau Tabăra țiganilor, ediție definitivă de Jacques Byck, 1800-1812. Opera sa reprezentativă (poemul eroi-comic „Țiganiada") tratează un subiect alegoric cu tendințe satirice antifeudale și anticlericale. Un alt poem satiric Trei viteji, rămas neterminat, valorifică motive din „Don Quijote" de Cervantes.

La capătul zbuciumatei sale vieți, în data de 9 iulie 1820, cu numai câteva săptămâni înainte să închidă ochii pentru totdeauna, cărturarul a fost înnobilat, cu titlul „de Cigmău" („von Csikmo").

Ioan Budai Deleanu a trecut în eternitate, la Liov, în ziua de 24 august 1820, la vârsta de doar 60 de ani, fiind înmormântat în cimitirul „Cmentarz Lyczakowski".

Opere Literare:

Țiganiada sau Tabăra țiganilor, Iași, În revista „Buciumul Român" I, 1875; II, 1877; Trei Viteji, poem satiric, București, Ed. Ancora, 1928.

Opere lingvistice:

Temeiurile gramaticii românești, manuscris, 1812; Dascălul românesc pentru temeiurile gramaticii românești, lucrare neterminată, manuscris (tipărită parțial de Gh. Bulgăr, București, 1957); Teoria ortografiei românești cu litere latinești, manuscris, ciorna unei scrisori ample; Fundamenta grammatices linguae romanicae seu ita dictae valachicae, 1812; Lexicon românesc-nemțesc și nemțesc-românesc, Liov, 1818; Scrieri lingvistice, București, 1970.

Opere istorice:

De originibus populorum Transylvaniae; De unione trium nationum Transylvaniae; Kurzgefasste Bemerkungen über Bukovina (publicată, în traducere românească, cu titlul „Scurte observații asupra Bucovinei" în „Gazeta Bucovinei" IV, 1894); Hungaros ita describerem; „Hungari vi armorum Transylvaniam non occuparunt".

Opere juridice:

Rândueala judecătorească de obște, Viena, 1787, traducere; Pravila de obște asupra faptelor rele și pedepsirea (a pedepsirii) lor, Viena, 1788, traducere; Carte de pravilă ce cuprinde legile asupra faptelor rele, Cernăuți, 1807, traducere; Codul penal, Liov, 1807; Codul civil, Liov, 1812.

Opere pedagogice:

Carte trebuincioasă pentru dascălii școalelor de jos, Viena(?), 1786.

Pentru cinstirea lui Ion Budai Deleanu:

În orașele Arad, București, Cluj-Napoca, Oradea, Sibiu și Timișoara, câte o stradă poartă numele de strada Ion Budai Deleanu. Casa de cultură din Geoagiu îi poartă numele: Casa de cultură Ioan Budai Deleanu Geoagiu.

Referințe

Ion Budai-Deleanu, Brockhaus Enzyklopädie;

Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900, Ediția a II-a, Editura Academiei și Editura GUNIVAS, 2008;

G. Călinescu - Istoria literaturii române de la origini până în prezent, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1941;

Istoria Literaturii Române, vol. II - De la Şcoala Ardeleană la Junimea - Editura Academică R.S.R. - Bucureşti 1968;

Dorin Petresc „In memoriam IOAN BUDAI-DELEANU, la bicentenarul morții sale (1820-2020)", Ziarul Hunedoreanului 24 august 2020.

Cornel Mihailă



Doctor în științe - economie -, ultimul director la BĂNCII „ARDELEANA" din Orăștie.

În acest articol v-om face cunoștință cu Cornel Mihailă cu ajutorul portre-tului spiritual pe care l-a schițat, doamna prof. univ. dr. Rodica (Mihailă) Amel, tatălui său: Cornel Mihailă.

Cine a fost Cornel Mihailă?

Există mulți oameni de excepție, mulți români extraordinari pierduți în anonimat. Modestia îi ține ascunși în mulțime. A fost și cazul lui Cornel Mihailă.

Cornel Mihailă s-a născut la țară, în comuna Vinerea (Cugir), la 6 ianuarie 1903 (după calendarul stilului vechi, era 25 decembrie 1902), într-o familie înstărită: mama sa, Paraschiva, era la a doua căsătorie cu Nicolae Mihailă, după moartea primului soț, Ioan Mihu, care a fost un țăran din Vinerea foarte bogat. Nicolae Mihailă, căsătorindu-se cu o văduvă, a trebuit să renunțe la preoție și a exersat profesia de învățător.

Cornel Mihailă a făcut rapid saltul spre oraș, așa cum dinamica emancipării satelor din România o dovedea la începutul sec. XX. Anii petrecuți la Vinerea, într-o familie cu 12 copii (dintre care au

supraviețuit doar 4), nu l-au urmărit cu nostalgie, nici nu i-au generat complexe. Se pot recunoaște doar în naturalețea și spontaneitatea reflexelor sale de o viață. A urmat liceul la Orăștie, la început în limba maghiară, apoi după 1919 în limba română. După bacalaureat s-a înscris în 1926 la Academia de Înalte studii Comerciale și Industriale din Cluj, unde, evidențiindu-se prin ușurința cu care asimila cunoștințele, a fost trimis de Academia din Cluj cu o bursă pentru 3 ani la Mannheim, pe atunci centru european de studii bancare și comerț (*Handelsakademie Mannheim).* Diploma de studii i-a fost acordată de Academia din Cluj, cu mențiunea: „terminând cu succes studiile în sesiunea din iunie 1931".

Pe durata unui an, după încheierea studiilor, a lucrat ca simplu funcționar în prăvălia comerciantului Ioan Vulcu, din Orăștie. A fost un an de stagiatură profesională profitabilă, Cornel Mihailă apreciindu-l pe Ioan Vulcu, om fără studii superioare, pentru excepționala sa inteligenta comercială. Acceptă propunerea de a fi director al Băncii Ardeleana, venită din partea dr. Aurel Vlad, la acea dată membru al Partidului Național, unul dintre personalitățile care au pregătit Marea Unire. Între timp, Cornel Mihailă, în iunie 1931, s-a căsătorit cu Olimpia Lula, care din acest motiv s-a retras de la studiile pe care le urma la Universitatea din Cluj, Facultatea de Litere și Filozofie (secția Istorie), după 2 ani de frecventare cu succes. Tatăl Olimpiei Lula, preotul Petru Lula, era văr cu dr. Aurel Vlad. Cornel Mihailă a avut 3 copii: Caius, Carmen și Rodica.

Cariera de director al Băncii Ardeleana l-a trecut definitiv pe Cornel Mihailă în rândul burgheziei orașului Orăștie, pătură socială numită de comuniști burghezo-moșierime.

În perioada dintre cele două războaie mondiale, burghezia orașului Orăștie era deja o pătură socială preponderentă, compusă din avocați, medici, profesori, preoți (ortodocși și greco-catolici), distinși comercianți și meseriași, de diverse naționalități. Cei patru frați Mihailă: sora cea mare, Cornelia, căsătorită cu comerciantul Vasile Vulcu – frate vitreg cu Ioan Vulcu, Traian Mihailă – medic de zi și de noapte – și mezinul Nicolae Mihailă, avocat, formau un clan familial respectat în oraș pentru onestitatea și actele lor caritabile.

Două principii stau la baza unei societăți burgheze: **A FACE** vs. **A AVEA**, **acțiunea** vs. **acumularea.**

Acțiunea, nici decum **acumularea,** l-a caracterizat pe Cornel Mihailă Nu a strâns averi, nu a făcut investiții în interesul propriei familii (case, terenuri etc.). În schimb, Cornel Mihailă nu a fost un simplu om de acțiune. Anii de studiu în Germania a făcut din el un om de viziune, un om modern, preocupat să contribuie la emanciparea românilor din Ardeal prin acte bancare de anvergură. Avea calități de lider, social și nu politic (calitatea de membru PNȚ a fost pentru el formală). Cornel Mihailă avea o gândire abstractă, capabilă să guverneze ansamblul și să sesizeze dinamica lucru-rilor. A dat dovadă de inițiativă, avea capacitate de decizie – fără derapaje egolatre, ușurință în a găsi soluții, de multe ori alternative, salvatoare, și promtitudine în a se angaja personal (dacă situația o cerea) în finalizarea obiectivelor. Cornel Mihailă a fost un om al principiilor.

Reușita sa în calitate de „lider" s-a datorat câtorva idei directoare: formarea personalității (vorbea deseori despre Jawarhalal Nehru a cărui biografie a citit-o de câteva ori), altruismul (împărtășea idei socialiste: a susținut Școala de Arte și Meserii din Orăștie și a încurajat multe persoane să urce câte o clasă profesională), a încurajat dezbaterea, cu condiția ca cel care era de altă părere „să aibă argumente și acestea să fie principiale" (era o expresie care revenea frecvent in limbajul său), a fost autocritic (cât a fost director a ținut o agendă în care își nota zilnic greșelile pe care le comitea în raport cu subalternii săi). Naturalețea sa primară cât și spontaneitatea reacțiilor au exclus preocuparea de a-și forma un cult al personalității.

În calitate de director al Băncii Ardelene, Cornel Mihailă a fost conștient de importanța acestei instituții, una dintre cele **cinci** bănci românești din Transilvania. Banca Ardeleana a fost înființată de dr. av. Ioan Mihu, fiul lui Ioan Mihu – primul soț al Paraschivei Mihailă. Capitalul Băncii Ardeleana s-a lărgit considerabil prin asociere cu capitalul dr. av. Aurel Vlad. Inițial, Banca Ardeleana a fost o bancă de credit și economii.

Cornel Mihailă a încurajat în special împrumuturile acordate țăranilor, dar concomitent a inițiat o direcție nouă, Banca Ardeleana devenind o bancă de investiții, nu doar de credit și economii

(investiții în prelucrarea blănurilor – ceea ce ulterior a devenit Fabrica Vidra; strângerea de fructe: nuci, prune etc. – la Ilia; prelucrarea buștenilor de brad sub formă de cherestea – la Cugir). A extins Băile Geoagiu, care aparțineau capitalului Băncii Ardeleana, și a dispus construirea unui al doilea bazin, de dimensiuni olimpice. A dispus construirea unei noi săli de cinematograf, în incinta hotelului-restaurant Central.

Odată cu schimbările social-politice care au intervenit după 23 August 1944, soarta Băncii Ardeleana a fost amenințată. În 1947, Cornel Mihailă a fost reținut de organele de poliție pentru două luni, timp în care Banca Ardeleana a intrat în lichidare forțată. Pentru scurt timp, Cornel Mihailă a fost directorul Băncii de Stat din Orăștie, proaspăt înființată, apoi câtva timp a fost revizor contabil pe lângă Banca de Stat din Deva. În 1952, în noaptea dintre 15-16 august, Cornel Mihailă a fost din nou reținut administrativ – așa se numea detenția fără temeiuri juridice. „Reținerea" a durat 18 luni, fără ca familia să știe unde se află, de ce și pentru cât timp.

La întoarcere, după o scurtă perioadă de instabilitate profesională, Cornel Mihailă s-a angajat pe postul de contabil-șef la Întreprinderea de Plante Medicinale din Orăștie. Instituția se afla într-o dezordine administrativă extremă. Dacă n-ar fi fost Cornel Mihailă, cu inițiativele sale salvatoarea: lucru în trei ture, transformarea deșeurilor de coreandru în combustibil (la inițiativa lui), extinderea ariei de colectare a materiei prime (cetină de brad din abundență, descoperită de Cornel Mihailă cutreierând munții recent defrișați; convingerea țăranilor să coopereze cu întreprinderea prin cultivarea mentei etc. pe parcela personală rămasă după colectivizare etc.), întreprinderea ar fi dat faliment. Inițiativele luate depășeau obligațiile de șef-contabil. După pensionare a mai contribuit la redresarea contabilă a unor gospodării colective (în comunele Aurel Vlaicu și Romos).

În anul 1968, familia lui Cornel Mihailă a vândut casa din Orăștie și s-a mutat la București. Cu aceasta ocazie, cele două tablouri ale fondatorilor Băncii Ardeleana - dr. Ioan Mihu și dr. Aurel Vlad -, portrete în mărime naturală, care se aflau în sala de ședințe ale Comitetului Director al Băncii Ardeleana iar apoi în sufrageria casei noastre, au creat probleme. Era imposibil și inutil să fie transportate

la București. Cornel Mihailă a avut o idee îndrăzneață, care s-a dovedit a fi valoroasă: le-a donat Muzeului din Deva. Muzeul a acceptat donația, iar acum cele două tablouri sunt expuse, iar publicul poate să le vadă.

Ca fiică, am reținut de la tatăl meu un fapt aproape imposibil: să trăiești **într-un prezent continuu,** să fii **energie** și nu ideal, care ușor devine desuet, sau e din start utopic. Suplețea lui mentală i-a permis – ceea ce filozofii numesc **inventio,** fără subterfugii egolatre. In plus, rețin lecția de viață drastică, așa cum mi s-a părut la vârsta copilăriei, dar importantă în perspectiva timpului: să trăiesc prin mine însămi. Acum ceea ce povestesc pare normal, dar pe atunci, ideile lui reprezentau un unicat. Eram încă foarte mică, de abia ajungeam la înălțimea ghișeelor, iar el mă trimitea să plătesc impozitele. Și-a dat seama că ar fi foarte important pentru mine să cunosc un oraș mare. Avem 14 ani. Mi-a propus (/impus) să vând la piață fasolea, foarte frumoasă, cultivată în grădina noastră (grădină care, tot la inițiativa lui, a devenit grădină de zarzavat, după ce fusese un parc, cu brazi, tăiați pentru a asigura un venit în anii 50, buștenii urmând să fie vânduți). Propunerea era în felul următor: cu banii câștigați să fac o călătorie la Timișoara, unde fratele meu mai mare era student la medicină. Mai târziu, pe când eram deja în liceu, îmi găsea de lucru în fabrică, o lună, jumătate de normă: să lipesc etichete pe sticlele de sirop de măceșe; în alt an să lucrez în laboratorul unde se stabilea concentrația uleiurilor.

Mama m-a impresionat prin forța caracterului său moral. Tata prin preocuparea pentru consolidarea propriei personalități.

Mai presus de orice, însă, am deprins de la tatăl meu **lupta cu inerția!** Fizică și mentală. Să iei lucrurile așa cum sunt și să rămâi disponibil.

Referință:

Portret schițat de dr. Rodica Amel (Mihailă), fiica mai mică a lui Cornel Mihailă.

Ioan Marghita



Judecător, doctor în drept, deputat în Marea Adunare Națională de la Alba Iulia de la 1918.

S-a născut la 6 ianuarie 1874 în comuna Beriu, școala a făcut-o la Orăștie unde a absolvit colegiul Reformat Kún. A studiat dreptul la Budapesta devenind doctor in drept (presupunem cu bursa de la Fundația Emanoil Gojdu). S-a căsătorit in 1905 cu Aurelia Șerban, fiica lui Petru Șerban, un înstărit proprietar de terenuri si agricultor din Sântuhalm.

Ca tânăr avocat s-a stabilit la Orăștie. apoi din anul 1909 la Geoagiu. În aceasta perioada a avut o intensa activitate în cadrul ASTRA- Orăștie. Fiind un avocat de mare succes cu venituri consistente a contribuit important la fondurile ASTRA si ale fundației Emanoil Gojdu pentru susținerea financiara a studenților români.

Alături de marii luptători pentru Unire, senatorii Iuliu Maniu, Aurel Vlad si alții a contribuit prin activitatea sa la pregătirea actului de unire de la 1918. După terminarea războiului a activat pentru constituirea Consiliului Român al Plasei Geoagiu, al cărui președinte a fost, precum si a Gărzilor Naționale. A făcut eforturi deosebite de a îndemna populația pentru o tranziție pașnică, fără acte de agresiune asupra etnicilor maghiari din zonă.

Prin Hotărârea din 17 Noiembrie 1918 localnicii Plasei Geoagiu și-au exprimat dorința de Unire cu tara sub domnia regelui Ferdinand I, act scris si semnat de participanți, în frunte cu dr Ioan Marghita, a participat ca delegat cu drept de vot la Marea Adunare de la Alba Iulia ca reprezentant al Plasei Geoagiu.

După Marea Unire a activat determinant pentru înființarea Judecătoriei Geoagiu, instruind absolvenți merituoși și cu scrisul frumos ai Scolii din Geoagiu pentru a deveni grefieri și alți funcționari din judecătorie.

A devenit președinte al Judecătoriei Geoagiu si Consilier de Curte de Apel pentru a sprijini justiția română, renunțând la cabinetul de avocat care i-ar fi adus venituri mult superioare.

A militat pentru înființarea despărțământului ASTRA Geoagiu care a fost constituit prin adunarea din 23 februarie 1921, când a si fost ales ca președinte.

A dus trecut în eternitate, în plina maturitate, la 55 de ani.

Drept recunoștință pentru meritele avute Primăria Comunei Beriu îi decernă titlul de „Cetățean de Onoare" în anul 2018. Ca în același an în orașul Geoagiu să-i fie dezvelit bustul.

Referințe:

Constantin Vapit, „Istoricul Despărțământului ASTRA Geoagiu, județul Hunedoara";

Marcel Muntean, seria de articole „Oameni cu care ne mândrim", publicate în hebdomadarul „Foaia Interesantă", Orăștie 2017-2019.

Adrian Ioan Secui



Profesor de fizică-chimie, împătimit „strângător" de date al istoriei Orăștiei.

S-a născut la data 6 ianuarie 1947 în Orăștie, fiul pictorului Emanoil Secui.

Copilărește în Zăvoi, urmează primele clase la „Școala Generală de băieți", (fosta școală parohială și prima școală Românească din Orăștie de lângă Biserica „din Drumu' Țării", transformată în cămin pentru orfani apoi azil pentru persoanele vârstnice) din clasa a treia, 1956, a fost mutați la „Școala medie mixtă Orăștie", a terminat primele șapte clase în 1960 cu examen de absolvire din cinci materii. După examenul de admitere a fost elev la Școlii medii „Aurel Vlaicu" (fost Colegiul Reformat Kún, actual Liceul „Aurel Vlaicu") din localitatea natală definitivând cu examenul de maturitate în anul 1964. Fiind coleg de clasă cu Nicolae Hetel, Ioan Ursu, Eugen Tivăruș, Păcurariu Teodor, Ioan Bompa, Zoltan Czeteni, Gavrilă Nicolae, Aurel Bâlea *și Dumnezeu îi mai știe*. Din această perioadă prinde drag pentru materia ce avea să o practice până la pensionare, *„de la profesorul de fizică și dirigintele,* ***Kuna Otto****, mi se trage dragostea pentru fizică"*.

A studiat, la Vlaicu, în perioada neagră a colectivizării, când se simțea pregnant opresiunea, *„Uneori dispăreau colegii de an sau de clasă, cu săptămânile, fiind trimiși acasă, de la internat, să-și* ***lămurească*** *părinții să intre la colectiv"*. Studiile universitare la Institutul Pedagogic, Facultatea de Fizică și Chimie, din Timișoara, primește diploma de profesor în 1968.

La absolvire a fost repartizat în Ținutul Pădurenilor în comuna Toplița, sat Hășdău, jud. Hunedoara. La 7 octombrie 1969 a fost detașat, ca profesor de fizică, la Liceul Agricol din Geoagiu. A fost titularizat al catedrei de fizică și chimie în anul 1971 până în 1981. Aici organizează laboratoarele de fizică-chimie și fotografic. A predat și la Școala Generală din Geoagiu și aici amenajează un laboratoarele de fizică-chimie, *„laborator pe care inspectorul școlar de specialitate în considera cel mai bun laborator de școală generală, de fizică și chimie. din județul Hunedoara"*. Creează, împreună cu elevii, primul generator de biogaz (1973), tot la Geoagiu realizează un aparat de „verificare programată a elevilor", numit „Examinator 01", în 1974. Si un film cinematografic documentar ce prezenta o lecție în laborator, o încercare de TELEȘCOALĂ, în 1975, (ținând cont de perioada în care mergeai anula cu mașina de scris la verificat iar fotografia era o pasiune destul de scumpă) ce a fost prezentat la o sesiune de comunicări. Organizează lecții aplicate, exemplu fiind instalația cu hidrofor pentru a instala apa potabilă în laborator. Copii au săpat, au „tras" țeava au instalat robinetul și lavoarul, au făcut scurgerea, cu alte cuvinte au învățat, câte ceva, din meseria de instalator. *„Copiii fiind foarte receptivi!"*, cele menționate fiind activități extra-curriculare.

În 1981, prin concurs, a ajuns profesor la Școala Generală nr. 1 (actual Școala Gimnazială „Dr. Aurel Vlad") din Orăștia natală. Înafara orelor a fost, pe lângă pedagog, un om implicat. În cadrul Clubului „Helios" al școlii, coordonând un grup de elevi de clasa a VII-a, fac un „Generator de biogaz cu recipient de stocare". Realizarea lor a fost selectată pentru expoziția de realizări tehnice de la Cluj-Napoca, iar juriul o recompensează cu locul I la faza națională pentru creație tehnică, în anul 1983, și publicat în revista „Tehnium".

Pentru lucrarea de gradul întâi, în 1986, prezintă „Conversia directă a energiei solare" studiu ce la avut coordonator prof. univ. dr.

Ioan Muscutariu de la Facultatea de Fizică a Universității Timișorene.

După cum se observă domnul profesor Secui este preocupat de energiile alternative încă din anii 1980.

În perioadă sumbră a anilor 1985-1989 pictează mai multe panouri a mai multor laboratoare printre care: cabinetul de Limbă Română de la școala Aurel Vlad și laboratoarele de fizică și chimie ale colegiului tehnic „Transilvania". Cât timp este la catedră participă la multiple sesiunii de comunicări.

Urmând exemplul tatălui, ce este menționat de Ion Iliescu în cuvântul de deschidere a monografiei „Orăștie 750 de ani", domnul Secui, se ocupă, mai temeinic, de fișarea mai multor date istorice și personalități ale zonei Orăștiei. Începând cu anul 2000, după apariția Enciclopediei lui Baciu, dându-și seama că au fost omise foarte multe personalități pe care domnia sa le știa dar nu erau trecute în niciuna dintre studiile enciclopedice sau monografice naționale, județene sau locale: *„Mi-am zis că este de datoria mea să încerc fișez ca apoi să public ceea ce știam, însă doar acum a venit vremea să vadă lumina tiparului"*.

Numele lui Adrian Ioan B. Secui este ușor de regăsit în memoria comună. Domnia sa publicând în constant săptămânalele „Vorba" și „Foaia Interesantă", fiind responsabil de pagină, articolele din seria precursori au adus cititorilor multe și noi informații.

Fiește care dintre noi avem pe cineva, (voit ori doar împărtășind cu patos din pasiunea sa) ce te face să rescrii traseul vieții, fie că recunoaștem fie că nu, cu toți am avut un OM ce a rescris parcursul faptelor și până la urmă a vieții. În gazetăria-mi orăștiană am unul. Un împătimit de tot ce însemnă Orăștie, un îndrăgostit iremediabil de Oamenii, locurile, casele și viața de odinioară a acestui mic burg Transilvănean. Iar „dragostea" domniei sale m-a molipsit și pe mine devenindu-mi încet dar sigur mentor-prieten-sursă de informație-enciclopedie locală, toate „întru unu" și același Domn PROFESOR cum am să-l numesc pe tot parcursul acestui scurt articol pe prof. Adrian Ioan B. Secui.

Sursă pentru multe articole despre Orăștie, Domnul Profesor îmi descria în amănunt tot ce știa despre case, locuri și mai ales despre oamenii orașului de alt-dat. Dacă Călindaru' Foii Interesante prinde contur dumnealui i se datorează. Este uimitor cum acest domn, la o

vârstă la care mulți dintre noi nici nu visăm să mai ajungem, și-a păstrat demnitatea fizică și mentală. Este un venerabil, dar mai degrabă un senior pe care îl respecți și ți-e drag și a cărui prezență o cauți, chiar dacă ești cu zeci de ani mai tânăr. Valoare pe care nu ți-o dă vreo funcție, este vremelnică, ce rămâne este valoarea ta ca om. Nu trece o zi să nu facă vreo activitate, dar mai ales activitate intelectuală, pare că-și zice: „fără mulțumirea că ai făcut ceva în ziua respectivă, te moleșești și te pierzi mai repede. Fără efort fizic și intelectual calitatea ta dispare. Și mai ales mintea… mintea trebuie s-o ții mereu în priză.”

Într-o societate din ce în ce mai egoistă, în care majoritatea caută folosul propriu din toate, te mai aștepți să vezi acte de bunătate? Nu prea. Într-o astfel de societate omul bun este luat de prost, iar cel ce riscă pentru binele altuia este mustrat. Din ce în ce mai mulți dintre noi, ne mulțumim cu like de pe urma unui clip despre gestul uimitor al unui om, fără să luptăm cu noi înșine să fim „acel om” exemplu. Spre bucuria mea pe Domnul Profesor nu-l „încălzește” rețeaua virtuală, este nespus de mulțumit dacă poate ajuta. Cum de altfel a făcut-o, nu odată, punând la dispoziția celui ce avea nevoie, cunoștințele sale, materiale scrise (adunate-n timp), cărți, reviste sau chiar obiecte, doar din dragostea de a face ceva pentru semeni săi.

Domnul Profesor are un stil unic. Înzestrat cu un spirit creativ, ușor ironic și prietenos, reușește să transmită sensul istoriei Orăștiene dincolo de ceea ce se zice că am ști și nu face rabat de la realitatea istorică. Fiecare întâlnire cu dânsul este diferită, mereu abundentă și oarecum aparte față de laconicele prezentări de „manual”, orice discuție pare o relație privilegiată cu dânsul, dat fiind interesului și cunoștințele sale bogate. Întotdeauna se adresează direct, dorind să te provoace să-ți vadă o opinie; te priește în ochi și îți cere să-ți îndrepți privirea spre un eveniment istoric, așa cum era el, cu dânsul faci o incursiune în timp, o poveste în anumite etape.

Nu puține au fost ocaziile în care am preluat „materie primă” de la dânsul – fișe ale multor personalități și locuri din Orăștie -, transformându-le în articole pentru „Vorba”, „Fapte” sau „Foaie Interesantă”. Cum nu de puține ori am apelat la aceiași „enciclopedie vie a Orăștiei” pentru alte materiale sau evenimente, exemplific: Prieten fiind cu sculporul Nicolae Adam, prof, Petru Baciu, prof. Ioan

Popa, am apelat – pentru seria celor trei manifestări „SEMNE DUPĂ ZECE ANI” ce s-au dorit a un fi semn de omagiu celor trei personalități menționate, tot la Domnul PROFESOR – cum nu puține au fost conversațiile noastre după care să citesc un articol sau să văd un documentar și să-mi zic „asta o știam de la Domnul PROFESOR”.

A colaborat cu toți aceia ce-și doreau să cate câte ceva din vasta cultură și istorie orăștiană. Dacă tatăl domniei sale a fost bun prieten și colaborator al domnului prof. univ. dr. Ion Iliescu, menționat fiind acest fapt în „Orăștie 750”, carte pe care eu o numesc punctul de plecare spre cunoașterea localității în care trăiesc, Domnul PROFESOR, prin materialele strânse, a fost mână de ajutor multor autori și reviste din întreaga țară.

Referință:

Fișă întocmită după interviu în luna mai 2023 de Dan Orghici.

Nicolaus Olahus



Primul umanist medieval de origine română cunoscut de istoriografia românească. A fost om de litere, preot catolic, arhiepiscop şi Primat al Ungariei.

S-a născut la 10 ianuarie 1493 la Sibiu în familia lui Stoian şi Barbara. Tatăl său, Stoian (în unele surse apare cu numele de Stefanus) Olahus, era de origine română, pribeag din Muntenia, "os de domn" din familia domnitoare a Ţării Româneşti. El a fost ofiţer în oastea lui Matei Corvin şi judecător regal la Orăştie. Nu se ştie cărei spiţe domnitoare muntene aparţinea Stoian: Drăculeştilor sau Dăneştilor. Mama lui Stoian, adică bunica lui Nicolaus Olahus, era sora lui Iancu de Hunedoara. Bunicul patern al lui N. Olahus a fost boierul muntean Mânzilă (ortografiat Manzilla în unele lucrări). Prin bunica sa, Nicolaus era nepot de văr al lui Matei Corvin, regele Ungariei.

Mama lui Nicolaus, Barbara, era de origine presupus maghiară. Numele de familie al Barbarei era Hussar, alteori ortografiat Hunzar,

o posibilă alterare a numelui românesc Hânsar. Ea mai purta şi numele de familie Császár.

Ştefan Olahul venise în Transilvania pe la 1500, se stabileşte un timp la Sibiu, apoi la Orăştie unde va avea funcţia de jude. A fost judecător între anii 1505 şi 1520 făurindu-şi reputaţia de conducător înţelept. S-a căsătorit cu Barbara Huszár şi a avut 4 copii: 2 fete şi 2 băieţi dintre care Matei va ajunge şi el, mai târziu, jude regesc în Orăştie.

După moartea Barbarei, tatăl lui Nicolaus se va recăsători cu o femeie numită Jodgici, dar nu se ştie să mai fi avut copii din această a doua căsătorie.

Al doilea fiu Nicolaus Olahus (Olahul sau Valahul) care a fost una dintre cele mai proeminente figuri ale generaţiei sale.

Şcoala elementară a urmat-o la Sibiu şi la Orăştie. Este înscris apoi la Şcoala Capitulară din Oradea (1505 - 1512) unde studiază teologia, literatura şi limbile clasice. Din anul 1510 a fost primit ca paj la curtea regelui Wladislaw II (1490 - 1516) pâna la moartea regelui în 1516.

Se presupune că Nicolae Olahus a învăţat limba tatălui său, româna şi rudimente de limba latină. A fost trimis la Şcoala Capitulară din Oradea, de timpuriu. Aici a învăţat limba latină, elocinţa, poezia, muzica, astronomia şi religia. La vârsta de 17 ani a intrat paj la curtea regelui Ludovic al II-lea al Ungariei (1506-1526). A învăţat astfel manierele vremii, iar după doi ani ajunge secretarul episcopului din Pécs.

După doi ani în slujba episcopului din Pécs este sfinţit şi ajunge canonic de Pécs, iar după încă patru ani ajunge canonic de Strigoniu (astăzi Esztergom). Din această funcţie va ajunge protopop de Komarom.

În tot acest timp a continuat să frecventeze Curtea Regală maghiară, iar datorită educaţiei fine şi calităţilor sale excepţionale, este luat ca secretar de către perechea regală, Ludovic al II-lea al Ungariei şi Maria de Habsburg, în luna martie 1526.

A rămas în această funcţie timp de şase luni, până când regele Ludovic al II-lea a fost ucis de turci în bătălia de la Mohács, în acelaşi an 1526. Olahus a rămas în anturajul reginei, însoţind-o în peregrinările sale la Viena, Linz, Innsbruck, cu toate că el ar fi dorit să

ocupe un loc în cadrul bisericii. Noul rege, Ferdinand I, i l-a promis, dar nu s-a ţinut de cuvânt.

Episcopul de Eger, ajuns cancelar, îi solicită lui Nicolae Olahus să intre secretar, pe lângă dânsul, în serviciul regelui Ferdinand I al Ungariei, însă regina Maria de Habsburg refuză să îl lase să plece. În acest fel, cu moşiile pierdute, trăind doar din ce îl plătea regina, Olahus nu are încotro şi continuă să însoţească, fără plăcere, Curtea acesteia.

La Augsburg, regina Maria şi fratele său, Ferdinand I, se întâlnesc, iar aici regele îl dezamăgeşte din nou pe Olahus, neacordându-i funcţia de episcop, deşi i-o promisese.

În 1531, Carol Quintul oferă surorii sale, Maria de Habsburg, funcţia de vice-regină a Ţărilor de Jos. Aceasta va pleca spre noua sa posesiune, însoţită de voie, de nevoie, de Nicolaus Olahus, care mai degrabă ar fi rămas acasă. S-a stabilit la Bruxelles, unde la început a dus-o greu. Mai târziu îşi va da seama de gradul ridicat de cultură a societăţii din vestul Europei şi va începe să îşi completeze cunoştinţele. Acum a învăţat Nicolae Olahus limba greacă.

Tot din această perioadă datează primele contacte ale sale cu marele umanist Erasmus din Rotterdam. Cei doi umanişti nu s-au întâlnit niciodată în timpul vieţii, ei au ţinut legătura doar prin scrisori. Prietenia dintre ei a fost atât de mare, încât până la sfârşitul vieţii sale, Erasmus, de fiecare dată când mânca, punea pe masa sa un tacâm şi o farfurie în plus, pentru Nicolaus Olahus. Pentru cinstirea lui Erasmus scrie numeroase epitafuri în limbile latină şi greacă.

În aceşti ani Olahus a scris poezii în limba greacă, care s-au păstrat până în zilele noastre şi a făcut traduceri din limba elenă în cea latină.

Şederea în Ţările de Jos nu îi convenea totuşi şi a făcut demersuri la regele Ferdinand I al Ungariei pentru a-şi recăpăta moşiile pierdute, precum şi pentru a primi scaunul de episcop. Nu a reuşit în niciuna din cele două întreprinderi, cu toate că în ceea ce priveşte episcopia, la acea vreme erau vacante douăsprezece locuri de episcop.

În anul 1538 se încheie Pacea de la Oradea, între regele Ferdinand I şi Ioan Zapolya, iar Olahus are posibilitatea de a se întoarce în ţară şi de a-şi recupera moşiile pierdute. El se întoarce în ţară, unde stă doi ani, însă distrugerile provocate de război îl determină să se întoarcă în

Ţările de Jos, unde a stat între 1540-1542. În anul 1542 părăseşte definitv Ţările de Jos şi serviciul reginei Maria de Habsburg şi intră în serviciul lui Ferdinand I, la Curtea acestuia, ca secretar şi consilier însărcinat cu gestiunea treburilor cancelariatului aulic. Astfel, după zece ani în slujba reginei, se restabileşte în ţară. În anul 1548 e înnobilat, primind titlul de baron.

Episcopul de Strigoniu (Esztergom), Várdai Pál, îl propune pentru postul de episcop de Eger, după ce s-a convins de calităţile deosebite ale lui Olahus. În 1543, Nicolaus e numit episcop de Zagreb, iar în 1548 i se oferă din nou episcopatul de Eger. Nu a putut ocupa nici una dintre aceste funcţii bisericeşti, Olahus rămânând consilier la Curte.

În 1553 este numit episcop de Strigoniu şi Primat al Ungariei. Din această funcţie va încerca eliminarea abuzurilor şi înăbuşirea Reformei, pentru a întări catolicismul care începuse să fie puternic subminat de către aceasta. A încercat limitarea Reformei pe calea persuasiunii, fiind convins că problema nu se poate rezolva pe calea armelor. În 1543 reuşeşte să impună, la adunarea parţială a Dietei, să se facă legi împotriva reformaţilor.

Pentru lupta împotriva reformaţilor era nevoie de bani, iar printre primele lucruri făcute de Olahus ca primat, a fost repunerea în drepturile financiare a Bisericii Catolice, prin redarea dreptului de control a monetăriei, recuperarea moşiilor şi bunurilor pierdute ale bisericii.

În 1560 a organizat un sinod diecezan la Tyrnavia. În 1563 trimite o suplică la Trident, plângându-se că superiorii nu-şi fac datoria, biserica catolică având de suferit, în favoarea reformaţilor.

Nicolaus Olahus a avut un mare rol în reformare şi ridicarea la un nivel superior al învăţământului din Ungaria. În 1554 a reorganizat şcoala pentru studii catolice de la Tyrnavia. A avut grijă să înfiinţeze şi o tipografie, în care se tipăreau cărţile necesare studiului. În această şcoală, pe lângă studii bisericeşti, învăţăceii studiau şi opere laice, ale clasicilor latini. Şcoala a funcţionat circa şase ani, după care, Olahus intrând în conflict cu alte curente catolice, aceasta s-a desfiinţat.

Printre lucrările iniţiate de Olahus au fost: "Breviarium Ecclesia Strigoniensis" (1558), şi "The Ordo et Ritus Ecclesia Strigoniensis" (1560). Fiind un apropiat al regelui Ferdinand I şi-a folosit influenţa

politică în interesul religiei Catolice.

„Valahii sunt creştini, numai că urmând pe greci, se deosebesc de biserica noastră catolică în privinţa purcederii duhului Sfânt şi a altor articole mai puţin importante.“. Despre moldoveni: „Moldovenii au aceeaşi limbă, obiceiuri şi religie ca şi muntenii, se deosebesc numai prin îmbrăcăminte. (…) Limba lor şi a celorlalţi valahi a fost cândva romană, căci ei sunt copii din Roma“. Cunoştea temeinic a celor două limbi clasice: latina şi greaca în care şi-a scris lucrările. Mai cunoștea maghiara, germana, franceza, turca şi română. N-a scris nimic în româneşte, dar nici în ungureşte, ci întotdeauna în latină şi greacă.

Orăștia apare menţionată de mai multe ori în operele şi corespondenţa purtată cu prietenii şi rudele, dar şi cu umaniştii Europei renascentiste. Nicolaus Olahus a intervenit, prin influenţa demnităţilor sale, sprijinind cu numeroase privilegii oraşul Orăştie sau ajutând pe Mihai Olahul, fratele său, să ajungă jude în locul lui Ştefan Olahul.

Nicolaus Olahus a murit la Bratislava, în vârstă de 76 ani, la data de 17 ianuarie 1568. Unele surse indică drept dată a morţii sale ziua de 14 ianuarie sau cea de 16 ianuarie 1568, la "ora 10-12 după masă".

A fost înmormântat în Biserica Sfântul Nicolae din Tyrnavia, azi Trnava, Slovacia. Pe mormântul său e scris următorul epitaf: "Conditur hoc moriens tumulo Nicolaus Olahi/Qui praesul vivens Strigoniensis erat" (Zace-n mormântul acesta-ngropat Nicolae Olahul/Care în Strigoniu trăind, fost-a arhiepiscop").

Olahus este considerat primul umanist medieval de origine română cunoscut de istoriografia românească, un mare cărturar care a marcat istoria Europei şi a civilizaţiei noastre, primul care a vorbit despre unitatea naţională din principatele Moldovei şi Munteniei şi un precursor al marilor noştri cărturari.

Moştenirea

O stradă din Oradea, judeţul Bihor, poartă numele de Nicolaus Olahus; O stradă din Salonta, judeţul Bihor, poartă numele de Nicolaus Olahus; O stradă din Sibiu, judeţul Sibiu, poartă numele de Nicolau Olahus; Un bust i-a fost ridicat la Orăştie, judeţul Hunedoara opera sculptorului Nicolae Adam; O statuie i-a fost ridicată la Sibiu; Un Liceu din Orăştie poartă numele de Nicolaus Olahus; Un cenaclu

al umoriştilor sibieni poartă numele de Nicolaus Olahus.

Opere

În 1536 se afla la Bruxelles, unde scrie lucrarea istorică: "Hungaria sive de originibus gentis, regionis, situ, divisionis habitumatque opportunitatibus", în care dezvoltă ideile sale despre originea romană a poporului român şi prezintă interesante informaţii despre istoria, etnografia şi geoagrafia Ţării Româneşti, Moldovei, Transilvaniei şi Banatului. Datorită acestor idei este considerat primul care a demonstrat originea latină a românilor din cele trei provincii româneşti. Tot acum scrie şi lucrarea istorică "Attila, sive de rebus bello paceque as suo" (1536) şi "Chronicon", în care sunt relatate evenimentele din timpul regelui Matei Corvin. Sub influenţa poetului latin Ovidiu, scrie câteva versuri ocazionale pe care le consideră el însuşi drept simple improvizaţii.

Catholicae ac Christianae Religionis praecipua quaedam capita, de Sacramentis, Fide et Operibus, de utraque Justification ac aliis;

Hungaria (1536); Chronicon; Ordo et Ritus Sanctae Mitropolitanae Ecclesiae Strigoniensis, quibus Parochi et alii animarum Pastores in Ecclesiis suis uti debent

Referințe:

Anton Dobner: Contributii la genealogia familiei lui Nicolaus Olahus;

Bezdechi, Ştefan - Nicolaus Olahus, primul umanist de origine română, Editura RAM, Aninoasa-Gorj;

https://www.tititudorancea.com/z/biografie_nicolaus_olahus.htm

http://www.rasunetul.ro/nicolaus-olahus-despre-romanitatea-si-unitatea-romanilor

https://cersipamantromanesc.wordpress.com/2017/09/19/umanistul-nicolaus-olahus-moldovenii-au-aceeasi-limba-aceleasi-obiceiuri-si-aceeasi-religie-ca-si-muntenii-se-deosebesc-in-parte-doar-prin-imbracaminte/

Cornel Spiru, „PORTRET: 530 de ani de la naşterea lui Nicolaus Olahus – umanist și istoric de origine română” postat pe site-ul Radio România la -10/01/2023;

Nicolaus Olahus „Umanistul Nicolaus Olahus: (Nicolaie Românul): 1493-1568 : texte alese” cu portr.; 20 cm. Cuprinde:

Hungaria; Attila; Carmina; Corespondenţa lui Nicolaus Olahus cu Erasmus din Rotterdam;Corespondenţă”, Editura Ştiinţifică, București. 1963.

https://dspace.bcucluj.ro/handle/123456789/85454.

Ana Fabian Grozavu

Conferențiar universitar, doctor în științe – biologie.

S-a născut la 11 ianuarie 1928, în Orăştie, judeţul Hunedoara. În acelaşi an se mută la Deva, unde urmează şcoala primară între 1935-1939, apoi cursurile Liceului „Regina Maria„ din Deva (1939-1944) şi ale Liceului „Decebal” (1944-1947). Îşi continuă studiile la Facultatea de Ştiinţe, Secţia Ştiinţe Naturale, din Cluj (1947-1948) Secţia de Biologie, absolvită în 1951. Specializare la Universitatea „Purkinije” din Brno (Cehoslovacia,1972).

Doctor în ştiinţe biologice la Universitatea din Cluj, cu teza „Implicaţia compuşilor sulfhidrilici în mişcările plantelor, cu privire specială, la efectul acestor compuşi asupra curenţilor protoplasmatici şi la dinamica grupărilor SH de natură endogenă în geotropism”, specialitatea fiziologia plantelor, sub conducerea acad. prof. Emil Pop (1972)

Activitate universitară la Facultatea de Biologie a Universităţii „Babeş-Bolyai” din Cluj: preparator (1950-1951); asistent (1951-1952); şef lucrări (1962-1976); conferenţiar universitar (1976-1988).

A elaborat 63 de lucrări de cercetare experimentală şi 38 lucrări de istoria ştiinţelor, lucrări de sinteză sau de interpretare teoretică a ştiinţei. A participat la simpozioane şi sesiuni în ţară şi străinătate, în Cehoslovacia la simpozionul internaţional „Structure and function of primay root tissues” (1972).

A primit distincţia de „Conferenţiar Universitar Evidenţiat al Universităţii din Cluj (1986).

Colaborări: „Studia Universitatis „Babeş-Bolyai”, seria „Geologie-Geografie”, „Sargetia”, „Noesis”, „Tribuna”, „Revista Română de Ştiinţe Sociale”, „Contribuţii botanice”, seria „Filosofie Logică”, „Forum”, „Cultura” ş.a.

Lucrări publicate:

Lucrări practice de fiziologie a plantelor. Caiet de referate cu studenţii. - Cluj: Universitatea din Cluj, 1960. - multigrafiat (în colaborare cu E. Cupcea, A. Fabian);

Probleme de cercetări interdisciplinare. 1976 (în colaborare).; Oraşul şi ambianţa umană. 1978;

Progrese în biologie. Vol.3. - Bucureşti, 1978 (sub redacţia acad. E. Pora);

Protecţia ecosistemelor. 1978 (în colaborare);

Biologie generală. - Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1983;

Botanica. - Bucureşti, 1985 (în colaborare I. Grinţescu, V. Soran);

Ocrotirea naturii. - Bucureşti 1988 (sub redacţia prof. univ. B. Strugen);

Ecologie aplicată. Cine se teme de ecologie. - Cluj- Napoca: Casa de Editură Sarmis, 1999 (în colaborare cu Rodica Onaca).

Lucrări apărute în volum:

Esquisse relevant certains fondements évolutionnistes dans l'enseignement universitaire biologique de Cluj (în opera acad. E. Pop). - În: Evolution and Adaptation, col. 2. - Cluj 1985;

Educating for a responsable environmental stewardship. - În: Possible solutions to environmental problems. Universitatea Naţiunilor din Kona. Hawai (USA);

Redresarea ecologică a ambianţei. - În: A 5-a Conferinţă Naţională de Ecologie. - Cluj-Napoca, 1992.

Referinţe:

Clujeni ai secolului XX. Dicţionar esenţial. - Cluj- Napoca; Casa Cărţii de Ştiinţă, 2000;

Maria Razba, „Personalităţi Hunedorene Oameni de cultură, artă, ştiinţă, tehnică şi sport (sec. XV - XX) Dicţionar" Ediţia a 2-a, revăzută şi adăugită, Ed Emia, Deva 2004.

Gilbert Platinca



Artist plastic, profesor.

S-a născut la 15 ianuarie 1977 în Călan. Își termină studiile medii în localitate. Absolvă Facultate de Arte Plastice și Decorative, secția de Pedagogie, din Timișoara în anul 2005. Cum datele despre „pașii înspre artă” ai lui Gilbert îmi erau, oarecum, necunoscuți l-am rugat s-o facă:

«Din anul 1993 mi-am „descoperit” pasiunea de a picta în urma unei vizite la fratele mamei mele, care m-a încântat dându-mi schițele, culorile și tot ce a mai rămas de la bunicul meu, pictorul Ivan Dușan. Așa am început propriul studiu, urmărind și copiind tot ce puteam din aceste schițe. M-am apucat apoi de pictat, utilizând vopselele vechi, aproape uscate rămase de la bunicul. Am început să-mi prepar propriile pânze din cearșafurile bunicii și din șasiuri făcute, după multe insistențe, la singurul tâmplar pe care-l cunoșteam la vremea aceea.

Pasiunea pentru pictură nu m-a părăsit niciodată, așa că am continuat propriile mele studii și după terminarea facultății, folosind în general culorile pe bază de ulei, iar ca tematica am fost întotdeauna atras de peisaj: rural, urban, dar mai ales cele naturale, sălbatice. De prin anul 2014 am început primele experimente în acuarela, iar de doi ani a devenit tehnica preferată, cu care rezonez cel mai bine și care îmi dă tot ceea ce am căutat până acum în ulei, dar am găsit mult mai dificil de exprimat în această tehnică: lumina care vine din spatele culorilor, transparentele delicate și subtile, culori curate, efecte atmosferice nebănuite, spontaneitate, surpriză finală a fuzionării culorilor, etc. Gestuali tațe se poate și-n ulei sau acrilic, dar pe lângă acestea, acuarela mai adaugă și propria ei metamorfoza. Pentru că acuarela nu este o tehnică care să te lase să îi fii stăpân, și își creează și ea propria cale. Între pictură în ulei și cea în acuarela este aceeași diferență că atunci când încerci să dresezi un câine, sau încerci să dresezi pisica. Oricât m-aș chinui, pisică tot ce vrea ea face. Eu pot doar s-o primesc, să mă joc cu ea și eventual să-i mai pun câte o piedică atunci când face prostii. În acuarela există o colaborare între ceea ce caut eu și ceea ce vrea ea. Asta-mi place la această tehnică…este o provocare și de fiecare dată o surpriză. Și este foarte apropiată ca

manifestare și de natură, în marea ei desfășurare. Aceasta m-a făcut să o folosesc exclusiv, mai ales că sunt pictor de peisaje, în mare parte. Caut să surprind naturalețea, sălbăticia, atmosfera naturii sălbatice, dar și a naturii urbane sau rurale, cu forfota ei. Pentru că sunt mai retras de felul meu și mai relaxat în mijlocul sălbăticiei, prefer mai mult peisajele sălbatice sau rurale. Combinația perfectă dintre om și natura se regăsește încă în satele sau cătunele uitate de lume și de timp.»

Ce ar mai fi de zis? Am dorit să-i vină, și cititorului ăstor rânduri, bucuria și uimirea din care m-am hrănit privind tablourile lui Gilbert Platinca. Cei care iubiți arta, vă sfătuiesc să nu ratați blogul său, veți găsii o expoziție din care fiecare va găsi un rost și bucuria sufletului.

Din anul 2011 este profesor de Educație Plastică la Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie, predând arta plastică și la școlile gimnaziale din urbe.

Expoziții:

2007 Expoziție de grup Galeria „ExperimentArt", Deva;

2012, 24 noiembrie, a vernisat prima sa expoziție personală: „Șoapte din natura" la Sinagoga din Orăștie;

2014 Expoziție personală la Sinagoga din Orăștie;

2014 Expoziție de grup, Galeria „ProfArt" Deva;

2016 Expoziție de grup „In Memortam Aurel Nedel" la Sinagoga din Orăștie;

2018 Expoziție de grup „60 de ani de educație prin artă" la Galena Din deal", Deva;

2019 „Hoinar la margine de lume și de timp" Galeria „Emart Gallery", Deva;

2019 Participă la „Make The Watercolor Great Again" prima expoziție internațională de pictură în acuarelă din România organizată de „Asociația Pictorilor Acuareliști", „Societatea Internațională de Acuarelă" (IWS) și Palatul Parlamentului. în sala „Constantin Brâncuși" de la Casa Poporului;

2019 „Hoinar la margine de lume și de timp", Liceul „Aurel Vlaicu", Orăștie;

2019 Expoziție personală la Galeria Em-art, Deva, curator Mircea Popițiu.

Referință

Biografia personalității prezentate.

Aurel Nedel



Artist plastic, pictor.

S-a născut 17 ianuarie 1930, într-o familie de țărani din satul Vaidei, comunal Romos (lângă Orăștie), județul Hunedoara. Urmează cursurile școlii primare de pe lângă Școala Normală de Aplicații, apoi pe cele ale Liceului „Decebal" din Deva. Este remarcat de profesorul de desen, care îl îndeamnă să înceapă să deseneze „după antici" și îi transmite primele noțiuni de Istoria Artei.

În anul 1950 este trimis de părinți la București „să se facă doctor". La căminul pentru studenți unde poposește, îi cunoaște pe viitorii pictori Traian Brădean și Constantin Blendea, care-l conving să participe alături de ei la cursurile pregătitoare pentru admiterea la Institutul de Arte Plastice.

În perioada 1951-1956 urmează Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu" din București, mai întâi la clasa profesorului Rudolf Schweitzer-Cumpăna, apoi la cea a lui Alexandru Ciucurencu, al cărui discipol fervent va rămâne.

Debutează împreună cu Traian Brădean și Ion Nicodim, în 1956 (noiembrie-decembrie), prezentând 20 de picturi și 5 desene în expoziția deschisă la Sala „Kalinderu" din București.

Devine membru al Secției de Pictură a Uniunii Artiștilor Plastici, în anul 1958.

În 1960 participă cu lucrări la Expoziția „Arta plastică românească", organizată la Berlin, Praga, Bratislava, Minsk și Moscova, iar în 1963 este prezent cu lucrări la „Expoziția tinerilor artiști", deschisă la Paris. Tot în acest an are prima „Expoziție personală – Aurel Nedel", cuprinzând 30 de uleiuri și două mozaicuri, la Sala „Onești" din capitală.

În cronicile plastice apărute, sunt remarcate picturile: „Autoportret", „Peisaj pe Siret", „Oțelarii", „Fabrica de ciment".

În perioada mai-iunie 1968 expune la Sala „Amfora" din București 22 de uleiuri și 10 acuarele, printre care „Peisaj gris", „Pădure

albastră", „Fructieră", etc. Cu acest prilej, Petru Comarnescu scria în „Cronica plastică" din 30 mai 1968: „Nedel este un poet al griurilor, brunurilor, galbenurilor foarte nuanțate, pictura lui se caracterizează prin armonii rare, game prețioase, construcții statice, îndelung gândite și muncite, niciodată banale sau lipsite de sensibilitate."

Participă la expoziția „Arta plastică românească" organizată la Praga. Primește Ordinul „Meritul cultural" – Clasa a IV-a.

Anul 1969 îi aduce noi succese: Este prezent cu lucrări în Expoziția „Pictura contemporană românească", deschisă la Tel Aviv, Helsinki, …, Rijeka, Titograd.

Împreună cu Constantin Piliuță, Mihai Bandac, C. Baciu și C. Foamete, deschide o expoziție la Galeria „Apollo" din București. Aurel Nedel prezintă 15 uleiuri, dintre care „Autoportret", „Cana Verde", „Natură statică".

În luna septembrie 1971, împreună cu sculptorul Nicolae Adam, deschide o expoziție la Galeria de Artă din Deva, în care figurează cu 30 de uleiuri.

În 1972 este unul dintre cei „Nouă pictori români contemporani" ce expun la Freiburg – Germania. În 1973 participă la expoziția „Pictorii țărilor socialiste", organizată la Szczecin, Ulan Bator, Tinzin, Pekin, Phenian, Philadelphia, și la „Expoziția de pictură și grafică românească" deschisă la Veneția.

În 1974 figurează cu lucrări în Expoziția „Arta plastică românească contemporană", itinerantă la Moscova, Tunis, Cairo, Bamberg.

În luna mai a aceluiași an, împreună cu sculptorul George Apostu, deschide o expoziție la Galeria „Apollo" din București. Din cele 27 de lucrări, se remarcă: „Dublul portret", „Case în Bulgaria", „Bărci la Tuzla", „Natură statică cu lalele și păpuși".

În Portugalia (la Lisabona, în 1975) participă la „Expoziția de pictură și grafică contemporană", apoi la Moscova, Ankara și Berlin, la Expoziția „30 de ani victorioși".

În 1976 figurează cu lucrări la „Expoziția țărilor socialiste – pictură, sculptură, grafică" de la Praga, și la „Expoziția de artă plastică românească" de la Istambul.

Participă (în 1977) la următoarele expoziții de grup, deschise peste hotare: „30 de ani victorioși", Moscova; „Pictură și sculptură

românească", Lisabona; „Expoziția contemporană de pictură și desen dedicată centenarului Independenței", Sofia; „Expoziția de artă românească contemporană", Berlin și Praga.

În 1979 deschide o expoziție personală la Galeria de Artă din Deva, unde prezintă 22 de uleiuri și 15 guașe, dintre care amintim: „Peisaj în Bărăgan", „Fructe", „Toamnă", „Zile albe", etc.

Primește premiul III la a II-a ediție a Festivalului Național „Cântarea României", pentru mozaicul „Bucuria muncii în agricultură", amplasat pe fațada Casei de Cultură din comuna Malul cu Flori, județul Dâmbovița.

În decembrie 1980, Muzeul Național de Artă al României din București organizează retrospectiva „Aurel Nedel", cuprinzând 149 de lucrări de pictură și grafică, însoțită de un catalog științific. Comentariile de specialitate din catalog poartă semnăturile profesorilor Dan Grigorescu, Constantin Prut, Alexandru Cebuc.

În anul 1981 participă la „Expoziția anuală a municipiului București", iar în 1983 figurează cu picturi la „Expoziția aniversară Alba-Iulia".

În 1987 este prezent la „Salonul de pictură și sculptură Tulcea – Botoșani".

Perioada 1988-1989 este marcată de participări la expoziții de grup deschise la Galeriile de Artă din Focșani, Deva, București.

În 1992, la Galeria „Jean Louis Calderon" din București, se deschide „Expoziția de pictură și acuarelă – Aurel Nedel".

În 1995 „Expoziție de pictură și grafică – Aurel Nedel" se deschide la Galeria „Jean Louis Calderon" din București. În „Cronicile plastice" apărute, sunt menționate lucrările: „Casă printre pomi", „Dealurile de sub Țarc", „Vara la mine acasă", „Căpițe toamna", „Amurg", „Pădure iarna", etc. În luna iunie a aceluiași an, la Galeria Artistică a Cercului Militar Național din București, este organizată „Expoziția pictorilor Traian Brădean și Aurel Nedel", în care figurează tablourile: „Casa de la marginea pădurii", „Clăi cu fân și casă", „Pădurea", „Început de toamnă", „Căpiță".

În 1996: „Expoziția de pictură – Aurel Nedel", la Galeria de Artă a Cercului Militar Național din București, pe simeze figurând: „Toamnă în Deltă", „Râu în Retezat", „La baltă", „Cerul", „Peisaj".

În anul 1997, maestrul s-a retras în satul său natal Vaidei, din apropierea Orăstiei, departe de lumea agitată din capitală, unde s-a format ca artist si s-a impus cu vigoare în plastica românească. Si-a construit un atelier în curtea casei părintesti în care primea cu multă căldură numerosi oaspeți.

În momentele de răgaz se întreținea afectuos cu nepoata sa, fetița lui Vladimir Neder, fiul său mai mic, pictor deopotrivă, stabilit în Orăstie. Adeseori cei doi artiști lucrau împreună.

În decembrie 1998 are loc „Expoziția pictorilor Aurel Nedel și Vladimir Nedel", organizată la Galeria Artistică a Cercului Militar Național din București, care se bucură de aprecierile elogioase ale presei de specialitate.

În anul 2000, la Deva, la Galeria „Forma", participă la expoziția de grup.

În anul 2002, deschide o expoziție de pictură la Galeria „Mircea Zdrenghea" din Orăștie.

În septembrie-octombrie 2003, două noi expoziții personale, la Galeria Artistică a Cercului Militar Național din București și la Galeria „Mircea Zdrenghea" din Orăștie.

În „Cronicile plastice" sunt remarcate lucrările: „Nud verde", „Nud culcat", „Câmp cu floarea soarelui", „Iarna", „Natură statică cu flori", „Lingura de lemn", „Primăvara … toamna".

În 2005, pictorii Aurel Nedel și Vladimir Nedel expun din nou împreună, la Galeria Artistică a Cercului Militar Național din București.

2013 luna Octombrie , pictorii Aurel Nedel și Vladimir Nedel expun din nou împreună, în sala expozițională din Orăștie.

În 2013 decembrie maestrul Nedel susține conferința „Despre Frumos" în aceiași sală din Orăștie. Ambele manifestării fiind organizate, diriguite și avându-l ca curator pe Dan Orghici.

Aurel Nedel a trecut în eternitate în satul său natal, Vaidei, pe 19 ianuarie 2014, la vârsta de 84 de ani.

Referințe:

Barbosa, Octavian, „Dicționarul artiștilor români contemporani", Editura „Meridiane", București, 1976;

Matache, Maria, NEDEL: Colecția de artă „Postelnicu", Seria

„Pictură contemporană” – Agenția „Antet”, 2009, Tipar: Herris Print, București;

Bălan, Ion Dodu, „In memoriam: Pictorul Aurel Nedel” – În „Almanahul oamenilor de la noi”, Coordonat de Dan Orghici și Petru Romoșan; Editat de Asociația de Presă „Vorba din Ardeal”, Orăștie, 2014.

Avram P Tudor



Profesor, literat, filolog.

S-a născut la 18 ianuarie 1889 în localitatea Vaidei (lângă Orăștie). Tatăl său Petru, era meseriaș, zidar, mama sa, Elena, originară din Vinerea.

A urmat anii de școală la Orăștie, de unde pentru meritele sale la învățătură a fost recomandat, de către protopopii greco-catolici Iosif Peteanu și Ioan Ienea, pentru a continua la Gimnaziul din Blaj, pentru care au solicitat Episcopiei de la Lugoj bursă de susținere financiară: „…pentru studentul Avram Todor din Vaidei clasa a IV-a dimpreună cu testimoniul scolastic” s-a înaintat cererea în data de 21 iulie 1914 solicitându-se „votarea unui stipendiu pe anul școlar 1914/1915, din Fondul Rudolfian”, cerere adresată „Veneratului Ordinariat al Episcopiei” cu „rugarea studentului eminent Avram Todor din Vaidei, în clasa a VI-a, pentru obținerea unui stipendiu pe anul școlar 1916/1917”. Drept urmare, numele lui Avram Todor figurează la numărul de ordine 50, printre cei 70 de elevi, din clasa a IV-a, a Gimnaziului Superior din Blaj, pentru care s-a acordat „stipendiu” în valoare de 90 de coroane, din Fondul Rudolf. Însuflețit și plin de învățătura dascălilor cunoscuți ai Blajului (la limba și literatura română l-a avut profesor pe Alexandru Ciura), a absolvit apoi, Facultatea de Litere și Filozofie din București, unde profesor a fost Ioan Bianu, renumitul director al Bibliotecii Academiei. Adăugăm, că elevi eminenți ai Gimnaziului din Blaj erau ajutați, de profesorii lor, mai târziu, pentru formarea unei cariere. Canonicul, profesor și scriitor, Ioan Micu Moldovan era într-o corespondență

permanentă cu Ioan Bianu, și el fost elev al Blajului, căruia îi cerea ajutor pentru tinerii trimiși la București, pentru care Ioan Bianu „avea o vorbă caldă, frățească, un ban pentru dăruire sau împrumut, un sfat și mai ales o neobosită alergare după câte un post de pedagog sau mic funcționar, cu care să li se asigure existența". Printre cei încurajați în carieră s-a numărat și Avram P. Todor, care a scris despre întâlnirea cu Ioan Bianu, profesorul său, numindu-l „semizeu al literaturii vechi", pe care l-a vizitat la Biblioteca Academiei, în anul 1919, amintind, că: „eram un excesiv de tânăr veteran de război, la cei 18 ani ai mei purtam încă uniforma austro-ungară … i-am bătut la ușă, în calitate de mesager al Blajului, aducând pentru Bibliotecă tipăriturile blăjene, care în timpul războiului nu putuseră fi trimise … nici nu bănuiam că îi voi fi ucenic la Bibliotecă … ne-am mai întâlnit la universitate în 1920 … când a fost ungerea mea ca funcționar al bibliotecii … scriitor provizor la bibliotecă", adăugând impresia sa despre disciplina rațională și rigurozitatea impuse în instituție, de directorul drept și sever, Ioan Bianu, care aprecia munca desfășurată cu responsabilitate. Într-o fotografie de grup, din anul 1923, Avram P. Todor se află printre „funcționarii Bibliotecii Academiei", alături de Ioan Bianu director.

Avram P. Todor a fost profesor la prestigioase licee din Bucureşti, scriind manuale de limba română, împreună cu profesorul Gh. Şerban, de Ia Liceul „Spiru Haret“. A fost şef de lucrări la Institutul de Istorie Naţională, conferenţiar la Universitatea populară de la Vălenii de Munte, a lui N. lorga, şi a predat lecţii de maghiară la Universitatea din Bucureşti.

Într-un cadru al amintirilor, Geo Dumitrescu, redactor la mari reviste interbelice, îl menționează pe Avram P. Todor, profesorul său de limba și literatura română, de la Liceul Ioan Neculce din București, care îi aprecia compunerile, nu și cunoștințele de gramatică.

O completare, în același sens profesional, o face Grigore Băjenaru, autor de scrieri istorice și romancier, care rememorează perioada în care era elev la Liceul „Gheorghe Lazăr", unde Avram P. Todor i-a fost profesor de limba română, caracterizându-l ca „foarte bun (profesor) și avea o cultură generală, fiind în același timp și bibliotecar la Academia Română"

Din gândurile evocate ale fostului elev Grigore Băjenaru, întregim

portretul fizic al profesorului Avram P. Todor care era descris ca fiind „cu ochi verzui și vioi” dar îndeosebi sunt remarcate înclinația sa specială spre lucrul cu elevii, manifestându-se profesor de limba română la Gimnaziul din Blaj, întemeietor și colaborator al revistei Luceafărul, scriitor și publicist, delegat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, din 1 Decembrie 1918.

Reverențios față de aceștia, cu preocupări pentru spectacol școlar „citea foarte frumos, ca puțini profesori”, implicat în regia piesei Prometeu a lui Victor Eftimiu, cu simțul umorului, participând afectiv la glumele elevilor.

Pe aceeași linie a categoriei dascălilor, redăm un anunț apărut într-o revistă orăștiană, în care se publica, în data de 28 august, 1924, că „Domnul profesor Avram P. Todor din Vaidei a fost numit profesor la Liceul Decebal din Deva”, dar nu avem dovezi pentru confirmarea acestei știri.

Ne întoarcem la prezența sa rostuită la Biblioteca Academiei, încadrat la compartimentul Fondul de Documentare, unde a cercetat și prelucrat manuscrise și tipărituri grupate drept „rare și prețioase”. În acest cadru a avut ocazii binevenite pentru perpetuarea perfecționării și cunoașterii importanților oameni cu care a stabilit legături profesionale. Evidențiem corespondență purtată cu diverse personalități, păstrată în fondul de manuscrise a Bibliotecii Academiei. Aceste epistole manuscris sunt mărturii documentare, despre prețuirea acordată destinatarului: „Radu Rosetti către Avram Todor, 1948”) „Russu Ștefania către Avram Todor, 1941”; „Mrazec (Ludovic n.n.) către Avram Todor, 1934”; „Bugnariu Vicențiu către Avram Todor, 1929,1931”; „Andrei Veres către Avram Todor, 1927, 1928, 1929”.

Din activitatea sa publicistică, specificăm pentru început articolele omagiale semnate de Avram P. Todor: Ioan Bianu 1856-1935 și Victor Lazăr.

A debutat în 1918, în gazeta Libertatea, din Orăştie, localitate aflată la 9 kilometri de satul său natal. A colaborat apoi la revistele: Convorbiri literare, Preocupări literare, Revue de Transylvanie, Revista istorică română, Revista Societăţii Tinerimea Română, uneori cu pseudonimele Apt (abreviere -Avram P.Todor) şi M. Dornic.

A publicat, în 1939, la Bucureşti, Ober din Entwicklung der

rumänische Sprache, Traduceri din limba română in ungureşte (în revista Prietenii istoriei literare, Bucureşti, 1931), Teme româneşti in poeziile luiÂbrhâm Barcsay, Bucureşti, 1936, Romancierul N.Jdsika şi românii, în preocupări literare, Eminescu în literatura maghiară, în revista Convorbiri literare. Poetul Endre Ady, Octavian Goga şi literatura maghiară, Eftimie Murgu, Petofi la români, amândouă în limba maghiară.

În anul 1942 s-a tipărit cartea „Povești" de Ion Creangă, ediție princeps „superbă și rarisimă ediție, cuprinde povești și anecdote, ediție însoțită de un aparat critic alcătuit din indice și introducere semnate de Avram P. Todor".

Bun știutor de limbă maghiară a publicat, în anul 1939, articolul Eminescu în literatura maghiară, și a redactat, în anul 1945, broșura Conexiuni literare româno- maghiare. Semnată de Avram P. Todor în anul 1948, a apărut tipărită, la București, Legenda în legătură cu originea familiei Huniade.

O bună parte din viața sa profesională a dedicat-o traducerilor din și în limba maghiară, Todor fiind unul dintre militanții apropierii româno-maghiare. În cunoștință perfectă de rostul traducerilor, a tradus, din limba maghiară, romane ale autorilor Mikszáth Kálmán, Tóth Kálmán și Pogány Lászlo. Prin traducerile din limba română în maghiară a făcut cunoscut, dincolo de teritoriul românesc, scriitori renumiți. Avram P. Todor a tradus în limba maghiară eseuri referitoare la poeți, prozatori, istorici români, călătorii de studiu în Europa apuseană, la Milano, Madrid și Paris; a funcționat ca profesor, iar din anul 1884 până în 1935 director al Bibliotecii Academiei; a publicat peste 270 de titluri de lucrări din domeniile filologie, folclor, bibliografie, remarcabilă este lucrarea fundamentală de sinteză a scrierilor vechi Bibliografia românească veche; despre Victor Lazăr în Todor 1968, publicate în revistele vremii: Mihai Eminescu, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Ștefan Bănulescu, Ioan Slavici, Lucian Blaga, Costache Negruzzi, din „criticile" lui Titu Maiorescu, cu „aplicat studiu introductiv", Mihai Beniuc, Romulus Cioflec, Octavian Goga, Nicolae Iorga.

Articolele cu traducerile sale au fost adunate și publicate, post-mortem, în volumul Avram P. Todor, Confluențe literare româno-maghiare, ediție redactată de Gyula Dávid.

Scriitorul Ioan Dodu Bălan, originar din aceeași localitate cu Avram P. Todor, într-un interviu scris apoi, relevă talentul de apreciat traducător din și în limba maghiară și își exprimă compasiunea pentru destinul său tragic.

Am aflat de la urmașii lui Avram P. Todor, că a fost condamnat la ani de detenție, fiind victima colaterală într-un proces intentat cumnatului său, condamnat în grupul „aurarilor”, celor care au lucrat în minele de aur din Munții Apuseni, sau au fost proprietari de mine, pe lângă această perioadă tristă a trăit tragismul morții fiicei sale.

După eliberarea din închisoare, a publicat, în Almanahul Parohiei Bisericii Ortodoxe Române din Viena, articolul Jocul şi portul românesc din Vaideiul de altădată. Temeinic documentat, ca în toate scrierile sale, autorul urmăreşte prezenţele portului şi jocului popular românesc la Viena, cu prilejul unor diverse evenimente istorice, pe care, comentându-le minuţios, le socoteşte ca fiind expresia interesului manifestat de vienezi faţă de neamul nostru şi un semn de simpatie veche a românilor faţă de vienezi. în acelaşi admirabil Almanah, apărut sub îngrijirea părintelui profesor Ghe. Moisescu, a mai publicat Avram P.Todor şi alte studii, precum: Un prieten şi un colaborator al lui C.A.Rosetti, Eric Winterhalder. Asemenea studii ar merita să fie publicate atât de maghiari zai căror prieten a fost prin fapte şi admirabile realizări, traducând integral romanul Săliştencele şi Mathias gâscaruf), cât şi de români, a căror cultură a făcut-o cunoscută în străinătate.

Avram P.Todor a fost un model uman, plin de mândrie şi omenie românească. Afost un mare patriot, chinuit în închisorile comuniste, care şi-a alimentat sentimentele patriotice şi cu dragostea altora pentru limba, cultura şi neamul lor.

N-a fost intolerant şi exclusivist şi a urât aceste maladii morale. Era organic legat, nu doar abstract, de neamul său şi de satul natal, unde-şi petrecea vacanţele de vară, cu toată familia. Era legat nu numai afectiv şi declarativ, ci şi printr-o susţinută şi competentă cercetare ştiinţifică a locurilor şi oamenilor copilăriei sale.

Avram P. Todor a fost un martir al nedreptei suferinţe care l-a urmărit cu îndârjită încăpăţânare şi după a doua lui moarte, aceea din închisorile uitării.

Şi el şi opera lui au avut o soartă maşteră, mai ales traducerea inte-

grală a operei Iui Petofi, care „s-a rătăcit” pe la editura „Kriterion".

Avram P. Todor nu s-a îndepărtat sufletește de locurile natale, așa încât și-a dat doctoratul pe tema „Ovid Densusianu”, provenit dintr-o mare familie de învățați originari din zona Hațegului.

Socotim că am evocat un fragment din întinsa activitate a învățatului Avram P. Todor, pe care, cu onoare și gratitudine îl putem situa, pe o scară valorică în partea ei de sus. Meritele sale culturale ne îndreptățesc să-i reconsiderăm aportul său considerabil la o istorie a culturii, care a depășit limitele geografice zonale.

Pe casa în care s-a născut este pusă o placă memorială cu textul: „Aci s-a născut Avram P. Todor, 18.I.1899-1978.IX.12; Absolvent al Liceului din Blaj; Doctor în Litere și Filozofie, Univ. Buc.; Scriitor publicist; Bibliotecar șef Academia Română; Profesor Liceele Gh. Lazăr și Ico Neculce.; Lector limba maghiară Univ. Buc.; Cercetător Institutul N. Iorga.

Reașezarea în circuitul istoriei culturii a unor nume și fapte, pilde de viață, mărturisește gratitudinea față de valorile de altădată. Avram P. Todor bibliotecarul, profesorul, cercetătorul, scriitorul prin profesionalismul său și-a câștigat dreptul de a i se aduce un laudatio scriptori, laudatio libri.

Purtând amprenta climatului spațial din care a pornit, nu s-a temut a-și îndrepta tendințele spre cunoașterea orizontului deschis al culturii europene, prin carte, răsplătindu-i-se osteneala.

Redat actualității culturale, pentru prima dată într-o formă sintetică, această succintă biografie a sa, într-un mod prefigurat ar putea constitui punctul de pornire al unei (micro) monografii, desigur, și prin adăugarea părților biografice neștiute și nescrise acum, în care Avram P. Todor, fără ostentația vanității, reprezintă un model al rigurozității profesionale.

Referințe:

Maria Basarab, „Avram P. Todor un profesionist al bibliotecii”, Sargetia. Acta Musei Devensis (S.N.), IX, 2018, p. 315-322;

Ion Dodu Bălan, „Un savant şi un sacrificat dat uitării: A.P.Todor”, publicat în săpătămânalul „Palia Expres" din Orăştie.

Alexandru Avramescu

Artist plastic.

Născut la 19 ianuarie 1929, în Orăştie, judeţul Hunedoara. Urmează cursurile liceale la Hunedoara. Absolvent al Academiei de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu" din Bucureşti (1952).

Membru al Uniunii Artiştilor Plastici din România. În 1974, se stabileşte la Viena. Membru în Asociaţia Culturală Internaţională a Etniei Române.

Tematica lucrărilor sale: portrete, peisaje, compoziţii cu caracter simbolic. Tehnica redactării: ulei, grafică, frescă şi mozaic.

Lucrările sale au fost expuse în ţară şi în galeriile de artă din: Austria, Germania, Franţa, Grecia, Italia, Spania, SUA, Japonia, Brazilia.

Referințe:

Maria Razba , „Personalităţi hunedorene: oameni de cultură, artă, ştiinţă, tehnică şi sport (sec. XV - XX): Dicţionar", Ediţia a 2-a, revăzută şi adăugită – Deva: Emia, 2004.

Aurel Vlad



Avocat, doctor în drept, șef al Resortului de Finanțe al Consiliului Dirigent de la 1918, membru marcant al Adunării de la 1 Decembrie 1918, deputat , ministru, mort în închisoarea de exterminare de la Sighet.

Se naște la Orăștie, la 25 ianuarie 1875, în familia avocatului Alexandru Claudiu Vlad (secretar la magistratura orașului) căsătorit cu Aurelia (fiica marelui cărturar Gheorghe Barițiu). Tatăl său, Alexandru Claudiu, moare la vârsta de 25 de ani în anul 1880 (de apendicită) lăsând în urmă 3 copii, Victoria de 6 ani, Aurel de 5 ani și Alexandru de 2 ani. A făcut școala primară și la Liceul Reformat Maghiar „Kún" din orașul natal. Era pasionat de limba latina și de matematica, iar profesorii îl lăudau

pentru perseverenta cu care muncea. Profesor de religie i-a fost chiar Miron Cristea, viitor Patriarh și prim-ministru al României, care a scris peste ani despre caracterul fostului sau elev: ,,De atunci prevedeam că va juca un rol remarcabil în viața neamului său, mai ales că superioritatea sufletească a mamei sale oferea o garanție sigură în aceasta nădejde".

Și Barițiu s-a minunat de istețimea nepotului lui, când a plecat de la Sibiu la Orăștie ca să-și viziteze familia. Era anul 1892, Aurel avea numai 17 ani, însă intra cu încredere in dezbateri politice. Cei doi au vorbit atunci despre situația minorităților din Austro-Ungaria și, apoi, surprins de abordările lui, Barițiu l-a lăudat inclusiv apropiaților de acasă, de la Sibiu. Cu o subliniere importantă despre abilitățile lui și despre cum ar fi meritat să fie ,,jertfit si ultimul ban pentru a-și termina studiile, căci se va alege om mare de el”.

A studiat științele juridice la Budapesta. Chiar în primul an de facultate a obținut o bursa de la Fundația Emanuil Gojdu; le erau oferite românilor din Transilvania și Ungaria, Victor Babeș și Traian Vuia s-au numărat printre beneficiari acesteia.

La Budapesta, Vlad li s-a alăturat studenților români care se întâlneau in cadrul Societății de Lectura ,,Petru Maior". ,,Numai adunați întru-un loc, sub un scut, în bună înțelegere", cum era notat în almanahul organizației din 1901, puteau să se cunoască. Mulți tineri în acei ani își dorea unirea cu România, iar preocupările și calităților sale este cooptat în conducerea Societății, în funcția de notar, alături de Octavian Beju, între 1893 si 1894. Iuliu Maniu era vice- președinte si viitorul protopop Elie Dăianu, președinte.

După absolvire face un stagiu de 3 ani de practică (1897 - 1899) în biroul avocatului Mihai Bontescu din Haţeg, cu care era înrudit după mamă. În acest timp își pregătește doctoratul și își susține examenul pentru cenzura de avocat, care să-i permită să profeseze liber.

În anul 1899 dobândește titlul de doctor la Universitatea din Budapesta. Ca la 1 octombrie 1900 să își deschidă cancelarie avocațială la Deva. Tot în anul acesta este apărător în procesul „Cununii lui Avram Iancu".

Candidează, prin concurs (la care participă trei candidați) pentru postul de director al băncii „Ardeleana" rămas vacant în urma plecării

lui Ioan Mihu, în anul 1901, și îl câștigă, urmând ca în 17 septembrie 1901, adunarea generală a acționarilor să aprobe contractul dintre bancă și tânărul avocat, acesta din urmă asumându-și sarcinile de jurist consult. Începând de la 1 noiembrie, Vlad intră în activitate ca director al băncii din localitate.

În mai 1903 a rămas vacant cercul electoral al Dobrei, în urma decesului deputatului Lázár Arpád. În urma alegerilor de la 6 iunie, Aurel Vlad a ieșit învingător cu 256 voturi față de 207 ale lui Farkas Béla. Primul discurs al lui Aurel Vlad în Parlamentul de la Budapesta se produce în ședința din 8 iulie.

Calitățile sale de bun orator în Parlamentul de la Budapesta, precum și determinarea afișată i-au atras atenția lui Nicolae Iorga, care a scris despre Aurel Vlad în „Neamul românesc" din vara lui 1906: „în acest trup fraged e multă putere de lucru și, mai ales, multă hotărâre neînduplecată. E avocat în Orăștie, unde toți țin la dânsul, de la ajutorul său în presă, preotul Ioan Moța, un tip de cleric luptător, până la cel din urmă țăran. Vorba-i e ușoară, și are solide cunoștințe de drept.

În noiembrie 1905 se căsătorește cu Ana Iancu (născută Adamovici). Prin acest mariaj, Vlad devine proprietarul unei întinse moșii la Bobâlna. Știe să o gospodărească eficient și să-și asigure o oarecare prosperitate.

1914 - pe durata războiului se retrage pe moșia de la Bobâlna.

1916 - Împreună cu Alexandru Vaida-Voevod, Vasile Goldiș și Cicio-Pop participă la înmormântarea Regelui Carol al României. Cu acest prilej, aceștia au avut întrevederi cu mai mulți oameni politici din București, fiind primiți chiar de primul ministru Ionel I.C. Brătianu. După vizita la București consemnează: „... din convorbirile avute cu aproape toți factorii politici mi-am câștigat convingerea că războiul va fi de lungă durată și că România va intra târziu în război și pe partea acelor unde înclină victoria."

Dl. Nicolae Iorga, unul dintre merituoșii profesori de la universitatea din București a scris în „Sămănătorul" următorul articol:

Politică și cultură la Românii neliberi. Acum câteva luni un tânăr advocat din Ardeal, doctor al Facultății din Budapesta, dl. Aurel Vlad, a fost ales, contra voinței guvernului, dar fără o luptă prea îndârjită,

ca deputat român al unui cerc electoral din sud-vestul Ardealului. Alegerea a provocat un mare entusiasm printre acei cari o pusese la cale sau o dusese la capăt. Dl. Aurel Vlad a mers în capitala regatului Ungariei, a luat parte la ședințele Parlamentului și a ținut în tumultul schimbării de regim de mai deunăzi, un discurs prin care-și afirma credințele și rostul.

Cuvântarea a fost înainte de toate foarte îndrăzneață și și-a făcut loc voinicește prin întreruperile injurioase sau batjocoritoare, ironice sau violente, totdeauna însă hotărât vrășmașe. Deputatul „naționalist" român a găsit accente înalte pentru a răspunde atacurilor ce poluau împotriva sa, și culmea a fost atinsă de tânărul luptător fără sfială și frică atunci când din buzele sale a ieșit limpede marele adevăr, pe care pentru sine, îl cred și Ungurii: că adică de la Dumnezeu vin, veșnice ca și dânsul neamurile ce alcătuiesc omenirea.

În anumite grupări politice de dincolo acest „eveniment", un român care a vorbit în cuvinte ungurești românește în mijlocul reprezentanților legali ai poporului dușman, a cășunat o mare bucurie, și către îndrăzneala, către talentul și patriotismul d-lui Aurel Vlad tovarășii au ridicat imnuri de laude. Din alte cercuri, ale pasiviștilor, care se țin de vechea hotărâre ca Românii deposedați prin constituție, legi și aplicarea legilor de drepturile lor logice și istorice, să nu stea la taifasul unguresc din Budapesta, din aceste cercuri s-au auzit aspre glasuri de mustrare. Și la noi, cu neînțelegerea obișnuită pentru lucrurile românești de peste hotarele regatului, s-a vorbit destul despre discursul d-lui Aurel Vlad și despre triumful activiștilor.

Să fie însă îndreptățit tot acest zgomot, toate aceste certuri, atâtea speranțe și atâtea temeri? Poate aduce un folos trainic, e un pas spre drum lung și cu noroc alegerea d-lui Vlad ? Sau românii de dincolo — ca și în mare parte, cei de dincoace, cum am spus mai deunăzi, — să aibă nevoie de altceva decât de manifestații politice, încununate sau ba de biruință ?

* * *

Povestea d-lui Aurel Vlad nu e deloc nouă. Ea s-a petrecut tot așa: cu hotărâri bărbătești, cuvinte îndrăznețe, curat patriotism, iar la sfârșit prigonire și ruină, acum vre-o sută cincizeci de ani. Aurel Vladul de atunci, care nu era așa de tânăr ca cel de astăzi, dar avea

inima tinereților sale, care i-a și rămas totdeauna, — n-a fost ales deputat, demnitate ce nu era pe atunci, ci a devenit baron și membru în Dieta Ardealului, pierdută astăzi pentru cea generală din Budapesta, prin faptul că voturile clerului românesc unit îl înălțase pe scaunul de primejdie și umilință al vlădiciei. Vlădica Inochentie Klein, om războinic și neînfrânt, suflet înfocat al întregului său neam, alcătuit pe atunci aproape numai din iobagi, s-a dus între Ungurii din Dietă, a vorbit latinește (prost, pe când dl. Vlad a fost lăudat pentru puritatea retoricii sale maghiare), a primit în piept necuviințe și amenințări mult mai grosolane decât cele din parlamentul din Budapesta, nu s-a înfricoșat a le respinge, și a stârni printre credincioșii și conaționalii săi bucuria cu care se primește un Mesia răscumpărătorul. Mai mult: curtea „Împăratului" bun pentru toate neamurile sprijinea pe episcopul „valah" care cerea drepturi omenești și naționale în folosul alor săi. Și la sfârșit ce a fost? Nici o cerere de dreptate n-a găsit ascultare: un zid de dușmănie a primit neclintit toate sfaturile, rugămințile creștine și amenințările. Curtea s-a dat în lături, și episcopul care nu voia să-și părăsească idealul, a fugit, și-a pierdut cârja arhierească și a murit în sărăcie și uitare la Roma.

Dar, peste câteva zeci de ani, un nepot al lui Samuil Klein, și tovarasi de vârstă, de studii, de călugărie și preoție ai acestuia au pornit altă luptă, pe care n-o putea împedeca nici o Dietă ardeleană și nici o ură națională. Ei au creat cultura românescă mândră și conştientă, care a dat o viață sufletescă iobagilor din Ardeal și întinzându-se asupra întregului neam, i-a adus ziua de astăzi.

Cine a făcut mai bine: îndrăznețul Inochentie sau răbdătorul Samuil? Ori-cine va respunde: desigur că Samuil, cu harnica și roditoarea lui răbdare ...

* * *

Pe dl. Vlad l-au lăudat unele ziare unguresți fiindcă a vorbit într-o ungurească pură, altele și-au arătat speranța că deputatul naționalist român, trăind printre Unguri, își va face mai bune gânduri despre dânșii. Ca un vechi popor domnitor, ungurii au fără îndoială, însușiri aristocratice plăcute în societate; iar când sunt evrei, au mlădiere și dibăcie pentru a cuceri. Domnul Vlad cunoaște din studiile sale Budapesta, și-i va face plăcere să se ridice prin noua situație în straiele

înalte ale capitalei. Personal pentru d-sa poate fi foarte bine. Dar să stea o sută de ani, între prietenia falsă și vorbele de momire ale străinilor de acolo de câte ori va veni în Parlament și va vorbi despre neamul său, se va lovi de vechiul zid neclintit. Nu va găsi nici ascultarea, nici aliați. Interesul de rasă al ungurilor cere acesta, și dacă ei s-ar purta altfel, ar dovedi că energia lor națională e în scădere.

Iar după dl. Vlad, cel discutat, combătut, apreciat de ziare încunjurat de farmecul Capitalei, vor veni și alții, tot mai mulți din tinerii români ce învață dreptul la Pesta sau la Cluj, și vorbesc curat ungurește. Ei vor fi tot mai puțin combătuți și se va constitui în Parlamentul unguresc un grup „național-valah”, cu care nu se va alia însă nimeni, în veci vecilor. Însă când forțele mai bune se vor duce acolo sau vor pregăti acasă alegeri, atunci pentru locurile din cler și din învățătorime, la muncă și sărăcie vor ieși înainte tot mai slabi oameni de a doua mână. Vor citi și vor scrie românește tot de acei ce nu și-ar putea avânta spre înălțimile mănoase și luminoase ale politicii.

Și așa cum sunt astăzi lucrurile, nivelul cultural în Ardeal mi s-a părut că scade. Cărțile nu se citesc decât foarte puțin, pe când ele sunt chemate a hrăni conștiința națională; scriitori de acolo, care să rămână acolo, sunt atâția câți să-i poți număra pe degete. O renaștere culturală e și acolo ca și dincoace, mai mult decât dincoace, o necesitate națională. Și când sămânța bună e așa de rară, nu e păcat să se arunce încă dintr-însa pe stânca stearpă a politicii „național-valahe” în parlamentul pan-maghiar din Budapesta? ...

La biserică, la școală, la ziar, la carte, la bancă numai acolo se poate lucra cu folos. Restul e înșelare de sine sau neastâmpăr ambițios. Căci vremea luptelor politice izbânditori e încă departe, și n-are a face cu parlamentele. (**RĔVAȘUL. Anul I. Cluj 10 octobre 1903. Nrul. 28. Pag. III)**

La 12 octombrie 1918, la Oradea are loc întrunirea conducerii Partidului National. Au fost prezenți: Aurel Vlad, Vasile Goldiş, Cicio-Pop, A. Lazăr, T. Mihali, Alexandru Vaida-Voevod, N. Ivan și I. Ciordaş. Aici se declară că: „Națiunea română din Ungaria și Ardeal" reclamă dreptul "să hotărască singură așezarea ei printre națiunile libere". Negând dreptul parlamentului și guvernului maghiar de a se considera reprezentante ale națiunii române și de a-i reprezenta

interesele la Congresul de Pace, „națiunea română declară că acest drept îl au doar reprezentanții aleși de propria Adunare Națională". Toate hotărârile și acordurile luate fără aprobarea organelor alese de Adunarea Națională erau declarate nule și fără valoare, nelegând întru nimic națiunea română. Declarația însemna de fapt proclamarea dreptului inalienabil al națiunii române la deplina viață națională. Această hotărâre însemna proclamarea dreptului națiunii române la autodeterminare, echivalând cu o despărțire a Transilvaniei de Ungaria.

E stăpânul unei averi care-i poate sprijini cari era. O vremea a rămas într-un con de umbră, reactivându-se abia în toamna anului 1918, când a contribuit decisiv la reușita activității Consiliului National Român Central. Pentru asigurarea ordinii în comitatele locuite de români, Aurel Vlad și-a pus din nou la dispoziția cauzei naționale întreaga avere, garantând împrumuturi la diverse bănci. Ceea ce l-a scos în evidentă pe Aurel Vlad a fost caracterul său impulsiv, energic; în plus, era și un personaj politic înstărit ocupând pentru decenii poziții de conducere la Banca „Ardeleana".

Ziua de 1 decembrie 1918 (duminică) când are loc Adunarea Națională de la Alba-Iulia. Fotografia făcută de Samuil Mârza îl înfățișează pe Aurel Vlad vorbind românilor veniți la Alba-Iulia. Era un om cu o reputație impecabilă, directorul generos al Băncii „Ardeleana", și orator excepțional.

La formarea Consiliul Dirigent al Transilvaniei, Banatului și ținuturilor românești din Ungaria, 2 decembrie 1918, cu ocazia primei ședințe Aurel Vlad a fost ales șef al Resortului de Finanțe datorită faptului că între liderii politici ai momentului el era unul dintre cei mai experimentați în domeniul finanțelor.

Întru-n interviu din ziarul Csiki Lapok nr.2. din ianuarie 1919. Avocatul Aurel Vlad relata colegului său de barou din Orăștie, Dénes István:

„Transilvania va deveni o formațiune autonomă [în cadrul României] cu guvern propriu.

Toate treburile ale Ardealului vor fi administrate conform ideilor cele mai democratice.

Atât alegerile statale, cât și cele comunale vor avea loc în baza unor

alegeri proporționale.

Astfel, minoritățile – sașii și maghiarii – vor fi reprezentate conform proporției lor.

Nu se poate vorbi despre nici o subjugare a maghiarilor sau a sașilor, întrucât orice comună, dacă are o singură limbă predominantă, își va alege singur limba proprie de administrare. (...)

La întrebarea privind relația Transilvaniei cu România, el [Aurel Vlad] a spus că vor deveni competente comune cele legate de armată, căile ferate, posta-telegrame și telefonie.

În rest, totul va tine de autonomia Transilvaniei. Printre acestea și educația.

Nicicum nu se vor lua școlile maghiarilor și sașilor. Din contră, în orice comună în care un popor conlocuitor are cel puțin 30-40 elevi cu vârstă școlară, statul va institui o școală în limba respectivă."

După alegerile din 1919, când Partidul National Român câștigă 169 mandate urmat de PNL - 103, Partidul Țărănesc din Basarabia - 72, Partidul Țărănesc din Regat - 61. Aurel Vlad face parte din noul guvern, primind portofoliul Finanțelor. De la 1 decembrie 1919 a fost ministru de Finanțe în guvernul blocului parlamentar, primul cabinet al României Mari izvorât din alegeri (a fost ministru ad interim și la Interne); a demisionat la 23 februarie 1920, fiind înlocuit cu alt ardelean apropiat de Iuliu Maniu, Mihai Popovici. În acest context, s-a distanțat de conducerea Partidului National, ba chiar a candidat ca independent în 1921. După diverse tribulații, a revenit în conducerea executivă a Partidului National și apoi a fost integrat în conducerea partidului unificat (Partidul Național-Țărănesc). Pentru o perioadă scurtă, Vlad a deținut și interimatul la Ministerul Industriei și Comerțului.

În 1920, Partidul National intră în opoziție. Aurel Vlad demisionează din Clubul parlamentar ardelean și părăsește toate funcțiile deținute în partid, activând ca un om politic independent. În aceste condiții, funcția de președinte al organizației județene Hunedoara a PNR a preluat-o Ioan Moța.

1928 - la 10 noiembrie face parte din noul guvern - prezidat de Iuliu Maniu - ca Ministru al Cultelor și Artelor.

În orașul natal i s-a făcut o primire deosebită la prima sa revenire

acasă după formarea guvernului: „Străzile Orăştiei s-au umplut de lume (...) am văzut și femei în alese costume naţionale și tineri de la sate venind să învețe la acest praznic ... Un banderiu impunător de peste 150 călăreți cu flăcăi în mândre costume naţionale, sub conducerea dlui Niţu Branga, cu o delegație a PNŢ, a întâmpinat la gară pe dl Ministru". Orașul era pregătit sărbătorește: "o poartă de triumf luminată cu zeci de lumini, cu flori și crengi de brad, era ridicată în colț cu Banca Ardeleana. O goarnă sună semnal că dl Ministru cu suita și călăreții se apropie. Urale. Trăiască Ministrul Vlad! Trăiască guvernul Maniu!"

1930 - către sfârșitul lunii februarie Aurel Vlad împreună cu soția sa și Al. Vaida pleacă la Viena pentru un tratament mai îndelungat (până în 10 aprilie). Pentru a nu îngreuna activitatea guvernului demisionează.

Deși Aurel Vlad a fost un sprijinitor al culturii și a activat în cadrul asociației ASTRA, nu întotdeauna percepția publică i-a fost favorabilă. Presa din epocă și ulterior memorialistica au observat o anumită inadecvare a PNŢ atât la nivelul numirilor ministeriale, cât și al gesturilor și inițiativelor politice sau individuale. Judecata mai aspră aplicată politicienilor din PNŢ pornea și de la faptul că liderii nația-țărăniști au excelat prin promisiunea instituirii meritocrației. În guvernul Iuliu Maniu, Aurel Vlad a fost ministru al Cultelor și Artelor pentru mai bine de un an, între 10 noiembrie 1928 și 14 noiembrie 1929. Pe de altă parte, scrierile istorice și mărturiile îl evocă mai mult prin prisma experienței sale ministeriale la departamentul Cultelor, nu și la cel al Artelor. Este adevărat că, din rațiuni obiective, A. Vlad a fost constrâns să se ocupe mai mult de politicile religioase, în contextul discuțiilor aprinse pe marginea legii cultelor și a ratificării Concordatului cu Vaticanul. Însă atunci când activitatea lui de la departamentul artelor chiar a fost reflectată, acțiunile sale nu au beneficiat de aprecieri tocmai pozitive. Din acest punct de vedere, foarte comentată s-a dovedit descinderea lui Aurel Vlad din toamna anului 1929 la Paris, unde a avut o întâlnire cu marele Constantin Brâncuși. În capitala Franței se pare că ministrul Vlad, în loc să pună pe primul plan o ofertă de stat de colaborare pentru reputatul sculptor (eventual o comandă pentru o lucrare de artă monumentală), l-ar fi

solicitat să-i lucreze un bust. Potrivit scriitorului Vintilă Russu-Şirianu, martor al discuției, Aurel Vlad i s-ar fi adresat astfel artistului: „am trebuință să-mi faceți statuia. (…) Așa mi-au cerut conaționalii mei [concitadinii din Orăștie – n.n.]. [Vor] să-l pună [să pună bustul meu – n.n.] în parc. V-aș ruga să începem chiar azi, ca să terminați degrabă, oricât va costa…“ (Vintilă Russu-Şirianu, Vinurile lor…, Editura pentru Literatură, 1969, p. 47). Brâncuși a declinat oferta, dar în același an Aurel Vlad a reușit să îl convingă pe pictorul francez Jacques Maroger să realizeze un portret al său (care se păstrează astăzi la Muzeul Civilizației Dacice și Romane de la Deva, reprodus de altfel și pe coperta cărții lui Valentin Orga).

Este invitat în audiență la Palat, la 6 mai 1931, Aurel Vlad a fost decorat de Regele Carol al II-lea cu Ordinul Ferdinand I pentru activitatea sa.

Ca ministru, Aurel Vlad a avut de înfruntat nu doar propriul orgoliu, ci și aparent insurmontabile chestiuni financiare. Trebuie precizat că, din rațiuni bugetare, în contextul crizei economice mondiale, Ministerul Instrucțiunii Publice și Ministerul Cultelor-Artelor au fost contopite în 14 noiembrie 1929 cu N. Costăchescu titular, Aurel Vlad fiind mutat la Ministerul Industriei și Comerțului. Exista percepția că A. Vlad nu era chiar potrivit ca ministru la Arte. Liviu Rebreanu nota în jurnalul său că a fost abordat de un lider țărănist, Ilie Lazăr, care i-ar fi spus că „Vlad e un om admirabil, [dar] nu se pricepe la lucrările departamentului și de aceea are nevoie de concursul meu“.

Aurel Vlad a dorit să îl numească secretar general la departamentul Artelor chiar pe Rebreanu, în detrimentul lui Victor Eftimiu (și el reputat scriitor, dar pe deasupra membru PNȚ și deputat, care mai fusese și director al Teatrului National din București). Cu toată determinarea sa, A. Vlad a fost constrâns să renunțe la nominalizarea lui Rebreanu atunci când a fost amenințat de colegul său de partid și de guvern, Mihai Popovici, ministrul Finanțelor, că nu îi va da bani pentru minister dacă Victor Eftimiu va fi afectat cumva. În cele din urmă, Aurel Vlad l-a numit secretar general al ministerului pe Eftimiu, iar pe Rebreanu director la Teatrul National din București; însă nici aici autorul „Pădurii spânzuraților“ nu a rezistat foarte mult, același

Victor Eftimiu luându-i locul. L. Rebreanu a îndeplinit pentru un timp și funcția de director al Direcției generale a teatrelor. Tot sub ministeriatul PNŢ, Rebreanu a fost numit la începutul anilor 1930 director al Direcției de Educație a Poporului din cadrul Ministerului Muncii, cu misiunea de a sprijini dezvoltarea culturii și artei, însă a fost constrâns să demisioneze în urma unei violente campanii de presă.

Ulterior, locul acestei direcții din cadrul Ministerului Muncii l-a luat departamentul Muncă și Voie Bună, creat sub patronajul ministrului Mihai Ralea în timpul dictaturii regale. Sub dictatura regală și Aurel Vlad s-a adaptat vremurilor și – spre deosebire de Iuliu Maniu, critic fervent al regelui Carol II – a părăsit PNŢ și a devenit chiar liderul local al partidului unic.

În anul 1933, prin articolul „S-a făcut și această nelegiuire" din „Solia dreptății", Aurel Vlad protestează împotriva arestării preotului Ioan Moţa, tatăl lui Ioan I. Moţa.

„Venerabilul protopop al Orăştiei și vechiul luptător naționalist ardelean a fost arestat (...) în 10 decembrie de către poliția din Orăștie. A fost arestat fiindcă era tatăl tânărului Ionel Moţa, conducător al Gărzii de Fier și fiindcă în ziua arestării a slujit un parastas pentru studenții căzuți la Iași și la Constanța. Fapta aceasta neașteptată a revoltat întreaga populație din județ, care îl respecta mult pe părintele Moţa pentru trecutul său de gazetar și de luptător neînfricat împotriva vechiului regim maghiar. Revolta poporului este cu atât mai mare cu cât se știa îndeobște, că părintele Moţa din cauza vârstei înainte și mai fiind și bolnav, în ultimul timp s-a retras din viața gazetărească, cât și din cea politică (...)." Vlad considera arestarea "o jignire adâncă a sentimentelor noastre de ardeleni născuți din vechi și grele lupte din trecut", la fel ca și gestul agenților liberali de a lipi pe casa respectabilului preot afișe electorale liberale. Fruntașul național țărănist intenționa să-l viziteze la închisoare pe fostul său tovarăș de idei și lupta dar nu-i este permis. El redactează, însă, în numele comunității din Orăștie, o scrisoare către Carol al II-lea în care protestează la abuzul făcut de autorități. Intelectualitatea din județ semnează, la inițierea lui Vlad, un memoriu, care alături de cererea soției Maria Moţa, solicita eliberarea fostului director al „Libertății".

Aceasta se produce abia după două săptămâni de la detenție.

1938 - pe fondul anarhiei ce domina în viața politică românească, Aurel Vlad se retrage din viața politica, activând public doar la nivel local, unde continuă să editeze „Solia Dreptății". Implicat mai departe în conducerea băncii Ardeleana, Vlad își continuă demersurile pentru îmbunătățirea situației băncilor ardelene. În public va apărea din ce în ce mai rar.

1939 - În constituirea noului Parlament a făcut parte dintre cei 88 de senatori numiți de Rege (alti 88 erau aleși). A fost decorat cu Ordinul „Serviciul Credincios" în grad de Mare Ofițer, la 10 mai 1939. Se retrage tot mai des la moșia sa de la Bobâlna, dar mai ales la Geoagiu, în cadrul natural al stațiunii balneare de aici.

Se dedică tot mai mult afacerilor familiei: ferma de la Bobâlna, devenită una model, societatea balneară de la Geoagiu, afacerile bancare și tipografia. Semnează tot mai rar în ziarul său și doar rememorări ale activității sale de până la 1918, publică părți din corespondența sa cu Maniu, Mihu, Vaida, Elie Cristea, etc.

Când situația a devenit dramatică pentru România, în anul 1944, Germania, bătea în retragere pe toate fronturile, iar Armata Roșie se apropia amenințătoare de granița românească, Aurel Vlad trimite Regelui Mihai o telegramă, datată în 2 martie 1944 în care scria ***„Astăzi (...) e timpul suprem ca Maiestatea Voastră să luați în mână frânele tarii. Vă implor deci să convocați de urgență un consiliu de coroană pentru a discuta până nu e prea târziu, asupra măsurilor ce trebuie luate spre a evita catastrofa care ne amenință și a salva ce se mai poate salva***."

O altă dictatură se înstăpânea, cea comunistă, iar Aurel Vlad (bancher, posesor de mari proprietăți, ministru burghez în mai multe guverne, inclusiv la Interne) a fost o victimă sigură.

În noaptea de 5/6 mai 1950 Aurel Vlad a fost arestat pentru o perioadă de 24 de luni, pedeapsa majorându-i-se cu încă 60 de luni. Familia Vlad a fost deposedată de întreaga avere, moșia de la Bobâlna a fost împărțită, ferma în parte distrusă, în parte transformată sediu C.A.P., banca a fost naționalizată și apoi desființată, celelalte proprietăți, hotelul din Orăștie, stațiunea Geoagiu au fost trecute în mâinile poporului.

La 2 iulie 1953 (ora 15) Aurel Vlad moare la vârsta de 78 de ani în

închisoarea de la Sighet, în același an cu bunul său prieten și camarad de idei și lupte Iuliu Maniu, împărțind același mormânt fără cruce, groapa comună.

Referințe:

Valentin Orga „Aurel Vlad. Istorie şi destin”, Cluj-Napoca, Argonaut, 2001, ediția a II-a, 2005, ediţia revăzută şi adăugită 2018;

Cristian Vasile „Aurel Vlad – o biografie politică”, revista „Apostrof ”, Anul XXXII, nr. 1 (368), 2021; 3.

Maria Razba, „Personalităţi Hunedorene Oameni de cultură, artă, ştiinţă, tehnică şi sport (sec. XV - XX) Dicţionar” Ediţia a 2-a, revăzută şi adăugită, Ed Emia, Deva 2004;

Colectiv redacțional sub îndrumarea „Bibliotecii „Ovid Densușianu”, Deva „Judeţul Hunedoara – Monografie, vol. V (Personalităţi hunedorene)”, Editura Emia, Deva, 2015;

Ziarul Csiki Lapok nr.2. din ianuarie 1919.

Béla Zalányi



Doctor în științe -geologice și minerale-, cercetător științific, paleontolog, geograf, geolog, Membru corespondent al Academiei Maghiare de Științe.

S-a născut la 26 ianuarie 1887 în Orăștie, tatăl era meseriaș în localitatea amintită. Însă s-a îngrijit de educația fiul, astfel după studiile gimnaziale de la Cluj, Béla Zalányi continuă învățătura. În anul 1905 începe studiile la Universitatea din Cluj, ca apoi să le continue Universitatea din Budapesta (1906–1910), unde a obținut o diplomă de profesor de geografie.

În urma carierei didactice din timpul cât preda la liceu au rezultat lecții extraordinare. Împreună cu Consiliul de la Budapesta pregătește primul plan pentru predare în laboratoarele de biologie și un program pentru dezvoltarea în continuare a practicilor biologice. A fost lector la cursuri avansate de formare a profesorilor și a realizat mai multe filme de instruire geografice, geografice, biologice și etnografice

pentru a ridica standardul învățământului profesional. Toate acestea demonstrează că nu numai activitatea sa profesională în geologie și paleontologie, ci și o extraordinară activitatea pedagogică.

Și-a început cercetările paleontologice la Institutul de Geologie în 1912, ca în anul 1913 să absolve cursurile doctorale la Universitatea din Budapesta, devenind doctor în științe, respectiv geologice și minerale cu notă maximă.

A fost profesor de liceu în Budapesta din 1911 până în 1951, la pensionare.

Din 1951 este cercetător în cadrul Institutului de Fizica Pământului. În calitatea de cercetător științific a fost sprijinit de profesorul Laczy Lajos. A cercetat printre altele rocile rezultate in urma forărilor petroliere precum și depozitele de scoici cretacice din Tihany Pannonia, Herend și Eplény Pannonian ale puțurilor de explorare a petrolului din Marea Câmpie Ungară.

A aplicat, în 1952, la Academiei Maghiare de Științe devenind membru corespondent.

Subiectul său exclusiv era grupurile de ostracod (o clasă de crustacee inferioare mici, de 1–10 mm). Ocupându-se de biologia și taxonomia acestui grup destul de neglijat de animale, precum și de structura anatomică și de adaptabilitatea corpului acestor specii. Lucrările sale despre anatomia Ostracodului sunt cunoscute și utilizate în întreaga lume ca manual de bază și literatură. Studiile sale sunt constant citate în literatura de specialitate și care, pe când trăia, au creat multe contradicții și dispute între experții din întreaga lume.

Dr. Béla Zalányi a murit la 9 octombrie 1970, la vârsta de 83 de ani, fiind o personalitate proeminentă a științelor naturii.

Publică:

Eszak-Bakonyi apti Ostracoda faunák - Ostracoden-Faunen aus der Abstufe des Nördlichen Bakony-Gebirges (Bp. 1959).

Referințe

Földtani Közlöny, „Nyügatszerbia Geológiai Viszonyairól" Kötetj Anüár - Júníüs, XLVIIL, 1918;

Tasnadi Kubacska, „Necrolog Dr. Béla Zalányi", edita de A Magyar Âllami Fold Tani Intezet, 1970;

Magyar életrajzi lexikon A–Z.

Angela Maria Bănăduc (Curtean)



Profesor universitar, doctor în științe – protecția mediului .

S-a născut în Orăștie la 27 Ianuarie 1971. Mama ei a predat multor generații Limba și Literatura Română iar tatăl, Ion, a fost un emerit medic veterinar. Învățământul primar îl face în localitatea natală și studiile liceala la Liceul „Chimic" (actualul Liceu Nicolaus Olahus) pe care-l absolvă în anul 1989. Urmează studiile universitare la Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu fiind licențiată în Biologie, specializarea Ecologie și Protecția Mediului în anul 1995.

Urmează studiile doctorale la Universitatea „Ovidius" Constanta între 1996 – 2002 încununate cu Diploma de Doctor în științe-Biologie. Între 1 decembrie 2012 și 1 martie 2013 continuă actul de aprofundare cu studiile postdoctorale la Academia Română, Institutul National de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu", București.

După terminarea studiilor universitare, 6. Noiembrie 1995, este ecolog Elaborare acorduri și autorizații de mediu Agenția de Protecția Mediului Sibiu

Urcând treptele carierei universitare ca preparator universitar, de la 1 Martie 1996. Apoi din 10 Octombrie 1999, este asistent universitar. Secretar ştiinţific al Facultății de Științe între 20 oct.2004 – 7 mai2008 la Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu. Ca la aceiași Universitate să fie Lector universitar, din 1 oct. 2002. Șef al Catedrei de Ecologie și Protecția Mediului de la Întâi Prier 2008.

Din 30.11.2011 este membrul corpului profesoral universitar însărcinat cu conducerea unei facultăți. Mai scurt zis, timp de două mandate, a fost Decan al Facultății de Științe, la Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu.

De la întâi Octombrie 2008 până în prezent este Conferențiar universitar Activitate didactică - curs, laborator și proiect la

disciplinele: Evaluarea și managementul sistemelor acvatice continentale; Strategii pentru conservarea biodiversității; Instrumente și metode în managementul mediului din cadrul programului de master Expertiza și managementul sistemelor ecologice; curs la disciplinele Hidrobiologie, Conservarea biodiversității și Degradarea și protecția mediului din cadrul programului de studii de licență Ecologie și protecția mediului. Cercetare în domeniul ecologiei și protecției mediului - evaluarea și managementul sistemelor acvatice continentale; protecția biodiversității; sistematică Ord. Plecoptera, Ephemeroptera, Trichoptera.

Angela Bănăduc a urmat mai multe specializări și stagii în străinătate dintre care:

Cursul „Legal processes implementation - environment inspection and advising program", organizat de Institute for Sustainable Communities, Montpelier, Vermont în cadrul programului E.T.P., 1994; În 1995 este bursieră Tempus (în cadrul programului Tempus - Phare S-JEP 07165/94) la Universitatea Liberă Bruxelles (Treignes, Bruxelles), Belgia, curs postuniversitar intensiv de vară „Abordarea multidisciplinară în cercetarea ecologică"; Ca tot cu bursă să se specializeze la Quebec Labrador Foundation /Atlantic Center for the Environment, în anul 1999, făcând un stagiul de pregătire pentru managementul parcurilor naţionale: „People and Parks Sustainable Co-existance", organizat de Polish Environmental Partnership Foundation, Amber Trail Greenwest Program, desfășurat în Parcul National Babia Gora, Regiunea Zawoja, Polonia; Seminarul „Technical aspects of the NATURA 2000 European Biogeographical Seminars" și „Comunication in the NATURA 2000 net implementation process", organizat de World Wildlife Fund, Apelton, Austria, 2004; Stagiu de cercetare postdoctorală în domeniul Sustainable management of the lotic ecosystems resources and services, la Institute of Geography and Geoecology, Division WWF-Institute for Floodplain Ecology Rastatt, of the Karlsruhe Institute for Technology - University of Land Baden-Wurttemberg and National Research Centre of the Helmholtz-Society, Germania, 2012, etc.

Este membru al mai multor în comisii, comitete, asociații profesionale Membru al Asociației Române de Mediu; Vicepreședinte al

Societății Române de Limnologie; Președinte al Organizației Neguvernamentale Ecotur Sibiu; Președinte la Consiliului ştiinţific al SCI și SPA FRUMOASA; Membru al International Association for Danube Research - Expert Goup: Sustainable Development and Public Participation (2007 - prezent), Membru al European Society of Ichtiology (2006 - prezent), Coordonator al grupurilor științifice de lucru din cadrul Coaliției O.N.G. Natura 2000 România (2004 - 2010), etc.

Totodată este editor al publicației științifice Transylvanian Review of Systematical and Ecological Research, indexată ISI Web of Knowledge și Deputy editor al publicației științifice Acta Oecologica Carpatica, indexată BDI. Participă la conferințe, congrese internaționale (în ultimii 5 ani): 10 conferințe internaționale, 4 conferințe naţionale.

Curtean-Bănăduc Angela a publica peste 100 de articole științifice în reviste de specialitate

Cărți publicate (selectiv):

Curtean Angela, Bucşa C., 1998, „Impactul antropic asupra apelor curgătoare, Editura Universității „Lucian Blaga" din Sibiu, 1998;

Curtean-Bănăduc Angela, 2001, „Practicum de hidrobiologie", Ed. Mira Design, Sibiu, 2001;

Curtean-Bănăduc Angela, „Râul Cibin – caracterizare ecologică", Editura Universității „Lucian Blaga" din Sibiu, 2005;

Curtean-Bănăduc Angela, „Strategii și metode de conservare a biodiversității, Editura Alma Mater Sibiu", 2006;

Curtean-Bănăduc Angela, „Transferul de cunoaștere în domeniul poluanților organici persistenți – Bune practici", Editura Universității „Lucian Blaga" din Sibiu, 2017;

Este coautor alte 30 de monografii, cărți de specialitate, cursuri, publicații didactice.

Referință:

Biografia personalității prezentate.

Romulus Vuia



Întemeietorul și primul director al Muzeului Etnografic al Transilvaniei și al Societății de etnografie din Cluj (1923). I se datorează Muzeul în aer liber de la Hoia. Creator al etnografiei ca disciplină independentă. Deputat în Adunarea Națională din 1 decembrie 1918.

S-a născut la Comloşu Mare aproape de Timisoara, în ianuarie 1867. Era fiul lui Iuliu Vuia, un îndrăgit şi respectat învățător în localitate timp de 24 de ani, autor de manuale şcolare româneşti şi un susţinător a vieţii culturale a comunei, care a fost silit de autorităţile maghiare să se pensioneze la doar 45 de ani. Primele clase le-a urmat la școala confesională din localitate, primele patru clase de liceu la Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie, iar următoarele la Școala Normală din Timișoara. Și-a continuat studiile la Școala Normală Superioară din Budapesta și la Facultatea de Științe a Universității din Cluj, secția geografie-istorie (1921). În anul 1924, Romulus Vuia a susținut cu magna cum laude doctoratul cu teza Pădureni și Țara Hațegului. Studiu antropogeografic și etnografic. S-a perfecționat între 1910-1911 în etnografie și antropologie cu profesorul Felix van Luschan de la Universitatea din Berlin. Încă în timpul studiilor de la Budapesta și Berlin s-a inițiat în etnologie și muzeografie la Muzeul Etnografic din Budapesta și Museum für Völkerkunde din Berlin.

Între 1910 şi 1919 a fost profesor la Haţeg şi, la fel ca tatăl său, nu a scăpat de persecuţiile maghiare, în timpul războiului fiind acuzat de spionaj în favoarea statului român şi urmărit în permanenţă de jandarmi. În 1920 a devenit asistentul geografului George Vâlsan la Institutul de Geografie din Cluj, iar formarea sa ştiinţifică a fost influenţată, în mare măsură, de cursurile geografului Emmanuele de Martone, ţinute la Cluj în primăvara anului 1921, la iniţiativa profesorului Vâlsan. Savantul francez a efectuat, în acelaşi an, cercetări de teren şi excursii ştiinţifice în întreaga ţară, mai ales în zonele muntoase, fiind însoţit peste tot de Romulus Vuia, care era secretarul excursiilor.

Întemeietorul primului muzeu etnografic din România

Din anul următor, tânărul etnograf şi-a consacrat întreaga activitate înfiinţării unui muzeu etnografic şi a unei şcoli de cercetare etnografică românească. Comisia numită de fundaţia culturală „Principele Carol", în care Romulus Vuia a fost numit de la început, a hotărât înfiinţarea unui muzeu etnografic la Cluj, precum şi a Societăţii Etnografice Române, care avea să sprijine muzeul. În vara şi toamna acelui an, în urma unei campanii de cercetare în Ţara Haţegului, Romulus Vuia a achiziţionat peste 1.200 de obiecte şi a făcut 160 de fotografii.

Din 1 ianuarie 1923, a devenit directorul Muzeului Etnografic al Ardealului, primul muzeu etnografic din România înfiinţat pe baza unui program ştiinţific şi a unei colecţii de obiecte provenite în urma cercetărilor de teren. Timp de 25 de ani, Romulus Vuia s-a ocupat de dezvoltarea muzeului şi de îmbogățirea patrimoniului acestuia, de crearea unor secţii noi şi de valorificarea fondului documentar. O cercetare de teren făcută în 1923 în vestul Banatului, care includea şi comuna natală, s-a finalizat cu achiziţionarea a 205 obiecte şi realizarea a 65 de fotografi. Alte două cercetări, în 1925 şi în 1933, au dus la completarea colecţiilor bănăţene. A folosit mult chestionarele, popularizând necesitatea adunării de obiecte şi a păstrării lor în muzee, a pus bazele unei biblioteci etnografice, a realizat un sistem de evidenţă ştiinţifică şi a dat o mare atenţie fotografiei care imortaliza realitatea din teren, astfel încât în 1928, când s-a deschis expoziţia de bază a muzeului, exista un fond documentar recunoscut în întreaga ţară ca fiind cel mai important şi reprezentativ din România.

Printre personalităţile prezente la deschiderea muzeului s-a aflat şi Ioachim Miloia, numit în acel an director al Muzeului Bănăţean din Timişoara, care, inspirat de cele văzute la Cluj, a propus Ministerului Cultelor şi Artelor transformarea castelului Huniade în muzeu şi folosirea spaţiului din jur pentru o secţie de etnografie în aer liber. La sfârşitul acestor ani de pionierat, etnografia se transforma dintr-o disciplină auxiliară a filologiei sau geografiei într-una de sine stătătoare. Ulterior, Romulus Vuia a înfiinţat şi primul muzeu în aer liber din România şi al şaselea din Europa, unde urma să aducă diferite monumente de arhitectură populară menite „să reprezinte ce are mai specific şi reprezentativ un popor în civilizaţia sa populară…".

Activitatea didactică şi ştiinţifică a lui Romulus Vuia

Și-a început cariera didactică în 1910 la Școala de Comerț din Hațeg și la Târnăveni, pentru ca în 1920 să fie numit asistent la Institutul de Geografie al Universității din Cluj. În 1921 a devenit șef de lucrări, iar din 1926 a devenit profesor la Catedra de Etnografie și Folclor a Universității din Cluj, post pe care l-a ocupat până la pensionare. În anul 1922 a fost numit în Comisia Fundației Culturale Principele Carol, care trebuia să facă propuneri pentru înființarea unui muzeu etnografic la Cluj, Romulus Vuia fiind însărcinat cu campania de cercetări și achiziții pentru acesta. Este astfel întemeietorul și primul directoral Muzeului Etnografic al Transilvaniei și al Societății de Etnografie din Cluj (1923). Plecat la București, în anul 1955 a fost încadrat cercetător principal la Sectorul Etnografie al Academiei Române, iar în 1957 șef de Secție de Etnografie a IEF București, până la moartea sa în 1963.

În paralel, s-a preocupat de extinderea reţelei de muzee etnografice în ţară şi pentru reorganizarea muzeelor vechi pe principii noi. În 1931 a cercetat amănunţit starea colecţiilor muzeului Astra din Sibiu şi a constatat că multe piese, mai ales a textile, ajunseseră într-o stare extrem de precară, ceea ce l-a făcut să militeze ani de zile pentru protejarea lor. A contribuit la înfiinţarea muzeului din Târgu Mureş, precum şi a muzeului etnografic al Moldovei. A fost, de asemenea, membru al Comisiei Monumentelor Istorice, care, în anii interbelici, a avut o remarcabilă activitate de restaurare şi valorificare a monumentelor şi a avut o contribuţie remarcabilă la păstrarea bisericuţelor de lemn româneşti. A fost profesor la prima catedră universitară de etnografie şi folclor din România, la universitatea din Cluj, unde a predat această disciplină 21 de ani, creând o adevărată şcoală de etnografie românească şi formând numeroşi specialişti. Este, de asemenea, autorul unor lucrări despre continuitatea românilor în Dacia, satul românesc din Transilvania şi Banat, portul popular din Ţara Haţegului, tipuri de păstorit şi a numeroase studii de etnografie şi folclor.

A fost secretar și arhivar la Societatea Etnografică Română, membru al Societății de Antropologie și Preistorie din Berlin, al Societății de Științe din Cluj, al Societății Regale Române de Geografie și al Societății Române de Antropologie.

„Părintele” muzeului în aer liber din Dumbrava Sibiului

În 1940, după Diktatul de la Viena, când Ardealul de nord a trecut sub ocupaţie maghiară, Romulus Vuia a reuşit să evacueze toate colecţiile şi să le transporte la Sibiu. S-a străduit să înfiinţeze şi aici un parc etnografic şi, într-un memoriu adresat ministrerului, Romulus Vuia specifica: „Intenţionăm să organizăm acest muzeu chiar şi pentru cazul ca instituţia noastră s-ar întoarce la Cluj. În acest caz, muzeul în aer liber ar rămâne la Sibiu". A reuşit să înfiinţeze muzeul pe un teren din apropierea pădurii Dumbrava care i s-a pus la dispoziţie, el fiind considerat „părintele" muzeului în aer liber din Dumbrava Sibiului. Tot aici şi-a continuat activitatea didactică, a organizat cu studenţii cercetări etnografice în zonă şi a asigurat continuarea cercetărilor Cercului de Studii Etnografice, înfiinţat în 1939 la Cluj, preocupându-se totodată de înfiinţarea unui cerc similar al Banatului, la Timişoara.

A fost deputat în Adunarea Națională din 1 decembrie 1918 a fost delegat al Reuniunii de Cântări din Hațeg (Credențional p. 228.)

În 1945, când s-a reîntors la Cluj, a găsit clădirea muzeului transformată în restaurant şi parcul etnografic distrus în cea mai mare parte. În acelaşi an a adresat un memoriu ministerului Educaţiei, în care pleda pentru înfiinţarea unei universităţi la Timişoara, a unei catedre de etnografie şi etnologie şi a unei secţii de folclor la facultatea de litere. „Etnografia… e un mijloc de educaţiune naţională nu mai prejos de Istorie şi Geografie, mijloc neapărat necesar în faza noastră de civilizaţie tranzitorie" spunea Vuia, cu atât mai mult cu cât „civilizaţia noastră populară, acest tezaur nepreţuit al individualităţii noastre etnice, este sortit pieirii".

La fel ca tatăl său, şi Romulus Vuia a fost obligat să se pensioneze în 1947, de data aceasta de nou instauratul regim comunist, fără să fi fost susţinut de cei care îi fuseseră studenţi şi îi datorau cariera. După cei 25 de ani în care a condus muzeul, lăsa în urma sa aproape 15.000 de obiecte, stampe, diapozitive, o bibliotecă cu aproape 3.400 de volume. În anii care au urmat pensionării sale, instituţiile pe care le-a înfiinţat au fost distruse, colaboratorii săi înlăturaţi iar catedra de etnografie a universităţii, desfiinţată.

A părăsit Clujul şi a plecat la Bucureşti, unde a dus o viaţă izolată, unde stins din viaţă la 02 iulie 1963.

Recunoaşteri:

În semn de apreciere pentru activitatea sa, Parcul etnografic din

Cluj, dar și o stradă din același oraș, poartă astăzi numele lui Romulus Vuia. De asemenea, la intrarea în Muzeul Etnografic al Transilvaniei este plasat bustul lui Romulus Vuia.

În ceea ce privește opera sa, a publicat mai mult lucrări, dintre care:

Muzeul Etnografic al Ardealului, București, 1928;

Romulus Vuia, „Studii de Etnografie și Folclor", vol. 1, ed. Minerva. București, 1975;

Romulus Vuia, „Studii de etnografie și folclor", vol. 2, ed. Minerva, București,1980;

Problema continuității românilor în Dacia. Patru conferințe la Universitatea Radio (în colaborare cu Constantin Daicoviciu), Sibiu, 1943;

Satul românesc din Transilvania și Banat. Studiu antropogeografic și etnografic - Le Village roumain de Transilvanie et du Banat, Cluj, 1945;

Portul popular din Țara Hațegului. Bazinul de la Hațeg, București, 1962;

Tipuri de păstorit la români (sec. XIX - începutul sec. XX), prefață de Tiberiu Morariu, București, 1964;

Studii de etnografie și folclor, vol. I, ediție îngrijită de Mihai Pop și Ioan Șerb, prefață de Mihai Pop, București, 1975, vol. II, ediție îngrijită de Florica Șerb, București, 1980.

Referințe:

Clujeni ai secolului 20 : dicţionar esenţial, ed. Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca, 2000;

Ioan I. Șerban, Dorin Giurgiu, Ionela Mircea, Nicolae Josan, „Dicționarul personalităților Unirii. Trimișii românilor transilvăneni la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia", Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia, 2003;

Dan Fornade, „Personalităţi clujene (1800-2007) : dicţionar ilustrat", ed. Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca 2007;

razvanpop.ro, muzee.clujnapoca.rou.ro, anticariat-unu.ro, galeriasigma.ro, turistintaramea.blogspot.com

https://www.pressalert.ro/2016/03/timisoara-uitata-romulus-vuia-banateanul-care-intemeiat-primul-muzeu-etnografic-din-romania-foto/

Friedrich Wilhelm Schuster



Preot Evangelic, profesor, folclorist sas.

S-a născut la 29 ianuarie 1824, la Sebeș județul Alba. Tatăl său fiind profesor a locuit în Sebeș până în 1838, unde a primit primele lecții de la tatăl său, tot atunci a făcut primele încercări poetice. După aceea a urmat școala gimnazială superioară din Sibiu, ultima clasă la o face la Sighișoara.

Profilului teologic, educațional și în științe umaniste și-l aprofundează la Universitățile din Leipzig și la Facultatea de Filologie şi Teologie din Berlin unde a studia între ani 1844–46.

Dintre studenții transilvăneni, după Johann Cari Schuller şi Friedrich Wilhelm Schuster a devenit un adept al scrierilor fraţilor Grimm.

În 1848 Schuster a fost unul dintre fondatorii Asociației Tinerilor Transilvăneni. În frământările revoluționare din 1849 este locotenent al lui Vigilante von Mühlbach, ulterior i s-a acordat medalia de aur la meritul civil pentru munca sa. În 1853 a devenit membru al Asociației pentru Studii Regionale Transilvane (membru al comitetului 1860–1909.

Între1847-1869, este profesor la Sebeş, ca apoi, timp de 35 de ani, să fie preot la Orăştie în perioada 1869-1895.

Pe lângă faptul că a lucrat ca educator și profesor, a fost poet și scriitor. Primele sale poezii au apărut în 1847 în „Cântecul germanilor transilvăneni", inclusiv textul foarte răspândit „Bei Marienburg", care a fost ulterior muzicat de Hedwig (sd); volumul său „Gedichte" (ediția a II-a. 1896) publicat în 1858 este primul volum de poezie din istoria literaturii germane din Transilvania care este luat în serios. Din 1868, Schuster a început să publice și articole politice și poezii contemporane în „Gazeta săptămânală transilvană-germană" și în calendare.

În 1886 tragedia sa „Alboin și Rosimunde" (1884) a avut premiera la Sibiu fără succes.

Cele mai importante sunt studiile sale comparative germane și studiile folclorice, care au apărut începând cu 1860, mai presus de

toate publicarea unei selecții clar și temeinic comentate din colecția sa de cântece populare românești („Despre cântecul popular valah”), 1862, precum și lucrarea sa principală „Cântece populare transilvănene-saxone”, publicată în 1865 Proverbe, ghicitori, formule magice și poezii pentru copii ”, al cărui plan revine la influența fraților Grimm în studiile sale de la Leipzig. W. Woden, o contribuție la mitologia germană.

A fost un pionier în studierea ştiinţifică a cântecelor populare create de saşii din Transilvania. A redactat un studiu valoros „Cântecul popular românesc” (1862), iar în 1884, drama istorică „Alboin şi Sosismund”. Colaborează la: „Archiv des Véreins fur Siebenbürgische Landoskunde” (Sibiu) şi „Programul „Muhlbach” (Sibiu).

Friedrich Wilhelm Schuster i-a considerat pe saşi ca parte organică din marea cultură germană, iar această convingere i-a marcat poezia.

În 1906, s-a mutat la Sibiu, unde, la 4 februarie 1914, a murit în cele din urmă complet orb.

Lucrări publicate:

Cântecul popular românesc, 1862;

Siebenbürgischsächsische Volkslieder, Sprichwörter, Räthsel, Zauberformeln und Kinderdichtungen (Cântece populare, proverbe, ghicitori, descântece şi poezii săseşti pentru copii din Transilvania), Wiesbaden, Hermannstadt, 1865, reeditare 1969;

Deutsche Mythen aus siebenbürgischsächsischen Quellen (Mituri ale saşilor din Transilvania), în „Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde”, vol. 9, Hermannstadt (Sibiu), 1870/71;

Gedichte (Poezii), Gedichte, Schäßburg (Sighişoara), 1858;

Hermannstadt (Sibiu), 1896; Alboin und Rosimund, (Trauerspiel in fünf Aufzügen), Viena, 1884/1894;

Gedichte (Poezii), Hermannstadt (Sibiu), 1896;

Aus meinem Leben (Erinnerungen, Gedichte, Übersetzungen aus der Volksdichtung der Siebenbürger Sachsen / Din viata mea. Amintiri, poezii, traduceri, prelucrări din literatura populară a saşilor din Transilvania), Bucureşti, 1981;

Der weisse Büffelstier / Sächsische Sagen (Bivolul alb,legende

săseşti), Bucureşti, 1989.

Poezii, 1884.

Referinţe:

Iliescu, I.; Istrate, Tiberiu. Orăştie - 750 de ani. - Deva, 1974;

Colectiv redacțional sub îndrumarea „Bibliotecii „Ovid Densușianu”, Deva „Judeţul Hunedoara – Monografie, vol. V (Personalităţi hunedorene)”, Editura Emia, Deva, 2015;

Institutul de cercetare a istoriei moderne și contemporane Lexiconul biografic austriac 1815–1950;

O contribuție în limba română:
http://sebes0muehlbach.wordpress.com/2013/08/04/friedrich-wilhelm-schuster.

Leo Roland Pohloudek-Fabini



Academician German (Republica Democrată Germană), Chimist, Farmacist.

S-a născut la 29 ianuarie 1913 în Orăștie fiind fiul vienezului Leo Kaul Pohloudek, ofițer, și al Klarlei Clementine născută Fabini, fiica omului de afaceri și proprietarul unei fabrici de ipsos, Eduard Fabini. Cei doi s-au despărțit la scurt timp. Când mama, profesoară de canto si cântăreață de operă, a murit, fratele mamei sale Colonelul Roland Fabini la adoptat.

După absolvirea liceului din Sibiu în 1930, a petrecut doi ani, făcându-și ucenicia într-o farmacie din Orăștie (unele surse spun că ar fi vorba de farmacia Leul de Aur, deținută de Josef Graffius). Apoi a studiat farmacia la Cluj și București. Din 1936 a lucrat ca farmacist industrial la Cluj. Se reîntoarce în Germania în 1939. Între 1941-1943 a lucrat ca asistent la Institutul Farmaceutic al Universității din Leipzig, unde a și studiat, simultan, chimie alimentară. În 1943 își susține cu brio teza de doctorat cu tema „Contribuții la determinarea uleiurilor esențiale în plante aromatice și medicinale.“ în cadrul institutului Karl-Hugo Bauer.

Roland Pohloudek-Fabini a fost numit director al Oficiului de Investigații Chimice din Leipzig în 1945. În 1951 a condus Institutul pentru Cercetare în Nutriție din Potsdam-Rehbrücke. Universitatea din Greifswald la numit în același an ca Profesor de Chimie Farmaceutică și director al Institutului farmaceutic-chimic. Sub conducerea sa, cercetarea la universitate a fost intensificată. A lucrat la analize farmaceutice și toxice, sinteza medicamentelor, analize, standardizare și biochimie. De asemenea, a cercetat plantele medicinale și a efectuat studii privind chimia și fiziologia acizilor organici. Din 1968 a condus secția de farmacie și a fost decan între 1967 și 1969. În 1978 a devenit profesor emerit.

Din 1954 până în 1958 a fost președinte al Societății Scheele și din 1965 până în 1968, vicepreședinte al Societății farmaceutice din RDG. A predat din 1961 până în 1975 la Academia de Educație Medicală din RDG. În această calitate, el a pledat pentru reglementarea juridică a educației viitoare a farmacistului

Din 1960, membru al Comisiei Farmacopeei, a făcut servicii deosebite la publicarea DAB 7 (DDR) și în calitate de coeditor al comentariului la acesta (1969). 1961-1975 profesor de Farmacie la Academia de pregătire medicală în RDG, P. a continuat să solicitat formarea legală a farmaciștilor. Farmaciștilor de specialitate un (farmacist specialist profesionist a fost introdus în 1987).

A fost implicat în publicarea Farmacopeei Germane (DAB 7) și coeditor al comentariului la DAB. A publicat revistele „Zeitschriften Pharmazie”, „Pharmazeutische Zentralhalle”, „Planta Medica heraus”.

A trecut în eternitate pe 4 februarie 1985 în Greifswald, Germania.

Lucrări publicate:

Papaver somniferum L., Cultivare, chimie și utilizare, 1947, Ediția a 2-a 1949 (cu EF Heeper), ed Organ;

Analiza „ v. K.-H. Bauer și H. Moll, 1967 (cu Th. Beyrich), ed Organ;

Analiză, în special, considerație v. Farmaceutice, 1972 .

Onoruri:

1965 Premiul Național al RDG clasa a II-a;

1965 Doctor Honoris Causa de la Universitatea din Kiel;

1972 Medalia Hufeland în aur;

1977 Profesor universitar onorific al RDG.

Referințe:

Comisia istorică la Academia Bavareză de Științe: Raport anual 2018;

Deutsche Biographische Enzyklopädie Online, Dictionary of German Biography Online

Edited by: Rudolf Vierhaus. In cooperation with Dietrich von Engelhardt, Wolfram Fischer, Hans

Albrecht Koch, Bernd Moeller, and Klaus G. Saur, Database | De Gruyter Saur | 15 Dec 2009;

Neue Deutsche Biographie – Quellen und Volltexte;

Neue Deutsche Biographie (Homepage der Redaktion);

Neue Deutsche Biographie (Homepage des Verlags);

http://www.scheele-gesellschaft.de/pages/chronik-der-vorsitzenden;

https://www.deutschebiographie.de/gnd140281800.html#ndbcontent.

Mircea Zdrenghea



Profesor universitar, doctor în filologie.

S-a născut la 30 ianuarie 1914, în satul Sebeşel, comuna Săsciori, judeţul Alba. A urmat clasele primare in satul natal (Sebeșel), cele gimnaziale la Sebeș, iar cele liceale la Orăștie fiind absolvent al promoției 1932 la Liceul „Aurel Vlaicu”.

Se înscrie la Facultatea de Filologie a Universității „Regele Ferdinand” din Cluj în 1932, de unde a studiat cu întemeietorii școlii de filologie clujene: Sextil Pușcariu, Theodor Capidan, și Nicolae Drăganu terminat o formă de învățământa1936. În anul 1937 a absolvit Seminarul Pedagogic al Universității din Cluj.

Din anul 1937 este profesor de liceul „Sfântu Gheorghe” din Cluj, după care a fost mobilizat pe Frontul de Est în timpul celui de al Doilea

Război Mondial. În anul 1947, revine la Facultatea de Filologie ca și cercetător, iar apoi asistent până 1948, fiind lector în perioada 1950-1957, conferențiar 1957-1969, profesor din 1969, şef de catedră de limba română la Facultatea de Filologie din Cluj-Napoca 1974.

Membru al Societăţii Române de Lingvistică şi al Societăţii de Ştiinţe Filologice din România. Doctor în filologie cu teza: „Probleme de morfologie românească” (1968). A publicat studii şi articole consacrate în special problemelor de gramatică şi dialectologie românească.

A ținut, la universitate, cursuri de latină, lingvistică, fonetică, literatură română veche, istoria limbii române, dialectologie, și limba română contemporană. A fost dascăl a zeci de generații de studenți, și a publicat zeci de studii, articole, și cursuri universitare, atât despre limba română contemporană, cât și despre precursori, precum Gheorghe Șincai, Samuil Micu, Ioan Budai-Deleanu, și Ion Heliade-Rădulescu. În 1980, Mircea Zdrenghea a editat monumentalul volum bilingv a lucrării „Elementa linguae daco-romanae sive valachicae” a lui Samuil Micu și Gheorghe Șincai, pentru care a scris studiul introductiv „Elementa Linguae – la 200 de ani” și notele.

Mircea Zdrenghea era, precum omul, de o corectitudine desăvârșită: nu trece sub tăcere nici o sursă, cât de măruntă, în argumentarea științifică, dar nici nu face concesii, nu flatează orgolii (chiar şi cele impuse politic în epocă au parte de reverențioase dar sigure delimitări: cf. op. cit., p. 133 ş.a.), nu este robul supus fără crâcnire orientărilor la modă în epocă.

Trece spre eternitate în anul 2001.

Lucrări publicate-selectiv:

Un proces verbal din 1735 redactat de protopopul Petru, din Sebeş. – Cluj: Tipografia Cartea Românească, 1940.

Analize gramaticale şi stilistice. Bucureşti: Editura Ştiinţifică, 1959. – (în colaborare); Ediţia a 2-a, 1966.

Limba română contemporană. Morfologia. – Cluj, 1970.

Probleme de analiză morfologică, 1971

Probleme de analiză morfologică. Bucureşti: Editura Ştiinţifică, 1971. – (în colaborare).

Limba română contemporană. – Cluj, 1972.

Elementa linguae daco-romanae sive valachicae, ediția bilingvă română-latină, 1980

Studii lingvistice, Editura Altip / Scriptor, 2014

Referinţe:

Veronica Hicea „Mircea Zdrenghea – 15 ani de la moarte", https://tribuna-magazine.com

Balacciu, Jana; Chiriacescu, Rodica. Dicţionar de lingvişti şi filologi români. Bucureşti: Editura Albatros, 1978.

Mocanu şi Mihai Zdrenghea, Editurile Altip şi Scriptor, Alba-Iulia şi Cluj-Napoca, 2014.

Gavril Tengheru



Artist plastic, profesor.

S-a născut la 30 ianuarie 1923, în Orăștie. Tatăl, Gavrilă, este originar din Munții Apuseni, comuna Boci, de profesie geamgiu. Mama, Floarea, este din Orăștie. Tatăl se ocupa, printre altele, și cu pictura de icoane pe sticlă, lucrări artizanale pe care le vindea în târguri. Cu căruța cu coviltir, ca geamgiu, străbătea țara, de laOrăștie la Craiova și până la Călărași, pentru a găsi de lucru. Dintre cei cinci copii ai săi, Gavril Tengheru este înzestrat cu talent la desen și pictură. Talentul pentru desen și pictură, asemenea fratelui mai mic Ioan, îl moștenește de la tatăl său. Studiile și le face la Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie, examenul de maturitate (bacalaureatul) îl susține cu succes la „Colegiul Naţional Bănăţean ,,Constantin Diaconovici Loga" din Timișoara.

După terminarea liceului, tânărul Gavril, pictează portrete și peisaje pentru diferiți comandaturi. Astfel, din proprie inițiativă, execută în pastel portretul regelui Mihai I, pe care îl expediază Majestății Sale cu ocazia zilei de naștere. Regele îi răspunde printr-o scrisoare cu antet regal mulţumindu-i și sfătuind-l să urmeze Academia de Arte. Din vocație și convingere, dar urmând și îndemnul Regelui, se prezintă la examenul de admitere și reușind, devine

student la Timișoara. Aici dovedește un talent autentic, în anul terminal înregistrând un dublu succes la concursul de artă plastică (numele concurenților fiind ascunse) pânzele „Autoportret," și „Portret de expresie" fiind premiate. Presa vremii consemna:

- „*Un tânăr talent hunedorean*

La Timișoara, sub patronajul Ministerului Cultelor și al Artelor a avut loc de curând expoziția de pictură a tinerilor artiști plastici, menită descoperi și încuraja tinerile talente.

Juriul acestei expoziții, a premiat două lucrări originale, ale tânărului pictor Tengheru Gavril, student la ultimul an al Academiei de Arte Frumoase.

Lucrările premiate, „Autoportret" premiul I și „Cap de expresie" premiul II, pe care le redăm, reprezintă o etapă distinctă din evoluția creațiunei artistice a tânărului pictor, care deși este încă în căutare de forme definitive în plastică, prin stilul său (neo-modernist) se situează în rândul novatorilor artei plastice.

Originar din Orăștie, dintr'o familie modestă, tânărul artist Tengheru, a reușit datorită muncii sale perseverente și a talentului înnăscut, să se impună iubitorilor de frumos din capitala banatului.

Această consacrare a tânărului pictor se răsfrânge asupra județului nostru păstrător al unei vechi tradiții de artă și cultură." Din ziarul „Zori noi", 27.02.1945, Deva.

Trebuie consemnat că premiile erau consistente la acea vreme „a primit bani mulți pentru vremurile acelea încât a reușit să-și cumpere o mașina Mercedes Bentz. A fost prima mașină (de acest tip NE) în Orăștie și de aici pasiunea lui pentru mașini", preciza doamna Gabriela Popa, fiica personalității prezentate.

Tot la Timișoara, în timpul studenției, a lucrat la pictura Catedralei Mitropolitană.

După terminarea studiilor, activitatea artistică îi este întreruptă din cauza războiului, fiind luat în armată și trimis pe front. Este rănit în război în luptele de la Turda și luat prizonier.

În „Pictorul Gavril Tengheru, profesor" fratele său Ioan Tengheru consemna: „După terminarea studiilor, activitatea artistică îi este întreruptă brutal, din cauza războiului, Gavril fiind luat în armată, la vânători , de munte și, ulterior, trimis pe front. Cu arma în mână

pentru a-și apăra țara, ia parte în luptele de ia Turda. Este luat prizonier, dar, ca printr-un miracol, reușește să scape, rostogolindu-se pe o pantă abruptă, printre copaci, sub bătaia puștilor inamicului. Este, apoi, rănit grav și internat la Spitalul Militar din Aiud. După demobilizare, se întoarce acasă, decorat cu meritul militar. Dar, în familia sa, durerea și drama războiului se amplifică. Gavril Tengheru - tatăl - la 58 de ani-, este concentrat și trimis pe front, cu căruța și-cei doi cai, cu misiunea de a aproviziona soldații din spatele frontului. în mers continuu, zile și nopți, îndurând gerul iernilor și bătaia obuzelor, este răpus. Ca o înlănțuire a evenimentelor și fratele său din Orăștie, care avea doi fii - lle și Ion Tengheru - pregătiți în școala de aviație sunt plecați pe front. în urma multor lupte aeriene, sunt doborâți, unul fiind declarat mort, celălalt, dispărut. Astfel, dintre cei patru protagoniști ai frontului din familia Tengheru se mai întoarce în cârje, pictorul Gavril Tengheru."

Pe front a fost identificat cu următoarea situație: „25.08.1944 - 14.09.1944 - pe front cu Batalionul 16 Vânători Munte; 14.09.1944 - rănit pe front, conform O.Z. nr.41/1944; 14.09.1944 - 06.10.1944 - spitalizat; 01.12.1944 - decorat cu medalia „Virtutea Militară de Război" clasa a II-a conform O.Z. tir.955/1944.", conform certificatului emis de Unitatea Militară 02405 Pitești.

După terminarea războiului Gavril Tengheru își ia în primire postul de profesor de desen la școala de fete „Regina Maria" din Deva. Se transferă apoi la liceul teoretic din Petroșani unde predă desenul artistic, liniar, perspectiv și istoria artelor. Fiind devotat carierei sale didactice și artistice și dorind să împărtășească și să formeze noi generații de împărtășească și să formeze noi generații de artiști, Gavril Tengheru organizează o serie de concursuri cu elevii pe scena teatrului din Petroșani, alternând cu momente artistice de succes. A format o trupă de tineri actori, un ansamblu literar, muzical, o estradă a elevilor și profesorilor. Având și talent de regizor și fiind un bun organizator, a fost autor de texte literare, aranjamente muzicale, a organizat turnee în tara, la București, Constanța, Iași, Timișoara, cucerind aplauze și trofee.

Scriitorul Irimie Străuț îl descria pe profesorul Tengheru pe care l-a avut diriginte: „Îmi amintesc cu emoție de frații Tengheru, Ion

Tengheru, coleg de liceu și de internat la liceul din Petroșani, si de neuitatul profesor- diriginte Gavril Tengheru, pictor polivalent care excela în portretistică și peisaj, dar și în Istoria Artelor. împărtășea pagini de neuitat elevilor săi, pe care îi trata ca pe niște egali. Promoția liceului teoretic din Petroșani din anii 1952 îi păstrează o amintire de neșters. Cu multă bucurie evocă orele de neuitat din școală, dar și din afara școlii, în care profesorul devenea autor de texte și aranjamente muzicale. Cu talent de regizor și bun organizator, Gavril Tengheru a alcătuit un adevărat ansamblu literar, muzical, o estradă a elevilor și profesorilor, cu care prezenta spectacole nu doar în Valea Jiului, ci în întreg județul Hunedoara. Organiza adevărate turnee în țară, ajungea cu tinerii artiști amatori până la București, Constantă, lași, Timișoara, ducându-le faima, cucerind trofee și multe aplauze, atât în timpul anului școlar, cât și în vacante. Din rândul învățăceilor, din seriile anilbT1948^- 1952, s-au ridicat adevărate- personalități ale artei și culturii, științei și sportului precum: regizorul de valoare internațională Constantin Jurchescu, actorul Ioan Moga de la Teatrul Nottara din București, Ioan Bogza, prim solist al Ansamblului Armatei București, prim-violonistul operei din Cluj, Robert Truțiu, adesea a doua vioară alături de Ion Voicu în turneele acestuia. Merită amintiți, de asemenea, profesorul universitar Tiberiu Coloși, membru al Academiei de științe, filiala Cluj-Napoca, scriitorul Victor Pătruț, profesorul univ. dr. Ioan Bănuiați, președintele de onoare al federației internaționale de fotbal FIFA, prof. Mircea Pascu, generalul de armată Sabin Stăncioiu, cercetătorul atomist Cornel Mariș, inventator al armei cu laser de la Institutul de Fizică Atomică din București și alții."

Atât la Petroșani, cât și la Orăștie, Gavril Tengheru descoperă și îndrumă tineri înzestrați cu talent la desen, pregătindu-i pentru arte plastice și arhitectură. între aceștia sculptorul Nicolae Adam, arhitectul Vasile Oprișan sau artistul plastic John Pârva. Ultimii ani de profesorat sunt la Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie, unde dovedește aceeași dăruire, același interes pentru școală și pentru elevi. Este definit ca un om generos, spiritual, plăcut în societate, cu mult suflet și afecțiune în relațiile cu oamenii. Pe plan familial, talentul și dragostea pentru frumos și definire în societate s-a transmis fiicelor sale, Mihaela - inginer și Gabriela - creatoare de modă de succes din

Deva, participantă la multe concursuri de creație vestimentară.

Ultimii ani de profesorat și-i petrece cu aceeași dăruire și interes la Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie.

Gavril Tengheru a descoperit talente, le-a pregătit în domeniul artelor plastice și al arhitecturii, formând noi generații de creatori de frumos care au devenit artiști consacrați și arhitecți cu renume, recunoscuți pe plan național și internațional.

„Datorită lui astăzi sunt artist plastic. Când eram în clasa a IV-a la Balșa a venit acolo să descopere noi talente. Toți au arătat spre mine, a trebuit să merg acasă să aduc desenele. A insistat către tatăl meu să fiu lăsat să urmez cursurile școlii generale de arte plastice în Deva. S-a întâmplat, dar din clasa a VIII-a doar, în urma unui examen de diferență. Apoi am intrat primul la Liceul de Artă în urma unui examen riguros. Facultatea la Artă am făcut-o în SUA. Momentan sunt Președinte la Filiala Deva a Uniunii Artiștilor Plastici din România, scrie artistul plastic John Pârva, în comentarii la „Călindaru' Foii Interesante". - Tengheru, Gavril (ciot de articol)".

A încetat din viață la 5 iunie 1997.

Referințe:

Ziarul „Zori noi", Deva, 27.02.1945;

Certificatul emis de Unitatea Militară 02405 Pitești;

Ioan Tengheru, „Pictorul Gavril Tengheru, profesor";

Maria Razba, „Personalități hunedorene (sec. XV-XX). Dicționar", ed. Emia, Deva, 2004;

Istorie orală consemnată de Gheorghe Constantin de la doamna Gabriela Popa, 08 02 2023, (fiica personalității prezentate);

John Pârva, în comentarii la „Călindaru' Foii Interesante". - Tengheru, Gavril (ciot de articol)", Dan Orghici, „Călindaru' Foii Interesante".



Dominic Stanca



Actor, poet, prozator, dramaturg.

S-a născut la 31 ianuarie 1926, la Cluj. Fiul doctorului Dominic Stanca și al Corneliei, născută Vlad. Urmează clasele primare (1932-1936), apoi cursurile Școlii Normale de învățători de la Cluj. Continuă ultimele clase de liceul Orăștie, unde familia se refugiase după Dictatul de la Viena și unde bunicul matern, preot unit în satul Beriu, avea o casă, la Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie, absolvent al promoției 1944. Aici îi este coleg, printre mulți alți, pe Andrei Scrima.

La insistențele familiei se înscrie la Facultatea de Medicină a Universității „Regele Ferdinand I", Cluj, la care renunță, însă curând şi se înscrie la Drept. Un an mai târziu, suferă o formă gravă de febră tifoidă, boală ale cărei sechele îl vor urma în continuare şi îi vor marca prematurul sfârşit. în 1946, se înscrie la Academia de Muzică şi Teatru din Cluj. Studiile de Drept le încheie în 1948, iar pe cele de Teatru în 1949. În 1951 îl găsim actor titular la Teatrul Naţional din Cluj, în 1952 este actor la Reşiţa, pentru ca în 1954 să devină actor la Teatrul Nottara din Bucureşti, unde se căsătoreşte cu regizoarea Sorana Coroamă.

Între anii 1944-1946 se atașează grupării „Cercului literar" de la Sibiu. Se înscrie la Facultatea de Drept a Universității din Cluj (1944). Din anul 1945, începe să scrie ciclul „Nunțile de la Romos", care vor fi tipărite în volumul „Strada care urcă la cer" (1977).

Parodia, în șase tablouri, „Suferințele tânărului Faust", scrisă la Orăștie datează din anul 1941, datează. Impresionat de realitățile războiului scrie ciclul de poeme „Ceruri arse"1942-1945). Debutul literar cu poezia „Crengi" în revista „Fundațiilor regale"(1944).

Între anii 1946-1949, urmează cursurile Academiei de Muzică și Artă Dramatică din Cluj, specialitatea Dramă-Comedie. După terminarea facultății este angajat la Teatrul Național din Cluj (1948-1952), unde joacă roluri alături de mari actori ca: Sadova, Ioan Tălvan, Dorina Ghibu.

În 1955, termină Moara lui Veselin, publicată postum în volumul Timp scufundat (1981). Debutează editorial în 1957 cu volumul „Roata cu şapte spiţe", unde evocă figura legendarului Horea şi scrie

povestirile din volumul Hurmuzul Jupâniţei, o cronică moldavă. în 1960 devine actor la Teatrul Giuleşti, iar un an mai târziu se mută la noul Teatru Delavrancea (denumit ulterior „Ion Vasilescu").

Între a1952-1953, evoluează ca actor la Teatrul din Reșița. Revine la Cluj în 1953, la Teatrul Național, unde rămâne până în 1954, când Miriette Sadova îl aduce prin transfer la Teatrul Nottara din București. Debutul literar cu poezia „Crengi”, în revista Fundațiilor Regale (1944), ca debutul editorial săi fie volumul „Roata cu șapte spițe” (1957).

Între 1960-1961, este actor la Teatrul din Giulești, apoi la Teatrul „Ion Vasilescu”(1961-1971). În 1971 se pensionează medical. În 1963, are loc de-butul său dramaturgic, cu comedia „Meci la Chintesani”), jucată la Teatrul Giulești.

Anul 1963 este marcat de prima călătorie la cetăţile dacice din Munţii Orăştiei, scriind prima formă a Itinerariutui Dacic. Cea de a treia sa piesă, Cenuşăreasa şi Anul Nou, este pusă în scenă la Teatrul de Stat din Oradea în 1965. în 1968 apare volumul Pentru un hoţ de împărat, inspirat de baladele ardeleneşti ţesute în jurul figurii lui Avram Iancu, precum şi volumul Hurmuzul Jupâniţei. în 1969, călătoreşte la Weimar, în acelaşi an scriind romanul Walderoda (burg imaginar, dublură a Orăştiei), rămas nefinisat. Debutează editorial în poezie cu poemul baladesc GRI-RU-GRI, în 1970, iar un an mai târziu publică volumul Balade, cu mici scenete hiperbolice în decor arhaic. între 1974-1976 lucrează la ciclul De şapte ori câte şapte, tipărit postum. în 1976 apare volumul O sălbatică floare, în acelaşi an suferind crize cumplite de angor pectoris.

În 1968 îi apare la editura pentru literatură volumul „Pentru un hoț de împărat”, care cuprinde ciclurile: „Mortul săracilor”, „Roata cu șapte spițe”, „Tulnicele Iancului”.

În urma călătoriei în R. D. Germană, la Winner (1969), scrie romanul Walde Roba (burg imaginar dublu al Orăștiei transilvane).

La Editura „Ion Creangă” îi apare volumul pentru copii „GRI-RU-GRI” (1970), cuprinzând un poem baladesc.. Este debutul său editorial în poezie.

La 31 ianuarie 1972, colegii de teatru îl sărbătoresc, la aniversarea de 46 de ani, prezentând un „Recital Dominic”. În același an îi apare volumul „ O sălbatică floare”.

Se stinge din viață la 26 iulie 1976, în urma unei boli cronic-

progresive cardio-vasculare, urmare a maladiei suferite la 19 ani.

„Cine n-a trecut prin Orăştie este numai pe trei sferturi om; cine a trecut şi nu s-a oprit la «Coroana» este numai pe jumătate om; cine s-a oprit la «Coroana» şi n-a băut o bere, acela este numai un sfert de om; iar cine s-a oprit ia «Coroana», a băut o bere şi n-a mai cerut alta, acela pur şi simplu nu este om! Căci o bere băută la «Coroana» nu este o bere obişnuită, pe care o puteai sorbi la Teiuş între două trenuri sau la birtul din Şibot când veneai de la Vinţ.

Era o bere „Schulleri", produs autohton, din care a băut chiar arhiducele Ferdinand în 1899 şi dr. Ottokar Prohaszka, primatul de Strigoniu, la un an după el, şi de atunci nici arhiducele, nici cardinalul n-au mai apreciat berea Pilsen. Au cerut chiar să li se trimită acasă zece butoaie cu bere Schulleri. Ei, unul care trecând prin Orăştie s-a oprit la «Coroana» , a băut o halbă ş-apoi a plescăit din limbă: «Să mai vină una! Straşnică bere!», acela e un om şi jumătate!” Sunt câteva din multele spuse de scriitorul şi actorul Dominic Stanca, un fiu adoptiv al Orăştiei.

A colaborat cu revistele: Tribuna, Viața Românească, Luceafărul, Cronica, Echinocțiu, Familia, Gazeta literară, șa.

A publicat:

Roata cu șapte spițe (povestiri), Editura ESPLA, 1957,

Pentru-n hoț de împărat volumul anterior, adăugit cu un ciclu de povestiri despre Avram Iancu, 1968,

Hurmuzul jupînițeі, 1968,

O sălbatică floare, 1976,

Balade, 1971,

Itinerar dacic, 1972.

Postume:

Strada care urcă la cer (balade), 1977

Timp scufundat (ediție îngrijită de Sorana Coroamă – Stanca și Mariana Vartic), Editura Eminescu, 1981,

Un ceas de hârtie (versuri, traduceri, jurnal – ediție îngrijită de Sorana Coroamă–Stanca), 1984.

Referințe:

Simion Eugen, „Dicționar general al literaturii Române”, vol. VI, Academia Română, Editura Univers Enciclopedic, București, 2007;

Razba, Maria - „Personalități hunedorene” [Oameni de cultură, artă, știință, tehnică și sport (sec. XV-XX) – Dicționar]; Ediția a II-a

revăzută și adăugită: Editura „Emia”, Deva, 2004.

P



Societatea Comercială ACTIVITATEA GOSCOM S.A. este Operator specializat în serviciile publice de producerea și distribuiția apei potabile și colectarea și epurarea apelor uzate.

Societatea s-a înființat în anul 1998, dar își are rădăcinile în anul 1950 când a funcționat ca secție de gospodărire orășenească a Consiliului Popular Orăştie.

Secţia s-a transformat în anul 1956 în Intreprindere de Gospodărire Orăşenească prestând activităţile: distribuție apă, zone verzi, coşerit, vidanjare, curățenie stradală, transport local, lucrări de construcții

Din anul 1970 realizează și activitatea de producere şi distribuire a energiei termice pentru blocurile de locuințe din oraş.

Începând cu anul 1991, funcţionează ca Regie Autonomă sub autoritatea locală. În anul 1998 se transformă în societate pe acțiuni având ca unic acționar Municipiul Orăștie, ulterior primind ca acționari minoritari patru comune din zonă.

Funcţionează în baza Legii nr. 31/1990 privind societăţile comerciale și are ca acţionari 100% unităţi administrativ-teritoriale din judeţul Hunedoara, astfel: Municipiul Orăştie – 99 %,, Comuna Beriu – 0,2 %, Comuna Rapoltu Mare – 0,2 %, Comuna Turdaş – 0,2 %. Comuna Orăştioara de Sus – 0,2 %, Comuna Mărtineşti – 0,2 %. Cele cinci unităţi administrativ teritoriale, formează Autoritatea Delegantă.

Autoritatea Delegantă a delegat din anul 2015, Operatorului SC Activitatea Goscom SA furnizarea serviciilor de captare, tratare și distribuție apă și activitatea de canalizare, prin Asociația de Dezvoltare Comunitară Apazor.

Februarie

Elena Indrieș



Scriitoare, doctor în științe – filologie.

S-a născut la 1 februarie 1951 în Geoagiu, jud Hunedoara, fiind fiica tenorului dr. Iosif Indrieș și a pianistei Aurelia Indrieș, născută Marghita. În 1952 a fost strămutata, împreună cu familia, la Lugoj având astfel statutul de deținut politic la vârsta de 1 an. A urmat școala primară și liceul fiind absolventă a promoție 1963, la Lugoj. Deși a avut o copilărie grea - fiind orfană de tata de la 1 an și trăind la limita cea mai de jos a sărăciei a - avut rezultate școlare strălucite.

Încă din liceu a făcut parte din cenaclul literar al Casei de Cultură din Lugoj și i-au fost publicate câteva poezii în ziare timișorene și în revistă „Contemporanul".

A urmat facultatea de filologie - secția Limba Română - din București pe care a absolvit-o în anul 1968 cu rezultate foarte bune. Urmează studiile doctorale susținându-și, la 29 de ani, teza de doctorat cu titlul „Dimensiuni ale poeziei române moderne" sub conducerea prof. universitar Ion Dodu Bălan în anul 1980. Teza de doctorat este foarte apreciată fiind notată cu „SUMMA CUM LAUDE" ulterior a publicat-o la editura Minerva din București în 1989.

A lucrat ca redactor la Editura Eminescu apoi la Editura Univers din București. A tradus și redactat mai multe cărți publicate și a fost secretar literar între anii 1978 – 1990 la prestigioasa revista pentru străinătate „Cahiers Roumains d'etudes litterares".

În ciuda meritelor profesionale a avut de suferit în regimul comunist când a avut un proces cu Editura Eminescu de unde fusese dată afară în timpul stagiului, fără vreun motiv temeinic, ci doar pe motiv de restructurări. Situația ei fiind precară fiindcă soțul ei divorțase de ea și își creștea singura fiica. Îi sunt publicate articole, prelegeri, poezii, eseuri în reviste și la Radioul Național Român, 1975-1990.

După revoluție a fost supusă la alte persecuții de către nouă conducere a Editurii Univers care îi pretindea să facă o muncă titanică

pe un salariu derizoriu. S-a îmbolnăvit și a fost concediată. Profund dezamăgită a plecat din țară în 1991 emigrând în Suedia.

Este membră a Uniunii scriitorilor din România și a Uniunii scriitorilor din Suedia.

Cartea domniei sale fiind deseori citată în diverse lucrări științifice, cartea sa de critică literară fiind un reper solid în domeniu.

Publică poezii și proză în revista „Cahiers roumains d'études littéraires : revue trimestrielle de critique, d'esthétique et d'histoire littéraires” . În Suedia, ziarul „Ögat och Vi”, publică, de asemenea, la „Mosaik 2000” și în alte periodice Române și Suedeze, Din 2002 devine editor la Rumänska bladet.

În prezent trăiește la Stockholm în Suedia.

Cărți publicate:

Elena Indrieș, „Trepte sub pleoape”, editura Albatros, București 1985;

Elena Indrieș, „Dimensiuni ale poeziei române moderne”, Editura Minerva, București, 1989.

Referințe:

Biografia personalității prezentate, pusă la dispoziție spre publicare, de doamna Nina Alferaru.

Autori din Suedia http://immigrant.org/forfattare/I/indries.htm;

Colecția „Philobiblon” a Bibliotecii Centrale Universitare „Lucian Blaga” Cluj-Napoca „REFERINȚE CRITICE 1989 - Indice de semnalare a articolelor și studiilor referitoare la scriitorii din România, apărute în țară Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1999.

Gavril Todica



Astronom, publicist, membru societăților de astronomie Franceză, Belgiană, Română.

S-a născut la 3 februarie 1877, în comuna Iclod (judeţul Someş) într-o familie de ţărani români, simpli, dar care manifestau interes

pentru ştiinţele exacte, îndeosebi pentru astronomie, în vreme ce mama sa Maria, îşi încânta cei 13 copii cu minunate basme şi cântece populare româneşti.

Todica a urmat şcoala confesională din Iclod, cea primară şi mai apoi cea secundară din Dej. În anii următori a frecventat cursurile şcolii secundare la Gherla, Năsăud, Bistriţa, Blaj, Braşov şi Alba-lulia. Din primăvara anului 1904 de când îşi face apariţia la gimnaziul greco-catolic din Alba-Iulia avem şi prima sa descriere „un român, străin de şcoală, mai în vârstă, şchiop, mustăcios, cu privirea ageră şi deştept foc”. Este o descriere pe care i-o datorăm savantului Alexandru Borza, atunci elev al ultimei clase a acestui liceu. Prezenţa sa la Alba-Iulia se datora dorinţei sale de a obţine examenul de maturitate. „În grupul nostru de pregătire la examen - îşi aminteşte Alexandru Borza - în curând a luat rolul conducător pentru matematică, fizică şi astronomie. La probele scrise a luat cele mai mari note, la greacă, latină, filozofie scriind adevărate disertaţii savante. La oral s-a distins prin maturitatea şi soliditatea cunoştinţa lor. Lotul românesc a câştigat un avantaj inegalat faţă de colegii maghiari”. Marele savant de mai târziu spune că persoana lui Gavril Todica a fost imediat învăluită în „poveşti, legende, despre el, despre trecutul lui, Din cauza sărăciei ar fi întrerupt studiile secundare, .. .a urmat cursuri politehnice în Belgia, .. .a fost chemat la funcţii bune în colonii, dar a preferat să rămână dedicându-se cercetărilor astronomice, ca învăţat „particular” (Privatgelehrter), în contact cu viaţa internaţională ştiinţifică de atunci.

Statutul acesta de Privatgelehrter explică de ce, din diferite institute de învăţământ superior pe care le va frecventa, nu va aduce diplome, căci îi lipsea cea de bază de „maturitate”. În posesia ei, numele lui Todica figurează alături de a lui Borza în tabelul elevilor ultimei clase a liceului romano-catolic din Alba-Iulia, în anuarul pe perioada 1903-1904, iar fotografiile lor se găsesc pe acelaşi tablou de absolvenţi.

Deşi drumurile celor doi s-au despărţit, ei şi-au urmărit reciproc, cu interes, activitatea, reluând raporturile directe, după câte putem şti, în 1913 .

Revenind strict la Gavril Todica, în toată această perioadă, cuprinsă

între anii 1892-1889, stăruinţa sa la învăţătură a fost răsplătită prin bursele acordate de „Astra”.

În anul 1899, s-a înscris la Facultatea de chimie din cadrul Universităţii Bucureşti. Studiile ştiinţifice de specialitate au fost însoţite de intense preocupări pentru alte domenii, frecventând, între altele, cu regularitate cursurile lui Titu Maiorescu şi Bogdan Petriceicu-Haşdeu. Pentru a se putea întreţine a colaborat cu articole de chimie industrială şi chimie agricolă la ziarul bucureştean „Agrarul” organ al Societăţii Agricole Centrale.

În anul universitar următor (1900-1901) îl găsim pe Todica student la Facultatea de chimie industrială din Leipzig, receptat ca un student deosebit de dotat şi studios. La sfârşitul studiilor, el primeşte oferta unei societăţi germane de produse chimice, cu sediul la Bombay (India). Cu toată această ofertă tentantă, el revine în Transilvania, încercând să pună în aplicare planul pe care îl concepuse în timpul studiilor în Germania: înfiinţarea unei întreprinderi industriale cu capital şi forţă de muncă românească.

Todica se înscrie în anul 1903 la Facultatea de ştiinţe economice, secţia contabilitate, din cadrul Universităţii din Budapesta. Cei doi ani petrecuţi în capitala Ungariei sunt de remarcat îndeosebi pentru cunoştinţele şi prieteniile legate de tânărul student printre intelectualii români ardeleni aflaţi în oraşul de pe Dunăre şi pentru activitatea sa publicistică pe lângă periodicele româneşti de aici.

După încheierea studiilor economice, Todica se stabileşte în 1905 la Geoagiul de Jos (Comitatul Hunedoara), în apropiere de Orăştie, în calitate de contabil la Banca românească locală „Geogeana”, întreprinzând noi demersuri pentru înfiinţarea întreprinderilor româneşti la care visa.

Este păstrat in amintirea localnicilor din Geoagiu drept un „cititor in stele” , pe acoperișul casei sale - azi modificat - a fost amenajata o platformă de unde studia cerul. Se spune ca previziunile sale meteo pe scurtă durată erau deosebit de exacte.

Decepţionat de nereuşită dar nu descurajat, ia hotărârea de a se dedica de aici înainte muncii de răspândire a cunoştinţelor ştiinţifice în rândul populaţiei, a cărei aplicare perseverentă o considera cu toată convingerea în măsură să contribuie la fortificarea naţiunii în vederea

marilor încercări viitoare. Ideile sale vor apare frecvent în paginile unor ziare şi reviste ca: „Românul" (Arad), „Transilvania" (Sibiu), „Gazeta Transilvaniei" (Braşov), „Revista economică" (Sibiu), „Revista economică şi literară' (Blaj), „Tribuna" (Sibiu), „Pagini literare" (Arad), „Telegraful român" (Sibiu), „Cultura creştină" (Blaj), „Luceafărul" (Budapesta - Sibiu), „ Unirea " (Blaj). În calitatea sa de fruntaş al vieţii româneşti din ţinutul Orăştiei, Todica publică cu regularitate în prestigioasele periodice orăştiene, îndeosebi în cunoscuta gazetă „Libertatea" şi în suplimentele ei culturale şi economice „Cosânzeana", „Foaia interesantă", „Tovărăşia" şi „Plugarul luminat". Colaborarea cu reprezentanţii ştiinţei româneşti de dincolo de munţi s-a materializat între altele, în publicarea celor mai valoroase rezultate ale cercetărilor sale în ziarul „ Călătoriile şi Ştiinţe populare " şi în revista „ Orion", editat la Bucureşti de Victor Anestin, la care colaborează în perioada 1908-1913 cu articole de astronomie, în revista „Amicul tinerimii" editată de I. Moisil, în ziarul „Neamul românesc " editat de Nicolae Iorga, în revista „Natura" condusă de Gheorghe Ţiţeica şi G. G. Longinescu etc.

În cursul întregii sale activităţi a întreţinut legături şi relaţii de afecţiune cu personalităţi cunoscute ca: Octavian Goga, Vasile Goldiş, Octavian Tăslăuanu, Grigore Tocilescu, Ion Moisil, Nicolae Densuşianu, Emil Isac, Constantin Diaconovici, Alexandru Borza, losif Şterca Şuluţiu, Vasile Sadoveanu, Alexandru Ciura, Ion Pop Reteganul, Victor Anestin, Ion Lapedatu, Sever Dan, Vasile Osvadă, etc .

Din multiplele sale preocupări dorim să ne oprim asupra celor de astronomie.

În configuraţia europeană de dezvoltare a ştiinţei din Europa celei de-a doua jumătăţi a secolului XIX, - printre alţii - poetul Camille Flammarion (1842-1925) avea să strălucească în domeniul astronomiei. El este fondatorul revistei L'Astronomie(1882) şi al Societe Astronomique de France - SAF - (1887), societate deschisă tuturor celor care iubeau cerul şi erau curioşi a-i descoperii misterele. Printre membrii acestei societăţi s-au aflat şi români încă din 1891 - de-ar fi să-l numim doar pe N. Coculescu, fondatorul Observatorului astronomic din Bucureşti -. Autor a nenumărate cărţi de astronomie, C.

Flammarion era un nume cunoscut în România, mai ales de cei cunoscători ai limbii franceze. Dar cu conceptele sale astronomice şi restul lumii putea să vină în contact, cărţile sale fiind traduse şi în limba română. Cucerit de bolta cerească pe care o scruta cu o lunetă rudimentară şi fascinat de ideile din cărţile lui Flammarion, un tânăr craiovean îşi va dedica întreaga viaţă aceloraşi idealuri ca şi mentorul său, căci aşa l-a considerat Victor Anestin (1875-1918) pe marele astronom francez.

În anul 1905 devine el însuşi membru al SAF fiind înregistrat cu numărul 4014, iar după vizita lui Flammarion în România prilejuită de găzduirea în tara noastră a Congresului internaţional al proprietăţii literare şi artistice din septembrie 1906, moment de marcă pentru membrii români SAF, dar şi pentru astronomii amatori, în anul următor va reuşi să scoată prima revistă de astronomie populară din ţara noastră, „Orion", sub conducerea unui comitet constituit din mai mulţi astronomi amatori. Ea va vedea lumina tiparului în perioada septembrie 1907- octombrie 1912, apărând ca o revistă mensuelă pentru anii I, III, IV şi V şi bimensuelă pentru anul II (1908-1909) în subtitlul revistei menţionându-se pentru un timp: Organ al Societăţii Astronomice Române „Flammarion"-SAF „Flammarion"-, societate despre care aflăm încă din nr.1 al revistei:

«După stăruinţele unuia dintre colaboratorii noştri, foarte mulţi membrii ai SAF, cum şi alte persoane străine de societate, dar care au dragoste pentru studiul cerului au dat aderarea lor pentru formarea unei societăţi a astronomului-amator din România, societate care va avea de scop înfiinţarea unui observator popular.

D-nii membrii români ai SAF, cât şi oarecare alte persoane, fără nici o deosebire, care vor voi să facă parte din societatea în chestiune, sunt rugaţi să trimeată aderările lor d-lui Vistor Anestin, la redacţia revistei „Orion". Societatea, după cererea tuturor celor care au aderat până acum, va purta numele de „Camille Flammarion".»

Scrierile de astronomie atât ale lui cât şi cele ale lui Gavril Todica publicate în ziare şi reviste au avut o contribuţie de seamă la trezirea interesului multora pentru această ştiinţă - se spune în scrisoare. Foarte mulţi cunoscători ai limbii franceze au alergat la scrierile lui Flammarion. Pentru cei din România nu exista decât un singur om de

ştiinţă în cele ale cunoaşterii boltei cereşti: Flammarion. Acest lucru a fost hotărâtor ca toţi să fie unanim de acord ca Societatea Astronomică Română să poarte numele ilustrului astronom francez - spune V. Anestin.

În dorinţa de a face din preocupările sale ştiinţifice, economice şi culturale instrumente eficiente ale ridicării populaţiei la nivelul înţelegerii legităţilor muncii şi societăţii, Gavril Todica a publicat şi volume separate ca: „Studii Ştiinţifice" (trei volume, Orăştie, 1910), „Poşta, telegraful, telefonul. Noţiuni generale despre instituţii poştale" (Sibiu, 1903), „Hades. Studii filozofice" (Orăştie, 1912), „Paradox" (Orăştie, 1915), „Convorbiri ştiinţifice" (Orăştie, 1917-1922, 1933), „ Vulcanismul " (Sibiu, 1905), „Zări din univers ", „Eclipse solare " (Orăştie, f.r.), „Zări din univers", „Din astronomia sistemului solar" (Arad, 1916), „Instituţii economico-financiare " (Arad, 1912).

În loc de concluzie, putem spune că, Gavril Todica, face parte din categoria oamenilor modeşti, care au trecut uneori, aproape neobservaţi dar care, prin munca neobosită prestată au o contribuţie de loc de neglijat la progresul societăţii româneşti. În dorinţa lor de cunoaştere, după cum am arătat în lucrare, oameni de acest tip, au intrat în contact cu mari personalităţi ale vremii din ţară şi străinătate, ca mai apoi rezultatele muncii lor să fie împărtăşite celor doritori de cunoaştere şi emancipare. Dar, acest lucru a putut fi posibil într-un cadru extern şi intern în evoluţie din toate punctele de vedere. Este un lucru îndeobşte cunoscut că ştiinţele - în cazul nostru - şi artele cunosc o maximă înflorire într-o societate în plin progres.

Preocupat de astronomie, Gavril Todica are meritul ca prin scrierile sale să fi participat, alături de alţi astronomi, la popularizarea cunoştinţelor de acest fel, în cele mai diverse medii. Rezultatul cercetărilor sale au văzut lumina tiparului în reviste de specialitate şi, nu numai. Pentru meritele sale în acest domeniu el a fost, rând pe rând, cooptat în Societatea de astronomie franceză, belgiană dar şi română.

S-a stins din viaţă la 23 aprilie 1946, la Geoagiu, judeţul Hunedoara.

Referințe:

Maria Razba, „Personalităţi Hunedorene Oameni de cultură, artă, ştiinţă, tehnică şi sport (sec. XV - XX) Dicţionar", Ediţia a 2-a, revăzută

şi adăugită, Ed Emia, Deva 2004;

Adela Herban – „Gavril Todica între Ştiinţă, Istorie Și Cultură”, http://www.anuarulsargetia.ro/gavril-todica-1877-1946-un-astronom-cu-veleitati-europene;

https://dspace.bcucluj.ro/handle/123456789/68513.A.

În Arhiva Biroului Stării Civile al Primăriei oraș Geoagiu. Registrul „Decese -1946-1950” la poziția 38/24.04.1946 este menţionat că Todica Gavril a decedat in 23.04.1946 ora 17,00, de profesie contabil, religie „Greco-catolic”, în vârsta de 69 ani, născut la 3 februarie 1877 la Iclodul Mare-Someș, Tatăl: Ioan Todica, Mama Maria Todica, soția Ludovica Todica - în viață, născuta Bretoi.

Marcel Muntean, seria de articole „Oameni cu care ne mândrim”, publicate în hebdomadarul „Foaia Interesantă”, Orăștie, 2017-2019.

Ioan Ivașcu



Medic, fondatorul și directorul Școlii Postliceale „Carol Davila” - filiala Orăștie.

S-a născut la 4 februarie 1945, la Sânnicolaul Mic, jud. Arad. Între 1959-1963 urmează Liceul „Ioan Slavici” din Arad, remarcându-se ca unul dintre cei mai străluciți elevi. A urmat Facultatea de Medicină Generală din Timișoara, pe care o termină cu rezultate strălucitoare în 1969. Lucrează apoi ca medic de medicină generală la Dispensarul Medical Urban din Orăștie, unde s-a remarcat prin conștiinciozitate, seriozitate, profesionalism, fiind iubit și respectat de către bolnavi și colegi. Între 1974-1977 urmează specializarea în psihiatrie la UMF Timișoara, unde se formează ca medic specialist psihiatru sub îndrumarea celei mai importante personalități ale psihiatriei românești, Prof. Eduard Pamfil.

În anul 1979, dând dovadă de inițiativă, simț organizatoric, profesionalism, entuziasm tineresc, devine directorul spitalului din Orăștie. Întrucât spitalul funcționa într-o clădire veche, fostul Colegiu

Kun, principala sa preocupare a fost începerea demersurilor pentru aprobarea construirii unui nou spital.

Prin decret al Consiliului de Stat s-a aprobat construirea unui spital nou, de 250 de paturi, construcție care a început în 1982, și dată în folosință în decembrie 1986.

În anul 1995 devine fondatorul și directorul Școlii Postliceale „Carol Davila" - filiala Orăștie, școală unde s-au format sute de asistente medicale care lucrează în spitale din țară și străinătate.

„Prin Ordin al Ministerului Educației, publicat în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 713/22.10.2009, Școala Sanitară Postliceală „Carol Davila" Orăștie a fost acreditată definitiv, reprezentând recunoașterea oficială a competenței și seriozității pregătirii școlare din această unitate de învățământ, singura școală postliceală acreditată din municipiul Orăștie. Dispunând de un colectiv de cadre didactice competente (profesori, medici, asistente medicale, instructori de practică) școala oferă elevilor condiții optime de pregătire teoretice și practice în secțiile Spitalului Municipal Orăștie.

Înființată în 1994, ca filială a Școlii Sanitare Postliceale „Carol Davila" București, școala din Orăștie a ajuns capabilă să devină unitate de sine stătătoare, cu drept de a organiza examene de absolvire și a elibera diplome ale Ministerului Educației, recunoscute în țară și străinătate. Generații de absolvenți lucrează azi în unități sanitare din țară și străinătate, activitatea lor fiind deosebit de apreciată.

Pe lângă pregătirea profesională, în timpul anilor de studiu, elevii participă la acțiuni de educație sanitară în colectivitate, la activități de imunizare, iar celor cu înclinații artistice revista medicală și de cultură a școlii le dă posibilitatea să-și manifeste talentul literar și artistic.

În sistemul de ocrotire din zona Orăștie, Școala Sanitară Postliceală „Carol Davila" se înscrie ca o unitate importantă, absolvenții școlii participând, alături de personalul medical din unitățile sanitare unde au fost angajați, la îmbunătățirea stării de sănătate a populației."

Pe lângă activitatea organizatorică de excepție, a avut și o activitate științifică deosebită, participând activ la numeroase simpozioane și congrese de psihiatrie, iar unele lucrări au fost publicate în reviste de specialitate.

Pentru merite organizatorice și profesionale deosebite, între 1995-

1997 a fost ales membru în Comisia de Psihiatrie a Ministerului Sănătății. A făcut parte din Consiliul Județean al Medicilor Hunedoara, timp de mai mulți ani. În anul 2006 „Biografia Dr. Ivașcu Ioan” apare în prima Enciclopedie Medicală, în „Who's Who in Romania Medical”, iar în 2011, în „Enciclopedia Personalităților din România”.

Recunoștințe:

Îi este conferit titlul de cetățean de onoare al municipiului Orăștie, la 18.12.2014;

A fost evidențiat în munca medico- sanitară, și a primit „Ordinul Sanitar”.

Referințe:

Enciclopedie Medicală, în „Who's Who in Romania Medical”, iar în 2011, în „Enciclopedia Personalităților din România”;

Expunerea de motive la proiectul de hotărâre privind conferirea titlului de Cetățean de Onoare al Municipiului Orăștie.

Aurel Eugen Popovici

Profesor universitar, doctor în medicină veterinară, membru corespondent al Academiei de Științe Agricole și Silvice.

S-a născut la 5 februarie 1926, în comuna Romos. Urmează școala primară în comuna natală, iar studiile medii la Liceul „Aurel Vlaicu” din Orăștie. Absolvă Facultatea de Medicină Veterinara din București.

După absolvirea studiilor universitare este asistent la Facultatea de Medicină Veterinară din București (1950-1951); șef de lucrări la Facultatea de Medicină Veterinară din Arad (1951-1957).

Doctor în medicină cu teza „Cercetări privind utilizarea profilactică a antibioticelor românești", sub conducerea științifică a acad. prof. doctor docent Ilie Popovici (1969).

Își desfășoară activitatea din anul 1957 până în 1993 la Facultatea de Medicina Veterinară București.

În perioada 1974-75. a fost profesor universitar la Facultatea de Medicină Veterinară Lubumhashi din Zair.

A desfășurat activitate de coordonare în domeniile conexe patologici infecțioase: epidemiologie, legislație și jurisprudență veterinară. A rezolvat practic probleme in imuno- profilaxie, diagnostic și combatere a unor boli infecțioase dominante la vremea respectivă. A avut rezultate semnificative în experimentarea clinică a majorității produselor antiinfecțioase, la solicitarea Ministerelor Chimiei și Agriculturii, iar rezultatele au stat la baza omologării și introducerii lor în practică, la îmbunătățirea metodelor de diagnostic în diferite boli infecțioase.

A identificat și descris unele boli nou apărute pe teritoriul țării noastre (poliartrita streptococică a mieilor), pleuropneumonia infecțioasă a porcului, boala Glasser Bradsotul. pseudopesta atipică, perfecționează metodelor de intervenții curațivo-profilactice.

A realizat produse biologice și metodologii de diagnostic unanim recunoscute în holera aviară (vaccin antiholeric titular), în pneumopatiile enzotice ale viţeilor (auto vaccin titular), la pleuropneumoniile infecţioase ale porcului (vaccin brevetat OSIM), elaborarea vaccinului din tulpini atenuate de Listeria monocytogenez contra listeriozei ovine.

A fost membru în Consiliul Zooveterinar Superior, în Comisia Sanitară Veterinară din Ministerul Agriculturii, în Comisia Medicamentului de Uz Veterinar și Comisia de Omologare a Produselor Biologice de Uz Veterinar; a făcut parte din Consiliul Ştiinţific al Institutului de Cercetări Veterinare şi Biopreparare Pasteur.

A fost membru corespondent al Academiei de Ştiinţe Agricole și Silvice și al Asociației Medicilor Veterinari din România, membru al Societății de Patologie Comparată USMM.

A publicat numeroase cărți și peste 130 de articole și studii în reviste de specialitate din țara și străinătate.

Recunoștințe:

Activitatea sa a fost apreciată prin acordarea Gradației de merit;

Premiului Academiei Române, pentru tratatul Imunologia animală în anul 1981.

S-a stins din viaţă la 28 mai 2001, la Bucureşti.

Lucrări publicate:

Bolile infecţioase ale animalelor domestice, Bucureşti, 1966; Îndrumător pentru diagnosticul şi combaterea bolilor infecţioase la animale, Bucureşti, 1969; Îndreptar pentru laboratorul din dispensarul veterinar, Bucureşti, 1971; Bolile oilor, Bucureşti, 1971; Dermatologie vete-rinară, Bucureşti, 1978; Imunologie animală, Bucureşti, 1980; Bolile infecţioase ale animalelor, Bucureşti, 1981; Bolile rumegătoarelor supuse îngrăşării în sistemintensiv, Bucureşti, 1983; Îndreptar veterinar, Bucureşti, 1987.

Referințe:

Colectiv redacțional sub îndrumarea „Bibliotecii „Ovid Densușianu", Deva „Judeţul Hunedoara – Monografie, vol. V (Personalităţi hunedorene)", Editura Emia, Deva, 2015.

Ioan R. Nicola

Profesor universitar doctor, muzicolog, folclorist.

S-a născut la 6 februarie 1913, în comuna Gârbova, județul Sibiu. Urmează școala primară în comuna natală, apoi Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie, absolvindu-l cu rezultate deosebite în anul 1930. Între anii 1930-1936, studiază la Conservatorul din București, avându-i ca profesori pe: Faust Nicolescu, Mihail Jora, Dimitrie Cuclin, Constantin Brăiloiu, G. Breazu, Șt. Popescu.

După absolvirea Conservatorului, devine șeful muzicii militare (1936-1949), profesor de fanfară (1943-1946) la Sibiu. În perioada 1944-1945 este dirijor la teatrele muzicale din Iași și Sibiu. Cercetător științific principal la Institutul de Folclor din Cluj (1949-1960). Între 1949-1979, lector și apoi conferențiar la Catedra de Folclor a Conservatorului de Muzică „Gheorghe Dima" din Cluj. Contribuții de seamă la culegerea folclorului transilvănean. A efectuat cercetări asupra folclorului sașilor, turcilor și rutenilor. În studiul „Balada Miorița în secuime", examinează particularitățile variantelor baladei în limbile română și maghiară.

„Unul din cei mai apropiați zonei etnofolclorice din zona noastră

(N.A. Sfântul Gheorghe), va rămâne muzicianul folclorist Ioan Radu Nicola. Îndrumat de Constantin Brăiloiu, de la care primește și un fonograf nece-sar culegerilor de teren, I.R. Nicola întreprinde în zilele de 3-5 august 1933 cea dintâi expediţie personală la Vâlce-le. Ajutat în depistarea informatorilor tip de către învăţătorul M. Iordache, dirijorul corului Asociaţiei Cadrelor Didactice din Trei Scaune, folcloristul clujean, rudă apropiată cu revizorul școlar Ilarie Aleman din Sfântu Gheorghe, va culege în câteva zile un bogat material folcloristic: balade și cântece, colinde din mai multe localităţi ale actualului judeţ Covasna. Revenind după mai bine de 20 de ani, în perioada 28 ianuarie – 6 februarie 1958, cercetă-torul Institutului de Folclor (Filiala Cluj), și apoi lectorul și conferenţiarul catedrei de folclor de la Conservatorul de Muzică „George Dima" din același oraș transilvan Cluj, continuă să investigheze noi localităţi din zona Covasna: Breţcu, Mărtănuș, Zagon, Păpăuţi și Barcani. Rezultatul – ne preciza universitarul Nicola – a fost deosebit: 250 de piese înregistrate numai în zona Breţcu-Covasna. În alte cinci zile ale anului 1959, 23-27 mai, Nicola acordă o atenţie specială variantelor baladei Mioriţa din care o infimă parte a notaţiilor respective le va publica la Brașov. Sunt tipări-te aici 26 de piese muzicale, adică 4 colinde, 2 cântece de nuntă, 10 balade și cântece haiducești, 2 cântece de leagăn, 3 cântece diverse, 1 cântec vocal de dans și 4 melodii instrumentale de joc." Din „Folclor și folcloriști din judeţele Covasna și Harghita, Nicole Bucur, Constantin Catrina", Editura Angustia, Sf. Gheorghe, 2011

S-a stins din viaţă la 29 aprilie 1981, la Cluj-Napoca.

Lucrări publicate:

„Compozitorul transilvănean Ioan Harșia" - Cluj, 1966; „Constructori amatori de instrumente muzicale din Transilvania. Extras din Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei, pe anii 1959-1961" - Cluj, 1963; „Plopușorul meu din vale" (Cântec pentru voce și pian) – 1940; „Colinda vânătorilor metamorfozaţi în cerb" - În: „Lucrări de muzicologie" (Vol. 4) – Cluj, 1968; „Noframa" (Baladă pentru voce și pian) – 1941; „Curs de folclor muzical" (Partea I; Redactat împreună cu un colectiv) – Editura Didactică și Pedagogică, București, 1963.

Referințe:

Sava, Iosif; Vartolomei, Luminița - „Dicționar de muzică” - Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979;

Razba, Maria - „Personalități hunedorene” [Oameni de cultură, artă, știință, tehnică și sport (sec. XV-XX) – Dicționar] - Ediția a II-a revăzută și adăugită. Editura „Emia”, Deva, 2004.

Ioan Tengheru



Pictor, profesor.

S-a născut la 7 februarie 1935 în Orăştie. Școala primară și liceul le face la Orăștie. Fiind absolvent al Institutului de Arte Plastice „Ion Andreescu” din Cluj, 1965. Este membru al Filialei Deva a UAPR, Secţia Pictură.

Din anul 1965 a fost cadru didactic la Sibiu şi a expus în cadrul Filialei Sibiu, la expoziţiile judeţene, interjudeţene şi saloane naţionale.

S-a stabilit la Deva în anul 1970 fiind cadru didactic la Liceul de Muzică şi Arte Plastice „Sigismund Toduţă” şi la Liceul „Decebal”, predând pictura şi desenul tehnic. A participat alături de elevii săi la realizarea unor ansambluri monumentale la Liceul Pedagogic, Liceul de Chimie, din Deva.

Din 1970 până în prezent participă la expoziţiile organizate de Filiala Deva a UAPR. Activează ca profesor şi la „Şcoala populară de artă” din Deva, având o importantă contribuţie la mişcarea artistică de amatori din zonă. In perioada 2006-2009, a fost preşedintele Filialei Deva a UAPR.

Este Cetăţean de Onoare al municipiului Deva.

Expoziţii personale: Galeria de Artă, Deva, 1975, 1981, 1985.

Expoziţii de grup: Din 1970, participă la expoziţiile de grup organizate de Filiala Deva a UAPR; Expoziţia artiştilor hunedoreni, Hyunkää (Finlanda), 1981; Expoziţia artiştilor hunedoreni, Arras (Franţa), 1994 şi 1998; Expoziţia artiştilor hunedoreni, Quimper (Franţa), 2002; „Expoziţia românilor de pretutindeni", Timişoara,

2006; Expoziţie aniversară, Tg. Jiu, 2010; Expoziţie aniversară, Palatul Parlamentului, Bucureşti, 2010; Expoziţie aniversară, Parlamentul European, Bruxelles, 2010.

Expoziţii naţionale şi internaţionale:

Bienala de pictură şi sculptură, Sala „Dalles”, Bucureşti (1979, 1980, 1981, 1982); Salonul Naţional de Artă, Bucureşti, 1989; Salonul Internaţional de Arte Vizuale, Galeria de Artă „Forma”, Deva, 2012.

Artistul a realizat pictura Bisericii Greco-Catolice cum ar fi: „Immaculata", Deva (cupolă, iconostas, pereţii laterali, cu scene din „Calea Crucii''); Iconostasul Bisericii din Baru Mare; Iconostasul Biscricii din Patros; Restaurarea picturii Bisericii din Pricaz.

Lucrări în colecţii particulare şi în patrimoniul unor instituţii publice: MCDR Deva (Secţia de Artă), Banca Religiilor, Deva, Concordia Română.

Are lucrări în colecţii în țările: Franţa, Italia, Olanda, Germania, Canada.

Recunoștințe:

Diploma de excelenţă, 2009;

Premiul „Forma” pentru întreaga activitate, 2013.

Referinţe:

Dan Grigorescu, „Idei si sensibilitate, direcţii si tendinţe în arta românească contemporană”, catalog de galerie;

Doina Reghiş Ionescu, Album Jubiliar ART1955-2005, Deva;

Cataloage şi pliante de expoziţii personale, de grup, naţionale şi internaţionale.

Nicolae Hetel



Inginer, inventator.

S-a născut la 10 februarie 1946 în Cluj-Napoca. Copilăria, studiile primare și gimnaziale îi sunt amintiri plăcute de la Orăștie, unde a fost absolvent al liceului „Aurel Vlaicu”, promoția 1964.

Absolvent al Institutului Politehnic Brașov, în anul 1969, Facultatea Tehnologia Construcțiilor de Mașini, secția Mașini Unelte și Scule. În anul 1991 urmează cursul de PC -Analist programator și cursul Utilizator AutoCad.

După facultate, în 1969, a fost repartizat la Întreprinderea Independența din Sibiu, ocupând postul de inginer, în1972 a fost numit șef de atelier întreținere, la secția Mecanică Grea al Independentă Sibiu.

Ocupă funcția de inginer proiectant la Atelierul Autoutilări la Întreprinderea Independența Sibiu, la CPUTT-Sibiu și ICSITPSCM București -Filiala Sibiu între 1972 și 1984, ca din anul 1984 să fie șef de colectiv cercetare -proiectare utilaje pentru tratament termic la INTEC București - Filiala Sibiu.

După răsturnarea regimului comunist, în 1990, a fost inginer proiectant principal gr. III și șeful colectivului de cercetare -proiectare utilaje pentru tratament termic la INTEC București - Filiala Sibiu ocupându-se de gama — tipizată a cuptoarelor camera ,cu sau fără atmosferă controlată, încălzite electric sau cu gaz metan. Anul a fost inginer proiectant principal gr. II și șeful colectivului de cercetare - proiectare utilaje pentru tratament termic la INTEC București - Filiala Sibiu ocupându-se de cuptoare de laborator și cuptoare cu sauf ara bazin de călire integrat pentru mica industrie sau ateliere particulare de întreținere și reparații.

Din anul 1995 a fost inginer proiectant la SC COMPA, Sibiu, Direcția tehnică -Atelier proiectare utilaje

Iar din 1999 până la pensionare a ocupat funcția de inginer proiectant la SC COMPA Sibiu-Direcția tehnică, Responsabil Tehnic pentru relația a SC COMPA Sibiu cu partenerul PIROUX-Franța (livrarea de repere individuale și ansamble mecano-sudate pentru construcții auto RENAUX și VOLVO totodată livrarea de ansamble sudate pentru utilaje de ridicat și transportat;

Deține peste 100 proiecte concepute, în domeniul utilajelor de tratament termic, după care au fost executate sute de exemplare, începând cu gama tipizată a cuptoarelor camera cu vatră fixă și mobila, încălzite electric sau cu gaz metan, cu sau fără atmosferă controlată în incinta de lucru (cu coordonarea în execuție); Peste 20 de

proiecte , utilaje specializate pentru tratamente termice piese pentru aviație, producție CNA sau producție specială ,cu coordonarea în execuție; 16 proiecte , cu acordarea asistentei tehnice la execuție a peste 25 utilaje livrate la export (Bulgaria , Cuba, Sri Lanka, Ucraina, Egipt).

Participarea la omologarea, punerea în funcțiune și pregătirea execuției seriei zero a peste 50 instalații de tratament termic în țară (linii discontinue sau continue de tratament termic) și participarea la darea în exploatare a Liniei discontinue de cuptoare camera-șarjă 1200kg./șarjă -la SKM RUSE. A coordonat activitatea de reducere a consumuri]or energetice, prin proiectarea și omologarea cuptoarelor camera fixa ,izolate cu fibră ceramică (peste 15 utilaje tip).

Este membru al Asociației Naţionale de Electrotermie și al Societății Romane de Tratament Termic;

Este posesor a DOUĂ Brevete de Inventator în domeniul utilajelor de tratament termic. Brevet nr.75374-Ansamblu de elemente încălzitoare pentru cuptoare și Brevet nr.76954 -Cuptor cu vatră mobilă pentru detensionare, realizate împreună cu un coleg de serviciu);

Publică 10 lucrări în domeniul tratamentelor termice prezentate la manifestări științifice interne.

În prezent este pensionar. Este căsătorit de 51 de ani și: „am doi băieți buni. Au început facultatea în țară, la Cluj și în Sibiu dar au terminat studiile universitare în străinătate, au plecat din țară că bursieri la facultății din străinătate și-au luat și doctoratele în străinătate.

Laurențiu este informatician, preda la facultatea din Lylle, căsătorit cu Isabelle, franțuzoaică, este profesoară de Limba Franceză și au copii o fată de 10 ani și un băiețel de 4 ani.

Iulian este doctorand în fizică tehnologică în SUA, lucrează la Intel, de 5 ani este la Bruxelles, coordonează activitatea filialelor Intel din Belgia, Olanda, Germania. Privind producția de piese serie zero a filialelor Intel,. După ce piesele prototip au fost omologate la sediul Intel din SUA. Este căsătorit cu Laura - prietena lui din studenție, din perioada Cluj-Napoca. Laura lucrează la Uniunea Europeană. Au împreuna Două fetițe de 3 respectiv 5 ani și un băiat de 10 ani.

În fiecare an, înainte de pandemie, am fost plecați la ei, pentru a fi

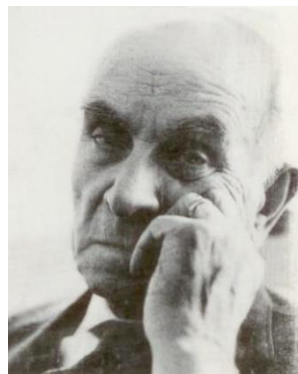
cu nepoții când părinții lor erau la serviciu. Nepoții au învățat de la noi limba Română pe lângă Franceză și Engleză.”, povestea domnul Hetel întruna din vizitele făcute în Orăștia de baștină, pentru a pune o lumânare și flori la mormintele părinților săi.

Referințe:

Biografia personalității prezentate;

Site-ul oficial al Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci.

Banu Rădulescu



Doctor în medicină umană, deținut politic, scriitor, fondator din 1990 al revistei Memoria – revista gândirii arestate şi al Fundației Culturale Memoria.

S-a născut la 12 februarie 1924 în București. Tatăl său, profesor de muzică, moare pe când Banu Rădulescu avea doar 6 ani și mama sa, casnică, rămasă văduvă, trebuie să lupte cu numeroase greutăți, mai ales materiale, pentru a-și crește pe cei doi copii, o fată și un băiat; din fericire, bunica, exemplu de bunătate și cinste, o ajută în educația copiilor rămași orfani.

Banu urmează școala primară nr. 16 - Malmaison, situată chiar peste drum de închisoarea comunistă în care, ca adolescent, va fi închis și el.

După primii ani la liceul militar „Ștefan cel Mare“ din Cernăuți, este transferat la liceul militar „Nicolae Filipescu” de la Mănăstirea Dealu, pe care îl absolvă în 1943; pe tot parcursul studiilor liceale este bursier, scutindu-și astfel mama casnică, rămasă văduvă, trebuie să lupte cu numeroase greutăți, mai ales materiale, pentru a-și crește pe cei doi copii, o fată și un băiat; din fericire, bunica, exemplu de bunătate și cinste, o ajută în educația copiilor rămași orfani.

După primii ani la liceul militar „Ștefan cel Mare” din Cernăuți, este transferat la liceul militar „Nicolae Filipescu” de la Mănăstirea Dealu, pe care îl absolvă în 1943; pe tot parcursul studiilor liceale este bursier, scutindu-și astfel mama văduvă de plata taxelor școlare.

Augustin Z. N. Pop, primul său profesor de română, descoperind înclinațiile literare ale tânărului elev, îi-îndrumă, făcându-l să ia parte la concursurile „Tinerimii Române”, unde obține diferite premii literare. Debutul său literar se produce la vârsta de 13 ani, când publică o schiță - în revista „Flamuri", după care urmează poezii și proză scurtă, apărute în diverse reviste.

După absolvirea liceului, este admis în urma unui examen la Facultatea de medicină umană din București (1943), iar ca absolvent de liceu militar este obligat - fiind vreme de război - să devină ofițer. Dă examen de admitere a la Institutul medico-militar, unde, la absolvirea anului II, d; cursanții primeau gradul de c. sublocotenent.

La terminarea anului II, chiar în perioada examenelor (iunie 1945), este trimis în fața Curții Marțiale București (Arsenal - Uranus) pentru culpa de a fi scris epigrame la adresa lui Dej, Luca, Ana Pauker ş.a Datorită vechilor magistrați, încă neînlăturați, găsește înțelegere și este achitat, dar acest proces va avea ulterior repercusiuni.

În 1946 obține gradul de sublocotenent-medic, dar în anul următor este scos din armată, fiind singurul din anul său - și cel dintâi - trecut în „cadrul disponibil”, acțiune inițiată de comuniști pentru epurarea armatei.

Între timp își continuă studiile la facultate și este luat preparator la catedra de anatomie de către profesorul Gr. T. Popa.

Pe 23 august 1948, în urma unei înscenări a Securității (înființată în acel an), este arestat împreună cu dr. Marin Zamfirescu, în cabinetul căruia lucra, fiind acuzat de tentativa de a fugi din tară și condamnat la 10 ani închisoare.

A trecut prin închisorile din Constanța, Văcărești, Jilava, Caransebeș, Pitești. Canal, Gherla, locuri de detenție în care întâlnește și se apropie de personalități ca Ernest Bernea, Petre Țuțea ş.a. Este eliberat în 1954, după 6 ani, dar întrucât nu i se permite să termine facultatea, timp de un an de zile este nevoit să lucreze pe post de „soră medicală” la Sanatoriul TBC din-Geoagiu; dar în urma unei audiențe la ministrul Ilie Murgulescu i se aprobă reînmatricularea și în august 1956 își ia examenul de stat.

În toamna anului 1956, în timpul revoluției din Ungaria, pe când era medic stagiar la maternitatea Filantropia, a fost arestat din nou,

dar pentru scurtă vreme.

După terminarea stagiaturii, este obligat să plece la țară, unde, din mai 1957 până în noiembrie 1962, lucrează ca medic generalist la circumscripția Geoagiu, jud. Hunedoara, după care, în urma unui concurs, vine în București ca medic de circumscripție.

În 1964-65 se îmbolnăvește grav de plămâni și, după ce trece prin mai multe sanatorii, este nevoit să-și întrerupă cariera medicală, dedicându-se în exclusivitate literaturii.

După o încercare nereușită de a publica o carte (era fost deținut politic), reușește în 1967 să publice volumul de nuvele „Dincolo de așteptare", carte care marchează debutul său editorial, și devine membru al Uniunii Scriitorilor.

După decembrie 1989 inițiază „Memoria – revista gândirii arestate”, înființează Fundația Culturală Memoria, iar în 1998 lansează proiectul Memorialului Fortul 13 Jilava.

A fost membru al PEN- Club-ului, al Asociației Ziariștilor din România, membru de onoare al AFDPR Timișoara, veteran de război.

Banu Rădulescu s-a stins din viață la 9 decembrie 1998, după o grea suferință, în urma unei boli necruțătoare, departe de tară, la Berlin, unde a fost îngrijit și vegheat până în ultimele clipe de fiica sa, Corina-Anca Rădulescu- Bach, medic și ea, căsătorită și stabilită în Germania.

Lucrări publicate:

„Dincolo de așteptare”, Editura Pentru Literatură, București, 1967;

„Verdictul”, Editura Mihai Eminescu, 1970;

„Lumină și piatră”, Editura Cartea Românească București, 1972;

„Oameni și oameni”, Editura Militară, București 1973;

„Păsările mari nu cântă”, Editura Militară București, 1976; reeditare Editura Institutul Cultural Român, 2005;

„Nimic despre fericire”, Editura Militară, București, 1984;

„În iarbă cu fața la soare”, Editura Cartea românească, București, 1989;

Pentru volumul „Nimic despre fericire”, a fost premiat cu Premiul Asociației Scriitorilor din București,

Postum;

Banu Rădulescu, „Autoportret – Poezii“, 2020, Editura Fundației Culturale Memoriala, 2020. Volum ce marca cei 22 de ani de la

dispariția autorului, fiind o selecție inedită a poeziilor sale, dintre care o mare parte, au fost scrise și în închisorile pe unde a trecut.

Referință:

In Memoriam – Banu Rădulescu, Revista „Memoria – revista gândirii arestate”, Nr. 26 (1 / 1999), https://www.revistamemoria.ro/banu-radulescu/

Mircea Homorodean



Profesor universitar, doctor, lingvist, onomast.

«Mircea Homorodean a văzut lumina zilei la 12 februarie 1927, în orașul Petroșeni, într-o familie numeroasă, cu șapte copii, Mircea fiind al treilea copil al familiei lui Ștefan, miner, și al Ioanei, casnică. Tatăl său a decedat într-un accident în mină, în ziua de Paști. El deja se pensionase și în această calitate a acceptat să facă de serviciu în mină, fapt ce i-a fost fatal.

A urmat școala primară la Petroșani și Liceul la „Aurel Vlaicu” din Orăștie, afirmându-se printre primii colegi din toate clasele. Dovadă în acest sens este faptul că a intrat la facultate cu bursă din prima probă. La Facultatea de Filologie din Cluj s-a afirmat ca un element studios și foarte exigent față de sine. A terminat facultatea în anul 1952, însă având o temă pretențioasă și puțin studiată: Terminologia mineritului din Valea Jiului, publicată și reprodusă în volumul de față, și-a susținut licența abia în 1954, președintele comisiei examenului de stat fiind prof.univ.dr. Ștefan Pașca, el fiind și conducătorul lucrării de licență a lui Mircea Homorodean. Pe lângă Ștefan Pașca, i-a avut profesori pe D. Popovici, D. Macrea, Onu Liviu, Iosif Pervain, Romulus Todoran și alții.

După terminarea facultății, Mircea Homorodean a fost repartizat ca profesor de Limba și literatura română tocmai în Banat, la Liceul din Vâlcani, o localitate la intersecția dintre România, Iugoslavia și Ungaria, despre care se spune că acolo cocoșii cântă în trei limbi. Era perioada când relațiile țărilor așa-zise socialiste ajunseseră la culme,

puteau exploda în orice moment. Întreaga localitate era împânzită de milițieni și securiști. Toate străzile erau urmărite cu maximă atenție, ca să nu apară „dușmanii poporului“. În aceste condiții, a apărut în Vâlcani tânărul absolvent al Universității din Cluj cu repartizarea pentru liceu. N-a apucat să ajungă acolo, căci a fost luat în vizor de cum a coborât din tren:

„- Dumneata cine ești? Ce cauți aici?

- Am fost repartizat ca profesor la liceul din această localitate.

- Știi că ești șmecher?! Ne crezi fraieri? Ce, parcă aici nu sunt profesori? Nu ai voie să ieși din gară, iar peste două ore ai tren spre Timișoara. Să nu cumva să ne creezi greutăți! Dumneata nici nu ai autorizație pentru frontieră.“ Așa s-a încheiat activitatea didactică a lui Mircea Homorodean la Vâlcani.

În condițiile create, tânărul absolvent s-a întors la Cluj, cu speranța că va primi o repartizare în altă localitate. Se spune că „în orice rău este și un bine“ și pentru Mircea a fost un bine, pentru că, de obicei, dictonul continuă așa: „să te ferească Sfântul să ai parte numai de binele din rău“, deoarece de cele mai multe ori nu se simte.

Revenind la Cluj și povestind cele întâmplate cu postul de la Vâlcani, conducerea Institutului, cunoscându-l pe Mircea Homorodean ca pe un cadru serios, meticulos, i-a propus să rămână cercetător în cadrul Institutului, unde și-a desfășurat o intensă activitate de cercetare, cu precădere în domeniul onomasticii, precum și în dialectologie, terminologia minieră pe care și-a însușit-o din copilărie, în familie. Provenind dintr-o zonă minieră, nu exista elev să nu cunoască și câțiva termeni din minerit.

În cadrul Institutului, Mircea Homorodean a depus o activitatea laborioasă pentru anchetarea dialectologică a câtorva zone, cu precădere în Ardeal. Aproape tot materialul adunat a fost comunicat și publicat în revistele de specialitate, care se află și în volumul de față. Paralel cu anchetarea materialului pe teren, a fost necesară o muncă migăloasă de prelucrare a materialului adunat. O parte din materialul adunat de Mircea Homorodean a rămas neprelucrat în arhivele Institutului.

Vremea a trecut, iar Mircea a hotărât să-și întemeieze o familie, astfel că în anul 1955 s-a căsătorit cu tânăra absolventă a Liceului

„Despina Doamna" din Orăștie, Dorina Crâsnic, originară din satul Sereca, comuna Beriu. Peste un an, în familia Dorinei și a lui Mircea Homorodean a apărut prima lor fiică, Mihaela Maria, ce a urmat profesia tatălui ei.

În anul 1963, Mircea Homorodean a fost transferat la Facultatea de Filologie, la Catedra de Limba Română, an ce a coincis cu apariția și a celei de a doua fiice a lor, Liana, în prezent profesoară de Biologie, fiicele familiei Homorodean având prima, o fiică, a doua, un băiat.

În cadrul facultății, Mircea Homorodean și-a continuat activitatea de cercetare în domeniul onomasticii, conducând lucrări de licență, susținând comunicări în Cluj, București, Târgoviște, Timișoara, Oradea, Dej etc., majoritatea dintre ele fiind deja publicate.

În calitate de cadru didactic, Mircea Homorodean s-a înscris la doctorat, avându-l conducător pe prof.univ.dr.doc. Romulus Todoran, sub conducerea căruia a elaborat teza: „Toponimia Văii Râului Grădiștii (jud. Hunedoara)". Anchetarea și prelucrarea materialului a solicitat din partea autorului un efort susținut, dacă ne gândim că în acea perioadă Mircea Homorodean a îndeplinit și funcția de lector de Limba Română la Toulouse (1969-1972), funcție pe care și-a îndeplinit-o cu cinste, dacă ținem seamă că și-a început activitatea cu trei cursanți și și-a încheiat-o cu 52. În plus, a ținut comunicări studenților pe teme din istoria și cultura României.

Teza de doctorat a lui Mircea Homorodean a fost încheiată în 1975, având 189 pagini, fiind susținută în iulie 1976. Ea constă din două părți: prima, Toponimie și istorie, iar a doua, Fapte de limbă. Teza de doctorat a lui Mircea Homorodean este foarte valoroasă.

Între anii 1979-1983, Mircea Homorodean a funcționat ca lector de Limba Română în Italia, activitate apreciată, de asemenea, pozitiv de Ministerul Învățământului. În vara anului 1980, la Editura Dacia din Cluj-Napoca apare lucrarea monumentală a lui Mircea Homorodean, intitulată sugestiv: Vechea vatră a Sarmizegetusei în lumina toponimiei, 264 p., pe care am primit-o de la autor cu dedicația: „Lui Onufrie Vințeler, cu deosebită prietenie și urări de succes întru ale toponimiei. Cluj-Napoca, 28 august 1980", urmată de semnătura sa.

Într-adevăr, întâlnirile noastre au fost prietenoase, le-aș putea numi un fel de seminarii de studii. El cunoscând bine romanitatea și

în general problemele Occidentului, iar eu slavismul și Orientul, ne completam de minune. Ne întâlneam la Facultate, la Institut, acasă la mine, dar și la el. Uneori mă suna și mă întreba: „Nu ai chef să bei o bere?“. Berea era pretextul, realitatea era cu totul alta. Dorea să discutăm un cuvânt, un toponim sau un antroponim. Orice fenomen de limbă era studiat din toate unghiurile de vedere, fiindcă nu agrea superficialitatea. În acest sens, stau dovadă toate materialele incluse în volumul de față, precum și cele din monumentala lucrare Vechea vatră a Sarmizegetusei în lumina toponimiei, care a fost mediatizată și apreciată la timpul său.

Toate lucrările lui M. Homorodean sunt un model de cercetare științifică. De altfel, nici nu se putea să fie altfel, pentru că dintr-un om cu comportament model ies la iveală doar lucrări model. Se spune că oamenii cu adevărat inteligenți sunt modești. Și Mircea a fost chiar prea modest. Cu cunoștințele lui, cu rezultatele cercetărilor sale, ar fi putut să ocupe un post de conferențiar și chiar de profesor; or, s-a pensionat lector universitar.

Mă întreb și întreb: oare câți dintre conferențiarii și profesorii universitari sau persoane cu alte funcții înalte au obținut performanțele lui Mircea Homorodean? Contribuția lui la dezvoltarea școlii onomastice clujene este importantă și acest lucru este spre onoarea școlii, de aceea este necesar să fie bine cunoscut de generația mai tânără, care are ce învăța de la el. Facultatea, în loc să profite de cunoștințele lui, l-a pensionat la 60 de ani.

Nici soarta nu i-a fost benefică lui Mircea, pentru că în curând după pensionare s-a îmbolnăvit, astfel că timpul rămas l-a petrecut prin spitale, unde îi făceam mereu vizite, prilej cu care mă ruga să-i duc cărți să citească. Dispoziția îi era bună și așteptam să fie externat, ca să ne continuăm întâlnirile, când, la o vizită, aflu că ieșise din spital, însă, din păcate, nu însănătoșit, ci într-o stare mai gravă. Acasă treburile se înrăutățeau cu fiecare zi. La ultima vizită, vorbirea îi devenise tot mai greoaie, aproape că nu-l mai înțelegeam, îmi explica femeia care îl îngrijea ce spunea. Ultima lui frază adresată mie a fost: „Firuc, ai grijă de lucrările mele, adună-le și publică-le într-un volum!...“. Am plecat de la el cu lacrimi în ochi, fiind convins că aceea este ultima noastră întâlnire, și așa a fost. În data de 23 august 1989, deci la doi ani după

pensionare, Mircea Homorodean, care toată viața a ars ca o făclie pentru știință, a închis ochii și s-a stins, lăsând în urma sa numeroase lucrări de o valoare inestimabilă, dar și mai multe idei nerealizate. Dispariția lui Mircea m-a afectat așa de profund, încât nici n-am putut să-mi iau rămas bun la înmormântare.

Destinul nu l-a ajutat să poată vedea chiar în acel an schimbările care au avut loc aproape imediat în țară după trecerea lui în neființă. Reputatul istoric român Nicolae Iorga scria pe această temă: „Când mori, nu te uita la întunericul de dinainte, ci la lumina ce lași în urmă, și te vei stinge cu zâmbetul pe buze“. Greu de crezut că se stinge cineva „cu zâmbetul pe buze“, fiindcă cei plecați sunt foarte secretoși și nu vor să ne comunice ce este dincolo, însă Mircea cu siguranță a lăsat multă lumină în urma sa. Ca să poți lăsa în urma ta cel puțin o rază de lumină, trebuie să o creezi atâta timp cât trăiești, iar Mircea a știut să o creeze.

Am spus și cu alte ocazii că atunci când suntem în viață, în putere, este nevoie să ne gândim că vine o vreme când va trebui să dăm socoteală despre ce lăsăm în urma noastră, lumină, întuneric sau beznă.

S-a stins din viață la 28 august 1989, la Cluj-Napoca.

Mircea Homorodean a lăsat în urma sa nu numai un număr însemnat de lucrări de o importantă valoare, a lăsat numeroase idei, a lăsat o soție devotată, două fiice frumoase și înțelepte, care i-au adus doi nepoți care, așa cum se spune în Biblie, sunt coroana bunicilor. Mircea a lăsat și numeroși discipoli și prieteni. El a știut să cultive prietenia și buna înțelegere între colegi și între oameni în general.»[1]

Articole publicate în periodice:

„Toponimia comunei Râu de Mori (Țara Hațegului)” - În „Fonetică și Dialectologie”, Vol. 5, 1963 (În colaborare); „Toponimia satelor Cinciș și Valea Ploștii (Județul Hunedoara)” - În „Studii și materiale de onomastică”, Cluj, 1969; „Elemente de istorie a limbii și culturii poporului român reflectate în graiurile și toponimia județului Hunedoara” - În „Sargetia”, Vol. 20, 1987; „Toponimie hunedoreană”

[1] Profesorul universitar dr. Onufrie Vințeler, Doctor Hororis Causa al Universității „Lucian Blaga“ din Sibiu, în articolul „Mircea Homorodean – un onomast de talie națională”, https://www.napocanova.ro/carte/studii-si-articole.

(I-II) – În „Sargetia”, Vol. 21-24, 1988-1991; În „Sargetia”, Vol. 25, 1992-1994 (În colaborare).

A colaborat cu studii de limbă, lexic și toponimie la reviste din țară și străinătate: „

Studii și cercetări lingvistice”, Cluj-Napoca; „Limba română”, București; „Anuarul de lingvistică și istorie literară”, Iași; „Via domitia : [linguistique, dialectologie, onomastique, ethnographie]”, Toulouse, Franța; „Annali della Facoltà di lettere e filosofia dell'Università di Napoli”, Italia.

Referințe:

Profesor universitar dr. Onufrie Vințeler - articolul „Mircea Homorodean – un onomast de talie națională”, https://www.napocanova.ro/carte/studii-si-articole;

Razba, Maria - „Personalități hunedorene” [Oameni de cultură, artă, știință, tehnică și sport (sec. XV-XX) – Dicționar]; Ediția a II-a revăzută și adăugită: Editura „Emia”, Deva, 2004.



Johann Carl Henning



Pionier al chirurgiei plastice, doctor în științe medicale, inventator, poet.

S-a născut la 14 februarie 1860 la Orăștie/ Broos/Szászváros, unde tatăl său a fost consilier financiar. După anii de liceu din Timișoara, unde tatăl său a avansase în funcția de șef al Biroului Taxelor Regale din Ungaria.

A studiat medicina la Cluj și Viena. Dorința lui de a studia este evidențiată de spuse de colegi săi: „Dacă vii devreme în sala de disecție, Henning este deja acolo, iar dacă pleci atât de târziu, Henning este încă acolo”.

Carl Henning a descoperit, în cursul studiilor sale, că la oameni, intestinul este de zece ori mai lung decât lungimea corpului respectiv. Publicându-și concluziile în acest sens în „Centralblatt für die medicinischen Wissenschaften” din Berlin sub titlul „Despre măsurarea comparativă a lungimii intestinului.” Pe baza cercetărilor sale, Henning a ajuns la concluzia că oamenii nu trebuie numărați printre omnivore, ci totuși printre mamiferele erbivore. În 1886, Henning a publicat un „atlas sistematic-topografic al anatomiei umane.” Ca student muncește, secondând la operații, în clinicile renumiților chirurgi vienezi Theodor Billroth și Carl Gussenbauer.

În 1888 Henning și-a luat doctoratul în medicină.

După o perioadă de studiu la „Hopital St Louis” din Paris care avea un celebru „Muzeu al mulajelor”, se specializează în chirurgie plastică în acest fel Carl Henning devine binefăcător al multor suferinzi inventând proteze faciale elastice (refacere facială), datorită cărora fața deformată a multor invalizi de după prima conflagrație mondială capătă un aspect normal și, astfel, aceștia se pot bucura de o viață și de o carieră normală. Cercetările sale privind protezele elastice Henning le publică în „Atlas sistematic-topografic al anatomiei umane”.

Ministerul Culturii și Educația îi încredințează un mic laborator, pentru a-și face mulajele, (după studiile la Spitalul Paris St. Louis) pe care-l conduce ca medic primar - laborator ce a aparținut inițial clinicii de dermatologie a lui Moritz Kapose - Căruia din 1897, Henning, îi extinde sfera de activitate pentru a deveni „Institutul Mulajelor”, iar

Henning devenit primul medic primar plastician. Aici ilustrul om de știință a inventat substanța „elastina“ și așa-numita „proteză Henning elastică“.

La noul institut lucrează, încă din timpul studiilor liceale ajutându-și părintele la conceperea mulajelor, unul dintre fii săi. Sculptorul Theodor Henning ce studiase arta plastică la Academiile de Arte Plastice din Viena și Munchen devenind cadru de nădejde al institutului, astfel arta sa îngemănat cu medicina înspre binele umanității. Acesta a fost numit, în 1917, șef al acestui institut. Și a continuat munca perfecționând procedura tatălui său în mulaje și proteze cosmetice faciale.

În viața de zi cu zi Carl Henning îndrăgea gimnastica și scrimera încurajând înființarea Asociației Academice de Gimnastică din Viena. Avea totodată și o tentă poetică, de care vorbesc trei volume de natură lirică.

Trece în eternitate la 3 iunie 1917 în Viena, dându-se o jertfă pe altarul științei moare intoxicat cu substanțele letale din laborator la vârsta de 57 de ani.

Recunoaștere:

În Muzeul de Istorie Naturală din Viena a fost creată o „Cameră Henning”, ca parte a unei colecții patologic-anatomice.

Cărți publicate:

„Atlas topografic sistematic al anatomiei umane” , Viena 1886.

Henning a scris trei cărți lirică:

„De la adâncimi ale inimii” (1897);

„În aer liber” (1909);

„Inundațiile în direct” (publicat postum , în 1922).

Referințe:

Henning, Karl. În: Austrian Biographical Lexicon 1815-1950 (ÖBL). Volumul 2, Editura Academiei Austriace de Științe, Viena 1959,;

Isidor Fischer : Lexicon biografic al medicilor de seamă din ultimii cincizeci de ani, Volumul I, Aaser-Komoto , Urban & Schwarzenberg Munchen. 1962;

Felix Czeike (ed.): Henning, Karl. În: Enciclopedia istorică a Vienei . Volumul 3, ed. Kremayr & Scheriau, Viena 1994;

https://www.siebenbuerger.de/zeitung/artikel/kultur/17827-bedeutender-arzt-und-lyriker-dr-carl.html

Aron Demian



Profesor, inspector școlar, al doilea și cel mai reprezentativ director al liceului „Aurel Vlaicu” din Orăștie.

S-a născut la 15 februarie 1891, în comuna Balșa. Urmează școala primară la Orăștie, promovând într-un singur an (1902-1903) cele patru clase primare. Continuă liceul la Blaj, între 1903-1911. Promovează examenul de bacalaureat la acest liceu, în 10 iunie 1911, cu calificativul „foarte bine”.

Studiile universitare le urmează la Facultatea de Litere și Filozofie din Cluj, începând cu anul 1911, le întrerupe în anii războiului, aflându-se tot timpul pe front, unde urcă de la gradul de soldat la cel de căpitan. Calificativele universitare sunt foarte evidente. Toate examenele sunt promovate cu „eminent”, „distincție”, „cu laudă”.

În decembrie 1918, Aron Demian intră în învățământ, ca profesor la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov, unde în scurt timp se impune ca bun organizator al internatului și chiar al școlii, îndeplinind și calitatea de comisar ministerial. În vara anului 1919, atunci când se punea problema înființării liceului din Orăștie, intelectualitatea de aici își pune mare încredere în acest om, pe care îl solicită cu toată convingerea.

Venit la Orăștie, la 20 iulie 1919, Aron Demian ia parte la toate frământările inerente înființării școlii. La început este ales rector al internatului, căci însăși înființarea și existența școlii era în funcție de ocrotirea în internat a copiilor.

Între anii 1921-1938, ani când Aron Demian conduce Liceul „Aurel Vlaicu” din Orăștie. Figură reprezentativă a liceului, Aron Demian a fost stâlpul acestui așezământ de cultură. Ca director, a achiziționat pentru școală două imobile și a organizat o fermă-model, care a deservit interesele instituției. A luptat pentru ca școala să intre în posesia clădirii actuale, și odată localul asigurat, în august 1928, a pornit o acțiune intensă de amenajare a clădirii, de înzestrare a sălilor de clasă, a laboratoarelor, muzeelor, precum și a bibliotecii profesorale

și a elevilor.

Aron Demian s-a pus efectiv în slujba binelui obștesc, contribuind la înființarea și organizarea școlii serale de ucenici, a școlii de arte și meserii din localitate, la care, din lipsă de profesori, a predat lecții.

S-a apropiat cu drag de muncitori și meseriași (Reuniunea meseriașilor), la întrunirile cărora cuvântul său îndrumător a fost o pildă vie pentru toți.

Aron Demian nu s-a simțit dezrădăcinat nici de pătura țărănească a satelor de unde a pornit, ci din contră, s-a simțit permanent între țărani, pe care, neobosit i-a cercetat acasă, în cadrul „Astrei". N-a rămas sat, până departe, în Apuseni, care să nu fi fost cutrierat, și unde să nu fi organizat o șezătoare sau un cerc cultural.

A fost președintele Despărțământului „Astra" – Orăştie, iar în această calitate nu pribegește în a atinge scopul de culturalizare și ridicare morală a poporului. Aron Demian a învățat de la dascălii săi că cine nu jertfește ceva din al său, un strop de timp și de viață, acela nu-i în slujba neamului și a țării sale.

Ca profesor-educator, a fost călăuzit de principiul că orice bună educație cere un ochi de părinte, că fiecare generație trebuie crescută ca să simtă în ea nepotolită sete de a lucra și pentru alții, să simtă pornirea nebiruită de a visa și munci pentru omenire.

Pentru el, profesoratul nu a fost numai o slujbă, ci un apostolat, căci pe lângă conștiință și hărnicie, profesorului i se mai cerea să aibă suflet, inimă și răbdare, să se devoteze carierei sale, să se jertfească pe sine.

Profesorul de Limba Română Aron Demian, a radiat multă lumină și înțelepciune. Elementul comunicativ ce-l caracteriza în predare trecea dincolo de limitele personalității, pentru a se confunda cu esența sufletească a altora. Captivant în vorbire, găsea în literatura populară o perspectivă de noutate, la care adăuga dragostea profundă pentru cei nedreptățiți. Când elevii îl ascultau, cu graiul odrăslit de dulceață, poezii eminesciene, în ei se trezea setea pentru lectură.

„Animatorul, profesorul, tânăr atunci, entuziast, exaltat, Aron Demian. El era sufletul noului liceu. Au trecut mulți prin mâna lui. Se străduia chiar să atragă elevi buni și din alte părți, făcându-și o mândrie din calitatea școlii sale. Se pot cita multe nume care au trecut

prin școala lui, din cei care s-au distins în viață", scria Academicianul David Prodan.

Tot domnia sa a pus bazele Societății de Lectură „Mihai Eminescu" de la acest liceu.

Din septembrie 1938, până în septembrie 1945, Aron Demian a fost inspector general în Ministerul Învățământului. În această calitate, nu s-a considerat un judecător care anchetează, ci un medic care se îndeletnicește cu un examen clinic. În toate delegațiile avute ca inspector general, s-a menținut pe linia corectitudinii, dreptății, adevărului, a simțului de răspundere. În școală (și în afară de ea) a propovăduit cultul ordinii, al muncii dezinteresate și al disciplinei, întemeindu-le acestea pe iubire, concurs și respect reciproc.

După înaurarea regimului sovieto-stalinist, între 1949 și 1956, a fost profesor de Cultură Generală la Școala Medie Tehnică Agricolă din Orăștie, iar 10 ani, la Școlile Generale de 7 ani, din Folt și Orăștioara de Sus.

Ca un corolar al activității sale atât de complexe și îndelungate, având în vedere contribuția adusă la dezvoltarea învățământului de cultură generală, i se conferă titlul de „Profesor Emerit", cu Decretul nr. 539, din 27.06.1966.

A trecut în veșnicie în anul 1970.

Recunoștințe postume:

În 1999 i s-a conferit diploma de „Cetățean de Onoare al Orăștiei". [H.C.L. nr. 97 din 29.07.1999]

Lucrări publicate:

Anuarele al Liceului de Stat „Aurel Vlaicu" Orăștie;

Prinos memoriei lui Eminescu;

Cuvinte la Conferința metodică din 30 septembrie 1921

Referințe:

Izdrăilă, Vasile - „Profesorul Aron Demian, președinte al Despărțământului „Astra" Orăștie, în perioada interbelică" - În: „Astra la Orăștie" - 1884, 1913, 1993

Iliescu, Ion; Istrate, Tiberiu - „Orăștie – 750 de ani" - Volum editat de Casa Județeană a Corpului Didactic Deva, 1974;

Clemente, Constandin - „Leagănul Dinaștilor Români" (Caiet documentar Eminescu), Editura „Călăuza", Deva, 2003;

Marian, Adriana - „Aron Demian – un dascăl ca o lumină” - În: „Palia Expres”, Orăștie, An XVI, Nr. 7(573), 24 februarie - 2 martie 2011;

Razba, Maria - „Personalități hunedorene” [Oameni de cultură, artă, știință, tehnică și sport (sec. XV-XX) – Dicționar]. Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura „Emia”, Deva, 2004;

Bara, Ioan Sebastian; Toma, Denisa, Lazăr, Ioachim (coordonatori) - „Județul Hunedoara, monografie” - Casa de Editură „Emia”; Editura „Timpul”, Deva, 2012.

Ioachim Rodeanu



Profesor, doctor în stiințe, geograf, publicist.

S-a născut la 15 februarie 1898, în satul Răhău, judeţul Alba. Studii liceale la Sibiu. Studii universitare la Cluj (1919-1922). În 1923, îşi ia examenul de capacitate, având ca materii principale geografia şi istoria.

Încă din timpul facultăţii, prof. G. Vâlsan îl numeşte preparator, 1920, apoi asistent, 1921.

După câţiva ani, din iniţiativă proprie, trece în învăţământul mediu, funcţionând ca profesor la Liceul „George Bariţiu” din Cluj-Napoca şi apoi la Liceul „Aurel Vlaicu” din Orăştie, unde a lucrat până la pensionare cu o scurtă întrerupere, între 1939-1940, când a fost detaşat la Liceul de Aplicaţie al Şcolii Normale Superioare de pe lângă Universitatea din Cluj.

Ca profesor, demonstrează valoroase calităţi pedagogice, educând 36 de generaţii de elevi. Nu numai că a fost ca pedagog un model, ci deopotrivă a fost şi un publicist şi cercetător ştiinţific.

Activitatea sa ştiinţifică s-a concretizat în studii de geomorfologie, între care, „Observări morfologice la zona de contact a bazinelor Oltului şi Mureşului în regiunea Sibiului” (1926), lucrare distinsă cu premiul „Emmanoil de Martonne”, de către Universitatea din Cluj.

Deşi în vârstă, în anii 1956-1958, a participat la lucrările de pregătire a volumului „Monografia geografică a R.P.R.”, studiind

relieful celor două Târnave.

Preocupat de diferite probleme pedagogice, a efectuat studii şi în acest domeniu, dintre care menţionăm, ca interesantă, lucrarea „Anchete şcolare printre elevii de liceu”.

Aceeaşi meticulozitate şl rigoare ştiinţifică a dovedit-o şi după pensionare, cât a funcţionat la Muzeul Orăştie, unde a tradus şi interpretat câteva documente vechi. A colaborat şi cu alte articole, şi studii la diferitele publicaţii ale vremii.

S-a stins din viaţă în august 1966.

Colaborări:

„Cosânzeana”, „Astra”, „Revista generală a învăţământului”, „Studii şi cercetări de geologie-geografie”, „Buletinul Societăţii de Geografie” etc.

Lucrări publicate:

Observări morfologice la zona de contact a bazinelor Oltului şi Mureşului în regiunea Sibiului. - În: Lucrările Institutului de Geografie Cluj, vol. 2, 1926;

Contactul morfologic al bazinului Someşului în Podişul Transilvaniei. - În: Buletinul Societăţii de

Geografie, LIX. Bucureşti, 1941;

Problema Defileului Săcădatelor. - În: Studii şi Cercetări de Geologie-Geografie. 8, nr. 3-4, 1957.

În atenția profesorilor ce nu cunosc menirea dascălului:

Dacă mai credeți - dumneavoastră cei ce stați astăzi la catedră- în modernizare-miracol sau schimbarea venită în timp, că salariile dumneavoastră nu sunt pe măsura muncii vă înșelați! Iată cum era plătit și răsplătit UN DASCĂL (am făcut și voi face diferența între dascăl-pedagog și muncitor-profesor. Rezultatele de la Evaluarea Națională spun totul iar Examenul de Maturitate ce începe azi îmi va da sau nu dreptate) acu nu multă vreme.

De la domnia sa ne rămâne și o scrisoare din 1923 adresată DASCĂLULUI SĂU, ilustrul savant Academicianul Gheorghe Vâlsan, ar putea pune multe semne de întrebare multor profesor de azi. Aud și citesc, zilele acestea tot mai de slogane de genul: „Demnitatea meseriei de profesor vine și …”. Citiți atent Scrisoarea eminentului dascăl orăștian prof. univ. dr. Ioachim Rodeanu datată 11 noiembrie 1923 cu siguranță ar putea aduce un con de lumină în negura vremurilor de azi.

Nici atunci, precum în aceste zile dascălii nu o duceau „pe roze", salariul îl făcea pe Rodeanu să-i scrie profesorului său: „*Eu cu toate că m-am simțit pregătit așa cum trebuia, a trebuit să plec amenințat fiind, că mai târziu să nu găsesc nici-o catedră. De altfel situația mea la Cluj era și așa f. critică întrucât nu mai puteam trăi din leafa ce-o aveam. Am plecat dela institut cu mult regret în sufletul meu*", citind datele biografie ale expeditorului nu pot să nu mă întreb câți dintre profesorii foști greviști au măcar o jumătate dintre acestea. Continuând lectura găsim: „*Știam că una este viața la Institut și alta calea dăscăliei. Și dacă am părăsit-o pe cea dintâiu forțat de împrejurări, nu m'am speriat nici de cea de a doua, fiindcă eu pare că aș fi sortit pentru dăscălie. Numai și numai această meseria mi-a fost destinată dela începutul începuturilor. Știam ce mă așteptă la liceu și la plecarea mea mi-am zis oarecum, ca unul ce abdică resemnat de ceea ce a avut cu drag adio…* ", o, tempora! o, mores!, câtor profesori foști greviști nu le este prea mare haina de profesor, câtorva nu le putem pune eticheta de muncitor „calificat la locul de muncă". Rezultatele de la Evaluarea Națională spun totul iar Examenul de Maturitate ce începe azi îmi va da sau nu dreptate.

Apoi continuă: „*La universitate se face știință, iar la școală te faci pedagog în sensul antic, că iei băieții și în cârcă mâine. Dar trebuie să-i faci oamenii. și școala cu lecțiile ei, cu dirigenția, cu mormanul caietelor de corectat, nu-ți lasă o clipă liberă. Trece un an școlar și vine vara, te-ai odihni și tu undeva, biet dascăl, dar nu-ți dă mâna, tu n'ai aproape cu ce să te îmbraci.*

Să faci cercetări vara în vacanță? Dar mai ai putere în tine după un an de muncă încordată, de unde iai tu paralele, de unde scoți cele câteva instrumente necesare? De unde? Nu se poate de nicăiri! Și așa fiind lucrurile te închizi în tine rupând rând pe rând câte o floare din arborele nădejdilor tale și te numești fericit, dacă îți poți păstra pe mai departe sensul cel bun al vieții."

Referinţe:

Maria Razba, „Personalităţi Hunedorene Oameni de cultură, artă, ştiinţă, tehnică şi sport (sec. XV - XX) Dicţionar" Ediţia a 2-a, revăzută şi adăugită, Ed Emia, Deva 2004;

Prof. Ioachim Rodeanu (1898 - 1966). Necrolog. - În: Natura. Seria geografie-geologie, nr.1, 1967;

Dan Orghici, articolul „În atenția profesorilor ce nu cunosc menirea dascălului", Cotidianul, București, 26 iunie 2023.

Johan Friederich Geltch



Preot Luteran, scriitor și poet de limba germană.

S-a născut la 18 februarie 1815, la Sebeș. Studiile gimnaziale la Sibiu, după care studiază Teologia la Universitatea din Berlin (1836-1838).

A fost rectorul Scolii Generale din Orăștie (Grammatikalschule), din 1848 până la moarte. Din același an, este preot la Romos în perioada revoluției de la 1848 se situează de partea cauzei naționale săsești. Încercând să sensibilizeze în acest sens opinia publică din Germania, prin cuvântări ținute la Leipzig, Halle, Jena la diverse adunări studenții în sânul unor asociații patriotice.

Anii de profesorat la Orăștie ilustrează prolifica activitate literară a lui Johann Friedrich Geltch. Astfel, între 1841-1848, scrie și publică opt volume de lirică, aforisme, epigrame, parodie și texte humoristice. Amintim doar câteva titluri ce oferă substanță vieții literare transilvănene

În calitate de editor, s-a afirmat prin publicarea unor autori prepașoptiști sași din Transilvania. A sa culegere, în două volume, intitulată „Liederbuch der Siebenbürger Deutschen” sau, „Cartea de poezii a sașilor din Transilvania” (Sibiu, 1847, 1851), constituie cel mai reprezentativ florilegiu de lirică săsească al epocii, care cuprinde transfigurări din perioada anilor 1830-1848. A scris și publicat numeroase poezii satirice la adresa politicienilor vremii. Este autorul unui prolog prezentat cu ocazia deschideri „Teatrului de Diletanți” din Orăștie.

La începutul verii lui 1848, Geltch devine rector al Gimnaziului evanghelico-luteran din Orăștie, fiind de departe personalitatea culturală cea mai proeminentă din Hinterland. Începutul Revoluției europene îl angrenează în direcția susținerii cauzei națiunii săsești din estul Imperiului Habsburgic. La mijlocul anului 1848, călătorea în Germania, unde a contactat cercurile academice și politice promotoare ale liberalismului. Orăştianul Johann Friedrich Geltch, împreună cu alți conaționali sași, precum Martin Schenker, Friedrich Schuler von

Libloy și Theodor Fabini, încearcă să creeze, în rândul societății germane, un curent de opinie favorabil sașilor din cele șapte Scaune săsești. În acest context, îl regăsim pe rectorul Geltch în orașul Leipzig, unde conferențiază în forurile asociaționiste ale tineretului (Turnverein) și patriotice de aici (Deutscher Vaterlandsverein). În acel timp, la Viena, ca și în Transilvania, glasul armelor prinsese a-și desfășura uvertura ce urmărea a înăbuși ideile revoluționare. Însă, dincolo de tumultul strident al războiului civil din Monarhia austrică, în luna iunie 1848, ideile orăştianului Geltch stârneau aclamații entuziaste din partea auditoriului central-european. Așa cum relata o știre de presă publicată în „Siebenbürger Volksfreund” din Sibiu (numărul din 23 iunie 1848), Geltch a ținut conferințe politice în mijlocul studențimii, la Halle, Jena, Frankfurt, Berlin, context în care reușea să realizeze o conexiune între tineretul studios din Germania și Transilvania, pe frontul comun al noilor idei revoluționare.

După încheierea „misiunii” germane, acest iluminat revine la Orăștie, dar autoritățile imperiale austriece îi aplică eticheta indezirabilității politice, fiind nevoit să se retragă din postul de rector al Gimnaziului reformat. Totuși, începând cu toamna anului 1848, funcționează ca preot la Romos. După înfrângerea Revoluției europene, la adăpostul străvechii reşedinţe parohiale luterane din Romos, Geltch patronează dezbaterile unei fraternităţi săseşti discrete, alături de J. Georg Giesel, Johann Michaelis și Samuel Schiel, în lumina ideilor lui Stephan Ludwig Roth. În anul 1851, „grupul de la Romos” punea în aplicare proiectul editării unui ziar școlar și bisericesc.

Este un pionier în acțiunea de studiere științifică a cântecelor populare create de sașii din Transilvania. Scrie un volum de Poezii, iar în 1884, drama istorică Alboin și Sosimund.

Johann Friedrich Geltch moare la Romos, în sânul parohiei sale, în ziua de 7 septembrie 1851, la vârsta de numai 36 de ani, fiind înmormântat în necropola din localitate.

Lucrări publicate:

Lyrische Gedichte. Im Zusammenhange mit einer Abtheilung epigrammatischer und aphoristischer Streiflichter, Brașov 1841 (Poezii lirice);

Epigrammatische und aphoristische Streiflichter, Brașov 1841;

Grundlinien zu einem sichern und allem Wechsel der Systeme entzogenen Bau der philologischen Wissenschaften und vorzüglich der Metaphysik und Religiensphilosophie, Brașov 1841;

Thuiskon. Zwei Parabeln, Brașov 1844;

Lyrisch-humoristischer Janus Kopf: I. Apologie der Frauen oder das schöne Geschlecht ist das starke Geschlecht, II. Variationen einer grauzöpfigen Matrone über das verhängnissvolle Thema: Warum heiraten die ünglinge der Neuzeit unsere Mädchen nicht weg, Brașov 1844;

Das Lied von der Oeffentlichkeit. Parodie auf Schiller's Lied von der Glocke, Sibiu 1845;

Liederbuch der Siebenbürger Deutschen. Band 1 (1847) (Carte de cântece ale germanilor transilvăneni. Vol 1);

Liederbuch der Siebenbürger Deutschen. Band 2 (1851) (Carte de cântece ale germanilor transilvăneni. Vol 2).

Referinţe:

Bibliografia unor destine. Istorie, literatură, ştiinţă, artă. Documentar. Alba-Iulia: IPCJA,

Biblioteca Județeană „Lucian Blaga", 1993;

Iliescu, Ion; Istrate, Tiberiu. Orăștie 750 de ani. -Deva, Casa Corpului Didactic Deva, 1974;

Dorin Petresc, „Puterea cuvântului, mai presus decât sabia: Un profesor orăştian, corifeu al Revoluției europene de la 1848 – Johann Friedrich Geltch (1815-1851)", http://hunedoara.transilvania-tv.ro.

Adrian Dunu



Inginer software la Google, Facebook, Amazon, Apple, Tweeter, eBay, PayPal.

Trăind în era internetului domnul Dunu dorește să limiteze informațiile despre dânsul, mai mult nu se consideră o personalitate, astfel data nașterii și vârsta vor rămân informații private. Însă cred că datele de mai jos sunt folositoare, tinerei generații și numai,

arătând că-i e posibil să crești și să faci școala la Orăștie (sau în orice localitate mică) și apoi să ajungi să lucrezi la cel mai înalt nivel în probabil orice domeniu de activitate.

Adrian Dunu s-a născut în Orăștie, localitate în care urmează și studiile primare, fiind absolvent al Liceului „Aurel Vlaicu" din Orăștie. A terminat, cu diplomă de merit, Facultatea de Calculatoare și Automatică din Timișoara, obținând și un Master de la aceeași facultate. Apoi a obținut un Master, tot în domeniul științei calculatoarelor, și de la University of Louisiana, Lafayette, din SUA.

În perioada 1997 - 2000 a lucrat ca asistent universitar la University of Louisiana, Lafayette. Inițial fiind responsabil de proiectele studenților și activitățile de laborator legate de cursul „Sisteme Avansate de Baze de Date". Apoi a fost lector pentru cursul „Principiile Programării Calculatoarelor" unde învățam studenții programarea orientată pe obiecte, structuri de date, și algoritmi.

Din 2001, s-a mutat în nordul Californiei, în zona San Francisco Bay Area. Mai precis, în zona Silicon Valley, care este un centru foarte important la nivel mondial legat de calculatoare, electronică, tehnologia informației. Aici își au sediul foarte multe dintre firmele mari și cunoscute la nivel mondial. Silicon Valley este și un mediu foarte propice pentru înființarea unor firme mici de tip start-up. Sunt foarte multe firme de acest tip aici, fiecare dintre acestea încercând să dezvolte diverse idei/concepte și tehnologii inovatoare. Cercetarea și tehnologiile noi și inovatoare care sunt produse în Silicon Valley dau tonul și direcția de dezvoltare la nivel mondial în domeniul calculatoarelor și a tehnologiei informațiilor, și totodată transforma în mod profund economii și societăți din întreaga lumea.

Un nume cunoscut unde a lucrat de când s-a mutat în Silicon Valley a fost Yahoo. Lucrând acolo ca inginer software în perioada 2003 - 2013. Yahoo s-a născut în același timp în care primele calculatoare erau conectate într-o rețea care urma să se dezvolte și să devină Internetul de azi. O perioadă de mai mulți ani Yahoo a fost lider, deschizător de drumuri, în domeniul inovațiilor și a tehnologiilor legate de Internet. În momentul de față, sunt mai multe firme mari, care au o poziție dominantă și o contribuție importantă în domeniul tehnologiilor legate de Internet, cum ar fi: Google, Facebook, Amazon, Apple,

Tweeter, eBay, PayPal, ...

Pe lângă activitatea profesională, este implicat și în multe activități ale diverselor grupuri și organizații care împreună formează comunitatea românească din zona San Francisco. Participând la multe evenimente, la unele dintre ele ajut cu organizarea și coordonarea. „Sunt diverse tipuri de evenimente: profesionale, culturale, sau doar întâlniri informale unde să ne cunoaștem și să facem noi prieteni.”, scrie Adrian Dunu.

„Mă bucur că putem avea aici o comunitate românească frumoasă, vibrantă, plină de viață. Chiar dacă trăim departe de țară, cred ca e important să știm de unde venim, să ne cunoaștem rădăcinile, istoria, sa ne menținem cultura și tradițiile.”, conchide inginerul software la Google, Facebook, Amazon, Apple, Tweeter, eBay, PayPal Adrian Dunu.

Referință;

Autobiografia personalității prezentate.

Nicolae Adam



Sculptor, muzeograf, publicist.

S-a născut în 20 februarie 1938, la Orăștie. Studiile primare le face în localitatea de baștină, iar cele medii le-a absolvit la Școala Medie de Arte Plastice din București, secția „Sculptură” fiind absolvent al promoției anului 1956. Învățământul superior la Institutul de Arte Plastice „Ion Andreescu” din Cluj - clasa profesorului Virgil Fulicea între 1956 și 1962.

După terminarea studiilor funcționează ca metodist la Casa Creației Populare Deva (1962-1964);

S-a stabilit în locul de origine, lucrând în domeniul cercetării etnografice și de artă populară (Muzeul de Artă Populară Orăștie - 1964-1989).

Consilier de specialitate la Inspectoratul pentru Cultură al județului Hunedoara (1990-2000).

Membru al U.A.P. (Filiala Deva).

Debutează public cu basorelieful „Dacii în luptă” (1962).

În 1971 întreprinde o călătorie de studii în Cehoslovacia. A participat la expozițiile organizate la Deva, Sibiu, Craiova, București. La prima expoziție personală, i-au fost remarcate lucrările cioplite direct din lemn, într-o viziune euritmică a formei - Lucian Blaga, o figură statuară; Lupeni 29; macheta de monument Palia de da Orăștie.

În căutările sale, sculptura monumentală constituie o constantă. Dintre proiectele de monument, prezentate Comisiei de artă monumentală București, s-au materializat în cadrul unor comenzi oficiale: Grupul „Palia de la Orăștie” (marmură de Rușchița, Orăștie, 1974); Bustul monumental „Ovid Densușianu” (bronz, Densuș, 1970); Bustul Ion Pop-Reteganul (bronz, Deva, 1970); portretul monumental „Michael Klein” (bronz, Hunedoara, 1994); bustul monumental „Nicolaus Olahus” (bronz, Orăștie, 1998); bustul „Aurel Vlad” (bronz, Orăștie, 2002), ș.a.

În colaborare cu arhitectul Vasile Oprișan, voia să realizeze proiectul „Muzeul Dacilor” - o transpoziție modernă a monumentului solar al dacilor de la Sarmizegetusa Regia.

A sculptat mai multe „Monumente Ale Eroilor”, gen „troiță” - în lemn de stejar (Orăștie, 1994; Hațeg, 1995) și în marmură de Rușchița (Hunedoara, 1996).

A realizat lucrări de artă monumentală – ambientală: „Izvorul De aur al Dacilor”, cu stindard-lup (bronz, Orăștie, 2001), „Flacăra Olimpică ”(alamă bătută, Deva, 2002) sau „Justiție” (Parchetul General București, 2000). A participat la Tabăra de creație de la Lăzarea - Harghita, 1979, și a organizat Tabăra de sculptură, ediția I, de la Vața-Băi, unde a participat personal, cioplind o piatră locală. Lucrări constituite definitiv, după căutări reluate zeci de ani, puține turnate în bronz: „Mugur-Flacără” I și II (prezentate în expozițiile UAP, filiala Deva), „Monadă” (ipsos placat cu foiță metalică, Orăștie, 2003); „Poarta Cerului”, machetă de monument din ipsos, și în mărime intermediară, din tablă patinată (Orăștie, 1985).

„Palia de la Orăștie”, sculptură figurativă, cioplită în marmură albă de Rușchița. Soclul din beton, în plan triunghiular, de un metru înălțime, sprijină un amplu basorelief realizat din marmură, înalt de 3 m și lat de 2,5 m, care-l reprezintă pe Șerban, fiul diaconului Coresi,

alături de Marian Diacul, ținând în mâna dreaptă un exemplar din „Palia de la Orăștie".

„Izvorul de aur al dacilor, cu stindard-lup", lucrare de artă monumentală – ambientală, capul de lup fiind turnat în bronz, a fost dezvelită la Orăștie în părculețul ce se află la intersecția bulevardului Unirii cu strada A. Șaguna, în fața blocului 53, 2001. Partea superioara a monumentului reprezintă stindardul de lupta al dacilor, lupul cu trup de șarpe, iar soclul este realizat din beton la „Poarta" orașul de la poalele munților Orăștiei este străjuită de construcție arhitectonică de proporții mari „Semn Dacic", o Sică monumentală (Sica a fost o sabie scurtă sau un pumnal lung, folosit de tracii, dacii și ilirii antici, dar și în Roma Antică). Acesta se află pe DN 7, locul numit Hula Turdașului, la intrarea în Orăștie, județul Hunedoara.

A realizat, în spirit realist, portrete și busturi printre care se numără și „Nicolaus Olahus" (bronz, 1998), amplasat în centru istoric al Orăștiei; „Michael Klein" (bronz, 1995), amplasat în fața Stadionului municipiului Hunedoara; Generalul „Ion Bunoaica" (1997) și domnitorul „Alexandru Grigorie Ghica" (bronz) – amplasate în Cazarma Jandarmeriei din Timișoara.

A mai realizat, cu scop ornamental, o serie de frize cu tematică sportivă și istorică, pe pereții exteriori ai sălilor de sport din Orăștie, ai Muzeului și Spitalului Nou din localitate- lucrări de dimensiuni mari, direct pe zid.

În 1973 realizează bustul lui „Ovid Densușianu", amplasat în centrul comunei Densuș.

Între anii 1974-1975 realizează trei altoreliefuri compuse prismatic, dedicate momentului literar

Participă la expoziții colective în: Deva, Craiova, Arad, etc., cu compoziții în basorelief. Printre care și expoziția din luna septembrie 1971, pe care Nicolae Adam și pictorul Aurel Nedel o deschid la Galeria de Artă din Deva. Aurel Nedel expune în această expoziție 30 de pânze în ulei. A fost prezent la simpozioane și sesiuni științifice, a publicat studii și articole despre arta și folclorul hunedorean.

Colaborează cu mai multe ziare și reviste dintre care: Informația Orăștiei, Revista Orăștiei, Palia, Cuvântul liber, Ritmuri, Arhipelag, etc.

În anul 1999 i s-a acordat titlul de „Cetățean de Onoare” al Municipiului Orăștie..

Moare la data de 17 iulie 2008, la Orăștie.

Referințe:

Barbosa, Octavian - „Dicționarul artiștilor români contemporani” - Editura „Meridiane”, București, 1976;

Tucă, Florian; Cociu, Mircea - „Monumente ale anilor de luptă și jertfă” - Editura Militară, București, 1983;

Iliescu, Ion; Istrate, Tiberiu - „Orăștie – 750 de ani” - Volum editat de Casa Județeană a Corpului Didactic Deva, 1974;

Bălan, Ion Dodu - „Artă și ideal” - Editura „Eminescu”, București, 1975; Articolul „Personalitatea Orăștiei”;

Razba, Maria - „Personalități hunedorene” - Oameni de cultură, artă, știință, tehnică și sport (sec. XV-XX) – Dicționar - Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura „Emia”, Deva, 2004;

Velea, Dumitru - Nicolae Adam - aplecat asupra „Măsurii de aur” - În „Matinal” - cotidian al Văii Jiului;

Prof univ. dr. Liviu Lăzărescu – „Omagiul Sculptorului Nicolae Adam”, în săptămânalul „Foaie interesantă”, nr. 12, octombrie 2018, Orăștie;

„Nicolae Adam - sculptor, muzeograf (20 februarie 1938 – 17 iulie 2008)” – În „Almanahul oamenilor de la noi”, 2014; Coordonat de Dan Orghici și Petru Romoșan; Editat de Asociația de Presă „Vorba din Ardeal”, Orăștie, 2014.



Otto Piringer

Preot Luteran, scriitor în dialectul săsesc, profesor.

S-a născut la Orăștie/Broos/Szászváros în 20 februarie 1874. Tatăl său, Johann Piringer, a fost preot la Romos, județul Hunedoara, iar mama sa, Wilhelmine Schuller, a fost fiica lui Johann Schuller, predicator în Romos.

După ce a studiat filologia și teologia la Marburg, Berlin și Cluj, a fost numit în 1896 rector al liceului din Agnita, unde a profesat până în iulie 1903. În cursul studiilor, a mers și în Germania și a urmat universitățile Marburg an der Lahn și Berlin . Întors în Transilvania, a fost ales rector al școlii secundare din Ahnita, la vârsta de 22 de ani, în 1896 , o școală de limbă germană condusă de biserica regională evanghelică luterană.

În calitate de director al școlii din Agnita implicându-se și în viața socială a localității. În încercarea de a scoate tinerii din hanuri, unde se bea mult, a înființat o asociație muzicală cu un cor și două cluburi de gimnastică, unul pentru băieți și unul pentru fete. De asemenea, era important pentru el ca toți membrii acestor asociații să fie tratați în mod egal, ceea ce nu era de la sine înțeles în societatea săsească de atunci, care era puternic structurată de diferențele de clasă. La Agnita a cunoscut-o și viitoarea sa soție, Gusti Schuller, fiica notarului Martin Schuller.

După șapte ani petrecuți în Agnita, Piringer a fost ales pastor de Tălmaciu, 1903, ca în 1906 a primit postul de pastor la Cristian, în județul Brașov. În 1913 s-a întors în localitatea de baștină a înaintașilor săi, Apoldu de Sus, județul Sibiu. Cu asta devenise acum pastor al unuia dintre cele trei sate rurale, oficiu pe care urma să-l dețină timp de doisprezece ani. În acest timp a început să lucreze ca scriitor. A scris poezii umoristice în dialect, precum și texte educaționale populare. Chiar și predecesorul său ca pastor al Großpolder, Ernst Thullner, care a trăit până în 1918, a fost un cunoscut poet de dialect săsesc și poate l-a inspirat pe tânărul Piringer să scrie în dialectul transilvan-saxon.

Priniger era cunoscut și de ceilalți poeți de dialect săsesc ai vremii sale, printre care Schuster Dutz din Mediasch și Karl Gustav Reich din

Sibiu. În 1915 a fost acceptat de către Academia Imperială de Științe din Viena cere să trimită mostre de limbă rurală pentru dicționarul bavarez-austriac. Piringer a scris apoi câteva cântece populare rurale și a scris câteva dintre propriile sale poezii. Aceste texte se păstrează în arhiva comisiei de dicționar din Viena și reprezintă surse valoroase pentru cercetarea în materie rurală. După Primul Război Mondial, Transilvania a aparținut acum Regatului României, a editat „Calendarul Poporului Nou ”, care a fost larg folosit printre saşii transilvăneni.

Piringer și-a extras în mare parte materialul tematic din experiențele sale ca pastor. Așa că a descris în povești anecdotice viața populației rurale și mici burgheze din Transilvania. Experiența ca vorbitor priceput i-a făcut posibil să folosească un stil narativ plin de viață. Cu toate acestea, de obicei își plasa poveștile realiste în locații fictive pentru a nu expune oamenii adevărați ridicolului cititorilor. În societatea transilvăneană-saxonă gestionabilă, totuși, cititorii experimentați știau destul de bine ce fenomene sociale ținea Piringer cu concluziile sale. În poeziile sale în dialect, el a folosit uneori expresii drastice pentru a crește efectul replicilor.

În 1925, Piringer s-a întors în orașul său natal și a devenit pastor de oraș timp de mulți ani. În 1934, aniversarea a 200 de ani de la imigrarea landlerului a fost comemorată într-o mare comemorare, la care a ținut predica comemorativă. Otto Piringer a rămas în Orăștie până la sfârșitul vieții.

Principala sa periodă de creație a fost după Primul Război Mondial, când a scris poezii umoristice în dialectul săsesc și scrieri educative, pe care le-a reunit în calendarul popular „Neuer Volkskalender”, redactat de el.

A murit la Orăștie, în urma unui accident vascular cerebral, la 3 noiembrie 1950, fiind înmormântat pe 05 noiembrie 1950 în cimitirul evanghelic Lutheran din Orăștie.

Trebuie precizat ca atacul cerebral l-a suferit în urma faptului ca a fost dat afara din casa si din functia de prot de catre binvoitorii PMR . Una din binefacerile comunismului asupra intelectualilor vremii.

Lucrări publicate:

Schärhibesker, Lastich Geschichten ä saksesch (Schärhibesker,

Lustige Geschichten auf sächsisch Povestiri nostime în dialectul săsesc), Editura W. Kraft, Sibiu, 1921;

Vúm klene Piter uch senger Wält (Vom kleinen Peter und seiner Welt - Petrică în lumea lui), Editura W. Kraft, Sibiu, 1926;

Der Mérenziker. Schärhibesker und Lidcher (Der Korb mit Mähren. Schärhibesker und Liedcher - Coșul cu povești), Editura Kraft und Drotleff, Sibiu, 1937; reeditată în 1969 și 1975 la Editura Kriterion, București, cu traducerea în germană de Bernhard Capesius.

Referințe:

Bernhard Capesius, postfața la Der Merenziker, Editura Kriterion, București, 1975;

Johann Seiler, „Prelegere despre Otto Piringer în Drabenderhöhe", 10 aprilie 2005, https://www.siebenbuerger.de/zeitung/artikel/alteartikel/4126-vortrag-ueber-otto-piringer-in.html.

Traian Iacob



Inginer silvic, cercetător științific în domeniul ocrotirii naturii, director al Parcului Național Retezat.

S-a născut în orașul Cugir, la data de 21 februarie 1921. Tatăl, Gheorghe Iacob, era fiul învățătorului din Gușterița-Sibiu, mama, Maria, fiică de oier din Poiana Sibiului, Au fost opt copii la părinți - a avut doi frați și cinci surori.

A absolvit școala generală din cătunul Măgureni, satul Sibișel, comuna Beriu, din zona Orăștiei. Studii liceale la Orăștie și Timișoara, unde a absolvit Școala de Subingineri Silvici în anul 1942. În perioada 1942-1945 și-a făcut stagiul militar la Școala de Geniu din București, obținând gradul de sublocotenent. A luat parte la luptele împotriva trupelor fasciste pe teritoriul Ungariei și Cehoslovaciei. Pentru faptele de vitejie din timpul războiului a fost decorat cu „Steaua României – Clasa a V-a" cu panglică de „Virtute militară".

Întors de pe front a urmat cursurile Facultății de Silvicultură din

București 1945-1951, timp în care a fost angajat ca subinginer silvic la Direcția Bunurilor Academiei Române, București, apoi ca șef al Ocolului Silvic Orăștie.

În anul 1948 s-a căsătorit cu Ana Popa (fiica lui Popa Ilisie, antreprenor de construcții civile la București), cu care a avut un fiu – Iacob Dorin Zeno. Între anii 1951-1961 a îndeplinit funcția de șef al Serviciului de Pază și Protecția Pădurilor, la Direcția Silvică din Deva. În perioada anilor 1961-1972 și-a continuat activitatea de ocrotire a naturii, în Parcul Retezat, unde a fost angajat ca cercetător științific al Academiei Române, timp în care a construit Casa-Laborator „Gemenele", precum și alte 4 case, la Gura Zlata și Pietrile, și a realizat cercetări științifice privind „capra neagră și pinus cembra". Între anii 1972-1981 și-a continuat activitatea științifică la Parcul Dendrologic din Simeria, de unde s-a pensionat.

În timpul celor 30 de ani de activitate profesională pusă în slujba științei și ocrotirii naturii, a îndeplinit și alte activități voluntare de interes obștesc, și anume: președinte al Consiliului Județean pentru Ocrotirea Naturii, membru în Asociația Crescătorilor de Albine și președinte al Cercului acestei asociații, la Orăștie.

A publicat peste 300 de articole în reviste de specialitate numeroase studii și articole despre vegetația forestieră.

Între 1961-1972 a fost cercetător științific al Academiei Române, pentru Parcul Național Retezat. În această funcție a contribuit la crearea condițiilor administrării acestor rezervații, prin construirea a cinci case destinate cercetării, printre care și Casa-Laborator „Gemenele"; a realizat cercetări și studii originale, primele din țara noastră, privind ecologia și biologia zâmbrului și a caprei negre.

Timp de 30 de ani (1951-1981) a îndeplinit și funcția onorifică de președinte al Consiliului Județean pentru Ocrotirea Naturii, în județul Hunedoara. În această calitate a participat la simpozioane și sesiuni științifice în țară și străinătate.

A desfășurat o activitate intensă în direcția cercetărilor privitoare la protecția faunei și florei în regiunea noastră ți în calitate de membru al Asociației Crescătorilor de Albine, din 1965, și președinte al Cercului Apicol Orăștie.

Colaborări: „Revista pădurilor", „Ocrotirea naturii", „Sargetia", „Scientia naturae".

Trece în eternitate la 8 mai 2011.

Lucrări publicate:

„Ocrotirea naturii în Județul Hunedoara” - Editată de Comitetul Județean pentru Cultură și Artă, Deva, 1968;

Pune bazele seriei „Monumente ale naturii în regiunea Hunedoarei” (în colaborare), la Revista „Natura”, Seria Biologie, 1967.

Referințe:

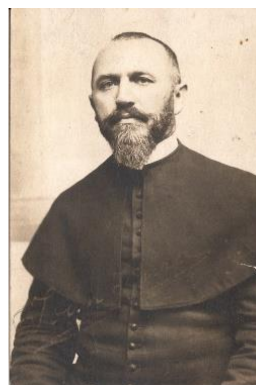
Biografia personalității prezentate;

Iliescu, Ion; Istrate, Tiberiu - „Orăștie - 750 de ani” - Volum editat de Casa Județeană a Corpului Didactic Deva, 1974;

Bodea, Minel - „Cercetătorul Traian Iacob – O viață în slujba ocrotirii naturii” - În „Cuvântul liber”, An XII, Nr. 2846, 17-18 feb. 2001;

Razba, Maria - „Personalități hunedorene” [Oameni de cultură, artă, știință, tehnică și sport (sec. XV-XX) – Dicționar]; Ediția a II-a revăzută și adăugită: Editura „Emia”, Deva, 2004.

Ioan Ienea



Canonic al episcopiei Greco-Catolice a Lugojului, protopop Greco-Catolic al Orăștiei, Deputat în Marea Adunare Națională de la Alba Iulia de la 1918, Senator.

S-a născut la 24 februarie 1879 în Lugoj, părinții săi fiind Iosif și Lucreția Ienea. Şcoala primară şi liceul le urmează în oraşul natal. În anul 1900, la terminarea studiilor liceale, îşi susţine cu succes examenul de bacalaureat, la Liceul Ramonţai din Oradea Mare. În toamna aceluiaşi an se înscrie la Facultatea de Teologie din Blaj, pe care o termină în anul 1904, în timpul facultăţii, frecventează şi cursurile şcolii normale, obţinând diploma de învăţător, la 15 iunie 1905. Pentru a-şi perfecţiona pregătirea didactică, Ioan Ieneaurmează un curs de pedagogie, la Budapesta, atestat prin Certificatul de absolvire, nr. 975 din 24 iulie 1909 .

La 15 februarie 1906, tânărul Ioan enea se căsătoreşte cu Ana Baboiu din Romos, născută la 3 noiembrie 1876 . Soţia sa, mai mare cu trei ani, îi asigură liniştea şi echilibrul necesar pentru a-şi desfăşura viitoarea carieră didactică şi apoi clericală, în perioada începutului de secol XX. Din căsătoria cu Ana Baboiu, au rezultat doi fii, loan (Ionel), născut la 3 ianuarie 1907 şi Nicolae, ce a văzut lumina zilei, la 16 aprilie 1910 .

În urma şcolilor absolvite, Ioan Ienea acumulează o pregătire deosebită, stăpânind, pe lângă limba română, limbile germană şi maghiară, la care se adaugă o bogată cultură muzicală şi pedagogică.

Este unul din motivele care îi îndreaptă paşii spre cariera didactică. începând din 29 noiembrie 1904, este angajat învăţător provizoriu la Şcoala greco-catolică din Lugoj , iar de la 8 decembrie 1906, devine învăţător titular .

Tot la Lugoj îndeplineşte misiunea de cantor al Catedralei şi conducător al corului Catedralei din Lugoj, în care cântase și el încă din clasele primare, și al Societății Corale Lira, unde funcționează până în 1914. A fost, de asemenea, o prezență activă în cadrul Reuniunii Învățătorilor Români Uniți din Ținutul Lugojului ca notar, vicepreședinte și delegat la examenele de sfârșit de an școlar, implicându-se, de asemenea, ca bibliotecar în activitățile Casinei Române din oraș.

La data de 28 noiembrie 1906 devine preot misionar eparhial . A fost numit învățător confesional român La 5 martie 1914, Ioan Ienea este numit preot în Orăştie şi administrator protopopesc al tractului Cugirului, iar după cinci ani de activitate prodigioasă, este ridicat, din 22 mai 1919, la demnitatea de protopop. El continua seria unor remarcabili protopopi care îndepliniseră această demnitate la Orăştie, între care amintim numele lui Nicolae Sanciali, loan Pop llieş, Iustin Moldovan , luliu Raţiu şi Vaier Traian Frenţiu.

Timp de peste 20 de ani preotul şi protopopul greco-catolic, Ioan Ienea, se va remarca prin zeloasa sa activitate desfăşurată pe tărâm bisericesc, şcolar, politic şi administrativ.

Hirotonit și confirmat ca preot printr-un decret semnat de episcopul greco-catolic al Lugojului, Vasile Hossu, în care îi erau evidențiate calitățile și recunoscute meritele. În calitate de preot în

protopopiatul Lugojului, a participat, în 1906, la expoziția de la București organizată pentru aniversarea a 40 de ani de domnie ai regelui Carol I, împreună cu un numeros grup de intelectuali bănățeni greco-catolici, condus de canonicul Ioan Boroș. În 1914 este numit paroh și protopop în Orăștie. Împreună cu protopopul ortodox Vasile Domșa a prezidat în noiembrie 1918 prima mare adunare publică politică și națională a românilor din Orăștie.

În 1908, cu prilejul pelerinajului făcut la Roma de reprezentanții bisericii greco-catolice lugojene, la jubileul celor cincizeci de ani de preoție a papei Pius al X-lea, Ioan Ienea a dirijat, sub cupola bazilicii San Pietro, Liturghia lui Gavriil Musicescu, în interpretarea corului colegiului „De Propaganda Fide", unde urmau cursurile mai mulți seminariști români. Era prima liturghie românească auzită în vestita biserică și interpretată în prezența Sanctității Sale. În 1911 a fost prezent la Blaj, la serbările jubiliare prilejuite de cei 50 de ani de la înființarea ASTREI.

Tot la nivelul activității ale în domeniul muzica, Ioan Ienea s-a remarcat prin înființarea mai multor coruri și societăți corale; printre acestea, merită a fi menționat corul mixt Unirea de la Orăștie, ale cărui baze au fost puse în anul 1922. Ioan Ienea a fost dirijorul acestui cor până în anul 1933, când este numit în oficiul canonic al Lugojului, locul său fiind luat de Valeriu Bora. A fost și unul dintre dirijorii Corului Reuniunii Meseriașilor din Orăștie, menționat în acest post de către presa locală în anul 1923, când a susținut diverse concerte în care a prezentat prelucrări folclorice, organizând și grupul de colindători al reuniunii. Tot Ioan Ienea a fost cel care a susținut, începând cu anul 1922, constituirea unui cor care să corespundă necesităților comunității greco-catolice din Orăștie, cor care a funcționat până în 1948 sub numele de Gloria.

Preotul Ioan Ienea a prețuit, de asemenea, istoria. Din anul 1933 s-au păstrat câteva însemnări ale sale după două vizite de documentare la cetățile dacice de la Costești și Grădiștea Muncelului, prima împreună cu episcopul Lugojului, iar cea de-a doua, cu canonicul Auguste Leman, doctor în teologie și litere, profesor la Universitatea Catolică din Lille și un profesor universitar din Paris, personalități istorice interesate de valoarea istorică a vestigiilor din Munții Orăștiei.

Reîntors la Lugoj în funcția de canonic al episcopiei, a fost ales delegat al Capitlului din oraș la alegerea episcopului de Lugoj, Alexandru Nicolescu, în scaunul mitropolitan de la Blaj.

La 24 aprilie 1919 Consiliul Dirigent Român din Sibiu îl numește profesor provizor de limba română pentru elevii români de la Liceul reformat Kún din Orăștie. După deschiderea Liceului românesc „Aurel Vlaicu" din Orăștie este numit ca profesor auxiliar de istorie și geografie în cadrul acestuia, funcționând în această funcție timp de trei ani.

La 1 iunie 1934 episcopul Dr. Alexandru Nicolescu îl numește canonic la Lugoj, unde funcționează până la 1 iulie 1942, când se pensionează.

Din activitatea politică notăm:

Ca deputat în Adunarea Națională din 1 decembrie 1918 a fost delegat al Protopopiatului Greco-Catolic din Orăștie, luând parte la dezbaterile purtate în sala din „Cetate" sub prezidiul lui Gheorghe Pop de Băsești.

Crescut din tinerețe sub influența politică a lui Coriolan Brediceanu, a fost un membru activ al Partidului Național Român din Orăștie, ajungând chiar președinte al organizației locale. La 15 decembrie 1928 a fost ales și senator pentru județului Hunedoara din partea Partidului Național Țărănesc.

Trece în eternitate in ziua de 3 august 1954, la Lugoj.

Recunoașteri:

Pentru meritele sale a primit mai multe distincții printre care Medalia „Răsplata Muncii pentru Biserică", clasa I în anul 1923.

Din 1928 este membru al Ordinului „Steaua României", în gradul de ofițer.

Referințe:

Ioan I. Șerban, Dorin Giurgiu, Ionela Mircea, Nicolae Josan, „Dicționarul personalităților Unirii. Trimișii românilor transilvăneni la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia", Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia, 2003;

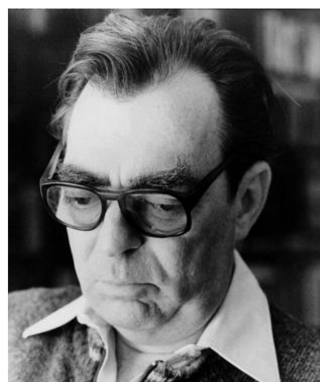
https://www.pressalert.ro/2016/01/timisoara-uitata-ioan-ienea-muzicianul-din-lugoj-care-dirijat-sub-cupola-bazilicii-san-pietro-cum-contribuit-la-istoria-banatului;

Gelu Neamțu, Mircea Vaida-Voevod, „1 decembrie 1918. Mărturii ale participanților”, vol. I-II, Editura Academiei Române, București, 2005;

Ioan-Marius Popa, „Coruri religioase românești din Orăștie în perioada interbelică”

https://www.revistateologica.ro/wp-content/uploads/2018/06/Ioan-Marius-Popa-Coruri-religioase-românești-din-Orăștie-în-perioada-interbelică.

András Szőllősy



Membru al Academiei Ungare, compozitor, muzicolog.

S-a născut la 27 februarie 1921 în Orăștie. A urmat studiile muzicale la școala privată de muzică a profesorului Ilona Csipkés din Cluj, ulterior a devenit elev la Liceul Reformat din aceiași localitate. În 1939 continuă studiile la Budapesta unde se înscrie la Academia de Muzică Liszt Ferenc cu specializarea în compoziție, precum și la filologie specializarea în limbile maghiară -franceză la Universitășii Pázmány Péter devenid membru al Colegiului Eötvös. Aici îi are ca profesorii pe Albert Siklós și János Viski.

În 1943, a obținut titlul de doctor în științe umaniste, cu teza de doctorat - care a fost publicată ulterior - cu titlul de „Kodály művészete” (Arta lui Kodály).

După ce a absolvit facultatea, din 1947 până în 1948, cu o bursă, și-a continuat studiile, ca elev al lui Goffredo Petrassi, la Accademia di Santa Cecilia din Roma, unde și predă. Ca mai apoi să fie invitat să predea la Academia de Muzică din Budapesta în 1950, unde a rămas timp de patru decenii.

După război, a început să publice, inițial scrierile sale de critică muzicală, ce au văzut „lumina tiparului” în revista Magyarok din Debrețin.

În 1950, a devenit profesor de istoria muzicii și teoria muzicii la Academia de Muzică și a ajutat la înființarea departamentului de muzică

maghiară alături de Bence Szabolcsi și Dénes Bartha. Se evidențiază, între anii 1950 și 1960, prin publicațiile științifice, (catalogarea lucrărilor lui Bartók și Kodály și publicarea scrierilor lor. Catalogul Bartok din Szőllősy a avut un succes deosebit, numerotarea acestuia cu indicația literei "Sz" este folosită la nivel mondial în biografii, programe de concert și înregistrări și compoziție. Împreună cu profesorii Szabolcsi Bence și Bartha Denes au pus bazele catedrei de științe muzicale. Publică „Catalogul lui Kodály" în 1953, „Bibliografia mare a lui Bartók" în 1955 și o carte despre Arthur Honegger în 1960.

Deși cariera sa compozițională a avut un început dificil, a fost întârziată de autocritica excesivă și mai presus de toate de „atmosfera politică". El mărturisea: *„... La mijlocul anilor ′50 a devenit evident pentru noi că trebuie să ne orientăm spre alte căi și că separarea noastră de noile fluxuri muzicale europene ne împinge inevitabil într-un fel de provincialitate. Am început să vorbim despre asta într-un cerc îngust de prieteni"*.

Totuși, din anii 1960, a devenit mai activ în componistică. Lucrarea sa „Tre pezzi per flauto e pianoforte" ce a fost publicată în 1964, și pe care Severino Gazzelloni a prezentat-o în concertele de la Darmstadt, Madrid și Veneția a câștigat premiul I de la „Tribuna Internațională a Companiilor de Radio" din Paris în 1970.

A compus Concertul al III-lea, în 1970, la cererea lui János Sándor și a Orchestrei Filarmonicii din Győr.

În 1972, a compus două lucrări pentru orchestră; „Trasfigurazioni" pentru Orchestra Radio, „La douăzeci și cinci de ani", și „Musica per orchestra", comandată de primăria capitalei Budapesta, cu ocazia centenarului unificării Pest-ului cu Buda și Óbuda. În 1973, a compus „Musica concertante" pentru Ansamblul de Cameră din Budapesta condus de András Mihály și lucrarea "Preludio, adagio e fuga" la cererea Dresdener Staatskapelle. Opera „Lehellet (V. Concerto)" scrisă în 1975, a fost comandată de Radioul Maghiar ocazia împlinirii a cincizeci de ani a lui György Lehel. Interesul lui Szőllősy sa îndreptat către genul vocal la începutul anilor 1980, astfel s-au născut patru compoziții vocale - strâns legate și foarte diferite, în același timp - corul mixt „in Pharisaeos", pentru corul feminin „Planctus Mariae". Renumitul ansamblu vocal britanic a cappella „The Singers of the King" îi comandă și cântă două dintre lucrările sale: „Fabula Phaedri" și „Miserere". Din a doua jumătate a deceniului muzica de cameră instrumentală a intrat în prim plan.

Din 1982, a creat tot mai multe lucrări vocale, moment în care i-au luat

naștere lucrările sale corale „In Pharisaeos" și „Planctus Mariae," precum și „Fabula Phaedri", comandată de King Singers, care a fost urmată de „Miserere". Opera „Canto d'utunno" din 1986, scrisă pentru postul BBC din Țara Galilor, este dedicată lui Péter Frankl Paesaggio con Morti fiind prezentată, în 1987, la Festivalul „St. Magnus" de pe insula Orkney din Scoția. Scrie „Elegia" în 1993 pentru Bienala de la Berlin 1995.

Szőllősy a fost activ și în muzica aplicată, între 1954 și 1977 a compus muzică pentru treizeci și unu de filme, șaptesprezece piese de teatru și optsprezece piese radiofonice.

András Szőllősy aparține generației de aur „șaptezeciștii" a compozitorilor maghiari. Din vasta sa operă mai amintim: „Noapte clujeană" pentru cor și cvintet de suflători, 1955 . „Concerto nr. III", 1968, „Pro Somno Igoris Stravinsky quieto", 1978 etc.

În 1993, a devenit membru al Academiei de literatură și arte Széchenyi.

Lucrări muzicale;

Csendes kévébe, József Attila-miniatűr 1947, Kolozsvári éjjel – énekhangra és fúvóskvintettre, Jékely Zoltán költeményére, Török Erzsinek dedikálva 1955, Nyugtalan ősz szólókantáta – bariton hangra és zongorára, Radnóti Miklós versére 1955, I. Concerto 1959, III. Concerto 1968, Trasfigurazioni – zenekarra 1972, Sonorità 1974, Pro somno Igoris Stravinsky quieto 1978, In Pharisaeos – vegyes karra 1982, Planctus Mariae – női karra, az 1956. október 23-án elhunyt édesanyát sirató kórusmű

Fabula Phaedri – hat férfi szólistára (két alt, egy tenor, két bariton, egy basszus), a King's Singers együttes megrendelésére 1982, In Phariseos – vegyes karra, 1982, Miserere – szextett (a King´s Singers együttes megrendelésére) 1984, Tristia per archi – (Maros-sirató) Maros Rudolf emlékére 1983, Töredékek – dalciklus mezzoszoprán hangra, fuvolára és mélyhegedűre (a szöveget a szerző állította össze Lakatos István költeményeiből) 1985, Elégia – fúvósötösre és vonósötösre

Vonósnégyes 1988, Paesaggio con morti (Tájkép halottakkal) – zongorára, Frankl Péternek 1988, Passacaglia Achatio Máthé, in memoriam – szólógordonkára és vonósnégyesre 1997, Addio Kroó György emlékére – szólóhegedűre és vonós kamaraegyüttesre (négy hegedű, két brácsa, két cselló és nagybőgő) 2002, 31 filmhez, 17 színpadi darabhoz és 18 rádiójátékhoz komponált zenét. Ezek közül is kiemelkedik a Mikszáth Kálmán hasonló című regénye alapján elkészített

A fekete város c. film zenéje. Vele dolgozott Hegedűs Géza, Sára Sándor, Kósa Ferenc, Gaál István, a színházak pedig Vörösmarty-, Móricz-, Szophoklész-, Plautus-, Shakespeare- és Brecht-darabok előadásaihoz rendeltek zenét tőle.

A decedat la 6 decembrie 2007 la Budapesta.

Pentru munca sa remarcabilă de compozitor și istoric muzical, a primit numeroase premii:

Premiul Erkel în 1971,

Titlul de artist emerit în 1974,

Titlul de artist remarcabil în 1982,

Premiul Kossuth în 1985, Premiul Bartók-Pásztory în 1986 și 1998,

În 1987 a fost distins cu Commander l'Ordre des l'Arts et des Lettres acordat de guvernul francez,

În 2002 a primit Marele Premiu pentru Patrimoniul Cultural, În 2006 a fost distins cu Ordinul Republicii Maghiare crucea cu stea pentru civili,

În 2007 a primit Premiul Széchenyi.

Cărți publicate:

A mi dalaink. Ifjúsági daloskönyv; 7. kiad.; átdolg., bőv. jegyz. Szőllősy András;Ifjú Erdély, Kolozsvár, 1942;

Kodály művészete; Pósa Károly Könyvkereskedő, Budapest, 1943;

Bartók Béla válogatott zenei írásai; összeáll. Szőllősy András, bev., jegyz. Szabolcsi Bence; Magyar Kórus, Budapest, 1948 (A zenetörténet kézikönyvei, 3.);

Szőllősy András: Kodály-jegyzék 1953;

Kodály Zoltán: A zene mindenkié; szerk. Szőllősy András, sajtó alá rend. Martos Vilmos; Zeneműkiadó, Budapest, 1954;

Bartók Béla válogatott írásai; sajtó alá rend. Szőllősy András; Művelt Nép, Budapest, 1956;

Arthur Honegger; Gondolat, Budapest, 1960 (Kis zenei könyvtár, 16.);

Bartók Béla összegyűjtött írásai I.; közread. Szőllősy András; Zeneműkiadó, Budapest, 1966;

Bartók Béla műveinek jegyzéke (Bibliographie der Werke Béla Bartóks, 1972, magyarul 1976.

Referințe:

Centrul de Muzică din Budapesta al Academiei de literatură și arte Széchenyi, https://info.bmc.hu/rolunk/.

Martie

Nicolae Văideanu



Inventator, constructor de rachete, traducător.

S-a născut la 3 martie 1911 la Pricaz (sat lângă Orăştie) într-o familie de gospodari. După absolvirea școlii elementare în comuna natală, urmează studiile secundare la Liceul Aurel Vlaicu din Orăștie, bacalaureatul luându-l la Liceul Decebal din Deva. Studiile superioare și le-a făcut la Universitatea din Bucureşti al cărei titrat este în anul 1938. Studiile de specialitate şi le-a făcut la institutele şi bibliotecile bucureștene cu audierea cursurilor Politehnicii din Bucureşti, din ale cărei biblioteci a tradus, după 1944, optsprezece lucrări de strictă specialitate. F. Schule şi mecanica fluidelor şi a gazelor. Iată câţiva din autorii traduși R.E. Pelteric, Herman Oberth, H. Thirring, Ev Sanger, M. Valier, R. Roader, F. Schule, W. Hofmann, Opell şi alţii.

În această perioadă a lucrat timp de unsprezece ani în centrala unui minister. A avut contribuții practice şi teoretice în dezvoltarea tehnicii rachetelor, concretizate în brevete de invenţii (camere de ardere multiple), dozatoare şi alternatoare de propulsaţii penrtu rachete, studii, machete.

În mai 1941 şi octombrie 1944 a reuşit să breveteze rachetele cu ardere multiplă. La Atelierele Mecanice din Petroşani a proiectat şi a construit parţial, o rachetă cu combustibili lichizi (udovilul), pentru care a brevetat un sistem de dirijare şi sistemele de alimentare cu propergoli. La Orăştie, în casa sa, puteau fi văzute şi examinate „farfuriile" lui zburătoare, precum şi o serie de dosare cu calcule, studii şi cercetări în domeniu.

Nicolae Văideanu și-a dedicat întreaga viaţă dezvoltării tehnicii rachetelor, având contribuţii importante, teoretice şi practice, în sensul acesta, care s-au concretizat în brevete de invenţii. Unele dintre invenţiile sale se referă la dozatoare şi alternatoare de propulsaţii pentru rachete, pompe, turbo-pompe, destinate rachetelor. A realizat multe studii şi machete.

În perioada celui de-al doilea război mondial, Nicolae Văideanu a întocmit planuri de execuţie pentru rachete cu camere de ardere

multiple, precum şi mai multe tipuri de turbine de gaze. Merită subliniat faptul că el îşi desfăşura activitatea de cercetare având posibilităţi tehnice şi financiare mult mai reduse în comparaţie cu cei care lucrau în Germania, în mare secret, încercând să realizeze armele cu care naziştii sperau să câştige războiul.

În modesta sa locuinţă din Orăştie puteau fi văzute și examinate „farfuriile" lui „zburătoare", dar şi multe dosare şi tabele cu calcule, studii şi cercetări ştiinţifice în domeniul respectiv. Din păcate, unele dintre cărţile, machetele, studiile şi alte obiecte personale au dispărut odată cu casa ce ia fost demolată.

S-a stins din viaţă la Orăştie în anul 1981.

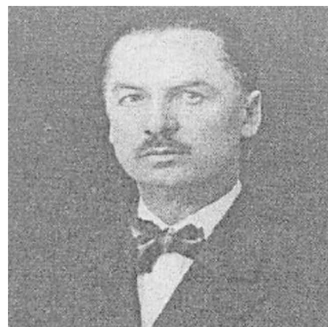
În anul 1999 i s-a acordat titlul de „Cetăţean de Onoare" post-mortem al municipiului Orăştie.

Referinţe:

Cornel Nistorescu, „Reporter de la sfârșitul lumii (1978-1988) nonficțiuni", editura Compania, București, 2013;

Maria Razba, „Personalităţi Hunedorene Oameni de cultură, artă, ştiinţă, tehnică şi sport (sec. XV - XX) Dicţionar" Ediţia a 2-a, revăzută şi adăugită, Ed Emia, Deva 2004.

Gheorghe Dubleșiu



Avocat, senator.

S-a născut în data de 11 martie 1875, într-o familie de țărani din Romos, fiind al patrulea copil al soților Nicolae și Ana Dubleșiu. Tatăl avea 50 de ani și mama – 35 de ani când li s-a născut al patrulea copil. De altfel, el a rămas orfan de tată la vârsta de 13 ani, în 1888. Gheorghe Dubleșiu, uneori apare în documente ca George sau Georgiu Dubleșiu ori Dubleș, chiar și György Dubleșiu

A urmat gimnaziul la Orăștie și Sibiu, după care s-a înscris la Facultatea de Drept a Universității din Cluj Napoca, apoi la Budapesta, obținând doctoratul în Drept.

După terminarea studiilor, s-a stabilit la Hunedoara, unde a

devenit avocat. Exact în anul în care a murit mama sa, 1903, ziarele anunță că dr. Gheorghe Dubleșiu și-a luat cenzura de avocat. „Dl Dr. George Dublesiu a depus la Budapesta cu succes bun censura de advocat. Sincerile noastre felicitări!”, anunța ziarul „Bunul econom” în iunie 1903. Și revista „Familia” scria că dr. Gheorghe Dubleșiu e un nou avocat român, care „de curând a făcut censură de advocat ș-a deschis cancelarie la Hunedoara”.

Nu se știe exact când dr. Gheorghe Dubleșiu a intrat în Partidul Național Român, dar nu este nimic ieșit din comun, având în vedere că era implicat în mișcarea națională a tinerilor transilvăneni, ca mai toți studenții români de la Budapesta.

În anul 1916 s-a numărat printre cei 8 hunedoreni care au fost escortați de jandarmi la Hațeg spre a fi internați și ulterior urmând să fie trimiși în Ungaria. Surprinzător, prefectul de atunci, Ladislau Mara, a intervenit și cei 8 au fost trimiși înapoi acasă după 24 de ore.

Dr. Gheorghe Dubleșiu s-a numărat printre cei care au participat în data de 2 noiembrie 1918, la Arad, la consfătuirea convocată de fostul ministru al Naționalităților pe atunci, Oscar Jazzy, la Arad, pentru încheierea unui pact cu românii. Prezența lui Dubleșiu la Arad arată ce personalitate importantă era între românii din Transilvania. Negocierile au eșuat, Dubleșiu s-a întors la Hunedoara și în data de 5 noiembrie în oraș s-a constituit primul Sfatul Național Român din județ, în cadrul unei adunări ce a fost convocată în Piața mare. Firesc, dr. Dubleșiu a fost ales președinte și Teofil Tulea, vicepreședinte.

Acest sfat imediat a organizat și activat Garda Națională atât în oraș, cât și comunele vecine pentru susținerea ordinei și paza avutului privat și public. Președintele Gărzii a fost dr. George Dubleșiu, iar comandantul ei, Victor Mușa, sublocotenent în rezervă, doar o perioadă.

În 25 noiembrie 1918, dr. Gheorghe Dubleșiu, alături de alți 4 membri ai Sfatului/Consiliului, îl schimbă din funcție pe primarul de atunci al Hunedoarei, Ștefan Imre: „În 25 noiembrie 1918 s-a depus de către Sfatul Național primarul de pe atunci, Ștefan Imre, și s-a predat oficiul Primăriei lui Teofil Tulea, pe atunci prim-notar al Primăriei, de la care președintele Sfatului George Dubleșiu în prezența a încă 4 membri /: dr. George Dănilă, Valer Bejan, Simion Chirca și Nicolae Muntean:/ a luat jurământ și l-a instituit de primar, despre ce s-a dresat

proces – verbal, azi aflător în posesia numitului Teofil Tulea", se arată într-un document scris de către Teofil Tulea, care a rămas primar al Hunedoarei până în noiembrie 1933.

A fost actorul principal al evenimentelor din Hunedoara care au precedat Marea Adunare de la Alba Iulia. În Hunedoara a fost înființat primul Consiliu Național Român din județ.

În 30 noiembrie 1918, în frunte cu dr. Gheorghe Dubleșiu, sute de hunedoreni au plecat spre Alba Iulia. A fost delegat oficial din partea cercului electoral Hunedoara la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

După Unire, a fost printre fruntașii hunedoreni care au scris în primul ziar românesc din județ și deschis la Hunedoara în 1919 și numit „Glasul Hunedoarei".

În iunie 1919 a fost numit prefect al județului Ciuc, funcție pe care a îndeplinit-o până în aprilie 1920. Cam în această perioadă a devenit membru al Partidului Național Liberal, iar Guvernul îl numește prefect al județului Hunedoara, rămânând în acest post spre sfârșitul anului 1925. A fost și senator PNL. Pe la începutul anilor '30 se retrăsese din politica mare și îl regăsim consilier la Hunedoara.

În 1935 a plecat la Sibiu, unde și-a deschis un birou notarial.

A fost decorat cu „Coroana României" în grad de comandor.

A trecut în veșnicie la 28 decembrie 1938, fiind înmormântat în Romosul natal.

Referințe:

Monalise Hihn, „1918: Dr. Gheorghe Dubleșiu, președintele Consiliului Național Român din Hunedoara", http://hunedoaralibera.ro, 24 aprilie 2018.



Mircea Zdrenghea



Pictor, etnograf, a fondat la Orăștie „Muzeul Satului Transilvan” din Orăștie.

S-a născut la 12 martie 1957, a copilărit pe strada Crișan și prin viile și livezile din spatele casei, iar gimnaziul l-a urmat în cadrul Liceului „Aurel Vlaicu”, iar clasele liceale la Liceul „Lucian Blaga” din Sebeș, iar asta pentru că îi plăcea cel mai mult sportul și dorea să-și croiască o carieră de sportiv. Cum la Deva a fost respins din cauza înălțimii mai puțin promițătoare la acea vârstă, a ales liceul de la Sebeș, cu o bază sportivă foarte dezvoltată. Acolo însă, a început a-și cultiva un alt talent și anume desenul și pictura, fapt pentru care, după absolvirea celor trei ani ai secției de Arte Plastice a Școli Populare de Artă (1977 – 1980), a urmat cursurile Institutului de Pictură Bisericească din București (1981 – 1985), chiar și în acei ani ai comunismului ateist el primind acasă o educație creștină.

Astfel, după absolvirea studiilor universitare în 1985, și-a croit drum în viață pictând biserici, realizând pictura bisericilor din Baru Mare, Valea Lupului și Cucuiș din județul Hunedoara, Negrești-Oaș (Satu Mare), Tg. Cărbunești (Gorj), precum și paraclisul Mănăstirii Strungari (Alba). De asemenea, a mai restaurat și pictura bisericii ortodoxe din Romos (Hunedoara).

Însă nu s-a limitat la pictarea bisericilor, ci a creat lucrări și în pictura de șevalet, participând la expoziții de grup sau personale, în țară și în afara ei, devenind și membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România în anul 2000. În țară, în afara Orăștiei, a mai expus la Deva, Cluj, Sibiu și București (în grup) și la Deva, Alba-Iulia și din nou București (personale). Peste hotare, a expus la Schalfelden (Austria), Bad Säckingen (Germania), Albert (Franța) şi Viena. Lucrările sale, afară de icoane, cuprind în special peisaje rurale și citadine sau din natură, precum și portrete de țărani, cu preponderență din zona Orăștiei.

O pasiune aparte a artistului o reprezintă restaurarea unor obiecte vechi și, în mod deosebit, colecționarea de obiecte din inventarul

țărănesc tradițional, mediul rural neaoș fiind una din predilecțiile sale majore. De aici și dedicarea sa realizării unui muzeu destinat patrimoniului material tradițional, aflat într-un ireversibil proces de disparție, locul acestuia luându-l, chiar și în satele depărtate, obiectele și construcțiile în ton cu epoca, locuitorii satelor, atât câți au mai rămas, simțind și ei nevoia spălatului cu mașina, nu manual, al folosirii tractoarelor și utilajelor agricole moderne, în locul carelor sau căruțelor ori al plugului tras de cai sau vite, al caselor de cărămidă în locul celor de lemn, al termopanelor, canalizării, apei la robinet, aragazului, luminii electrice, betonului, asfaltului etc. Această evoluție a dus la necesitatea creerii unor muzee specifice care să conserve și să expună cultura tradițională materială, mobilă și imobilă. De regulă, asemenea așezăminte sunt apanajul autorităților, rareori încumetându-se cineva la o acțiune pe cont propriu și din contul bancar personal.

Începutul a fost destul de anevoios, ca orice început într-un domeniu până atunci neatins de Mircea Zdrenghea. În anul 2003, a pus bazele unei asociații non-profit dedicată materializării acestui deziderat, pe care a numit-o „Patrimonium" și a consacrat-o juridic în martie, anul următor, el fiind președinte.

Cum în Orăștie nu exista un teren adecvat disponibil (ne-agricol, suficient de întins și poziționat în preajma unei căi de acces), cel mai potrivit a fost găsit în apropiere de Orăștie, pe teritoriul administrativ al comunei Turdaș, chiar lângă DN7, străbătut fiind de pârâul Turdaș și străjuit de dealul Hula Turdașului, în vârful căruia se ridică monumentul „Semn Dacic", o sabie dacică (falx) impunătoare, pe un soclu pe măsură, al cărui autor a fost sculptorul orăștian Nicolae Adam, fiind vizibilă încă din depărtare, venind dinspre Deva. Aflat în patrimoniul privat al comunei Turdaș, terenul a fost obținut pentru muzeu la schimb cu o altă suprafață deținută de Mircea Zdrenghea. Autoritățile locale ale comunei au sprijinit permanent acțiunile de ridicare a muzeului, consiliul local adoptând recent și o hotărâre prin care terenul inițial al muzeului este extins pe Hula Turdașului, asociația „Patrimonium" urmând a se îngriji astfel de „Semnul Dacic", inclusiv prin realizarea unor trepte de acces din șoseaua DN7.

Revenind la începuturi, au urmat câțiva ani de pregătire,

obținându-se avizele necesare și împrejmuind terenul. Prima construcție a fost o mică biserică din piatră, reconstituită după cea de la Cerul Băcăinți, jud.Alba, aflată în ruină și dezafectată, lucrările de ridicare a zidăriei și turlei fiind încheiate în anul 2009. De atunci, au fost adăugate, an de an, mai multe case din lemn și una din piatră, toate fiind achiziționate din satele situate în Munții Orăștiei și Apuseni (inclusiv Poiana Ruscăi), săpându-se și o fântână cu cumpănă, ghizdul fiind dintr-un singur bloc de piatră, ca și vălăul alăturat, ambele piese fiind vechi, originale.

Cu siguranță, se poate spune că Mircea Zdrenghea este una dintre personalitățile care lasă o frumoasă urmă în evoluția centrului de cultură care a fost și rămâne Orăștia.

Referință:

Interviu cu personalitatea prezentată, Dan Orghici.



Vizitați Muzeul „Satului tradițional”

Se află în apropiere de Orăștie, chiar lângă DN7, fiind lângă pârâul Turdaș și străjuit de dealul „Hula Turdașului”, în vârful căruia se ridică monumentul „Semn Dacic”,
o sabie (Sica) dacică impunătoare, pe un soclu pe măsură, al cărui autor a fost sculptorul orăștian Nicolae Adam, fiind vizibilă încă din depărtare, venind sau/și ieșind spre Deva.

Nicolae Raboca

Profesor universitar, doctor în geografie.

S-a născut la 12 martie 1936, în satul Vălişoara, comuna Balşa. Școala primară în Balșa apoi a urmat „Şcoala Medie Tehnică” din Orăştie, promoţia 1954.

Absolvent al promoției 1962 la Facultatea de Ştiinţe Naturale din Cluj. Definitivând studiile cu diploma de „Doctor în geografie”, în anul 1980.

Din 1962, carieră didactică la Facultatea de Geografie, Catedra de Geografie Umană şi Regională, de la Universitatea „Babeş-Bolyai” din Cluj-Napoca. O prestigioasă activitate ştiinţifică.

A publicat numeroase lucrări, studii, articole în reviste de specialitate, manuale şi îndrumătoare universitare.

Lucrări publicate:

Geografia solurilor. îndrumător de lucrări practice, Cluj-Napoca, 1978;

Elemente de geografia populaţiei, 1983;

Probleme de geografie aplicată, 1986 (în colab.);

Geografia populaţiei şi aşezărilor umane, 1989 (în colab.);

Geografie economică şi Turism, 1992 (în colab.);

Agricultura mondială. Aspecte geografice, 1994;

Podişul Secaşelor, 1994;

Energetica Mondială, 1995;

Municipiul Turda. Studii de geografie aplicată, 1996;

Europa. Resurse metalifere, 1997;

Geografie economică generală, 1997.

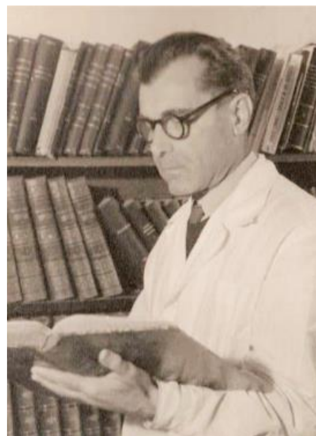
Referinţe:

Clujeni ai secolului 20. Dicţionar esenţial, Casa cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2000;

Dan Fornade „Personalități Clujene 1800-2017) dicționar ilustrat”, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2017;

Colectiv redacțional sub îndrumarea „Bibliotecii „Ovid Densușianu”, Deva „Judeţul Hunedoara – Monografie, vol. V (Personalităţi hunedorene)”, Editura Emia, Deva, 2015.

David Prodan



Membru al Academiei Române, profesor universitar doctor, arhivist, istoric.

S-a născut la 13 martie 1902 în satul Cioara, județul Alba. David Prodan s-a născut în familia lui Ilie Prodan şi al Anei Moţu. Bunicii materni au fost Mihăilă Moţu (moţ ca origini) şi Safta Pienar. Bunicii paterni au fost Ion Prodan şi Ioana Prodan (proveniţi din două familii Prodan diferite). Ilie şi Ana au avut patru copii: primul născut, David, urmat de Ana, Saveta şi Ion. Mama lui David, Ana, a murit la vârsta de 28 ani, pe când el avea doar şapte-opt ani.

David Prodan a învăţat să scrie şi să citească acasă, de la tatăl său, înainte de a merge la şcoală. Şcoala primară a făcut-o în satul natal.

Pentru a putea merge la gimnaziu, era obligatoriu în acea vreme ca elevii să ştie să vorbească limba maghiară. Din acest motiv, David a fost nevoit să repete clasa a patra primară, la Sebeş, pentru a învăţa limba maghiară. Gimnaziul l-a făcut la Sebeş, județul Alba, după care, în anul şcolar 1913-1914, a fost înscris la „Colegiul Reformat Kún" din Orăştie. Prăbuşirea Imperiului austro-ungar l-a surprins pe tânărul David în clasa a X-a. Din anul 1919 şi-a continuat studiile liceale la nou înfiinţatul liceu „Aurel Vlaicu" fiind absolvent al promoției 1921.

Ca elev de liceu, David a ajuns pentru prima oară în România, la Bucureşti, în anul 1921, ca participant la concursul „Tinerimii Române". După terminarea studiilor liceale a plecat la Cluj, unde a intrat translator la Direcţia Generală CFR.

În toamna aceluiași an s-a înscris ca student la „Facultatea de Litere, la limba română şi istorie" din Cluj, abandonând după câteva luni slujba de translator, pentru a putea să se ocupe de studii.

Printre profesorii de renume care i-au predat disciplinele de studiu la facultate se numără Sextil Puşcariu, Gheorghe Bogdan-Duică, Vasile Bogrea, Alexandru Lapedatu, Ioan Lupaş, Ion Ursu şi Silviu Dragomir. A luat licenţa, *magna cum laude*, în anul 1924, în istorie şi arheologie.

În timpul facultăţii a fost corector la publicaţia „Societatea de Mâine” şi secretar de redacţie la „Ardealul Tânăr”. A scris puţin şi pentru „Gând românesc”.

Pentru a se întreţine financiar în timpul facultăţii, a dat lecţii la şcoala de ucenici. Ca student a dus-o foarte greu din punct de vedere pecuniar, ajungând să se îmbolnăvească de plămâni din cauza condiţiilor inadecvate în care locuia.

A obținut titlul de doctor în istorie în anul 1938. Teza sa de doctorat a avut ca subiect „Răscoala lui Horea, din Transilvania, din anul 1784” a fost notată cu „magna cum laude”.

După terminarea facultăţii, a intrat la Arhivele Statului din Cluj, ca arhivist. După treisprezece ani lucraţi în condiţii nepotrivite la Arhive, s-a mutat ca suplinitor la Biblioteca Universităţii, la arhiva istorică. După o vreme, a fost încadrat la această instituție ca bibliotecar clasa a III-a.

În 1930 a făcut, pe cheltuială proprie, o excursie de studii, de două luni, în Europa: a vizitat arhivele din Budapesta şi Viena, atât la dus, cât şi la întors. În itinerar au mai fost incluse nordul Italiei, Elveţia şi Parisul.

În 1940, David se căsătorește cu Floarea Vlădescu și trăiesc împreună 60 de ani.

După Dictatul de la Viena din 30 august 1940, când nord-vestul Transilvaniei, inclusiv oraşul Cluj, a fost cedat de România Ungariei, David Prodan, împreună cu personalul Bibliotecii Universitare, a plecat în refugiu la Sibiu. Aici el a locuit o vreme în locuinţa lui Sextil Puşcariu.

În timpul celui de-al doilea război mondial, D. Prodan a fost concentrat în armată, lucrând în birourile Regimentului 91 Infanterie la Alba Iulia, Corpului VI Armată la Timişoara şi Corpului VII Armată la Sibiu. A lipsit foarte puţin să nu fie trimis pe frontul de est.

Având în tinereţe înclinaţii politice de stânga, pornind de la ţărănism, a fost arestat de Siguranţă în anul 1943 şi deținut timp de o lună, fiind ulterior eliberat. Contactul cu armata sovietică care intrase în România a fost dur pentru David Prodan şi l-a îndepărtat pe acesta de ideile de stânga pe care le avea.

În anul 1945 a fost printre primii universitari care au revenit în

Clujul eliberat de sub ocupaţia armatelor germano-maghiare. În acea perioada a lucrat ca bibliotecar arhivist la Biblioteca Universitară şi şef de lucrări suplinitor şi făcea parte dintre primii universitari care erau activişti de partid.

În anul 1947 a refuzat să îşi ridice carnetul de membru de partid şi a lăsat chiar o scrisoare de demisie din partid. Foştii colegi de partid l-au sancţionat pentru acest gest în anii 1950.

În anul 1948 a fost ales membru corespondent al Academiei Române şi a început cariera universitară. A primit postul de profesor la Catedra de Istorie modernă a României. În acelaşi timp a fost şi şef de secţie la istorie medie. În perioada anilor 1950, în urma imputării faptului că a vrut la sfârşitul anilor 1940 să părăsească partidul, a fost mutat de la Catedra de istorie modernă a României la Catedra de istorie medie. A rămas la această catedră până la vârsta de 57-58 ani.

În anul 1955 a participat la Congresul istoricilor de la Roma. Tot în anul 1955 devine membru titular al Academiei Române.

S-a pensionat înainte de vreme, la vârsta de 60 ani.

A fost membru al Asociaţiei Istoricilor Americani.

În perioada 1991-1992 a fost preşedinte de onoare al Centrului de Studii Transilvane.

A trecut spre eternitate în Cluj-Napoca la 11 iunie 1992, având 90 de ani. Este înmormântat în cimitirul municipiului Cluj-Napoca.

Cărți publicate:

Răscoala lui Horea în comitatul Cluj şi Turda (teză de doctorat);

Răscoala lui Horea (două volume);

Teoria imigraţiei românilor din Principatele Române în Transilvania în veacul al XVIII-lea (1944);

Iobăgia pe domeniul Băii de Arieş;

Supplex Libellus Valachorum (1948);

Supplex Libellus Valachorum – 1804 (1970);

Documente privind istoria României (colaborator);

Tratatul de Istoria României (responsabil de volumul III);

Urbariile Ţării Făgăraşului;

Iobăgia în Transilvania în secolul al XVI-lea (1967);

Iobăgia în Transilvania în secolul al XVII-lea (1986);

Problema iobăgiei în Transilvania 1700-1848 (1989);

Transilvania şi iar Transilvania (1992).

Recunoștințe:

„Asociaţia Arhiviştilor” din România se numeşte David Prodan;

Şcoala generală cu clasele I-VIII din Săliştea, judeţul Alba, și o şcoală generală cu clasele I-VIII din Cluj-Napoca, judeţul Cluj, se numesc David Prodan;

Un colegiu naţional din Cugir, judeţul Alba, se numeşte David Prodan;

Un bust al lui David Prodan a fost ridicat în localitatea Săliştea, judeţul Alba;

O stradă din Cluj-Napoca, judeţul Cluj, se numeşte Academician David Prodan.

Referință:

David Prodan ,,„Memorii”, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1993.

Emanoil Secui (Manolică)



Pictor, profesor de desen.

S-a născut la 13 martie 1911 în Orăștie. Tatăl, Manole, a fost antreprenor, constructor de drumuri, iar mama, Paraschiva născută Pinciu. A fost absolvent al Liceului „Aurel Vlaicu” din Orăștie absolvent al promoției 1930. Se specializează în pictură Bizantină, în anul 1939, la „Academia de Arte Frumoase”, secția Pictură din Timișoara.

A predat desen la Liceul Aurel Vlaicu, între anii 1949 și 1953, din urbea natală până când tâlharășii, scuzați tovarășii din noua conducere a Orăștie decid să numească, un **neica nime’**, **ajutor de șofer,** (nu era apt să conducă o mașină dar putea conduce pe calea pierzării generații de elevi și frânge cariera unor DASCĂLI) ca director al Școala profesională chimică (Între anii 1948-1954, prin reforma învățământului din luna august, liceul este desființat şi transformat în Școala profesională chimică). În noua funcție, ajutorul de șofer, aruncă cărțile din bibliotecile elevilor și profesorilor iar în locul bibliotecii pune rafturi metalice pentru scule. Ei bine acest neica nime’, în urma

unei glume făcute de profesorul Secui, vine la clasa acestuia și îi spune că nu știe să țină o oră de curs și că habar nu are de artă. „Ajutându-l” pe tânărul dascăl să fie dat afară din școală, pentru incapacitate profesională.

După terminarea facultății deschide, în urbea natală, un atelier de pictură, într-un loc cu multă încărcătură istorică și artistică, în fostul atelier fotografic al lui Leopold Adler.

«(…) Dornic să lucrez, am luat legătura cu pictorul Secui Emanoil (Manolică), cel care era și el absolventul școlii pe care o urmasem la Timișoara și care era foarte talentat, un mare maestru. Aveam un atelier de pictură în centrul orașului unde era vechea centrală telefonică, unde în curte un fotograf german îi închiriase atelierul și unde noi lucram portrete de ale oamenilor mari, în ulei, pe care le comandau instituțiile și întreprinderile din oraș.

Fiind singurii pictori din oraș, doream mult, ca viața artistică și arta din Orăștie să fie ridicată la nivelul marilor orașe.

Artistul Secui îmi era și un sfătuitor permanent, datorită lui am ajuns din nou la Orăștie, la liceul „Aurel Vlaicu”, liceul unde am funcționat ca profesor de desen și istoria artelor.», spunea pictorul Gavril Tengheru în interviul „Ajuns la vremea amintirilor – Interviu cu pictorul și profesorul Gavril Tengheru” , scris de Marius Petruța.

În 1958 realizează decorurile pentru opereta „Crai Nou” de Ciprian Porumbescu. Iar în 1960 realizează decorurile pentru opereta „Ana Lugojana” de Filaret Barbu. Ambele puse în scenă de dirijorul Ioan Popa, interpretate de soliști din oraș și cu orchestră formată din Orăștieni.

„Secui Manole, un visător care s-a risipit în cele mai diverse acțiunii și măiestrii, a fost un bun scenograf. El este autorul decorurilor de la Ana Lugojana și Crai Nou. Absolvent al facultății de Arte Frumoase de la Timișoara, Manole Secui a trăit 50 de ani în Orăștie a stat mereu în apropierea plasticii și a creat.”, scria Ion Iliescu la pagina 319 din monografia „Orăștie 750 de ani”.

Deșii „sfinții” acelor vremuri erau în totală contradicție cu Sfinții Biserici pictorul Secui Manole înfrumusețează lăcașurile de cult ortodoxe din Dâncu Mare, Dâncu Mic, Boșorod și altele prin pictarea Iconostaselor și a Icoanelor Împărătești.

Pictează portele lui Albert Einstein și Alexandru Cişman la Universitatea de Vest din Timișoara; la Liceul Aurel Vlaicu din Orăștie execută portretele lui: Aurel Vlaicu, Henry Coandă, Grigore Moisil, Victor Babeș, George Enescu, Constantin Brâncuși, Mihail Kogălniceanu. Pictează portrete de scriitor Români la Școlile Gimnaziale din localitățile: Beriu, Orăștioara de Sus, Pucioasa (școala „Elena Donici"), Găiești, Petrești, Josenii Bârgăului.

A fost un iremediabil anticomunist însă și atunci ca și acum lupta împotriva sistemului continuă să fie un produs limitat, de uz intelectual în care reflexele academice nu sunt dublate de faptele masei inerte.

A trecut în eternitate la 5 iunie 1988, la Orăștie.

Referințe:

Biografia personalității prezentate scrisă de fiul domiei sale;

Ion Iliescu și Tiberiu Istrate „Orăștie 750 de ani", Casa județeană a corpului didactic, Deva, 1974;

Marius Petruța, „Ajuns la vremea amintirilor – Interviu cu pictorul și profesorul Gavril Tengheru" , „Informația Orăștiei", anul III, nr 5 (12), Orăștie, mai 1994.

Maria Miertoiu



Artist plastic, profesor.

S-a născut în 14 martie 1957, la Orăştie. Școala primară o face în orașul natal apoi devine absolventă a Liceului de Artă din Deva promoția 1976. Urmează studiile universitare la Academia de Artă „Ioan Andreescu" din Cluj, secţia textile, promoţia 1981.

Activitatea de creaţie şi-a început-o în Fabrica de mătase din Deva, unde a lucrat timp de 11 ani în creaţia de modele.

A fost profesoară la Liceului de Muzică şi Arte Plastice „Sigismund Toduţă" din Deva, vreme de peste 20 de ani.

„Aventura în lumea artei a început în clasa I-a de şcoală, când învăţătoarea mea a descoperit talentul pe care îl aveam. Vocaţia de

profesor am descoperit-o fiind invitată să predau la liceul vocaţional de arte din Deva. După prima apariţie în faţa copiilor, am avut credinţa că voi putea construi acest demers, un demers pedagogic care să se îmbine armonios cu cel de artist vizual. Vocaţia artistică am descoperit-o urmând fiecare treaptă de formare specifică acestui domeniu. O formare continuă care nu a încetat nici acum", spunea Maria Miertoiu într'un interviu realizat de Grigore Roibu.

Cercetarea didactică şi artistică şi-a început-o în cadrul Liceului de Muzică şi Arte Plastice „Sigismund Toduţă" din Deva, unde activează ca profesor de peste 20 de ani.

În creaţia decorativă, artista foloseşte tehnicile mixte pe suporturi textile şi hârtie, tuşuri, culori acrilice sau coloranţi acestea fiind principalele materiale de lucru cu ajutorul cărora Maria Miertoiu îşi construieşte limbajul formelor simbolice, când descriptive, când imaginare, fiindu-i la îndemână grafică de şevalet, arta textilă, design vestimentar, imprimeria.

Membră a Uniunea Artiștilor Plastici din România, în perioada 2008-2010 a ocupat funcția de vicepreședintă. „Maria Miertoiu picteaza cu predilectie, intr-o viziune personala, cu un evident har portretistic, profunde stari sufletesti, cu o bogata incarcatura emotionala. Spirit iscoditor spre cercetare si experiment, investigheaza cu pasiune forme si solutii inoitoare in domeniul artei decorative, realizand panouri de o mare diversitate, uneori ample, in care coloritul grav alterneaza cu tonurile luminoase, de o cuceritoare prospetime, ale unor dantele si fibre textile ingenios folosite.

Geometrizarea, arabescul vegetal,colajul, tehnicile mixte, cautarile stilistice indraznete apar aici organic ingemanate, cu un rafinament ce confera lucrarilor sale aura maiestriei, in cadrul unei modernitati temperate de simtul masurii, ce-i defineste pregnant profilul artistic.", scria Marin Mihalache-critic de artă, peședinte a Filialei Deva.

Expoziţii personale naționale:

Galeria de Artă „Forma", Deva (1985, 1999, 2007); Asigurări „Generali", Deva, 2001; Colegiul Naţional „Decebal", Deva, 2001; Teatrul de Artă, Deva, 2011; Galeria de Artă, Hunedoara, 2010.

Expoziţii personale internaționale:

Pierrefeu du Var, Franţa, 1998; Tieux, Belgia, 1999; Châteaux de Bursheid, Luxembourg, 2003; Steinsel, Luxembourg, 2004; Châteaux de Bettenmbourg, Luxembourg.

Expoziţii de grup:

Din anul 1985 participă la expoziţiile de grup organizate de Filiala Deva a UAPR; Expoziţii anuale ale Filialei Deva a UAPR, Casa de Cultură, Deva (1976-1986); Expoziţie la Casa de Arte, „Primăvara Studenţească", Cluj-Napoca (1979-1980); Expoziţie de grup la Galeria „Foyerul Artelor", Bucureşti, 1984; Expoziţie interjudeţeană la Sala „Bastion", Timişoara, 1985; Expoziţii de grup, Galeria de Artă „Forma", Deva (1986-1987); Expoziţii de grup „Târgul de Primăvară", Deva (1989, 1999); Expoziţie de grup, Arras, Franţa (1994, 1998); Expoziţie de grup, Deva, 2001; Expoziţia „La început a fost... desenul", Deva, 2002; Expoziţia artiştilor hunedoreni, Quimper, Franţa, 2003; Expoziţia „Memories of us", Deva, 2005; Expoziţia „Pro Art", Deva, 2008; Expoziţia „ÎnSemne", Alba Iulia, 2008; Expoziţie aniversară, Tg. Jiu, 2010; Expoziţie aniversară, Palatul Parlamentului, Bucureşti, 2010, Expoziţie aniversară, Parlamentul European, Bruxelles, 2010; Expoziţia „Cherchez la femme", Galeria de Artă „Forma", Deva, 2013; Expoziţia „Ipostaze ale feminităţii", Palatul Magna Curia, Deva, 2013.Expoziţii naţionale şi internaţionale: Salonul Internaţional de Artă, Reşiţa, 1997; Expoziţia TIAV 2000, Bucureşti, 2000; Salonul Naţional de Artă, Bucureşti, 2001; Bienala Naţională „Lascăr Vorel", Piatra Neamţ, 2009; Expoziţie Internaţională „West Meets East", Palatul Parlamentului, Bucureşti, 2011; Salonul Internaţional al Artelor Vizuale, Deva, 2012; Salonul Naţional de Artă Decorativă, Muzeul Naţional Cotroceni, Bucureşti (2012, 2013); Salonul Naţional de Artă Decorativă, Chişinău (2013, 2014); Salonul Naţional de ArtăDecorativă, Deva, 2013; Salonul Naţional de Artă Decorativă, Sozopol, Bulgaria, 2014.

Lucrări în colecţii particulare şi în patrimoniul unor instituţii publice:

Ambasada Română din Luxembourg-Ville, Belgia, Elveţia, Franţa, Italia, Suedia, Anglia, SUA, Luxembourg.

S-a stins din viaţă în 6 mai 2015, la Deva.

Referinţe:

Catalog expoziţie Maria Miertoiu, Galeria de Artă a Fondului Plastic, Deva, 7-21 septembrie 1985;

Maria Razba, Personalităţi hunedorene (sec. XV-XX). Dicţionar, Deva, 2004;

Doina Reghiş Ionescu, Album Jubiliar ART 1955-2005, Deva, 2005.

Silviu Nistorescu



Medic

S-a născut la 19 martie 1951. „Locul unde m-am născut este satul Ludești, pe Valea Gărdiștei spre cetățile dacice. Aici am făcut clasele primare, următoarele V-VIII la Orăștioara de Sus, școala unde ne preda Limba Română și Franceza eminentul profesor Aron Demian. Deși era o școală rurală, cu copii veniți din toate satele, preocuparea pentru învățătură era deosebită. Amintesc doar că la Orăștioara de Sus pe scenă cu diverse ocazii corul școlii cânta acum 50 de ani Odă Bucuriei a lui Beethoven (Simfonia a IX-a) devenită ulterior Imnul Europei și multe alte piese corale românești sub îndrumarea neobositului și talentatului profesor Viorel Manolescu.

Am urmat apoi Liceul Aurel Vlaicu, instituție de mare prestigiu cu eminenți profesori, îndrumători și formatori de caractere a căror amintire rămâne neștearsă. Am absolvit liceul în anul 1970, la clasa Real (erau două clase Uman și o clasă Real) și în același an am intrat la Facultatea de Medicină Generală – Timișoara, iar în 1976 am obținut diploma și parafa de medic – medicină generală – și așteptam repartiția.

Sistemul repartițiilor absolvenților era altul, unic pe țară și obligator 5 ani la un dispensar rural sau urban după care aveai dreptul să faci o specialitate. Am ales comuna Peștișani la poalele Retezatului, lângă Tg. Jiu, localitate mare, frumoasă, cu liceu industrial și un potențial turistic imens, acolo fiind și satul Hobița a lui Brâncuși, cu casa memorială, iar în apropriere Tismana. Mă aștepta un dispensar mare cu 9 cadre medicale, staționar de adulți și copii, sală de nașteri, dar și șaretă cu cal și vizitiu, accesoriu nelipsit la dispensarele rurale. Acolo mi-au rămas adevărați prieteni cu care țin legătura și astăzi. După 2 ani am venit la dispensarul urban nr. 4 din Hunedoara, până în 1981 când am luat concursul de intrare în secundariat, dat la Cluj (rezidențiatul de astăzi) în specialitatea medicină internă. Gărzile

efectuate la Urgența Spitalului din Hunedoara mi-au consolidat cunoștințele medicale și încrederea în forțele proprii.

După studiile de specialitate le-am făcut timp de 2 ani la Clinica Medicală 2 Timișoara, cu profil de nefrologie, condusă de prof. dr. C. Zosin și un an la Clinica Medicală 3 Cluj, cu profil de gastro-enterologie, condusă de prof. dr. M. Grigorescu. După un popas de 6 luni la Spitalul Județean Deva, secția boli interne, am venit la Orăștie, ca medic specialist, locul unde mi-am dorit întotdeauna să mă întorc. Revenind ca medic specialist, apoi ca medic primar în specialitatea boli interne, la Spitalul din Orăștie am lucrat 35 de ani, din 1984 până în 2019. Am avut șansa să întâlnesc aici o generație remarcabilă de medici cu care am colaborat exemplar și împreună am încercat să ridicăm prestigiul medical al acestui spital.

În profesiunea medicală satisfacțiile sunt doar dacă respecți dictonul că medicina este știință și conștiință și că două elemente de bază în relația medic-pacient sunt obligatorii : sinceritatea și încrederea reciprocă. Fără ele actul medical eșuează. În cadrul specialității mele de medic internist m-am concentrat pe explorarea imagistică ecografică, care mi-a adus multiple satisfacții și aprecieri din partea multor pacienți din diferite zone ale județului și chiar mai îndepărtate. Am făcut parte din prima generație de medici cu competența în ecografie prin examen unic pe țară la Spitalul Militar București în 1991, după ce am urmat cursul cu un an înainte la Cluj, la prof. dr. Badea Ghe. care împreună cu prof. dr. Jovin Ghe. din București au fost pionierii ecografiei în România. Am urmat cursuri ulterioare în diferite centre de excelență în ecografie pe măsura progresului tehnologic al echipamentelor de explorare ecografică : curs de ecografie vasculară Doppler, senologie, cursul european de elastografie hepatică. În acest domeniu satisfacțiile au fost multiple, făcând la Orăștie explorări care au fost primele în județ: ecografie oculară, transvaginală, transrectală, încă din 1991, iar din anul 2015 ecografia cu substanță de contrast CEUS și elastografia hepatică. Din anul 2007 am devenit membru afiliat al Societății Europene de Ultrasonografie în Medicină și Biologie. Vreau să amintesc și participarea cu mulți ani în urmă la cursul de la Spitalul Militar București și Spitalul Fundeni, cu o tema care devine tot mai actuală :

comportamentul maselor în situații de catastrofă, predat de eminentul profesor de neuropsihiatrie Constantin Dulcan, autor al cunoscutelor cărți de filozofia științei și psihanaliză, prima fiind celebra carte Inteligența materiei.

În profesiunea de medic pensioarei oficială nu înseamnă încheierea activității pentru că pregătirea lui este continuă și trebuie să împărtășească din experiența lui și altora .Empatia și solicitudinea trebuie să-l însoțească tot timpul. N-am regretat niciodată și nu pot regreta alegerea când am practicat o profesiune timp de 46 ani cu muncă efectivă în contact cu pacientul după ce am efectuat peste două sute de mii de ecografii în 32 de ani. Acum pot afirma că am oferit, cât am putut și știut, întreg ajutorul meu celor care mi l-au cerut.

M-am pensionat în urmă cu șase ani, dar la solicitarea conducerii spitalului am continuat activitatea până în anul 2019. Apoi m-am retras la cabinetul meu privat, continuând să fac tot ce am făcut până acum în domeniul medical. Apreciez foarte mult colaborarea cu colegii mei mai tineri din spital pentru cazurile complexe. Particip la toate Conferințele și Congresele specialității mele în cadrul Societății Române de Medicină Internă și Societății Române de Ultrasonografie a căror membru sunt, pentru că nivelul de pregătire trebuie actualizat permanent. Tehnica medicală modernă a progresat uluitor de repede și doar apelând la ea, la cunoștințele și experiența personală poți face ca actul medical să fie corect și să-i oferi bolnavului speranța vindecării. În ultimii ani m-am bucurat mai mult de compania prietenilor și a familiei, de călătorii, având mai mult timp pentru lectură, natură și amintiri. ”[2]

Referințe:

Biografia personalității prezentate;

Interviul «Silviu Nistorescu: „Am efectuat peste două sute de mii de ecografii în 32 de ani”», consemnat de Ioan Vasiu, pentru https://luceafarul.net/, 6 oct. 2022.

---

[2] Interviul «Silviu Nistorescu: „Am efectuat peste două sute de mii de ecografii în 32 de ani”», consemnat de Ioan Vasiu, pentru https://luceafarul.net/, 6 oct. 2022.

Cosmin Alin Popescu



Profesor universitar doctor în științe - Agronomie Pedologie-, Membru corespondent al Academiei de Ştiinţe Agricole şi Silvicultură.

S-a născut la 19 Martie 1974, în comuna Balșa, jud. Hunedoara. Cursurile gimnaziile în comuna natală. Apoi urmează Liceul „ Grup Școlar de Chimie” Orăștie, Secția Electrotehnică, fiind absolvent al promoției1992.

A urmat cursurile Universității de Ştiinţe Agricole şi Medicină Veterinară a Banatului din Timişoara (USABTM), Facultatea de Agricultură, cu specializarea Ingineria mediului obținând diploma de Inginer de mediu în anul 1997.

Obține titlul de Doctor în Agronomie Pedologie în 2005 la Universitatea de Ştiinţe Agricole şi Medicină Veterinară a Banatului „Regele Mihai I al României" din Timişoara.

Pentru a-și aprofunda cunoștințele know-how-ul, a absolvit, în 1999, un stagiu de practică la Universitatea din Rennes, privind utilizarea sateliților în inginerie de culturi agricole. Acest stagiu a fost urmat de calificări suplimentare în tehnologie de mediu și registru funciar la Universitatea de Vest din Timișoara, unde a luat doctoratul în inginerie precum o ocupare la sediul timișorean al National Union of Realtors (NAR), cea mai mare asociație comercială din SUA. A revenit la USABTM după ce a fost numit profesor la Facultatea de Științe Agricole în domeniul de geodezie și afaceri cadastrale. Mai departe a ținut predări și ca profesor invitat la Universitatea Politehnica Timișoara. A deținut următoarele funcții:

Catedra de Ingineria mediului, disciplina de topografie și desen tehnic (1998-2001):

Asistent universitar în disciplina de cadastru, topografie, teledetecție (2001-2003);

Catedra de Ingineria mediului, în disciplina de cadastru, topografie, teledetecție (2003-2007);

Apoi a fost numit decan al Facultății de Agricultură în februarie 2016. Cosmin Popescu a fost ales rector al USABTM timp de patru ani.

În virtutea funcției sale, este și președinte al „Centrului Româno-German de Pregătire și Perfecționare Profesională în Domeniul Agriculturii” pentru mecanici agricoli din Voiteg.

În prezent este Profesor universitar predând cursurile de Cadastru, Cadastru digital si carte funciara, Sisteme de informații geografice în peisagistică, făcând totodată și cercetare ştiinţifică la Universitatea de Ştiinţele Vieţii „Regele Mihai I" din Timişoara.

În tot acest timp nu a încetat să se instruiască. Astfel între 1997 și 2001 urmează la Universitatea de Vest din Timişoara, Facultatea de Ştiinţe economice cu Specializarea Managementul firmei.

Specializarea - Managementul firmei, Economist, fiind licențiat în Economie, Management.

În perioada 2004-2005 urmează cursul postuniversitar de specializare în Geodezie şi Cadastru la Universitatea Politehnica din Timișoara. În anul 2006 obține diploma de Inginer cadastru la Universitatea de Ştiinţe Agricole şi Medicină Veterinară a Banatului din Timişoara, Facultatea de Management Agricol, Colegiului universitar de Cadastru Agricol-Specializarea Cadastru.

Se specializează în Topografie minieră, completându-și studiile universitare fiind licențiat Inginer topograf în 2014 la Universitatea din Petroşani, Facultatea de Mine, Maşterul în Specializarea Topografie minieră informatizată şi cadastru.

Între 2014-2016 Este Masterand în omeniul „Mine, Petrol şi Gaze”, Specializarea „Topografie minieră informatizată şi cadastru”, absolvind studiile la Universitatea din Petroşani, Facultatea de Mine, Specializarea Topografie minieră.

Este membru corespondent, din anul 2022, al Academiei de Ştiinţe Agricole şi Silvicultură, fiind Membru asociat între 2017-2022.

Premii:

Certificatul de organizator - Evenimentul „Carrier Development Of Researchers: Marie Sklodowska - Curie Actions and The Human Resources Strategy for Researchers”, 8 februarie 2018. România

Diplomă de merit - Balkan Environmental Association pentru contribuţia la Conferinţa internaţională: „Global and Regional In Environmental Protection”, 15-17 noiembrie 2018. România,

Diploma de excelenţă - Eveniment - „Infoinvent 2019”; Universitatea de Stat de Medicină şi Farmacie din Republica Moldova, pentru proiectul: Workflow based on UAV technology and GIS for the

spatio-temporal analysis of meadow grasslands, co-autor, 20-23 noiembrie 2019, Chişinău, Republica Moldova,

Diploma „Grădinii botanice naţionale Alexandru Ciubotaru” - Eveniment - Expoziţia internaţională specializată în domeniul proprietăţii intelectuale, creativităţii şi inovării - ediţia a XVI -a „Infoinvent 2019"; pentru inovaţia: Model geomatic pentru investigarea şi organizarea durabilă a sistemelor agro-silvo-pastorale, co-autor, 20-23 noiembrie 2019, Chisinau, Republica Moldova,

Diploma de excelenta si Medalia de Aur, Proinvent 2020, pentru „Algoritm tehnic de Implementare a tehnologiei UAV în investigarea spaţiului pastoral, Cluj Napoca, Romania,

Diploma de excelenta Proinvent 2021, pentru „Tehnici de procesare a imag satelitare sentinel 2 pt analiza geospatiala a supraf de pajişti, 2021, Cluj Napoca, Romania,

Diploma de excelenta, Euroinvent, 2022, pentru, „Orgqanization and optimization of agricultural farms through geomatic technologies uas and gis”, lasi Romania.

Referințe:

CV-ul personalității prezentate;

Articolul „Profesorul Cosmin Alin Popescu – noul rector al USAMV Timișoara”, agrointeligenta.ro, 22 februarie 2016.

Ștefan Pașca



Profesor, Membru corespondent al Academiei Române, lingvist, filolog.

S-a născut la data de 20 martie 1901, în localitatea Crișcior, județul Hunedoara. A urmat Gimnaziul din Brad, iar studiile liceale la Blaj, Brașov, și-a luat bacalaureatul la Liceul „Aurel Vlaicu” din Orăştie. Licențiat al Facultății de Litere și Filosofie din Cluj, în anul 1925, avându-i ca profesori pe: Sextil Puşcariu, Th. Capidan, N. Drăganu, G. Giuglea. După terminarea facultății a fost învăţător la Blaj, Braşov şi Orăştie.

Își susține doctoratul în lingvistică la Universitatea din Cluj, în

1927, cu teza de lexicologie și dialectologie intitulată „Terminologia calului: părțile corpului”, lucrare publicată, în 1928, în revista „Dacoromania”. Este bursier al Şcolii Române din Roma, specializându-se în onomastică. Întors în țară, ocupă postul de asistent şi docent (1932), conferenţiar de dialectologie (1939), profesor de limba şi literatura română veche (1941), profesor de limba română (1946).

În anul 1936 i se decernă Premiul „Ion Heliade Rădulescu” al Academiei Române.

Cercetările pe care le întreprinde în Sardinia se vor concretiza într-un solid studiu consacrat antroponimiei medievale italiene. Reîntors la Cluj, este, mai întâi, asistent și docent de onomastică, apoi lector de limba italiană, iar din 1938 conferențiar de dialectologie.

În 1941, îi succede lui Nicolae Drăganu, ca profesor titular, la Catedra de limba și literatura română veche. Din 1946, va fi șeful Catedrei de limba română a Universității clujene.

Director al Muzeului Limbii Române (1945), director adjunct al Institutului de Lingvistică al Academiei Române (1955), decan al Facultății de Filologie din Cluj. Concomitent, este angrenat în munca de cercetare din cadrul Muzeului Limbii Române, întemeiat și condus de Sextil Pușcariu, unde colaborează la elaborarea Dicționarului limbii române.

Participă la lucrările Atlasului lingvistic român, partea a II-a, realizat de Emil Petrovici, prin conceperea unor chestionare și efectuarea anchetei dialectale la istroromâni. Preocupările sale științifice se vor axa, în principal, pe două direcții: onomastica și filologia.

Conduce lucrările de adunare a materialului în vederea elaborării unui „Onomasticon românesc” şi pregăteşte „Dicţionarul graiurilor româneşti”. Participă la elaborarea unor monografii ale graiurilor din Valea Jiului şi Valea Sebeşului. Are o contribuţie fundamentală asupra numelor proprii româneşti prin lucrarea: „Nume de persoane şi nume de animale din Ţara Oltului” (1936), premiată de Academia Română, cu Premiul „Ion Heliade Rădulescu”. Ca filolog, este preocupat de studierea textelor vechi („O tipăritură munteană necunoscută din secolul al XVII-lea: cel mai vechi ceaslov românesc, studiu, istoric literar şi de limbă”, 1939) şi în special, de începutul scrisului la români.

Membru corespondent al Academiei Române. din 2 iulie 1955.

A semnat numeroase alte studii de specialitate, cu predilecție, în „Dacoromania“, dar și în revistele „Transilvania“, “Ephemeris Dacoromana”, „Societatea de mâine”, „Țara Bârsei”, „Gând românesc”, „Studii italiene”, „Langue et littérature”, „Cercetări de lingvistică” ș. a.

Trece în eternitate în 6 noiembrie 1957, la Cluj.

Premii:

Premiul „Ion Heliade Rădulescu” al Academiei Române în 1936.

Lucrări publicate:

Glosar dialectic. - Bucureşti, Cultura matinală. 1928;

Terminologia calului (părţile corpului). În: Dacoromania, Cluj, 1927-1928;

Din argoul românesc. - În: Dacoromania. - 7, 1931-1933;

Sufixe care indică apartenenţa locală. Nume de familie, compuse din Ţara Oltului. - În: Dacoromania, 1931-1933;

Nume de persoane şi nume de animale din Ţara Oltului. - Bucureşti, 1936;

Nume istroromâne. - În: Dacoromania, 1936- 1938

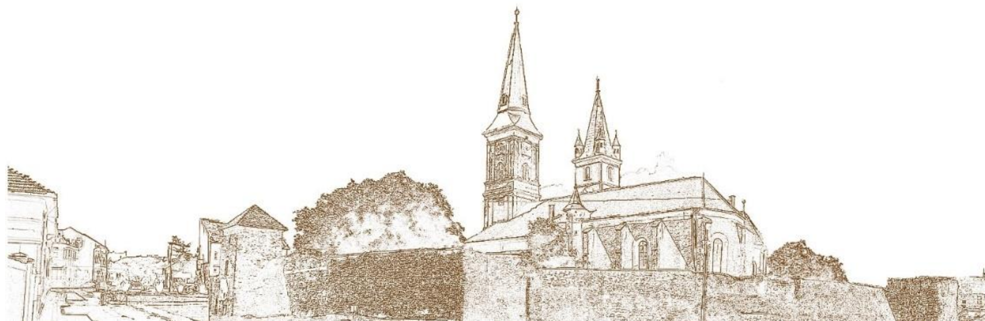
Glosar dialectal (1928);

O tipăritură munteană necunoscută din secolul al XVII-lea: Cel mai vechi Ceaslov românesc. Studiu istoric literar și de limbă (1939);

Referințe:

S. Pușcariu, în „Analele Academiei Române”, tom LV, 1935, p. 185-186;

Al. Graur, în „Bulletin de la Société de Linguistique de Paris”, XXXVIII, 1937.



Mircea Ioan Moloţ



Profesor, om politic, antreprenor.

S-a născut la 20 Martie 1950 în comuna Mărtineşti, lângă Orăștie. Mărtineștii face parte din fostul raion Orăștie şi este legat de oraş prin multe fire (liceul, spitalul, fabricile, magazinele, judecătoria etc.). Școala primară la Mărtineşti, fiind absolvent al Liceului Teoretic Aurel Vlaicu Orăştie, promoţia 1969.

«*Orăștia a făcut parte întotdeauna din „matricea" mea spirituală.*

Fără să folosesc cuvinte mari, mărturisesc că acest oraș a ocupat mereu un loc privilegiat în sufletul meu nu numai pentru că sunt născut pe aceste locuri, ci pentru întreaga lui încărcătură culturală, pentru rolul excepțional pe care l-a avut Orăștia în viața Transilvaniei. Când spui Orăștie spui Palia, spui Nicolaus Olahus, Ion Budai-Deleanu, spui revista Cosînzeana, spui Sebastian Bornemisa, Gavril Todica, Andrei Farago, auzi cântecele populare specifice așezărilor de pe Câmpul Pâinii, dar Orăștia a însemnat și învățământ de bună calitate, un liceu de mare tradiție, a însemnat și o viață economică efervescentă.», spunea Mircea Moloț.

Este absolvent al Universității „Babeş-Bolyai" din Cluj, Facultatea de Matematică, în anul 1973. Mircea Moloţ se dedică catedrei. Astfel între 1973-1980 este profesor la diferite școli din Județul Hunedoara. Ca în perioada 1980 – 1982 să fie numit director al Administrației Taberelor Școlare din Județ. Din anul 1982 până în 1990 este profesor și director, între 1990 – 2000m la Școala Generală nr. 6 din Deva.

După 1990 a lucrat și în mediul privat, fiind editor al mai multor ziare, reviste, cărţi. Înființează ferma de animale și pensiunea iar pentru buna lor administrare face „oblu" ce face „tăt omu cu scaun la cap", se apucă de studiu urmând și absolvind cursurile Universității Mihai Eminescu din Timișoara secția Managementul turismului.

În 1996 a intrat în PNL. Patru ani mai târziu a ajuns viceprimar, 2000-2004, al municipiului Deva, post pe care l-a deținut până la alegerea sa în fruntea Consiliului Județean, în 2004. În 2008 a fost reales în această funcție, prin vot uninominal, nu de către consilierii

județeni. Încet, încet, s-a impus și în partid, astfel că în februarie 2010 îl bate la scor pe Mircia Muntean în cursa pentru șefia județeană a PNL Hunedoara.

În 2012, câștigă pentru a treia oară postul de președinte CJ Hunedoara, învingându-l pe fostul său prieten politic, Mircia Muntean, la o diferență de peste 19.000 de voturi.

Între timp, în 2013, Direcția Națională Anticorupție, Serviciul Teritorial Alba Iulia deschide un dosar pe numele lui Moloț. Un an mai târziu ajunge în fața procurorilor. După 7 ani şi jumătate de la arestarea preşedintelui CJ Hunedoara (în acelaşi timp şi preşedinte PNL Hunedoara), procurorii au emis o ordonanţă de clasare pentru toate acuzaţiile de la acea vreme. Din păcate viața nu e reversibilă, dacă ar fi, am avea, poate, timp să uităm și să iertăm. Se spune că 7 ani sunt ani darnici și că aduc cu ei înțelepciunea divină. Ce greu înțelegem cuvântul NEVINOVAT.

În prezent se bucură de bucuria nepoților!

„Amintirile, locurile și oamenii sunt tot atâtea motive care mă fac să fiu mereu aproape de acest oraș, să mă simt acasă ori de câte ori vin aici, într-un fel, să prind puteri de la Orăștia noastră atât de îndrăgită.”, spunea Mircea Ioan Moloț.

Referință:

Fișă biografică după interviu cu personalitatea prezentată, Dan Orghici.

Notă personală: Mircea Moloţ, „dom' președinte" cum îi spun eu, este una dintre acele persoane - iubite sau hulite ca fiecare dintre noi - ce și-a trasat singur destinul. Pentru mine, și pentru mulți alți, este Omul care a m-a ajutat atunci când aveam nevoie. Vrem sau nu , „dom' președinte" va rămâne pentru multe generații înscris în mentalul al hunedorenilor, fie uman, fie politic, fie economic. Este una dintre persoanele care, așa cum îmi zicea oarecând un prieten: „dacă faci o căutare pe Google cu numele său o să găsești sute de articole, iar dacă cauți numele celor mai mulți dintre cei ce vorbesc, pe față sau pe la colțuri, ai toate șansele să le găsești ca „mare realizare" doar contul de facebook și cel mult încă, poate, unul de youtube", conchid „dom' președinte" este un Om care a trăit.

Dan Orghici

Tiberiu Utan



Poet.

S-a născut la 21 martie 1930 în Vălenii de Maramureș, lângă Sighet (azi, Sighetu Marmației). Fiul lui Teodor Utan și al Mariei (n. Gherghel), învățători, se stabilesc în comuna Vinerea (jud. Alba). Școala primară – în comuna Vad (1936-1940); Liceele „Dragoș Vodă" din Sighetu Marmației (1940-1941) și „Aurel Vlaicu" din Orăștie (1941-1948).

În 1949, Tiberiu Utan, este trimis la Institutul de Literatură „Maxim Gorki" din Moscova, pe care îl va termina în 1954. Revenit în țară, este repartizat la secția de cultură și artă a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român. Este redactor la „Luceafărul" (1958-1961), redactor-șef la „Gazeta literară" (1962-1967), unde are un rol important în deschiderea revistei către valorile moderne ale literaturii universale și în reînnodarea tradiției românești interbelice, precum și în promovarea noilor talente.

Ulterior îndeplinește funcția de redactor-șef la Editura Tineretului, iar din 1969 este numit director al Editurii „Ion Creangă", atunci înființată. Din inițiativa lui se alcătuiesc colecțiile „Biblioteca pentru toți copiii" (de care se îngrijește, și unde apar cele mai cunoscute cărți din patrimoniul clasic și contemporan, român și universal) și „Biblioteca «Jules Verne»" (dedicată literaturii de anticipație). În 1986 este eliminat de la conducerea editurii.

A debutat în literatură în anul 1948, în suplimentul literar „Lupta Ardealului" din Cluj, în revista „Flacăra" - București. Debutul editorial - în anul 1955, cu volumul „Chemări".

În anul 1961 a primit Premiul „George Coșbuc" al Academiei Române, pentru volumul „Versuri".

Scrie lirică elegiac-meditativă, pe tema singurătății și ruperii de satul natal: „Clipe" (1968), „Steaua singurătății" (1968), „Goana după vânt" (1973). Aflat în țări străine, poetul păstrează legătura cu pământul natal, inclusiv cu rusticul, relevând sentimentele filiale,

evocând chipul părinților săi. Alteori, poetul devine cântărețul unui sentiment al înstrăinării de sine, al ruperii de vârstele anterioare.

Poetul evocă pagini dramatice din istoria poporului nostru - ciclul „Cărbune Roșu”.

Tiberiu Utan s-a căsătorit cu Lucia Oltean, care publică volume de proză și benzi desenate. Se dedică în exclusivitate literaturii pentru copii: „Ciopârțilă” (1963); „Noile isprăvi ale lui Ciopârțilă” (1967); „Isprăvile lui Ciopârțilă” (1971); „Ciopârțilă cascador” (1973). În 1975 scoate o selecție din poeziile sale, cu titlul: „Cele mai frumoase poezii”. În 1995 îi apare volumul de versuri „Drumul ierburilor”. A tradus din lirica rusă, italiană și spaniolă.

Mai multe cicluri de versuri ale poetului sunt rezultatul călătoriilor și vizitelor sale în URSS, el considerându-se un pios cercetător de itinerarii. Pe lângă acestea a scris foarte multe poeme proletcultiste, ode dedicate Partidului Comunist sau celor doi conducători.

A fost decorat în 20 aprilie 1971 cu Ordinul Meritul Cultural clasa a III-a „pentru merite deosebite în opera de construire a socialismului, cu prilejul aniversării a 50 de ani de la constituirea Partidului Comunist Român”.

Trece în eternitate la 26 mai 1994, București.

A tradus din: Kössi Kaatra, Raúl González Tuñón, Gabriela Mistral, Ryszard Danecki, Bertolt Brecht, Florian Miroslav, Vladimir Soloukhin, Rasul Gamzatov, Elisaveta Bagriana.

Lucrări publicate:

„Versuri” - Editura Tineretului, București, 1961,

„Chemări” (Versuri) – E.S.P.L.A., București, 1955, 112

„Carte de vise” - Editura pentru Literatură, București, 1965,

„Clipe” (Versuri) - Editura pentru Literatură, București, 1965,

„Steaua singurătății” (Versuri) - Editura Tineretului, București, 1968,

„Goana după vânt” - Editura „Eminescu”, București, 1973,

„Versuri” - Editura „Albatros”, București, 1975,

„Legende române” - Editura „Ion Creangă”, București, 1985,

„Drumul ierburilor” (Versuri) – Editura „Eminescu”, 1995,

Cărți pentru copii:

„Ciopârțilă” - Editura Tineretului, București, 1962; Ediția a II-a:

1965

„Isprăvile lui Ciopârțilă" - Editura Tineretului, București, 1966; Ediția a V-a: 1980,

„Zoo – Ciopârțilă și alte întâmplări" - Editura „Ion Creangă", București, 1978,

„Cărțile lui Ciopârțilă" - Editura „Ion Creangă", București, 1984,

Referințe:

Popa, Marcel (coordonator general) - „Dicționar enciclopedic" (Vol. VII; T-Z) – Editura Enciclopedică, București, 2009;

Razba, Maria - „Personalități hunedorene" [Oameni de cultură, artă, știință, tehnică și sport (sec. XV-XX) – Dicționar] – Biblioteca Județeană „Ovid Densușianu" Hunedoara, Deva, 2000; Ediția a II-a revăzută și adăugită. Editura „Emia", Deva, 2004;

Popa, Marin - „Dicționar de literatură română contemporană" - Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura „Albatros", București, 1977;

Piru, Alexandru - „Poezia românească contemporană, 1950-1975" (Vol. 2) – Editura „Eminescu", București, 1975;

Poantă, Petru - „Radiografii" (Vol. 1) – Editura „Dacia", Cluj-Napoca, 1978;

Zaciu, Mircea; Papahagi, Marian; Sasu, Aurel (coordonare și revizie științifică) - „Dicționarul scriitorilor români" (Vol. IV; R-Z) – Editura „Albatros", București, 2002;

Simion, Eugen (coordonator general) - „Dicționarul general al Literaturii Române" (Vol. VII; Ț-Z) – Academia Română, Editura „Univers Enciclopedic", București, 2009;

Bălan, Ion Dodu - „Tiberiu Utan – elevul de la Orăștie, poet al țării" - În „Palia Expres", Orăștie, An XVIII, Nr. 29(691), 1-7 aug. 2013.

P



Ion R. Baciu



Academician, medic fiziolog, profesor universitar, doctor docent.

S-a născut la 22 martie 1921, în comuna Orăștioara de Sus, județul Hunedoara. Tatăl, Remus Baciu, director al școlii primare, dascăl cu vederi progresiste, iar mama sa, Lucreția Baciu, fiica intelectualului transilvănean, prof. I. Popovici, care a redactat ani de zile cunoscutul calendar „Amicul poporului".

Urmează școala primară în satul natal. Studiază la Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie (1932-1940), unde se distinge încă din primele clase, ca șef de promoție. În 1940, la examenul de bacalaureat ținut la Alba-Iulia, este clasificat primul.

Înscris la Facultatea de Medicină (refugiată la Sibiu în toamna anului 1940), I. Baciu este atras – din primii ani – de caracterul de știință exactă și cuprinzătoare pentru viață a fiziologiei, precum și de rolul ei fundamental al medicinei. Între 1940-1946 este student medicinist. Devine preparator la Institutul de Fiziologie și Fizică Medicală (1941-1942) și la Institutul de Fiziologie și Fizică Medicală al Facultății de Medicină Cluj-Sibiu (1943-1948). Doctor în medicină și chirurgie „Magna cum laude" al Facultății de Medicină din Cluj, cu teza: „Rolul sistemului nervos central în provocarea reacției fagocitare", sub conducerea prof. Gr. Benetato (1946).

Ocupă, prin concurs, postul de asistent la Institutul de Fiziologie și Fizică Medicală al Facultății de Medicină din Cluj (1948). Conferențiar la Institutul de Fiziologie și Fizică Medicală al Facultății de Medicină din Cluj (1948-1951). Profesor de „Fiziologie" la Liceul Sanitar Cluj. Colaborator științific al filialei din Cluj a Academiei Române (1950-1954). Conferențiar, titular al disciplinei de „Fiziopatologie" – nou înființată, ca specialitate experimentală preclinic – la Institutul de Medicină și Farmacie Cluj (1951-1961).

Secretar al Consiliului Științific, al Institutului de Medicină și Farmacie Cluj (1953-1963). Obține titlul de „Doctor în științe" (1958). Șef al Catedrei de „Fiziologie" (1959-1972). Profesor titular de

„Fiziologie" la Institutul de Medicină și Farmacie Cluj (1961-1988). Decan al Facultății de Medicină Generală a Institutului de Medicină și Farmacie Cluj (1963-1965). Prorector al Institutului de Medicină și Farmacie Cluj (1965-1976). Șeful secției de „Fiziologie" la Institutul de Cercetări Medicale al Academiei Române, filiala din Cluj (1966-1969). Membru titular al Academiei de Științe Medicale (1969). Rector al Institutului de Medicină și Farmacie Cluj-Napoca (1976-1984). Medic primar (gr. I) – specialitatea „Explorări funcționale" (1978). Șef al Catedrei de Științe Medicale Fundamentale Funcționale (1984-1988). Transfer la cerere ca Medic Primar (gr. I), la Institutul de Igienă și Sănătate Publică (1988). Pensionat la cerere.

Membru corespondent al Academiei Române (1991), apoi membru titular (1993). Profesor titular, șef la Catedra de Morfologie și Fiziologie a Universității din Oradea (1992). Membru în Colegiul Academic al Ministerului Învățământului. Director al Centrului de Cercetări Fiziologice al Universității din Oradea. Profesor consultant la Universitatea Medico-Farmaceutică din Cluj-Napoca (1992-1995). Doctor „Honoris Causa" al Universității de Medicină și Farmacie din Târgu-Mureș (1998).

Este autor a peste 320 de lucrări, studii și articole de specialitate, publicate în reviste și monografii din țară și străinătate, în domeniile: fiziologia sângelui, fiziologia răspunsului imun, microcirculație, fiziologia muncii și ergonomie. A prezentat în jur de 60 de rapoarte științifice și comunicări importante, la diferite manifestări interne și internaționale. A participat anual, în calitate de autor și colaborator, la sesiunile științifice ale Academiei Române. Lucrările au fost publicate în periodicele Academiei Române. A prezentat rapoarte și comunicări la Sesiunile Academiei de Științe Medicale (1977-1995). A coordonat un important număr de lucrări de doctorat în domeniul fiziologiei normale și patologice.

Funcţii în societăţii ştiinţifice :

Membru al Societăţii Române de Fiziologie (1952). Vicepreşedinte şi preşedinte al Secţiei de Fiziologie a Filialei Cluj, a USSM (1955-1974). Preşedintele Subfilialei Cluj a Uniunii Societăţilor de Ştiinţe Medicale (1963-1966). Vicepreşedinte al Filialei Cluj a USSM (1966-1971). Vicepreşedinte al Societăţii Române de Fiziologie (1968-1990). Preşedintele Filialei Cluj a USSM (1971-1990). Membru în Consiliul de

Conducere al Uniunii Societăţilor de Ştiinţe Medicale din România (1972-1990). Preşedintele Comisiei de Ştiinţe Medicale a Filialei Cluj-Napoca, a Academiei Române (1985). Preşedintele Filialei Cluj-Napoca a Academiei de Ştiinţe Medicale (1991); Preşedinte de onoare al Societăţii Române de Fiziologie. Membru de onoare al Societăţii Române de Psihoneuro-endocrinologie (1998). Secretar al Filialei Cluj a Societăţii de Biologie din Paris (1947). Membru al Societăţii Internaţionale de Transfuzii din Paris (1965). Membru fondator al Societăţii Europene de Fiziopatologie Respiratorie, cu sediul la Praga (1966); Membru al Societăţii Internaţionale de Farmacologie Biochimică – Milano. Membru al Academiei de Ştiinţe din New York (1967). Membru al Uniunii Medicale Balcanice (1972-1990). Membru al Diviziunii de Ştiinţe Fundamentale a Uniunii Medicale Balcanice (1974). Membru fondator al Grupului Internaţional de lucru în domeniul Neuroimunomodulării, de la Paris (1977). Membru al Comitetului Naţional al Uniunii Medicale Balcanice (1984). Membru fondator (chart member) al Societăţii Internaţionale pentru Studiul Neuroimunomodulării (ISNIM), cu sediul la Ancona, Italia şi în Comitetul Ştiinţific Internaţional al ISNIM (1988). Vicepreşedinte al Comitetului Naţional Român (1992).

Publică articole de specialitate în revistele: „Clujul Medical", „Studii și cercetări de medicină" (Cluj), „Fiziologia normală și patologică", „Studii și cercetări de fiziologie", „Revue Roumaine de Physiologie", „Archives de l'Union Médicale Balkanique", „International Journal of Neuroscience", „Roumanian Journal of Physiology", și altele.

Premii și distincții:

Premiul I al Ministerului Învățământului – pentru „Cercetări de Fiziologia Muncii" (1962)

Premiul „Victor Babeș" al Academiei Române – pentru seria de „Cercetări asupra reglării eritropoezei" (1962)

Medalia „Meritul Științific" (1966)

„Medalia de aur" – decernată cu prilejul Simpozionului Internațional „Factorii eritropoezei", Pavia, Italia (1968)

Ordinul „Meritul Sanitar", Clasa a II-a (1972)

Profesor emerit (1974)

Premiul „Victor Babeș" al Academiei Române – pentru monografia

„Homeostazia oxigenului”, Cluj-Napoca (1980)

Placheta „Carus” a Academiei de Medicină „Carl Gustav Carus” din Dresda, pentru promovarea relațiilor de colaborare dintre Academia de Medicină din Dresda și Institutul de Medicină și Farmacie Cluj-Napoca (1981)

Medalia „Iuliu Hațieganu” a Universității de Medicină și Farmacie din Cluj-Napoca (1992)

„Cetățean de Onoare al Municipiului Cluj-Napoca” (1994)

„Cetățean de Onoare al Comunei Orăștioara de Sus” (1998)

„Cetățean de Onoare al Municipiului Orăștie” (2004)

Trece în eternitate la Cluj pe data de 19 septembrie 2004.

„Prin plecarea dintre noi a acad. Ion Baciu, comunitatea academică pierde pe unul dintre cei mai distinşi reprezentanţi ai şcolii româneşti de medicină, un profesor de excepţie, un om de o rară nobleţe spirituală.” se scrie în articolul „In memoriam” al Academiei Române

Lucrări publicate:

„Fiziologia sângelui și a hematopoezei” – Editura Institutului de Medicină și Farmacie Cluj-Napoca, 1957;

„Fiziologie. Manual pentru studenți și medici” – Editura Didactică și Pedagogică, București, Ediția I (1970, 625 pag.), Ediția a II-a revizuită;

„Fiziologia în viața omului contemporan” – Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1971;

„Cum funcționează creierul” – Editura „Dacia”, Cluj-Napoca, 1974;

Lucrări în colaborare:

„Bazele fiziologice ale ergonomiei” – Editura „Dacia”, Cluj-Napoca; Vol. I: 1984, Vol. II: 1986. – în colaborare cu P. Derevencos;

„Fiziopatologie generală” – În „Elemente de fiziologie”; sub redacția prof. Gr. Benetato, Editura Medicală, București, 1961;

„Istoria fiziologiei” – În „Istoria medicinei universale”; sub redacția lui V. Bologa – Editura Medicală, București, 1970;

Și altele.

Referințe:

Anuarele Institutului de Medicină şi Farmacie Cluj- Napoca. – Cluj: Editura IMF, 1967, 1969, 1979, 1980, 1987;

„Personalități ale științei” (Mic dicționar) – Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977;

Dicţionarul specialiştilor un „Who's Who" în ştiinţa şi tehnica românească. – Vol. 1. Bucureşti: Editura Tehnică, 1996;

Enciclopedia medicală românească. Secolul XX. Sub redacţia prof. dr. Nicolae Ursea. – Bucureşti, 2001;

Ivanici, I; Marcu, P. Personalităţile României contemporane. Nemuritorii. Academicieni români, Bucureşti: Rompres, 1995;

Rusu, Dorina. Membrii Academiei Române. 1866 – 1999. Dicţionar. Bucureşti: Editura Academiei Române, 1999;

Elena Solunca în dialog cu acad. Ion Baciu: „Miraculosul mecanism al imunităţii şi importanţa neuroimuno-modulării şi viitorul posibil al medicinei". În: Contemporanul. Ideea europeană. -7, nr. 36, 4 sept. 1997.

Maria Razba, „Personalități hunedorene: Oameni de cultură, artă, știință, tehnică și sport (sec. XV-XX)" (Dicționar), Biblioteca Județeană „Ovid Densușianu" Hunedoara, Deva, 2000.

Mircea Ovidiu Horga

Medic, doctorul în medicină umană cu specializarea cardiologie, scriitor, compozitor.

S-a născut în data de 24 martie 1925 în orașul Halmeu jud. Satu Mare. După mamă face parte din familia Maioreștilor, nume cu rezonanță în istoria Transilvaniei, tatăl său, avocatul Vasile Horga, cunoscut om politic liberal din Mureș. Se stabilesc în 1930 la Târgu-Mureș. Oraș în care face primii ani de scoală. Cea mai mare parte a copilăriei și-a petrecut-o în zona Reghinului, dar și a Ocniței, sat de unde era originară familia, atât cea a tatălui, cât și a mamei. În 1940 a fost obligat că împreună cu familia, să se refugieze din zona cedată Ungariei. Au ales Orăştia. Poate părea paradoxal, dar - spune Mircea Horga - cei mai frumoși ani ai tinereții sale, au fost anii petrecuți în acel mic oraș, în vreme de război.

Elev la Liceul din Orăștie Mircea Horga a avut profesori foarte buni, dar și colegi care aveau să devină nume importante în cultură, teologia și știința medicală românească. *„O atmosferă de studiu*

excelentă, spunea Mircea Horga, *adevărul este că în liceu am avut un corp profesoral de excepție. Era o încântare să-i asculți la ore. Unii dintre ei erau chiar profesori universitari, refugiați de la Cluj. Am avut și colegi foarte buni, cu cei mai mulţi dintre ei am legat prietenii foarte strânse: Dominic Stanca, Horia Popescu, Stelian Ivașcu, Pompiliu Scrimă… Dominic Stanca, a ajuns scriitor. Era vărul lui Radu Stanca, regretatul regizor care era originar din Sibiu. Dominic s-a căsătorit mai târziu cu marea regizoare Sorana Coroamă-Stanca (n. Sorana-Iosefina-Caterina Plăcințeanu). S-a prăpădit și el, nu cu mult timp în urmă. Horea Popescu, a ajuns și el un mare regizor. Stelian Ivașcu, a fost mulţi ani medicul şef al Capitalei, el fiind și cel care a realizat primul transplant de plămâni din România."*

La Orăștie, Mircea Horga a fost coleg de clasa cu Pompiliu (Andrei) Scrima, decedat în anul 2000, cel care avea să devină mai târziu, după stabilirea în Franța, una dintre remarcabilele figuri ale teologiei ortodoxe, un promotor neobosit al ecumenismului. *„Dar cel mai eminent coleg pe care l-am avut acolo la Orăștie,* și-a continuat relatarea Mircea Horga, *a fost Pompiliu Scrima. Nu scria nimic la ore și nu l-am văzut vreodată învățând. El era captivat de ce povesteau profesorii noştri și îi ascultă foarte atent. Avea o memorie fenomenală și o capacitate de a sesiza esența lucrurilor, de-a dreptul ieșită din comun. Cred, fără să exagerez, că era atins de aripa geniului. La vremea aceea era un ateu convins. Mai târziu, la începutul anilor '50 a ales calea monahala. Întrebat de un coleg de-al nostru care l-a întâlnit la Biblioteca Patriarhiei din București, cum de el, ateul convins din liceu, a ales calea monahala, Scrimă i-a răspuns simplu, dar șocant : sunt consecvent în inconsecvența mea. Când marele om politic și filozof indian Nehru a vizitat România, nu știu în ce împrejurare anume, Scrimă a ajuns să-l impresioneze pe acesta cu sanscrită pe care o cunoștea. A primit din partea statului indian o bursă de studii în India, de unde nu s-a mai întors. Foarte târziu s-a stabilit în Franța și a devenit una din marile figuri ale ortodoxiei europene, fiind foarte cunoscut prin scrierile sale teologice pe care le semna Andrei Scrima".*

După război, în 1945, Mircea Horga a ales să facă Facultatea de medicină la Cluj. Clujul universitar i s-a părut atractiv, dar vremurile erau în schimbare, comuniștii începeau să se insinueze treptat în toate instituțiile. *„Am început studiile în 1945,* ne-a spus Mircea Horga, *nu-i voi uita niciodată pe profesorii mei, dar mai ales pe profesorul Iuliu Hațieganu. L-am avut la disciplină boli interne, iar la cardiologie pe*

profesorul Bădărău. Profesorul Hațieganu a fost un creator de școală de medicină internă, dar el a mai fost preocupat și de studierea tuberculozei. La Cluj reușise să închege un colectiv foarte valoros. A fost cu adevărat o mare personalitate, dar și un mare caracter. În primii ani de studiu a fost destul de relaxant, în sensul că pe lângă studiul serios de la medicină, mai aveam timp și să mă exersez că violonist, să scriu chiar câteva compoziții și să particip la concursuri cu un dublu cvartet vocal cu care am câștigat un premiu I pe țară în '48".

Despre calvarul prin care i-a fost dat să treacă, Mircea Horga relatează aproape detașat. Au trecut 60 de ani. Într-un fel s-a împăcat cu trecutul, pentru că oricum nu mai poate schimba nimic. *„În '48 a început calvarul. Tata a fost arestat de comuniști, iar eu și fratele meu, care era la Drept, am fost dați afară din facultate, a continuat Mircea Horga. Am fost reprimit în 1949, dar cu mari intervenții. Am terminat facultatea în 1952, însă în ultimii trei ani de facultate am trăit cu teamă că voi fi iarăși dat afară. Tata a fost din nou arestat, de data aceasta judecat și condamnat. A fost o perioadă foarte neagră în viața noastră… mulţi din generația mea au trăit-o. Putini dintre cei de azi o înțeleg în dimensiunea ei reală, tragică și traumatizantă. Să știți însă că din generația noastră atât de încercată, 45 au ajuns profesori universitari, dar cei mai mulţi dintre ei nu mai sunt de mult timp în tara. Privind în urmă nu pot decât să spun: Nu-i dă Doamne omului atât cât poate duce…"*

A obținut titlul de Doctor în Științe Medicale al Facultății de Medicină Generală Târgu-Mureș.

Ca medic – timp de peste 50 de ani –. Doctorul cardiolog Mircea Horga este un om modest și foarte sensibil. Nu a făcut și nu face politică. Spune că prea mulţi din familia sa au fost sacrificați în numele ei: tatăl, mătuși, verișori, unchi și chiar el însuşi… Are însă opinii puternice și bine fundamentate. Sunt clădite pe o experiență de viață bogată, dar din multe puncte de vedere nefastă pentru el și pentru mulţi din generația sa. Dincolo de opiniile personale, cele mai interesante prin ineditul lor mi s-au părut a fi însă evocările sale vis-à-vis de personalitățile pe care le-a cunoscut. Din cariera sa profesională menționăm perioada de cinci ani în calitate de director adjunct al Spitalului Clinic Târgu-Mureș, 12 ani a fost Inspector Șef al Direcției Sanitare a Județului Mureș. 14 ani și în prezent director al Policlinicii cu Plată Târgu-Mureș. Întreaga Sa activitate a fost dedicată sănătății

comunității din municipiul Târgu-Mureș și întreg județul Mureș.

Face parte din colectivul de întemeietori ai Chirurgiei Cardiovasculare din Târgu-Mureș. Deceniul șapte la Târgu-Mureș a fost unul cu adevărat excepțional.

Mircea Horga, a relatat: *„Aici, la Mureș, se formase o echipă cu totul deosebită. La Medicală ÎI era un colectiv excepțional coordonat de eminentul Pop D. Popa, specialist în medicină cardiovasculară, fostul meu coleg de facultate de la Cluj. După ce a plecat la București, a continuat să vină periodic la Târgu-Mureș. Era legat sufletește, dar și profesional de acest oraș. Vreau să vă mai spun că aici a fost și singura filiala din țară a Asistaților Cardiovasculari din România unde am lucrat și eu timp de 30 de ani. Era o plăcere să lucrezi în acest oraș, pentru că era o atmosferă de certa emulație științifică. Se făceau analize, se interpretau rezultate, se făceau cercetări…Atunci am început să public primele lucrări științifice care în timp au ajuns la peste 60. În '74 mi-am susținut doctoratul în medicină. Vreau să vă mai spun că la Târgu Mureș, era atunci o adevărată școală de pionierat în medicină cardiovasculară. Mulţi dintre cei de azi, să știți, s-au format în acea atmosferă extraordinară. Tot atunci, am fost – nu mai rețin exact anul – onorați de vizită doctorului Christian Barnard, reputatul specialist în chirurgie cardiovasculară, cel care a făcut primul transplant de inimă din lume"*.

Are peste 60 de lucrări științifice (în domeniul Medicinii Interne și Cardiologiei), susținute în diferite Congrese și Simpozioane în țară și străinătate.

Cunoscându-l pe Mircea Horga și văzându-i paleta largă de preocupări, am ajuns la convingerea că indiferent de domeniul pe care și l-ar fi ales ar fi excelat cu siguranță în oricare dintre ele. Disciplina de viață autoimpusa, echilibrul interior, dar și predispoziția sa pentru studiu și cunoaștere i-au asigurat succesul în tot ceea ce a făcut. Și a făcut bine, temeinic și cu perspectiva. Inclusiv în poezie și proza. Latura sensibilă a personalității sale i-a permis să exceleze și în domeniul literar, domnia sa fiind și autor al mai multor volume de poezie și proză, precum: „Ceasul cercurilor rotunjite", „Vârsta frunzelor și a mea"(poezii, 1999), „Licăr de lumină în întuneric" (poezii, 2000), „Întâmplări hazlii cu popa Beriu" (proză scurtă, 2001), „Confesiunile unui destin în roșu" (roman, 2002) și „Ani în succesiune falsă" (poezie, 2003). Din când în când, mai cânta la vioară.

A trecut în eternitate la Târgu-Mureș.

Referințe:

Datele biografice din Hotărârea nr.70 din 11 iunie 1998 privind conferirea titlului de „Cetățean de onoare” al Municipiului Târgu-Mureș și a distincției „Pro-urbe” pentru unele personalități cu merite deosebite în diverse domenii de activitate, în interesul comunității;

Un om, un destin, interviu realizat de https://stiri.infomures.ro/.

Mădălina Neacșu (Kadar)



Jurnalist, scriitor de conținut, Senior Specialist - PR & Corporate Communications.

S-a născut în 26 martie 1981, în Orăștie studiile medii și liceale le absolvă în orașul natal luându-și examenul de maturitate (bacalaureatul) la Liceul „Aurel Vlaicu” din Orăștie promoția 1999. Urmează studiile superioare la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, Facultatea de Litere, 2003 și cele masterale în 2004.

Mereu am visat să scriu, într-o bună zi, o carte despre copilăria mea; ar fi o parte „Exuvii” (Simona Popescu), o parte Creangă și o parte „La Medeleni”, cu aspecte din „Iarna pe uliță”. În mare parte, copilăria mea a fost urbană, în fața blocului (sau în spatele lui) – blocul ăla mare de pe Unirii, unde la parter era un mare magazin de mobilă, pe vremuri. Copilăria și adolescența înseamnă pentru mine (și) străzile Orăștiei, așa că devenirea mea și transformarea în tot ceea ce sunt astăzi se datorează urbei pe care am descoperit-o mai degrabă după ce am părăsit-o. Copiii care acum trăiesc acolo nu pot concepe cât de mult înseamnă, de exemplu, Palia de la Orăștie, istoria locului, oamenii care au trecut pe acolo, cetățile dacice. Nu înțeleg, cu adevărat, că acolo este „izvorul” lor și al unui popor. Dar vor înțelege, în timp. De unde să știe ei acum că în Orăștie există chiar și o stradă care urcă la cer?

Sunt copil al anilor '80, trimisă la școală de la 6 ani, cu cheia de gât, în 1987. Domnul învățător Ioan Blaga, la școala pe care o știm drept

„Sam”, mi-a fost primul îndrumător. Apoi domnul profesor de română Ioan Toma, de la „Generală 1”, dirigintele. Nu în ultimul rând, domnul Gabriel Petric, profesorul de limba română de la Liceul Teoretic „Aurel Vlaicu” a contribuit decisiv la drumul meu.

Datele nu mi se par importante în devenirea unui om, dar locurile și oamenii, da. De aceea pomenesc doar asta, nume de oameni care mi s-au întipărit în suflet și în ființă, care au clădit ceea ce sunt azi. Aceștia au fost, pentru mine, alături de părinții mei, oamenii care m-au făcut om.

Am știut că vreau să scriu dintotdeauna. Am știut că vreau să fiu jurnalist de la 14 ani. Domnul Petric m-a provocat să scriu primele texte, iar domnișoara dirigintă, Angela Dumitru, m-a vrut scriitoare cu acte în regulă. Dumneaei a fost acel om care a crezut atât de mult în mine și m-a împins atât de mult, încât azi pot să spun că am publicat o carte, la 17 ani. Așadar, tot dumneaei este ”responsabilă” pentru această onoare pe care o primesc azi, să scriu aceste rânduri despre mine, spre citirea altor orăștieni. Vă spun de pe acum că alte cărți nu am mai publicat, doar articole, în diverse ziare și reviste.

Mi-am petrecut anii de liceu scriind, cu toate că diriginta mea era profesoară de matematică, iar eu eram elevă la clasa de informatică. De aceea vă spun că cei mai importanți sunt oamenii pe care îi ai în jur, oamenii care te cresc din toate punctele de vedere și în toate aspectele. Nu există nimic mai important pentru un copil decât să fie înconjurat de oameni care cred în el și îl ajută să zboare, în loc să îi taie aripile. Făceam, deci, probleme la matematică și la fizică, apoi scriam eseuri, pe teme propuse de profesorul de română. Noaptea, scriam poezii. Astfel s-a născut „Alter Ego”, acea cărticică de eseuri și poezii, apărută în 1998.

Am părăsit Orăștia în 1999, la final de liceu, plecând direct la București. Dacă voiai să faci jurnalism, doar acolo te puteai duce. La fel aș face și azi, deși jurnalismul nu mai este astăzi ceea ce am învățat eu că ar trebui să fie. Dar e în regulă, ne adaptăm și încercăm să menținem o calitate a textelor și în era digitală (deși e tot mai greu). În ultimele clase de liceu aveam o mulțime de întrebări, ca orice alt adolescent; am încercat să răspund la ele studiind și Filosofie, pe lângă Jurnalism. Diplomele obținute nu înseamnă că am răspuns la

respectivele întrebări, ci că am și mai multe. Totuși, am avut noroc să am ca profesori, la București, jurnaliști cu vechime și experiență, de la care am avut ce învăța.

Părinții mei au absolvit la Cluj, mama la Facultatea de Litere, pe care sigur i-ar fi plăcut să o urmez. Presupun că mereu și-au dorit să ajung și eu la UBB, dar nu mi-au spus-o niciodată. Au acceptat drumurile istovitoare și distanța, au acceptat că eu eram convinsă că nu pot fi jurnalist decât la București. Apoi, am hotărât să fac un master la Cluj, la Litere, cu vestiții profesori Gruiță și Neamțu – îi fuseseră profesori și mamei mele. Desigur, aveam să rămân pentru un an în Cluj, apoi să mă întorc la București, la redacțiile pline de forfotă din care gustasem puțin, făcând practică în anii de facultate.

Au trecut 16 ani și sunt tot în Cluj.

Am ajuns din greșeală în 2004 la Pro TV Cluj, am decis că televiziunea nu este pentru mine, eu voiam să scriu, în continuare. Dar în redacția vecină se scria – și așa am trecut la Clujeanul și Ziarul Clujeanului, publicații ale Media Pro, aparținând de Publimedia Transilvania. Am descoperit că poți fi jurnalist și în alt ritm. Că redacții pline de forfotă sunt și aici. Am învățat ce înseamnă cu adevărat jurnalismul. Am ajuns la editare, apoi am trăit și trecerea în era digitală. Publicațiile tipărite au dispărut, după o vreme. Dar eram deja editor cu experiență pe digital, deci trecerea mea a fost ușoară.

Astăzi editez știri de radio și lucrez la diverse proiecte, pe post de „content writer”. Așa se zice acum. „Scriitor de conținut”, în traducere. Pentru că, între timp, lumea s-a convins că formele fără fond nu sunt bune. Degeaba aveam forma (platforma digitală, în speță), dacă nu avem fondul – respectiv conținutul. Eu sunt acel scriitor care pune cuvintele unde trebuie, când trebuie, la locurile lor. Scriu despre și mă ocup de diverse teme – radio, marketing digital, software, case inteligente. Pot să scriu despre orice, dacă mă pasionează subiectul și îl cercetez suficient de mult, înainte. Asta e meteahnă căpătată în redacții adevărate – documentare temeinică, înainte de tratarea subiectului. Iată, pot să scriu și despre mine, dacă cineva din Orăștia copilăriei mele îmi cere să o fac. Am făcut și documentarea...

Port mereu o parte din Orăștie cu mine. Soțul meu mi-a fost coleg

în gimnaziu și în liceu, astfel că mi-a fost partener total în această devenire, în drumul până aici. Iar fetițele mele mi-au fost cei mai pretențioși „clienți” în ultimii 10 ani, căci textele pe care îmi cer ele să le scriu mi-au depășit expertiza, la început. Însă pentru ele am scris, până la urmă, și povești. Dacă te-ai născut să fii scriitor, asta faci. Scrii.

Iar eu cred că asta mi-e menirea. Mi-a scris jurnalistul Cornel Nistorescu în prefața cărții mele, în 1998: „Tu vei lega cuvintele!”. N-am uitat asta niciodată.

În prezent locuiește la Cluj-Napoca și este Senior Specialist - PR & Corporate Communications la Transilvania IT Cluster.

Referință:

Nota biografică a personalității prezentate.

Petru Romoşan



Poet, publicist, editor.

S-a născut la 30 martie 1957, în Orăștioara de Sus, jud. Hunedoara. „M-am născut în Comitatul Hunedoarei, la Orăştioara de Sus, numele actual al comunei unde se poate încă vedea Sarmisegetuza Regia, capitala regală a înaintaşilor noştri, înconjurată de salba de cetăţi care o veghează şi o apără. Foarte mulţi bărbaţi din Valea Grădiştei se pot recunoaşte în figura severă a împăratului Traian, marele administrator, aşa cum o ştim de pe monede şi din statuile rămase. Se ştie că în vechime împăraţii şi regii, romani sau barbari, îşi răspândeau urmaşii peste tot pe unde câştigau vreun razboi…”, spune Petru Romoşan.

Urmează școala elementară în satul natal, apoi Liceul „George Coşbuc” din Cluj, absolvit în 1976.

„La Cluj, am luat examenul la liceul de engleză Ady-Şincai, asta a fost dorinţa DRP-ului – eu aş fi vrut să fac greacă-latină. Am început cursurile clasei a IX-a la Cluj. Şi am devenit, pentru câţiva ani, copilul de trupă al Tribunei. Aş dori să mai amintesc aici rolul fabulos pe care l-a jucat în Orăştioara de Sus Aron Demian, unul dintre marii dascăli

ai Ardealului, director al Liceului „Aurel Vlaicu" din Orăştie vreo 25 de ani, ajuns inspector general în Ministerul Învăţământului în timpul guvernului Octavian Goga, în 1938. Aron Demian a ispăşit mai mulţi ani la Orăştioara de Sus în domiciliu obligatoriu. Nefericirea lui s-a transformat în şansa copiilor comunei. Şcoala generală din Orăştioara de Sus a devenit, graţie marelui dascăl, una din cele mai bune şcoli din ţară. Zeci, apoi sute de elevi au urmat cu brio studii superioare, iar calitatea şcolii s-a păstrat pentru câteva generaţii."

Debutează la 1 iunie 1972, în revista „Tribuna" din Cluj-Napoca. „În 1972, eram în clasa a VIII-a, am fugit de acasă la Cluj. Un coleg de bancă, Teodor, mai mare cu doi ani, care ştia să deseneze extraordinar cowboys, m-a ajutat să urc din mers pe mocăniţa Grădiştea Muncelului-Orăştie. De la Orăştie am luat trenul până la Cluj, unde mă duceam să-l caut pe D.R. Popescu. Citisem un interviu cu el, luat, cred, de Adrian Păunescu în Tribuna, şi mi s-a părut mie că, dintre toţi cei care dăduseră interviuri acolo, era cel mai cumsecade. Citeam aproape toată presa din ţară la Orăştioara de Sus pentru că poşta se găsea acasă, mama era poştăriţa satului, iar eu lucram alături de ea de ani buni : distribuiam ziare, scrisori, ţineam contabilitatea. Pentru că eram cel mai tare la matematică ! De altfel, dacă regret şi azi ceva, e că nu am continuat cu matematica. L-am găsit pe D.R. Popescu, pe care l-am şi convins că nu e cazul să mă mai întorc acasă. Împreună cu regretatul Petre Bucşa, director al Teatrului Naţional, a încercat să mă mute la şcoală la Cluj. Nu a reuşit, era imposibil, căci aş fi pierdut anul şcolar. D.R. Popescu sunase, de altfel, imediat la părinţii mei şi-i liniştise… parţial. M-am întors acasă cu coada între picioare şi directorul şcolii, excepţionalul profesor de istorie Viorel Manolescu, care mi-era văr primar şi ne învăţase totul despre dacii meleagurilor noastre, m-a scos în careu şi mi-a scăzut nota la purtare pentru „marea evadare". Dar, după ce mi-au fost publicate mai multe poezii în Tribuna, nota la purtare mi-a fost reparată şi am putut încă o dată să iau premiul I. Pe atunci, nu luai premiul I dacă n-aveai 10 la purtare…"

În 1976, i se acordă premiul pentru poezie al revistei „Tribuna". Debut editorial, în anul 1977, cu volumul de poezii Ochii lui Homer pentru care a primit Premiul Uniunii Scriitorilor din România.

„Am ajuns la Bucureşti pe sfârşitul anului 1977, mi-a apărut la Editura Dacia volumul de versuri Ochii lui Homer. Redactor de carte

a fost Mircea Opriță, şef de secţie Poezie era Vasile Igna, iar directorul editurii era Alexandru Căprariu. Eu am plecat să-mi satisfac stagiul militar, cu un an şi patru luni, după expresia încetăţenită în epocă, lângă Bucureşti, la Măgurele, unde se găsea IFA – Institutul de Fizică Atomică. Unitatea mea era de geniu-construcţii, „diribau" în argoul soldăţesc de atunci. Prima parte a stagiului militar a fost un infern. Am lucrat, împreună cu subunitatea mea, la Fabrica de Cărămizi Jilava, la un loc cu puşcăriaşii, între altele. Am făcut şcoala de gradaţi în condiţii destul de speciale, pentru că unitatea de geniu-construcţii era, de fapt, un batalion disciplinar, nu numai soldaţii erau la pedeapsă, ci şi ofiţerii, până la colonel, şeful unităţii. Cred că era o puşcărie mascată. În paralel, fără nici o contribuţie din partea mea, pentru că eram complet izolat, Ochii lui Homer făcea o carieră formidabilă, cu zeci de cronici literare şi, în final, cu premiul de debut al Uniunii Scriitorilor. Ochii lui Homer şi regretatul poet Florin Mugur, împreună cu scriitorul militar Oliver Lustig, m-au extras din batalionul de pedeapsă şi m-au mutat, cu acordul ministrului Apărării de atunci, un om cumsecade, generalul Ion Coman, la Viaţa Militară, revista Armatei. Acolo chiar m-am implicat ca redactor şi am reuşit, împreună cu redactorul-şef, regretatul colonel Dumitru Rădulescu, să modificăm în bine faţa revistei.

După armată au venit doi ani de boemă în Bucureşti, cu un nou volum de poezie, Comedia literaturii, în 1980, la Albatros (director Mircea Sântimbreanu), şi cu o tentativă de emigrare dusă practic până la obţinerea paşaportului. Am cunoscut-o atunci pe viitoarea mea soţie, scriitoarea Adina Kenereş, şi am renunţat pentru o vreme să mai plec din ţară. Redobândirea cetaţeniei române, pierdută în efortul de a emigra, a fost un alt calvar."[3]

Petru Romoşan a avut o primă tentativă ratată de trecere a acelei frontiere în 23-26 august 1988, când a fost arestat de poliţia militară. Romoşan a trecut în Ungaria în noaptea de 30 septembrie 1988, când se împlinea exact un an de la plecarea soţiei sale spre Occident (Franţa).

[3]Tetele între ghilimele sunt preluate din Interviu realizat de Alexandru Petria, „Am devenit, pentru câțiva ani, copilul de trupă al Tribunei-De vorbă cu poetul Petru Romoşan", Revista Tribuna, Serie Noua, Anul XIII, 1 – 15 Ianuarie 2014.

În Ungaria a acordat numeroase interviuri, în presa scrisă, la radio şi televiziune, despre situaţia dramatică din România lui Ceauşescu: demolarea bisericilor, morţii de pe graniţa româno-maghiară, drepturile omului etc. S-a stabilit în acelaşi an la Paris.

De-a lungul a şaptesprezece ani, între 1981 şi 1998, a lucrat în comerţul de artă ca expert şi negustor. A condus o galerie de artă la Bucureşti (1981-1987, concediat ca urmare a rămânerii soţiei sale în străinătate) şi propria sa galerie la Paris (1991-1997).

În 1998 a fondat la Bucureşti, împreună cu soţia sa, scriitoarea Adina Kenereş, Editura Compania, care s-a impus în ultimii ani ca una dintre cele mai prestigioase din peisajul editorial românesc. A realizat cinci antologii de poezie românească (Cele mai frumoase poeme ale limbii române, Cele mai frumoase poeme de dragoste ale românilor - cu o ediţie a doua, intitulată Compania amorului Compania copiilor, Cele, mai frumoase poeme ale românilor despre ei înşişi şi ţara lor, Compania poeţilor tineri în 100 de titluri - împreună cu Dan Coman), a editat poeme şi proză de N. T. Orăşanu în volumul Satire, dicţionar politic şi alte marafeturi de Bucureşti (împreună cu Adina Kenereş) şi a colaborat cu texte de introducere şi promovare la numeroase titluri ale editurii. A publicat articole de analiză politică în Evenimentul zilei (seria Cornel Nistorescu), Foaia transilvană (Cluj), Ziua de Cluj, cotidianul.ro, corectnews.ro, Vorba și Foaia Interesantă de la Orăștie, „Banatul azi", „Flux Moldova", etc.

Acuzat pe nedrept de colaborare cu fosta Securitate şi trimis în judecată în contencios administrativ, a câştigat procesele la Curtea de Apel Bucureşti şi la înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, care au dat un verdict definitiv de necolaborare în 2011.

Colaborări:

„Tribuna", „Ziua de Cluj", „Luceafărul", „Steaua", „Viaţa Românească", „Foaia transilvană", „România literară", „Napoca Universitară", „Vorba", „Foaie Interesantă" etc.

Lucrări publicate:

Ochii lui Homer. Versuri, Cluj-Napoca, Ed. Dacia;

Comedia literaturii, Bucureşti, Ed. Albatros, 1980;

Rosa canina, Bucureşti, Ed. Cartea Românească, 1983.

Lucrări apărute în antologii:

O mie şi una de poezii românești. Antologie, prefaţă şi bibliografie

de Laurcnţiu Ulici, Ed. Du Style, 1997, București.

Antologii îngrijite şi redactate:

Cele mai frumoase 100 de poezii ale limbii române alese de Petru Romoşan, Bucureşti, Ed. Compania, 2001; Cele mai frumoase poeme de dragoste ale românilor, Bucureşti, Ed. Compania, 2003, cu o ediţie a doua, intitulată Compania amorului, Bucureşti, Ed. Compania, 2007; Cele mai frumoase poeme ale românilor despre ei înşişi şi ţara lor, Bucureşti, Ed. Compania, 2004; Compania copiilor, Bucureşti, Ed. Compania,2006; Compania poeţilor tineri în 100 de titluri (în colab. cu Dan Coman), Bucureşti, Ed. Compania 2011.

Dan Orghici, Petru Romoşan „Almanahul Oamenilor de la noi 2014”, Ed. Vorba, Orăștie, 2014.

„Arta simplității e, la Petru Romoşan, o arta a sacrificiului existențial. Dincolo de toata mascarada și bravada, poetul e, de fapt, un fundamentalist al implicării. Comedia pe care o joaca nu face decât să distragă atenția de la sacrificiul pe care îl trăiește. Pentru ca arlechinada lui nu e decât masca patetismului. In felul de a da cu tifla al poetului e doar răstălmăcit gestul său jertfa. În această epatare în care toate sunt pe dos, trufia e reflexul umilinței, vivacitatea semnul întors al spaimei, clovneria reprezintă soluția coșmarului iar „comedia literaturii" e chiar tragedia ființei.”[4]

Referinţe:

Biografia personalității prezentate;

Florin Manolescu: „Enciclopedia exilului literar românesc 1945-1989”, ediţia a Il-a, Editura Compania, Bucureşti, 2010;

Mihai Iovănel, Dicționarul general al literaturii române (Academia Română), P-R, Bucureşti, Ed. Univers Enciclopedic, 2006;

Interviu realizat de Alexandru Petria, „Am devenit, pentru câțiva ani, copilul de trupă al Tribunei-De vorbă cu poetul Petru Romoşan”, Revista Tribuna, Serie Noua, Anul XIII, 1 – 15 Ianuarie 2014.

[4] Interviu realizat de Alexandru Petria, „Am devenit, pentru câțiva ani, copilul de trupă al Tribunei-De vorbă cu poetul Petru Romoşan”, Revista Tribuna, Serie Noua, Anul XIII, 1 – 15 Ianuarie 2014.

Gheorghe Pavelescu



Profesor universitar, Doctor Honoris Causa, etnolog, folclorist.

S-a născut la 31 martie 1915, în localitatea Purcăreţi, comuna Pianu, județul Alba. Urmează școala primară în satul natal, localitate de munte cu o străveche civilizație pastorală, care i-a modelat de timpuriu personalitatea. Învață la gimnaziul din Sebeș între 1928 și1931, apoi liceul din Orăștie fiind absolvent al Liceului „Aurel Vlaicu” promoția 1936. Face studii universitare la Cluj și București, devenind licențiat în filosofie, specialitatea sociologie rurală, filosofie și estetica literară, la Universitatea din Cluj încheind ciclu sau de învățământ superior în 1940.

Încă din studenție Pavelescu își începe activitatea de publicist la „Gând românesc”, întâi cu recenzii și cronici pe tema artei și civilizației populare românești, iar mai târziu cu studii precum Etnografia românească din Ardeal în ultimii douăzeci de ani. Tot în perioada 1938-1940 e prezent cu o serie de articole vizând unele contribuții românești și străine la cercetarea și valorificarea culturii tradiționale în „Pagini literare” și „Symposion”, precum și în ziarul „Tribuna” din Cluj.

Primește titlul de „doctor în sociologie ” al Universității din București în 1942 îndrumător ştiinţific fiindu-i Dimitrie Gusti. Și „doctor în filosofia culturii” al Universității din Cluj-Sibiu, în același an, avândul ca îndrumător ştiinţific Lucian Blaga. Ca în 1945 să-i fie acordat al treilea titlu academic, cel de „doctor în etnografie și folclor” al Universității din Cluj, fiind îndrumat ştiinţific de Romulus Vuia. Toate titlurile poartă calificativul „Magna cum laude”.

După 1940 e un asiduu colaborator al revistelor „Transilvania", „Apulum", „Sociologie românească" și „Anuarul Arhivei de Folclor", unde publică și prima contribuție științifică mai importantă - Pasărea suflet (1942). Acest studiu închinat riturilor funerare va inaugura una dintre direcțiile activității sale - cercetarea mentalității arhaice sătești (credințe, superstiții, obiceiuri), preocupare constantă vreme de șase

decenii. Mana în folclorul românesc (1944; Premiul „C. Rădulescu-Codin" al Academiei Române) aprofundează cercetările privind mentalitățile arhaice, urmărind cu acribie științifică concepte mai noi aplicate la datele culturii populare românești.

A fost preparator și asistent la Muzeul Etnografic din Cluj (1937-1946), director al Secției de artă populară a Muzeului National „Regele Carol I" din București (1946-1947), director al Muzeului Etnografic din Cluj (1947-1950) și conferențiar de etnografie la Universitatea clujeană (1947-1951).

Cercetări asupra magiei la românii din Munții Apuseni (1945) se bazează pe o investigație de proporții (în 40 de sate), unde autorul urmărește un singur factor - cel magic. Structurată pe trei niveluri - viziunea magică, vrăjile și descântecele - lucrarea se situează în zona de preocupări din studiul Despre gândirea magică al lui Lucian Blaga, la care, de altfel, nu o dată face referiri. Alt domeniu al culturii tradiționale căruia Pavelescu îi acordă o atenție specială este acela al istoriei etnologiei românești, vizând îndeobște contribuțiile lui G. Barițiu, V. Alecsandri, B. Delavrancea, Romulus Vuia, Ion Mușlea, Mircea Eliade etc., ca și rolul unor asociații culturale (Astra) și instituții (Muzeul Etnografic al Transilvaniei).

Gheorghe Pavelescu a fost între puținii elevi ai lui Lucian Blaga care au atins secolul XXI. A avut o biografie extrem de strânsă de cea a filozofului născut la Lancrăm. Ca elev, învățase pe de rost versurile din cele cinci volume blagiene apărute până atunci, uimindu-și profesorii. Ca student, a frecventat cursul de Filozofia culturii al lui Lucian Blaga, apoi a devenit doctorandul său. G. Pavelescu este și primul care a salutat într-un articol de ziar numirea lui Lucian Blaga la Universitatea din Cluj. În calitatea sa de elev al lui Blaga, Gheorghe Pavelescu rememorează „discuțiile fără cuvinte” purtate cu marele filozof român, încheiate mereu cu urarea lui Blaga, „Toate cele bune!”: „Îi cunoșteam bine felul său de a fi și-i respectam tăcerea. De aceea ne plimbam uneori timp îndelungat fără să ne spunem nici un cuvânt. Colegii mă ironizau adesea pentru discuțiile noastre fără cuvinte. Dar, la sfârșitul unor astfel de tăceri, Blaga termina întotdeauna cu o spovedanie care era ca un fel de concluzie a ceea ce gândise între timp.”, scrie Virgil Lazăr în articolul „Lucian Blaga și Gheorghe

Pavelescu”.

Asemenea discuții, în care Blaga pomenea despre Leo Frobenius, Ludwig Klages, Edgar Daqué, Mahatma Gandhi, Hugo Marti, Rainer Maria Rilke și alții, pe care i-a cunoscut personal sau numai prin intermediul unor conferințe, aruncă noi lumini asupra orizontului său cultural. Având ca subiect de doctorat Mana în folclorul românesc. Contribuții pentru cunoașterea magicului, Gheorghe Pavelescu atrage interesul lui Blaga, dar nu și sprijinul acestuia în redactarea tezei. „Cu Blaga nu m-am mai întâlnit decât la 31 octombrie 1942, ziua susținerii tezei. Toți colaboratorii lui Lucian Blaga mărturisesc faptul că filozoful le-a modificat traseul științific sau literar. Gheorghe Pavelescu stăruie asupra acestui aspect, arătând că Lucian Blaga a fost, în timpul activității sale didactice, „un model unic”.

Se spune cum că la un moment dat unul dintre eminenţii studenţi-cercetători ştiinţifici ai Universităţii „Regele Ferdinand” din Cluj, i-ar fi prezentat profesorului-filozof şi poet Lucian Blaga tema unei viitoare lucrări de-ale sale de doctorat. Până aici, nimic neobişnuit. Numai că acea lucrare urma să poarte un incitant şi surprinzător titlu: „Mana în folclorul românesc. Contribuţii pentru cunoaşterea magicului”. Trecură ani şi ani de neodihnitoare căutări prin sate şi cătune transilvane, până când autorul acelui inedit studiu etnologic şi folcloric avea să fie invitat să îşi prezinte amintita lucrare documentar-ştiinţifică. Eveniment petrecut în data de 31 octombrie 1942. Şi nu în Clujul ocupat abuziv şi brutal de maghiarii-hortyşti, în urma criminalului Dictat de la Viena, din 30 August 1940, ci în Sibiul refugiului intelectualităţii româneşti ardelene. Atunci când tinerelul-candidat, Gheorghe Pavelescu, nu a venit singur în faţa comisiei universitare, ci însoţit de ţăranul-oier Dumitru Dobrotă din Poiana Sibiului. Un bătrânel simpatic, îmbrăcat în mândre haine româneşti, purtând prins, între şerpar şi brâul tricolor, un fluier încrustat cu motivele populare ale viţei-de-vie. Un harnic şi priceput plugar, considerat în aşezarea lui natală drept „înţeleptul satului”. Aşa că e lesne de înţeles cam ce avea să se petreacă în acea Aulă Academică Universitară Sibiano-Clujeană! Respectiv: câteva rostiri cu tâlc ale unor fragmente de poveşti şi balade păstoreşti, urmate de scurte cântări doinite la fluier şi de recitaluri de poezii populare de prin

părţile Mărginimii Sibiului, în ale căror versuri mereu se repeta cuvântul mană. „Badea Mitruţ al Ciobanului” meşteşugind cu pricepere, dar şi în concordanţă cu textul lucrării de doctorat, înţelesurile spuselor sale. Întregul ritual însemnând, în viziunea familiilor înaintaşilor săi consăteni, un posibil motiv în plus de supărări şi tristeţi, între care chiar şi presupusa apariţie a răutăciosului şi păgubosului beteşug văratec şi tomnatic al legumelor şi strugurilor. Adică: mana. Un fel de stricăciune din vremea premergătoare a culesului roadelor pământului. Însă şi urâţeniile fără margini ale omului pocit la suflet, asemeni comportamentului răutăcios al lupilor şi urşilor, atunci când dau năvală în turmele de oi şi în cirezile de vite scoase la păscut. Numai că acel moşneag-poienar şi mărginean a mai spus distinşilor învăţaţi universitari, încă multe alte vorbe înţelepte şi de duh. Bunăoară, că acea răutăcioasă mană a verilor şi toamnelor nu vine nici din senin şi nici singură. Ci odată cu repetatele ploi din zilele dogoritoare. Un fel de ploi fugare, adunătoare în aer a unui amestec de răceală şi de fierbinţeală umedă. Că după astfel de răpăieli, pornite din scuturarea stropilor câtorva pâlcuri de nori rătăcitori, oamenii satelor ardelene au deprins îndemnul minţii şi al sufletului de a privi cu speranţă în nemărginita zare, nădăjduind că pe bolta cerului se va ivi curcubeul, frumos colorat şi puţin acoperit de o pâclă de boare străvezie. După care ar urma să se reînfiripe speranţa într-o vară şi toamnă lungă şi bogată în toate cele bune şi folositoare omului, în general, şi a ţăranului-plugar român, în special. Şi nu numai în roadele fireşti ale pământului străbun, ci şi în sfintele cununii ale tinerilor perechi de căsătoriţi, fete şi feciori, urmate de repetatele botezuri creştineşti ale pruncilor! Din: Gheorghe Grigurcu, Blaga în evocări, în „România literară”, anul XLIII, 23 septembrie 2011, p.16.

În perioada 1952-1972 va fi profesor în învățământul secundar, la Sebeșu de Jos, Săliște, Cisnădie și Sibiu. Când se înființează Institutul Pedagogic din Sibiu (1969) este chemat la conducerea Catedrei de limba și literatura română, din 1972 fiind conferențiar la Facultatea de Filologie și Istorie, unde va preda cursuri de literatură universală și comparată, teorie și estetică literară și folclor. Pensionat în 1980, își reia activitatea în 1992, la Facultatea de Litere și Istorie, apoi și la Facultatea de Geografie-Turism din Sibiu. Din 1977 este președinte al Asociației

Folcloriștilor și Etnografilor din județul Sibiu.

În Studii și cercetări de folclor (1971), sunt abordate domenii nefrecventate până atunci: epica și lirica populară, ca în Balada populară în sudul Transilvaniei, Orizontul artistic al strigăturii, dar și pagini din istoria folcloristicii - începuturile folcloristice în Transilvania, G. Barițiu și patrimoniul artistic popular, Folcloriști saxo-români - sau texte de medicină pastorală din Mărginimea Sibiului. Arta populară, cu toate componentele ei, a constituit celălalt domeniu predilect, căruia Pavelescu i-a închinat studii și articole pertinente încă din tinerețe.

Pictura pe sticlă la românii din Transilvania - comunicare prezentată la Congresul International de Antropologie și Arheologie Preistorică (București, 1937) și publicată în „Apulum" - este urmată de Pictura pe sticlă la români („Revista Fundațiilor Regale", 1945), prima sinteză privind unul dintre cele mai originale meșteșuguri artistice din România. Tradiție și contemporaneitate în arta lemnului din zona Sebeșului („Apulum", 1990) și Elogiu țăranului zugrav („Revista de etnografie și folclor", 1991) urmăresc două importante aspecte ale artei populare din Valea Sebeșului, zonă în care etnograful a întreprins cele dintâi cercetări sistematice.

Opera, care cuantifică peste 200 de articole de specialitate și peste 15 volume privind cele mai diverse aspecte ale artei și culturii populare, l-a definit pe maestrul Gheorghe Pavelescu ca pe un profund cercetător al lumii satului românesc, obstacolele întâlnite pe lungul drum al vieții devenindu-i în permanentă motiv de a merge mai departe.

Trece în eternitate la 17 octombrie 2008, la Sibiu.

Recunoștințe:

Ordinului Național Pentru Merit (2000);

Doctor Honoris Causa al Universității „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca, al Universității "Lucian Blaga" din Sibiu și al Universității „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia;

Cetățean de Onoare al municipiilor Cluj, Sibiu și Sebeș;

Anual se organizează la Alba Iulia Colocviile de Etnografie și Folclor, care îi poartă numele.

Opera:

Mana în folclorul românesc. Contribuții pentru cunoașterea magicului, Sibiu, 1944;

Cercetări asupra magiei la românii din Munții Apuseni, București, 1945;

Studii și cercetări de folclor, București, 1971;

Balade populare din sudul Transilvaniei, Sibiu, 1971;

Folclor satiric din Mărginimea Sibiului, Sibiu, 1971;

Cântecele dorului, Alba Iulia, 1997;

Lucian Blaga și Sibiul, Sibiu, 1998;

Eminescu și Sibiul, Sibiu, 1998;

Ethnos. Studii de etnografie și folclor, I, Sibiu, 1998;

Magia la români, București, 1998;

Prezente sibiene, Sibiu, 1999;

Lucian Blaga. Evocări și interpretări, Sibiu, 2003.

Referințe:

Gheorghe Grigurcu, Blaga în evocări, în „România literară”, anul XLIII, 23 septembrie 2011;

Virgil Lazăr în articolul „Lucian Blaga și Gheorghe Pavelescu”;

Constantin Oprean, „In memoriam Gheorghe Pavelescu”, articol scris la trecerea în eternitate în numele comunității academice sibiene, Sibiu 18 octombrie 2008;

Ioan Vulcan, „Omul Gheorghe Pavelescu (31 martie 1915, Pianu, Alba – 17 oct. 2008, Sibiu)”, ziarul Agniteanul, Agnita, 18 octombrie 2008.



Cosmin Florin Budeancă



Doctor în istorie, expert al Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc; cadru didactic asociat, Facultatea de Istorie, Universitatea din București; redactor-șef Memoria - revista gândirii arestate.

S-a născut la 31 Martie 1975 în localitatea Orăștie. Urmează studiile primare și medii în localitate fiind absolvent al Liceului Teoretic „Aurel Vlaicu" Orăștie, secția Filologie-Istorie, promoția anului 1993. Despre Orăștie domnul Cosmin Budeancă spunea: «În Orăștie am trăit aproape o jumătate din viață (primii 18 ani mai mult, în cei 5 ani de facultate mai puțin). Acolo mi-am pus bazele educației, am descoperit plăcerea lecturii, a istoriei, a muzicii rock, mi-am făcut primii prieteni, m-am îndrăgostit. Fiind un sentimental, cel puțin din aceste câteva motive legăturile mele cu Orăștia sunt foarte puternice și indestructibile. Îmi amintesc de un manual de istorie antică, din care a învățat mama, găsit în podul casei bunicii și pe care vara, în vacanțe, îl răsfoiam mereu. Apoi în clasa a V-a am avut-o profesoară de istorie, în ultimul an înainte de pensionare, pe doamna Rodica Popa. Pe care „o cam supăram", că citeam lecțiile înainte ca ea să ni le predea. Apoi au urmat lecturile despre al Doilea Război Mondial, pentru că înainte de 1989 găseam cărți pe această temă în biblioteca școlii, a orașului, a câtorva vecini și a unchiului meu. În liceu am participat la olimpiada de istorie.

Și ele au legătură și cu zona profesională, pentru că unele dintre cele mai importante proiecte de cercetare derulate au, într-un fel sau altul, legătură cu Orăștia. Așadar, revin cu plăcere (foarte des cu gândul, mai rar fizic) în orașul natal. Altfel, păstrez legătura telefonic și prin alte mijloace cu cei din oraș și împrejurimi, ori cu alții pe care viața i-a dus mai departe, dar care, la fel ca mine, rămân legați de aceste locuri.»

Urmează studiile universitare la „Facultatea de Istorie și Filosofie,

Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, 1993-1997; Studii aprofundate în Istorie Orală, la Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, 1997-1998; Doctor în istorie cu specializarea „Istorie orală, istorie contemporană/ Cercetarea științifică prin utilizarea metodelor specifice istoriei orale și istoriei contemporane, istoriei imaginarului”, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, anul 2008; Studiile post-doctorale la Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, în anul 2013, competențe în „Istorie contemporană / Cercetarea științifică prin utilizarea metodelor specifice istoriei orale și istoriei contemporane”; abilitare în Istorie, Universitatea din București (2019).

«Am știut de la început că vreau să fac istorie contemporană. În facultate am cochetat cu istoria comunismului, dar era prematur, accesul la arhive era foarte dificil, iar profesorii m-au descurajat să continui în această direcție. Șansa mea a fost „Studiile aprofundate de Istorie Orală”, care mi-au oferit posibilitatea ca, prin intermediul mărturiilor orale ale celor care au trecut prin comunism, să fac ceea ce îmi doream, fără a fi condiționat de accesul la arhive. Iar prima temă de cercetare (O înscenare judiciară regizată de Securitatea hunedoreană. Organizația „Garda Albă”) a pornit de la un interviu realizat în 1997 cu Cornel Lupu din Orăștie. Apoi, în 2000, tot în Orăștie am făcut un interviu cu Cristina Folkend, despre deportarea germanilor în Uniunea Sovietică în 1945. Cum în 1999 nu am fost acceptat la doctorat cu o temă de cercetare legată de colectivizarea agriculturii în Regiunea Hunedoara, în 2001 am propus să mă ocup de „imaginea etnicilor germani la români” (județul Hunedoara fiind, bineînțeles, cuprins în arealul de cercetare). Și pentru că am menționat anterior că o parte din proiectele mele de cercetare au legătură cu Orăștia, l-aș menționa și pe cel mai recent, Strategii de supraviețuire și de integrare socio-profesională în familiile foștilor deținuți politici în primele două decenii ale regimului comunist, derulat între 2015-2017 cu finanțare din partea UEFISCDI, și a cărui idee a pornit din același prim interviu realizat cu domnul Cornel Lupu în urmă cu mai bine de 20 de ani», răspunde domnul Cosmin Budeancă dacă-i întrebat „de ce istoria?”.

Alte studii:

Absolvent al cursurilor de specializare ca manager de proiect, organizate de SC EMCER Consult SRL, avizat de Ministerul Muncii Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice și de Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice (2017); Absolvent al cursurilor de perfecționare profesională pentru ocupația de muzeograf, organizate de Centrul de Pregătire Profesională în Cultură (Ministrul Culturii), avizat de Ministerul Muncii Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice și de Ministerul Educației Naționale (2013); training-uri de pregătire în domeniul istoriei orale și a noilor metode de investigare și scriere a istoriei (Piran, Slovenia, 16-19.10.2008; Skopje, Macedonia, 27-30.03.2008; Belgrad, Serbia și Muntenegru, 5-7.10.2007; Ohrid, Macedonia, 28.09 - 1.10.2006; Veliko Târnovo, Bulgaria, 16-19.03.2006; Ljubljana, Maribor, Slovenia, 13-16.10.2005; Belgrad, Serbia și Muntenegru, 11-14.11.2004; Mostar, Bosnia Herzegovina, 2-3.09.2004); Absolvent al Academiei Interculturale „Transsylvania" ediția a VI-a, 2004, organizată de Liga „Pro Europa" din Târgu Mureș; Cursuri de monitor pentru drepturile omului organizate de Liga „Pro Europa" din Târgu Mureș (2004).

2017, 14-23 Iunie – la School of Slavonic and East European Studies (SSEES) of University College London, United Kingdom; 2016, 7-17 noiembrie - la Department of History, Historical Studies Library, The European History and Slavonic Studies Library și la Contemporary History Library, toate din cadrul Universității din Viena; și la Departamentul de Istorie Modernă și Contemporană al Academiei de Științe din Austria; 2016, 10-17 aprilie - la Forschungsstelle Osteuropa - FSO (The Research Centre for East European Studies), care funcționează pe lângă Universitatea din Bremen; 2012, 1-30 septembrie - la Institut für deutsche Kultur und Geschichte Südosteuropas e. V. - IKGS, care funcționează pe lângă Universitatea „Ludwig Maximilian" din München și la Siebenbürgische Bibliothek mit Archiv in Gundelsheim am Neckar, care funcționează pe lângă Universitatea din Heidelberg.

Cosmin Budeancă își începe carierea profesională ca profesor suplinitor la Școala Generală „Gelu Românul", din localitatea Dăbâca, județul Cluj (1998), urcând treptele profesionale. Astfel este cercetător

științific, realizând interviuri de istorie orală, arhivarea și valorificarea lor științifică prin studii, articole și corpusuri de mărturii la Institutul de Istorie Orală, Cluj-Napoca între anii 2000-2006.

Apoi, din luna mai 2006, Cosmin Budeancă este expert privind identificarea celor care se fac responsabili de crime și abuzuri în perioada comunistă; Șef Serviciu Muzee - Memorie (1 iunie 2007 - aprilie 2010); Expert în cadrul Departamentului Ideologie - Cultură, Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (Aprilie 2010 - noiembrie 2012); Expert în cadrul Departamentului Investigații Speciale, Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (noiembrie 2012 - 3 iulie 2014); Expert, Serviciul Analiza regimului comunist / Serviciul Cercetare și Investigații Speciale cu privire la evoluția regimului comunist în România (1 decembrie 2015 până în prezent) la Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICCMER), unde a fost, de la 4 iulie 2014 până pe 30 noiembrie 2015,

Este coordonator de doctorate, la Școala Doctorală a Facultății de Istorie, a Universității din București din 1 octombrie 2019, iar de la 1 iulie 2019 este și redactor-șef al Memoria - revista gândirii arestate, fondată de scriitorul și fostul deținut politic Banu Rădulescu.

A coordonat mai multe proiecte de cercetare și are o activitate publicistică vastă, fiind autor, co-autor și coordonator a peste 40 de cărți, a publicat peste 100 de studii și articole despre crimele și abuzurile regimului comunist din România, mișcarea de rezistență anticomunistă, evoluția regimului comunist, istoria minorității germane din Transilvania după 1918 și modul în care a fost percepută de comunitatea românească, alte teme de istorie contemporană. Domeniile de interes sunt: istorie recentă, istorie orală, imaginar social, mentalități colective.

Întrebat fiind: „Cum poate fi transmisă această memorie celor tineri?"

Domnul Cosmin Budeancă răspunde: «Din păcate, cei 45 de ani de stat paternalist, în care o mare parte a vieții era controlată, în care statul „dădea" (loc de muncă, apartament, mâncare) și „călăuzea pașii", i-a făcut pe mulți să își piardă încrederea în forțele proprii și în

capacitatea de a-și asuma destinul. Nu este ușor să educi tânăra generație, cu atât mai mult cu cât există încă un curent nostalgic puternic, ritmul vieții este foarte alert, problemele curente sunt presante, iar degringolada și lipsa de repere din societate nu conferă deloc un cadru propice. Cred însă cu convingere că soluția pentru ieșirea din acest marasm rămâne educația, implicarea, responsabilitatea, conștientizarea că fiecare din noi putem să schimbăm lucrurile, în familie, la locul de muncă, în societate. Schimbările la nivelul mentalităților nu sunt deloc ușor de realizat, dar prin educație cred că ele reprezintă singura soluție să ne desprindem de ceea ce a fost rău în trecut și să ne construim un viitor mai bun, atât pentru noi cât mai ales pentru cei ce vor veni după. Aș aminti și de câteva proiecte din județul Hunedoara în care tânăra generație (dar nu numai) poate afla mai multe despre trecutul recent. Unul dintre ele ar fi Expoziția „Pașii României prin socialism și democrație", care poate fi vizitată în zona Complexului Potcoava din Hunedoara. Aceasta are la bază o colecție impresionantă (nu cunosc la nivelul țării una similară), realizată de un pasionat de istorie, Romică Bârsan. Alte proiecte au fost inițiate și realizate de un alt om deosebit, care confirmă expresia „omul sfințește locul", artistul și caricaturistul Ion Barbu. Acestea sunt: Muzeul Instalatorului Comunist, în Petroșani; iar în Petrila: Casa Memorială „I.D. Sârbu", „Mother's Museum" și Muzeul Salvatorului Minier, cel din urmă deschis publicului în urmă cu doar câteva luni. Toate acestea, dar și altele, pot contribui la educația tinerei generații. Totul este ca tinerii să dorească să știe mai multe, pentru că, spre deosebire de anii comunismului, sunt liberi să afle, să gândească, să vorbească, să acționeze. Poate nu pare ceva ieșit din comun pentru cei născuți după 1989, însă pentru cei care au trăit în comunism și își amintesc cum era viața atunci, înseamnă foarte mult.»

A publicat (selectiv):

Cosmin Budeancă, „Hans Bergel. Privind mereu spre România", apărut la Editura Fundației Culturale Memoria, alături de Editura Mega, București. 2023

Iustin Pop (1875-1943). O viață în slujba românismului, Cluj-Napoca, Argonaut, 2018,

Imaginea etnicilor germani la românii din Transilvania după 1918.

Studiu de caz: județele Hunedoara, Alba, Sibiu. Cercetare de istorie orală, Târgoviște, Cetatea de scaun, 2016,

Represiunea politică în România comunistă. „Garda Albă” - organizație subversivă inventată de Securitatea hunedoreană, Cluj-Napoca, Argonaut, 2010,

Histories (Un)Spoken. Strategies of Survival and Social-Professional Integration in Political Prisoners’ Families in Communist Central and Eastern Europe in the ’50s and ’60s, Berlin-Münster-Wien-Zürich-London, LIT Verlag, 2017, 394 p. (coeditor)

Vieți în umbra trecutului. Supraviețuirea și integrarea socio-profesională a familiilor foștilor deținuți politici în timpul comunismului. Mărturii și documente, vol. I, Iași, Polirom, 2017, 336 p. (coord).

După 25 de ani. Evaluări și reevaluări istoriografice privind comunismul, Iași, Polirom, 2017, 416 p. (coord.)

The Countryside and Communism in Eastern Europe: Perceptions, Attitudes, Propaganda, Berlin-Münster-Wien-Zürich-London, LIT Verlag, 2016, 798 p. (co-editor)

Mișcarea de rezistență anticomunistă din România. Banatul montan. Mărturii, vol. I-II, Cluj-Napoca, Argonaut, 2015, 439 p., 616 p. (coautor, alături de Valentin Orga, Maria Aldea, Anca Ifrim ș.a.)

Identități sociale, culturale, etnice și religioase în comunism, Iași, Polirom, 2015, 552 p. (coord.)

Stalinizare și destalinizare. Evoluții instituționale și impact social, Iași, Polirom, 2014, 412 p. (coord.)

Destine individuale și colective în comunism, Iași, Polirom, 2013, 384 p. (coord.)

Experiențe carcerale în România comunistă, vol. VI, Iași, Polirom, 2012, 428 p. (coord.)

Sfârșitul regimurilor comuniste. Cauze, desfășurare și consecințe, Cluj-Napoca, Argonaut, 2011, 494 p. (coeditor)

Experiențe carcerale în România comunistă, vol. V, Iași, Polirom, 2011, 472 p. (coord.)

Experiențe carcerale în România comunistă, vol. IV, Iași, Polirom, 2010, 464 p. (coord.)

Mișcarea de rezistență anticomunistă din România. Grupul „Cruce

și Spadă”. Mărturii, ediția a II-a revăzută și adăugită, Cluj-Napoca, Argonaut, 2010, 338 p. (coeditor).

Stat și viață privată în regimurile comuniste, Iași, Polirom, 2009, 456 p. (coord.)

Experiențe carcerale în România comunistă, vol. III, Iași, Polirom, 2009, 444 p. (coord.)

Experiențe carcerale în România comunistă, vol. II, Iași, Polirom, 2008, 406 p. (coord.)

Forme de represiune în regimurile comuniste, Iași, Polirom, 2008, 470 p. (coord.)

Făgăraș. Închisoarea polițiștilor, vol. I-III, Cluj-Napoca, Mega, 2007, (coautor)

Experiențe carcerale în România comunistă, vol. I, Iași, Polirom, 2007, 390 p. (coord.)

History Project 2006. Enjoying Teaching – Oral History in the Classroom, Institute for International Cooperation of the German Adult Education Association (IIZ-DVV), SEE Regional Office, Sofia, 2006, 102 p. (contributor)

Rezistența anticomunistă. Cercetare științifică și valorificare muzeală, I-II, Cluj-Napoca, Argonaut, 2006, 346 p, 298 p. (coeditor)

Rezistența anticomunistă din România. Grupul „Capotă-Dejeu” (1947-1957). Mărturii, Cluj-Napoca, Argonaut, 2006, 252 p. (coeditor)

Mișcarea de rezistență anticomunistă din România. Grupul „Cruce și Spadă”. Mărturii, Cluj-Napoca, Argonaut, 2005, 260 p. (coeditor)

Rezistența armată anticomunistă din România. Grupul „Teodor Șușman” (1948-1958). Mărturii, Cluj-Napoca, Argonaut, 2004, 240 p. (coeditor)

Valea Mărului - Studiu monografic complex, Cluj-Napoca, Eurodidact, 2003, 296 p. (colaborator)

Băleni - Studiu monografic complex, Cluj-Napoca, Eurodidact, 2003, 214 p. (colaborator)

Gh. Oprișan, 21 de luni pe căile robiei, Cluj-Napoca, Argonaut, 2003, 204 p. (coeditor)

Elie Dăianu, Însemnări din închisoare și exil (1917-1918), II, Cluj-Napoca, Argonaut, 2003, 384 p. (coeditor)

Rezistența armată anticomunistă din Apuseni. Grupurile „Teodor

Șușman", „Capotă-Dejeu", „Cruce și Spadă". Studii de istorie orală, Cluj-Napoca, Argonaut, 2003, 246 p. (coautor)

Brăduleț - Studiu monografic complex, Cluj-Napoca, Eurodidact, 2003, 267 p. (coautor)

Apold - Studiu monografic complex, Cluj-Napoca, Eurodidact, 2003, 260 p. (coautor)

Elie Dăianu, Însemnări din închisoare și exil (1917-1918), I, Cluj-Napoca, Argonaut, 2002, 470 p. (coeditor)

Ațel - Studiu monografic complex, Cluj-Napoca, Eurodidact, 2002, 252 p. (coautor)

„Suferința nu se dă la frați". Mărturia Lucreției Jurj despre rezistența anticomunistă din Munții Apuseni (1948-1958), Cluj-Napoca, Dacia, 2002, 278 p. (coautor)

Vețel - Studiu monografic complex, Cluj-Napoca, Eurodidact, 2001, 284 p. (coautor)

Referințe:

Biografia personalității prezentate;

Articolul „Istoricul Cosmin Budeancă: „Cunoașterea perioadei totalitare comuniste este utilă pentru că ne oferă „cheile" de înțelegere a realităților curente", realizat de Ovidiu Petrovai, pentru https://glasul-hd.ro/;

Articolul „Interviu cu istoricul Cosmin Budeancă: „Multe dintre relatările foștilor deținuți politici sunt foarte românești", realizat de George Neagoe, pentru revista „Supliment Cultural" , nr. 528.

Ioan Vulcan, „Omul Gheorghe Pavelescu (31 martie 1915, Pianu, Alba – 17 oct. 2008, Sibiu)", ziarul Agniteanul, Agnita, 18 octombrie 2008.



Aprilie

Liviu Lăzărescu



Profesor universitar, pictor, scriitor.

S-a născut la 1 aprilie 1934, la Mărtinești, (era Duminica Floriilor) într-o familie de gospodari. Primele clase le face în comuna natală ca apoi să studieze la Liceul și „Decebal” din Deva între 1945-1953. Fiind fiul unui membru al rezistenței anticomuniste de după război a avut de suferit încă din anii de liceu, în ciuda talentului său artistic remarcabil, fiind prigonit de către regimul comunist. Așa că fost nevoit să se angajeze la Combinatul Siderurgic de la Hunedoara, unde a lucrat până în 1956 când a fost admis la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” București în perioada 1956-1963, în clasa artistului plastic Corneliu Baba, din promoţia 1963 făceau parte Liviu Lăzărescu, Filora Iosif, Cornel Ioanescu, Constantin Albani, Florin Ciubotaru, Ion Cojocaru, Henri Mavrodin, Ana Drăguşanu, Georghi Petrov, Francisc Bartok. Maestrului Corneliu Baba, care i-a fost nu doar eminent profesor, ci care avea să-l ia sub coordonarea sa ca asistent, devenindu-i mai apoi, discipol și chiar prieten. Își perfecționează studiile în: URSS, Germania, Bulgaria, Italia (bursă), Franța (bursă a statului francez), Israel.

Liviu Lăzărescu a fost cadru didactic al Institutului de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din 1968, Secția Pictură, ca preparator şi apoi asistent la clasa prof. Corneliu Baba din 1963, lector universitar, conferențiar din 1991 și profesor universitar din 1992, încheidu-și cariera cu titlul onorific de profesor „honoris causa”.

A inițiat și susținut cursuri universitare: „Cromatologie”, „Restaurarea picturilor în ulei şi a icoanelor bizantine”, „Tehnicile picturii de șevalet”, „Conservarea operelor de artă”.

Din activitatea profesională, menționez că, între 1963 şi 1993, a participat la expoziții naționale (anuale, bienale etc.) individuale şi de grup. Numeroase lucrări ale sale se află în colecții din țară şi străinătate.

A realizat icoane şi alte lucrări cu caracter religios, pentru biserici şi particulari. Face pictură religioasă, dar nu în sens canonic, ci liber,

în spiritul unei autentice trăiri a credinţei, cu duioşii şi dureri omeneşti exprimate simplu, emoţionant, cu o anume umilitate, mai ales în naturile moarte cu icoană ţărănească.

Un capitol insolit, de o mare sugestivitate, îl constituie remarcabila sa serie de „Maternități”, realizate într-o inedită formulă stilistică, sintetic-geometrizantă.

Numeroasele sale tablouri cu flori trădează un colorist îndrăzneț şi rafinat. Aici şi în peisaje, mai ales în cele de iarnă şi în „vederile venețiene”, e înclinat spre o încărcare metaforică sau simbolică a cromaticii, adăugându-i, adeseori, surprinzătoare valențe dramatice şi savori ale picturalității şi ale senzualității tușei.

Ca portretist, reinventează genul printr-o nouă modalitate de a reda personajul, definindu-i universul prin mijloace plastice, metaforic. Neobișnuit de numeroasele sale reprezentări picturale ale unor figuri ilustre constituie prima noastră galerie de portrete, prima de această amploare de la noi - parte din ele putând alcătui un original panteon național.

Trece în eternitate la 25 martie 2021, de „Buna vestire” în București fiind înmormântat în țintirimul Greco-Catolic al Mărtineștilor.

Despre Liviu Lăzărescu scria Zoltan Terner (regizor de film, critic literar, scriitor):

«Liviu Lăzărescu realizează o originală sinteză stilistică, în care sunt repuse în drepturi dimensiunile picturii din totdeauna: iconicitatea, simbolismul, metafora, picturalitatea, substanța reflexivă, meditativă şi vizionară, cu trimiteri spre transcendență, spiritualitate, omenesc şi mistică. Tonalitatea generală fiind un fel de lirism expresionist, definit de pictor drept o „reîntoarcere la emoție, la omenesc şi la spiritual”.»

Recunoștințe:

Liviu Lăzărescu a fost membru al Uniunii Artiştilor Plastici din România şi a fost distins cu „Ordinul Meritul Cultural”, „Ordinul Meritul pentru Învăţământ”, Liviu Lăzărescu a activat peste 40 de ani la Catedra de Pictură a Institutului de Arte Plastice din București, carieră încununată în anul 2004 cu titlul de „Profesor honoris causa”;

Cetățean de Onoare al Municipiului Deva – 2017:

Cetățean de Onoare al Comunei Marinești – 2018.

Cărți publicate:

„Pictura în ulei” (Editura Sigma Plus, Deva, 1996),

Reeditată cu titlul „Tehnica picturii în ulei”, Editura Polirom, Iaşi, 2009;

„Dicționar de artă”, redactare colectivă, Editura Meridiane, Bucureşti, 2 volume: 1995 şi 1998;

„Mărtinești, vechiul meu sat transilvan”, Editura Polidava, 2006;

„Maestrul meu, Corneliu Baba”, Editura Brumar, Timișoara, 2006;

„Culoarea în artă”, Editura Polirom, Iaşi, 2009;

Referințe:

Fișa autobiografică a personalității prezentate;

Liviu Lăzărescu, „Mărtinești, vechiul meu sat transilvan”, Editura Polidava, 2006;

„Liviu Lăzărescu, o aventură picturală” de Zoltan Terner, Deva 2015;

„Expoziție retrospectivă” Palatul Parlamentului României, sala Constantin Brâncuşi ianuarie 2017;

Cosmin Nasui, „Istoria artei in imagini”, 6 April 2019, https://www.modernism.ro/2019/04/06/corneliu-baba-promotia-1963-liviu-lazarescu-filora-iosif-cornel-ioanescu-constantin-albani-florin-ciubotaru-ion-cojocaru-henri-mavrodin-ana-dragusanu-georghi-petrov-francisc-bartok/;

Dan Orghici, „Expoziției de pictură – In Memoriam – Liviu Lăzărescu”, ziarul Cotidianul, 11 mai 2021.

Ioan Floca



Doctor în Teologie și științe juridice, profesor de teologie, arhidiacon.

S-a născut la data de 3 aprilie 1928 in localitatea Răhău, județul Alba. A studiat la liceul teoretic „Aurel Vlaicu" din Orăștie între 1939-1947, apoi la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, 1947- 1951.

Din anul 1951 se înscrie la cursurile de doctorat pentru Drept bisericesc și Administrație la Institutul Teologic din București si la Facultatea de Științe Juridice si Administrative a Universității din București (cursurile fără frecvență, 1956-1961, diploma 1962), doctoratul în Teologie la București (1969), iar în științe juridice la Cluj (1980).

A ocupat diferite funcții administrative în cadrul Institutului Teologic din Sibiu (1954-1968), consilier economic la Arhiepiscopia Sibiului (1968-1970), asistent la secția practice la institutul Teologic Universitar Sibiu (1970-1971), apoi profesor titular la catedra de Drept bisericesc și Administrație (din 1971); diacon (1971), arhidiacon stavrofor (1976); participant la câteva Congrese Internaționale de istoria dreptului.

De-a lungul anilor a ocupat diferite funcții administrative: consilier economic la Arhiepiscopia Sibiului (1968-1970), asistent la secția practice din cadrul Institutului Teologic Universitar Sibiu (1970-1971), din 1971 profesor titular la catedra de Drept bisericesc si Administrație.

În anul 1971 a fost hirotonit întru diacon, treapta în care a rămas până la sfârșitul vieții. Diaconul Ioan Floca a participat la Congrese Internaționale de Istoria dreptului. De asemenea a scris foarte multe articole, în domeniul Dreptului Bisericesc, în Revistele de teologie ale Bisericii Ortodoxe Române fiind una dintre vocile cele mai autorizate in acest domeniu.

Publică diferite articole în: „Mitropolia Ardealului", „Telegraful Român", „Îndrumătorul Bisericesc", ş. a.

A trecut le cele veșnice la 2 iunie 2006 în Sibiu.

Lucrări (selectiv):

Drept canonic ortodox, legislație și administrație bisericească, 2 vol., București 1990;

Canoanele Bisericii Ortodoxe, Note şi comentarii (București), 1991, ed. a II-a, Sibiu, 1993;

Din istoria Dreptului românesc I. Dreptul scris, Sibiu, 1993;

Concordatul, act diplomatic în slujba acțiunii catolice, Sibiu, 1993.

Referințe:

Dicționarul Teologilor Români.

Ioan Breazu



Critic și istoric literar.

S-a născut la 4 aprilie 1901 în satul transilvănean Mihalț, în familia agricultorilor Victor și Floarea Breazu (n. Cernău). A urmat școala primară în satul natal, apoi studiile secundare la Blaj între 1913-1919, finalizate la Orăștie, unde își dă și bacalaureatul în 1920, ulterior Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Cluj, în perioada 1920-1924, obținând licența în limba și literatura română, secundar istorie (1924). I-a avut ca profesori în facultate pe Gheorghe Bogdan-Duică, Sextil Pușcariu, Nicolae Drăganu și Ioan Lupaș.

După absolvirea facultății lucrează ca redactor la săptămânalul clujean Societatea de mâine, arhivar suplinitor la Arhivele Statului din Cluj și profesor suplinitor din anul 1924 până în 1926. În anul 1926, la recomandarea profesorului Sextil Pușcariu, obține o bursă de doi ani, 1926-1928, la Școala Română de la Fontenay-aux-Roses, de lângă Paris, condusă de Nicolae Iorga, unde studiază relațiile româno-franceze. Publică la Paris în 1928 studiul Edgar Quinet et les Roumains, care constituie debutul său editorial. În anul 1931 obține un doctorat magna cum laude, cu teza „Edgar Quinet și românii", continuându-și în paralel cercetările cu privire la literatura transilvăneană și cercetările de literatură comparată. Studiul „Michelet și românii ", din 1935, este premiat de Academia Română în 1937, în urma raportului lui Nicolae Iorga.

După revenirea în România este angajat la Muzeul Limbii Române din Cluj, sub conducerea lui Sextil Pușcariu, lucrând ca asistent la fonetică experimentală, șef al secției bibliografice și al bibliotecii, apoi administrator (1940-1945). Este cooptat în învățământul universitar, fiind numit în 1943 conferențiar de istoria literaturii la Facultatea de Litere a Universității din Cluj-Sibiu, apoi promovat profesor al Universității din Cluj (1955-1958). Predă cursul de Istoria literaturii române moderne, în care prezintă circulația valorilor universale în spațiul cultural românesc din Transilvania.

Ion Breazu a fost un militant activ pe plan cultural, îndeplinind în paralel și funcțiile de „secretar propagandist”, apoi de „secretar literar” al Astrei (1936-1945), fiind redactor responsabil al revistei Transilvania în perioada 1941-1945. Începând din 1951 a condus Secția de istorie literară și folclor a Filialei Cluj a Academiei Române și a fost redactor responsabil al Buletinului de studii și cercetări de istorie literară și folclor din Cluj. A decedat prematur în 1958, lăsând ca proiecte nerealizate o monografie amplă despre George Bariț și editarea operelor complete ale lui Ioan Slavici.

În decursul timpului este prezent cu numeroase articole, studii, cronici și comentarii literare în revistele „Societatea de mâine”, „Cosânzeana”, „Boabe de grâu”, „Revue de Transylvanie”, „Dacoromania”, „Gând românesc”, „Transilvania”, „Studii literare”, „Steaua, Tribuna” ș.a., depunând un efort constant pentru valorizarea literaturii transilvănene din secolul al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

Interesul său principal l-a constituit analizarea operei literare a lui Ioan Slavici, George Coșbuc, Liviu Rebreanu sau Ion Agârbiceanu. S-a preocupat de cercetarea modului de răspândire a valorilor universale la românii din Ardeal, elaborând volumele „Timotei Cipariu și Italia”, 1943, „Slavici și Confuciu”. 1948, „Turgheniev la românii din Ardeal”, 1948, „Schiller la românii din Transilvania”, 1955, „Coșbuc și Longfellow”, 1957, „Ecouri ovidiene în literatura română din Transilvania”, 1958. A analizat în volumul „Literatura Transilvaniei”, 1944, schimburile de idei între Transilvania și celelalte provincii românești și pătrunderea valorilor moderne în literatura română din Ardeal.

La 11 mai 1958 trece în eternitate în Cluj-Napoca.

Recunoștințe:

Începând din septembrie 1996 școala gimnazială din satul natal Mihalț îi poartă numele.

Profesorul clujean Mircea Curticeanu i-a cercetat cu minuțiozitate biografia și bibliografia în anii regimului comunist, adunând în două tomuri (Ion Breazu, Studii de literatură română și comparată, vol. I-II, ediție îngrijită, bibliografie și indice de nume de Mircea Curticeanu, Editura Dacia, Cluj, 1970-1973, 575 și 463 pagini) o parte esențială a

operei învățatului transilvănean, precum și un volum de corespondență între Ion Breazu și Lucian Blaga („De amicitia Lucian Blaga – Ion Breazu. Corespondență – Addenda: Ion Breazu – Note de jurnal”

. Carte gândită și alcătuită de Mircea Curticeanu, Imprimeria „Ardealul”, Cluj-Napoca, 1995).

Opera:

Edgar Quinet et les Roumains, Datina Românească, Paris [Vălenii-de-Munte], 1928;

Bibliografia periodicelor (1927-1928) (în colaborare), București, 1931;

Viața literară românească în Ardealul de după Unire, Cluj, 1934;

Michelet și românii. Studiu de literatură comparată, Universitatea „Regele Ferdinand I” Cluj, Biblioteca Dacoromaniei, nr. 9, 1935;

Biobibliografia lui Gheorghe Bogdan Duică – Bio-bibliographie de Georges Bogdan Duică, ediție bilingvă (în colaborare cu I. Crăciun), Cluj, 1936;

Literatura „Tribunei”, I Proza, București, 1936;

La Littérature contemporaine en Roumanie, Cluj, 1936;

Bibliografia publicațiilor (1933, 1934 și 1935) (în colaborare), București, 1938;

Lupta românilor din Transilvania pentru limbă, Sibiu, 1943;

Die neuere rumänische Literatur Siebenbürgens, București, 1943;

Literatura Transilvaniei. Studii, articole, conferințe, București, 1944;

Folklorul revistelor „Familia” și „Șezătoarea”, Sibiu, 1945;

Curs de istoria literaturii române moderne (Eminescu și Caragiale), Cluj, 1950 (litografiat);

Studii de literatură română și comparată, ediție îngrijită de Mircea Curticeanu, vol. I-II, Cluj, 1970-1973;

De amicitia: Lucian Blaga – Ion Breazu. Corespondență, ediție îngrijită de Mircea Curticeanu, Cluj-Napoca, 1995.

Antologii: Povestitori ardeleni și bănățeni până la Unire, Cluj, 1937;

Antologie română, în colaborare cu Sextil Pușcariu, Halle, 1938;

Poezii patriotice, în colaborare cu Ion Chinezu, Cluj, 1938;

Din viața satului transilvănean, Cluj, 1942;

Mama, copilul și căminul familiar în poezia românească, Sibiu, 1943.

Referințe:

Aurel Sasu, Dicționar biografic al literaturii române A-L, vol. I, București – Pitești, Ed. Paralela 45, 2004;

Dicționarul general al literaturii române, coordonator general Eugen Simion, ediția a II-a revizuită, adăugită și adusă la zi, vol. I, A–B, București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2016;

Muzeul Limbii Române și muzeiștii, ediție îngrijită și prefață de Eugen Pavel , Cluj-Napoca, Ed. Scriptor – Argonaut, 2019.

Emil Honoriu Roșu



Profesor universitar, inginer, doctor în științe, agronom.

S-a născut la 4 aprilie 1912, în Geoagiu, județul Hunedoara. Tatăl său, Adam, fost casier la Banca Rurală, iar apoi notar în Geoagiu până la pensionare. Mama, Maria, născută Popovici. Din cei cinci copii, trei au urmat cursurile universitare de renume., iar doi au devenit cadre universitare de renume.

A studiat Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie, făcând parte din promoția de bacalaureat 1928. Este absolvent al Facultății de Științe Naturale și a Facultății de Agronomie.

S-a dedicat învățământului Universitar și cercetării științifice în zootehnie. Ca cercetător a abordat nu numai domeniului alimentației animalelor domestice, ci și a contribuit la organizarea și dezvoltarea învățământului agronomic din centrele universitare Arad, Timișoara, București și Iași.

A condus numeroase teme de cercetare științifică, unele cu prioritate națională și internațională, în domenii ca: utilizarea antibioticilor ca biostimulatori în hrana animalelor, studiul valorilor nutritive ale diferitelor furaje cultivate în Moldova, organizarea bazei furajere, rezultatele acestora fiind concretizate în 74 de lucrări

științifice publicate.

A redactat singur sau în colaborare monografii, cursuri universitare. A predat la Agronomia din Timișoara, Zootehnia din Arad, iar la Institutul Agronomic din București a fost Profesor și Director, între anii 1952-1954. În 1954 revine la Iași și predă la Agronomie și Zootehnie, până în 1967, la Institutul și Facultatea ce aparține de Universitatea „Al. I. Cuza", din Iași.

În 1956 a fost Rector al Institutului Agronomic " Ion Ionescu de la Brad", funcție pe care o deține până în 1961. Între anii 1963-1967 a lucrat ca cercetător științific la Filiala din Iași a Academiei Române (secția agricolă), unde a avut temă de cercetare „Zonarea Agricolă a României".

A conferențiat la Berlin în 1955, la Moscova în 1950, 1957 și 1958, iar la Milano în 1969.

Este considerat unul din cercetătorii școlii moderne de nutriția animalelor din România.

De numele profesorului Emil Honoriu Roșu se leagă lucrările de finisare al sediului actual al Universității Agronomice din București și Centrul Zootehnic din Iași. A îndrumat 33 de Doctoranzi, din care 22 au obținut titlul științific de Doctor.

A decedat la 6 ianuarie 1997, în vârstă de 85 de ani, fiind înmormântat la cimitirul Eternitatea din Iași.

A publicat:

Contribuții la stabilirea valorii nutritive a porumbului dublu hibrid WARWICHI 27, Editura agro-silvică de stat , București 1959;

Productivitatea pajiștilor naturale și artificiale de coastă din Câmpia Moldovei(Depresiunea Jijia-Bahlui), extras din lucrările științifice ale Institutului Agronomic Iași, 1961;

Utilizarea reziduurilor de la fabricarea penicilinei în hrana animalelor domestice, Extras Editura Agrosilvică de Stat, București, 1959; Dezvoltarea științelor agronomice în învățământul superior din Iași, Extras Contribuții la istoria Universității Iași, 1860-1960, vol II, București, 1960;

Contribuții la stabilirea valorii nutritive a pajiștilor ameliorate de la Rarău- Suceava, Extras lucrări științifice, 1964; Efectele dozelor mari de VITAUROM-40 și a altor preparate pe bază de antibiotice

administrate în hrana puilor de găină, Extras din lucrări științifice, Institutul Agronomic Iași, 1965;

Stabilirea valorii nutritive a boabelor de porumb, dublu hibrid KE1, Extras Editura Agro-Silvică, București, 1959; Concepția științifică a profesorului CORDOȘ, Extras Inst. Agronomic, Iași, 1958;

Ion Ionescu de la Brad și problema creșterii animalelor, 1957.

Referințe:

Biografia personalității prezentate;

Maria Razba, „Personalităţi Hunedorene Oameni de cultură, artă, ştiinţă, tehnică şi sport (sec. XV - XX) Dicţionar" Ediţia a 2-a, revăzută şi adăugită, Ed Emia, Deva 2004;

Marcel Muntean, seria de articole „Oameni cu care ne mândrim", publicate în hebdomadarul „Foaia Interesantă", Orăștie 2017-2019.

Cornel Cărpinișan



Membru al Academiei de Științe Medicale, profesor universitar doctor, medic chirurg. A fost inițiatorul chirurgiei toracice clinice și experimentale din România.

S-a născut la 5 April 1904 în Orăștie/ Broos/ Szászváros/. Urmează cursurile gimnaziale la Colegiul mic („Kis Kollegium"[5]), ca apoi să facă parte din primele promoții de elevi ai Liceului „Aurel Vlaicu" din localitatea natală, cursuri încununate cu examenul de maturitate susținut în anul 1922.

Cariera universitară începe la Facultății de medicină din Cluj, unde în anul 1938 susține teza doctorală „Criptorhidia" titlu de doctor în științele medicale.

În anul 1935 este medic primar chirurg, apoi, în perioada 1938-1940

[5] Colegiul mic - „Kis Kollegium", acum dărâmată, avea școlii gimnaziale cu predare în română, maghiară, germană. In incinta acelei mari curți, care mai găzduia în celălalt capăt și o grădiniță de copii preșcolari, avea trecere care lega două străzi (de la râul la Mămăstire) și dădea către clădirea liceului, am încercat doar să descriu școala gimnazială, pe care noi românii o numim scurt „Chici", nu se întrebau ce înseamnă. A fost școala generală unu, astăzi este școla Dr. Aurel Vlad.

devine chirurg principal la Sanatoriul de tuberculoză din Moroeni, ca între anii 1941 şi 1948 este chirurg la Serviciul de chirurgie pulmonară din Spitalul din Braşov.

Se dedică chirurgiei, pe care a practicat-o în cea mai mare parte sub îndrumarea ilustrului doctor docent Liviu Câmpeanu (elev al marelui Iacob Iacobovici), la Brașov, în Spitalul Mârzescu. Împreună cu acesta abordează toată patologia de chirurgie generală, și tot împreună cu acesta abordează primele intervenții în chirurgia toracică (plăgi, toracoplastii, etc.). Pe parcurs, fără a renunța complet la chirurgia generală, se dedică din ce în ce mai mult chirurgiei toracice, pe care o va efectua la Spitalul de boli pulmonare din Brașov, cât și în mai multe sanatorii din țară.

Continuă să opereze, atât în această unitate cât și în Sanatoriile Moroieni, Toria și altele, unde merge o dată sau de două ori pe săptămână, ducându-și geanta cu instrumente de chirurgie toracică, unele dintre instrumente fiind imaginate de dânsul și lucrate în diferite ateliere din țară. A efectuat mai întâi operația Jacobeus, apoi frenicotomii și toracoplastii, punând astfel baza noii specialități în țara noastră – chirurgia toraco-pulmonară.

Face parte din echipa ce pune bazele Institutului de Ftiziologie în 1949. Academicianul Marius Nasta (directorul institutului) îl alegerea, pentru meritele sale, să conferențieze la catedra de Ftiziologie. La Institutul de Ftiziologie este conferențiar în perioada 1949-1955. Apoi, între 1955 şi 1969, este profesor, predând chirurgia toracică la Universitatea de Medicină din Bucureşti. În 1957 devine primul profesor de chirurgie toracică din țara noastră.

Activitatea operatorie a profesorului dr. Cărpinișan însumează peste 10.000 de operații de chirurgie generală și peste 12.000 de operații pe torace.

Progresiv, pe măsură ce s-a acumulat experiență, prof. dr. Cărpinișan a stabilit principiile fundamentale ale chirurgiei toracice, a codificat tehnica, tactica și strategia în majoritatea bolilor chirurgicale toracice, punând astfel bazele chirurgiei toracice în țara noastră.

Cine l-a văzut operând și-a putut da seama de blândețea și siguranța gestului operator, de pătrunderea cu ușurință în planurile de clivaj, ce nu rup și nu produc sângerare, de menajarea țesuturilor,

de tehnica desăvârșită a unui mare chirurg, în care se reflecta atât talentul cât și experiența.

Are meritul de a fi creat o școală de chirurgie toracică. Alături de el și-au însușit această grea chirurgie numeroși elevi. Practic, aici s-au format toți chirurgii specialiști în toracică din țara noastră (începând din 1949), chirurgi care în 1970 depășeau numărul de 160, fiind răspândiți în spitalele și sanatoriile din toată țara. Profesorul a sprijinit și îndrumat dezvoltarea acestor centre. De îndată după moartea sa, s-a putut constata lipsa acestui sprijin și a îndrumărilor sale.

Profesorul Cărpinișan a participat la o seamă de congrese internaționale - la Praga, Leipzig, Copenhaga, Moscova etc.

A avut o bogată activitate ştiinţifică, concretizată în peste 300 de lucrări, tratate, monografii, studii şi articole.

Academicianul Cornel Cărpinișan avut contribuții importante în dezvoltarea medicinei din România, acestea fiind legate de dezvoltarea tratamentului operator al tuberculozei pulmonare, lucrări în domeniul chirurgiei pericardului, introducerea unor noi tehnici operatorii şi perfecţionarea instrumentarului şi aparaturii folosite în chirurgia toracică.

Inițiatorul chirurgiei toracice clinice şi experimentale din România a trecut în eternitate la data de 5 martie 1970, la București, fiind înmormântat la Brașov, orașul unde și-a început activitatea chirurgi-cală.

Recunoștințe:

Laureat al premiului de stat, 1954;

Medic emerit, 1964;

Membru al Academiei de științe medicale, 1969.

Lucrări publicate (selectiv):

„Considerații asupra a două cazuri de canal arterial, persistent operate” - Societatea Științelor Medicale, București, 1952;

„Mulaj traheo-bronhic prin cheag hemopatic” - În „Ftiziologia”, Vol. 13, Nr. 2, 1964;

„Dezvoltarea chirurgiei toracice în R.P.R.” - În „Ftiziologia”, Vol. 13, Nr. 4, 1964.

Lucrări în colaborare (selectiv):

„Toracoplastia cu apicoliză extrafacială” - București, 1941;

„Canalul arterial persistent operat și vindecat” - Societatea Științelor Medicale, Brașov, 1952;

„Probleme de chirurgie toracică” - Editura de Stat pentru Literatură Științifică, București, 1954;

„Cancerul bronho-pulmonar” - Editura Medicală, București, 1955;

„Ftiziologie” - Editura de Stat pentru Literatură Științifică, București, 1952;

„Patologie chirurgicală a toracelui” – 1971.

Referințe:

Iliescu, Ion - Istrate, Tiberiu - „Orăștie – 750 de ani” - Volum editat de Casa Județeană a Corpului Didactic Deva, 1974;

„Personalități românești ale științelor naturii și tehnicii” (Dicționar) – Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982;

Razba, Maria - „Personalități hunedorene” [Oameni de cultură, artă, știință, tehnică și sport (sec. XV-XX) – Dicționar] – Biblioteca Județeană „Ovid Densușianu” Hunedoara, Deva, 2000; Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura „Emia”, Deva, 2004.

Eugene Jenő Kéméndy



Designer de costume, designer de scenă, scenograf, pictor.

S-a născut la 08 aprilie 1860 în Orăștie/ Oroșteiu/ Broos/ Szászváros/ Saxopolis, fiind fiul de funcționar public din localitate. Înzestrat cu har artistic Jenő Kéméndy s-a manifestat în copilărie.

A studiat la școala de modele din Budapesta , iar din 1879 își continuă studiile cu maeștrii Benczúr Gyula, la Budapesta și Rudolf Seit la Academia de Arte Plastice din München unde obține diploma universitară. A petrecut mai mult de un deceniu în capitala bavareză. Pe lângă lucrările de artă plastică, au mai fost și lucrări de teatru mai mici. Picturile sale au fost prezentate publicului pentru prima oară în 1881 la Budapesta. În 1887 a studiat pictura istorică din Paris.

Picturile lui sunt în mare parte decorurile scenelor de teatru,

imaginile de gen și abilitățile sale au fost judecate realist. A fost un artist prolific acumulând nu doar cunoștințe ci la o vârstă fragedă devine foarte bogat de pe urma muncii sale.

În 1898, Kéméndy a fost numit inspector general al Operei Regale Maghiare și a Teatrului Național. În această calitate, responsabilitățile sale includeau nu numai design-ul, dar toate elementele spectacolului de scenă, inclusiv iluminatul, inginerie mecanică și sarcinile administrative.

Iubitor al sportului pe două roți, Jenő Kéméndy, fost primul care a făcut un tur complet, cu bicicleta, al Marii Britani.

Activitatea sa nu se rezumă doar la teatru, fire inventivă nu se oprește la cei oferă tehnica vremii sale ci o îmbunătățește, astfel înregistrează mai multe invenții în domeniul fotografiei. Devine proprietarul unei fabrici de anvelope pentru biciclete în America, dar nu o păstrează și începe aceiași activitate în Germania, dar cum interesul Europenilor pentru biciclete era scăzut, la acea vreme, falimentează. Acesta este momentul, în anul 1895, când baronul Elek Nopcsa l-a chemat acasă

Tot în acel an, a devenit supraveghetorul secund al teatrelor de stat (Opera, Teatrul Național din Budapesta) alături de Augustin Spannraft . Trei ani mai târziu, a demisionat.De asemenea, a studiat soluțiile scenice ale companiilor străine care dădeau spectacole în Ungaria. Lucrările sale cele mai semnificative au fost create în timpul intenției lui Miklós Bánffy, care era receptiv la artele plastice . El a stabilit o relație fructuoasă cu Sándor Hevesi . În ultimii ani a muncit cu Gusztáv Oláh, pe care și la ales ca succesor.

A primit medalia de aur la Expoziția Mondială de la Paris din 1900, pentru desenele sale la piese din Shakespeare și Molière .

În 1923 a devenit un membru pe viață al Casei de Operă Maghiare.

Fiind preocupat de problemele de scenei, Maghiare, care se aflau deja în fruntea teatrelor Europene, la sfârșitul secolului, a inovat neîntrerupt și a uimit cu succes publicul profitând la maxim de marile facilități ale Operei Maghiare .

Din 1916 a folosit și proiecția de film ca element vizual (în piesele „Regina Șebei” și „The Walkür ”). Scenografiei și costumele de la începutul carierei au arătat chiar influența meiningenismului, iar cele mai târzii combină realismul și imaginea, iar în unele dintre

elementele lor se manifestă și influența Art Nouveau. Modelele sale de costum reprezintă un nivel și mai ridicat decât peisajul său.

Datorită practicii teatrale a epocii, munca sa ca designer nu poate fi măsurată cu exactitate. A lucrat împreună cu Ignác Ujváry și Hevesi. Unele dintre imaginile scenografie ale sale se află în colecția Galeriei Naționale Maghiare.

Recunoștințe:

A primit medalia de aur pentru desenele sale pentru piesele Shakespeare și Molière la Expoziția Mondială de la Paris din 1900;

În 1923 a devenit un membru permanent al „Casei de Operă”.

A făcut scenografii la spectacolele:

Bartók: Prințul din lemn (1917), Bartók: Castelul Prințului Albastru (1918), Erkel: Bánk Ban (1910), Charles Goldmark: Regina Sabei (1916), Reza Máder: Ea (1898), Rezső Máder: Regele Malyvácska (1921), Reza Máder: Omul Magic (1924), Mozart: Runaway de la Serafim (1913), Mozart: Flautul Magic (1913), Offenbach: Povestirile lui Hoffmann (1900, 1913), Smetana: Dalibor (1909). Richard Strauss: Salome (1912), Verdi: Aida (1913), Verdi: Don Carlos (1888), Weber: Oberon (1914), Géza Zichy: Istoria Castelului (1888). Și la spectacolele dramatice: Ferenc Herczeg: vrăjitoare Éva (1912), Ferenc Herczeg: Regele László Árva (1917), Madách: Tragedia omului (1905), Gyula Pekár: Matthias și Beatrix (1904). Racine: Britannicus (1899), Rostand: Cyrano de Bergerac (1904), Shakespeare: Troil și Cressida (1900), Shakespeare: Squid venețian (1907, 1926), GB Shaw: Cezar și Cleopatra (1913). Eugene Jenő Kéméndy, una dintre cele mai interesante personalități ale artiștilor maghiari din Munchen, a trecut în eternitate la Budapesta, în 25 iunie 1925.

Referințe:

Österreichisches Biographisches Lexicon 1815-1950;

Dezső Keresztury - Géza Staud - Zoltán Fülöp, „Istorie Teatralului Institutul - Scena operei și baletului maghiar”, ed. Muzeului de artă, Budapesta, 1975;

Andrea Bartha, ”Activitatea lui Jenő Kéméndy”, Budapesta, 1990;

Főszerk. György Székely, „Teatru de artă magiar, Lexicon”, Academia Mahiară, Budapesta, 1994;

István Takács „Biblioteca actorilor”, 2010.

Gheorghe Belea



Profesor universitar doctor în științe, inginer, inventator.

S-a născut la 8 aprilie 1948, în satul Voia, comuna Balșa, județul Hunedoara. A urmat Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie, promoția 1967. În anul 1972 termină ciclu de învățământ al Institutului Politehnic „Traian Vuia" din Timișoara, specialitatea Hidrotehnică Agricolă obținând diploma de inginer.

Susține, în anul 1997, teza de doctorat cu titlul „Contribuții la studiul unor tehnologii de execuție a lucrărilor de fundații prin tehnica vibrării". Obținând titlul de Doctor în domeniul - Științe inginerești, Specialitatea - Inginerie civilă.

Între 1972-1977, a lucrat ca inginer constructor și șef lot la IEELIF Hunedoara-Deva, unde a condus lucrări de îmbunătățiri funciare la regularizarea râului Grădiște, la Orăștie, executarea digurilor de protejare contra inundațiilor a municipiului Deva, a satelor Gelmar și Aurel Vlaicu, la construirea barajului de la Poienile Beriului, modernizarea de ferme, sisteme de desecare și redări de teren în circuitul agricol.

Lucrări de construcții executate în perioada 1972-1978 în zona Orăștie, ca inginer și șef de lot, la IEELIF Hunedoara-Deva:

1974 – Baraj din materiale locale la Poienile Beriului și rețea de distribuție a apei pentru pășunea Beriului.

1974-1975 – Diguri de apărare împotriva inundațiilor la Gelmar, la Aurel Vlaicu și la Ferma de animale de la Gelmar; Sistem de irigații la Aurel Vlaicu pentru 110 ha hamei și 300 ha culturi mari (grâu, porumb etc.) constând din Stație de pompare pe malul Mureșului, Rețea de aducțiune din conducte de azbociment cu diametrul de 600 mm, lungimea 1200m și Rețea de distribuție din conducte de azbociment cu diametru de 100...300 mm și cu lungimea totală de 5500 m.; Proiectarea și executarea nivelării terenului pe 110 ha pentru irigarea prin brazde a plantației de hamei de la Aurel Vlaicu (pe suprafața respectivă acum se află o fermă pomicolă).

1976-1977- Regularizarea râului Beriu în Orăștie, în amonte de podul Căstăului, constând din ziduri de sprijin din beton; Reprofilarea albiei râului Orăștie în amonte de podul de șosea de la gară până la confluența râurilor Beriu și Căstău; Refacerea dimensiunilor în plan și adâncirea bazinelor de apă de la piața de animale; Decantoare pentru dejecțiile de la Ferma de animale din Orăștie, pe malul râului Orăștie, în aval de gară.

1978 - Proiectarea structurii metalice pentru grajdurile Fermei de animale de la Orăștie. Proiectarea modernizării fermei partidului de la Blandiana.

Între 1978-1990, este asistent universitar la Institut Politehnic „Traian Vuia" din Timișoara, Facultatea de Construcții și Arhitectură, departamentul de inginerie geotehnică și căi de comunicații terestre, Catedra de Geometrie Descriptivă și Desen Tehnic.

Anul 1989 este prolific pentru Gheorghe Belea fiind anul definitivării invenției – „Echipament și tehnologie pentru executarea subtraversărilor", autori: Gheorghe Belea, ș.a., nr. 106589B1/1989, proprietar – I. P. Traian Vuia, Timișoara. Și al inovației – „Dispozitiv pentru prinderea echipamentelor de subtraversare", autori: Gheorghe Belea, ș.a., Certificat nr. 753/1989.

În perioada 1985-1995, din postura de cadru didactic, în cadrul activității de cercetare realizează:

Proiectarea și executarea unei subtraversări, cu diametrul de 400 m și lungimea de 15 m, pe sub calea ferată pentru Ferma de animale de la Turdaș, aplicație a invenției și a tezei de doctorat.

În perioada 1980-2000 a proiectat și executat încă nouă subtraversări diverse, pe sub căi ferate sau drumuri, cu diametru de 200 și 600 mm pe lungimi cuprinse între 10 și 25 m, în zona de vest a României.

Între 1990-1998, este șef de lucrări, iar din 1998, conferențiar universitar. Din anul 2000 este prodecan al Facultății de Construcții și Arhitectură din cadrul Universității Politehnice Timișoara. Desfășoară până la pensionare o bogată activitate științifică, publicând 44 lucrări științifice, 14 cursuri, îndrumătoare și culegeri de probleme. A realizat 45 de contracte de cercetare științifică, proiectare și asistență tehnică.

Alte activități:

Tutore și lector la Masterul „Evaluarea și dezvoltarea proprietăților imobiliare" din cadrul Facultății de Construcții, Universitatea Politehnica Timișoara, 2007-2011;

Organizarea a optsprezece ediții a Concursului profesional Victor Vlad, de Geometrie descriptiva si desen, în perioada 1995-2013;

Înființarea în 2005 și coordonarea laboratorului de Grafica Asistata, până in 2013;

Titularul cursului „Evaluarea proprietăților imobiliare" la masterul Cadastru și evaluarea proprietăților imobile din cadrul Facultății de Construcții, în perioada 2011-2022;

Organizarea The INTERNATIONAL CONFERENCE ON ENGINEERING GRAPHIC AND DESIGN - ICEGD 2013.

Este membru al Asociației Naţionale a Evaluatorilor din România; al Asociației Generale a Inginerilor din România; al Societății Naţionale de Geotehnică și Fundații, expert juridic în specialitatea Hidrotehnică.

Este „Membru de onoare" al Asociației Evaluatorilor Funciari, AEF România.

Lucrări publicate:

Geotehnică și fundații: Exemple de calcul. - Timișoara: I. P. „Traian Vuia" Timișoara, 1982 (în colaborare);

Reprezentări geometrice: Culegere de probleme. - Timișoara: I.P. „Traian Vuia" Timișoara, 1989 (în colaborare);

Desen tehnic pentru instalații în construcții. - Timișoara: Universitatea Timișoara, 1992 (în colaborare);

Geometrie descriptivă. - Timișoara: Universitatea Politehnică, 1995;

Geometrie descriptivă: îndrumător de lucrări. -Timișoara: Universitatea Politehnică, 1998 (în colaborare);

Geometrie descriptivă. - Timișoara: Orizonturi Universitare, 1999;

Geometrie Descriptivă - culegere de probleme Editura Orizonturi Universitare Timișoara 2002;

Reprezentări geometrice Editura Politehnica Timișoara 2004;

Geometrie Descriptivă Editura Politehnica Timișoara 2011;

GADT Aplicații Editura Politehnica Timișoara 2012;

Elemente de Geometrie Descriptivă Editura Politehnica Timișoara 2015.

Referințe:

Biografia personalității prezentate.

Florin Drăghiciu



Ziarist cultural, editor.

S-a născut în Orăştie luni, 8 aprilie 1957, respectiv în Săptămâna Patimilor. Sau a Pasiunilor, dacă e să ne luăm după sensul iniţial al noţiunii şi uzual astfel în mai multe limbi europene latine sau anglo-saxone. Se poate spune pătimeşte cu pasiune sau, invers, este pasionat (atunci când e şi, de obicei, este şi a fost întotdeauna) cu patimă. Dar şi cu cerbicie, doar e... berbec după zodie.

S-a şi aruncat, ca berbecul, în armată, ajungând ofiţer de radiolocaţie după absolvirea şcolii militare de profil „Leontin Sălăjan" din Braşov, numită azi Academia Forţelor Aeriene „Henri Coandă".

Primii şase ani ai carierei i-a petrecut într-un orăşel din Ţara Zărandului, pe malurile Crişului Alb, numit Ineu, de care doar auzise de vreo două-trei ori până atunci. Abia acolo a realizat că şi-a ales o carieră care nu i se prea potriveşte, fapt care a dus la afirmarea lui ca greu, nu de cap, ci de strunit... În paralel, în afara gardurilor cazarmei, s-a dedicat unor ocupaţii culturale, fapt pentru care a şi fost cooptat în Biroul Orăşenesc UTC în timp ce încă nu trecuseră doi ani de când, în ultimul an de şcoală de ofiţeri, i s-a „decernat" un vot de blam cu avertisment ca membru PCR... La Ineu aşadar, s-a implicat cu maximă pasiune şi/sau patimă în antrenarea tinerilor la diverse fapte culturale, scriind, regizând şi jucând în piese de teatru („Dialog în oglinda stăvezie", „Appassionata", „Fratele nostru mai mare", „Anticameră la Paradis", „Ochii ăştia, ai tăi") atât în cadrul Colectivului dramatic „Lyceum", cu elevi, şi „Podium", cu tinerii mai mari, pe care tot el le-a înfiinţat, cât şi jucând în echipa de teatru a Casei de Cultură. A mai realizat şi condus un mic cor de copii, „Primăvara", iar la liceu a creat

Grupul satiric „Băşcălia”, cu mare succes în „Cântarea României” de atunci, fiind remarcat de poetul George Ţărnea, membru al juriului, care i-a încredinţat apoi, la ediţia următoare, regizarea unui recital poetic cu elevi de la Liceul „Ioan Slavici” din Arad, foarte bine primit. Tot la Arad a mai fost invitat şi să fie îşi prezinte o creaţie la inaugurarea Cenaclului dramaturgilor arădeni (martie, 1984), prezentând piesa într-un act „Ochii ăştia, ai tăi”. La Ineu, a mai fost membru şi în Cenaclul literar „Liviu Rebreanu” condus de Mihail Gănescu, epigramist şi autor al unor cărţi cu versuri pentru copii, iar în câmpul muncii profesor de Geografie. Din păcate, vremurile de atunci erau cam potrivnice editării de cărţi pentru debutanţi, iar după 1990, când s-au ivit şi astfel de posibilităţi, a constatat că pierduse textele din care mai avea doar câteva fragmente...

Venindu-i şi lui vremea, avea 27 de ani, s-a căsătorit în februarie 1984, cu Mirela, încununând o adevărată „telenovelă”, inclusiv cu suspans din belşug. Poate, o va scrie totuşi... La începutul lui iulie, anul următor, a venit pe lume fiica lor, Ioana, azi frumoasa profesoară de Geografie de la Miniş, la 40 km de Ineu. În aceeaşi lună, mai pe la sfârşit, reuşeşte să revină la Orăştie ca ofiţer pe o staţie radar de la unitatea militară de rachete anti-aeriene din Dealul Mic. După două luni, au venit în Orăştie şi soţia cu micuţa Ioana...

Ajungând aici, începe a tatona terenul cultural să vadă cum stă cu pulsul. După terminarea clasei a opta, în 1972, mai venise la Orăştie doar în vacanţe (a urmat şi liceul militar, la Breaza) şi apoi, cam rar, în concedii, astfel că totul era o mare necunoscută. De teatru nu se ocupa nimeni, iar tentativa de a aduna o echipă a fost un eşec. Era doar o echipă de teatru de păpuşi la Casa de Cultură, condusă de Nicolae Fleşeriu şi alcătuită din educatoare de grădiniţă, pe care a însoţit-o la câteva spectacole în Orăştie şi câteva oraşe. Cenaclul literar „Liviu Rebreanu” de la aceeaşi Casă de Cultură nu mai funcţiona (ultima dată fusese condus de prof. Petru Baciu), însă, în cele din urmă, a reuşit să îi redea viaţa.

Apoi, după evenimentele din 1989, pe parcursul unui an şi ceva, s-a stins încet şi acesta, noile probleme ale vieţii determinând retragerea, unul câte unu, a membrilor. Dorea să înfiinţeze o publicaţie culturală, iar ocazia s-a ivit la începutul lui 1990, când profesorul Gabriel Petric

a iniţiat „Revista Orăştiei” ca redactor şef. Însă, acea perioadă nu a fost deloc prielnică mişcării culturale. După primul număr, apărut în februarie 1990 (prima publicaţie orăştiană de atunci), al doilea a urmat abia în aprilie, Gabriel Petric s-a retras dezamăgit, iar al treilea număr a apărut abia în decembrie.

În ianuarie 1991, după o nouă dispută verbală cu comandantul unităţii, căpitanul Drăghiciu solicită trecerea în rezervă. Spunându-i soţiei, aceasta îl părăseşte chiar a doua zi, întorcându-se cu fetiţa la Ineu...

Începând din 1992, Biblioteca Franceză se descurcă tot mai greu, acea perioadă fiind una plină de bâjbâieli politice de amatori carierişti, pe fondul unei inflaţii galopante şi rate tot mai ridicate a şomajului, principala preocupare a cetăţeanului devenind grija zilei de mâine. În iunie 1995, primarul Mircea Homorodean, secondat de Alexandru Muntean scot Biblioteca Franceză în stradă motivând neplata chiriei de către OREAL S.R.L...

Revenirea lui Iosif Blaga la conducerea Primăriei, în 1996, a adus nişte aer proaspăt pe terenul culturii, interesul pentru refacerea vocaţiei culturale a oraşului „Paliei” fiind real. Despărţământul ASTRA din Orăştie preia tutela „Revistei Orăştiei”, Drăghiciu fiind redactor şef. până în 1999, când activitatea este întreruptă din nou.

Din 1998 începe colaborarea cu prof. Petru-Androne Eli care înfiinţase, în 1996, Corul de copii „Vlăstarele Orăştiei”, cea mai performantă formaţie artistică a Orăştiei, care, până la data redactării acestor rânduri, acumulează 43 de distincţii şi trofee internaţionale. Colaborarea lui.se situează pe terenul atragerii surselor de finanţare. Tot pe acest tărâm managerial a adus fonduri, prin proiecte nerambursabile, pentru prima dată peste hotare Corul mixt „Arhanghelii” de la Catedrala Ortodoxă, condus de Ioan-Marius Popa.

În anul 2000 publică ghidul practic „A trăi la Orăştie”, la solicitarea Primăriei, reluat şi actualizat apoi, în 2001 şi 2002. În 2003. Redactează „Statutul municipiului Orăştie”, tot la solicitarea Primăriei. Între 2003 şi 2006, reuşeşte să scoată câteva numere ale „Revistei Orăştiei”, mai mult pe cont propriu, iar în 2005, publică monografia „Biserica din Drumul Ţării”, comandată de Parohia

Ortodoxă „Adormirea Maicii Domnului”.

În 2004 este angajat în postul de administrator al Casei de Cultură. Din acel moment, ca o ironiei a soartei, activitatea sa pe terenul cultural, în loc să ia amploare, devine tot mai obstrucţionată de invidii obtuze din interiorul instituţiei. Cenaclul literar „Metamorphosys”, înfiinţat în 2005, dar nemenţionat în rapoartele activităţii culturale redactate de conducere, ba chiar fiind nevoit să-şi găsească altă locaţie decât incinta Casei de Cultură, se stinge la finalul anului următor. La fel, „Revista Orăştiei” îşi încetează apariţia, nefiind deloc agreat chiar şi de viceprimarul Alexandru Muntean, publicaţia fiind înlocuită de „Repere culturale” condusă de Daniel Burza, director adjunct al Casei de Cultură. În 2012, Ileana-Lucia Floran realizează culegerea „100 de ani de poezie în oraşul Paliei”, unde sunt publicate şi câteva creaţii poetice ale lui.

Se mai ocupă doar de realizarea Muzeului Satului de către Asociaţia „Patrimonium” condusă de Mircea Zdrenghea, de corul „Vlăstarele Orăştiei” condus de maestrul Petru-Androne Eli şi de corul „Arhanghelii” condus acum de tânărul şi talentatul Alexandru Voina, la toate trei îngrijindu-se de finanţare, iar la coruri şi de organizarea deplasărilor.

A trecut în eternitate în 05 februarie 2020, la Orăștie.

Referință:

Schița autobiografică a persoanei prezentate.

Karl Johann Kirchner

Poet Sas, participant la luptele din 1849.

S-a născut în Orăștie/Broos/Szászváros la 9 aprilie 1821. A fost unul dintre fii pălărierului Johann Gottfried Kirchner. Primii ani de școală i-a făcut la școala elementară și colegiul la „Református Kollégium Kún” din Orăștie. Ca din 1838 să studieze la gimnaziul evanghelic (eng. Gymnasium) din Sibiu. În această perioadă îi apar primele poezii scrise pentru teatrul și corul bisericesc (Liedertafel) sub pseudonimul Karl Holm. După absolvirea gimnaziului (1844) studiază la Academia

de Drept din Sibiu. O parte din poezii sunt publicate de către prietenul său, Johann Friedrich Geltch în culegerea „Cântece ale nemților din Ardeal”. Poeziile din această perioadă sunt scrise într-un ton melancolic, care se poate explica prin moartea mamei și a surorii sale.

După absolvirea facultății (1846) lucrează un timp ca funcționar al judecătoriei din Orăștie, unde ocazional practică avocatura. Se mută la Cluj, apoi la Târgu-Mureș. Ca urmare a mișcărilor revoluționare din primăvara anului 1848 trebuie să se întoarcă în orașul natal.

Când generalul Anton Freiherr von Puchner a adresat națiunii săsești și celor rămași credincioși Împăratului Austriei o chemare în vederea apărării coroanei și statului. În câteva zile s-au prezentat peste 1200 voluntari. Printre aceștia erau mulți juriști, colegi de-ai lui Kirchner din Ocna Sibiului (Salzburg), Simeria (Piski): Thallmayer, Theodor Fabini și Gustav Henrich. Aceștia s-au constituit sub forma unui batalion de vânători (Jägerbataillon), complet organizat în noiembrie 1848, iar in ianuarie 1849 luau parte la luptele împotriva armatei revoluționare maghiare condusă de Jósef Bem.

Divizia (die Division) - două companii - de vânători sași din care făcea parte și sublocotenentul (Unterlieutenant) Kirchner a participat la apărarea cetății Alba-Iulia, care la început a fost asediată de Jósef Bem, apoi de Stein.

Celelalte divizii ale batalionului de vânători au participat la luptele de la Sibiu, Ocna Sibiului, Orăștie, Simeria, Mediaș, Codlea, iar de aici au trecut în Muntenia. Cât timp a stat sub asediu la Alba-Iulia a scris două poezii. S-a îmbolnăvit de febră de care abia în noiembrie 1849 a reușit să se însănătoșească. La Alba-Iulia (Karlsburg) a fost avansat locotenent-major, iar aceasta l-a îndemnat să se pregătească pentru o carieră militară. S-a îmbolnavit de tifos – la fel ca mulți militri ai coroanei rămași în viață - și a murit la 1 martie 1850 în Târgu-Mureș.

Câțiva dintre camarazii de luptă au alcătuit o culegere cu poeziile sale. Unul din prieteni, Sternheim, a scris prefața acestei culegeri. Această prefață, mai mult o schiță biografică, relatează detaliat condițiile anilor 1848-1849 în care au fost scrise aceste poezii, iar la sfârșit sunt date informații despre statura și caracterul lui Kirchner, toate sunt cuprise în cartea „Poezii de Karl Kirchner”, cu o litografie: „Atacul podului în bătălia de la Simeria de către batalionul de vânători

sași”, Editura Johann Gött, Brașov,1852,

Referințe:

Schriftsteller-Lexikon ober biographisch literärische Denk-Blätter der Sibenbürger Deutschen. Kronstadt 1870;

Österreichisches Biographisches Lexikon 1815-1950 Online-Edition.

Horia Pitariu



Profesorul universitar doctor - psihologie -, fondatorul APIO.

S-a născut în 9 aprilie 1939 la Orăștie, studiile primare și liceale în localitate fiind absolvent al Liceului „Aurel Vlaicu”, promoția 1957. A absolvit Universitatea „Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca ,Facultatea de Istorie și Filosofie, specialitatea Filosofie-Pedagogie-Istorie,1965. Horia Pitariu făcut parte din generația de mijloc a „Școlii Clujene de Psihologie”, fiind doctorandul lui Alexandru Roșca, el la rândul său fiind doctorandul lui Florian Ștefănescu Goanga, luând titlu academic de doctor în psihologie în anul 1974.

Activitatea didactică a prof. univ. dr. Horia D. Pitariu include cursuri din domeniul psihologiei organizaționale: Psihologie industrială, Psihologie industrială și ergonomie, Psihologie experimentală, Psihologie industrială și organizațională, Psihologie generală, Psihologie experimentală și analiza datelor, Psihologia personalului, Informatizarea învățământului, Psihologia muncii, Evaluarea și selecția personalului, Evaluarea resurselor umane, Managementul resurselor umane. Prof. univ. dr. Horia D. Pitariu a fost mereu în topul cercetării științifice.

Prin anii `60 ai veacului trecut preocupările pentru introducerea în școală a instruirii programate era în toi. S-au scris și la noi cărți pe această teamă. Toate însă cu caracter teoretic și bazate pe documentare livrescă. Prof. univ. dr. Horia D. Pitariu a fost cel care a experimentat metodă la disciplină Gramatica limbii române și a inventat și o

„mașină de învățat”. Tot în premieră a abordat problema IAC (Instruirii Asistate de Calculator), domeniu din care și-a ales și tema tezei de doctorat.

Și-a înscris numele printre primii cercetători din tara noastră care au tratat foarte importantă problemă a gestionarii responsabile a resurselor umane, cărțile sale fiind de referință și în acest domeniu.

O bună parte din timp și l-a consacrat studiului stresului profesional, unii dintre doctoranzii săi urmându-l îndeaproape pe acest drum. A fost specialistul care a tradus și adaptat mai multe teste psihologice, care se bucura de o largă apreciere în rândul psihologilor.

Prof. univ. dr. Horia D. Pitariu a avut remarcabile colaborări științifice – în calitate de profesor invitat - cu: Berkeley University (Institute for Personality Assessment); Universidad Naţional Autonomă de Mexico; Work and Organisation Research Center (Tilburg, Olanda).

Prof. univ. dr. Horia D. Pitariu a fost bursier IREX, USA, Penn State University (1991 - 1992), precum și bursier pe probleme de cercetare, bursa acordată de Comisia Comunităţii Europene (Germania - Institut fur Arbeit Physiology - Dortmund) (1993 – 1994).

Are un număr de 22 de publicații în domeniul psihologiei personalului și cel organizațional, din care una a primit premiul Academiei Romane (Managementul resurselor umane: Măsurarea performanțelor profesionale, Editura ALL) și a publicat peste 300 de articole în reviste românești și străine.

A fost membru în colectivul redacțional al revistelor științifice: Psihologia și viața cotidiană - Editor, Revista de Psihologie a Academiei Romane - redactor șef adjunct, Redactor șef la Revista „Psihologia Resurselor Umane”, Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”, Test Validity Yearbook (UŞA), Psychologie du travail et des organisations (Elveția).

Prof. univ. dr. Horia D. Pitariu a fost afiliat la 12 organizații profesionale interne și internaționale: Asociația Psihologilor din România, Asociația Psihologilor din Transilvania, Asociația Europeană de Ergonomie Cognitivă, Membru al Asociației Internaționale de Psihologie Aplicată, Membru al Asociației Europene de Evaluare Psihologică, Membru al Asociației Europene de Evaluare

a Personalității, Membru al Asociației Europene de Psihologia Muncii și Organizațională, Membru al Asociației de Psihologia Muncii de Limba Franceză, Membru al Asociației Psihologilor Americani, Membru al AOM (Academy of Management), Membru al Asociației de Psihologie Industrială și Organizațională.

A fost o personalitate creatoare, prolific în publicații, într-un moment în care comunitatea academică din România nu avea obiceiul de a publica intensiv cercetările sale. Ca orice personalitate de anvergură a avut și unele caracteristici mai accentuate, legate de rigurozitate, de dedicarea fată de muncă și de capacitatea de efort susținut. Nu trebuie să uităm, ca expresie a acestor caracteristici, faptul că a fost dus la spitalul unde a murit din sala de curs și din mijlocul studenților. Toate acestea îi dădeau un farmec aparte și pozitiv, transformându-l într-un creator.

Horia Pitariu a trecut spre eternitate în 25 martie 2010 la Cluj-Napoca.

Referințe:

Biografia personalității prezentate;

„În Memoriam”, redactat de prietenul său de o viață, profesorul universitar Nicolae Jurcau.

Elizabeth Roboz-Einstein



Membru al Academiei Americane de Neurologie. Profesor universitar doctor în științele biochimie și neurologie.

Elizabeth Roboz s-a născut în 11 Aprilie 1904 la Orăștie/Broos/Szászváros, la acea vreme Transilvania, Austro-Ungaria. Tatăl ei a fost rabin al orașului și profesor de liceu, a murit în 1914, iar mama ei a mutat-o pe Elizabeth împreună cu cei cinci frați ai săi în Nyiregyháza, Ungaria.

Talentul tinerei fete a devenit evident în adolescență, pe măsură ce și-a terminat anii de liceu la Kis Kollegium, apoi la Clegiul Reformat

Kún din Orăștie, definitivându-și studiile preuniversitare la Liceul Evanghelic din Nyiregyháza, cu notă excelentă la toate cele cinci subiecte ale examenului de maturitate. Dar în ultimul an de colegiu, Parlamentul maghiar a limitat numărul studenților evrei care puteau fi acceptați la Universitatea din Budapesta. În 1920, anul examenelor sale, a fost adoptată legea numerus clausus, care a fost în vigoare opt ani, a limitat numărul evreilor care ar putea fi admiși la multe cursuri universitare.

Restricția o împiedică să intre în Universitatea din Budapesta, se înscrie și a fost admisă la Universitatea din Viena, unde a obținut mai întâi o diplomă summa cum laude, iar apoi a obținut primul doctorat, în chimie organică, tot la Universitatea din Viena, și tot cu nota summa cum laude, în 1928. Apoi s-a întors în Ungaria, unde Universitatea din Budapesta a cerut să repete examenele înainte de a confirma gradul ei.

În anii 1930, tânăra cercetătoare a simțit pe propria piele antisemitismul în creștere în special când și-a început cariera de cercetător biolog. După întoarcerea în Ungaria, în 1929, a devenit șeful laboratorului fabricii și al laboratorului de sol al Fabricii de zahăr Kaposvár, unde al lucrat cu inginerul chimist Gábor Vavrinecz.

În 1940, a emigrat din Ungaria, unde antisemitismul era în creștere, în Statele Unite. Familia ei a rămas în Ungaria, unde au fost afectați de cel de-al doilea război mondial; mama ei a murit în timpul războiului, trei dintre frații ei fiind uciși de naziștii maghiari. După război, ceilalți frați i s-au alăturat în Statele Unite.

Elizabeth Roboz-Einstein și-a început cariera de cercetător științific în domeniul plantelor. În calitate de student, ea a studiat biochimia plantelor în laboratorul lui Zellner din Viena. A înființat un laborator de nutriție a plantelor la compania maghiară din domeniul Agriculturii și a reprezentat compania la conferințe științifice internaționale. După ce a imigrat în SUA, ea a înființat un alt laborator de nutriție a plantelor, de data aceasta la o companie de cartofi în Stockton, California.

După încercările de înființare a unor companii private, Roboz-Einstein, a trecut în mediul academic, unde cariera sa a cuprins mai multe instituții. Primul a fost Institutul de Tehnologie din California „Caltech” la care sa alăturat ca asistent de cercetare în 1942 și a studiat

Aloe vera cu chimistul bio-organic Arie Jan Haagen-Smit . Urma să fie promovată în curând la funcția de asociat de cercetare, dar „Caltech" încă nu și-a deschis porțile pentru femeile profesor, așa că din 1945 a devenit profesor asociat și chimist cercetător la departamentul de chimie de la Universitatea din Wyoming timp de trei ani. În 1948, a părăsit statul străbătut de Munții Stâncoși și s-a întors în California, unde a devenit cercetător la Universitatea Stanford, dar în același timp și-a luat un loc de muncă și în laboratorul de cercetare alimentară al institutului de cercetare al universității la Institutului de Cercetare Stanford.

În 1952, a părăsit Stanford și s-a mutat la Universitatea din Georgetown, unde a ocupat funcția de profesor asociat de biochimie, predând studenți în medicină și lecturând la spitalul administrativ al veteranilor. La Georgetown a fost interesată de scleroza multiplă după ce a studiat neurochimia pentru ai învăța pe elevi.

A revenit la Universitatea Stanford în 1958 (de data aceasta ca profesor asociat de neurologie și microbiologie medicală), unde a fost selectată pentru a conduce noul laborator de Neurochimia din Koshland.

S-a mutat la Universitatea din California, Școala de Medicina din San Francisco in 1959 pentru a fi mai aproape de casă si apoi s-a mutat la Campusul Universității din California din Berkeley.

O mare parte din munca sa a fost susținută de Institutul National de Sănătate (NIH), pentru care a fost investigator pentru Laboratorul de Științe Clinice.

A fost membru al American Chemical Society, Societatea pentru Biologie Experimentală și Medicină, a Academiei Americane de Neurologie. În 1957, împreună cu Maynard Cohen și Donald B. Tower, a început o secție de neurochimie în cadrul Academiei Americane de Neurologie, cu prima întâlnire a secțiunii la întâlnirea de la Boston din 1957.

Elizabeth Roboz-Einstein, precum și Karian Kies de la Institutul Național de Sănătate NIMH, au identificat proteina de bază mielină (MBP) ca fiind antigenul responsabil pentru inducerea răspunsului imun în encefalomielita alergică experimentală (EAE), un sistem model utilizat pentru studiu scleroza multiplă (MS) și alte boli

demielinizante . Oamenii de știință știau că pot produce un răspuns autoimun care a condus la encefalită și demielinizare (degradarea tecii grase numită mielină care izolează fibrele nervoase) prin injectarea de animale cu țesut nervos, dar înainte de a nu știu ce anume în acest țesut a fost instigarea răspunsului imun. Roboz-Einstein și Kies au reușit să purifice MBP și să le arate că au cauzat EAE. [9] Această descoperire i-a permis lui Roboz-Einstein și altor cercetători să restrângă zone specifice ale proteinei antigenice, ceea ce a dus la îmbunătățirea modelului sistemului și la cercetarea potențialelor imunoterapii pentru bolile demielinizante.

În 1968, a primit o bursă în valoare de 28.405 dolari de la Societatea Națională de Scleroză Multiplă, pe care Einstein și colegii ei de la Universitatea din California, San Francisco, inclusiv Dr. Li-pen Chao, au folosit pentru a investiga ce a făcut această encefalitogenă proteică. A dezvoltat, de asemenea, metode pentru a măsura nivelurile de imunoglobulină și glicoproteine în componentele lichidului cefalorahidian (CSF) și a studiat modul în care modificarea lor a dus la boală.

Roboz-Einstein a fost două semestre la Universitatea din Bangkok între anii 1961-1962. Aici a căutat cauzele encefalomielitei (encefalomielitei), care apare foarte rar după administrarea vaccinului antirabic, la Institutul Pasteur local. La întoarcerea în țara aleasă , el sa concentrat pe înțelegerea dezvoltării sistemului nervos și a creierului ajutând medicina în descoperirea și controlul cauzelor calcificării.

Fără ea nici nu am ști care este rolul jucat de hormonii tiroidieni în dezvoltarea mielinei la nou-născuți, așa că ne-ar fi așteptat nașterea tratamentelor de substituție hormonală care ameliorează hipotiroidismul congenital..

În plus față de investigarea bolilor sistemului nervos, ea a efectuat cercetări pentru a încerca să înțeleagă mai bine dezvoltarea sistemului nervos normal. La Universitatea din California, San Francisco , a condus o investigare a proteinelor din țesutul neural, în special cele formate în timpul mielinogenezei și modul în care acestea se schimbă pe tot parcursul dezvoltării.

La Universitatea din California, Berkeley , a colaborat cu colegul Paola S. Timiras pentru a studia interacțiunile creierului- endocrină .

În special, ei au analizat efectele hormonilor tiroidieni asupra procesului de mielinogeneză, constatând că ele influențează debutul procesului, precum și compoziția și abundența mielinei produse în timpul dezvoltării creierului. Acest lucru a ajutat la terapia de substituție hormonală pentru nou-născuții care suferă de hipotiroidism.

Fragmente din viața personală:

Elizabeth Roboz s-a căsătorit cu Hans Albert Einstein, primul fiu al fizicianului Albert Einstein, dar gurile rele spun că între Hans Albert și Elisabeta exista o relație de lungă durată, astfel că marele fizician a avut posibilitatea de a-și cunoaște viitoarea noră. Cei doi aveau să stea împreună până în 1973, anul decesului lui Hans Albert.

Hans Albert îi călca pe urme tatălui, începând cu studiul la ETH, Institutul Federal de Tehnologie din Zurich. În 1926 primea deja diploma în inginerie civilă. Lucra la Dortmund, unde obținea titlul de Doctor în Științe Tehnice.

În timpul unei conferințe susținută la Institutul de Tehnologie din Georgetown, Elizabeth se întâlnește cu Hans Albert. Nu se vor căsători până în vara lui 1959. Luna de miere și-o petrec pe malul unui lac, în Canada. Hans Albert iubește apa, e un marinar priceput.

Hans Albert era profesor de inginerie hidraulică la Universitatea Berkeley din California. Despre această perioadă Elizabeth scrie într-un material publicat în SUA, în 1966, cu titlul „Știința este plăcere”: „Sunt două lucruri pe care le-aș face exact la fel, din nou: munca mea și mariajul meu. Poate altfel aș vrea săi fiu mai înaltă sau mai suplă, însă aceste două lucruri sunt exact cum îmi doresc”. Nu au copii împreună, deși Hans avea patru copii de la prima căsătorie cu Frieda Knecht, dintre care doar doi au supraviețuit până la maturitate.

În timpul șederii la Berkeley a scris biografia soțului ei, profesorul de inginerie hidraulică Hans Albert Einstein. A rezultat cartea „Hans Albert Einstein: Reminiscences of his Life and our Life Together” (Hans Albert Einstein: Reminiscențele vieții sale și a vieții noastre împreună) publicată la Iowa, Iowa Institute of Hydraulic Research University of Iowa, 1992.

Fiul lui Albert Einstein se stinge pe 26 iulie 1973, la Woods Hole, Massachusetts. Pe piatra funerară îi stă scris: ”Hans Albert Einstein,

1904-1973, O viață dedicată studenților săi”.

Descoperirea lui Roboz-Einstein a proteinei bazice de mielină ca encefalitogen a provocat interesul lui Jonas Salk, care era interesat de implicarea sa în scleroza multiplă . A vizitat-o în octombrie 1965 pentru a afla mai multe; au dezvoltat o prietenie și o colaborare profesională, schimbând scrisori de ani de zile. Roboz-Einstein a corespondat, de asemenea, cu microbiologul Esther Lederberg.

A trecut în eternitate pe 9 ianuarie 1995 în casa ei din Berkeley, California .

Onoruri și premii:

Universitatea din California, Berkeley oferă o bursă „Elizabeth Roboz Einstein” pentru doctoranzi în cercetarea neuroștiintelor, în onoarea ei;

Medalia d'Oro di Milano, Societatea Internationala de Neurochimie , 1970;

O ediție specială a revistei „Neurochemical Research” ia fost dedicată în 1984, (în prefață se spune: „nu este nici o exagerare că deplina înțelegere a sclerozei multiple, diagnosticul și tratamentele le datorăm muncii biochimistului Elizabeth Roboz Einstein”);

Premiul Facultății Raskob pentru cercetătorii de la universitățile catolice, Universitatea Georgetown, 1956;

Publicații (selectiv):

Proteinele cerebrale și lichidul cerebrospinal în sănătate și boli (1982);

Hans Albert Einstein: Reminiscențele vieții sale și ale vieții noastre împreună (1992);

Nakao, Akira, Davis, William J ., Einstein, Elizabeth Roboz (1966-11-29). „Proteine de bază din extractul acid al măduvei spinării bovine: I. Izolarea și caracterizarea”. Biochimica și Biophysica Acta (BBA) - subiecte generale;

Einstein, Elizabeth Roboz; Robertson, Duncan M .; DiCaprio, Joseph M.; Moore, William (iulie 1962). „Izolația din cablul spinal de bovine a unei proteine omogeneze cu activitate encephalitogenă”. Jurnalul de Neurochimie.

Referințe:

Wolfson, Adele J „O sută de ani de femei americane în biochimie”,

Biochimie și educația biologiei moleculare;
Dicționarul biografic femeilor în știință: viața de pionierat din cele mai vechi timpuri la mijlocul secolului 20, Ogilvie, Marilyn Bailey., Harvey, Joy Dorothy. New York: Routledge;
„Grant Hartford”, UCSF News 4 aprilie 1967, reluat la 13 octombrie 2018;
„Elizabeth Roboz Einstein (1904-1995)", Instituția Smithsoniană, Adus 2018-10-07;
„Știri medicale", Jurnalul Asociației Medicale Americane nr. 167 (10), 1958-07-05;
Timiras, Paola S. (iulie 1995). „Elizabeth Roboz Einstein, (1904 - 1995)". Cercetare neurochimică;
Universitatea din California 1969, „Buletin Universitar”, „Buletin săptămânal pentru personalul Universității din California”, Oficiul de Publicații Oficiale, Universitatea din California.

Gabriel Bota



Poet, eseist, prozator, Manager cultural al Festivalului Internațional de Carte Transilvania, trainer, ciclist și explorator.

S-a născut la 13 aprilie 1982, în Orăștie. A urmat liceul în orașul natal. Absolvent al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj Napoca, Facultatea de Filosofie, în 2005 și tot Universitatea Babeș-Bolyai, la Facultatea de Sociologie, termină cursurile Masterale în „Sociologie politică”, în 2006.

A început să scrie de la 9 ani, „de când a făcut cunoștință cu sine”. Profesoara de română (care a fost studenta lui Lucian Blaga), a fost cea care i-a insuflat dragostea pentru carte. La 17 ani, Gabriel a lansat primul său volum de poezie.

Cu toate că a terminat Filosofia, Gabriel Bota a lucrat în domeniul managementului, în firme mari, precum OMV Petrom, Hyundai Heavy Industries, Orange România, companii în cadrul cărora și-a

format o vastă experiență practică: „Eram tânăr, am învățat foarte multe în aceste companii, a fost o școală de management incredibilă, cred că a fost imboldul de care am avut nevoie în viața profesională."

A fondat, în 2013, împreună cu Vasile George Dâncu, Festivalul Internațional de Carte Transilvania, un eveniment unic la nivel european, care țese, în jurul cărții, un melanj de arte: teatru, dans, concerte, menite a reuni iubitorii de frumos sub o cupolă culturală mai largă, în centrul căreia este pusă cartea, arta cuvântului scris.

Prin acest festival a reușit să demonstreze că pasiunea sa pentru carte este una încă împărtășită de mulți, lectura fiind singura care ne poate salva de ignoranță, de snobism, de lipsa de comunicare și de implicare. Festivalul este primul care aduce la Cluj scriitori de renume mondial, pentru că Gabriel Bota, un om pentru care poezia înseamnă viață, vrea să le arate cititorilor că scriitorii sunt persoane în carne și oase, cu o scriitură vie, în care pulsează întregul tumult existențial al unor semeni cu care împărtășim contemporaneitatea.

Festivalul Internațional de Carte Transilvania își dorește să creeze un context cultural în care toți actorii implicați - scriitori, editori, artiști, cititori, iubitori de cultură – să se cunoască și să recunoască importanța cărții pentru că, așa cum spune și sloganul festivalului, „de carte nu scapi!"

De la an la an, festivalul a crescut, semn că era nevoie de un asemenea eveniment cultural.

Gabriel Bota este și trainer, în cadrul propriei platforme, „Train your heart", prin intermediul căreia oferă cursuri de pregătire profesională, axate pe comunicare, vânzări, management, inovație și creativitate.

Toate aceste preocupări se împacă foarte bine cu poezia pentru că, după cum afirmă Gabriel Bota, „poezia e în noi și poezie este fiecare".

Pe lângă poezie, Gabriel mai are o pasiune de-o viață, ciclismul. El a participat la competiții de profil și continuă să concureze în cadrul unor turnee de semi-profesioniști: „Îmi întrețin pasiunea pentru că nu pot trăi fără ea – bicicleta e ca o prelungire a ființei mele!"

În 2013 a fost într-o expediție la Polul Nord, o expediție la care a pedalat aproape 5000 de kilometri pentru a promova lectura și organizează evenimente culturale inedite iar acum se pregătește

pentru Polul Sud: „Va fi una dintre cele mai grele încercări din viața mea, mi-am propus să străbat toată Antarctica, voi încerca să parcurg 1427 de mile în 48 de zile. Aproape orice este imposibil este posibil!”

Cărți publicate (selectiv):

„Pink Freud”, poezie, 2021;

„Motanul s-a sinucis”, roman 2019;

„Mind trip”, 2016, poezie;

„sushi”, poezie, 2014;

„nu mă numesc Eu!”, poezie, 2012.

Referințe:

Autobiografia personalității prezentate;

Antologia „Un secol de poezie în orașul Paliei”, ed. Emma, Orăștie 2011;

Antologia „Clujul poeților” coord. de Horia Bădescu, poezie, Cluj Napoca, 2013.

Caius Virgilius Pănoiu



Profesor universitar, inginer, doctor în științe.

S-a născut în 16 Aprilie 1965 în Orăștie, cursurile primare și liceale le face an orașul natal, obținând diploma de bacalaureat la liceul „Aurel Vlaicu” din Orăștie, promoția 1984. Între anii 1984-1989 urmează cursurile Institutului Politehnic „Traian Vuia” din Timișoara, Facultatea de Electrotehnică, Specializarea Electronică și Telecomunicații devenind inginere în specializarea „Electronică aplicată”.

Din anul 1992 urmează programul de pregătire bazat pe studii universitare avansate, în cadrul școlii doctorale la Universitatea Politehnica Timișoara, Facultatea de Electronică și Telecomunicații, încununată cu titlul de „Doctor în Inginerie Electrică”, în anul 1999, cu teza de doctorat „Metode și algoritmi de prelucrare adaptivă a semnalelor”, avându-l drept conducător științific pe Prof. dr. ing.

Sever Crișan.

O scurtă perioadă este Inginer electronist la Oficiul de Calcul al Întreprinderii Mecanica Orăștie. Ca din anul 1990 să îmbrățișeze cariera didactică fiind:

Preparator între 1990 - 1992 la Universitatea Politehnica Timișoara, Facultatea de Electronică și Telecomunicații, având activitate didactică și de cercetare;

Asistent între 1992 - 1997 la Universitatea Politehnica Timișoara, Facultatea de Inginerie Hunedoara, având responsabilități de cercetare și predare;

Șef de lucrări între 1997 - 2000 la Universitatea Politehnica Timișoara, Facultatea de Inginerie Hunedoara.

Conferențiar din anul 2000 până 2004 la Universitatea Politehnica Timișoara, Facultatea de Inginerie Hunedoara;

Conferențiar – Prodecan din 2004 până în mai 2012 la aceiași Universitate, Facultatea de Inginerie Hunedoara;

Din mai 2012 până în mai 2020 a fost Decanul Facultatea de Inginerie Hunedoara a Universității Politehnice Timișoara. Având activitate didactică la disciplinele Modelare și simulare, Sisteme de achiziție de date, Modelarea și simularea proceselor neliniare în electrotermie, Arhitectura calculatoarelor, Echipamente de comandă cu logică programată, Metode și algoritmi de prelucrare numerică a semnalelor, Electronică de putere, Fundamente de inginerie electrică și electronică,

Activitate de cercetare, Achiziții publice, Planuri de învățământ, Programe analitice.

Din anul 2020 până astăzi este profesor la Universitatea Politehnica Timișoara, Facultatea de Inginerie Hunedoara.

Desfășoară o bogată activitate științifică, publicând multiple lucrări științifice. A realizat o vastă cercetare științifică, proiectare și asistență tehnică.

Referință:

Biografia personalității prezentate.

Ioan Ursu



Profesor universitar doctor în matematici aplicate, cercetător principal la Institutul Național de Cercetări Aerospațiale „Elie Carafoli". inventator.

Iată-mă în situaţia inedită de a scrie un text autobiografic la solicitarea dlui ziarist Dan Orghici din Orăştie. Demersul dlui Orghici este în direcţia alcătuirii de către dânsul a unui aşa-zis Călindar al personalităților „care au trăit, trăiesc sau au învățat la Orăștie". Să vedem ce va ieşi până la urmă din acest proiect. Din partea mea, următoarele urări, domnule Orghici: vânt din pupă, să nu întâmpinaţi oprelişti insurmontabile, să reuşiti la urma urmei!

Întâi de toate, eu nu cred că sunt, totuşi, o personalitate, cel puţin nu una publică. Chiar dacă în anii internetului necesitatea transparenţei a ceea ce faci în calitate de cercetător ştiinţific într-un institut naţional de cercetare te obligă să fii vizibil pentru oricine e interesat, instituţii sau persoane. Pentru conformitate, iată o listă de pagini de internet în care sunt adunate lucrările mele de cercetare

https://www.researchgate.net/profile/Ioan_Ursu2

http://bulletin.incas.ro/files/cv__i_ursu.pdf

https://publons.com/researcher/1689086/ioan-ursu/metrics/

Adaug şi pagina de web a instituţiei în care lucrez din anul 1969, odată cu absolvirea facultăţii: www.incas.ro

Dar să încep cu ... începutul. Mama m-a născut la 22 aprilie 1946. Această dată a fost trecută în contul satului Tărtăria, comuna Cioara (nume azi schimbat în Sălistea, probabil din „pudoare estetică", cum s-a exprimat ilustrul (dar nu atât cât ar merita, neavând loc de alţii mai băgăreti la vremea lui) ilustrul deci academician David Prodan, fiu al Cioarei). În vremea aceea, în organizarea administrativ-teritorială supravieţuiseră încă judeţele, plasele, comunele de dinainte de război, în curând însă date peste cap de organizarea pe regiuni şi raioane din 1950. In 1968 se revine la judeţe, comune, sate, fără plase şi raioane, organizare valabilă şi în anul de graţie 2019. De ce insist cu aceste

detalii? Pentru că mi se pare fascinant! Iată, m-a născut mama la Tărtăria, plasa Vinţul de Jos! Iar elevul de liceu care eram în anii 1960-1964 mergea la olimpiade de matematică, fizică, română, cred că şi de istorie, la fazele locale (pe şcoală, Liceul Aurel Vlaicu!), apoi pe raion (Orăştie!), apoi pe regiunea Hunedoara (la Deva, la Liceul Decebal!), apoi la faza pe ţară (Bucureşti!). Era pitoresc. Totuşi prima copilărie, până la 3 ani am petrecut-o la Peştera Bolii, lângă Petroşani, unde tatăl meu era cantonier CFR.

Satul meu, care nu „poartă-n nume sunetele lacrimei" precum Lancrămul lui Blaga, poartă însă altceva, o sonoritate dură pentru unii, caraghioasă pentru alţii, depinzând de compilarea în mintea fiecăruia a acestor sunete. În tradiţia satului, cei pasionaţi de istorie vorbesc de când mă ştiu de origini ale numelui care vin din evul mediu. Tătarii, la marea invazie europeană din 1241, au trecut şi pe aici, pe valea Mureşului, devastând Sebeşul, Alba Iulia, Orăştia, Aradul, nimicind sub copitele cailor sau sub ploaia de sageţi tot ce le stătea în cale. Toponime din satul meu, precum Hârmul Turcului sau Tăbărâşte, trimit la momente sângeroase şi glorioase în acelaşi timp, cum a fost acela al celebrului „Maraton al Transilvaniei", bătălia de la Câmpul Pâinii din 13 octombrie 1479, desfăşurată în câmpul plan din zona confluenţei râului Cugir cu Mureşul, câmp străjuit de două aşa zise Tăbărâşti („boturi de terase ... înconjurate pe trei laturi de pante abrupte, uşor de apărat") înspre est, din care una la Tărtăria şi încă de una mai spre apus, lângă Orăştie. Îi las pe cei interesaţi, care poate încă nu ştiu, să afle cine a fost eroul acelei bătălii şi ce oşti s-au înfruntat acolo! Din păcate, şi atunci s-au aflat români, munteni de fapt, în tabere adverse...

Asupra originii toponimului Tărtăria, dar şi în legătură cu prima datare oficială a satului, cercetătorii se contrazic, aşa cum se întâmplă cel mai adesea. Ba că ar deriva direct din cuvântul tătar, ba că trebuie legat de termenul „tartar" (iad, infern) (?), dupa marele lingvist comunist Iorgu Iordan, ba că ar fi de origine cumană: cumanii, despre care vorbeşte cu nesaţ şi Neagu Djuvara, mai precis cei din tribul Terter-oba, conduşi de Cuthen, au năvălit în Ungaria în 1236, înaintea tătarilor, şi ne-au blagoslovit cu toponimul Terter-oba, Tărtăria (după P. Diaconu, Recenzii şi discuţii arheologice, Călăraşi, 1994, apud C. I.

Popa, Toponimia Văii Cugirului: toponime de interes istoric şi arheologic, în Annales Universitatis Apulensis. Series Historica, 7, 2003, p. 25-50). Cât despre datarea cea mai veche a Tărtăriei, pe site-ul comunei Săliştea se poate citi: „Sub actuala denumire este atestată documentar din anul 1241" (dovada?) https://comuna-salistea.ro/monografia/istoric/. Pe un site maghiar apar următoarele informaţii, pe care le transcriu în româneşte cu ajutorul lui Google translate: „Numele așezării a fost menționat pentru prima dată în 1488 sub numele de Grebenchyn". „A fost scrisă în 1733 sub numele de Tartarya, în 1913 sub numele de Alsótatárlaka"(https://hu.wikipedia.org/wiki/ Alsótatárlaka#Fekvése). (No comment).

Am făcut şcoala primară în sat, în anii 1953-1957. Dascăl bun am avut, pe învățătorul Trăian Pădurean. Am învăţat şi cântat şi în ruseşte, am prins moartea tătucului Stalin, când trăgeau clopotele la biserică, iar pe uliţa satului erau inşi care îl plangeau în hohote, asta când aceleaşi uliţe erau bântuite noaptea de Gaz-uri ale Securităţii, şi se afla a doua zi că a mai fost săltat un „chiabur" şi dus la Canal...

Am făcut clasele V-VII la şcoala din Cioara, dascăli buni am avut şi acolo: pe profesoara de română Viorica Bătrân (Cicirica), pe profesorul de fizică şi chimie Şuteu (Neacă), pe profesorul de istorie Crişan, pe unchiul meu Ioan Ursu, profesor de geografie, pe profesorul de matematică, Dragosin Şuvaina, ... , în sfârşit, toţi erau dascăli cu suflet şi dedicaţi, să-i odihnească Dumnezeu! Mergeam în fiecare zi, „pe arsiţă, pe ger cumplit" câte 3 km dus, 3 km întors, pe jos. Ajuns acasă în goană, transpirat leoarcă şi fericit că luasem vacanţa de primăvară, am tras repede o gură de apă rece, iar seara aveam 40 de grade: dubla pneumonie (aprindere de plămâni). M-a salvat doctorul Petru Boldoşan, om de sat, proaspăt absolvent de medicină la Cluj, care a dormit la capul meu câteva nopţi până boala a dat înapoi sub milioane de unităţi de penicilină. Sora mea, Cristina, fetiţă de 4 ani, nu a putut fi însă salvată. În mai 1957, a fost singura victimă din sat a epidemiei de poliomielită care a făcut ravagii în toată Europa, când încă vaccinul nu se generalizase... Şi astfel, părinţii mei, terorizaţi, m-au îndopat cu mâncare, credinţa lor fiind că eram slab de plămâni şi că trebuie să îmi crească astfel imunitatea...

Aşa se făcu că am dat, ca un grăsun, examen de admitere la „Şcoala Medie Aurel Vlaicu" din Orăştie (mai dădusem un examen şi pentru a ajunge la şcoala de la Cioara). De ce la Orăştie şi nu la Alba Iulia, Sebeş, sau eventual Cugir? Pentru că la Orăştie lucra tata, ceferist la Fabrica Chimică nr. 14, si mai era acolo şi mătuşă-mea Saveta, sora mamei, dar acest din urmă amănunt nu avea importanţă; eu mă înscrisesem oricum ca elev la internatul liceului. Şi ce internat aveam în localul numit nu ştiu de ce SAM, la vreo 400 m de liceu, unde dormitoarele aveau fiecare vreo 30 de elevi în paturi suprapuse şi unde dimineaţa apa era îngheţată în ligheanele de sub pat în care ne spălasem seara pe picioare! Veneam la liceu bătând pas de front sub comanda pedagogului Feneşan (ulterior l-am avut pe Marin Ciuşcă), după ce eram sculaţi să facem înviorare în curte ca la armată! Iar în incinta liceului, unde la subsol era şi cantina unde mâncam în două serii de trei ori pe zi, aveam şi aşa-zisa meditaţie în săli de clasă, supravegheaţi de la catedră de câte un şef de meditaţie din clase mai mari. Ajungând în clasa a X-a, internatul va funcţiona direct în săli de la ultimul etaj, dormitoarele fetelor si ale băieţilor fiind dispuse, separate cu grilaje, în câte o aripă a clădirii. După masa de seară, se dădea stingerea, şi atunci era momentul ca unii băieţi, printre care mă aflam şi eu, mari amatori de filme, să evadăm din internat în oraş la cinematograf, la ultimul spectacol al zilei. Eram vânaţi de câte un profesor de serviciu, dar rar se întâmpla să fim prinşi. Şi când se întâmpla, scandalul era mai degraba muşamalizat decât supralicitat. Era la urma urmei frumoasă viaţa asta de elev de la ţară intern la oraş! Ieşeam duminica de voie în părculeţul din faţa minunatei catedrale, în aerul vibrând în ritmul şlagărelor „Macarale, macarale" şi „Lalele, lalele" ale lui Luigi Ionescu, iar sufletele noastre râdeau în soare precum macaralele si lalele acestuia! Şi tot acolo auzeam pentru prima dată, năvălind pe fereastra sunetul unui televizor; se transmitea finala Campionatului mondial de fotbal din Chile dintre Brazilia şi Cehoslovacia: Masopust, goooool!

Cu regim de internat silueta mea s-a înălţat peste a colegilor iniţial mai răsăriţi, devenind zveltă pentru că „uitam" în dulapul din dotare aflat pe holul etajului slănina adusă săptămânal de tata. (Apropo: încă era vie, după vreo 60 de ani, printre copii legenda cu „maistoraşul"

Aurel – Vlaicu, desigur – , care, ingenios cum era, pusese o capcană în dulapul propriu, umplând de sânge nasul hoţului care atenta prin efracţie la slăninuţa lui. Marele patron al liceului în care învăţam a fost elev al colegiului reformat „Kocsárd Kún” din Orăștie, care din 1919 încoace a fost numit „Liceul Aurel Vlaicu”). Pentru că aşa erau vremurile, în fara intrarii principale trona, alături de bustul lui Aurel Vlaicu, bustul lui Petru Groza, fost şi el elev la „Kocsárd Kún”. Primul şi cel mai renumit dascăl, director al şcolii de la înfiinţare, a fost Aron Demian. Ei, şi cum aş rezuma în câteva fraze şi această perioadă de 4 ani din viaţa mea? Foarte tranşant: aveam să fiu şi aici, ca în toate clasele anterioare, un elev de premiul întâi. Îmi amintesc însă şi azi boroboaţa din primele zile. Aveam ora de română, profesorul Ioan Dumitru, care avea să-mi fie cel mai iubit dascăl în liceu, apucase să predea ceva, într-o primă lecţie. Eu, încă în euforia intrării la liceu, mă hărjoneam în fundul clasei cu un orăştian, profesorul intră în clasă, ne vede şi ne cheamă „la tablă'': câte un 3 la amândoi! De atunci, patru ani la rând nu am mai fost scos din nota 10 la limba română! Cred că făcuse domnul profesor o slăbiciune pentru mine, dar sigur şi eu făcusem pentru dânsul. L-am revăzut la întâlnirea de 20 de ani de la terminarea liceului, în 1984. M-a luat din scurt: „Ursule, tu ai scris o carte până acum?”. I-am promis că o să scriu. Se referea la o carte din domeniul umanistic, desigur. Am ţinut minte provocarea, şi m-am ţinut de cuvânt. Târziu, dar mai bine mai târziu, decât... În 2017, recent deci, am publicat volumul „30 de ani fără Noica. Exerciţii de iubire'', la Editura Scrisul Românesc din Craiova, volum întâmpinat cu doua cronici sensibile, dacă nu chiar elogioase, în România literară, revista care nu mai are nevoie de prezentare, cronici scrise de Alexander Baumgarten şi respectiv de Sorin Lavric. Părintele Constantin Necula a făcut de asemenea o cronică emoţionantă cărţii.

Profesorii pe care i-am avut în această „şcoală medie” erau departe de a fi nişte „tovarăşi profesori”. Erau de fapt nişte doamne sau domni, cu toţii, acesta era aerul pe care îl respiram, la clasă sau în şcoală sau mai general în oraş. Erau absolvenţi de şcoală solidă, care nu apucase să fie contaminată de ideologia stalinistă a „reformei” din 1948 a învăţământului la toate nivelele. Mă gândesc la cei care aveau deja cel puţin 35 de ani în 1960: Veturia Apostol, profesoară de istorie,

Nicolae Gheorghe, profesor de latină, Ioan Dumitru, profesor de română, Valentin Grosu, profesor de rusă, Sabina Maior, profesoară de franceză, Ion Brătescu, profesor de muzică, Gavril Tengheru, profesor de desen, Ioan Ciolna, profesor de educaţie fizică. Probabil la limita acestei vârste erau şi Kuna Otto, profesor de fizică, Tit Liviu Mizgan, profesor de chimie, Bujor Vulcu, profesor de geografie, Pavel Cociorvă, profesor de matematică, Emil Neamţu, profesor de ştiinţe naturale. Desigur, copii sau, mă rog, adolescenţi, scufundaţi în sucul propriu al sistemului, nu aveam un alt referenţial. Lumea era aşa cum era. Nu ştiam de Blaga, de Bacovia, de Barbu. Poate domnul profesor Dumitru ştia, dar nu avea voie să ne predea decât „programa analitică", cu Eugen Frunză, Maria Banuş, Veronica Porumbacu, Alexandru Toma, sau mai vechii Alexandru Sahia (cu „Uzina vie"), Theodor Neculuţă şi Ion Păun Pincio. Totuşi, domnul profesor, care era şi dirigintele clasei mele, ne-a dus într-o bună zi la marginea oraşului dinspre râu, unde erau aşezaţi eternii ţigani într-o promiscuitate întrecută doar de mizerie, şi ne-a zis: „uite, dragilor, aici e graniţa între realismul critic şi realismul socialist!" Unde situa cele doua „realisme", în fapt, domnul profesor, ne-a lăsat să medităm fiecare, şi mai meditez şi azi la acel sibilinic enunţ.

O „paradă a dascălilor", în maniera lui Anton Holban, n-ar fi drept şi nici nu aş avea talentul să fac. Să trăieşti în timp real ipostaza de elev solicitat zilnic la clasă cu răspunsuri la lecţii, în picioare, din bancă, sau la tablă, cu lucrări de control şi teze, nu era deloc o fericire, oricât de dragă mi-ar fi fost învăţătura. Şi totuşi, aici se diferenţiau domnii profesori. Domnul Cociorvă era un basarabean blajin care empatiza cu noi: „măi băiatuli, de ce n-ai învăţat teoremili ?" Domnul Mizgan, mic de statură, în halat alb, şedea ascuns în laboratorul de chimie în spatele unor eprubete şi pahare Berzelius, de unde nu-i întrezăream decât un zâmbet sceptic. O, dar domnul Kuna, în halat imaculat, elegant, subţire, cu păr blond ondulat, mereu în picioare în laboratorul de fizică, ne explica zâmbind şăgalnic funcţionarea motorului de curent alternativ, pe care nici azi nu o pricep îndeajuns. O, şi ce profesoară cumsecade, cel puţin cu mine, era doamna Apostol! Poate ca o compensaţie, pentru că avea doi băieţi cam greu de strunit, unul mai mare cu un an şi altul mai mic cu un an decât mine, iar eu îi apăream

ca un elev cuminte, cum şi eram de fapt. Mă trezeam cu note şi medii de 10, fără să fiu ascultat propriu-zis; simplul fapt că ridicam două degete, din bancă, la întrebări puse de la catedră, părea să fie de ajuns... Mai erau domnii Neamţu şi Bujor, primul rotunjor şi fercheş, al doilea mic de stat, cu cap rotund, păr grizonat prematur şi cu ten măsliniu, care s-a remarcat ca autor de manuale şi activist în învăţământ până de curând, fiind în acest sens la concurenţă cu mai tânărul Petru Baciu, profesor de română la clase paralele. Domnul Grosu era un om delicat şi modest, parcă mereu în defensivă ca protagonist al unei materii nu tocmai iubite de noi, spre deosebire de doamna Maior, o femeie micuţă şi încărunţită, dar aprigă, conflictuală, cum s-ar spune azi. Cu simpaticul domn Ciolna făceam sport de toate felurile, în curtea şcolii, sau la o sala de sport aflată la doi paşi de liceu. Aşa am ajuns să fiu, o data în viaţă, şi portar la handbal. Nu mă dădeam în vânt după sport, dar îmi plăcea să privesc, mai mult sau mai puţin pe furiş, ca toţi băieţii de altfel, cred, frumoasele noastre colege costumate în sport short. Şi last but not least, îmi amintesc cu recunoştinţă de discretul şi elegantul director Ioan Socol, pe care nu l-am avut la clasa în cei patru ani, dar care, în faţa careului cu toată şcoala prezentă, la absolvirea anului nostru, a avut la adresa mea nişte cuvinte de laudă ieşite din comun ...

Am fost o promoţie foarte bună, care a absolvit şi studii superioare în proporţie de aproape 100%. Performanţa a fost în primul rând a şcolii, a dascălilor ei. Aceştia au reuşit să omogenizeze elevi veniţi de la ţară, cu şcoală mai precară, cu elevi mai norocoşi, de la oraş. Nu am simţit însă vreun sentiment de frustrare raportat la elegant-îmbracaţii, chiar dacă în uniforma şcolară, colegi originari din Orăştie. Totul îmi apărea ca firesc. Ne călcam pantalonii la dungă punându-i noaptea sub saltele în dormitorul internatului! Totuşi, aveam să resimt o diferenţă în raport cu alţii din lumea şcolii. În aprilie 1961, Bucureştii erau pavoazaţi cu bannere uriaşe cu Iuri Gagarin care tocmai zburase în cosmos. Eu eram acolo la o olimpiadă finală la matematică, însoţit de domnul profesor Cociorvă. Trecusem de etapa scrisă, am ajuns la oral (aşa era atunci). Din bancă, aşteptând să fiu scos la tablă, priveam cum o fată, din Craiova, cred, vorbea într-o limbă matematică cvasinecunoscută mie! Era distanţa de la un liceu de mare oraş capitală de regiune la un liceu al unui oraş capitală doar de raion!

Şi a venit şi momentul să merg la facultate. Întâmplarea aranjează lucrurile mai întotdeauna. Am ajuns să fac matematica la Bucureşti, şi nu mai aproape, pentru că pe uliţa satului aveam un vecin care a ajuns şi el cu patru ani înaintea mea la Bucureşti, la matematică. I-am urmat exemplul, şi nu mi-a părut rău. Am făcut anii 4 şi 5 de specializare în mecanica fluidelor, ceea ce avea să determine cursul meu de o viaţă. În octombrie 1968, după invazia Cehoslovaciei de către Pactul de la Varşovia, Ceauşescu dă un decret de înfiinţare a Institutului de Cercetări şi Proiectări Aerospaţiale, astfel că la absolvire în 1969, la 1 august, am ajuns la acest Institut prin „repartiţie guvernamentală". De curând, am împlinit 50 de ani de activitate aici. Trec repede peste anii de studii universitare, dar nu fără să menţionez două din personalitaţile Facultăţii de matematică-mecanică a Universităţii Bucureşti, profesorii Solomon Marcus şi Imre Toth, pe care i-am admirat ca dascăli.

În Institut am parcurs succesiv toate gradele în cercetare, de la cercetător stagiar până la cercetător stiinţific gradul I şi, de asemenea, responsabilităţile administrative, de la şef de laborator până la şef de secţie. Am devenit doctor în matematici aplicate al Institutului de Matematică Simion Stoilow al Academiei Române. Deţin în prezent funcţia de Preşedinte al Consiliului Ştiinţific al Institutului (Institutul Naţional de Cercetări Aerospaţiale „Elie Carafoli"). Elie Carafoli, mare savant şi contructor de avioane, a fost, ca şi Henri Coandă, director onorific al Institutului. Specializarea mea iniţială în Institut a fost "analiza, sinteza şi încercările de omologare la zbor pentru servomecanisme hidraulice". Din 1969, am fost direct implicat în toate programele româneşti de aviaţie, inclusiv în programele pentru avioanele IAR93 Vultur şi IAR99 Şoim, pentru elicopterele Puma şi Alouette fabricate in licenţăla Braşov şi pentru simulatoarele de zbor aferente acestor programe, cu contribuţii în proiectarea şi testele aferente ale servomecanismelor din comenyile de zbor. După 2000, îndeosebi în ultimii 10-12 ani, Institutul meu a avut norocul unei conduceri aş zice providenţiale, fiind cooptat şi apoi implicat cu toate forţele în programe de parteneriat la cel mai înalt nivel european cu unitaţi de elită precum ONERA, DLR, NLR, AIRBUS, CIRA, SAAB etc.

În cercetare sunt interesat de: sinteza controlului aplicat; control

activ şi semiactiv; structuri (aero)spaţiale inteligente; actuatori electrohidraulici, mecanohidraulici şi electromecanici din comenzile de zbor; control liniar şi neliniar; control LQG; control inteligent (neural, fuzzy).

Recenzent la periodice naţionale şi internaţionale: INCAS Bulletin, Romania; Journal of The Franklin Institute, Elsevier, Philadelphia, USA (ISI); American Society of Mechanical Engineers (ASME) Journals, USA; Journal of Vibration and Control, SAGE, USA (ISI); International Journal of Control, Automation, and Systems, South Korea (ISI); Mechatronics (ISI); Aerospace Science and Technology (ISI); Sensors (ISI); IEEE Transactions on Automation Science and Engineering (ISI); Journal of Aerospace Engineering (ISI), Nonlinear Dynamics (ISI); Journal of Aircraft (ISI) etc.

Membru in Boardul periodicelor INCAS Bulletin http://bulletin.incas.ro/ si Actuators https://www.mdpi.com/journal/actuators/editors

Rezultate:

Peste 250 rapoarte interne de cercetare şi cca. 20 de proiecte de cercetare câştigate ca director în competiţii interne de programe ale Ministerului Cercetării, după anul 2000. Peste 30 lucrari în periodice de top ISI Thomson, cu factor de impact şi scor de influenţă (IF and Article Influence Score), https://publons.com/researcher/1689086/ioan-ursu/metrics/
Pentru o listă extinsă a lucrărilor publicate, vezi; https://www.researchgate.net/profile/Ioan_Ursu2. Peste alte 50 de lucrări publicate în jurnale BDI peer review, peste 125 conferinţe stiinţifice în ţară şi străinătate.

Brevete:

Brevet nr. 127329/30.07.2014 acordat de Oficiul de Stat pentru Inventii si Marci OSIM, Titular INCAS Bucuresti, titlu de inventie: Servoactuator hidrostatic de aviatie, autori: Ioan Ursu, Minodor Arghir, Adrian Toader, George Tecuceanu, Constantin Calinoiu;

D. Enciu, I. Ursu, M. Tudose, Procedeu complex de identificare online a defectelor mecanice în spectroscopia impedanței electromecanice, cu evitarea diagnozelor false.), Brevetul nr. 131152/29.12.2017.

Cărți pubicate:

Ursu, I., Felicia Ursu (2002), Active and semiactive control (in Romanian), Publishing House of the Romanian Academy;

Ioan Ursu, „30 de ani fără Noica. Exerciții de iubire” Editura Scrisul Romanesc, Craiova, aprilie 2017.

Capitole de carte

Halanay, A., I. Ursu (2010): Analiza stabilității echilibrelor într-un model neliniar de comutare al unui actuator electrohidraulic hidrostatic. Un capitol în Probleme matematice în inginerie aerospațială și știință, volumul 5, S. Sivasundaram (Ed.), Cambridge Scientific Publishers;

Toader, A., I. Ursu, Towards a PIO II criterion: Improving the pilot modeling, in Advances in Intelligent Systems and Computing Volume 187, 2013, pp 45-57, Springer-Verlag Berlin Heidelberg 2013 ISSN: 2194- 5357 (Proceedings of the 2011 International Conference on Communication, Electronics and Automation Engineering http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-32548-9_4#page2)

Ursu, I., A. Toader, V. Chiroiu, S. Radnef, E. Popa, Intelligent Adaptive type control for uncertain systems a chapter book in Inverse Problems and Computational Mechanics, voi. 1, 369-388, Editura Academiei Române, 2011;

C. Rugina, I. Ursu, The electromechanical impedance spectroscopy method on thin plates, în în Inverse Problems and Computational Mechanics, voi. II, 295-322, Editura Academiei Române, 2011;

V. Giurgiutiu, I. Ursu, A. Toader, M. Arghir, C. Postolache, C. Rugina, D.-D. Prunariu, Sensors and Methods for Structural Health Monitoring of Space Vehicles, Capitolul din cartea Advances in structural health monitoring of space systems, Editor Andrei Zagrai, New Mexico Institute of Technology, Co-editori: Brandon Arritt și Derek Doyle, Air Force Research Laboratory , Direcția Vehicule Spațiale, Editura: Wiley & Son, 2018.

Premii:

„Award for Excellence for Outstanding paper published in 1998” dat de jurnalul britanic Aircraft Engineering and Aerospace Technology (ISI) in 1999, pentru articolul „From robust control to antiwindup compensation of electrohydraulic servo actuators” de I.

Ursu, G. Tecuceanu, F. Ursu, M. Vladimirescu, T. Sireteanu, Aircraft Engineering and Aerospace Technology;

Premiul Aurel Vlaicu al Academiei Romane pe 2002 (pentru cartea Control activ si semiactiv, Editura Academiei Romane, 2002);

Medalia de aur pentru patentul RO131152B1/2017 „Procedeu complex de identificare online a defectelor mecanice în spectroscopia impedanței electromecanice, cu evitarea diagnozelor false” (Complex method for online identification of mechanical damages using the electromechanical impedance spectroscopy, avoiding the false diagnosis), patent premiat la Editia a 46-a a Salonului International de Inventii, Geneva, Elvetia, 11-15 April 2018;

Premiul Special al Juriului acordat de Oficiul de Patente al Turciei patentului no. RO131152B1/2017 la Editia a 46-a a Salonului International de Inventii, Geneva, Elvetia, 11-15 April 2018;

Cetățean de onoare al comunei Săliștea din 24 septembrie 2023.

Referință:

Biografia personalității prezentate.

Valeriu Traian Frenţiu



Martir beatificat de papa Francisc în anul 2019. Este sărbătorit în Biserica Catolică în data 2 iunie. Doctor în teologie, Episcop Greco-Catolic, protopop la Orăștie.

S-a născut în 25 aprilie 1875, la Reşiţa/ Resicabánya/ Reschitz/ Rešice/ Решица/ Ričica, tatăl său, Ioachim Frenţiu fiind preot, Asessor Consistorial în cadrul Episcopiei Greco-Catolice din Lugoj. Şcoala primară a urmat-o în localitatea natală, gimnaziul la Blaj, iar apoi a urmat cursurile Facultăţii de Teologie de la Budapesta (1894-1898).

Cu toate că la finalul facultăţii a devenit preot celib, fiind hirotonit preot la 28 septembrie 1898, el a dorit să-şi continue studiile,

înscriindu-se la Institutul Augustinaeum din Viena, unde în 1902, și-a obținut doctoratul în teologie.

A fost arhivar, bibliotecar și vice-notar consistorial la Episcopia din Lugoj (1902-1904). La 2 aprilie 1904, Consistoriul Episcopesc din Lugoj hotăra numirea lui Valeriu Traian Frențiu în funcția de paroh și protopop în Orăștie, convins că își va „păstra zelul său preoțesc, manifestat în trecut (...), și în viitor, față de biserică, școală și față de Parohia Orăștiei”. În Orăștie, alături de Dr. Iacob Radu si Pr. Dr. Ilie Daianu organizează primele Misiuni Religioase în Episcopia de Lugoj. La 1 februarie 1912 Frențiu era numit vicar foraneu, al Hațegului, unde a slujit puțin timp.

Din activitatea de la Orăștie

Problema edificiilor de cult a preocupat sistematic conducerea Protopopiatului, interesată să asigure fiecare comunitate cu o biserică sau o capelă. Dificultățile au fost numeroase, și l-au obligat pe protopop la hotărâri prompte și realiste. Parohia Greco-Catolică a Orăștiei, una dintre cele mai vechi din Protopopiat, avea nevoie de construcția unei noi biserici - în locul celei vechi, șubrede și necorespunzătoare. Demersurile pentru strângerea fondurilor necesare au fost începute de parohul și protopopul Iuliu Rațiu, în 1902, fiind continuate de Valeriu Traian Frențiu, Iosif Petean și Ioan I. Jenea. Deoarece construcția noii biserici depășea posibilitățile materiale ale credincioșilor din Parohia și Protopopiatul Orăștie, după obținerea aprobărilor necesare, au fost efectuate colecte - în Parohiile Greco-Catolice din Transilvania și Banat, cu permisiunea episcopilor respectivi.

Pe lângă problemele economice, mereu actuale în Protopopiat, protopopul a acordat atenție și problemelor școlare. Prin „Articolul de Lege XXVII” din 1907, preoții erau obligați să folosească limba maghiară în predarea religiei. În protocolul Ședinței Parohiale din Orăștie, din 17 noiembrie 1908, se face cunoscut faptul că Ministerul Cultelor, prin Ordinul nr. 106247, din 23 octombrie 1908, cerea ca „toți preoții care nu propun religiunea în limba maghiară să fie denunțați ca să li se retragă remunerația pentru catehizare.”

Protopopul Valeriu Traian Frențiu a intervenit pentru a-și apăra preoții din Protopopiat împotriva persecuțiilor autorităților statului

dualist maghiar. În cadrul ședinței, protopopul Frențiu informa participanții că „peste tot, în timpul din urmă, parohul este expus la nenumărate neplăceri și șicane, din cauza catehizării în limba română.” Pentru a feri preoții din Orăștie de astfel de neplăceri, Frențiu propune „a se înființa un post separat de catehet, mai ales fiind în Orăștie 17-19 ore de religiune pe săptămână.”

Preocupările manifestate de protopopi, pentru buna păstorire a credincioșilor încredințați, au atras trecerea de la o confesiune la alta. Prin activitatea sa, protopopul Frențiu a adus noi credincioși la biserica în care slujea. Numai în anul 1911, 14 locuitori din Orăștie solicită trecerea de la Ortodoxie la Sfânta Unire.

Trebuie precizat faptul că trecerile religioase în Protopopiatul Orăștiei nu au fost dese, și nu au provocat tensiuni interconfesionale.

A urmat apoi numirea sa în funcția de episcop al Lugojului,
la 4 noiembrie 1912 a fost numit episcop al Lugojului. Sfințirea sa a avut loc în Catedrala Sfânta Treime din Blaj, în 14 ianuarie 1913, prin participarea mitropolitului Victor Mihaly de Apșa și a episcopilor Demetriu Radu și Vasile Hossu de Gherla,.unde a slujit timp de 10 ani. Din această funcție, în timpul Primului Război Mondial, el și ceilalți patru episcopi din Transilvania au semnat la 21 noiembrie 1918 recunoașterea noii conduceri române prin Consiliul Național Român.

Pe 8 decembrie 1920 a avut loc un eveniment care a înspăimântat întreaga Românie: în Senat a avut loc un atentat terorist. Un grup de extremă stânga care dorea înlăturarea monarhiei și venirea bolșevicilor a detonat o bombă artizanală. Evenimentul s-a încheiat cu trei morți, dintre care și episcopul de Oradea Mare, Demetriu Radu. Prin decretul Papei Benedict al XV-lea, din ianuarie 1922, Valeriu Traian Frențiu a fost numit înlocuitor al senatorului greco-catolic, devenind astfel Episcop pentru Eparhia Oradea Mare.

După moartea în 1941 a Mitropolitului Alexandru Nicolescu, Episcopul Frenţiu a fost din nou mutat, acum ca Administrator Apostolic al Arhidiecezei de Alba-Iulia şi Făgăraş, păstorind aici pe toată perioada războiului. În 1947 a revinit la Oradea.

Sub păstorirea sa, Frențiu nu s-a îngrijit doar de bunăstarea bisericească, ci și de cea culturală, socială și chiar economică a Oradei, investind banii obținuți de pe urma domeniului (125 hectare de teren

arabil și 6000 hectare de pădure): a construit o nouă clădire pentru Academia Teologică, a renovat în stil neoromânesc Școala Normală de învățători din Oradea, pe întreg teritoriul eparhiei a dus o campanie de refacere și zidire a bisericilor parohiale, până în anul 1938 fiind consacrate 64 de biserici, din care 14 lăcașuri fiind ridicate din contribuțiile materiale făcute de el. De asemenea, cu sprijinul său au apărut și două periodice: „Vestitorul" și „Observatorul".

Valeriu Traian Frenţiu a rămas în istorie şi prin priceperea prin care a administrat averea Eparhiei Române Unite de Oradea. Aceasta dispunea, în zona comunei Budureasa, de un domeniu forestier. Domeniul cu pricina fusese dăruit Bisericii Greco-Catolice de către împărăteasa Maria Tereza. Practic, veniturile generate de acest domeniu urmau să fie folosite pentru a susţine, din punct de vedere financiar, activitatea Episcopiei Greco-Catolice de Oradea, dar şi funcţionarea şcolilor confesionale, în condiţiile în care Liceul din Beiuş, creat de eparhia română unită din Oradea, era considerat drept una dintre cele mai bune şcoli româneşti din Transilvania. Valeriu Traian Frenţiu a vrut, deopotrivă, să sporească veniturile generate de domeniul forestier şi, să ofere o alternativă la pârtiile de schi din Austria pentru pasionaţii sporturilor de iarnă, care câştigau tot mai mulţi adepţi în perioada interbelică. Astfel, pe o parte a terenului, el a decis să amenajeze o staţiune de schi, botezată Stâna de Vale. Episcopul din Oradea a amenajat, deopotrivă, vile şi pensiuni, dar şi o pârtie de schi, pe care a dotat-o cu una dintre cele mai moderne instalaţii de teleschi din Europa, de la acea vreme. Practic, instalaţia de teleschi creată de episcopul Valeriu Traian Frenţiu funcţionează şi în prezent la Stâna de Vale. Ierarhul greco-catolic era el însuşi un pasionat al sporturilor de iarnă.

Episcopul Valeriu Traian Frenţiu a pus în valoare şi celebrul Izvor al Minunilor din Stâna de Vale. Legendele locale atribuie apei proprietăţi tămăduitoare. Valeriu Traian Frențiu a contribuit semnificativ și la dezvoltarea economiei locale prin investirea unei sume importante în refacerea și amenajarea stațiunii. A construit o cale ferată industrială de aproximativ 42 de kilometri, aceasta devenind o nouă cale de acces către stațiunea modernă, europeană. Stâna de Vale a fost dotată cu umină electrică, „apaduct", terenuri de sport (tenis,

popice, patinaj, schi), alei şi parcuri, dar mai ales hoteluri, dintre care se remarcă locația de lux Excelsior, care astăzi nu mai există.

Activitatea sa, răsplătită de către Papă

În 1923, Frențiu a plecat la Roma, unde a primit titlul de „asistent la Tronul Papal”. Vizita o va mai repeta și în 1925, alături de Iuliu Hossu, Alexandru Nicolescu și un grup mare de credincioși. În iunie 1927, odată cu aniversarea a 150 de ani de la întemeierea Episcopiei Greco-Catolice de Oradea, Papa Pius al XI-lea i-a acordat paliumul arhiepiscopal. Un an mai târziu, Frențiu a primit din partea guvernului distincțiile de „Mare ofițer al Ordinului Coroanei României” și „Răsplata muncii pentru biserică”.

Sub presiunea Kremlinului, comuniștii interziceau Biserica greco-catolică și emitea cunoscutul decret 177. Se cerea ca greco-catolicii să treacă la ortodoxie. Mulți preoți și protopopi au cedat presiunii și au acceptat, însă liderii Bisericii greco-catolice nu. Erau șapte episcopi și toți au sfârșit sub pedeapsa comuniștilor.

Valeriu Traian Frențiu avea 73 de ani când a fost arestat

Era seara lui 28 octombrie 1948 când episcopul a fost luat de la Oradea și dus la Ministerul de Interne din capitală. O lună mai târziu a fost mutat la Dragoslavele, o vilă patriarhală transformată în lagăr pentru episcopi. Comuniștii au mai insistat timp de un an ca Frențiu să renunțe la credința sa. A refuzat. Și pentru acest lucru, în 1950, episcopul de 75 de ani ajunge în închisoarea de la Sighet. Internat administrativ prin Decizia M.A.I. nr. 64 din 30 ianuarie 1952 pentru o perioadă de 24 luni, prin Decizia M.A.I. nr. 684 din 28 decembrie 1953 i s-a majorat pedeapsa cu 24 luni, începând din 30 ianuarie 1954, deşi decedase la 11 al lunii iulie 1952.

Asemenea şi celorlalţi Episcopi morţi la Sighet, Valeriu Traian Frențiu a fost „înhumat” într-o noapte, fără sicriu, într-o groapă comună din Cimitirul Săracilor. Mormântul a fost nivelat pentru a nu se mai cunoaşte locul înhumării şi pentru a se evita pelerinajele la mormintele martirilor ucişi la Sighet. Deșii Nu a fost judecat şi Nu a avut condamnare.

În închisoarea de la Sighet se afla și ziaristul N. Carandino, cel ce l-a îngrijit pe Iuliu Maniu în ultimele luni de viață, fiind martor la agonia și moartea acestuia. În cartea sa de memorii, „Nopți albe și zile

negre. Memorii din închisorile și lagărele comuniste", găsim scrise: „Când ieşeau la plimbare, toţi bătrâni sau îmbătrâniţi înainte de vreme, toţi cocârjaţi, aveau în frunte şi la oarecare distanţă pe Frenţiu. Totul era la el impresionant: barba albă, figura, mersul. Deşi mic de statură, părea grandios. Nu pot fi bănuit de părtinire fideistă; n-am avut niciodată sentiment religios. Am fost în schimb totdeauna sensibil la măreţie. Şi niciodată nu am avut mai puternic şocul suprafirescului, decât privind la şirul de moşnegi târşâiţi pe care Dumnezeu, sau Moise sau cine ştie ce profet, îi luase sub înalta sa conducere.

Îmbrăcaţi în haine de ocnaşi, martiri ai credinţei lor, toţi aceşti bătrâni nu păcătuiseră desigur decât prin omenie. Mare vină omenia în asemenea vreme, dar mari şi aceia care nu se ostenesc să o apere! Mă uitam printre zăbrele şi lăcrimam fără voie la acest spectacol dantesc. Şi mă gândeam dacă alţi ochi decât ai mei l-au înregistrat şi dacă se vor afla mai târziu pene care să-l descrie. Am aflat peste câtva timp că Frenţiu a murit în celulă în urma unui atac de inimă. Locul lui în frunte l-a luat Hossu. Apoi episcopii au dispărut, unii tot în moarte, alţii pe la alte lagăre sau închisori."

Beatificarea

În data de 19 martie 2019 papa Francisc a autorizat Congregația pentru Cauzele Sfinților să promulge decretul de recunoaștere a martiriului episcopilor greco-catolici români Valeriu Traian Frențiu, Vasile Aftenie, Ioan Suciu, Tit Liviu Chinezu, Ioan Bălan, Alexandru Rusu și Iuliu Hossu, „uciși din ură față de credință în diverse locuri din România între 1950 și 1970", deschizându-se calea pentru beatificarea acestora.

Papa Francisc a oficiat slujba beatificării sale în data de 2 iunie 2019, pe Câmpia Libertății din Blaj.

Recunoștințe:

Din partea Papalității a primit titlul de „Conte de Roma" și „Asistent al Tronului Pontifical";

Guvernul Român i-a acordat distincția „Ordinul Coroana României", în grad de „Mare Ofițer".

Referințe:

Ioan M. Bota, „Istoria Bisericii universale și a Bisericii românești de

la origini până în zilele noastre”, Casa de Editură „Viața Creștină”, Cluj-Napoca 2002;

Promulgazione di Decreti della Congregazione delle Cause dei Santi, 19.03.2019;

Ioan Ploscaru, „Lanțuri și Teroare”, Editura Signata, Timișoara, 1993;

N. Carandino, „Nopți albe și zile negre. Memorii din închisorile și lagărele comuniste”, ediție îngrijită de Paul Lăzărescu, note de Andrea Dobeș, Fundația Academia Civică, București, 2017;

Sergiu Soica, „Activitatea bisericii greco-catolice din Banat în perioada 1920-1945”, în Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Theologia Graeco-Catholica Varadiensis, anul LV, nr. 2, 2010;

„Episcopul Valeriu Traian Frențiu, „Ctitorul modern” al Banatului, martir pentru credință la Sighet”,
https://historia.ro/sectiune/portret/episcopul-valeriu-traian-frentiu-ctitorul-569197.html;

Claudiu Padurean, „Episcopul care a adus teleschiul”, ziarul România liberă, 10 ianuarie 2011;

Catholic Hierarchy: Bishop Valeriu Traian Frentiu;

Bârlianu Marius, „Biserica greco-catolică din Scaunul Orăștiei între 1867-1914” - În „Sargeția”, Nr. XXXV-XXXVI, 2007;

Ciura Alexandru - „Episcopul Dr. Valeriu Traian Frențiu” - În „Cosînzeana”, An III, Nr. 1-2, 5 ianuarie, Orăștie, 1913.

Adolf Gyurmán

Ziarist, avocat.

S-a născut la 26 aprilie 1813 în Orăștie. Urmează gimnaziul din Alba Iulia și filozofia Cluj. În 1832 studiază jurisprudența Universitatea din Budapesta și Bratislava. În 1835 și-a luat licența în drept privat.

Înainte de Revoluția de la 1848-49 a lucrat la diferite ziare din Ungaria și din alte țări, ca pe timpul războiului din 1848-49 să devenă editorul revistei oficiale a guvernului ungar, „Közlöny”. Îl regăsim în paginile ziarelor „Hirlapíró” ținând coloana de știri externe iar mai

târziu la „Jelenkor” apoi la „Kossuth Pesti Hirlap” până în 1848. Fiind unul dintre cei mai prestigioși publiciști.

În 1849, guvernul lui Kossuth l-a numit consilier ministerial. După ce armata națională ungară, formată în mare parte din țărani, a fost distrusă, iar în august Kossuth s-a refugiat în Imperiul Otoman, a fost nevoit să fugă și el în Turcia. Emigrând împreună cu Lajos Kossuth, fiindu-i companion și în exilul din Marea Britanie, SUA, în Statele Unite Lajos Kossuth ocupând funcția expert în politică externă.

Din 1851, Gyurman a locuit în New York , a învățat bine limba engleză , a scris în limba engleză și a editat un ziar în limba germană, „Demokratischer Völkerbund”, care a devenit succesorul lui „Neue Newyorker Deutsche Zeitung”.

În Satele Unite, Gyurman, a militat împotriva sclaviei din statele sudice, acest fapt l-a adus într-o situație jenantă, fiind nevoit să se întoarcă în Marea Britanie. Gyurman a trăit în Londra din 1854, dând lecții în franceză , italiană și germană, și scriind pentru „Times”. Din 1861 a predat istorie la Academia Cromwell din Londra.

În 1863 s-a căsătorit și s-a întors în Ungaria, lucrând în redacțiile ziarului „Pesti Napló” și în „Monitorul Oficial al Budapestei”. Cunoscând foarte bine relațiile engleze și americane a dorit să se documenteze pe această temă.

A murit împușcat la Pesta în date de 15 septembrie 1869.

Din publicistă:

„László al patrulea, dramă în cinci acte”. Pest, 1840, Piesă de teatru care a primit Premiul Teleki al Academiei Maghiare de Științe. Manuscrisul se află în Muzeul Național Maghiar.

„Cuvintele maghiare”, Hamburg, 1847;

„A fost condamnat să asculte. Adaosul nepublicat al lui Adolf Gyurmán Adolf, ed., Bev. János Varga, Magvető, 1985.

Referințe:

Pál Gulyás : Viața și lucrările scriitorilor maghiari I - XIX. Budapesta: Asociația bibliotecarilor și arhiviștilor maghiari. 1939-2002;

Adolf Gyurmán în „Indice biografic maghiar” de la Muzeul Literaturii Petofi.

Pamfil Ripoşanu



Avocat, diplomat.

S-a născut la 26 aprilie 1913 în localitatea Spini, comuna Turdaș, jud. Hunedoara, fiu al preotului Aron şi al Rozaliei Ripoşanu. Studiile primare le face în localitatea natală fiind absolvent al liceului din Deva promoția 1924. A urmat studii juridice, la Cluj și Budapesta după care a intrat în avocatură.

În anii celui de-al Doilea Război Mondial ca ofițer artilerist, Pamfil Ripoşanu a fost combatant pe Frontul de Est, ajungând cu unitatea sa până la Stalingrad. Demobilizat, în perioada 1944 - 1945, a fost secretar general al Preşedinţiei Consiliului de Miniștri, servind, succesiv, sub guvernele Constantin Sănătescu, Nicolae Rădescu şi, în final, la cabinetul condus de dr. Petru Groza în vremea căruia a fost numit ataşat comercial în SUA.

S-a numărat, apoi, printre experții tehnici care au însoțit delegația oficială română la lucrările Conferinței de Pace de la Paris (iulie-octombrie 1946). „La 13 septembrie 1948, figura pe o listă de diplomaţi care refuzau să revină în ţară. După plecarea sa forțată din 1948, când Petru Groza l-a scos din țară ca să nu fie arestat de sovietici, Ripoşanu a şi fost condamnat la moarte în contumacie, sub acuzaţia de a fi spion american.

Despre condițiile în care Pamfil Ripoşanu a ales calea exilului, Ioan Pora a emis următoarea versiune: „În drum spre ţară, când se afla la Paris, prietenul său a fost avizat telegrafic de dr. Petru Groza să rămână în străinătate, pentru că la București urma să fie arestat, din ordin sovietic".

Pamfil Ripoşanu a fost membru al PNŢ și, o vreme, secretar personal al lui Iuliu Maniu. Anul 1946 îl prinsese la Washington, în calitate de însărcinat cu afaceri al Legaţiei regale a României în SUA. Ripoşanu fiind primul diplomat român ce a demisionat în semn de protest împotriva arestării lui Iuliu Maniu. Prieten apropiat al lui Corneliu Coposu, cu care a reluat relaţiile după 1990, când s-a întors pentru prima oară în România după 1948.

Pamfil Ripoşanu s-a stabilit la New York City, unde, după ce a urmat alte studii de specialitate, la New York Law School, a fost admis, în 1955, în barou şi a deschis un birou de avocatură. Cu timpul, avea să dobândească şi o proprietate în Key Biscavne, Florida.

Pamfil Ripoşanu, avocat la New York, a apărat interesele statului român în două dintre procesele intentate pentru recuperarea tablourilor Coroanei României. Cu acest prilej, onestitatea sa a fost pusă la îndoială. Cei ce au avut prilejul să-l cunoască în emigrație l-au descris ca lacom de câștig sau că fusese semnalat ca agent CIA. activitatea lui Pamfil Ripoşanu - în exilul american, cu precădere, capitol în care se cer lămurite conexiunile sale, câte vor fi fost, cu serviciile secrete de informații, din tara de adopţie, dar şi din ţara natală - îşi aşteaptă, încă, necesara cercetare monografică, temeinic documentată pe surse interne şi externe.

La New York pe Pamfil Ripoşanu, fost secretar general al prim-ministrului şi, după spusele sale, secretarul personal al lui Groza. „Ne-am întâlnit deseori (din 1956 până în 1970, îmi petreceam cele trei luni de toamnă la Adunările Generale ale O.N.U., iar între 1982 şi 1984 am fost ambasador în S.U.A.). La Delegates Lounge al O.N.U. şi la clubul său de pe strada 57 East", Ripoşanu evocând momentele petrecute lângă Groza.

Una dintre amintiri se referea chiar la zilele în care se decidea formula noului guvern. Toată lumea, povestea Ripoşanu, aştepta cu sufletul la gură acceptul lui Groza de a prelua conducerea guvernului. Mă aflam lângă el. Se închisese în casă şi refuza să le răspundă celor care voiau să-l determine să-şi dea acordul. Groza i-ar fi spus lui Ripoşanu : „Nu vorbesc cu nimeni, nu răspund la nici un telefon. Aştept angajamentul lui Stalin în privinţa Transilvaniei. Când mă sună el, totul se limpezeşte : da sau nu. Iar Ripoşanu nu ştia ce să mai facă, pentru că n-au trecut doar ore, ci câteva zile. Iar Groza era de neclintit". În fine, telefonul sună şi Moscova e pe fir. Nu era chiar Stalin, ceea ce era greu de conceput, ci secretarul său, care i-ar fi spus lui Groza : Stalin mi-a cerut să vă comunic din partea lui următorul mesaj: „Uniunea Sovietică va susţine clar şi complet ca Ardealul de Nord să revină în întregime României şi vă transmite salutul său". Groza s-a înseninat. S-a dus şi a comunicat oficial Frontului

candidatura sa şi dorinţa de a fi susţinut.

Riposanu mai spunea că Groza a vrut să-l convingă pe Maniu «să vină cu el », ceea ce ar fi însemnat să accepte să intre într-un guvern Groza cu un ministru sau doi. Aceasta era, de altfel, şi cerinţa repetată a puterilor occidentale în Comisia de armistiţiu, şi a regelui. L-a căutat în acest sens şi i-a arătat motivele gestului său. Maniu i-ar fi răspuns : Nu pot să fac ca tine. Nu vreau ca urmaşii mei şi generaţiile viitoare să mă blesteme pentru că m-am alăturat comuniştilor. La care Groza i-ar fi replicat : Dacă prin gestul meu Transilvania furată revine României, nu-mi mai pasă dacă neam de neamul meu şi toţi care vin după mine mă vor blestema sau nu.

Când l-am auzit pe Riposanu, am avut senzaţia unei scene de tragedie greacă, de luptă a oamenilor cu destinul. Crezând că lucrurile sunt cunoscute, am greşit că nu i-am cerut amănunte.”, scria Mircea Malița în „Zid de pace turnuri de frăţie”.

Moartea lui a survenit la 22 mai 1998 .

Referințe:

Florin Manolescu, „Enciclopedia exilului literar românesc 1945-1989, ed. Compania, București, 2003;

Mircea Malița, articolul „Istoria așa cum a fost-Petru Groza”, în „Almanahul Oamenilor de la noi”, coordonat de Dan Orghici și Petru Romoşan, ed. Vorba, Orăștie, 2014;

Mircea Dorel Suciu, „Condeiul din umbră: Pamfil Riposanu”, Evenimentul Istoric, nr 15, 19 aprilie-24 mai 2019.

Gheorghe Marcel Gârjob



Inginer mecanic, inventator, revoluționar 1989, antreprenor.

Născut în Orăștie, în 26 aprilie 1945. A făcut clasele 1-7 în Orăștie, Școala profesională între 1959-1962, în Cugir, Liceul Seral între 1962-1967, în Cugir. Lucrează ca strungar la U.M. Cugir, până, 1967, ca apoi să lucreze un an la Întreprinderea Chimică Orăștie. Nefiind admis în

primul an la facultate, domnul profesor Ioan D. Valer Aristotel fiind cel ce îl prepară ca la examenul următor, ca să treacă cu brio examenul de admitere la Tehnologia Constricțiilor de Mașini.

Urmează Facultatea de Mecanică „Tehnologia Construcțiilor de Mașini" la Institutul Politehnic „Traian Vuia" Timișoara, pe care o absolvă în anul 1972.

În perioada 1972-1974 este profesor de materii tehnice la Liceul Industrial Călan. Din 1975 până în 1977, inginer mecanic apoi Șef Secție prelucrări mecanice la Întreprinderea locală Orăștie. Între 1977-1989, este inginer mecanic șef, la Întreprinderea Plafar Orăștie.

După 1990 încearcă mirajul occidentului, un scurt timp, la spart piatră, apoi să fie expulzat cu un grup de 52 de conaționali. În 1991 își ia activitatea în propriile mâni devenind printre primi „patroni" înființând societatea Prelcon SRL Orăștie până în 1996. Ca manager modernizând un laborator de medicamente anti-tumorale și a construit o stație de compresoare de hidrogen, ambele în București, ca apoi să preia în antrepriză un șantier de construcții. Renunță la activitatea antreprenorială în 1998.

În 1989-1990 Președinte CPUN-CFSN al municipiului Orăștie.

Iată ce spune despre ziua de 22 decembrie 1989:

„În 22 decembrie 1989, dimineața, împreună cu ceilalți colegi am încercat să luăm legătura cu celelalte întreprinderi din oraș și să mergem să arătăm de ceam luat poziția anti-Ceaușescu. Am aflat că toți erau pregătiți să iasă în oraș. Toți știau de ceea ce se întâmplase la Plafar.

Atunci am simțit că nu mai este cale de întoarcere. Când au început să sune sirenele,am pornit și noi sirena și cu un grup de câteva zeci de persoane am plecat spre centrul orașului. Înainte de a pleca, a venit Directorul al noi și m-a chemat la o discuție (în mașină erau niște ofițeri de securitate). Nu m-am desprins de coloană și am plecat spre Piața Catedralei. Aici ne-am trezit singuri într-o piață goală, unde nu știam ce ne așteaptă. Ne așteptam la orice, știind ce s-a întâmplat la Timișoara, decembrie 1989. Puțini au fost cei care nu s-au alăturat în acele momente. Am scos provizii din biserică și parcă, în spatele acestora, ne simțeam mai protejați. Am așteptat până când au venit coloane de muncitori de la celelalte întreprinderi. Cu aceștia am plecat

spre Miorița, unde, cu acordul unanim exprimat, prin ovații, am fost recunoscut ca lider al revoluției din Orăștie. Această susținere puternică m-a propulsat, după fuga lui Ceaușescu, în funcția deținută în CFSN. Aceiași susținere m-a ajutat să țin sub control, împreună cu un grup format pe loc de oameni, de orice activitate de vandalism și agresiune în oraș. Se aud acum, după 30 de ani, glasuri care spun că în Orăștie nu a fost revoluție pentru că nu am avut victime. I-aș invita pe aceștia să facă un efort de memorie și să-și amintească ce presiuni s-au făcut asupra noastră pentru a scoate în mulțimi anumiți conducători din acea vreme. Ce s-ar fi întâmplat dacă dădeam curs solicitării? Ce s-ar fi întâmplat dacă am fi lăsat mâna dezlănțuită a oamenilor să se îndrepte asupra Primăriei? Am fi putut avea și pagube și victime! Am fost lider incontestabil la acea vreme! Dovadă că un cetățean (a cărui merite nu le contest) a făcut un program pe care l-a citit public și în urma acestuia a cerut funcția de Președinte CFSN. Spre surprinderea mea și probabil a lui, după două ore oamenii s-au adunat, l-au contestat și am fost repus în funcție. Atunci am simțit cel mai bine ce înseamnă forța poporului! Mulțumesc și acum celor care m-au susținut și mi-au dat puterea de a rezista în acele zile."

În 1996-2000, Viceprimar al municipiului Orăștie, perioadă pe care o descrie ca „cea mai neagră din viața sa", „mai bine aș fi fost în comă".

În anul 1995 deschide primul club de învățarea manevrării PC-ului, cumpărând, în perioada de maximă inflație, 15 calculatoare. Fiind „ajutat" de primarul de atunci să închidă clubul, câștigând o datorie.Însă domnul Gheorghe Gârjob a făcut în continuare mercenariat făcând și pe mai departe bine diverselor organizați sau organe de presă din Orăștie.

Din 2000 este pensionar însă a avut activități periodice în diverse firme locale (fabrica de cărămidă și Terpena SRL, ambele luate de la zero).

Referință:

După un interviu realizat de Sebasthian Bornemisha.

György Bartók



Episcop al Bisericii Reformate din Transilvania, Preot paroh la Orăștie.

S-a născut la 28 april 1845 într-o familie de nobili Secui din localitate Malnaș/Málnás județul Covasna. A urmat Colegiul Bethlen din Aiud, apoi un curs de drept, pentru a finaliza în cele din urmă teologia în 1871. A fost influențat în special de doi profesori, filosoful Károly Mihályi și noul profesor de teologie care tocmai se întorsese acasă din Olanda, dr. Ödön Kovács.

Kovács a devenit fondatorul tendinței teologice liberale. Ideea a fost că a vrut să aducă religia în concordanță cu viziunea științifică asupra lumii din acea vreme. Acolo unde învățătura biblică literalmente acceptată de ortodoxie contrasta cu viziunea rațională sau științifică asupra lumii, ea a acceptat viziunea științifică asupra lumii peste tot. El a atribuit legile naturii lui Dumnezeu, dar a lăsat cercetarea asupra funcționării acestora în seama științei. Cu siguranță, la propunere și cu sprijinul lui Ödön Kovács, a mers la Bartók pentru a-și continua studiile la Universitatea din Tübingen, din rândurile cărora liberalismul teologic a început cu câteva decenii mai devreme. Aici a studiat filosofia și limbile clasice în primul rând. De asemenea, și-a luat doctoratul cu disertația despre Lessing.

După întoarcerea în Transilvania, din toamna anului 1874, episcopul Nagy Peter l-a ținut la Cluj în calitate de secretar al episcopului, astfel a aflat despre funcționarea eparhiei și, în același timp, a dobândit experiență ca profesor religie la Colegiul Reformat din Cluj.

Între timp, a aplicat și la universitate, care tocmai se deschisese în urmă cu doi ani. Aici a cerut abilitarea profesorului său privat din filozofie Kovács Ödön. După ce a primit acest lucru, în septembrie 1875, a promovat o prelegere și un seminar despre filosofia lui Kant. Cu siguranță, profesia de profesor îi plutea în fața ochilor, dacă nu în Cluj, cel puțin în Aiud.

Face un pas similar în aprilie 1876, Kovács Ödön a găsit în el un

coleg de încredere. Pe lângă îndeplinirea corectă a sarcinilor sale pastorale, și-a petrecut tot timpul înființând și editând un jurnal. A fost lansat în iunie 1876 revista săptămânală „Church and School Review", care își propune să fie un jurnal științific de predare și teologie. El afirmă: „Nu există nicio îndoială că Enyed (Aiud) este centrul spiritual al bisericilor reformate din Transilvania; povestea, dezvoltarea centenară a vieții noastre bisericești și școlare, a făcut-o așa ", așa că iată cele mai bune condiții pentru editare.

Când s-a deschis Universitatea din Cluj, în 1872, s-a sugerat că ar trebui să aibă și o facultate teologică protestantă. Însă acest lucru nu s-a concretizat, înființarea unei teologii reformate la Cluj a devenit un subiect de dezbatere începând cu 1873. La mijlocul anilor 1870, s-au format două partide în cadrul bisericii, una apărând teologia mineielor, păstrând astfel caracterul colegial al colegiului în numele păstrării tradiției, iar celălalt ar fi înființat academia teologică din Cluj, conectată către universitate. Ödön Kovács și György Bartók au devenit liderii mineielor, iar Domokos Szász și fratele său mai mic Béla de la partidul din Cluj-Napoca, profesori de filozofie, la universitate. Astfel, Szemle, editat de Bartók, a fost portavoce partidei. Gazeta protestantă transilvăneană din Cluj-Napoca, editată de Domokos Szász, se afla în continuă dezbatere. În plus, ziarul Bartók a dezvăluit publicului managementul economic defectuos al colegiului, care a adus școala în pragul falimentului. El a avut în vedere toate mișcările ecleziastice reformate, chiar și viața ecleziastică a unitarilor și luteranilor din Transilvania. El a considerat util să unească cele cinci eparhii reformate ale Ungariei de la acea vreme, pentru a întocmi o constituție comună, care a avut loc în 1881. El a comentat elaborarea unei legi a școlilor secundare care să unifice programa. A publicat publicații științifice în principal cele ieșite din „penițele" profesorilor din Ényed și a prezentat periodic publicații confesionale-educaționale maghiare și germane.

În 1885 acceptă invitația congregației din Orăștie în 1892 devenind paroh. La Orăștie el lucrează și ca profesor de religie la Colegiul Reformat Kún.

A fost episcop al Bisericii Reformate din Transilvania din 1899 până la moartea sa. Fiind una dintre mințile luminate ale vremii sale

preocupându-se și de filozofie.

Ca episcop, el a dorit să influențeze deciziile sale cu volumele sale pregătitoare, mai ales ca „doctrinar” al sinodului, care a fost deschis în 1904. El analizează organizarea presbiterială a Bisericii. Pe lângă acestea, are mai multe articole în „Gazeta Protestantă din Transilvania” și „Protestans Egyhazi es Iskolai Lap”.

Trece în eternitate în 19 decembrie 1907 la Cluj.

Publică:

În colaborare „Biografia marilor preoți.” Budapesta, 1877-1878, seria Protestant Theological Library;

Informații în domeniul teologiei ummbi. Budapesta, 1880 (scrisă secțiunea morală), seria Protestant Theological Library;

Ştiinţa teologică şi pregătirea pastorală. Budapesta, 1907;

Gramatica Greciei Noului Testament, Cercul Teologului, Cluj, 1909;

Referințe:

József Szinnyei : Viețile și operele scriitorilor maghiari I–XIV Budapesta: Hornyánszky. 1891–1914;

Lexicon biografic maghiar I–IV. Editor principal. Pâine Ágnes . Budapesta: Academic. 1967–1994:

Lista episcopilor reformați din Transilvania;

http://archivum2.szabadsag.ro/szabadsag/servlet/szabadsag/template/print,PrintScreen.vm/id/4514/mainarticle/false.

Vasile Domşa



Preot, Deputat în Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, 1 decembrie 1918.

S-a născut la 29 aprilie 1860, în comuna Baica, Comitatul Cluj, Regatul Ungariei. Urmează școala primară în satul natal, liceul la Cluj, apoi urmează Institutul „Pedagogico-Teologic Andreianu” din Sibiu, la secția teologie, pe care îl absolvă în anul 1882.

La terminarea Institutului, în 1882, Consistoriul Arhidiecezan Sibiu îl repartizează învățător confesional la Brașov, unde funcționează

până în anul 1885, în această perioadă se căsătorește.

La 16 martie 1885 este hirotonit preot slujind tot la Brașov, până în anul 1898, când Consistoriul Arhidiecezan Sibiu îl instalează protopop al Orăștiei, unde a desfășurat o bogată activitate duhovnicească, culturală și socială, fiind un important luptător pentru drepturile naționale ale românilor din Transilvania.

Este Vicepreședinte al Despărțământului IX ASTRA Orăștie, în perioada 1898-1899, iar la Adunarea Generală a Despărțământului, ținută la Vaidei, la 15 octombrie 1899, a fost ales director al Despărțământului Orăștie, funcție ce a deținut-o până în anul 1905. Protopopul Vasile Domşa, pe lângă coordonarea și buna funcționare a activității parohiilor arondate Protopopiatului, a avut o deosebită implicare în buna desfășurare a învățământului confesional, efectuând dese inspecții.

Pentru protopopul Vasile Domşa și preoții parohi a venit un moment foarte greu, izbucnirea Marelui Război, în toamna anului 1914, când au fost mobilizați la război din Orăștiei 1.235 de persoane. Ce i-a deranjat cel mai tare a fost mobilizarea masivă a tinerilor, unii chiar de la 16 ani în sus, fapt criticat de protopop, intrând astfel în conflict cu mai marii vremii. De menționat este momentul petrecut atunci în cadrul Regimentului 64 Orăștie, unde după slujba religioasă, depunerea jurământului și cuvântarea protopopului Vasile Domşa de mângâiere și binecuvântare, în sunetele fanfarei au pornit spre gară în prezenta a 5.000 de persoane cu lacrimile în ochi. Protopopul Vasile Domşa a avut un rol deosebit în pregătirea Marii Uniri, prin înființarea în fiecare comună din protopopiat a Consiliilor Naționale Române (CNR) în luna noiembrie 1918, ai căror președinți, în procent de 95% au fost preoți parohi. La fel și la înființarea Gărzilor Naționale Române (GNR), ai căror comandanți au fost mulți învățători confesionali care au participat și la război. Protopopul Vasile Domşa a participat ca deputat de drept și cu drept de vot din partea Cercului electoral Orăștie la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

A trecut în eternitate la data de 29 septembrie 1931, la Orăștie.

Referințe:

Muzeul Virtual al Unirii, https://mvu.ro/vasile-domsa-1860-1932/;

Fișă întocmită de cercetătorul Constantin Vapit.

Iosif Stroia



Artist plastic, grafician.

S-a născut la 29 aprilie 1951, la Orăștie, studiile primare în localitatea natală urmând, apoi cursurile Facultății de Desen, de la Universitatea din Timișoara, fiind absolvent al promoției 1975, la clasa profesor Romul Nuțiu.

„Graficianul rupe definitiv legăturile cu trecutul scolastic al școlilor materialiste, datorita studiilor sale personale situate într-o zona aflata la intersecția lumilor materiale si a celor ezoterice. In acea zona crepusculara, artistul grafician descoperă relevanta pe care ne-o poate oferi Universul, Spațiul, Natura, Spiritul... dintr-o perspectiva absolut inedita, adică plecând pe urmele Dârelor de Lumina lăsate de către Obiecte, Ființe, Sentimente...”, Valentin S. Vartan.

Din 1978 specializare in tipar offset la tipografia din Arad Din 1999 asociat la S. C. Poudique Arad, editura Nigredo.

Expoziții personale:

1983, Galeria de artă ALFA Arad, România;

1985, Galeria de artă ALFA Arad, România;

1994, Centrul Cultural Român Budapesta, Ungaria;

1995, Galeria NOI Gyula, Ungaria;

1995, Galeria de artă ART Timișoara, România;

1995, Galeria de artă DELTA Arad, România;

2002, Galeria de artă MELNIKOW, Expo "The Way - Der Weg - Fragments", Heidelberg, Germania;

2006, Galeria de artă MU-TERREM, Debrecen, Ungaria;

2006, Galeria de artă DURER Muzeul ERKEL FERENC, Gyula, Ungaria;

2008, Consulatul Român Szeged, Ungaria;

2008, Galeria de artă municipală, Pecs, Ungaria;

2010, Galeria de artă JECZA, Timișoara, România;

2014, GaleriaTINY GRIFFON, Nurnberg, Germania;

2019, 16 iunie - Muzeul Național al Banatului Timișoara, România.

Expozitii de grup (naționale) extrase:

2011-2022 Grafica Românească, București.

Design și artwork (extrase):

1988, Afiș Intermedia „Intervalul în discursul artistic";

2000-2001, Design&artwork pentru „Monografia" AradART 2001;

2004, Catalog de artă AradART1 Pecs, Ungaria;

2007 Editor si artwork pentru RORY GALLAGHER volum semnat de Jean-Noel Coghe, Editura Nigredo;

2008, Catalog personal AradART2 Pecs, Ungaria;

2013, Coperta „The metaphysics of detective marlowe" de Mircea Mihăieș la Lexington Books, USA;

- 2013, Coperta cărții „Critica de serviciu" de Vasile Dan - Editura Mirador;
- 2014, Coperta cărții „Corto Maltese" de Mircea Mihăieș - Editura Polirom;
- 2015, Coperta cărții „Lentila de contact" de Vasile Dan - Editura Mirador;
- 2011-2018, BATA - Tabăra de caligrafie și ilustrație de carte, Catalog de artă - editor și artwork;
- 1998 - 2022 - Pachet publicitar (afișe, cataloage, design, print, tricouri, etc.) pentru Festival Internațional de teatru francofon AMIFRAN Arad.

KINEMA-IKON

- 1983-1989 Membru al „Atelier 16" Kinema-Ikon Club unde am realizat filmul „Autoportret".

Premii:

- 1992, Premiul revistei ARTA (secția de grafică) pentru designul revistei „Conversația";
- 1997, Premiul Radio ProFm, la Bienala națională de desen din Arad;
- 1999, Premiul pentru Grafică la Salonul anual de Artă Arad;
- 2001, Premiul "ION BITZAN" - pentru „Excelența invenției formale";

la Bienala națională de desen din Arad;

- 2007, Diploma de excelență oferită de Consiliul Județean Arad;
- 2013, Premiul 1 pentru Grafică, Meeting Point, ediția a 4-a;
- 2021 Diploma aniversară, Grafica Românească - ed. a X-a,

București;

- 2022, Diploma de excelență pentru întreaga activitate artistică, la Bienala internațională de Desen Arad.
- Editarea și prepress al catalogului personal de artă DUMNEZEU NU NE DESPARTE IN SILABE - CUANTE - work in progress pentru print și site. www.stroiaart.ro

Referință:

Biografia personalității prezentate.

Stelian Ivașcu



Medic chirurg, inițiator și promotor al unor tehnici inovante în chirurgia toracică, membru titular al Societății de Științe Medicale din România.

S-a născut la 30 aprilie 1925 în satul Sibișelul Vechi, comuna Beriu. Cursurile elementare le-a urmat la Școala primară Sântămăria–Orlea, lângă Hațeg, în anii 1932-1936, avându-l ca învățător pe tatăl său, Cezar Ivașcu.

În anul 1936 se înscrie la Liceul „Aurel Vlaicu” din Orăștie, terminându-și studiile liceale în anul 1944. În ultimele clase de liceu manifestă o atracție deosebită spre științele biologice, lucrând în laboratoarele liceului, sub îndrumarea profesorilor Andronescu, Samoilă Ciumaș, Zaharia Stanciu și I.S. Pitaru.

Despre această perioadă Ion Dodu Bălan îmi scria: „Parcă ieri eram elevi ai Liceului „Aurel Vlaicu" din Orăştie, când, deşi al doilea război mondial se afla în plină desfăşurare, noi, cu o inconştientă şi exuberantă veselie, scandam versurile horaţiene din binecunoscuta Odă: Eheu fugaces, Postume, Postume, labanduranni... Acum îl rog să-mi răspundă din lumea umbrelor

Ţi-aduci aminte, domnule elev, Stelian Ivaşcu? Erai. alături de Dominic Stanca, unul dintre cei mai străluciţi elevi ai secţiei umaniste din cursul superior al liceului şi, conformându-mă cu supușenie

regulamentului de funcţionare a şcolii, mă adresam tie şi colegilor tăi reverenţios, cu pronumele de politeţe dumneavoastră şi cu apelativul domnule.

Aproape toţi elevii din cursul superior şi inferior studiam limba latină sub bagheta magică a intransigentului profesor, Gheorghe Tamaş, învăţând sârguincios, nu ştiu dacă din pasiune şi interes ştiinţific sau de teama nuieluşei lui din trestie de bambus, instrument care avea o mai mare putere de convingere decât orice tratat de pedagogie pestalozziană. Reproduceam în latineşte paragrafe întregi de proză şi poezie, versuri cu un incontestabil conţinut filosofic, precum cel din Oda lui Horaţiu mai sus menţionată, dar nu aveam maturitatea şi puterea de a sesiza adevărul neiertător al anilor fugace, convinşi probabil, în naivitatea noastră juvenilă, că trecerea ireversibilă a timpului nu ne includea şi pe noi, cei ce nu credeam să învăţăm a îmbătrâni vreodată.", din „Omagiu eminentului medic orăştian Stelian Ivaşcu", text primit pentru „Almanahul Oamenilor de la noi", dar care nu a văzut lumina tiparului.

După terminarea liceului urmează cursurile Facultății de Medicină din Cluj. Din primii ani ai facultății se relevă ca un student cu atracție și reale aptitudini pentru specialitatea Chirurgie.

Este meritul profesorului dr. Danicico, șeful Clinicii I Chirurgicale din Cluj (din acea vreme), de a fi pus în valoare aceste aptitudini, încadrându-l ca „extern", apoi ca „intern" în clinică. Încă din anul IV de facultate i se încredințează să efectueze intervenții operatorii, din ce în ce mai complexe.

După plecarea profesorului Danicico din Cluj, instrucția în specialitate o continuă sub îndrumarea conferențiarului dr. Cosma Eugen, și îndeosebi sub aceea a profesorului dr. Alexandru Pop.

Atras de specialitatea „Chirurgie toracică", care încă din acea vreme se contura ca o specialitate nouă, de mare anvergură și de mare viitor, urmează (în 1954) un curs de specializare în „Chirurgie toracică", sub îndrumarea profesorului dr. Cornel Cărpinișan, inițiatorul acestei specialități în țara noastră.

La numai 28 de ani conduce Serviciul de „Chirurgie toracică" la Sanatoriul din Brad, unde (pe lângă organizarea acestui serviciu) are meritul de a fi introdus, printre primii la noi, „Chirurgia pe torace

deschis", o specialitate nouă și foarte temerară.

În 1956 i se încredințează conducerea acestui sanatoriu.

Între 1962-1964 este directorul celui mai mare sanatoriu de boli pulmonare din țară, Sanatoriul Republican de la Moroeni, iar din 1964 conduce Sanatoriul Balotești - București.

Are merite deosebite în punerea la punct și introducerea de noi metode terapeutice în tratamentul chirurgical al tuberculozei pulmonare, al cancerului bronho-pulmonar, al astmului bronșic.

A elaborat peste 100 de lucrări științifice, comunicate sau publicate în revistele de specialitate din țară și străinătate.

Este primul chirurg român care a abordat cu succes, în clinica umană, „Chirurgia de transplant de organ", gen de chirurgie care reprezintă medicina viitorului.

În toate unitățile sanitare pe care le-a condus, printr-o muncă asiduă a căutat să ridice instituțiile respective la nivelul mondial de organizare și realizări pe plan științific. Este semnificativă din acest punct de vedere mențiunea profesorului Kourilsky, de la Facultatea de Medicină din Paris, membru al Academiei Franceze, cu ocazia vizitării Sanatoriului Balotești, în iulie 1966:

„Que dire devant ce que nous avons vu ici? Deux mots seulement: la perfection!"

Iar profesorul Etienne Bernard, unul dintre cei mai mari ftiziologi ai lumii, consemna, tot cu ocazia unei vizite, următoarele: „Vizita mea la Sanatoriul Balotești, condus de dr. Ivașcu, îmi inspiră o deosebită stimă pentru medicii de aici și colaboratorii lor, și admirația pentru organizarea, care poate servi ca model pentru toate spitalele de acest gen din lumea întreagă."

În original: „Je suis venu, j'ai admiré et je suis parti avec regret."

A participat, alături de cei peste 200 de colaboratori și cadre repartizate pentru învățământ și formare profesională, la fixarea diagnosticului, tratamentului și programului de recuperare a mai mult de 230.000 de bolnavi, realizând în același timp una dintre cele mai bogate experiențe în domeniul chirurgiei toracice, prin totalizarea unui număr ce depășește 27.000 de intervenții pulmonare, dintre care peste 16.000 de rezecții pulmonare, adresate preponderent tuberculozei, proceselor supurative bronho-pulmonare și maladiei

canceroase cu localizare bronho-pulmonară.

Activitatea profesională depusă a fost în permanență secondată de preocupările destinate prospectării științifice, materializată printr-o susținută muncă de elaborare și publicare, atât în țară cât și în afara hotarelor ei, a peste 255 comunicări și articole științifice, rezultate din experiența profesională, ca și din cea managerială depusă.

A trecut spre eternitate în 28 ianuarie 2008 la București.

Meritele profesionale i-au fost recunoscute atât pe plan național cât și internațional, prin cooptarea sa ca membru activ sau de onoare într-o serie de colegii și societăți științifice, menționând printre acestea: Președinte de Onoare al „Societății de Chirurgie Toracică".

Membru al societăților: Societatea de Științe Medicale din România, Uniunea Medicală Balcanică, Societatea Internațională de Chirurgie Toracică și Cardio-vasculară, Societatea Internațională „Interasm", Asociația Medicilor din România, Fundația Română de Chirurgie Toracică „Torax", Clubul România-UNESCO, etc.

Pasiunea pentru arte - muzica, poezie, desen, si anii in care s-a concretizat - a rămas înscrisă în mai multe caiete conținând proză, versuri sau partituri, toate păstrate și cunoscute multă vreme numai în familie.

Pentru activitatea depusă în domeniul medical, i s-au decernat numeroase distincții, dintre care amintim:

Ordinul Muncii, clasa I – 1959;

Medalia de Aur a Crucii Roșii din România;

Ordinul Steaua Republicii – 1979;

Ordinul Meritul Sanitar – 1983:

Medalia Institutului de Gerontologie și Geriatrie – 1988;

Premiul Fundației „Leon Bernard" – 1994;

La 19 mai 2003 i s-a oferit, din partea Consiliului Local al Municipiului Brad și Primăriei Municipiului Brad, titlul de „Cetățean de Onoare" al Municipiului Brad, pentru activitate deosebită în domeniul medicinei pe plan național și internațional.

Figurează în „The international directory of distinguished leadership" - Ediția 2003 - American Biographical Institute.

La 28 octombrie 2004 i se decernează „Diploma de Excelență", pentru contribuția adusă la dezvoltarea chirurgiei toracice;

La 26 aprilie 2005 i se acordă: „Diploma de Excelență” pentru aportul adus în promovarea și dezvoltarea chirurgiei toracice din Spitalul Clinic de Urgență Militar Central;

Societatea Română de Chirurgie Cardiovasculară decernează, în 20 aprilie 2005, doctorului Stelian Ivașcu, „Diploma de Excelență” - pentru colaborare interdisciplinară

Universitatea de Medicină și Farmacie „Carol Davila” București acordă doctorului Stelian Ivașcu „Diploma de Onoare”, din partea Senatului Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila” din București, în semn de respect pentru activitatea medicală de excepție (aprilie 2005).

Fundația Umanistă „Carol Davila” decernează, în 26 aprilie 2005, „Diploma de Excelență”, domniei sale, prof. dr. Stelian Ivașcu (și familiei), pentru deosebitele sale calități profesionale și morale în activitățile social-umanitare.

Școala Sanitară Postliceală „Carol Davila” conferă, la 26.IV.2005, domnului dr. docent Stelian Ivașcu „Diploma de Onoare”, pentru deosebita sa activitate profesională desfășurată în domeniul ocrotirii sănătății, cu prilejul frumoasei aniversări (80 de ani!);

În mai 2008 Consiliul Local al Municipiului Orăștie conferă doctorului Stelian Ivașcu titlul de „Cetățean de Onoare” post-mortem al Municipiului Orăștie, ca recunoaștere națională și internațională, ca membru al mai multor colegii și societăți științifice medicale, făcând cunoscut numele Orăștiei în țară și străinătate;

Pentru activitatea sa a primit numeroase distincții și titlul de membru de onoare al Academiei Oamenilor de Știință din România.

Referințe:

Razba, Maria - „Personalități hunedorene” [Oameni de cultură, artă, știință, tehnică și sport (sec. XV-XX) – Dicționar] – Editat de Biblioteca Județeană „Ovid Densușianu” Hunedoara, Deva, 2000, Ediția a II-a revăzută și adăugită. Editura „Emia”, Deva, 2004;

Baciu, Petru – Liceul „Aurel Vlaicu”, Orăștie: 1919-1969 – Deva, 1969;

Stelian Ivașcu – oglinda unei vieți exemplare” - Volum omagial la împlinirea vârstei de 80 de ani – Editura „Carol Davila”, București, 2005.

Iana Maria Matei



OMUL care salvează tinere și tineri din mâinile traficanților de oameni.

S-a născut la 30 aprilie 1959, la Orăștie în casa familiei Matei, tatăl ei era antrenor de fotbal iar mama casnică. a trăit până la Revoluție în Pitești.

A urmat cursurile Institutului de Pictură Bisericească, Secția Restaurare din București, 1978 -1981. Lucrează ca restaurator în proiecte de restaurare, cum ar fi Palatul Ghyca, de la Hațeg, 1982 – 1989.

După ce a participat la demonstrația din Piața Universității, 1990, unde a participat pentru a opri abuzurile sistemului comunist și ale lui Ceaușescu dar când a început să fie căutată de miliție pentru această participare a fost nevoită să fugă din țară. Din Piața Universității a trecut ilegal frontiera în Serbia, noaptea, doar cu ce avea pe ea, o pereche de jeanşi, o cămaşă şi un hanorac, a stat 15 zile la puşcărie, în Zrenjanin, a lucrat apoi ca translator într-un lagăr din Belgrad, a luat azilul politic, şi-a recuperat fiul, cu ajutorul unor prieteni din Banat şi a 100 de dolari. În cele din urmă, cu sprijinul ONU, a ajuns apoi în Australia, pe coasta de vest unde s-a stabilit împreună cu fiul său, - în vârstă de 2 ani și proaspăt trecută printr-un divorț - în localitatea Perth.

Reprezentanţii Agenţiei ONU pentru Refugiaţi i-au trimis pe Iana şi pe Ştefan în „ţara cu cel mai bun sistem social din lume", Australia. Au primit un apartament de 4 camere în Perth. Pentru că avea nevoie de serviciu, dar nimeni nu-i putea asigura o recomandare, Iana a hotărât să se înscrie din nou la şcoală.

Între 1992-1995 a lucrat ca funcționar la o firmă de transport, apoi își reia studiile la facultatea de psihologie „Curtain University Science Technology" din Perth obținând diploma „Bachelor of Science în Psychology" Perth. Găsindu-și cumva timp și pentru problemele celor

din jurul ei, înființează organizația „Reaching Out”, în anul 1996, structură în care desfășoară proiecte desfășoară în slujba copiilor străzii din Australia.

În țară a început să lucreze cu copiii străzii dar spre sfârșitul anilor ’90 s-a întors în România pentru o vizită și a rămas șocată de numărul mare de copii abandonați de părinți dar și de lipsa de implicare din partea autorităților în acest context.

În 1998 se întoarce în România împreuna cu fiul ei Stefan, iar după o luna petrecută aici este puternic marcată de numărul mare de copii abandonați și hotărăște sa revină definitiv pentru a se dedica acestei cauze sociale. În același an, se stabilește la Pitești și în 1999, din cauza unei întâmplări, demarează o puternica campanie pentru recuperarea și reabilitarea victimelor traficului de ființe umane, readaptând astfel obiectul de lucru al organizației sale „Reaching Out”.

„În 1998, lucram cu copiii străzii; am ales să lucrez în Bucureşti cu copiii din orfelinate. Într-o zi, au venit poliţiştii la mine şi mi-au zis că trebuie duse la doctor 3 „coarde” şi nu le pot urca în maşină că put. Am dat de trei copile de 13, 14 ani pe care le-am întrebat cum au ajuns în situaţia asta.” «Ne-a vândut Giurcă!», au spus ele. «Cum v-a vândut? Aşa, ca pe sclavi??». «Da, ne băteau, ne aduceau clienţi…» Am mers la poliţişti şi le-am zis: «Voi realizaţi că fetele astea sunt minore abuzate?», dar aceştia făceau mişto. Am sunat la Protecţia Copilului, iar sociologul de acolo a zis că el nu poate băga «coardele astea» în orfelinat, deoarece ar da prost pentru celelalte fete. Atunci, am zis că dacă tu nu le bagi în orfelinate, le iau acasă la mine. Astfel a luat fiinţă organizaţia Reaching Out în 1998”, povestește Iana Matei. „Le urcau pe scenă ca la târgul de vite şi le dezbrăcau şi bidderii (cei care licitau pentru ele – n.r.) veneau şi se uitau să vadă dacă nu au boli de piele, se uitau la dinţi, dacă sunt toţi, dacă e bolnavă… deci aşa se vindeau…”, povestește despre fetele vândute în Serbia și Macedonia.

„Le umilesc într-un mod greu de imaginat… le bat, le chinuie, le electrocutează, le taie nasul, le taie urechea, le ard cu ţigara… le mutilează…”, mai adaugă Iana despre fetele dar și băieții obligați să se prostitueze.

În ceea ce privește modul în care operează traficanții de oameni pentru a înrobi acești tineri dar și motivul pentru care tinerii cad atât

de ușor în plasa lor, Iana spune că de vină nu este sărăcia, în principiu, ci lipsa de dragoste pe care victimele o resimt în familia lor. Această teorie este susținută și de faptul că metoda preferată de racolare a traficanților este „Lover Boy”, un băiat care „se îndragostește” de viitoarea victimă, îi face cadouri, o tratează ca pe o prințesă, ca mai apoi să o convingă să meargă cu el la muncă în străinătate unde victima ajunge să fie obligată să se prostitueze.

„«Ea este de vină, că este proastă, de ce face ce face? Păi nu vede că e exploatată?? Că e abuzată, că ăsta o mai şi trosneşte?» Păi, acasă ce a văzut? Şi acasă o bătea taică-său, o bătea maică-sa, dar măcar traficantul îi spune «Te iubesc» din când în când. Aţi auzit în societatea română «Te iubesc» spus unui copil?? Nu, că dacă îi spui copilului «Te iubesc» îi cresc coarne. «Pupă-ţi copilul noaptea, să nu ştie că l-ai pupat», pe acelaşi principiu”, declară Iana Matei.

Ca și cum nu ar fi de ajuns traumele la care sunt supuse pe durata exploatării lor, aceste victime nu au parte de compasiune nici măcar din partea societății iar Iana consideră că nu este corect ca victima să fie trasă la răspundere și să se aștepte ca tot victima să rezolve situația. Dacă o persoană care a căzut pradă traficanților de ființe umane ar fi avut resursele intelectuale și emoționale necesare pentru a rezolva o astfel de situație singură, nu ar mai fi ajuns să fie victima lor, în primul rând. De aceea aceste persoane au nevoie de ajutorul societății în care trăiesc.

„Noi ne aşteptăm ca ea să fie bătăioasă şi că e responsabilitatea ei să îi bage la puşcărie pe aceşti infractori, nu a noastră”,

Mai rău, percepția românilor în această privință este influențată și de politicieni dar și de persoanele implicate în traficul cu ființe umane prin comentarii precum: „Dar astea (victimele) sunt nişte curve, ele fac prostituţie pentru bani, câştigă foarte mulţi bani, şi numai când se ceartă cu «peştele» vin şi depun mărturie.” Sunt comentarii standard făcute tocmai de persoane implicate în trafic şi care nu au niciun interes ca să schimbăm legislaţia”.

Furia conaționalei noastre, precum şi spiritul ei de luptătoare ies la iveală atunci când se gândeşte la structurile legislative şi la lipsa autorităților de fermitate în domeniu. „Sunt mai mari pedepsele pentru cei care fură la taxe… 10-12 ani de zile. Dar dacă vinzi un copil,

acum se dau 4 ani sau 7 ani e pedeapsa maximă… Pentru mine este inacceptabil. Eu vreau să discutăm [de o pedeapsă] între 70 şi 100 de ani pentru că dacă îl bagi la puşcărie şi ştie că nu mai iese de acolo, se gândeşte de două ori dacă face sau nu trafic de fiinţe umane. Avem copii de 14 ani, viaţa lor este total distrusă… să nu mai zică nimeni că dacă îl bag la mine în program şi fac reintegrare cu el o să fie perfect normal. Nu o să fie perfect normal, mereu o să aibă coşmarul ăsta ataşat."

„Cei mai mulți dintre cei care se ocupă de traficul de persoane sunt de etnie romă. Am fost să îi văd pe unii şi la puşcărie. Niciunul nu a spus că regretă. Au şi ei nevoie de psihlogi, dar nu voi fi eu cea care îi va ajuta. O singură femeie care a traficat mi-a zis că înțelege cât rău a făcut", povestea Iana.

Iana încurajează, de asemenea, orice român să ia atitudine şi este uimită de lipsa de reacţie, cel puţin umană, din partea celor care se lovesc de acest subiect: „Eu nu înţeleg de ce noi nu reacţionăm… sclavia a fost abolită şi, ce se întâmplă, eu cred că toţi ar trebui să reacţionăm, să simţim… eu sunt uimită de incapacitatea de a reacţiona a societăţii, nu numai româneşti ci şi cea internaţională", spune Iana.

În ciuda faptului că a fost premiată și felicitată de mulți diplomați străini pentru eforturile sale de a ajuta acești tineri exploatați, mulți români care au ajuns să cunoască povestea Ianei nu înțeleg de ce face asta și consideră că aceste victime au soarta pe care și-o merită. Mai rău, mulți consideră că victimele intră din propria inițiativă în acest „circuit" al traficului cu ființe umane și consideră că viața și talentul Ianei sunt irosite.

În prezent, Iana se ocupă prin organizația înființată de ea de reabilitarea victimelor traficului de persoane, aduse fie de polițiști, fie repatriate din alte ţări prin efortul altor organizaţii internaţionale. În cei 27 ani de când „Reaching Aut" funcționează și de ani 24 în România, Iana a reușit să readucă la o viață normală mii de tinere și tineri.

Recunoștințe:

2012 - „Ator Pal Mont" De Asociazione Culturale Udine, Italia;

2011 - „125 de femei pentru schimbare" Avon, București;

2011 - „10 femei excepționale" prin revista de Click, București;

2010 - Cetățean de Onoare al municipiului Orăștie;

2010 - „Europeanul anului" de Readers Digest. (Primul român care primește acest premiu):

2008 - „Femeia anului" Revista„ Avantaje”, București;

2007 - „Eroul anului", Departamentul de Stat al SUA, Washington;

2005 - „Premiul aboliționist", Londra, Casa Lorzilor din Marea Britanie.

Referințe:

Spicuiri din cartea Ianei Matei „De vânzări: Mariana, 15 ani”, Editura: RAO, 2010;

Iulia Roşu și Iulian Andrei Crăciun articolul: Iana Matei, mama traficaţilor: „Toată lumea îmi zice că m-am întors de proastă. Eu zic: de deşteaptă ce sunt!“, ziarul Adevărul 08.08.2022.



Mai

Maya Indrieș



Actriță.

S-a născut la 1 mai 1931 fiind fiica tenorului dr. av. Iosif Indrieș si nepoata lui dr. Ioan Marghita din Geoagiu, jud. Hunedoara. Scoală și liceul le face la Geoagiu, Orăștie și Cluj. Absolvă Facultatea de teatru a Conservatorului din Cluj, toate cu rezultate strălucite la toate materiile.

A jucat, angajată fiind, pe scenele teatrelor din Baia Mare, Arad, Târgu Mureș și Brașov unde a repurtat succese remarcabile în roluri principale feminine din piese de teatru cunoscute. Actrița Maya Indrieș este numele de scenă al ei din acte Theodora Maria Indrieș.

A fost căsătorita cu regizorul Eugen Marcus care a decedat in anul 2000.

În prezent e pensionară și locuiește în Brașov.

Roluri în piesele:

„Soțul ideal", (engleză: An Ideal Husband) este o comedie englezească din anul 1894 de Oscar Wilde. Piesa de teatru, scrisă în patru acte, se desfășoară în jurul unui șantaj și al corupției. Toate evenimentele au loc la Londra, în secolul al 19-lea, timp de douăzeci și patru de ore;

„Hanul de la răscruce", Piesă în trei acte Horia Lovinescu;

„Fântâna Blanduzia", Piesă în trei acte scrisă în versuri de Vasile Alecsandri;

„Pygmalion", Piesă de teatru scrisă de dramaturgul irlandez George Bernard Shaw în anul 1914, devenită cea mai populară piesă a lui Shaw;

„A 12-a noapte", de William Shakespeare. O poveste despre iubire și iluzie, cea mai frumoasă comedie romantică scrisă vreodată,

„Taifun", Piesă în patru acte scrisă de Melhior Lengyell;

„Gâlcevile din Chiogia" (în venetă Le baruffe chiozzotte) este o comedie în trei acte de Carlo Goldoni din 1761;

„Trei surori", piesă de teatru în 4 acte scrisă de dramaturgul rus Anton Cehov în anul 1900.

Referințe:

Biografia personalității prezentate, pusă la dispoziție, spre publicare, de doamna Nina Alferaru;

Marcel Muntean, seria de articole „Oameni cu care ne mândrim”, publicate în hebdomadarul „Foaia Interesantă”, Orăștie 2017-2019.

Leonida Lucian Maniu



Profesor universitar, scriitor.

S-a născut la 2 mai 1939, în satul Pricaz, comuna Turdaş, judeţul Hunedoara. Părinţii, Maniu Ludovic şi Ileana (născută Doroga) completau rândurile oamenilor modeşti şi harnici: tatăl, mic funcţionar la percepţie, mama, casnică. Şcoala primară, începută în satul Pricaz, va fi absolvită în comuna Şibot, unde capul familiei fusese transferat cu serviciul. A urmat apoi studiile la Şcoala Medie de Zece Ani (fostul Liceu Mihai Viteazul) din Alba Iulia. În toamna anului 1956 devine student al Facultăţii de Filologie a Univ. „Al. I. Cuza” din Iaşi. În această perioadă desfăşoară o laborioasă activitate în cadrul cercului ştiinţific studenţesc de Literatură universală, îndrumat de prof. A. Dima. După terminarea studiilor, în 1961, este oprit în învăţământul superior ieşean: primii trei ani după absolvire funcţionând ca asistent la Institutul Pedagogic de Trei Ani, iar după aceea, ca asistent la Catedra de Literatură universală şi Teoria literaturii a Facultăţii de Filologie. În 1973, a participat la Cursurile internaţionale academice de vară pentru germanişti de la Weimar. În 1980, îşi susţine lucrarea de doctorat întitulată Mihail Dragomirescu, estetician şi teoretician al criticii literare. Pe scurt, a parcurs toate treptele ierarhiei universitare: lector (1978), conferenţiar (1990) şi profesor (2003). Este membru al Uniunii Scriitorilor din România.

De-a lungul a patru decenii şi jumătate de activitate didactică, a susţinut, până la pensionarea din 2005, la Facultatea de Filologie (apoi de Litere) a Univ. „Al. I. Cuza” din Iaşi şi la Univ. de Litere şi Ştiinţe din Bacău (ca prof. asociat, între anii 1996-2005) cursuri de Literatură

universală, Literatură comparată şi Estetică, iar la Academia de Arte „George Enescu" din Iaşi (1990-1996) un curs de Istoria dramaturgiei universale (Antichitatea, Evul Mediu şi Renaşterea).

Debutează cu recenzii la revista Iaşul literar în 1965. A colaborat la următoarele reviste: Iaşul literar, Convorbiri literare (Serie nouă), Cronica (Serie nouă), Viaţa (Serie nouă), Collegium, Neamul românesc (Serie nouă), Ateneu, Glasul naţiunii, Vitraliu, Deşteptarea, Analele ştiinţifice ale Univ. „Al. I. Cuza" Iaşi, Anuar de lingvistică şi istorie literară al Institutului de Lingvistică, Istorie literară şi Folclor al Univ. „Al. I. Cuza" Iaşi, Studii şi cercetări ştiinţifice. Univ. din Bacău, Studii eminescologice, Acta Iassyenssis Comparationis ,Ardealul literar etc.

Debutul editorial a avut loc în 1983, cu un volum, elaborat pe temeiul tezei de doctorat, Introducere în opera lui Mihail Dragomirescu. Lucrarea, prima cercetare amplă din literatura de specialitate dedicată concepţiei estetice a lui Mihail Dragomirescu şi fundamentelor ei filozofice, examina modul în care autorul Ştiinţei literaturii ajunge, inspirat de Integralismul său filozofic, nu de lingvistică, ca în alte părţi ale Europei, la necesitatea unei analize structuraliste a operei literare.

Au urmat, în ordine cronologică:

Poezia lirică a antichităţii greco-latine (2000);

Dor şi armonie eminesciană (2000); Coordonate literare universale (2000);

Între estetică şi critică literară (2001);

Tragedia greacă. Înflorirea şi declinul conştiinţei tragice eline (2003) .

A îngrijit ediţia critică Eminescu de Mihail Dragomirescu (1976) şi ediţia Descrierea Moldovei de Dimitrie Cantemir (1981).

În colaborare, a realizat volumele:

De la „Viaţa românească" la „Ethos". Publicaţii literar-culturale ieşene (1900-1950). Contribuţii monografice (1989); Scriitori români. Comentarii şi analize literare (1990); Spiritul elen. Sinteze europene la revista „Cronica" din Iaşi (2008), Mihai Eminescu şi antichitatea greco-latină (2009).

A tradus Sonetti de Dante (1999); în colaborare, traducea Înflorire în pustiu de Rita Boumi-Pappa (1974);

Un cântec despre România. Poezie contemporană greacă (1980);

Surâsul Afroditei (1995); Soarele Verghinei (2003) şi Zăvorăşte, Grecia, în inima ta. Poeţi greci contemporani (2005).

A transpus, în proză, Epopeea lui Ghilgameş (1999) şicapodopera lui Goethe, Faust (2007).

În colaborare, realizează volumele: De la „Viaţa românească" la „Ethos". Publicaţii literar-culturale ieşene (1900-1950). Contribuţii monografice (1989); Scriitori români. Comentarii şi analize literare (1990); Spiritul elen. Sinteze europene la revista „Cronica" din Iaşi (2008) şi Mihai Eminescu şi antichitatea greco-latină (2009).

Traduce Sonetti de Dante (1999), iar, în colaborare, traduce Înflorire în pustiu de Rita Boumi-Pappa (1974); Un cântec despre România. Poezie contemporană greacă (1980); Surâsul Afroditei (1995); Soarele Verghinei (2003) şi Zăvorăşte, Grecia, în inima ta. Poeţi greci contemporani (2005).

S-a stins din viață la 14 martie 2019 fiind înmormântat în Cimitirul „Sfinţii Petru si Pavel" din Iaşi.

Referință:

Fișa bibliografică a personalității prezentate primită de la Uniunea Scriitorilor Români, Filiala Iași.

Bujor Vulcu

Profesor, cercetător ştiinţific, publicist.

S-a născut la 4 mai 1925, în Orăştie, judeţul Hunedoara. A urmat cursurile Liceului „Aurel Vlaicu" din Orăştie. Studii superioare la Facultatea de Geologie, a Universităţii din Cluj, absolvită în 1951, cu diplomă de merit.

Profesor la Haţeg (1951-1954), apoi la Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăştie (1955-1967).

În 1967, este numit lector la Centrul Metodic din Deva, aparţinând Institutului de Perfecţionare a Cadrelor Didactice din Cluj. După desfiinţarea Centrului în 1969, lucrează ca profesor la Deva. A obţinut toate gradele didactice. S-a pensionat în anul 1986. Întreaga sa

activitate a fost influenţată, încă in liceu, de atmosfera culturală şi ştiinţifică a Orăştiei, de personalitatea profesorilor Iosif Lepşi, Ioachim Rodeanu (1898-1966) şi Dumitru Iacob.

O influenţă puternică asupra formării sale ca profesor şi cercetător în tainele geografiei a avut-o Şcoala Geografică de la Cluj, al cărui student a fost, şi primii ani de învăţământ la Haţeg, în atmosfera activităţii anterioare a Densuşenilor şi a lui Romulus Vuia, care au trăit pe meleagurile haţegane. Pe lângă activitatea de profesor, a susţinut o activitate metodicoştiinţifică în şcoală şi înafara ei, precum şi de cercetare ştiinţifică geografică.

A fost conducătorul Cercului Pedagogic de Geografie şi metodist al Inspectoratului Şcolar al Judeţului Hunedoara. A participat cu comunicări metodice, la sesiuni centrale sau interjudeţene.

A contribuit la înfiinţarea Societăţii de Ştiinţe Naturale şi Geografie (1953), din care ulterior s-a desprins Societatea de Ştiinţe Geografice, al căror preşedinte a fost până la pensionare.

A participat cu comunicări ştiinţifice la simpozioanele locale: „Parcul Naţional Retezat” (1967), Sesiunea Jubiliară „700 de ani de atestare documentară a Devei” (1969), „Precursori” (1974), Sesiunea Jubiliară „225 de ani Certej-Săcărâmb” şi „Noi contribuţii la cunoaşterea istoriei hunedorene” (1971). A organizat tabere de curs la Orăştie (1964) şi Deva (1969); (1970); (1975). A participat la expediţiile geografice iniţiate de Institutul de Geografie al Academiei Române, pentru întocmirea Monografiei Geografice a României, precum şi la studiul Zonei Târnavelor (1956-1958), sub îndrumarea profesorului Ioachim Rodeanu.

Aefectuat cercetările ştiinţifice cu referiri la Depresiunea Strei-Cerna şi culoarul Orăştiei.

A publicat numeroase studii ştiinţifice în reviste de specialitate şi ziare locale. Colaborează cu revistele: „Natura”, „Natura. Seria Geografie-Geologie”, „Terra”, „Revista de Pedagogie”, „Buletinul Ştiinţific al Filialei Cluj al Academiei Române”, „Sargetia”, „Plaiuri hunedorene”, „Şcoala şi viaţa” etc.

Lucrări publicate (selectiv):

Geografia Regiunii Hunedoara. Manual pentru clasa a III-a. - Deva: Secţia de Învăţământ a Regiunii Hunedoara, 1959-1962;

Aplicaţii practice de geografie. - Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1967;

Geografie. Manual pentru clasa a III-a. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1969. - (în
colaborare cu C. Mărculescu);

Hunedoara: harta turistică. - Bucureşti: Editura Sport-Turism, 1979;

Judeţul Hunedoara. Monografie. Bucureşti: Editura Sport - Turism, 1980. (în colaborare).

Articole din periodice: Monumente ale naturii în regiunea Hunedoara. - În: Natura. Seria Biologia, nr.3, 1967, p. 60 - 67 (în colaborare cu T. Iocas); Termeni geografici de origine populară în împrejurimile Orăştiei. - În: Terra, nr.4, 1970; Regiuni fitogeografice în împrejurimile Devei. - În: Sargetia. Series Scientie Naturae. - Vol.8, 1971; Regionarea reliefului teritoriului agricol din zona depresionară Strei - Cerna şi culoarul Orăştiei. - În: Sargetia. Series Scientia Naturae. Vol.8, 1971.; Referate şi comunicări de geografie şi biologie. Deva, 1972.

Referinţe:

Prof. Bujor Vulcu, fişă biobibliografică;

Maria Razba, „Personalităţi Hunedorene Oameni de cultură, artă, ştiinţă, tehnică şi sport (sec. XV - XX) Dicţionar" Ediţia a 2-a, revăzută şi adăugită, Ed Emia, Deva 2004.

Mihai Iacob



Regizor de film, scenarist, scriitor.

S-a născut 11 mai 1933 la Orăștie, este fiul de profesorilor Victor Iacob, profesor de limba germană la Liceul „Aurel Vlaicu" și Letiția Iacob, profesor de matematici, directoare la Liceul de Fete „Despina Doamna". Învață în localitatea natală la Liceul „Aurel Vlaicu"[6] din Orăștie, iar după 1948 la liceul

[6] Reforma învățământului din august 1948 desființează printre multe alte școli cu veche tradiție din

„Decebal” din Deva, fiind absolvent al promoției 1951.

Absolvent al Institutului de Artă Teatrală și Cinematografică din București în anul 1955.

Realizează prima ecranizare eminesciană din istoria cinematografului românesc, prin filmul „Blanca”.

Regizează primul film biografic, „Darclée" (1960) inspirat din biografia marii soprane române Hariclea Darclée. Hariclea Darclée, pe numele adevărat Hariclea Hartulary, s-a născut la Brăila și a fost prima care a interpretat personajul Tosca din faimoasa operă a lui Puccini. Distribuția filmului „Darclée” includea actori precum Silvia Popovici (interpreta lui Darclée), Victor Rebengiuc, Marcel Anghelescu, Costache Antoniu, Cristea Avram, Geo Barton, Jules Cazaban, Ion Dichiseanu, Toma Dimitriu, Fory Etterle, Ion Manu, Stefan Mihăilescu-Brăila, Amza Pellea, Eugenia Popovici. „Darclée” a fost de altfel cel mai cunoscut film al său, care a făcut parte din selecția oficială a Festivalului Internațional al Filmului de la Cannes, în anul 1961.

A fost unul dintre puținele filme românești ale acelor ani care au înregistrat performanța de a fi apreciate și cumpărate liber pe piața cinematografică mondială.

Între 1961 și 1972 a fost profesor de regie la IATC. În 1966 a fost numit secretar de partid pe Centrul de Producție Cinematografică

Transilvania și nu numai, iar ca și astăzi, degeaba aduceai argumente legitime în fața regimului comunist ei făceau ce doreau. Pentru o perioadă de timp, clădirea adăpostește o colonie de copii refugiați din Grecia, în condițiile războiului civil din acea țară.
Între anii 1948-1954 în clădirea liceului a funcționat Școala profesională chimică. Aceasta avea o durată de trei și respectiv 2 ani pregătind în cadrul celor două secții, chimică și mecanică, laboranți chimiști, operatori chimiști și lăcătuși mecanici. În școală se dădea elevilor o pregătire teoretică de cultură generală, iar în laboratoare, ateliere o cultură tehnică.
Ultimele clase ale școlii au continuat să funcționeze ca și clasele în lichidare și în anul școlar 1954/1955, după reînființarea liceului, sub denumirea de Școala Medie Mixtă de 10 ani Orăștie. Școala cuprindea în structura sa clase din ciclul primar, gimnazial și liceal, în cadrul învățământului de zi, seral și fără frecvență, din anul școlar 1958-1959 se trece la bifurcarea elevilor din clasa a X-a în cele două secții real și uman, iar mai târziu această bifurcare va fi avansată cu un an, tot în clasa a X-a, dar în școala de 12 clase.
Între anii 1977-1990 liceul a funcționat fiind patronat de Întreprinderea Mecanică Orăștie, având cursuri liceale de zi și serale, școală profesională și școală de maiștri numindu-se Liceul Industrial „Aurel Vlaicu”, profil mecanic – Construcții de Mașini, cuprinsă. Trecerea la această formă s-a făcut prin decret ministerial ca urmare a industrializării exagerate, pe care regimul comunist o impunea. După decembrie 1989, liceul eliberat de constrângerile ideologice și comandamentele economice, redevine Liceul Teoretic „Aurel Vlaicu”. Însă nici un director nu a avut curajul să preia istoria seculară a învățământului din Orăștie, cum a făcut liceu Decebal din Deva.

Buftea.

Mihai Iacob face un stagiu de 8 luni la Institutul de Cinematografie din Paris, unde îi vede lucrând pe:

Claude Autant-Lara - la „Jurnalul unei femei în alb”, Franju - la „Thomas impostorul”, Tati - la „Play time”

Tot în acest timp este invitat în Anglia, unde vizitează câteva mari studiouri, unde îi întâlnește pe Laurence Olivier și pe cei doi actori despre care se vorbește mult – Keir Dullea și Sean Connery.

Sean Connery - interpretul lui James Bond, cunoscut erou al unei serii întregi de filme polițiste. Connery este de fapt un actor mult mai profund decât îl arată faimosul personaj căruia i-a dat viață.

Wolfgang Liebeneiner (regizor de film vest-german) și Mihai Iacob dirijează turnarea coproducției Studiourilor București și Franco-London Films, „Aventurile lui Tom Sawyer” - 13 episoade (30 de minute fiecare, șase ore de proiecție) - inspirată din povestea faimoșilor eroi ai lui Twain, Tom și Huck.

Să menționăm că acesta este unul dintre primele seriale de televiziune realizate în Europa, pentru transmisiile în culori.

Pentru acest film a fost mobilizat un larg și internațional colectiv de actori: Marcela Rusu, Fory Etterle, Emmerich Schöffer, Ion Dichiseanu, George Mărutza, Dorin Varga, Emil Liptac, Mihai Berechet; mai joacă canadienii Jacques Billedeaux și Mario Verdun, francezul Marcel Perez, Serge Nubret (actor de culoare, originar din Antile), austriacul Otto Ambros, etc. Operatorii filmului sunt maestrul francez Robert Lefebvre (autorul imaginii unor filme celebre, ca „Porte des Lilas”, „Casca de aur”, „Marile manevre”) și colegul său român, Ovidiu Gologan.

Cu toate că avea cam tot ce își putea dori un regizor în România, în anul 1972 (avea 40 de ani pe-atunci) în timpul unei călătorii de documentare în Statele Unite, a cerut azil politic în această țară. Se stabilește la Los Angeles. De atunci încoace a fost, pe rând, muncitor într-o fabrică de împletituri, distribuitor de pizza, vânzător într-un magazin alimentar, chelner, agent de tranzacții imobiliare, tipograf, scenarist și producător asociat de film.

A scris două romane „Jennifer” și „Pașaport American”, apărute în română și engleză, care au fost bine primite de public.

În luna aprilie a anului 2008, invitat al Cenaclului Literar „Mihai Eminescu” de la New York, când a fost re-proiectat filmul „Darclée”, regizorul și scriitorul Mihai Iacob a avut o caldă, impresionantă întâlnire cu membrii comunității româno-americane.

A murit la vârsta de 76 de ani pe 2 iulie 2009 în Los Angeles.

Filmografie:

1954 - Aurel Vlaicu - Povestire cinematografică (scenariul Eugenia Busuioceanu);

1955 - Blanca (în colaborare cu Constantin Neagu);

1957 - Dincolo de brazi (în colaborare cu Mircea Drăgan);

1960 – Setea;

1960 – Darclée:

1961 - Celebrul 702 regizor și scenarist; în colaborare cu Alexandru Mirodan;

(Piesa „Celebrul 702” pornește de la cazul real al unui deținut din S.U.A. (Cheryl Chessman), care a fost condamnat la moarte în 1948, pentru crimă, răpire și viol, și a devenit autor de romane autobiografice în închisoare. Autorul piesei este Alexandru Mirodan.)

1963 – Străinul;

1964 - Pe drumurile Thaliei;

1966 – Politețe;

1967 - Episodul „Întoarcerea” din „De trei ori București”

1968 - Aventurile lui Tom Sawyer (în colaborare cu Wolfgang Liebenmeyer);

1968 - Moartea lui Joe Indianul (în colaborare cu Wolfgang Liebenmeyer);

1970 - Castelul condamnaților (în colaborare cu Nicolae Țic și Mircea Drăgan);

1971 - Pentru că se iubesc (în colaborare cu Ion Omescu);

Referințe:

Razba, Maria - „Personalități hunedorene” [Oameni de cultură, artă, știință, tehnică și sport (sec. XV-XX) – Dicționar] – Editat de Biblioteca Județeană „Ovid Densușianu” Hunedoara, Deva, 2000;

Ediția a II-a revăzută și adăugită. Editura „Emia”, Deva, 2004;

„În București acum 50 de ani” - În: „Magazin istoric”, An XLIV (Serie nouă), Nr. 12(525), decembrie 2010;

Caranfil, T. - Articolul: După opinia lui Wolfgang Liebeneiner „Televiziunea este un stimulent al artei filmului” - În: „Flacăra”, An XVI, Nr. 39(643), 23 sept. 1967;

Mihăilescu, Magda – Articolul „Pelicanul alb din nou la Mamaia” - În „Flacăra”, An XIV, Nr. 26(526), 26 iunie 1965;

Secui, Adrian - „Mihai Iacob” (11 mai 1933, Orăștie – 2 iulie 2009, Los Angeles), regizor de film, scenarist - În: „Vorba” (săptămânal orăștian de cultură, informație și divertisment), An I, Nr. 6, 2013;

Iliescu, Ion - „O realizare a cinematografiei românești” - În ziarul „Drumul socialismului”, Deva, 1961 (Articolul este un interviu luat lui Mihai Iacob, regizorul filmului „Darclée”.);

„Magazin istoric”, An XLVIII (Serie nouă), Nr. 8(569), august 2014; Rubrica: „În București acum 50 de ani” (iulie-august 1964).

Mircea Breazu



Solist de operă, bariton, profesor.

S-a născut la 13 mai 1921 la Orăştie. Absolvent al Liceului „Aurel Vlaicu” din Orăştie.

A urmat cursurile Conservatorului „Gh. Dima” din Cluj, secţiile Pedagogie (1948) şi Canto (1949). Cursuri de perfecţionare cu Tito So, la Veneţia (1967).

Din 1949, a fost cadru didactic la Conservatorul „Gh. Dima” din Cluj, Catedra de Canto. Solist al Operei Maghiare de Stat din Cluj, din 1950.

Director al Operei Române din Cluj (1962-1964).

Repertoriu: Cneazul Igor, Carmen, Bal Mascat Cavaleria rusticana, etc.

A fondat şi dirijat coruri studenţeşti şi sindicale: Ansamblul CFR, Ansamblul IMF.

A făcut traduceri din literatura de specialitate:

Studiul cântatului, Respiraţia în cânt,

Formarea vocii umane.

În cartea „De ce m-am întors în România” - autor Sandra Pralong -la capitolul dedicat doamnei cântului, soprana Mariana Nicolesco, aceasta spune: „Am rămas în registrul sigur de mezzosoprană, punând în valoare mai ales senzualitatea şi misterul vocii pe care se întâmpla s-o am, şi aşa am continuat pentru scurtă vreme şi la Conservatorul din Cluj, îndrumată cu pricepere.

Destinul se manifestă atunci când ai crede mai puţin. Studentă la Cluj, mă prezint la singurul concurs care a avut loc vreodată în România acelor ani pentru o bursă de studii la secţia Canto a Conservatorului Santa Cecilia de la Roma. Ghinionul face că nu ştiu ce am mâncat în seara precedentă ia Hotelul Athenee Palace din Bucureşti şi că m-am simţit atât de rău în dimineaţa concursului, încât mă gândeam să mă retrag din competiţie. M-a încurajat profesorul Breazu şi, din fericire, conform tragerii la sorţi pentru ordinea de prezentare în faţa juriului, aveam să cânt ultima. Istovită cum eram, m-am aşezat pe un scaun şi, aşteptând să-mi vină rândul, am aţipit.

Somnul acela mi-a făcut un bine enorm; după câteva ore, în plenitudinea forţelor, cântând, am câştigat bursa pusă în joc, iar după un timp am plecat în sfârşit la Roma.”

S-a stins din viaţă la 26 decembrie 1996, la Cluj-Napoca.

Referințe:

Biografia personalității prezentate;

Cartea „De ce m-am întors în România” - autor Sandra Pralong, ed. Polirom, București, 2010.

Oprușan – o familie de artiști

Oprușan – o familie de artiști

De cum intru pe tărâmul amintirilor, lecturând, Orăștiene deși aud forfota burgului - locuiesc în centru -, toate se mai liniștesc. Lumea parcă-i mai relaxată pe străzi, mai civilizată. Și sunt și mulți bătrâni care nu vor să-și părăsească casele, bătrâni din ăia care nu pleacă din casa lor, de la meseriile lor, de la viața lor. Dar mă ridic, punând deoparte cartea, notele sau de ce nu,

internetul și îmi dau seama că era Orăștia de altădată. În acest material voi a vă duce și pe dumneavoastră, puțin, în lumea lecturilor mele, în „lumea mea" și o să vă scriu despre o minune de familie, un tată (Ioan), doi fii (Ioan și Vasile) și un nepot (Izidor), pe scurt familia artiștilor plastici Oprușan.

Pictori de biserici în părțile Orăștiei și ale Hunedoarei, însă au o activitate intensă la Tg. Jiu, Tismana, Lainici. Lui Ioan Oprușan istoria zonei îi pare fascinată, astfel se apleacă și asupra arheologiei, colecționând ceramică neolitică din Orăștie și din jur, transmițând fiului său aceiași pasiune pentru creație și muncă.

Familia Oprușan a locuit, rând pe rând, la Romos, Căstău și Orăștie. Pe lângă numele unor bine-cunoscuți zugravi de biserici, din județul Hunedoara, Gozie Simion din Pitești, Ioan din Deva, Ioan din Beriu. Renumele familiei Oprușan, spațiul pictural al unor vechi biserici Hunedorene, a căpătat relevanța unei pagini de istorie și artă fiind înscriși în rândul zugravilor iconari de prestigiu.

Tablourile picturale desfășurate direct pe perete sunt compuse, în general, din motive decorative, vegetale și geometrice, care încadrează medalioanele cu chipuri de sfinți sau scene biblice. Chiar dacă aceşti pictori zugravi erau școliți în mânuirea penelului, ei au adaptat pictura lor, temele iconografice la imaginea rurală în care domină arta naivă. Însă, după cum vom vedea în cele scrise mai jos, membrii familiei Oprușan, prin Izidor, vor fi deschizători de drumuri și în arta fotografică, ori farmacie.

Dan Orghici

Ioan Oprușan

Pictor.

S-a născut în anul 1836, la Orăștie, a urmat școala la Orăștie.

În 1876, este amintit ca pictor în satul Căstău, județul Hunedoara.

Către sfârșitul sec. XIX-lea se stabilește în comuna Dobrița, județul Gorj, unde pune bazele unui centru de pictură bisericească. Împreună cu fratele său Vasile și fiul său Isidor, ia parte la pictarea a numeroase biserici din județele Gorj și Vâlcea, în localitățile Colțești, Bucești, Leurda, Godinești, Runcu, Arsuri, Câlnic, Peștișani, Bălăcești, Arcani, Frâncești, Dobrița și Bâlteni. Datorită dificultăților la care este supus de către serviciile vamale maghiare din Transilvania, se decide să

ceară cetățenia română, stabilindu-se în România. Până la sfârșitul vieții, a muncit în condiții nu dintre cele mai bune, însă cu deosebită râvnă pentru decorarea a numeroase biserici din județele Gorj și Vâlcea. A încetat din viață în anul 1906, fiind înmormântat lângă altarul bisericii din Dobrița, Gorj. În biserică se păstrează un portret al său, pictat de Dumitru Angelescu.

Vasile Oprușan

Pictor.

S-a născut la Orăștie, în anul 1839, fratele pictorului Ioan Oprușan. A urmat școala confesională din Orăștie, având ca învățători pe Gheorghe Popovici și Nicolae Bârsan. Învață pictura, împreună cu fratele său Ioan de la tatăl lor. În anul 1892, este pictor la Orăștie după care se stabilește în județul Gorj. Ia parte alături de fratele său la pictarea mai multor biserici din acest judeţ, între care cele de la Bulceşti, Arsuri și Bălăcești. A mai pictat și în județul Mehedinți.

Încetează din viață în anul 1910, la vârsta de 71 ani.

Izodor Oprușan

Pictor, fotograf, farmacist.

S-a născut la 14 mai 1862, în Orăștie, este fiul pictorului Ioan Oprușan, de la care învață meseriile de fotograf și pictor. Își însoțește tatăl la Dobrița, Gorj, stabilindu-se aici o perioadă, participând alături de părintele său la pictarea a numeroase biserici.

După 1895 revine la Orăștie fiind pictor, fotograf, farmacist și tinichigiu.

La Orăștie deține un atelier de fotografie și execută un număr mare de fotografii considerate autentice documente istorice. În analele fotografiei, Izidor, are meritul de a fi realizat la Orăștie, fotografii în culori.

Ca pictor a lucrat icoane pe sticlă și pictură bisericească. În afara picurii s-a ocupat cu sculptura în lemn, realizând câteva lucrări în stil

popular.

Ca farmacist prin medicamentația bazată pe plante, deschide un nou drum (urmat mai târziu de Samoilă Ciumașiu și Andrei Farago, întemeitorii cooperativei „Digitalis"), în părțile Orăștiei, dovedindu-se un pasionat al cărții de medicină.

Pentru serviciile aduse bisericii, în anul 1929 este decorat cu medalia „Răsplata muncii pentru biserică” clasa a II-a.

Încetează din viață în anul 1935, fiind înmormântat la Orăștie.

Referințe:

Maria Basarab, „Cuvinte mărturisitoare, însemnări de pe cărți românești vechi din județul Hunedoara”, Acta musei devensis, Deva 2001;

Adrian B. Secui, „Familia Oprușan – trei pictori într-o singură familie”, Foaia Interesantă, nr 9, Orăștie 2009;

Liviu Lăzărescu „Mărineștiul, vechiul meu sat Transilvănean;

Lazăr, Ioachim. Vasile Oprușan (1839-1910) – Fișă biobibliografică, Deva, 2002.

Dumitru Ghișe

Filozof, eseist.

Născut în anul 1930, la Peştişu Mic, judeţul Hunedoara. A urmat Liceul „Aurel Vlaicu” din Orăştie. Începe studiile superioare la Facultatea de Filosofie din Cluj, iar după desfiinţarea acesteia, în 1951, îşi continuă studiile universitare la Facultatea de Filosofie din Bucureşti.

Devine asistent, lector, conferenţiar, şi apoi, din 1968, profesor universitar la catedrele de filosofie ale universităţilor din Cluj şi Bucureşti. Elaborează studii şi lucrări mai ample în domeniile umanismului românesc şi antropologiei filosofice contemporane. Devine vice-preşedinte al Consiliului Culturii (1970–1978), preşedinte al Comitetului Naţional de Filosofie (1984–1990), preşedintele Secţiei de Filosofie şi Logică a Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice, iar din 1981 preşedinte al aceleiaşi academii, pro-rector al Academiei de

Studii Social-politice şi director al Editurii Politice.

A abordat, de pe poziţii marxiste, teme centrale ale eticii şi esteticii, analizând critic orientările filosofice nemarxiste contemporane care au discutat aceleaşi probleme. Scopul lucrării Existenţialismul francez şi problemele eticii este să identifice trăsăturile distinctive ale existenţialismului francez în raport cu existenţialismul în general şi să surprindă nuanţele care diferenţiază gânditorii existenţialişti francezi între ei. Autorul enumeră, alături de schema clasică de clasificare a existenţialismului în ramura atee (Heidegger, Sartre, Merleau-Ponty ş. a.) şi creştină (G. Marcel, Jaspers, Şestov ş. a.), şi poziţii exprimate, printre alţii de A. Waelhens şi R. Garaudy, conform cărora existenţialismul nu este un curent unitar, ci numeşte mai degrabă „un climat de idei propriu unui grup de gânditori” sau o „atitudine cu privire la filosofie”. Conform lui D.G., existenţialismul francez apare târziu în raport cu cel danez sau german, în jurul anului 1930, iar impunerea lui explozivă are loc după anii 1940–1941.

Existenţialismul francez şi problemele eticii. Privire critică, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1967 (reeditare: Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1970);

Contrapunct, Bucureşti, Editura Minerva, 1972;

Fragmentarium iluminist (împreună cu Pompiliu Teodor), Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1972;

Dimensiuni umane, Bucureşti, Editura Eminescu, 1979;

Ediţii îngrijite și coordonate

Gheorghe Şincai, Învăţătură firească spre surparea superstiţiei norodului, studiu introductiv şi ediţie critică de Dumitru Ghişe şi Pompiliu Teodor, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1964;

Samuil Micu, Scrieri filosofice, studiu introductiv şi ediţie critică de Pompiliu Teodor şi Dumitru Ghişe, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1966;

Dialectics-System-Science, Editors: Dumitru Ghişe & Angela Botez, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1981;

Cultura, creaţia, valoarea – motive dominante ale filosofiei româneşti, coord. Dumitru Ghişe, Angela Botez, Bucureşti, Editura Eminescu, 1983;

Marx, contemporanul nostru, coord.: Dumitru Ghişe, Andrei Marga, Achim Mihu, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică,

1983;

Filosofie şi religie în evoluţia culturii române moderne, 2. vol., studii si antologie de S. Ghita, D. Ghişe, Bucureşti, Editura Ştiinţifică si Enciclopedică, 1984;

Istoria filosofiei româneşti, ediţie de Nicolae Gogoneaţă, Radu, Pantazi, Simion Ghiţă, Dumitru Ghişe, Bucureşti, Editura Academiei, 1972 (reeditare: 1985);

Lucian Blaga, Cunoaştere şi creaţie. Culegere de studii, coordonatori: Dumitru Ghişe, Angela Botez, Victor Botez, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1987;

Raţiune şi credinţă (cu Gh. Al. Cazan, Gh. Vlăduţescu ş.a.), coord.: Gh. Vlăduţescu, Septimiu Chelcea, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1988.

Traduceri;

Jacques Claret, Ideea şi forma, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1982 (cuvânt înainte şi traducere: Dumitru Ghişe).

Referinţe:

Dicţionar enciclopedic ilustrat: 61635 de articole, 2320 de ilustraţii. - Bucureşti: Editura Cartier,

1999;

Maria Razba, „Personalităţi Hunedorene Oameni de cultură, artă, ştiinţă, tehnică şi sport (sec. XV - XX) Dicţionar” Ediţia a 2-a, revăzută şi adăugită, Ed. Emia, Deva 2004.

Aurel Tămăşoiu



Doctor în științe juridice, judecător, poet.

S-a născut la 19 mai 1907, la Costești, comuna Orăștioara de Sus, ca fiu al Ecaterinei și a lui Petru Tămăşoiu. Tatăl a fost învățător confesional la Școala din Costești, iar în 1909 a fost hirotonit preot ortodox și numit paroh al parohiei ortodoxe din satul Stârci, județul Sălaj.

A urmat între anii 1914 și 1918 Școala Elementară la Orăștie (Kiss Kollegium), iar în 1918 s-a înscris la Liceul Reformat Kun, unde a

studiat un an, iar între anii 1919 și 1926 a studiat la Liceul „Aurel Vlaicu", nou înființat, avându-l diriginte pe prof. Aron Demian.

A debutat publicistic în timpul liceului, cu poezia „Seara", care i-a fost publicată în „Almanahul liceului" pe anul 1921-1922. Tot în acea perioadă, a devenit președinte al Societății de Lectură „Vasile Alecsandri" și apoi al Societății de Lectură „Mihai Eminescu".

În clasele a III-a și a V-a de liceu a obținut câte o mențiune la concursul pe țară organizat la București de „Tinerimea română". Ca apoi clasele a VII-a și a VIII-a de liceu a tradus în limba română două poezii de Baudelaire și patru poezii de Ady Endre - poeții săi preferați. De menționat că mult mai târziu, fiind mai în etate, a mai tradus 56 de poezii de Ady Endre. A predat manuscrisele cu poezii Editurii „Facla" din Timișoara, pentru publicare, dar nu i-au fost publicate în timpul vieții.

Și-a luat bacalaureatul în iunie 1926, la Alba-Iulia, în fața unei comisii al cărei președinte era profesorul universitar Alexandru Borza.

Între 1926 și 1930, a studiat dreptul la Universitatea din Cluj, iar în anul 1933, a obținut titlul de Doctor în Științe Juridice, la aceeași universitate.

Publică în anul 1929 în „Almanahul" Centrului studențesc Cluj, la pagina 133, un istoric al studenților în drept. Tot în perioada studiilor universitare a publicat articole în „Gazeta Hunedoarei" din Deva.

În luna aprilie 1932, s-a înscris ca stagiar în baroul avocaților din Deva și a practicat avocatura în Orăștie, la biroul avocatului dr. Izidor Radu. Din noiembrie 1932 și până în noiembrie 1934, și-a îndeplinit stagiul militar la Regimentul 92 infanterie Orăștie.

Ca în 1934, să fie numit de către prefectul de Hunedoara, viceprimar al orașului Orăștie, iar în luna decembrie a aceluiași an a fost numit ajutor de judecător la Rupea, din județul Târnava-Mare.

În anul 1938, a fost acceptat, în urma unui examen, în magistratură și a fost numit judecător provizoriu la Judecătoria mixtă Mediaș, iar de la 1 ianuarie 1939, judecător definitiv la Judecătoria a II-a urbană din Timișoara. în 1942, a fost numit, la cerere, procuror la Tribunalul Timiș, unde a rămas în funcție până în 1948. Din martie 1948, a fost mutat la Rodna, în județul Bistrița-Năsăud, ca șef la judecătoria rurală, până în 1949. începând cu anul 1949 a fost încadrat la Timișoara, ca

referent juridic și apoi jurisconsult, până la pensionare, în 1969. A mai lucrat o vreme și după pensionare, ca jurisconsult la C.A.P.-uri, cumulând pensia cu salariul.

În anul 1969, i se publică, la pagina 27 din revista literar-științifică „Pagini școlare" a Liceului „Aurel Vlaicu", patru poezii, iar în anul 2005 publică la Editura „Emma" din Orăștie volumul „Din Ținutul Orăștiei -Amintiri".

În anul 2006, la 80 de ani de la terminarea liceului „Aurel Vlaicu", conducerea instituției i-a acordat o Diplomă de Excelență, iar Despărțământul „ASTRA” din Orăștie, o Diplomă de Onoare.

A trecut la cele veșnice la 24 august 2010, la 103 ani.

Referință:

Biografia personalității prezentate.

Friedrich Lang

Doctor în filozofie, profesor.

S-a născut la 20 mai 1894 în Orăștie, fiu al pălărierului Karl Lang (1852-1940) și al soției acestuia, Karoline, născută Prunk (1861-1931), fiica pantofarului Josef Prunk din Orăștie. În 1913 susține examenul de maturitate la Colegiul Reformat Kún din Orăștie.

După întreruperi cauzate de starea de sănătate studiază, între 1914-1918 teologia și filozofia (pe specificul maghiară și germană) la universitățile din Leipzig și Cluj, apoi din nou Leipzig și din nou Cluj. Din anul 1918 a activat ca lector pentru limba și literatura germană la Universitatea Maghiară din Cluj. În 1919 a fost promovat ca doctor în filozofie la Universitatea din Cluj pe baza dizertației „Cristoph Martin Wieland ca educator” prezentată în limba maghiară (care însă nu a fost tipărită).

Între 1918-1919 activează ca profesor suplinitor la Gimnaziul Unitarian din Cluj, iar după transformarea universității clujene în universitate românească, începând cu februarie 1920 rămâne aici ca lector pentru limbă și literatură germană. Din decembrie 1937 până în noiembrie 1939 deține postul de profesor plin de limba germană la

universitatea din Cluj.

Între 1939-1940 a fost profesor la școala de profesori gimnaziali din Cluj. După cedarea Ardealului de Nord, din toamna anului 1940, universitatea română din Cluj își mută sediul la Sibiu, unde a activat în continuare ca profesor pentru limba germană. În toamna anului 1944 se reîntoarce din nou la universitatea din Cluj.

A decedat la Cluj, după o lungă perioadă de boală, la 29 octombrie 1947. La 31 octombrie trupul neînsuflețit a fost adus și înhumat la Orăștie.

Lucrări publicate:

1. Elegiile lui Friedrich Wilhelm Schuster (1925);

2. Eminescu - poet și gânditor. Editura literară și grafică „Minerva” S.A., Cluj 1928.

Referințe;

Schriftsteller-Lexikon der Siebenbürger Deutschen von Hermann A. Hienz. VIII, 2001 Böhlau Verlag GmbH & Cie;

Schriftsteller-Lexikon der Siebenbürger Deutschen: bio-bibliographishes Handbuch für Wissenschaft, Dichtung und Publizistik / begr. Von Joseph Trautsch. Fortgef. Von Friedrich Schuller und Hermann A. Hienz. - Köln; Weimar; Wien: Böhlau.

Rodica (Mihailă) Amel

- Portret spiritual.



Se naște la 20 mai 1941 în Orăștie.

De fiecare dată când încerc să-mi definesc identitatea, încep prin a pronunța numele orașului în care m-am născut – ORĂȘTIE – și prin această simplă articulare sonoră suflul ființei mele țâșnește.

Forța simbolică a unui lucru e concentrată în interioerul numelui său. Există o magie a cuvântului pronunțat, resimțită de cel care percepe în sunet imaginea încărcată de viață.

Nu realitatea vie este cea care mă captează, ci misterul acestui ireal-real care înseamnă viață și care, pentru mine, află într-un singur

cuvânt propria sa origine. N-am încercat niciodată să amestec mitul cu viața. Nimic nu m-ar fi putut face mai nefericită ca faptul de a fi fost condamnată să trăiesc efectiv în orașul meu natal. Acest sentiment paradoxal nu a fost generatorul conștiiței mele dramatice. Dimpotrivă, el mi-a permis conservarea unei fantasme... Și totuși, toate drumurile mele reale sau imaginare trec prin Orăștie. E nevoia, resimțită ciclic, să mă confrunt și să mă confund cu propria mea legendă.

Fantezia sentimentală e nestăpânită. Îmi place să înnobilez sonoritatea incantatorie a numelui Orăștie , care înseamnă „oraș", să-i dau transparență printr-o apropiere sinonimică. Pronunț involuntar: Urbino, care de asemenea înseamnă „oraș". Urbino - prima mea călătorie în Occident, practic interzis românilor în anii șaptezeci. (În anul 1974 am participat pentru prima dată la Cursurile Internaționale de Semiotică de la Urbino – Italia.) Orășie – Urbino! Sonorități a căror rezonanță îmi dă forță, o forță subtilă, cea a conștiinței identității mele majorate.

Frumusețea austeră a orășelului italian s-a imprimat în memoria mea prin cele două turnuri ale Palatului lui Federico da Montefeltro și zidurile înalte, de cărămidă, văzute de jos. În scenografia labirintică a semnificațiilor, privirea dominantă a lui Piero della Francesca mă conduce spre locul unde inocența e flagelată, victimă a unui complot (taloul Flagellazione compus de Piero della Francesca se află în Muzeul găzduit de Palazzo Ducale). Seninătatea enigmatică a portretului La Muta, semnat de Rafael, stă mărturie (în același muzeu).

Orăștie – Urbino.

Cele două cuvinte pereche ating gândul meu profund de pietate: faptul de nepătruns că port o identitate – iubirea pentru părinții mei – și sublimarea îndelugată a spiritului uman – iubirea mea de frumos.

x

x x

Regăsesc ființa gravă a copilului de atunci, care trăia în Absolutul grației. Parcă aș citi o poveste. Viața demontează Absolutul care există în sinea noastră, oferindu-ne mult mai târziu posibilitatea de a-l recompune puțin câte puțin. Avansez în viață cu intuiția șansei de a-mi recupera inocența conștiinței. Dacă realitatea refuză să-ți sprijine efortul, memoria e cea care te susține, ea îți redă integritatea

sentimentului.

Soarele matinal strălucește din dărătul clădirii liceului. Silueta întunecată, sumbră, puternică, ca cea a unui munte, e înconjurată de brazi. Mirosul e intens. Potretul cu capișon al eruditului Renașterii, Nicolae Olahus (Valahul), originar din Orăștie, secretar al Împăratului Austriei, reduce imaginea locului, o concentrează. Ea seamănă cu o stampă. Refac efervescența culturală a secolului al XVI-lea, când la Orăștie au fost tipărite primele două cărți din Vechiul Testamant – PALLIA.

Orașul meu natal!

Eu, Rodica Mihailă, am trăit aici până la18 ani.

x

x x

Am plecat la București. Doi ani am urmat cursurile Școlii Tehnice de Stenodactilografie, apoi, cinci ani, cele ale Facutății de Filologie Română (Universitatea București). Intre timp, în paralel cu studiile, am lucrat aproape patru ani ca dactilografă la Centrul de Cercetări Fonetice și Dialectale (Academia Română). După ce mi-am luat licența în filologie română, am lucrat ca cercetător științific în cadrul Centrului de Cercetări Fonetice și Dialectale, secția Lingvistică Teoretică (1968-1984). In anul 1983, am susținut doctoratul în cadrul Centrului, cu o temă de filozofie a limbajului. În 1985 am emigrat în Israel, împreună cu soțul meu arh.Andrei Amel (la acea dată se numea Andrei Cova. El este fiul graficianului Iosif Cova). In Israel ne-am schimbat numele de familie și de atunci numele nostru comun este Amel. Am fost afiliată Universității din Tel Aviv, Departamentul de filozofie (1987-1991). Am revenit în România împreună cu soțul meu în 2003. Șapte ani am fost afiliată Departamentului de Limbi străine al Universității București, predând, cursuri opționale studenților de la Catedra de Limbă Engleză. Am predat pragmatică, semiotică și limba ebraică. Interesul pentru cercetare nu m-a părăsit nicio clipă: teme de pragmatică a limbajului (strategia conversației), semiotică retorică (argumentare), filozofie a limbajului, poetică. Am publicat studii în revistele de specialitate, din România și din străinătate. Printre publicații: „Saturation Levels in Dialogue” (Kodikas, 1989), „Antithetic Reason” (Manuscrito, 1993), „Relevance and Justification”

(Semiotica, 1994), „The constitutive rule of a round table" (Pragmatics & Cognition, 1994), „Doxastic Dialectics – The Persuasive Truth" (Revue Roumaine de Linguistique, 1999), „Sign System – Reference System" (Kodikas, 2008) etc. Am publicat la editura Ars Docendi din București, cartea Conversational complicity (2016). In paralel cu activitatea de cercetare, am scris și am publicat poezie: Zâmbetul etrusc al lampadarelor (Ed.Univers, 2002), Bizera (Ed.Brumar, 2011), L'insomnie du cercle (Brumar, 2015), Trapèze volant (Ed.Harmattan – Paris, 2018); proză: Ș.A.M.D. (Brumar, 2011), La Sychronie Sacrée (Brumar, 2016); traduceri din limba ebraică: Yirmiyahu Yovel, Enigmă obscură. Hegel, Nietzsche și Evreii (Ed.Humanitas, 2000), Aharon Appelfeld, Caterina (Ed.Univers, 2002), HaRav Menahem Hacohen, Cartea vieții omului (Ed. Hasefer, 2005), Marcelo Dascal, Științele Umaniste Azi (Ed. Ars Docendi, 2014).

Grafica copertelor și desenele din interiorul volumelor a fost executată de Andrei Amel.

Referință:

Autobiografia peronalității prezentate – „Portret spiritual".

Dorin Teodorescu



Critic și istoric literar.

S-a născut la 20 mai 1945, localitatea Romoșel, fiul Soficăi și al lui Ioan Teodorescu, gospodari. Face studii medii la Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie, iar din 1963 până în 1968 urmează cursurile Facultății de Limba și Literatura Română a Universității din București. În 1977 și-a susținut doctoratul în filologie cu teza Poezia hermetica românească.

Va deveni asistent, iar în 1979 lector la Catedra de literatură a Facultății de Filologie a Universității din Craiova. Din 1981 s-a pensionat medical: o boală necruțătoare a pus capăt atât carierei sale didactice, cât și celei literare. Un accident cerebral, pe cât de neaşteptat pentru cineva dotat cu un exemplar simţ al cumpătării, i-a blocat,

nemilos, la doar 36 de ani, drumul de cărturar promis unei excelenţe indubitabile. Avea să supravieţuiască, sub povara nefastei maladii şi în grija îndureratei şi sacrificialei familii, cu rare semne de atenţie din partea câtorva prieteni,

Mic de stat (de unde şi bonomul apelativ pe care taman înaltul, tot la stat, Eugen Negrici i-l inventase), de un calm şi de o bonomie tipic ardeleneşti, de unde provenea, impunea respect şi stimă necondiţionate prin întinderea cunoştinţelor sale din varii domenii culturale, anticanonice ca orientare, din moment ce îi citea, cu un neobişnuit simţ disociativ, pe Camus, pe Sartre, pe Lacanşi pe Paul Ricoeur, ca să nu mai vorbesc de clasici, antici şi moderni.

Cu acces la limbile de circulaţie, la seminariişi, fireşte, cum o dovedesc cronicile sale literare găzduite în paginile revistei „Ramuri” din iniţiativa profesorului Al. Piru, era un cititor fervent şi avizat al clasicilor noştri (de la Eminescu şi Maiorescu la E. Lovinescu, Blaga, Arghezi şi Ion Barbu) ca şi al tinerilor, atunci, protagonişti ai generaţieişaizeciste (cu Nichita şi Sorescu în prim-plan). Teza sa de doctorat, obţinută în 1977, sub conducerea marelui critic şi teoretician timişorean Eugen Todoran, a apărut, un an mai târziu, cu titlul „Opera poetică a lui Ion Barbu”, o abordare hermeneutică novatoare încununată cu un premiu al Uniunii Scriitorilor.

A debutat în 1970, la revista „Ramuri", unde o vreme va asigura cronica literară, iar editorial cu Poetica lui Ion Barbu, apărută în 1978 și distinsă cu Premiul Uniunii Scriitorilor. Mai colaborează la „Analele Universității din Craiova", „Cadran universitar" etc. în manuscris au rămas pagini despre C. Fântâneru, Tudor Arghezi, Ioan Alexandru etc., studii de poetică, însemnări diaristice.

Deși semnatar al mai multor studii de istorie și critică literară (publicate mai cu seamă în „Ramuri") și, în ultimii ani, al unor eseuri și aforisme, Teodorescu rămâne autorul unei singure cărți. Poetica lui Ion Barbu a fost apreciată ca o apariţie de excepție, imposibil de eludat nu doar într-o bibliografie despre Ion Barbu, ci și în aceea despre mulţi alti poeți. Ceea ce frapează din capul locului este maturitatea gândirii (în ciuda vârstei exegetului), proprietatea termenilor vehiculați, eleganța limbajului (chiar atunci când, implicit sau explicit, polemizează cu nume ilustre ale criticii literare) și, nu în ultimul rând,

capacitatea, atât de rară, de a oferi o sinteză analitică.

Eugen Negriei remarca: „Suntem în fața unei ipoteze globale, structurale, aptă să depășească analogiile fragmentare și să lichefieze treptele valorice impuse de Călinescu și de alții. [...] Coerența și subtilitatea disocierilor, modul în care ocolește criticul referințele înșelătoare și evită să tălmăcească demonstrația în termenii filosofiei speculative, ai misticii ori ai științei, lăsându-se condus numai de traseul imaginar al literaturii, dau certitudinea fericită a unui destin". De fapt, așa cum sublinia chiar Teodorescu, titlul corect al studiului ar fi trebuit să fie poetica lui Ion Barbu și transformările ei, de la primii imitatori până la poeții care, după câteva decenii, au revenit parțial la ea".

Aserțiunea se justifică, deoarece, într-un capitol intitulat Descendența barbiana, este analizat modul în care s-a exercitat influenta poetului asupra unor congeneri precum Dan Botta, Emil Gulian, Simion Stolnicu, Vladimir Streinu, Virgil Gheorghiu, Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu, iar în capitolul final, Reveniri la Ion Barbu, este investigată maniera de recitire a textelor barbiene specifică lui Ștefan Aug. Doinaș, Ion Negoițescu, Leonid Dimov, Cezar Baltag, Mircea Ciobanu, Nichita Stănescu. în felul acesta, Teodorescu reușește să își atingă scopul propus: nu doar o exegeză, ci și o poetică a receptării operei lui Ion Barbu în evoluția liricii românești.

Moare în 10 septembrie 2000, la vârsta de 55 de ani, la Târgu-Jiu.

Recunoașteri:

A fost distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor (1978).

A publicat;

Dorin Teodorescu, „Poetica Lui Ion Barbu" , Editura „Scrisul Românesc", Craiova, 1978.

Referințe:

George Popescu, articolul „Dorin Teodorescu: un model de cărturar uitat", Dorin Teodorescu: un model de cărturar uitat", ziarul oline „Cuvântul Libertății, 30 aprilie 2020;

Biografia personalității prezentate, după cv-ul de la Uniunea Scriitorilor.

John Pîrva



Artist plastic, FRONTIERIST, Preşedinte al Uniunii Artiștilor Plastici Profesioniști din România, Filiala Deva.

S-a născut la 21 Mai 1962 în Balşa. Urmează primele clase în localitatea natală apoi Școala Populară de Artă Petroşani, 1978, Secţia Fotografie și Arta Filmului. Liceul Pedagogic Deva şi Sibiu, Promoţia 1981, Secţia Arte plastice. Portland State University (SUA) 1982 – 1987, Secţia Pictură.

Dar mai bine să-l lăsăm pe John: „Crescusem şi locuisem în Balşa, până când un anume profesor de desen, Tengheru, din Orăştie, l-a convins pe tata că trebuie să mă lase să urmez o şcoală de specialitate în Arte Plastice, premergătoare liceului, pentru a mă pregăti să fac o cariera din talentul meu la desen. Tengheru venise la şcoala din Balşa, probabil într-o călătorie de rutină, având sarcina să caute noi talente artistice şi eu fusesem singurul elev care i-a fost prezentat. Mi-amintesc că a trebuit să merg acasă şi să aduc la şcoală să-mi vadă lucrările de desen. Imediat după ce le-a văzut, l-a chemat pe tata la şcoală să-i vorbească; era un eveniment mare lucrul acesta; tata nu era convins că este chemat la şcoală pentru un lucru pozitiv despre mine. Atunci eram doar în clasa a cincea. Sfatul profesorului a fost să mă dea la şcoala aceasta, numită Şcoala Generală de Arte Plastice, din Deva, chiar din clasa a cincea.

Tata nici nu voia să audă una ca asta; aveam o soră şi un frate deja plecaţi la Deva, la liceu şi respectiv la o şcoală profesională, pe care îi susţinea cu bani, fapt care era o povară destul de grea pentru familie, pe mine considerându-mă prea mic pentru a fi trimis la o şcoală de specialitate.

Mie însă mi s-a implantat ideea asta în minte şi an de an am insistat ca să mă lase să urmez această şcoală, susţinând că este singurul lucru pe care aş vrea cu adevărat să-l fac în viaţă- Artele Plastice-pictura. Între timp, petreceam tot mai mult timp în camera mea desenând şi pictând orice, de la portrete de voievozi la autoportrete şi vaze cu flori.

Când am împlinit 13 ani, (deja fratele meu, Matei şi sora mea, Estera, terminaseră şcolile la Deva), tatăl meu s-a hotărât să îmi acorde o şansă: dacă treceam de examenul de diferenţă pe care trebuia să-l susţin pentru a mă alinia clasei a şaptea şi celorlalţi elevi care deja studiau artele încă din clasa a cincea, atunci era de acord să mă susţină cu bani să merg la Deva, la Şcoala Generală de Artă. Citeam un fel de speranţă ascunsă, pe faţa tatălui meu, că poate nu o să intru şi prin asta o să-mi iasă din cap ideea asta obsesivă de a urma o cale oarecum neînţeleasă de el. Încercase mult să mă convingă că trebuie să devin electrician ca el şi ca fratele meu, că e o meserie bună în care nu trebuie să munceşti foarte greu, şi nici să te murdăreşti pe haine.

Am trecut examenul şi am luat media de 8.60 la cele două probe de desen, o natură statică şi o compoziţie de culoare cu o oarecare tematică dată.

Iată-mă deci singur, într-o lume nouă, într-un context urban, în mijlocul unor noi colegi de clasă, proveniţi din spuma familiilor bune din oraş. Pentru ei eram doar băiatul de la ţară cu câteva caracteristici aparte: talentul la desen şi pictură şi vocabularul destul de corect şi bogat pe care mi-l formasem prin lecturarea zecilor de cărţi împrumutate de la biblioteca comunală de la Balşa. Eram în clasa a VIII-a A, la cea mai bună şcoală generală din Deva, Şcoala Generală Nr. 1, Dr. Petru Groza."

Cum a devenit John

„Aici un incident nostim avea să-mi sortească porecla cu care am rămas pentru tot restul vieţii. În prima oră de limbă engleză, profesoara Kovacs ne-a dat un extemporal în care trebuia să scriem ce-am făcut în perioada de vacanţă. Eu la Balşa studiasem, în mod obligatoriu, limba rusă ca limbă străină iar cei de aici studiaseră engleza. Eram destul de timid, aşa că nu am îndrăznit să sparg liniştea care se aşternuse în clasă ca să-i spun profesoarei că nu studiasem engleza în şcoală. Ştiam un singur lucru, numele meu se scria în engleză John, aşa că am tras cu coada ochiului la colega de bancă şi am copiat cuvântul Test, iar dedesubt am scris Pîrva John. Am lăsat alb restul colii de hârtie.

Bineînţeles că la returnarea extemporalului profesoara m-a făcut cu ou şi cu oţet în faţa clasei, reproşându-mi faptul că am avut nesimţirea

şi tupeul să-mi scriu numele în engleză, lăsând foaia goală.

De atunci încolo numele meu a rămas John pentru toată lumea.

A urmat examenul de admitere la Liceul de Arte, pe care l-am luat cu nota maximă de 9.85, fiind cap de listă pe fişa de admitere, împreună cu Monica Grand, o fată din Simeria.

Următorii doi ani i-am folosit intens încercând să mă integrez în noul context social, dar din dorinţa mea de „emancipare" s-ar putea să fi ales un drum care mi-a adus o sferă întreagă de necazuri. Am început să-mi fac prieteni printre băieţii răi, cei certaţi cu legea, cu care de altfel nu mă identificam dar care în schimb mă fascinau cu comportamentul lor rebel. Îmi plăcea ideea de a nu fi controlat de nimeni, de a nu accepta orbeşte criteriile şi directivele date de cineva de la conducere şi savuram la maxim poveştile aşa-zişilor vagabonzi de pe stradă, despre confruntările lor cu autorităţile şi cu miliţia.

Primeam o bursă pentru cazarea mea la Internatul Liceului Decebal, acolo unde locuiam cu elevi de la mai multe licee. De obicei Internatul era în cadrul unei şcoli sau liceu mai mare, dar unde se cazau şi elevi de la şcolile sau liceele mai mici cum era cel de Arte, de Mecanici Auto sau Liceul Sportiv.

Bursa pe care o primeam era mică, de numai 450 de lei şi de abia ce-mi ajungea să-mi plătesc cantina şi cazarea. Aveam foarte puţini bani de buzunar, părinţii dându-mi chiar numai strictul necesar, aşa că am fost nevoit să-mi creez metode de a face bani; am început să desenez şi să vând postere cu formaţii de muzică rock care nu se puteau obţine de nicăieri altundeva.(Era un fel de obiect de contrabandă un poster cu Jimmy Hendrix sau cu Abba, Boney M, Queen sau Smokie, trupele în vogă de atunci). Prietenii mei din şcoală, de naţionalitate germană, primeau de la rudele lor din Germania „Bravo" sau alte reviste în care erau poze cu trupe de muzică sau cântăreţi de unde copiam şi desenam postere la o mărime apropiată de cea naturală. Aceşti prieteni erau majoritatea cu un an sau doi mai mari decât mine şi mi se păreau mai versaţi în multe aspecte ale vieţii. De la ei am început să învăţ să privesc lucrurile în mod mai obiectiv şi să îmi pun întrebări realiste despre societatea în care trăiam, întrebări de natură nonconformistă, fără răspunsuri de multe ori, sau cu răspunsuri nu tocmai potrivite pentru orânduirea în care trăiam.

Am început să-mi însuşesc noţiuni noi, iar termeni ca „libertate", „dincolo" sau „occident" apăreau tot mai des în vocabularul meu.

Între timp, situaţia în România se înrăutăţea pe zi ce trece, cu toate că la vârsta mea de 17 ani nu mă afectau aceleaşi lucruri ca pe cei adulţi.

Cozile la brutării şi mezeluri erau ceva la ordinea zilei peste tot, însă eu aveam abonament la cantina internatului şi nu trebuia să mă implic încă în procurarea hranei. Preocupările mele de adolescent din acea perioadă erau, în afară de şcoală, obţinerea ţoalelor pentru a mă îmbrăca la modă, a banilor de ţigări şi ieşitul cu fetele."

După o aventură amoroasă decide să plece din România și face prima încercare de frontierist.

„Apoi, tot pe neaşteptate, în mintea mea a încolţit un sâmbure de speranţă: fuga din România. Dacă aş fi în stare să pun la punct un plan de fugă peste graniţă, aş fi salvat din situaţia asta penibilă în care m-am băgat cu fata aia nenorocită, gândeam eu atunci. Oricum, în mintea mea şi a lui Liviu deja se înfiripase gândul de a fugi şi de a fi liberi ca şi Erwin. Începusem să cred că dacă aş fi fost dincolo şi ar fi trecut destul timp, cumva s-ar uita de toată chestia asta, poate nici nu s-ar putea dovedi că eu aş fi lăsat-o gravidă, şi toate s-ar rezolva cu bine.

- Eşti nebun, ripostă Liviu la propunerea mea de fugă, au să ne prindă sau au să ne împuşte ca pe nişte iepuri ! Cu toate astea, îi surâse şi lui ideea de a apărea la poarta casei lui Erwin în Germania, aşa, ca să-i dovedim că suntem mai barosani decât ne crede el..., măgaru' dracu', ...a dat de bine şi nici un rând măcar nu ne-a scris de când a plecat... Liviu fusese foarte ataşat de Erwin şi acum era vădit afectat că nu-l mai băga în seamă de când emigrase în Germania. Să vezi ce mutră o să facă...

- Cred că putem face un plan care nu o să dea greş, îl asigurai eu pe Liviu, trebuie numai să obţinem nişte informaţii despre zonă şi o hartă cu satele de pe frontieră."

După mai multe încercări nereușite , cu tot ceea ce însemna să fi prins de miliție sau grăniceri:

„Deodată am observat un bărbat mai tânăr că se apropie de unul din soldaţii de pe margine şi-i spune ceva la ureche, arătând cu capul spre noi. Inima a început să-mi bată cu putere şi am observat cum doi

soldaţi se îndreaptă spre uşa autobuzului. Au venit direct la noi cu un ton răstit:

-Buletinele voastre!

Sub privirile îngrozite ale femeii care încercase să ne ajute şi care acum îşi pusese o mână pe gură clătinându-şi capul în semn de compătimire, am fost ridicaţi şi duşi în curtea pichetului...

-Dar,... pierdem autobuzul şi pleacă fără noi..., am încercat eu disperat să mă agăţ de ceva...

-Nu-ţi fă griji că nu pleacă nicăieri în curând, zise unul, mai bine gândeşte-te la ce ai de zis de-acum încolo la tov' comandant, că la el vă ducem acuma şi consideraţi-vă norocoşi că vă ducem direct la el, că dacă vă lăsăm pe mâinile ăstora, arătând cu capul spre curtea pichetului plină de soldaţi care deja începuseră se ne huiduiască şi să ne fluiere agitaţi, nu vă garantez că mai ieşiţi întregi dintre ei...

Deodată am zărit printre ceilalţi pe soldatul pe care-l îmbătasem la ruga de la Bogodinţ, cel care mi se destăinuise despre activitatea lui necrofilică, aş fi putut să jur că era el, şi parcă pentru o clipă privirile ni s-au întâlnit, moment în care şi-a întors brusc cu nedumerire faţa în altă parte.

Ajunşi sus, ne-au despărţit; unul într-un birou, celălalt în alt birou. Odată împins înăuntru, mi s-a ordonat să stau cu faţa la geam şi să nu mă întorc decât când mi se spune. Apoi soldaţii care mă aduseseră sus au plecat şi m-au lăsat singur. Geamul dădea spre strada în care ne împotmolisem unde se vedeau încă soldaţii împingând de camionul în care venisem.

Speram încă să se termine totul repede şi să ne dea totuşi drumul să plecăm, când deodată am văzut cum maşina se mişcă încet înainte, despotmolindu-se, şi pleacă mai departe lăsând soldaţii în urma ei gesticulând cu mâinile.

Mă cuprinse deodată un val de teamă şi un fior de groază. Simţeam că au să vină momente grele pentru mine.

După câteva minute uşa biroului a fost deschisă cu putere şi în cameră a intrat un bărbat cam în jur de 40 de ani în uniformă cu grade de ofiţer pe epoleţi. M-am întors instinctiv spre el.

-Faţa la perete! urlă el ca scos din minţi, ţi-am spus eu că poţi să te întorci?

M-am conformat şi am continuat să privesc afară pe geam, unde spre surprinderea mea se putea vedea gardul de sârmă ghimpată cam la vreo sută cincizeci de metri depărtare, paralel cu drumul pe care venisem.

-Întoarce-te şi vino aici lângă mine, a fost următorul ordin al ofiţerului. Ştii ce-i asta? mă întrebă el, arătând cu mâna spre harta României care ocupa cea mai mare parte a peretelui lateral.

-Harta ţării, am zis eu cu jumătate de gură.

-De unde eşti, unde locuieşti ? a fost următoarea lui întrebare.

-Deva... zic eu.

-Hai, arătă-mi cu degetul pe hartă unde e Deva, zise el arătând din ochi către hartă.

M-am apropiat şi am punctat cu degetul oraşul Deva, undeva prin partea de mijloc a ţării.

-Acum ştii unde te afli?

-Undeva pe... aici, zic eu arătând spre sud-vestul ţării.

-Te afli... exact aici, zise el arătând cu degetul un punct roşu situat exact pe fâşia verde dintre România şi Iugoslavia. Aştept să- mi spui care-i motivul pentru care tu..., de aici, (arătând cu degetul Deva în mijlocul ţării), ai venit... şi te afli acum...aici, zise el uitându-se insistent la mine. Aştept să-mi spui adevărul dar ştim amândoi care e, ...eşti aici pentru că nu-ţi mai place pâinea românească şi te-ai gândit că-i mai bună dincolo la sârbi, nu-i aşa? Am început să-i spun povestea cu colegul de clasă de la Bogodinţ, cum că de fapt am vrut să mergem la el, dar din cauza zăpezii nu am ştiut unde să coborâm şi de aceea ne-am gândit să mergem până la capăt şi să ne întoarcem, apoi să ne dăm jos unde trebuie...

-Dezbracă-te de haine şi pune-le toate grămadă aici, zise el, arătând spre podea, părăsind din nou camera.

În timp ce mă dezbrăcam a intrat un băiat mai tinerel, soldat în termen cu grad de caporal. A început minuţios să-mi studieze toate hainele pe care le puneam în grămada din stânga, pipăind cu mâna căptuşeala şi tivurile, uitându-se din când în când la mine. Pe cele controlate le punea în dreapta, în faţa mea. Aveam carneţelul cu adrese şi pozele într-o pungă de plastic băgate într-unul din ciorapii de lână. Mă udasem la picioare şi erau deja două zile de când nu- mi

dădusem jos ciorapii şi începuseră să miroase urât. Aveam şi gluga de pus pe cap şi mănuşile albe (fără degete) tot în ciorapi băgate. Când am dat jos ciorapii, s-a împrăştiat un miros de ciorapi de lână uzi amestecat cu miros de transpiraţie, ceea ce-l făcu să strâmbe din nas. Parcă să-i fac o favoare, am aşezat ciorapii peste grămada deja controlată, prinzându-i cu două degete în scârbă, apoi l-am întrebat repede ca să-i distrag atenţia:

-Dau jos şi chiloţii?

-Am zis tot! fu răspunsul lui prompt. Se uitase şi la pantalonii mei albi care arătau ca nişte izmene mai largi, precum şi la bluza aceea albă care semăna cu o ie ţărănească dar nu-şi dăduse seama că sunt haine de camuflaj.

A intrat din nou ofiţerul căruia soldatul i-a raportat că nu a găsit nimic. I-a ordonat să plece după care s-a întors spre mine care făceam o mutră de nevinovat tremurând deja de frig şi acoperindu- mi cu mâinile partea din faţă.

-Îmbracă-te, mi-a zis, că oricum prietenul tău a recunoscut că aţi vrut să treceţi şi a scăpat de bătaie. Dacă recunoşti şi tu, scapi nebătut, dai o declaraţie şi poate aveţi noroc şi vă duc astăzi la Oraviţa. Dacă nu, rămâneţi aici până luni dar n-ai vrea să ştii ce au să vă facă soldaţii ăştia în două zile...

Ştiam despre strategia care se folosea, când ţi se spunea că celălalt recunoscuse, determinându-te astfel să recunoşti şi tu. Am continuat să neg, susţinându-mi povestea iniţială.

Am fost lăsat din nou singur vreo zece minute după care a intrat din nou soldatul care mă controlase, de data asta furios:

-M-ai dus de nas, tu-ţi' gura mă-tii, dezbracă-te !

Am început să mă dezbrac din nou, având o presimţire că de data asta nu mai ţine figura cu ciorapii. Mi-a luat bluza albă, pantalonii albi, mi-a găsit în ciorapi pozele şi carneţelul, şi când a dat peste cagula albă, mi-a spus să o pun pe cap şi să rămân aşa, după care a ieşit din cameră.

Nu a trecut niciun minut când uşa a fost aproape smulsă din perete de un individ care a intrat furios şi s-a năpustit spre mine lovindu-mă şi doborându-mă din prima lovitură. Era un individ mare şi solid, cu ochii bulbucaţi, buze groase şi ceafa cărnoasă, îmbrăcat în civil, care,

urlând, a început să mă lovească bestial pe unde apuca, apoi m-a prins de gât şi a început să mă lovească în cap cu pumnul. Eram ghemuit jos, gol puşcă, el mă călărise şi mă strângea între coapse ca pe un porc pe care vrei să-l tai, îmi smulsese cagula, mă prinsese de păr şi mă dădea cu capul de podea din ce în ce mai tare. Simţeam că parcă îmi crapă capul şi mă striveşte cu greutatea lui, devenisem deja moale, nu mai aveam aer şi scoteam nişte sunete surde din gât, horcăind.

În momentul acela a intrat comandantul, care i-a strigat omului să mă lase. Acesta nici vorba să-mi dea drumul, dimpotrivă, a început să mă strângă mai tare făcându-mă să simt cum practic îmi plesneşte gâtul.

Ţipând mai tare la el, comandantul i-a sărit în spate acestuia, trăgându-l de pe mine, urlând:

-Nu-l omorî, bă, nu-l omorî la mine în birou, ai înnebunit? Cum o să explic faptul că a murit la mine-n birou?

Într-adevăr cred că în câteva clipe aş fi murit sufocat dacă nu intervenea acesta. Individul s-a ridicat de pe mine, nemulţumit, gâfâind, cu ochii injectaţi de plăcerea de a ucide, reproşându-i comandantului că nu-l lasă să-şi facă treaba.

Nici astăzi nu îmi pot explica cine era acesta şi ce hram purta el în pichetul de grăniceri de la Naidăş...

A urmat un interogatoriu intens în care mi se cerea să spun cine ne-a învăţat să folosim haine de camuflaj albe, fiind convinşi că a fost cineva cu pregătire militară.

Mi s-a imputat rolul de capul răutăţilor, că l-aş fi stricat de cap şi pe Liviu, care de altfel ar fi băiat bun ...Cred că Liviu a reuşit să-i facă să creadă că era aproape nevinovat, şi mi-a zis chiar că nu a luat decât o palmă după care s-a prefăcut că leşină, dând ochii peste cap. Aceştia l-au crezut şi i-au adus apă numindu-l slab ca o femeie. Lui îi găsiseră pozele şi tot ce avea în cizmele lui de piele lungi şi gălbui pe care le cumpărase de la piaţa ociko , şi de aceea năvăliseră pe mine şi mă dezbrăcaseră din nou.

Nu mai puteam să negăm acum.

Am recunoscut totul printr-o declaraţie în care am spus că am vrut să mergem în Germania la Erwin, prietenul nostru, ca să-i facem o surpriză. Am avut şi mare noroc cu socrul comandantului care venise

în vizită la el la pichet, şi care era şi el cadru militar dar nu la grăniceri. El ne compătimea sincer, şi l-a rugat pe ginerele comandant să ne dea o şansă, să nu ne lase pe mâna soldaţilor din pichet care ne-ar fi nenorocit peste noapte şi să ne ia cu ei în jeep-ul cu care ei urmau să plece la Oraviţa. Acesta s-a lăsat convins, mai ales că socrul lui se apucase să ne ţină un discurs despre vieţile noastre ruinate din cauza acestei tentative care urma să ne aducă numai piedici în orice am fi vrut să facem de-acum încolo.

Pe drum spre Oraviţa am observat că mergeam paralel cu frontiera şi am început să privesc cu jind la gardul de sârmă ghimpată, studiindu-l cu atenţie.

-Întoarce-ţi privirea spre ţara ta, fu porunca militarului care îi spuse apoi socrului lui:

-Iţi garantez că ăştia se vor întoarce în scurt timp aici.

Ce multă dreptate avea...

Odată ajunşi în Oraviţa, am fost transferaţi într-o Dacia albă ca să fim duşi la Miliţie. Un soldat grănicer cu puternic accent de moldovean era şofer la volanul maşinii. Liviu a fost escortat primul spre postul de miliţie iar eu am rămas singur cu soldatul în maşină. Eram legat cu cătuşe pe bancheta din spate, când m-am trezit luat la pumni din senin de către moldovean:

-'Tu-ţi morţii mă-tii, pentru tini stau eu di planton noaptia'n post şi îndur frigu'...

Singurul mod în care m-am putut apăra a fost să-l provoc să mă lovească în continuare. I-am întors şi partea cealaltă a obrazului:

-Loveşte, hai, mai dă-mi una, ... ce uşor este să dai într-un om legat la mâini, care nu se poate apăra...

M-a mai lovit o dată, după care m-a scuipat în faţă.

În sfârşit am fost duşi la postul de miliţie unde nu era decât un paznic mai milos care ne-a lăsat să dormim pe jos lângă o sobă de teracotă până dimineaţa.

Când au venit la lucru, cei din miliţie ne-au făcut şi ei un dosar pe care au zis că-l vor trimite la toate posturile din zonă , precum şi la miliţia din Deva. Apoi am fost predaţi unui controlor de tren care avea sarcina să ne ţină sub observaţie până ne dăm jos în gara din Deva.

Ajunşi în Deva, spre surprinderea noastră, am constatat că nu

suntem aşteptaţi de nimeni. Pe-atunci dura chiar şi două săptămâni până ajungea un dosar de la un post de miliţie la altul, comunicaţiile fiind mai rudimentare, mai ales că era o iarna cruntă şi circulaţia era îngreunată de zăpadă.”

O nouă încercare îi aduce exmatricularea:

„Am fost legat la mâini şi, încadrat de trei miliţieni, Stoic, Roşca şi Creţan, am fost dus la Liceul Pedagogic unde mi se pregătise în mod public, exmatricularea din şcoală.

În sala de sport a liceului se convocase careu cu toate clasele din şcoală care trebuiau să asiste la judecarea mea, prin care conducerea liceului trebuia să mă exmatriculeze din şcoală. Eram tot prăfuit pe haine din cauză că miliţienii mă tăvăliseră pe jos când mă bătuseră şi acum stăteam în faţa întregii şcoli cu plasa de mâncare şi cu cuţitul de bucătărie în mână. Voiau să mă umilească, aşa că am stat cu fruntea sus hotărât să nu le fac jocul.

Toţi elevii din liceu erau îngrămădiţi în sala de sport şi se ridicau pe vârfurile picioarelor să mă vadă. Era un eveniment nemaiîntâlnit în şcoală până atunci. M-am uitat atent de jur împrejur - Lolek nu era prezent acolo.

Au luat pe rând cuvântul miliţienii, care au ţinut un lung discurs despre tentative de trecere de frontieră, despre oameni care au trecut dar s-au întors înapoi dezamăgiţi de occidentul înşelător. Pe mine mă numeau element negativ care face de ruşine generaţia de tineri comunişti în care se încrede patria şi poporul.

Au fost rugaţi unii din colegii de clasă să ia cuvântul şi să zică ceva despre mine sau despre ceea ce cred în legătură cu ce făcusem. Spre surprinderea mea, şefa de clasă, Monica, împreună cu încă un coleg au crezut de cuviinţă că trebuie să menţioneze şi ei că „mi-au spus de mai multe ori să mă încadrez în rândurile celorlalţi elevi şi comportamentul meu îi face să le fie ruşine că le sunt coleg”. Am rămas dezamăgit, foarte dezamăgit de atitudinea lor dar am avut parte şi de o surpriză neaşteptată din partea unui coleg cu care mă împrietenisem şi cu care schimbam din când în când păreri despre arta cinematografică. Era un băiat foarte inteligent şi silitor, visa să ajungă într-o zi regizor de film şi era elev în clasa de Filologie a profesorului Cercea, profesor cu care făceam şi noi două materii: Economie Politică

şi Estetică şi care acum prezida acest proces public. Nu-i mai reţin numele, dar mi-a rămas întotdeauna în minte ceea ce a declarat atunci în faţa careului. Folosindu-şi foarte atent cuvintele (doar era elev la Filologie), el a zis că mă cunoaşte a fi un om deosebit, bun, săritor la nevoie, chiar inteligent şi nu înţelege de ce deodată toată lumea mă vede şi mă consideră a fi întruchiparea răului.

Înainte de a-şi termina de spus opinia, Cercea, care-l chemase pe elev lângă el, mândru că cineva din clasa lui ia cuvântul, explodă cu furie:

-Stai jos, mă..., cum poţi să vorbeşti aşa despre cineva care vrea să trădeze patria şi idealurile comuniste ale societăţii noastre socialiste? Sunt dezgustat că am aşa elemente în clasa la care sunt diriginte..! (*Am aflat mai târziu că după Revoluţia din 1989, Cercea a devenit profesor de Religie... Ce uşor îşi adaptează unii principiile schimbărilor antagonice care intervin în viaţa lor...)

Am fost apoi dus în cancelaria directorală unde mi s-a înmânat o hârtie de exmatriculare din şcoală, dar care-mi garanta revenirea la şcoală în anul care urmează, repetând în acest fel clasa a XII-a. Singurul lucru de care-mi părea cu adevărat rău era că făcusem parte din ultima promoţie de Arte Plastice din Deva şi voiam cu orice preţ să fi terminat la Arte şi nu la alt liceu.

Acum mă simţeam dintr-o dată liber şi, ajuns în centrul oraşului chiar am ridicat mâinile şi am strigat tare „Sunt liber!" Câţiva oameni s-au oprit şi s-au uitat lung la mine considerându- mă poate nebun să afirm o aşa aberaţie, într-un aşa context.

Într-adevăr... nu eram nici pe departe liber.

Trebuia să am grijă să nu mă "pescuiască" miliţia acum, pentru că, oficial, nu eram încadrat în muncă şi nici înscris la vreo şcoală, fiind astfel pasibil de a fi trimis la canalul Dunăre-Marea Neagră la muncă forţată. M-am îndreptat spre centru şi am intrat în Ada Kaleh să beau o cafea, unde, spre surprinderea mea, am dat de toţi miliţienii cu care de-abia ce avusesem de-a face adunaţi la o cinzeacă. Am vrut să ies instinctiv imediat afară, dar de data aceasta nu s-au mai luat de mine. Îmi făcuseră destule necazuri şi acum stăteau mulţumiţi, chicotind zgomotos în faţa tăriilor de pe masă. Îmi pierdusem deocamdată statutul de elev şi trebuia să mă obişnuiesc cu asta.

Următoarele două luni le-am hoinărit prin oraş, bucurându-mă oarecum de faptul că nu aveam niciun program anume.

Acum aveam doar un singur gând, să-mi pregătesc noua încercare de trecere a frontierei.

Am plecat la Balşa şi mi-am liniştit părinţii spunându-le că renunţ deocamdată la gândul de fugă şi asigurându-i că o să-mi găsesc ceva de lucru până la toamnă când mă voi înscrie din nou la liceu în clasa a XII-a ca să-mi iau diploma de absolvent."

…

Recrutarea în armată, o nouă tentativă de trecerea a frontierei

„Trebuia neapărat să-mi găsesc un loc de muncă temporar. Tata avea o cunoştinţă care cunoştea pe cineva care lucra la Întreprinderea de Gospodărire a Oraşului (I.G.O.) din Orăştie. O chema Cuibuş Aurelia şi lucra secretară acolo. Cu ajutorul ei am obţinut un post de muncitor necalificat în echipa de zugravi a lui Lulu. După vreo două săptămâni de muncă această echipă a primit o lucrare mai mare de renovare a zugrăvelilor din incintele Unităţii de Securitate de la Orăştie. Aproape trei luni am lucrat în această unitate, timp în care am asistat la încorporarea din acea primăvară din unitate unde am recunoscut şi unii din prietenii mei proaspăt recrutaţi şi mi-am făcut şi cunoştinţe din rândul personalului militar. Un ofiţer chiar mi-a arătat pistolul lui şi m-a lăsat să-l ajut să-l cureţe. Nimeni nu ştia de tentativele mele de trecere de frontieră aşa că am trecut neobservat, fiind doar o dată oprit de ofiţerul de Contrainformaţii din unitate care m-a atenţionat să nu mai port salopeta cu capul lui Jimi Hendrix desenat pe spate şi să mă tund mai scurt.

Au urmat ore întregi de interogatoriu din partea altor miliţieni din Orăştie. Am fost dus într-o sală cu mai multe mese. Acolo am fost aşezat la perete, la ultima masă, mi-au dat o hârtie şi mi-au spus să-mi scriu declaraţia.

A venit un anume Ivaşcu, un miliţian cu grad de maior care a început să mă bată orbeşte, prinzându-mă de păr şi izbindu-mi capul când de perete când de masă cu aşa putere ca şi cum voia cu tot dinadinsul să mi-l crape. Nu mă întreba nimic, pur şi simplu mă bătea cu bestialitate şi îndruga ceva de genul: „Din cauza ăstora ca tine...Vagabonzi nemernici...Voi sunteţi de vină...Am să te omor cu

mâna mea cum şi voi aţi omorât-o pe ea...!”

Mai târziu aveam să aflu că fiica lui, pe care o ştiam şi eu din oraş, murise cu vreo două săptămâni în urmă într-un accident, când împreună cu nişte tineri, vrând să ajungă la Geoagiu Băi, au intrat cu maşina într-un camion nesemnalizat care transporta bare lungi de fier, fiica lui fiind singura care a murit, străpunsă prin parbriz de una din aceste bare. Nu s-a oprit din bătaie decât atunci când a început să-mi dea sângele pe nas.

Au urmat alţi miliţieni la rând care m-au târât într-o încăpere, m-au urcat pe o masă şi m-au bătut crunt cu bastonul subţire pe tălpile picioarelor apoi mi-au îndesat pumni grei în zona ficatului, apoi din nou m-au bătut cu bastonul pe tălpi, peste talpa tenişilor mei chinezeşti. Nu simţeam atunci decât o senzaţie de arsură cu fiecare lovitură primită, dar mai târziu aveam să le simt efectul, dureri surde, cumplite, la fiecare pas pe care aveam să-l fac timp de câteva zile. Întrebarea care mi se punea mereu era „Recunoşti că ai vrut să fugi din ţară cu TIR-ul?” Auzeam urletele lui Dorin din când în când, care ţipa de durere cât îl ţineau plămânii dintr-o cameră aflată la celălalt capăt al coridorului întunecat. Ca să-l facă să recunoască, îl loveau peste bandajul de la mână. La un moment dat îl prinseseră de zona bandajată, întrebându-l dacă acolo şi-a ascuns dolarii şi au început să-i foarfece rana înainte şi înapoi până i-a ţâşnit sângele prin bandaj deschizându-i operaţia făcută pe tendonul rupt, făcându-l pe Dorin să ţipe aşa tare de durere, cum nu am mai auzit pe nimeni înainte ţipând. (Din cauza asta, mai târziu mâna a-nceput să i se atrofieze, ceea ce a determinat să-i fie necesară o altă intervenţie chirurgicală). Apoi a intrat în camera mea un miliţian ţinându-l pe Gigi prieteneşte de după cap. Gigi nu părea prea răvăşit şi nu arăta c-ar fi luat bătaie. Miliţianul îl îndemnă dându-i un ghiont:

-Spune-i, hai, spune-i! la care Gigi mi se adresă direct:

-Hai, măi John, recunoaşte, că eu am recunoscut, n-are rost să mai minţim, oricum ne-au prins...

-Eşti nebun, zic eu fără să stau pe gânduri, tu chiar ai luat în serios gluma noastră de aseară? Apoi, către miliţian:

-Am făcut o glumă aseară pe seama lui când am văzut un TIR în parcare zicând că o să intrăm în el să fugim... dar a fost numai o glumă

pe care se pare că Gigi a luat-o în serios.

Ştiam că dacă recunosc sunt pasibil de închisoare aşa că mi-am menţinut declaraţia astfel până la capăt. Am aflat că îl duseseră pe Gigi prin toate birourile unde erau interogaţi ceilalţi, şi dintre toţi doar Dorin mai recunoscuse, după ce, în prezenţa lui Gigi, îl loviseră şi-i provocaseră răni groaznice la mână. Oricum nu a putut să-şi scrie singur declaraţia cu mâna dreaptă şi a refuzat să semneze ceva. Restul au menţinut declaraţia cum că a fost o glumă, chiar dacă au fost crunt bătuţi. Liviu se pare că a apelat din nou la trucul cu leşinul dându-şi ochii peste cap şi scăpând iarăşi de bătaie. Interesant a fost că nu ne-au întrebat nimic de Nae, al optulea individ care lipsea, lucru care încă de atunci ne-a confirmat faptul că el a fost turnătorul. Pe Gigi l-am înţeles, la urma urmei nu toţi erau predispuşi să mănânce bătaie la nesfârşit fără să cedeze. Am rămas prieteni dar eram mai discret faţă de el când era vorba de planuri şi date concrete.

La sfârşit, am fost obligat să citesc nişte articole dintr-o revistă a armatei, „Pentru Patrie”, despre cazuri de fugari care s-au întors înapoi în România, după ce au avut experienţe negative în Occident. Cred că făcea parte din obligaţia lor de a „reeduca în spirit comunist” în felul acesta pe făptaşii de tentative de trecere frauduloasă a frontierei înainte de a le închide dosarele.

Ne-au dat drumul pe rând, se făcuse seară deja când m-au lăsat să plec, reţinându-mi însă buletinul, spunându-mi că nu au terminat încă cu mine şi că au să mă mai cheme.

Abia am urcat scările până la etajul patru al blocului de lângă cimitir unde locuia fratele meu cu soţia şi cei doi copii mici. Mi se umflaseră tălpile şi mă dureau.

Geta, cumnată-mea s-a îngrozit când m-a văzut tot umflat la faţă, m-a poftit înăuntru şi mi-a zis să rămân la ei până mă refac, ca să nu mă vadă părinţii în halul ăsta. În noaptea aceea bătăile miliţienilor au continuat în coşmarurile mele şi m-am trezit cu perina plină de sânge. Îmi cursese sânge pe nas şi trecuse prin faţa subţire de bumbac, impregnându-se în perină.

A doua noapte le-am mai distrus o perină când din nou mi-a dat sângele pe nas. Numai noaptea începea să curgă, aşa că preventiv, Geta a învelit a treia perină cu o folie de plastic peste care a pus o faţă

de perină cum făcea şi la copiii mici când voia să prevină udatul patului. Erau foarte îngrijoraţi de starea mea şi se trezeau cu schimbul noaptea ca să vadă de mine.

După câteva zile mi-am mai revenit şi am ieşit în oraş. Încă mă mai dureau tălpile de la picioare. M-am întâlnit cu Adi Metea care m-a invitat să merg cu el la bunicii lui de la Turnişor, lângă Sibiu. Am acceptat şi aşa am ajuns a doua zi cu trenul la Sibiu.

Urcând dinspre gară către oraşul vechi am zărit în stânga Liceul Pedagogic şi m-am decis pe moment să intru să întreb dacă nu este un loc liber pentru toamnă în clasa a XII-a. Secretara mi-a zis că nu este, dar să scriu o cerere oricum, pentru orice eventualitate, ceea ce am şi făcut.

După alte câteva zile m-am întors la Balşa, unde am rămas tot restul verii, ajutându-i pe ai mei la muncile câmpului.

În vara aceea am primit ordin de încorporare cu valiza, pentru începutul lunii septembrie, lucru care m-a îngrijorat foarte tare. Asta însemna un an şi ceva de armată, cel mai probabil la „diribau", adică la munca forţată ca de ocnaş. Acelora care aveau tentative de trecere de frontieră la activ nu le era permis să facă armata la armă, şi mai în toate cazurile erau trimişi la muncă la Canalul Dunăre - Marea Neagră.

Salvarea mea a venit pe neaşteptate când am primit o scrisoare din partea secretariatului Liceului Pedagogic din Sibiu prin care eram anunţat că cererea mea de înscriere la liceu a fost acceptată.

Deja era începutul lunii septembrie, 1980.

Am ajuns la Sibiu şi mi-am făcut înscrierea la liceu, unde am aflat că locul vacant se crease prin faptul că unul din elevi pe nume Gunter plecase definitiv în Germania cu toată familia, după ce li se aprobase cererea de emigrare depusă cu mulţi ani în urmă. Am cerut o adeverinţă care să ateste faptul că sunt elev înscris la scoală. Am mers la Orăştie, mi-am recuperat buletinul şi m-am pregătit să devin din nou elev.

La Deva, în ziua încorporării în armată am fost singurul care nu s-a prezentat cu valiza de lemn, aşa cum cerea regulamentul.. Am ajuns în faţa comisiei de încorporare şi le-am prezentat adeverinţa că sunt elev. Ştiam că nu pot fi încorporat în armată dacă aveam încă acest

statut. Ofiţerul de încorporare, un om mai în vârstă cu părul cărunt, pe nume Moise, s-a uitat lung la mine şi m-a întrebat:

-Ai vrut să treci fraudulos frontiera?

-Da, am răspuns eu şovăitor, ridicând din umeri, am fost prins la graniţa cu Iugoslavia.

S-a uitat răsfoind într-un dosar:

-Mai vrei să fugi?

-Nu, nu mai vreau să fug, a fost o prostie din partea mea..., a fost răspunsul meu ferm.

Acesta i-a dat un cot colegului de lângă el, arătând zâmbind spre mine:

-Uită-te atent la ăsta, dacă acuma îl las din mână, anul viitor nu-l mai vedem pe-aici. Pun pariu că nu trece anul, şi ăsta-i fugit din ţară... Pariu pe cât vrei tu...Hai, du-te acuma la şcoală... şi să- mi trimiţi şi mie o vedere... de dincolo, a adăugat el, chicotind.

N-am uitat niciodată cuvintele lui, care mi-au redat într-un fel încrederea în mine atunci. La experienţa lui, desigur are ochi să-i deosebească pe cei care au să reuşească, mi-am zis eu în timp ce părăseam centrul de recrutare.

Aveam deci în faţă încă un an de zile în care puteam să-mi pun la punct un plan de fugă."

Liceul de la Sibiu

Iată-mă din nou elev la liceu în clasa a XII-a la secţia de Arte Plastice, într-un nou oraş, înconjurat de colegi noi, curioşi să afle cât mai multe despre mine.

Încă de la început nu am avut reţineri în a-mi povesti colegilor de şcoală despre intenţiile mele de trecere a frontierei, lucru pe care l-au acceptat imediat fără preconcepţii, doar eram în inima ţinutului săsesc, în Sibiu, un oraş în care lucrul acesta nu era ceva straniu.

Liceul Pedagogic din Sibiu era atunci într-o fostă mănăstire medievală, Mănăstirea Ursulinelor, situat în perimetrul fostei cetăţi medievale a Sibiului. Împreună cu un coleg, Lucian Cătană, cu care m-am împrietenit repede, am început să explorăm locurile interzise din fosta mănăstire şi am ajuns în cripta din subsolul clădirii în care fuseseră depuse rămăşiţele călugăriţelor ursuline. Erau în jur de treizeci de morminte săpate în piatră, sigilate cu câte o placă de metal

şi toate aveau numele de familie Ursulina. Căutam să găsim un craniu după care să putem face studiu la desen, dar în singurele două morminte care erau desfăcute, tocmai craniile lipseau. Se pare că mai fuseseră şi alţi profanatori înaintea noastră pe-acolo. Cu Lucian am petrecut momente de neuitat savurând şi încercând sa interpretăm poeziile lui Mircea Dinescu. Apăruse în acel an un volum de versuri scrise de Dinescu, care apoi fusese retras din librării, pe care noi îl aveam şi pe care încercam să îl descifrăm ca pe o Biblie în care erau scrise în mod atât de subtil toate sentimentele noastre faţă de societatea în care trăiam. Îl iubeam pur şi simplu şi-l consideram cel mai curajos poet contemporan cu noi.

Paralel cu clasele de pedagogie, în liceu se preda şi în limba germană. Se numea Secţia de Limbă Germană. Nu mi-amintesc să fi fost şi băieţi, cred că era în exclusivitate o secţie de fete. Majoritatea erau eleve provenite din familiile de saşi din zonă, dar era şi o fată pe care o chema Camelia care se înscrisese la secţia de germană cu toate că era din familie de români. Părinţii ei voiau ca ea să înveţe bine germana, considerând că ar avea un viitor mai bun făcând pedagogia în limba germană. Aveam acelaşi drum spre casă, după ore, prin Parcul Sub-Arini, de-a lungul zidului vechii cetăţi a Sibiului, şi ne împrietenisem între timp. Ne cunoscusem la Cercul de Teatru al Liceului, unde luam împreună ore de actorie cu cunoscutul actor al Teatrului de Stat Sibiu, Nae Floca Acileni.

Într-una din zilele acelea superbe de primăvară plimbându-ne prin parc i-am destăinuit Cameliei intenţiile mele de fugă din ţară.

…

Orele de cultură generală le făceam împreună cu elevii de la secţia de muzică, patru zile pe săptămână. Restul de două zile aveam ore de specialitate, respectiv alternativ ore de pictură, desen şi modelaj în lut.

Una dintre colegele de la muzică cu care m-am împrietenit era cântăreaţa de muzică uşoară, deja ajunsă vedetă de televiziune pe atunci, Elena Cârstea. Chiuleam împreună de la anumite ore, stând la taclale la o cafea, la barul restaurantului „Împăratul Romanilor”. Ne plăcea faptul că barmanul, un tip mai în vârstă cu perciuni stufoşi, foarte pedant, avea un magnetofon în bar la care veşnic cânta muzică simfonică.

Era locul unde puteam să ne destindem şi să vorbim nestingheriţi. Am întrebat-o ce crede despre visul meu de a fugi peste graniţă. După cum mă aşteptam, ştiind-o ca fiind o fire nebunatică de pe- atunci, Nela (aşa-i spuneam ei atunci) m-a încurajat.

- John, dacă poţi, nu ezita să o faci. Am să fug şi eu într-o zi, mi-a destăinuit ea devenind deodată foarte serioasă, o să aştept să fac un turneu dincolo cu vreo trupă, şi-o să rămân acolo, ai să vezi. Aici nu pot fi eu însămi. Mi se impune ce să fac şi ce să cânt. De-ai şti cât mă cenzurează...”

În anul 1981 părăsește România şi se stabileşte definitiv in Statele Unite ale Americii, cu statutul de refugiat politic.

„Mai aveam trei conserve, câteva firimituri de pâine şi câteva înghiţituri de apă. Am mâncat o conservă de peşte, după care am săpat cu mâinile o groapă în care am ascuns cutia goală. Tot acolo am găsit, în timpul zilei, şi urme lăsate, se pare, de alţi fugari înaintea noastră; cutii goale şi ruginite. După un timp am adormit toţi trei, eram obosiţi din cauza nopţii nedormite de dinainte.

Ne-am trezit dintr-o dată înconjuraţi din toate părţile de o turmă de oi. Ne-am afundat în frunzele veştede din jurul nostru, întinşi pe spate şi ne-am acoperit cu crengi şi frunze. Hotărâsem că dacă ciobanul ne va descoperi, să sărim, să-l atacăm şi să-l imobilizăm, punându-i un căluş în gură. Ne gândeam că cineva o să-l găsească acolo după ce noi vom fi trecut.

…

Era un întuneric plumburiu, apăsător, simţeam cum pluteşte în aer moartea. Era aproape patru dimineaţa, destul de frig la acea oră, şi îmi simţeam sudoarea rece curgându-mi pe frunte. În liniştea aceea aşteptam în orice clipă să aud un strigăt spintecând noaptea: „Stai, stai că trag...!” Nu aş fi stat. Am spus întotdeauna că atunci, în determinarea mea de a trece, aş fi preferat să mor pe fâşie decât să mă predau.

Am mers tiptil, ca nişte feline în noapte, spre necunoscut, neştiind ce ne aşteaptă. Deodată ne-am trezit în faţa unor colaci de sârmă ghimpată, împrăştiaţi în faţa noastră, după care se putea vedea un gard înalt, cam de vreo trei metri din sârmă ghimpată foarte bine întinsă. Deasupra de gard se vedea lucind un fir de sârmă, la fel ca cel

peste care trecusem mai devreme, în porumb.

Eram toţi trei înfriguraţi să ajungem la gard, dar ne-am dat seama că numai cu mare grijă puteam să călcăm peste colacii aceia de sârmă înşiraţi de-a lungul gardului. Eram grupaţi, şi ne-am ajutat unul pe altul să păşim cu grijă peste sârma ghimpată, ca să ajungem la gard, unde era doar loc cât să pui piciorul jos. Eram, practic, aproape striviţi de sârma întortocheată, care se întindea până în gard. Dacă cineva ne-ar fi somat atunci să stăm, nici nu am fi putut face vreo mişcare, aşa eram de prinşi acolo, ca într-o cursă. Ne-am uitat în sus, nu puteam să escaladăm gardul, era foarte înalt, iar ultima sârmă de sus era evident un declanşator de alarmă. Am scos cleştele de tăiat sârmă din buzunarul de la spate şi, cu un efort supraomenesc, am tăiat una din sârmele ghimpate, după care, conştient fiind că nu mai aveam forţa să tai alta, i-am înmânat cleştele lui Vio. Ca şi cum ne-am fi înţeles dinainte, Vio a înşfăcat cleştele, a tăiat şi el o sârmă lângă cea pe care o tăiasem eu şi care sărise în părţi, plesnind zgomotos, şi i l-a dat lui Uţă, care şi el, la rândul lui, a tăiat una. Făcusem acum o spărtură destul de mare ca să ne putem strecura prin gard. Rând pe rând, am ajuns dincolo de el. Nu ştiam dacă ne mai aştepta vreun alt gard, dar din poveştile unora, reieşea că în unele locuri existau mai multe rânduri de garduri, aşa că eram pregătiţi.

După vreo patru-cinci metri, am trecut din nou peste un mic drum bătătorit, după care imediat am ajuns la marginea a ceea ce părea a fi un hău negru care se deschidea în faţa noastră. Nu ştiam dacă este o prăpastie sau un canal cu apă, aşa că am mers precaut spre el cu paşi mărunţi. Eram toţi trei unul lângă altul, la marginea fâşiei negre, lată cam de cinci metri, din pământ proaspăt arat, a hotarului propriu-zis dintre ţări. Ne-am prins toţi de mână, emoţionaţi. Am şoptit fascinat:

- Fâşia!

Am vrut să ne năpustim peste ea, dar i-am tras de mână, şoptindu-le la ureche, în timp ce inima îmi bătea cu putere:

- Hai să mergem cu spatele, să creadă că a trecut cineva dinspre Iugoslavia la noi, astfel nu o să ne caute nimeni dincolo în curând. M-au ascultat, şi cu paşi mari şi împrăştiaţi, am trecut fâşia graniţei române,mergând cu spatele, ţinându-ne de mâini, într-o solidaritate neaşteptată, generată de euforia momentului.

Dincolo de fâşie am nimerit în tufişuri de spini care ne ajungeau până la brâu, dar peste care am trecut cu paşi mari, călcând pe ele fără să atingem pământul. Încă simţeam în spatele meu pericolul românesc, ca pe un monstru care fugea după mine într-un coşmar din care nu mă puteam trezi, şi parcă simţeam o mână care vrea să mă apuce şi să mă tragă înapoi. Pur şi simplu parcă înotam peste păduricea aceea de spini. La un moment dat, am prins în mână o vietate rece, alunecoasă, pe care am aruncat-o într-o parte cu o iuţeală de care nu ştiam că sunt capabil. Nu ştiu ce a fost - şopârlă, broască, şarpe...

După un mic urcuş am ajuns la poalele unui deal pe care era porumb. Dar nu mai era porumb furajer, era mai înalt decât noi, verde, sănătos. Ne-am oprit.

- Băieţi, am trecut, zic eu bucuros, scoţând busola, de-acum tot ce trebuie să facem este să ţinem direcţia spre vest şi să nu ne abatem de la ea, pentru că au fost cazuri când frontiera făcea o buclă şi cei care au trecut au crezut că fusese fâşie falsă, cea peste care trecuseră, şi au ajuns din nou în România. Eu cred că asta a fost fâşia bună, dacă mai dăm de una, nu o trecem, dar o să ţinem direcţia pe care ne-o arată busola.

Ne-am aşezat puţin jos, eram frânţi de oboseală dar prea fericiţi ca să o simţim.

Abia acum am îndrăznit să mă uit înapoi spre ţara de unde fugisem. Am avut sentimentul că evadasem dintr-o închisoare mare, care se numea România, şi în care rămăseseră toţi pe care-i cunoşteam. M-am gândit la Liviu. Oare pe el l-au prins?

Se vedeau încă luminile vămii, undeva, jos, în dreapta noastră. A început să se cuibărească în mine senzaţia că aici unde sunt nu mă mai pot ajunge grănicerii români, nici Jakab, nici miliţienii din Deva. Lângă mine Uţă urina uitându-se şi el spre România:

- Mă piş pe tine, regim ceauşist...că acuma suntem liberi!

Deja nu mai vorbea în şoaptă. Începea să se lumineze un pic, şi m-am uitat la ceas, era patru şi douăzeci de minute. Ne-am ridicat şi am mers prin lanul de porumb, atenţi să nu ne abatem cumva în stânga sau în dreapta. Am zărit un ziar pe jos. Era momentul să vedem dacă într-adevăr suntem în Iugoslavia sau nu. Speram din tot sufletul să nu

fie „Scânteia”. Am rămas uimit; ziarul era scris cu litere chirilice, şi prima senzaţie era că am ajuns undeva în Rusia, aşa cum tot le spuneam eu lui Vio şi Uţă... În momentul următor mi-am dat seama că iugoslavii foloseau alfabetul chirilic. Învăţasem limba rusă la şcoală timp de trei ani, şi ştiam să descifrez literele chiar dacă nu ştiam ce înseamnă. Am răsuflat uşurat. Eram într-adevăr în Iugoslavia. Am dat apoi de un stâlp de curent electric. Ne-am uitat pe plăcuţa pe care trebuia să scrie Atenţie, pericol de moarte. Pe ăsta scria din nou ceva în alfabetul chirilic. Nu mai încăpea îndoială, eram în Iugoslavia.

…

Am văzut deodată în faţa noastră două rânduri de gard de sârmă ghimpată. Nu erau întreţinute, erau ruginite, dar încă pe poziţie. Nu erau prea înalte, ne ajungeau doar până la brâu.

-Sunt gardurile frontierei cu Austria, a zis careva din grup.

-Mai degrabă arată ca nişte garduri din timpul războiului mondial, am zis eu, seamănă cu cele din filmele documentare cu nemţi.

-Cred că e şi una, şi alta, zise Hans, îndemnându-ne să le sărim. Ne-am apropiat înfriguraţi de ele, sărindu-le unul câte unul, destul de greu, pentru că panta era abruptă. După vreo cincizeci de metri am mai dat de un gard pe care de asemenea l-am trecut. M- am uitat de-a lungul lor, se vedea cum unduiesc de-a curmezişul dealului, cât vedeam cu ochii. Ne-am oprit să ne sfătuim ce o să facem mai departe, dar fiecare avea o altă opinie, la urma urmei, nu eram un grup organizat dinainte şi nimeni nu accepta să primească ordine de la altul. Am hotărât totuşi că trebuie să stăm toţi împreună şi să ţinem direcţia spre vest, fiind siguri că soarele, care dădea acum să răsară, avea să rămână tot timpul în spatele nostru.

În faţa noastră se ridica semeţ un munte pe care, în depărtare, se vedeau încă pete de zăpadă. Hans ţinea greu pasul cu noi, restul eram toţi mai tineri şi mai în formă. Urcam în şir indian, ajutându- ne unii pe alţii unde era mai dificil. Nu m-am uitat niciodată înapoi spre Iugoslavia, voiam să mă îndepărtez de ţara aceea cât mai repede, să uit că am trecut pe-acolo. Totuşi, gândeam eu, trebuie să le fim recunoscători că au făcut gestul acesta conspirativ, neconvenţional de a ne aduce la graniţa cu Austria. Am ales să ţinem ca direcţie ceea ce părea să arate ca un pas între doi munţi. Am căzut toţi de comun acord

că suntem undeva în coada munţilor Alpi care despart Iugoslavia de Austria. Eram undeva, foarte sus, la o înălţime de unde se putea vedea departe, jos în vale, ceva ce părea a fi un şir de sate. În jurul nostru se căscau nişte prăpăstii ce păreau a fi fără fund. După ce am mai mers cam un kilometru am ajuns într-un loc ce părea îngrijit de mâna omului. Într-adevăr nu la prea mare distanţă se înălţa o clădire ce arăta ca o şură imensă. Era din lemn, un fel de cabană uriaşă, acoperită de şindrilă scorojită de vreme. Obloanele de culoare albă ale ferestrelor erau închise, probabil că cineva încă dormea pentru că era încă foarte devreme.

Ne-am apropiat şi am bătut în fereastră. Hans a primit misiunea să întrebe despre direcţia către Viena. Între timp, am zărit dincolo de gardul de lemn, în curte, o maşină. M-am apropiat cât am putut de tare să văd ce numere are. Când am observat numerele negre scrise cu litere albe, am explodat:

-Suntem în Austria, suntem liberi! Am reuşit, suntem oameni liberi! A ieşit la geam cineva morocănos, care, ştergându-se la ochi, i-a răspuns ceva lui Hans, arătând cu mâna în jos, spre dreapta noastră . Hans se întoarse spre noi:

-A zis că Viena e departe, foarte departe, dar că o să găsim o localitate dacă mergem în direcţia aceea.

Săltam de bucurie, eram într-o ţară liberă, de unde nu ne mai dădea nimeni înapoi. Reuşisem. Am uitat că mi-era foame şi sete, am uitat că eram rupt de oboseală. Eram fericit.

Am început coborâşul care era acum mult mai uşor de suportat. Făcusem aproape cinci kilometri de alpinism prin acei munţi, hainele mele deja zdrenţuite de la graniţa cu România arătau acum jalnic, îmi simţeam capul vâjâind ca după o noapte nedormită de chef, dar aveam pe faţă întipărit un zâmbet născut din adâncul fiinţei mele, întreţinut de sentimentul unui om care a atins şi a realizat imposibilul, sentimentul de om liber, cu toate că nu ştiam atunci, exact, ce anume înseamnă asta.

… am primit înştiinţarea, prin avizier, că suntem programaţi la interviul cu consulatul american, eu, Uţă şi Vio, pentru săptămâna care urmează.

-Atenţie mare la ce răspunsuri le dai, am fost avertizat de colegii

de lagăr, cei de la Consulatul American sunt nişte extraordinari psihologi. Ca pe o carte deschisă au să te citească.

Am să fiu eu însumi, mi-am propus eu, nu vreau decât să-mi construiesc viitorul în ţara visurilor mele, Statele Unite. Cu ce-aş putea să greşesc?

Primul intervievat a fost Vio. Când a revenit în lagăr, ne-a spus că el crede sigur că a fost respins.

-Nu m-au pus să semnez nici o hârtie, a spus el dezamăgit.

Ştiam toţi că trebuia să fi semnat o hârtie prin care îl trimitea la vizita medicală dacă ar fi fost aprobat.

A doua zi eram prezent în clădirea Consulatului American din Viena, pentru interviul meu. Linda, profesoara de engleza, îmi spusese să iau cu mine diploma de completare a cursului pe care-l urmasem când mă duc la interviul de la consulat.

Am susţinut interviul în limba engleză, la sugestia lor, cu toate că era de faţă şi un translator.

Am fost întrebat de ce vreau să emigrez în Statele Unite şi nu în altă ţară.

Răspunsul meu a fost fără ezitare:

-Pentru că Statele Unite, în opinia mea, este ţara care se confundă cu definiţia de libertate. Mi-am riscat viaţa ca să fiu liber. Acolo vreau să trăiesc. Am fost cât se poate de sincer.

M-au întrebat apoi ce am de gând să fac după ce ajung acolo.

-O să-mi continui studiile şi o să lucrez.

Mi-au mulţumit, am semnat o hârtie şi mi-au zis că o să fiu anunţat printr-o scrisoare de decizia lor.

La înapoiere, Uţă mi-a zis că le-a spus, fiind la rândul lui sincer cu ei, că i-a fost frică să mai stea în România, fiind convins că ar fi ajuns în puşcărie ca unii prieteni de-ai lui din Deva.

După câteva zile primeam răspunsul. Fusesem admis pentru emigrare în Statele Unite. Uţă şi Vio au fost amândoi respinşi.

În aceeaşi zi i-am scris o scrisoare pastorului din Portland, Oregon, Nicky Pop pe care mi-l recomandase tata în scrisoare. Am fost cât se poate de sincer scriindu-i despre situaţia mea, despre faptul că părinţii mei fac parte din acelaşi cult religios ca şi el dar la care eu nu am aderat. Îi spuneam că am fost acceptat de Statele Unite pentru

emigrare şi îl rugam dacă poate să-mi facă o sponsorizare pentru care i-aş fi rămas recunoscător.

…

Începusem să ieşim din iarnă, care fusese una grea, perioadă în care nu se găsise de lucru nicăieri şi bântuisem cafenelele din Viena, găsind ici-colo câte un client pentru portretele mele schiţate în cărbune.

Cochetam zilnic cu avizierul de la poartă sperând să-mi văd numele pe lista celor puşi pentru transport. Liviu se înscrisese pentru Statele Unite dar încă nu fusese programat pentru interviu.

Într-o dimineaţă de luni mi-am regăsit numele pe avizier, printre restul de polonezi programaţi pentru transport pentru data de 23 Martie.

„World Council Of Churches" mi-a plătit biletul de avion, sumă pe care am promis, semnând o notă, că o voi returna într-un an de zile de la sosirea în America. I-am promis lui Liviu că voi încerca să-i conving pe cei din Philadelphia care-mi făcuseră sponsorizarea sa-i facă şi lui, ca să putem fi împreună, în acelaşi loc.

La ora cinci dimineaţa, pe 23 Martie 1982, un autocar aştepta să ne ia din curtea lagărului şi să ne ducă la aeroportul de lângă Viena.

Mi-am luat rămas bun de la cei din camera 64 A. I-am îmbrăţişat pe toţi, pe rând, în liniştea aceea matinală, urându-le să aibă şi ei noroc la rândul lor, mai departe. Aveam la mine cinci dolari şi o sacoşă mica cu câteva lucruri personale strânse în cele şapte luni petrecute în lagăr. La urcarea în autocar i-am spus lui Liviu că-i voi scrie prin ce voi trece în călătoria mea spre America.

Unul din funcţionarii W.C.-ului mi-a înmânat un plic mare, galben, sigilat, care conţinea documentele mele de imigrare şi o coală de film cu radiografia pulmonară făcută cu câteva zile înainte. Mi s-a dat o plasă mare cu inscripţia şi sigla „I.C.M.", „Intergovernmental Committee For Migration" în care am pus plicul, şi care mi s-a spus să o ţin tot timpul cu mine şi la vedere, fiind obiectul după care urma să fiu recunoscut. (Acum, după aproape treizeci de ani, încă mai păstrez acea plasă). Pe piept mi s-a lipit o etichetă cu autoadeziv pe care scria destinaţia Philadelphia, Pennsylvania, iar lângă ea mi-au pus o insignă rotundă cu iniţialele „I.C.M.". Mă simţeam ca un colet ambulant dar eram cuprins de febra anticipării împlinirii unui vis

pentru care suferisem şi trecusem prin multe, şi eram pregătit să trec prin orice pentru a-mi atinge scopul.

Am zburat cu un DC10 de la Viena la Londra unde urma să facem o escală de două ore în aşteptarea legăturii pentru New York.

Avionul s-a rotit de două ori deasupra Londrei, timp în care căpitanul ne descria cele ce vedeam dedesubt: Aveţi în stânga dumneavoastră Marele Turn al Londrei cu Big Ben-ul lui, în dreapta aveţi palatul cutare şi cutare, în stânga se poate vedea Wimbledon-ul, şi aşa mai departe. Ne-am bulucit toţi pe hublourile mici ale avionului ca să vedem importantele puncte de atracţie ale Londrei, ca nişte turişti curioşi. În afară de ovalul verde al marelui stadion, Londra se vedea de sus ca o imensă reţea arhitecturală de clădiri de piatră impresionante.

În aeroportul din Londra am schimbat cei cinci dolari şi mi-am cumpărat un hamburger şi o vedere pe care i-am scris-o lui Liviu:

„Până la Londra a fost un zbor minunat, m-am simţit bine, am stat la geam. Am primit ceva de potol şi ne-a dat ţigări (5) HB. Mă simt bine acum auzind numai engleză. Pe transport a mai fost o familie de români şi am stat împreună. Îţi voi mai scrie. PA!

John

Plasa „I.C.M". pe care fiecare imigrant o primea şi trebuia să o aibă asupra sa când era pus pe „transport".

Din Londra am fost urcaţi la bordul unui Boeing 747 cu zborul numărul 103 al companiei Pan Am, acelaşi zbor care urma să fie ţinta unui atac terorist şase ani mai târziu, în urma căruia avionul a explodat deasupra Scoţiei şi s-a prăbuşit peste oraşul Lockerbie, omorând toţi cei 259 de pasageri.

De data aceasta locul meu era în partea dreaptă a avionului, lângă cel de la geam. În dreptul meu, pe rândurile din mijloc, stăteau patru sau cinci poloneze cu care am putut sta de vorbă pe parcursul zborului.

- De cât timp ai plecat din Polonia?, m-a întrebat una dintre ele, după ce au râs toate la bancul pe care îl spusesem.
- Sunt din România, nu din Polonia, am spus eu, mirat că nu-şi dăduseră seama că nu sunt polonez.

-Am crezut că eşti plecat de mult timp din Polonia la studii, şi de

aceea vorbeşti poloneza cu accent, mi-au spus, mirate şi ele de faptul că învăţasem atât de bine să le vorbesc limba.

După câteva ore de zbor, căpitanul avionului, un bărbat înalt şi chipeş îmbrăcat în uniformă albastră de pilot, a ieşit din cabină şi a venit printre pasageri salutând pe unii şi pe alţii în timp ce trecea pe lângă ei. Când a ajuns în dreptul meu, s-a oprit, mi-a întins mâna şi m-a întrebat în engleză dacă sunt polonez. Era uşor de înţeles că sunt emigrant din cauza etichetelor care îmi erau lipite pe piept. I-am răspuns că nu, nu sunt polonez ci român. Mi-a zâmbit şi mi-a urat să am noroc în noua mea ţară şi în viaţa care mă aşteaptă pe viitor, după care s-a reîntors în cabină. M-am simţit foarte privilegiat pentru faptul că a vorbit cu mine, toţi din jurul nostru fuseseră atenţi la noi şi auziseră conversaţia.

Când avionul a ajuns undeva aproape de coasta Americii, m-au cuprins emoţiile şi am simţit un nod în gât. Vedeam sub noi pământul ţării pentru care riscasem să mor şi suferisem atâtea nedreptăţi. M-am gândit atunci la cei care au murit în apa Dunării sau împuşcaţi pe frontiera României cu sârbii. Îşi doriseră, probabil, să vadă exact ceea ce vedeam eu acum din avion, coasta ţării care simboliza garanţia libertăţii depline. M-am simţit din nou privilegiat, de data asta de soartă.

Când avionul a coborât mai jos, căpitanul ne-a spus în difuzoare să ne uităm în partea dreaptă a avionului ca să vedem Statuia Libertăţii. O bună parte din cei din avion s-au îngrămădit în partea dreaptă a avionului făcându-mă pentru o clipă să cred că avionul s-a balansat prea tare din cauza lor. M-am uitat şi eu şi am văzut Statuia Libertăţii înălţată maiestuos în mijlocul micuţei insule de la marginea New-York-ului. Vedeam cu ochii mei împlinindu-mi-se unul din visele pe care îndrăznisem să cred că le pot face să devină realitate.

Când avionul a aterizat pe pistă, toţi pasagerii au aplaudat îndelung, ca la finalul unei piese de teatru reuşite. Am închis pentru câteva momente ochii şi mi-am permis, fraudulos, să cred că o parte din aplauzele acelea ar fi şi pentru mine, la încheierea a ceea ce fusese un drum atât de anevoios spre libertate. La ieşirea din avion, o stewardesă negresă, mai plinuţă, amabilă şi zâmbitoare cu toată lumea, le ura la despărţire fiecăruia să aibă o zi plăcută în continuare

şi le mulţumea că au zburat cu Pan Am-ul. Când am ajuns în dreptul ei, s-a uitat la mine şi mi-a zis pe un ton părintesc, cu o voce groasă, caldă şi prietenoasă: „Good Bye,...and... Good Luck.” Îmi urase „Noroc”, ştiind că mă aşteptau, ca imigrant, noi încercări grele într-o lume nouă pe care nu o cunoşteam, în care îmi trebuia, probabil, noroc ca să răzbesc, şi de la care nu ştiam exact la ce să mă aştept. Nu i-am putut răspunde pentru că instantaneu ochii mi s-au umplut de lacrimi. Atât de mult m-au mişcat atunci cuvintele acelea spuse de ea la despărţire, încât, făcând câţiva paşi şi simţind sub picioare cimentul aeroportului Kennedy, am plâns ca un copil cu capul sprijinit de perete.

Ajuns la capătul terminalului la care eram, în învălmăşeala aceea, mi-am auzit strigat numele. Era un român care lucra ca translator pentru organizaţia W.C.C., împreună cu încă doi sau trei funcţionari care încercau să coordoneze grupul de emigranţi. Erau atenţi şi ne selectau dintre pasageri folosindu-se de etichetele noastre de pe piept, atât de vizibile, şi de plasele „I.C.M.”pe care le căram în mâini. S-a uitat pe o listă, apoi a confruntat cu ce scria la mine pe piept. S-a întors către colegul lui:

-Pe ăsta scrie că se duce la Philadelphia, dar la mine este trecut că merge în Portland, Oregon.

-Păi dacă merge în Portland, atunci trimite-l în Portland, i-a răspuns celălalt, văzându-şi mai departe de treabă. Atunci omul cu lista în mână mi-a smuls de pe piept destinaţia Philadelphia şi mi-a lipit o altă hârtie cu destinaţia Portland, Oregon. M-am simţit din nou ca un colet poştal într-o staţie de triere, fără niciun cuvânt de spus. Ceea ce mă îngrijora acum un pic era faptul că nu ştiam dacă la Portland cineva ştia de schimbarea aceasta bruscă a destinaţiei mele, şi mă întrebam dacă mă aşteaptă acolo cineva sau nu. Se pare că sponsorizarea făcută de Nicky Pop ajunsese cumva să fie valabilă doar din New York şi nu din Viena, dar asta acum nu mai conta, eram bucuros că merg la cineva care ştia ceva, cât de cât, despre mine.

Zborul din New York până în Portland a durat în jur de şase ore, aproape la fel de mult ca cel transoceanic. Am ajuns acolo seara în jur de ora zece, unde, spre mirarea mea, mă aşteptau în jur de cincisprezece tineri români apropiaţi de vârsta mea. De cum am ajuns

în dreptul lor, mi-au urat „Bun venit acasă”, ceea ce a făcut să mi se umple din nou ochii de lacrimi. Unul mi-a smuls din piept hârtia scrisă şi insigna de emigrant, m-a prins prieteneşte de după cap şi mi-a spus „nu mai ai nevoie de astea, acum eşti printre prieteni, eşti de-al nostru”.

Nu-mi venea să cred câţi oameni m-au aşteptat acolo, eram copleşit de emoţii şi nici nu puteam să zic nimic, mă gâtuia o senzaţie de plâns. Erau tineri din biserica română proaspăt înfiinţată de pastorul Nicky Pop care îşi făcuseră deja o obişnuinţă să aştepte în aeroport pe noii veniţi pe care acesta îi sponsoriza din lagărele de refugiaţi. M-am simţit pe moment puţin vinovat, gândindu-mă că aceşti tineri credeau că sunt şi eu pocăit ca şi ei, dar am răsuflat uşurat, când, stând de vorbă chiar cu Nicky Pop care venise şi el acolo să mă aştepte, mi-a explicat că ei nu fac diferenţă între cei care s-au întors la Domnul şi cei care nu au facut-o încă.

M-a luat cu el în Oldsmobile-ul lui mare de culoare maro, şi în cele douăzeci de minute cât a durat drumul până în oraş, Nicky Pop mi-a redat încrederea că există români cărora le pasă unii de alţii chiar dacă sunt departe de ţară, undeva la capătul pământului, pe coasta de nord-vest a Americii. Primise scrisoarea mea din lagăr prin care îi solicitasem ajutorul şi apreciase sinceritatea cu care-i explicasem situaţia mea.

În seara aceea m-a prezentat noii mele gazde, o familie din Sibiu pe nume Stinea, mamă şi fiu. Băiatul, pe nume Nicu, era mai mare cu trei sau patru ani ca mine şi mi-a spus că îi amintesc de fratele lui mai mic, Daniel, care rămăsese în ţară şi de care îi era tare dor. În seara aceea familia Stinea m-a aşteptat la masă cu o porţie de sarmale româneşti calde, proaspăt gătite. Nicu fusese taximetrist în ţară şi rămăsese cu mama lui în Israel, după ce fuseseră acolo în vizită la nişte rude, şi emigraseră mai târziu în Statele Unite cu o lună sau două înaintea mea. În seara aceea Nicu Stinea mi-a destăinuit că el merge la biserică la pocăiţi, dar el nu-i chiar pocăit, că-i place să mai fumeze câte o ţigară, la care eu i-am arătat pachetul de “Milde Sorte” din buzunarul salopetei mele de blugi. Zâmbind, mi-a arătat pachetul lui de Marlboro, şi făcând schimb de ţigări, am iesit tiptil din casă să tragem o ţigară. Mă simţeam din nou ca la şcoală când ne feream de profesori

să nu ne vadă fumând dar era o senzaţie care mă făcea, însă, să-i accept autoritatea doamnei Stinea şi să o respect ca atare. Îmi făcusem, prin fiul ei, primul prieten în America.

Eram atât de nerăbdător să dau cu ochii de noua lume în care eram, încât la prima oră a dimineţii am ieşit afară să arunc o privire. Eram într-un cartier mărginaş al oraşului Portland, numit Troutdale, un fel de country side, echivalentul unui sat din vecinătatea unui oraş de la noi.

Primul american pe care l-am întâlnit, un bărbat roşcovan cu o mustaţă deasă care a ieşit din aceeaşi scară a clădirii în care stăteam şi noi, m-a salutat vesel, ca pe un vechi cunoscut de-al lui, şi m-a întrebat ce cred despre ziua aceea atât de frumoasă de dimineaţă. M-am uitat în jurul meu să fiu sigur că sunt eu cel căruia-i vorbeşte, şi am îndrugat uimit câteva cuvinte, aprobându-l că-i într-adevăr, o zi splendidă.

Pentru mine chiar era."[7]

În 1987 devine cetățean american și locuiește următorii 20 de ani în S.U.A. Revine în România în 2004. În prezent este Președinte al Uniunii Artiștilor Plastici Profesioniști din România, Filiala Deva.

Expoziţii și activitate artistică:

Expoziţie de grup – Casa de Cultură a Studenţilor, Sibiu, 1981;

Expoziţie de grup, - Portland State University, Lincoln Hall, 1982;

Expoziţie lucrări portretistice, - Movieland Wax Museum, Buena Park, California, Iulie 1983;

Expoziţie personală de pictură şi lucrări în pastel şi grafică – Galeria de Artă „Augustana", Portland, Oregon, USA, 1984;

Expoziţie personală permanentă de lucrări portretistice – Portland Saturday Market, Portland, Oregon , U.S.A.,1984 – 1988;

Expoziţie personală de pictură şi pasteluri, - Job Opportunity Bank, Portland, Oregon, U.S.A., 1989;

Expoziţie de grup, Salonul Artelor Vizuale 2010 al Uniunii Artiştilor Plastici Filiala Deva - Teatrul de Artă, Deva, Decembrie 2010;

Expoziţie personală de pictură – Galeriile de Artă Forma din Deva – 17 Octombrie 2011;

Expoziţie de grup – Salonul Artelor Vizuale Hunedorene, - 19

[7] Din: John Pîrva – „Memoriile unui FRONTIERIST" Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2011.

decembrie 2011;

Expoziție personală de pictură – Galeriile de Artă „Agora”, Reşiţa - 28 feb 2012;

Expoziție de grup, Salonul Internațional de Arte Vizuale Deva „Griul ca Formă” Galeriile de Artă Forma, Deva– 28 Mai 2012;

Expoziție de grup „Natură Statică”, Galeria Artex din Rm. Vâlcea – 28 Feb 2012;

Expoziție de grup „Erotic Art”, Galeriile Fondului Plastic din Târgu Jiu – 18 Mai 2012;

Expoziție de grup, Deva, Foierul Teatrului de Artă Deva, – 14-05-2013;

Expoziţie de grup „Glissando”– Salonul de iarnă a Artelor Vizuale Hunedorene, - 18 decembrie 2013;

Expoziţie de grup „Târgul de Artă 2013” – Sala de expoziţii a Casei de Cultură a Studenţilor din Petroşani – 19 decembrie 2013;

Expoziţie de grup „Focus/Puls”, Galeriile de Artă „Arcade 24”, Bistriţa – 24 Iunie – 21 Iulie 2014;

Expoziţie de Grup, Casa de Cultură „Lucian Grigorescu”, Medgidia – 9 August 2014;

Expoziţie personală de pictură „ORGANIK” – Galeriile de Artă „Forma”, Deva – 30 Octombrie 2014;

Expoziție de grup „Tabăra Bigăr – Berzasca 2014” – 5 Decebrie 2014 – Galeria „Agora”, Reșița;

Expoziţie de grup, Salonul Artelor Vizuale Hunedorene 2014 „EMERGENT” – 22 Dec.2014, Galeriile de Artă Forma, Deva;

Expoziţie personală de pictură – Teatrul „Tony Bulandra”, Târgoviște – 27 Februarie 2015;

Expoziţie de grup, „PREZENTUL CONTINUU” – 1 Aprilie 2015 - Galeriile de Artă „Five Plus”, Viena, Austria;

Expoziţie personală de pictură – Sala PATRIA a Filarmonicii din BRAȘOV - 28 Aprilie 2015;

Expoziţie de grup de artă vizuala– „Fabricat în Romania” ediția a 3-a, 17 - 30 Iunie 2015, Pallas Mall Iași, Sala Atrium;

Expoziţie omagială de grup „Prezentul Continuu”, 18 Decembrie 2015 – Galeria de Artă Forma, Deva;

Expoziţie de grup „Primăvara Pascală”, 21 Aprilie 2016, Galeria de Artă Hunedoara;

Expoziţie de grup „Micul Prinț”, 14 Mai 2016, Muzeul de Artă Satu

Mare;

Expoziție de grup „Semn Solar” 7-27 Iunie 2016, Muzeul de Artă, Satu Mare;

Expoziție de grup „CONTRAST 2016”, Salonul Artelor Vizuale – „Galeria de Artă Forma,Deva;

Expoziție de grup „Maestri ai artelor vizuale - Salon National – Filarmonica Brasov, 11-02 /11-03 2017;

Expoziție de grup „Salonul National de pictură Mogoșoaia 2017” 13-05 / 4-06 2017, Centrul Cultural , Palatele Brâncovenești de la Porțile Bucureștiului;

Expoziție de grup „Bienala Internațională de Pictură, Grafică și Sculptură „Meeting Point” – 13 Oct 2017 – 30 Ian 2018 – Galeria de Artă Delta Arad;

Expoziție de grup „Remember 30 ani” Galeriile de Arta Hunedoara – 24 Noiembrie 2017;

Expoziție de grup „Salonul Artelor Vizuale Hunedorene – ALB-NEGRU 2017” Galeria FORMA – Deva;

Expoziție personală de pictură „#Identity” 24.05.2018 - Galeria de Arta Forma – Deva;

Expoziție de grup Salonul National de Arta 1918-2018 – Galeriile de Arta Alba Iulia 29 Nov. 2018;

Expozitie de grup „Pro Centum” Salonul Artelor Vizuale Hunedorene, Galeria „Forma” Deva 18 Ian 2019;

Expoziție de grup Salonul International de Arta 2019 Galeria de Arta Hunedoara 2019;

Expoziție Colectiva „Ion Barbu & Friends - Ordinul Castilor Colorate” Galeria Forma Deva, 18 Mai 2019;

Expoziție de grup „Artisti sibieni si invitati” in cadrul FITS 2019 - Muzeul Bruckental, Sibiu 2019;

Expozitie de grup „Romanța Trecutului”, Galeria de Arta Hunedoara, 4 Octombrie 2019;

Expozitie de grup „Salon 2019 – Epilog” Galeria Forma , Deva, 27 Noiembrie 2019;

Expozitie personala „Deva Jazz Festival 2020” Deva, 27 August 2020;

Ezpozitie de grup „Uvertura” Galeria Nationala de Arta Forma Deva 31 August 2020;

Expozitie personala „Duality”, Bucuresti – Galeria „Căminul Artei”, 5 Octombrie 2020;

Expozitie de grup „Salonul Interjudețean de Arte Vizuale ale Filialei UAP Sibiu 2020”;

Expozitie de grup „Conurbatia”, Galeria de Arta Hunedoara - 30 Ianuarie 2021;

Expoziţie personală de pictură Ecce Mundo” 18 Ianuarie 2021 - Galeria Nationala de Arta Forma, Deva;

Expoziție de grup „Sibiu Contemporary Art Festival” 10.09 – 31.10 2021;

Expoziție de grup Colectia Vrancean „53 Pictori Contemporani” 10.12. 2021 Galeriile „Alfa” Bacău;

Expoziție de grup „Interferente” editia a X-a, Galeriile de Arta „Stefan Luchian” ,Botosani, 2.10 2021;

Expoziție de grup „Salonul National de Arta 2021” 30.11.21 Sala Unirii si Galeria de Arta, Alba Iulia;

Expoziție de grup Muzeul National de Arta Contemporana 2021, SNAC Bucuresti 2021;

Expoziție Internationala de grup „Shaanxi China” 25 Noiembrie 2021 China;

Expoziție de grup „Salonul de iarna Perpetuum” Galeria Nationala de Arta Forma Deva 2021;

Expoziție personală, John Pârva, Sinagoga din Orăștie, septembrie 2023.

Tabere de pictură și Simpozioane de Creație

Tabăra de Pictură Văliug, (Martie - 2012, August – 2013);

Simpozionul Internațional de Artă „Factum-Brașov 2014”, (Iulie – 2014);

Tabăra Internațională de Pictură „Lucian Grigorescu”, Medgidia, (August– 2014);

Tabăra de Creație „Campina, dragostea mea”, Câmpina, (August – 2014);

Tabăra de Creație „Berzasca 2014”, (August – Septembrie 2014)

Tabăra Internațională de Pictură „Vlaicu Ionescu”, Călimănești (12 – 27 Iulie 2015);

Tabăra de Pictură Partizani (Delta Dunării, 20 – 27 August 2016);

Tabăra de Creație „Fenomenul Harman” August 2021, Brasov;

Tabăra de Creație „CitadelArt” Deva, Septembrie 2021;

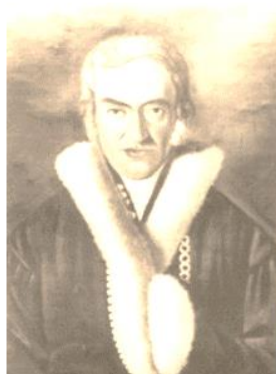
Lucrări în colecţii particulare din Austria, Statele Unite ale Americii, Franţa, Japonia, Algeria, China și România.

Referințe:

Biografia personalității prezentate;

John Pîrva – „Memoriile unui FRONTIERIST” Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2011.

Daniel Joseph Leonhard



Naturalist, geograf, pastor.

S-a născut la 23 mai 1786 la Sibiu, fiul notarului provincial și membru al consiliului, Johann Andreas Leonhard. Bunicul lui Martin Friedrich Leonhard a fost cel mai tânăr senator din Sibiu de origine saxonă și a condus în al doilea război cu Silezia împotriva prusacilor fiind prizonier de război a murind în prizonierat la Görlitz în 1745. Tatăl său a murit în 1791, mama lui sa se recăsătorește în 1794 cu judecătorul regal la Sebeș, Daniel Joseph Leonhard se mută la familia tatălui său vitreg.

Determinarea dezvoltării sale spirituale aici a fost îngrijirea părintească a profesorului său, Samuel Hammer, cu care a făcut drumeții pentru observarea naturii. Liceul îl face la Sibiu fiind și bibliotecar al școlii. În 1809 a trecut examenul de maturitate. Apoi a studiat teologia și istoria naturală.

Ca rezultat al condițiilor politice nefavorabile din Europa, Consistoriul din Sibiu nu ia permis să studieze în Germania până la începutul anului 1810. Cu pașaportul eliberat la Cluj, el a plecat mai întâi la Viena, unde a sosit la 20 martie. După ce a întârziat eliberarea pașaportului său în Germania de luni de zile, Leonhard a decis să-și înceapă studiile la Viena și să audă prelegeri importante.

Aici sa dedicat în mod intens studiului teologiei și științelor naturii. O importanță deosebită pentru el au fost prelegerile din zoologia și istoria naturală ale celebrului naturalist Johann Fr. Blumenbach.

La mijlocul lunii aprilie, Leonhard și-a început călătoria de la Göttingen.

La 1 iulie este profesor de liceu la Sibiu. În același timp, și-a început studiile la „Sistematica mammalium ac avium transsilvanicum enumeratio”, pe care a trebuit să o prezinte în timpul examenului său titularizare din 26 februarie 1812. Lucrarea lui Leonhard este prima descriere sistematică a speciei mamiferelor și a speciilor de păsări din Transilvania, bazată în principal pe propriile observații și investigații.

În anul 1818 a apărut în Sibiu manualul său principal de promovare a cunoașterii Transilvaniei . Această carte de 398 de pagini, la care a atașat și o hartă a Transilvaniei, este alcătuită din trei părți.

Din noiembrie 1818 Leonhard predicator, iar din februarie 1819 Vespersprediger în biserica parohială din Sibiu.

Pe 17 octombrie 1819 a fost ales ca pastor la Broos (Orăștie). Ca atare, în anii următori a contribuit semnificativ la dezvoltarea economică și socială a acestui oraș comercial din Transilvania.

Dintre realizările sale extraordinare se poate numi construcția noii biserici protestante din Orăștie. Aceasta a fost făcută sub îndrumarea sa și în conformitate cu planul său din iulie 1820 - septembrie 1823. În mai 1830, Leonhard a fost ales decan al capitolului Orăștie.

În această calitate, el a dezvoltat timp de 34 de ani o activitate benefică, care oferă un exemplu interesant al eficacității adesea atât de versatilă a pastorilor transilvaniști-saxoni. El a acordat o atenție specială școlii evanghelice, de foarte multe ori el a apărut în timpul orei în sălile de casă, monitorizând, săptămânal, munca și progresul elevilor și a profesorilor. Când nu aveau materiale didactice cumpăra sau, de multe ori, le făcea cu propria mână.

De asemenea, ca decan al capitolului Broos, pentru care a fost ales în martie 1830, Leonhard a înființat un fond de pensii pentru văduvele și orfanii clerului, cărora unii văduve și orfani au trebuit să le datoreze ușurarea lor; și a încercat cu succes unitatea dintre comunitățile de sași și maghiari.

A fost absorbit în muzică de la începutul tinereții până a murit.

La 1 iulie 1853 a murit în Orăștie, unde a lucrat timp de 34 de ani merituos.

Referințe:

Daniel Joseph Leonhard „Memorii din viața mea";

Lexiconul scriitorului Siebenb. Germană de Josef Trausch, Kronstadt 1870;

EA Bielz, „Daniel Josef Leonhard. Imaginea de viață a unui pastor și savanți saxoni la începutul acestui secol" în calendarul folcloric al Transilvaniei pentru anul 1883;

Herbert: Leonhard, Daniel Josef, în: Allgemeine Deutsche Biographie 18, 1883;

Articole de Benigni Transsilvaniájában (Szászváros I mit seiner Ungebung Geschichtliche dargestellt von der bis zu der Gründung merkwürdigen Schlacht am Brotfelde 1480.).

Ion Valeriu Todea



Avocat, deținut politic, președinte al muzeului din Orăștie.

S-a născut în 24 mai 1904 în satul Balșa, în familia preotului Nicolae Todea. A urmat scoală elementară în sat, apoi la Zlatna, iar studiile liceale le-a început la Colegiul Reformat Kún care a fost preluat după 1919 devenind Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie.

A fost absolvent al Facultății de Drept din Cluj, promoția 1934. A obținut titlul de Doctor în Drept în 1937.

S-a căsătorit cu Olivia Jura, fiica preotului Vasile Jura din Sibișel (lângă Orăștie). Din căsătorie a rezultat o fiică, Todea Ileana Olivia, născuta în Orăștie la 28 iunie 1943

A fost avocat între 1935-1939, judecător în perioada 1939-1952 și notar de stat, 1952-1958, în Orăștie.

În 1958 a fost arestat și încarcerat ca deținut politic, fiind grațiat la 15.04.1964, prin Decretul 176/1964. Ca în anul 1983 să se dispună reabilitarea judecătorească prin Sentința 17817/1983.

Între 1964-1970 a fost muzeograf la Muzeul de Artă Populară Orăștie, ian în anul 1970 s-a pensionat.

În afara preocupărilor de specialitate, s-a ocupat de literatură (scriind poezie și proză), de cercetare istorică și arheologică, de etnografie și folclor, fiind un pasionat culegător de folclor muzical.

A fost întemeietorul al Muzeului din Orăștie[8]. A condus un timp muzeul în calitate de președinte al Colectivului de Organizare, fără nicio remunerație, îmbogățindu-l continuu prin munca sa personală, depusă în paralel cu cea profesională, a donat o bogată colecție arheologică și etnografică.

A fost membru activ al Cenaclului literar „Liviu Rebreanu" din Orăștie și al Casei de Cultură (lector cu probleme de istorie, literatură și artă populară).

Pe tărâm literar a scris multă poezie:

Cântec și vis, Tipografia „Solia Dreptății", Orăștie, 1937;

Postum „Florile gândului", Editura „Mirton", Timișoara, 1993;

Lacrimi (culegere cu poezii parțial publicate, alcătuite în minte în timpul detenției comuniste și așternute pe hârtie după eliberare);

Sub stindardul Revoluției (culegere de poezii scrise la Timișoara în 1989).

Fiind pasionat de natură și de fauna munților, a scris volumele:

Vraja munților;

Povestiri vânătorești.

A fost colaborator permanent al revistelor „Carpați" și „Almanahul de vânătoare". A colaborat și cu revista „Sargeția", editată de Muzeul județean Deva.

Cercetări etnografice:

Obiceiuri străvechi în ținutul Orăștiei – Jocul Călușerilor (culegere cu texte publicate în Revista de Etnografie și Folclor București;

[8] Având o poziţie centrală în Piaţa Aurel Vlaicu, în clădirea cu numărul topografic 1, fosta Casă a Sfatului, muzeul este rodul iniţiativei unui grup de localnici entuziaşti care în luna mai a anului 1952 au constituit un „colectiv voluntar" format din 27 de persoane în frunte cu magistratul Ioan Valeriu Todea, avocatul Gelu Emil, profesorul Ioachim Rodean şi Aurel Ivănescu. Un larg sprijin a fost oferit de către domnul Octavian Floca, pe atunci director al Muzeului Judeţean Deva. Pentru înzestrarea muzeului instituţii de seamă şi persoane pline de înţelegere şi-au înscris numele pe lista donatorilor. Au venit în sprijinul muzeului şcolile din localitate, Muzeul Regional Deva, Combinatul Minier de la Brad, etc. În vitrine şi dulapuri s-au reunit un număr de 800 exponate, între care vizitatorii puteau vedea materiale din primele epoci ale vieţii umane şi până în zilele noastre.

Farmecul satului – monografie folclorică, 1983 (descrie datini, obiceiuri, superstiții, portul popular, strigături și colinde din satul Balșa;

La nedeie – scenetă în trei acte, 1956;

Lele de la Orăștie – scenetă, 1957.

În viață, a trecut prin suferințe morale și fizice, executând șase ani de închisoare politică în regimul comunist, în condiții umilitoare și inumane. A fost membru al Asociației foștilor deținuți politici și a colaborat la publicația acesteia, „Memento” din Timișoara.

A decedat în 15 martie 1993, la Timișoara.

Recunoștințe:

În iunie 1968 i s-a conferit medalia Meritul Cultural clasa a II-a.

Referințe:

„Un secol de poezie în orașul Paliei”, Editura Emma, 2012, Orăștie.

Sorin Ioan Deaconu



Conferențiar, doctor inginer.

S-a născut la 25 mai 1965 în Orăștie. A urmat cursurile Liceului „Aurel Vlaicu” din Orăștie, promoția 1984, iar în perioada 1984-1989 cursurile Institutului Politehnic „Traian Vuia“ din Timișoara, Facultatea de Electrotehnică. Ca student a participat la olimpiade naționale de Mecanică și Bazele Electrotehnicii. După absolvire a fost repartizat la Întreprinderea Electrometal din Timișoara biroul investiții și ulterior la atelierul de proiectare tramvaie.

Din februarie până in septembrie 1991 a ocupat, prin concurs, postul de preparator la disciplina Mașini electrice la Facultatea de Electrotehnică din Timișoara, Catedra de Mașini, Acționări și Utilizarea Energiei Electrice .

Din octombrie 1991 s-a transferat pe post de preparator la Facultatea de Inginerie din Hunedoara la Catedra de Electromecanică. În 1994 am ocupat postul de asistent iar în 1997 postul de șef lucrări la

Catedra de Electrotehnică.

Și-a susținut la Universitatea „Politehnică” Timișoara în 1998 teza de doctorat în domeniul Inginerie Electrică, având titlul „Studiul generatorului electric reglabil fără perii”.

Este căsătorit din 1991 și are un băiat și o fată născuți în 1992 respectiv 1995.

Din anul 2000 până în prezent ocupa postul de conferenţiar la Departamentul de Inginerie Electrică și Informatică Industrială la aceeași Facultate.

Activitatea didactică este desfășurată la discipline din domeniul ingineriei electrice (Mașini electrice, Acționări electromecanice și tracțiune electrică, Convertoare statice, Mașini și acționări electrice ,Convertoare statice performante , Sisteme avansate de mașini și acționări electrice), la ciclul Licență și Master. A elaborat ca autor principal sau coautor 21 cursuri universitare , îndrumătoare de laborator și culegeri de probleme.

Și-a desfășurat activitatea științifică în domeniul mașinilor electrice, acționărilor electrice cu turație variabilă, tracțiunii electrice și a convertoarelor statice. A participat la 14 granturi și contracte de cercetare din care la 8 a fost responsabil de proiect. Rezultatele acestei activități au fost valorificate și în elaborarea, ca unic autor sau coautor, a peste 150 articole științifice în reviste de specialitate și în volumele unor manifestări științifice din țară și străinătate.

Este membru al IEEE (Societatea Internațională a Inginerilor Electricieni și Electroniști), membru AGIR (Asociația generală a Inginerilor din România) și membru AAIR (Asociația pentru Automatizări și Instrumentație din România).

A publicat 20 de cărţi şi peste 200 de articole la conferinţe naţionale şi internaţionale şi în jurnale cu profil de inginerie electrică.

Participarea la conferințe i-a permis să viziteze: Florida cu orașele Orlando și Miami, Texasul cu orașele Houston, Dallas și San Antonio, Australia cu Sydney și Melbourne, Singapore, Thailanda, Asia Mică, Insula Rodos și multe țări din Europa (Polonia, Cehia, Slovacia, Grecia, Turcia, Austria, Elveția, Liechtenstein, Franța, Spania, Portugalia, Andora și Italia). Aceste deplasări i-au permis contactul cu lumea științifică în domeniul Ingineriei Electrice dar și cu civilizațiile

de pe diverse continente, a parcurs zone locuite și sălbatice și a putut face o comparație cu ce avem la noi acasă. Există oameni care trăiesc mult mai rău decât noi chiar în ţări socotite dezvoltate. Cei mai mulţi săraci i s-a părut că sunt în SUA. Am fii o țară cu mult mai bogată dacă am lua ce este bun de la toți și să ținem de lucrurile valoroase pe care le avem (produse autohtone , peisaje fără gunoaie și tot felul de reziduuri, terenuri agricole lucrate din câmpie și până în vârf de munte, tradiții și port popular, cântece populare, ospitalitate, cinste, omenie, bunătate). Nu suntem cei mai buni dar nici cei mai răi așa cum ni se sugerează în fiecare zi pe majoritatea canalelor media.

Relația student – profesor. Are o vechime de 28 ani în învățământul superior și a avut întotdeauna o relație de legătură sufletească cu toate generațiile de studenți. I-a considerat pe toți ca pe niște colegi mai tineri. A organizat peste 30 excursii de studii începând din 1998 și până în prezent cu prilejul cărora s-au vizitat aproape 100 de obiective industriale și economice din domeniul de studiu aflate în aproape toate județele țării. Două episoade i-au rămas întipărite în minte: primul este practica desfășurată timp de 10 zile la Chișinău în Moldova în 2003 cu un grup de 10 studenți și al doilea practica din Parcul Naţional Retezat cu 18 studenți în anul 2000 cu toți aceștia rămânând în relații foarte bune după peripețiile acestor stagii de practică .

Viitorul învățământului superior din țara noastră. Pe lângă dotările și modernizările care au fost făcute în ultimii ani acest proces trebuie continuat pentru a putea prezenta studenţilor cele mai moderne aparate, instalații, programe pe calculator din domeniul lor de studiu. Crede că trebuie ținută o legătură strânsă cu agenții economici pentru a cunoaște necesitățile lor în domeniul cercetării, pentru rezolvare de teme comune în care să fie atrași și studenții prin stagii de practică și prin subiecte pentru lucrările de absolvire . Consideră că pentru finanțarea învățământului superior un procent prea mare este dat de numărul de studenți echivalenți și sunt prea puține fonduri, comparativ cu potențialul, la partea de cercetare. Se insistă prea puțin pe rezultatele practice ale cercetării după finalizarea granturilor.

Ca preocupări extraprofesionale amintește pasiunea pentru obiceiurile și tradițiile neamului nostru . În acest sens a editat două

cărți de colinde și obiceiuri de Crăciun și Anul Nou și a contribuit la apariția unei cărți cu cântece de înmormântare (scrisă de un consătean din Geoagiu-Băi de-a lungul a 50 de ani). Îi plac costumele naţionale , cântecele populare autentice și practicarea agriculturii ecologice în felul în care o practicau străbunii noştri . Este pasionat de asemenea de drumețiile în mijlocul naturii cât mai departe de drumurile asfaltate, nu urmărește televizorul și nu citește ziare care au știri.

Referință:

Biografia personalității prezentate.

Silvia Beldiman



Profesor, scriitoare.

M-am născut în 28 mai, 1954, în Băcăinți, județul Alba, pe atunci raionul Orăștie, regiunea Hunedoara. În inima unei cruci imaginare ce unește Geoagiu cu Șibotul și Apusenii, peste apa Mureșului, cu munții Orăștiei, sălașul Regilor daci. Și în verde m-am născut. O lume verde, ca ochii mamei mele. Asta vedeam când urcam dealul înalt din spatele casei. Și cu asta identificam lumea decupată de orizont și care mi se părea imensă. Nu aveam nicio curiozitate de a trece aceste limite, eram fascinată de cer și de lumină. Și de oameni.

Universul copilăriei mele a fost locul iubirii absolute, iar modelele la care m-am raportat toată viața au fost părinții și bunicii mei, lumea satului cu viața ei lină, rostuită, săpată în memoria zidurilor de piatră. Acolo a fost Academia!

Eram un copil vesel, curios și iscoditor. Nu mi-a scăpat nimic: de la jocurile copilăriei, la frumusețea sărbătorilor și zecile de colinzi pe care le știam pe dinafară, până la micile drame care zguduiau, uneori, comunitatea. Tot ceea ce se desfășura în jurul meu era o lecție implicită de iubire, pentru că așa traduc acum toată truda familiei mele pentru a nu ne lipsi nimic, bucuria cu care își privea mama răsadurile din grădină sau cu care scotea buna, din cuptor, verzarele și pâinea caldă

cu gust de pâine, coaptă pe vatra cuptorului, pe frunză de nuc. Și osteneala Tatălui meu de a face o navetă destul de incomodă, la vremea aceea, pentru a ne face viața mai ușoară. El era meseriaș, învățase blănăria la un meșter din Sibiu, unde a și locuit cu familia lui o vreme. Și cânta frumos! Buna era bună, ca pâinea pe care o scotea din cuptor, iar dârzenia, tenacitatea veneau dinspre Moșu, un om harnic și aspru, care era, cu adevărat „pater familiae”. Și dinspre Mama. Mama mea frumoasă, vrednică, luminoasă și isteață, rămasă orfană de timpuriu și înfiată, „fără acte” de vecinii „de din sus”, Moșu și Buna pe care i-am iubit infinit, ca și când aș fi fost sânge din sângele lor... Era atâta viață în jurul meu și atâta sete în mine de a afla, a ști, de a cunoaște, încât mă mir cum mai aveam timp și să dorm. Toată această bucurie ce-mi cuprindea inima o revărsam înafară prin cântec. Urcam dealul din spatele casei și cântam. Îmi plăcea cum dealurile îmi preluau glasul și mă visam cântăreață. Erau clipe magice. Ca și acelea în care auzeam, în biserica de peste vale, vocea puternică a preotului Miclea ori sunetul clopotelor care între dealuri sună tulburător. Unește cerul cu pământul.

Am cântat prima dată pe scenă la serbarea școlară, pregătită de învățătoarea mea ca un înger blond, doamna Crișan (așa mi-o amintesc!), la sfârșitul clasei întâi, după ce luasem Premiul I, chiar dacă primisem un 7 pe caiet, pentru că nu mi-a prea ieșit bucla la „r” mic de mână și am plâns pentru asta o după-amiază întreagă. Identific momentul acela cu nevoia mea lăuntrică de frumos și corect, căreia circumscriam astfel și școala.

În 1962 cerul meu senin s-a năruit. Colectivizarea bătea la porțile satului, iar noi am luat drumul Orașului. „Izgonirea din Rai” a fost dureroasă. Intram într-o lume nouă, străină, într-o Orăștie în care „domnia” dădea să fie copleșită de „viniturile” de la satele din împrejurimi. Uitându-mă în urmă, constat cu încântare că nu a fost o năvală a unei lumi arhaice asupra orașului civilizat, în care domni și doamne elegante ieșeau la plimbare pe Corso, pe sub castanii uriași, pentru că lumea aceea simplă ce a plecat în pribegie venea cu tot arsenalul de legi morale și nescrise și cu o hărnicie de care întreprinderile orașului au profitat din plin. Și în plus, cu acea dorință nedeclarată de a-și depăși condiția.

Am fost înscrisă în clasa a II-a la Școala Generală Nr. 1 și iubită de neuitata mea învățătoare, doamna Maria Cazan, buna și dreapta mea învățătoare, care mi-a așezat și mie pe creștet coronița de premiantă, în rând cu ceilalți copii sârguincioși, chiar dacă veneam de la țară și intrasem într-o clasă cu mulți copii de „domni". A fost o perioadă în care învățam și cântam (devenisem consacrată!). Și în care așteptam cu nerăbdare sâmbăta, să pot pleca în satul dintre dealuri.

În gimnaziu am avut șansa să am o ca dirigintă pe doamna Cornelia Secărea, o profesoară admirabilă și pedagog minunat, cu care am început practica pedagogică. Da! Mi-a cerut să fac meditații cu elevii mai slabi la învățătură.

Mi-am luat sarcina foarte în serios și am devenit „profesoară"!

În clasa a VI-a a venit în școală profesorul Ioan Filip, datorită căruia liniile orizontului meu din copilărie au primit noi dimensiuni și căruia îi datorez o carieră. Această perioadă s-a desfășurat între învățătură, pasiunea pentru limba franceză, cântec și evadarea spre Băcăinți. Tot atunci am fost trimisă într-o Tabără pentru literatură, la Homorod-Băi, în județul Harghita, la propunerea bunului meu profesor Aurel Ursu, cu care studiam Limba Română.

Au urmat anii de liceu, la „Aurel Vlaicu", din 1969 până în 1973. Și o pleiadă de dascăli eminenți: Nicolae Gheorghe, directorul Emil Neamțu, Petru Baciu, Ioan D. Valeriu Aristotel, Theodor Pascal, Elisabeta Văidean, Ioan Ciolna, Eugeniu Popa, dirigintele nostru, al clasei de Uman și, cea care avea să-mi fie model de eleganță și prestație didactică, profesoara Maria Țipan. În clasa a IX-a, am studiat Limba română, cu profesorul Ioan Dumitru, care mă remarcase de la admitere și care m-a înscris în Cenaclul Literar al liceului. În perioada aceea am citit foarte mult. Și cântam, obținând toate premiile posibile la concursurile școlare, cu doina mea de dincolo de apă... Nu am scris niciodată o poezie, dar vorbeam, pe semne, frumos, pentru că am fost desemnată să adresez cuvântul de rămas bun, la sfârșitul clasei a XII-a din partea umaniștilor. Am luat bacalaureatul cu nota 10 și am dat admitere la Facultatea de Muzică din Timișoara. Un episod amar din viața mea. N-am intrat și, în anul următor, deveneam studentă la Filologie, în Timișoara. Anii de vis ai tinereții mele! Într-un oraș deschis, cultural și cosmopolit, cu o atmosferă cu totul diferită față de

restul orașelor „cuminți” ale patriei socialiste...

Au urmat cursuri strălucite cu G.I Tohăneanu, Iosif Cheie, Eugen Todoran, Livius Ciocârlie, Vasile Crețu, ca să-i numesc doar pe marii profesori și am fost colegă de grupă cu Mircea Bârsilă, de pe atunci recunoscut ca o speranță a poeziei românești. Viața mea se derula între fascinația amfiteatrului și Ansamblul studențesc „Doina Timișului”, al Casei de Cultură a Studenților, cu care, în 1977 am făcut un turneu în Tunisia, cu escală de 3 zile în Paris. Atunci m-am îndrăgostit iremediabil de „orașul luminilor”...

Un an mai târziu am absolvit facultatea cu Lucrarea de Licență „Monografia lingvistică a satului Băcăinți” și am luat post în Sălaj, în satul Românași, alegere făcută după sonoritatea numelui.

Din anul 1979 m-am transferat în Orăștie, la Școala Generală Nr. 2, unde am lucrat 4 ani, apoi la Școala Gen. Nr. 1, școala în care, cu ani în urmă, fusesem eu însămi elevă.

Cariera didactică a fost pentru mine un vis împlinit. Am dăruit școlii tot ce am avut mai bun în ființa mea, mi s-a part și-mi pare și acum că este cea mai frumoasă dintre profesiile posibile, fiind vorba de vocație și mai presus de orice, de iubire. Din pasiune pentru cultura tradițională am organizat ansambluri folclorice și zeci de spectacole, și în calitatea pe care o avusesem la vremea aceea de comandant-instructor de unitate sau președinte al consiliului orășenesc al pionierilor.

Din 1999 până în 2006 am fost directorul școlii. I-am dat un nume, am așezat la intrare bustul dr. Aurel Vlad sculptat de Nicolae Adam, neprețuit prieten al meu și al școlii și am avut în fiecare zi bucuria întâlnirii cu un colectiv didactic excepțional, moștenit de la predecesorii mei, profesorii Aurel Ursu și Miron Simedrea. Împreună am reușit să așezăm instituția printre primele trei școli din județ(conform evaluării inspectoratului școlar).

În 2006 am devenit director al Direcției Județene pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Hunedoara. O experiență nouă, cu lecții de viață puternice, care m-au făcut, deseori, să mă întorc spre trecut, spre valorile pe care le credeam pierdute. Am revenit la catedră în 2008, ca director adjunct la Colegiul Național „Aurel Vlaicu” din Orăștie, de unde m-am pensionat, în anul 2014.

Toată această perioadă a fost una a marilor dezamăgiri, ieșisem din spațiul curat și protector al școlii mele și plonjasem într-o lume schilodită de politic, interese și meschinării, tot mai superficială și mai departe de valorile inculcate de lumea de țărani, din copilăria mea deja îndepărtată.

Dintr-un dor nemărginit de lumea aceea și din mari zbateri interioare s-au născut cărțile mele, la îndemnul profesorului de limba română din liceu, Petru Baciu. Știindu-mă un bun orator, m-a întrebat într-o zi de ce nu scriu. Acesta a fost momentul care a declanșat gândul devenit un debut târziu… Și care n-ar fi fost posibil fără câteva întâlniri de destin: Dumitru Hurubă, Cornel Nistea, Cornel Nistorescu, Aurel Pantea, Gabriel Petric. În această ordine i-am întâlnit pe acești scriitori și oameni de cultură care m-au încurajat, m-au sfătuit și m-au îndemnat să-mi așez numele pe o carte. Dar, înainte de ei toți, a fost talentatul jurnalist, „îndăcitul" Vladimir Brilinsky, cu care am râs și-am plâns, în timp ce reconstituiam un univers, fabuloasa lume a copilăriei mele din Lucarna, primul meu roman.

Din anul 2011 sunt membră a Uniunii Scriitorilor din România.

Am publicat romanele:

Lucarna, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2008;

Pusta, Cluj -Napoca, Editura Limes, 2009;

Sophia, Timișoara, Editura Brumar, 2012:

Dansează și taci, Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană, 2022.

Premii literare:

Sophia- Premiul Cartea anului acordat de Filiala Alba-Hunedoara a U.S.R.,2013;

Dansează și taci- Premiul „Liviu Rebreanu" pentru Proză, 2023;

Premiul„Cartea anului"acordat de Consiliul Județean Alba, Uniunea Scriitorilor din România Filiala Alba-Hunedoara și Biblioteca Județeană „Lucian Blaga" Alba, 28.10.2023.

Referință:

Autobiografia personalității prezentate.

Cătălin Tibori



Actor, filozof, fotograf, scriitor.

S-a născut în 28 Mai 1977 „într-un orășel micuț din România, chiar în inima Ardealului. Cea mai vie amintire a copilăriei mele o reprezintă florile iasomiei din curtea casei care se suprapuneau peste un cer albastru și nespus de frumos. Cea de-a doua amintire este legată de căldura camerei încălzită cu lemne și de șuiratul aspru al vântului de afară în nopțile de iarnă. Am crescut într-un univers îmbibat de imagini puternice care mi-au stimulat creativitatea(imaginatia) să urzească tot felul de povești în jurul lor. Abundența de scenarii din mintea mea, m-au făcut să cred că voi ajunge regizor sau actor. Cu toate acestea, m-am îndreptat înspre un domeniu mai speculativ și mai riguros, iar în anul 2003 am absolvit Facultatea de Filosofie, iar un an mai târziu pe cea de limbi clasice, unde m-a specializat în latină și greacă veche. Deși nu am urmărit să fiu profesor, totuși, am profesat un an în cadrul Univeristății ”Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca unde am predat cursuri de filosofie anitcă, medievală și limba greacă veche. Toată această formare academică mi-a cizelat creativitatea și mi-a oferit profunzime în înțelegerea artei. Inițial am fost sedus de cinematografie și am realizat scurt metraje și spoturi publicitare. Am învățat să filmez, să montez sau să post-procesez iar toată această succesiune de acțiuni m-au determinat să învăț și produse software care mi-au deschis ușa către un orizont amplu de exprimare vizuală.

Cred că fiecare om se naște cu rol, iar misiunea noastră este aceea de a-l descoperi, a-l practica și de a împărtăși cu semenii concluziile călătoriei noastre. Cred cu tărie că human equal human indiferent de sex, etnie sau apartenență religioasă. Mai cred că respectul, libertatea și dreptul la căutarea fericirii sunt caracterisitici esențiale și inalienabile ființei umane.

Ca urmare a studiilor mele cu privire la simetria dinamică, filosofia culorii, a artelor plastice, geometrie și arta dramatică am luat decizia de a realiza o serie de imagini pe care le-am reunit sub titlul

”Dreamland”. Acest proiect are două dimensiuni care vor acționa asupra produsului final semenea unor vectori.

Din perspectivă teoretică mi-am propus ca din fotografii diferite surprinse cu aparatul de fotografiat să creez un univers discursiv cu sens sub forma unor realități alternative. Aplicând regulile simetriei dinamice sau cele de manifestare ale valorației culorii, altfel spus reguli intrinseci picturii, voi realiza un produs fotografic care va fi interpretat din perspectivă plastică. Una dintre cele mai mari provocări este aceea de a extinde spațiul plastic pragmatic bidimensional al unei picturi pătrate, ceea ce ne conduce la cel de-al doilea vector mai sus amintit, cel senzitiv și de impact emoțional.

Bazându-mă pe ideea că formele și corpurile reprezentate în imagine nu se vor opri la rama acesteia, ci că ele vor continua dincolo de ea, în lumea in-creatului (a ceea ce nu este creat), privitorul va fi cufundat în interiorul imaginii și va fi învăluit de toate reprezentările. Astfel, din interior, privitorul, aflat acum într-o poziție activă, va fi cel care va da un sens imaginii vizuale și îi va decripta cele mai subtile înțelesuri. Altfel spus, va fi conștiința care va da existență imaginii și îi va descoperi conceptele abstracte de la care și pentru care a fost creată. În rezumat, mi-am propus să invit privitorul să ajungă la o experiență profund intelectuală în ciuda faptului că percepția vizuală este pur senzorială.”

Activitate publicistică selectivă

„Zamolxes, adică eu”, volum de poezii, Editura Emia, 1998;

„Poema grupului de neuroni catecolaminergici conduși de neînfricatul Artarxerxes față în față cu timpul”, ProVincia Corvina, Hunedoara, 1999;

„Liber cuvântul și-ar fi dorit să fugă și să fie”, proză, în Discobolul, Alba Iulia, 2000;

„Elegia de la Cluj”, poezie, în Tribuna, Cluj, 2000;

„Cine trebuie să dețină puterea supremă în cetate?”, studiu, în volumul „Filosofia politică a lui Aristotel” Polirom, Iași, 2002;

William Ockham, „Despre universalii”, traducere bilingvă latină-română. Traducere, studiu introductiv, aparat critic. (în curs de apariție);

„Dialoguri despre lumea înmărmuritoare”, Catholica, București,

2012;

Orăștie, locul unde s-a născut timpul”, Visul, Orăștie, 2012.

Apartiții media;

1980 – prezent, numeroase apariții la radio și TV.

Teatru:

Rol principal, „Figaro” în „Nunta lui Figaro”, Beaumarchais, 1995, Teatrul Satyricon, regizor Titiana Zlătior;

Rol principal, „Meșterul Manole” în „Meșterul Manole”, Lucian Blaga, 1996, Teatrul Satyricon, regizor Alexandru Romoșan (FTF, Cluj-Napoca);

Rol principal, ”Gregor Samsa” în ”Metamorfoza”, Franz Kafka, 1996, Teatrul Satyricon, regia Andrea Blaga (ATF Bucuresti).

Filmografie:

Rol principal „Lumea plantelor”, documentar, TVR, 1980;

Rol principal, „Mircea”, în „Muștele”, 2000, film independent, regia Ioan Achim;

„Unité en diversité, Diversité en unité”, film documentar, 2004, Saarbrücken, Germania. Scripting, regie. Colaborare Alexandru Gruian și Ovidiu Katona. Un proiect susținut Commenius;

Rol principal „Fii alături de cei mai buni”, spot publicitar pentru Universitatea Tibiscus din Timișoara, 2005.

Proiecte muzicale:

„Carpe Diem” – 1995 – 2003 – proiect muzică rock. Membru fondator, compoziție, solist vocal, chitară, clape. Participări: 40 de spectacole și concursuri naționale. Apariții radio și TV;

„Des Seindes Contemp. Project” – spectacol ”Visul chimeric” – 2000;

„Syncreto” – proiect de poezie și muzică clasică, 2012.

Referință:

Autobiografia personalității prezentate.

Vilmos Nagy de Nagybaczon



A fost comandant al armatei regale maghiare (1920-1945), ministru al apărării , teoretician și istoric militar, Prima personalitate maghiară care primește titlul medalia și diploma de „Drept între popoare” din partea, Institutului „Yad Vashem”.

S-a născut la 30 mai 1884 în Praid, Harghita, într-o familie de secui cu origini nobiliare Vilmos Nagy de Nagybaczon (sau Nagybaczoni Nagy Vilmos). Situația materială precară a familiei și moartea timpurie a tatălui îi determină familia să se mute la Orăștie. Aici devine elev al Colegiului Reformat Kún, coleg de clasă cu Petru Groza (viitor prim-ministru al României) și de colegiu cu Aurel Vlaicu.

A fost una dintre persoanele care a avut șansa să-l cunoască mai bine pe Aurel Vlaicu. Pe perioada șederii la Orăștie, Aurel Vlaicu a fost găzduit de mama lui Vilmos Nagy, care se întreținea din găzduirea copiilor cu situație materială modestă. Casa lor se pare că a fost pe fosta stradă a Tămășesii, actuala stradă Dominic Stanca.

Nagy Vilmos, dovedindu-se de la început ca unul dintre cei mai eminenți elevi ai liceului, medita pe unii dintre colegi, care îl recompensau cu sume infime. Între ei și pe Aurel Vlaicu, la limba maghiară, fiindcă Vlaicu nu vorbea și scria în această limbă când a venit la liceu.

După absolvirea liceului urmează o carieră militara începută la Academia Militară Regală Ludovica (Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia) apoi la Colegiul Militar Imperial din Viena.

Urcă prin toate gradele din ierarhia militară, până în anul 1942 când Miklós Horthy îi oferă portofoliul de ministru al apărării și șef de Stat-Major al armatei ungare. Din această poziție a încercat să păstreze și să modernizeze ce a mai rămas din armata ungară, să amelioreze condițiile batalioanelor de muncă forțată formate în majoritate din evrei și fidel convingerilor sale a încercat să oprească infiltrarea politicului în armată. S-a opus cererii nemților de deportare a 10000 de evrei la muncă forțată în minele de cupru din Bor, Serbia.

Dreapta extremădin Ungaria, nu era mulțumită de distanțarea sa de o poziție de putere și autoritate, iar după preluarea de către guvernul fascist Arrow Cross , pe 16 noiembrie 1944, la arestat la casa lui Piliscsaba. După ce a fost ținut timp de două zile la Hotelul Lomnic din Svábhegy , care a servit ca închisoare a Crucii Arrow, împreună cu fratele său Béla și alți prizonieri, a fost transferat la închisoarea de la Sopronköhida.

După război și preluarea comunistă din 1948 condamnat pe nedrept, apartamentul său a fost confiscat și pensia sa a fost revocată. Sa angajat ca grădinar și îngrijitor la pepiniera de Pilisi Parkerdő gazdaság. Unde s-a ocupat de plantarea și îngrijirea răsadurilor.

La începutul anilor ′50 a fost invitat la aniversarea a 50 de ani de la absolvirea Colegiului Kún din Orăștie. Invitația a venit din partea fostului coleg de clasa Dr. Petru Groza, atunci prim-ministru al Republicii Populare Române. Nagy răspunde că nu poate participa din pricina lipsei pașaportului și a banilor necesari pentru deplasare.

La insistențele lui Petru Groza pe lângă Mátyás Rákosi, secretarul Partidului Comunist Maghiar, acesta a făcut posibil ca Vilmos Nagy să se poată deplasa la Orăștie pentru a lua parte la reuniune. Mai târziu, tot la insistențele lui Groza, i-a fost redată și pensia.

Ca recunoaștere a meritelor sale din timpul războiului, când și-a folosit puterea pentru a împiedica deportarea evreilor de pe teritoriul ungar, în anul 1965, institutul „Yad Vashem" îi acordă titlul, medalia și diploma de „Drept între popoare". Acest titlu se acordă ne-evreilor (creștini, musulmani, agnostici, atei și de alte confesiuni, convingeri religioase sau apartenențe etnice), care, riscându-și viața, familia și averea, au salvat viața unor evrei în timpul prigoanei fasciste.

Vilmos Nagy a fost primul ungur care a primit acest titlu.

Moare la 21 iunie 1976, la puțin timp după cea de-a 92-a aniversare.

Referințe:

József Károlyfalvi: „Generalul presbiterian: cariera militară și politică a lui Vilmos Nagy din Nagybaczon" (Nagybaczoni-Nagy Vilmos katonai-politikai pályája);

Sándor Szakály: Elitei militare maghiare 1938-1945. Editorii Osiris.

Iunie

Daniel Popa



Profesor, autor de manuale.

S-a născut la 03 Iunie 1972 în Orăștie fiind fiul al profesorilor Eugen și Cornelia Popa. Urmează școala primară în localitatea natală, în 1991 absolvă Liceul Industrial „Aurel Vlaicu" din Orăștie. Studiile superioare la Facultatea de Calculatoare, Universitatea Tehnică din Timișoara în perioada 1991 – 1996.

Din anul 1996 până în prezent este profesor cu grad didactic I la Liceul Teoretic „Aurel Vlaicu" din Orăștie. Iar din anul 2005 până în prezent este instructor CISCO CCNA (curs rețele calculatoare) la Facultatea de Inginerie din Hunedoara.

Printre realizările profesionale se pot enumera:

- „Centrul de Excelență pentru Tineri Capabili de Performanta" Hunedoara diverse activități de pregătire a elevilor;
- Membru al comisiei la olimpiadele naționale de informatică;
- Profesor pregătitor al lotului național de informatică;
- Membru al comisiei naționale de jurizare la concursul „Infoeducație";
- Membru al comisiei de organizare a concursului „AcadNet";
- Team leader „Networking Academy Games";

Ca Hobby-uri profesorul Daniel Popa precizează: „lectura, excursiile, școala (doar sunt profesor)".

A obținut diplome ca:

„Advanced Level instructor excelence" eliberată de JES&Co. (parteneri Microsoft din USA);

„Expert Level instructor excellence" eliberată de CISCO,

„Meritul pentru învățământ", eliberată de MEN, etc.

Elevii domnului profesor Popa au avut promovabilitate de 100% la examenul de INFORMATICĂ la bacalaureat an de an, iar media notelor obținute de aceștia a fost de 9,42 în 2017.

Primele experiențe din cariera didactică a lui Daniel Popa i-au relevat diversitatea modurilor în care poate fi recepționată informația pe care o oferă elevilor. Pornind de la aceste constatări a dezvoltat un

sistem de lucru pe grupe, bazându-se pe înclinațiile și aspirațiile elevilor săi. În acest mod, deși lucrează după aceeași programă și le furnizează aceleași informații de bază, metodele de lucru și ritmul acestuia sunt adaptate necesităților elevilor.

În timp, a găsit elevi cu talente deosebite, cu pasiuni pentru domenii care aparent nu au legătură cu domeniul IT&C, cum ar fi desenul sau fotografia. Au reușit împreună să pună în valoare aceste înclinații speciale, înglobându-le în realizarea unor proiecte cu care elevii au câștigat premii importante la concursuri naționale și internaționale.

În ceea ce privește performanța școlară, Daniel Popa își amintește cu plăcere de elevii pe care i-a pregătit și care au reprezentat județul la olimpiada națională de informatică, la concursurile naționale și chiar internaționale, la care unii dintre ei au urcat pe podium. De asemenea, îl bucură și progresele înregistrate la clasă, faptul că toți elevii dumnealui au promovat examenul de Bacalaureat și, mai ales, este mândru de cei care reușesc să își construiască cariere frumoase, indiferent de domeniul de activitate pe care îl aleg.

Activitatea publicistică este de asemenea amplă, astfel în perioada 2003-2004 este redactor la „e-press". Publicând 289 articole/materiale pe didactic.ro.

Autor de manuale:

Daniel Popa, „Manual de informatică și TIC, clasa a V-a", Ministerul Educației, 2017;

Daniel Popa, „Manual de informatică și TIC, clasa a VI-a", Editura Didactică și Pedagogică, 2018;

„Auxiliar Informatică și TIC, clasa a VI-a (aprobat de MEN)", editura Intuitext, 2018;

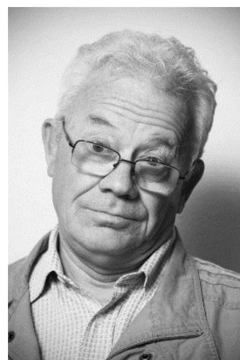
Daniel Popa, „Informatică și TIC - Manual pentru clasa a VII-a" editura Intuitext, 2019.

„Sunt profesor de informatică la Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie. Predau din 1996, dar întreaga mea viață am trăit în mediul educațional deoarece părinții mei, bunicii, unchii au fost profesori. Îmi place să lucrez cu elevii, să îi provoc în realizarea unor proiecte, să lucrez împreună cu ei", spune despre sine prof. Daniel Popa.

Referințe:

Biografia personalității prezentate.

Valentin Uritescu



Actor, scriitor.

S-a născut la 4 iunie 1941, in Vinerea, județul Alba. A învățat la Liceul Aurel Vlaicu din Orăștie, promoția 1959. După două examene la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică trecute cu succes, dar nefructificate din cauza unor conjuncturi nefavorabile, Valentin Uritescu este remarcat de Liviu Ciulei la concursul de la Teatrul Bulandra. Absolvent al Promoției 1963 (clasa Constantin Moruzan) a Institutului de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale".

Și-a început cariera la Teatrul Maria Filotti din Brăila, oraș în care a rămas cinci ani, tot aici și-a cunoscut-o pe soția sa, Valeria - despre care spunea că este este cea mai frumoasă dovadă de dragoste pe care a primit-o vreodată. Valeria e numele ei. Fără ea mor în frig și sărăcie lucie – anul acesta (2019) se împlinesc 52 de ani de la căsătoria lor și 62 de ani de când se cunosc. Se angajeze la Teatrul Tineretului din Piatra Neamț. Chemat de Sandu Lazăr și Ion Cojar în mijlocul trupei, Uritescu declară etapa celor 13 ani (1968 – 1981) drept „cea mai importantă perioadă a vieții sale".

Rolul lui Giles Overreach din spectacolul „Răfuiala" de Philip Massinger îi aduce Premiul Special al Juriului la Festivalul Tineretului (1978).

Valentin Uritescu a avut o intensă activitate teatrală în spectacolele de pe scena Bulandra: „Luna dezmoșteniților" de Eugene O'Neill, „Cabala bigoților" de Mihail Bulgakov, „A treia țeapă" de Marin Sorescu, „Dimineața pierdută" de Gabriela Adameșteanu, „Tartuffe" de Molière, dar și în piesele montate la Naționalul bucureștean: "Avram Iancu" de Lucian Blaga, "Vrăjitoarele din Salem" de Arthur Miller, „Livada de vișini" de A. P. Cehov, „Numele trandafirului" de Umberto Eco, „Nunta lui Krecinski", „Take, Ianke și Cadîr", „Crimă pentru pământ" sau „Patimile Sfântului Tommaso D'Aquino". Importante pentru cariera lui Valentin Uritescu sunt și rolurile din piesele „Ultima noapte a lui Socrate" de Dumitru Solomon, la Teatrul Mundi, dar și „Angajare de clovn" de Matei Vișniec, la Teatrul Levant.

Pleacă de la Teatru Tineretului din Piatra Neamț, unde a jucat primul rol dintr-o drama, in piesa Mai înainte de a cânta cocoșul de Ivan Bukovkan, apoi a jucat in Răfuiala de Phillip Massinger, Nastratin Hogea de Mircea Florian și se mută la București, la Teatrul Lucia Sturdza Bulandra. A fost aici Orgon din Tartuffe de J.B.P. Moličre, Delca din Dimineața pierdută de Gabriela Adameșteanu sau Lagrange din Cabala bigoților de Mihail Bulgakov.

Din 1991 joaca la Teatrul Național. Printre spectacolele in care a apărut se număra: Avram Iancu de Lucian Blaga, Vrăjitoarele din Salem de Arthur Miller, Livada de vișini de A.P. Cehov, Morișca de Ion Luca, Tehnica Raiului de Mihai Ispirescu, Strigoii de Henrik Ibsen, Numele trandafirului de Umberto Eco, Crimă pentru pământ după Dinu Săraru, Take, Ianke și Cadâr de Victor Ioan Popa. S-a retras de pe scenă în urma unui conflict cu Ion Caramitru, director al Teatrului Național.

Debutul pe marele ecran a avut loc in 1981, cu filmul Angela merge mai departe, regizat de Lucian Bratu. A jucat apoi in peste 40 de filme, debuta la televiziune in 1984, cu Eroii n-au vârsta.

Cu o experiență de peste 50 de ani în teatru și film, Valentin Uritescu a dat viață unor nenumărate roluri secundare, pe cât de diversificate, pe atât de ofertante precum Sergentul Șaptefrați din serialul TV „Lumini și umbre” semnat de Andrei Blaier, personaj continuat ulterior în „Noi, cei din linia întâi” în regia lui Sergiu Nicolaescu, Vasile din „Concurs” (regia Dan Pița), Dr. Marcu în „Cel mai iubit dintre pământeni” (regia Șerban Marinescu).

Fără a avea vreun rol principal în cinema, Valentin Uritescu s-a remarcat în zeci de filme dintre care amintim: “Concurs” (regia Dan Pița, 1982), „Ochi de urs” (regia Stere Gulea, 1983), „Întoarcerea din iad” (regia Nicolae Mărgineanu, 1983), „Fapt divers” (regia Andrei Blaier, 1984), „Noi, cei din linia întâi” (regia Sergiu Nicolaescu, 1985), „Flăcări pe comori” (regia Nicolae Mărgineanu, 1987), „A unsprezecea poruncă” (regia Mircea Daneliuc, 1991), „Balanța” (regia Lucian Pintilie, 1992), „Cel mai iubit dintre pământeni” (regia Șerban Marinescu, 1993), „Examen” (regia Titus Muntean, 2003).

Era căsătorit cu Valeria şi au un fiu, actorul şi regizorul Bogdan Uritescu.

„Dacă ar fi să dați timpul înapoi, în ce moment al vieții v-ați opri acum, pentru o vreme? Ați schimba ceva?

Gândul mă duce la anii copilăriei și mă întreb dacă, printr-o minune, nu s-ar putea întoarce și repeta într-o variantă fericită. Dar nu este posibil, în ciuda ori datorită faptului că lucrurile sunt dublate de un sens ascuns. Nu, nu aș schimba nimic. Fatalitatea să fie sensul ascuns?!

Să sădeşti un pom, să îţi faci o casă, să te căsătoreşti, să ai un copil şi dacă mai ai timp să şi scrii o carte. Eu le-am făcut pe toate. La ora actuală aştept să mă duc acolo pâinii, sub iarbă, unde s-au dus toţi strămoşii mei. Nu este o chestie dramatică, dar nu mai am ce face!", spunea Valentin Uritescu.

Actorul Valentin Uritescu a murit la vârsta de 81 de ani, la 17 iunie 2022, după o lungă luptă cu o boală degenerativă.

În lumea literară cu volumul autobiografic:

„Așa sunt eu, prost!", ed. Humanitas, București 2011;

„Să ai grija de cel bun din tine", ed. Humanitas, București 2013, cartea de amintiri dedicata tatălui său;

„Bântuit de viețile altora, memorii", ed. Ars Docendi București 2016.

De-a lungul carierei, a fost distins cu:

Premiul ACIN 1986 pentru rolurile din Noi, cei din linia întâi și Domnișoara Aurica

Premiul UCIN 1991 Momentul adevărului, A unsprezecea poruncă, Rămânerea, Șobolanii roșii

Premiul pentru interpretare masculină, 1986, pentru rolul Sergentul Șaptefrați din „Lumini și umbre", regia Andrei Blaier.

Distincția Ordinul Meritul Cultural în grad de Ofițer, Categoria D – „Arta Spectacolului", 7 februarie 2004, „în semn de apreciere a întregii activități și pentru dăruirea și talentul interpretativ pus în slujba artei scenice și a spectacolului".

A primit Premiul pentru „Întreaga Activitate" la cea de-a XI-a ediție a Galei Premiilor Gopo, pe 21 martie 2017, la Teatrul National din Capitala.

Referințe:

Valentin Uritescu împlinește 77 de ani, 4 iunie 2018, Aurel

Draghici, Ziare.com;

Decretul nr. 36 din 7 februarie 2004 privind conferirea Ordinului și Medaliei Meritul Cultural, text publicat în Monitorul Oficial nr. 172 din 27 februarie 2004;

Actorul Valentin Uritescu lansează „Să ai grijă de cel bun din tine” la Librăria Humanitas de la Cișmigiu, 1 iulie 2013, Medeea Stan, Adevărul, accesat la 8 ianuarie 2014;

A murit actorul Valentin Uritescu. Avea 81 de ani, https://www.libertatea.ro/stiri/valentin-uritescu-a-murit-2-4180614.

Sever Dumitrașcu



Profesor universitar doctor în științe, istoric, arheolog, director al Muzeului Țării Crișurilor.

S-a născut în 6 iunie 1937, în satul Rapoltu Mare. El însuși a mărturisit că fost preocupat încă de mic copil de poveștile legate de meleagurile natale. După terminarea Liceului Decebal din Deva, promoția anului 1956, pașii l-au purtat spre orașul universitar clujean, unde a urmat cursurile Facultății de istorie-filozofie, Secţia de istorie universală antică şi arheologie. Aici s-a făcut remarcat de profesorii săi, iar după absolvire, în anul 1961, a fost reținut la catedra Institutului Pedagogic de trei ani din Cluj, mai apoi transferându-se, în 1964, la cel din Oradea.

A lucrat la această instituția de învățământ superior până în anul 1977, când statul a decis desființarea Facultății de Istorie-Geografie, reluându-și activitatea didactică după reînființarea facultății în 1990, după căderea regimului comunist în decembrie 1989 în România.

În perioada 1972-1990 a fost director şi muzeograf la Muzeul Ţării Crişurilor din Oradea, unde, pe lângă atribuțiile sale administrative, a inițiat evidența patrimoniului, s-a preocupat de organizarea expozițiilor de bază și a numeroase expoziții temporare, dar și de publicarea a nu mai puțin de trei anuare, publicații care sunt de

referință în literatura de specialitate (Crisia, pe domeniul arheologie și istorie - 1971, Nymphaea, pe științele naturii, și Biharea, pe etnografie și artă - 1973) , care au continuat să apară până în prezent cu regularitate.

Activitatea sa se leagă așadar de cele două instituții, de învățământ și de cultură din Oradea (Universitatea din Oradea și Muzeul Țării Crișurilor). Sunt câteva direcţii majore în care domnia sa a activat, anume formarea studenților, cercetările arheologice și istorice, precum și dezvoltarea și conservarea patrimoniului din Crișana.

Fără nicio îndoială, după 55 de ani de activitate, domnia sa se identifică prin tot ceea ce a realizat cu muncă trudnică și tăcută, asemenea țăranului roman, cu istoria Crișanei și, la modul general, cu trecutul neamului românesc, pe care îl iubește organic și firesc. Sunt totuși câteva mari direcţii de cercetare pe care trebuie să le amintim, anume istoria dacilor liberi, continuitatea, formarea limbii și a poporului român, raporturile dintre romanici, români și populațiile migratoare.

Pentru Crișana, studiile și articolele de istorie, cercetările în general, fuseseră realizate îndeosebi de specialiști maghiari, interesați să cerceteze istoria lor, și mai puțin a celorlalți, a românilor. Realitatea era că și în Transilvania, Banat și Maramureș lucrurile stăteau la fel din punctul de vedere al cercetărilor istoriografice. Nu întâmplător, specialiștii care au contribuit la înființarea Universității Daciei Superioare, Ioan Lupaș, Alexandru Lapedatu, Silviu Dragomir, iar, mai târziu, Constantin Daicoviciu, David Prodan, Ioan Moga, Ștefan Pascu etc, au pus bazele unui adevărat program de cercetare a istoriei românilor. Noii profesori ai Universităţii din Cluj au fost preocupaţi să stabilească rolul şi locul Transilvaniei în viaţa istorică românească, individualitatea ei faţă de coroana maghiară, căutată în organizaţiile politice naţionale pe care românii transilvăneni le au avut în evul mediu. Lucrurile au evoluat în direcția stabilită de noii profesori pentru Transilvania, și mai puțin pentru Partium. Aici, doar din 1964, după înființarea Institutului pedagogic, cu secția istorie-geografie, și la un alt nivel, din 1990 (momentul înființării Universității din Oradea), cercetările istorice au avansat, datorită instituțiilor existente de aici, a calităților științifice ale profesorilor de la Institut și

Universitate, a muzeografilor de la Muzeul Țării Crișurilor și a specialiștilor existenți la instituțiile de cultură din județ. Rezultatele cercetărilor prof. Sever Dumitrașcu trebuie analizate și așezate în contextul instituțional al epocii, iar după 1990, în contextul schimbărilor care s-au produs în România.

În ceea ce privește preistoria Crișanei, cu toate că reprezenta o preocupare colaterală pentru profesorul Sever Dumitrașcu, practic și-a legat numele de aproape toate epocile preistorice din arealul amintit (de toate, cu excepția paleoliticului).

Remarcăm interesul său în a cerceta și a găsi explicații pentru transformările care au loc în anumite perioade ale preistoriei, în mod special procesul de indoeuropenizare. Așadar, a fost preocupat de perioadele de tranziție dintre diferitele epoci preistorice, precum trecerea de la eneolitic la epoca bronzului (cultura Baden, Coțofeni) și tranziția de la epoca bronzului la epoca fierului (cultura Biharea). În viziunea arheologului, aceste treceri s-au realizat prin mixarea elementelor locale cu cele venite din afară.

Pentru perioada dacilor liberi și epoca prefeudală, Profesorul Sever Dumitrașcu s-a aplecat în mod deosebit în cercetările sale asupra unor elemente care ar putea explica formarea poporului român şi în teritorii care nu au făcut parte din Dacia romană, dar care s-au înscris cu mai multă sau mai puțină fidelitate în aria locuită de daci. Dedicatul arheolog a întreprins cercetări arheologice în acest areal nord-vestic, în așezările cu dinamica lor permanentă pe văile râurilor din Crișana, în zona montană, piemontană şi de câmpie. Rezultatele cercetărilor arheologice au fost coroborate de profesorul Sever Dumitrașcu cu alte tipuri de surse documentare (documente oficiale, cronici), utilizând metodologii de analiză diverse (metoda comparativă, metoda sincronică, metoda diacronică, analiza în durată lungă, analiza filologică și lingvistică), care l-a făcut să devină un arheolog care-și depășea statutul în lumea arheologilor, iar ca istoric să fie foarte deschis metodelor moderne și contactului cu disciplinele de graniță. Dincolo de toate acestea rămân remarcabile intuiția și viziunea profesorului Sever Dumitrașcu, atunci când vorbim de cercetarea istorică și arheologică.

Temele principale de cercetare pe care le-a urmărit de-a lungul

carierei:

1. Cetățile dacice din nord-vestul și vestul Munților Apuseni. În acest sens amintim săpăturile efectuate la Clit (j. Arad), Marca (j. Sălaj), Săcălăsău nou (jud. Bihor) care arată că dacii din Crișana au participat la războaiele daco-romane din sec. I d.Hr. şi începutul sec. II d.Hr. Crişana nu a fost încorporată Daciei romane şi nici nu a existat o viață urbană. Continuă în schimb viaţa rurală, istoria dacilor liberi (sec. II-III d.Hr.) - pe care savantul i-a cercetat - alături de care pătrund în zona vestică, de câmpie, sarmaţii-iazygi. 2.Așezările dacilor liberi de epocă romană. Evidențiem aici cercetările întreprinse în stațiunile arheologice de la Medieșul Aurit (j.Satu Mare), Cociuba Mare, Tinca (j.Bihor), Moroda (j.Arad).

3. Așezările rurale din nord-vestul și vestul Apusenilor în mileniul I. Cercetările realizate la Biharea, Sânnicolau Român (j.Bihor), Unimăt (j. Satu Mare), Moroda (j. Arad).

În privința activității de la universitate, instituțional, în calitatea domniei sale de șef de catedră la Istorie și membru al Școlii doctorale de Istorie a contribuit, într-un fel sau altul, la angajarea de după 1990 a marii majorități a colegilor tineri, fiind adeptul politicii înțelepte de a-i sprijini pe cei care se aflau la început de carieră. Și-a împărtășit experiențele sale personale, legătura sale cu pământul, cu lumea rurală, cu satul românesc și cu tradițiile sale ancestrale. Patriot, iubitor de neam și țară, niciodată naționalist, spunea adesea „Îmi iubesc neamul, respect toate popoarele, și nu-i urăsc pe ceilalți". În calitatea noastră de istorici, avem o datorie în plus față de neamul nostru românesc, dar și de celelalte popoare vecine de-a le investiga trecutul obiectiv, de-a căuta adevărul cât mai omenește posibil și cât mai aproape de ceea ce a fost și este istoria realitate, istoria-viață, de-a nu accepta instrumentalizarea istoriografiei. Răul uman și răul politic, așa cum l-au definit Hannah Arendt, Nicholas Nagy-Talavera și Tzvetan Todorov nu are granițe etnice, nu este apanajul extremei stângi sau a extremei drepte. Demonii întunericului, despre care vorbea profetic istoricul Nicolae Iorga în anii '30, se nasc și se dezvoltă printre noi datorită nepăsării și a neimplicării civice a celor buni și drepți. Iată, de aici și misiunea magiștrilor, a profesorilor, în special, și a universității, în general, de-a forma profesioniști, caractere și oameni drepți, așa

cum, adesea, clama și dorea profesorul Sever Dumitrașcu.

În acest context, nu ne surprinde faptul că Universitatea din Oradea a reprezentat o instituție pe care a iubit-o cu o dragoste adolescentină, ca la prima întâlnire din anul 1964. Iar generațiile de studenți pe care i-a călăuzit.

Implicat, decenii de-a rândul în cercetări de specialitate desfășurate pe 20 de șantiere arheologice din țară, precum și în colegiile de redacție ale unor reviste de specialitate (Crisia, Biharea, Nymphaea, Analele Universității din Oradea, Seria Istorie-Arheologie, Munții Apuseni) sau în îndrumarea a zeci de doctoranzi, profesorul Dumitrașcu le-a cedat celor din preajmă și instituțiilor pe care le-a condus vremelnic o mare parte a timpului și a energiei sale, componente atât de prețioase pentru viața omului de știință. Astfel, arheologul și universitarul Sever Dumitrașcu s-a impus ca o personalitate reprezentativă a arheologiei și culturii românești, creând o operă impresionantă (21 de cărți și peste 350 de studii și articole publicate în țară și străinătate) prin originalitatea ideilor și prin numărul lucrărilor publicate. Domnia sa a participat de la început la dezbaterea și clarificarea unor probleme fundamentale ale istoriei noastre vechi: dacii liberi, continuitatea daco-romană în vestul spațiului românesc, cetățile dacice din vestul şi nord-vestul Munților Apuseni, investigarea aşezărilor rurale din vestul şi nord-vestul Munţilor Apuseni în mileniul I d.Hr. formarea limbii și a poporului român etc. După eliberarea de povara obligațiilor oficiale și beneficiind de o excepțională vigoare intelectuală și fizică, profesorul s-a dedicat, cu o uimitoare abnegație și eficiență, cercetării științifice.

La data de 2 octombrie 2022, Sever Dumitrașcu a încetat din viață la vârsta venerabilă de 85 de ani.

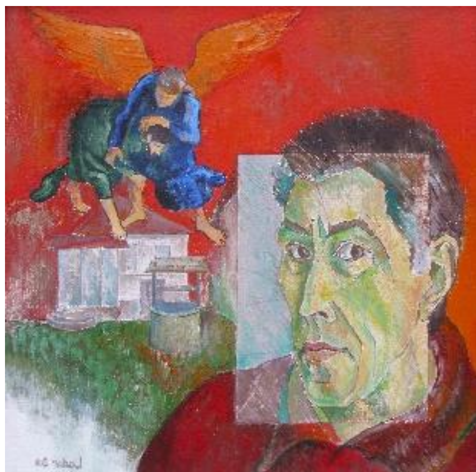
Referințe:

Prof. univ. dr. Sorin Sipos, articolul in memoriam «Profesorul Sever Dumitrașcu (1937-2022) s-a dus în „Împărăția Cerurilor“»;

Florin Sfrengeu, „Arheologul şi profesorul Sever Dumitraşcu la 75 de ani. Aspecte privind activitatea ştiinţifică”, https://biblioteca-digitala.ro / https://mtariicrisurilor.ro;

Universitatea din Oradea, „Lansare volum - In honorem prof. univ. dr. Sever Dumitrașcu”.

Valentin Lădar



Pictor, profesor de desen.

S-a născut la 06 Iunie1954 în Orăștie. Valentin Lădar provine din familia reputatului Preot Sas și totodată unul dintre cei mai citați medieviști Transilvăneni, Albert Amlacher. Școala primară și cel liceal la Liceul teoretic „Aurel Vlaicu” din localitatea natală, promoția 1973, Valentin Lădar studiază artele plastice la București, Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din capitală, secția „desen”, clasa profesoarei, pictoriță și monumentalistă Rodica Lazăr, între 1975-78, lucrând în paralel studii libere cu maestrul Aurel Nedel. Apoi Academia de Arte Vizuale „Ioan Andreescu” din Cluj-Napoca, secția de „pedagogia artei”, 2004-2005.

Cu siguranță, lecțiile generoase ale ,,școlii” maestrului Ciucurencu, dar și contactul, prietenia și colaborarea cu pictorul Aurel Nedel l-au susținut în anii de început ai activității sale, rămânând apoi valori culturale de suflet pentru evoluția sa ulterioară.

Profesor de desen la Scoală Generală din Ghelari, jud. Hunedoara, între anii 1978 și 1985, ca în perioada 1985-1990 să lucreze la Muzeul Etnografic din Orăștie, conservator. Este profesor de desen la Școala Generală nr. 2 (Dominic Stanca), 1990 -2001. Ca din 2001 până la pensionare să insufle dragostea pentru desen predând la Gimnaziul „Dr. Aurel Vlad” din localitate.

Este membru activ al Uniunii Artiștilor Plastici din 1978, filiala Deva-Petroșani, iar ca profesor de educație plastică în Orăștie, bucură o întreagă comunitate cu creația și expozițiile sale, educând și promovând valorile metaforice ale artei, ale picturii. (Expoziții personale la Deva, Orăștie, dar și în Austria-Rust, Germania-Helmstedt sau Franța-Le Noirmont). A participat la tabere de creație, la expoziții de grup și a realizat lucrări de artă monumentală în Orăștie și nu numai.

Alături de pictorul Aurel Nedel am participat la realizarea a două

lucrări de artă monumentală (placaj ceramic din gresie smălțuită), cea de-a doua, „Strămoșii”, fiind montată în Orăștie.

În 1989, într-un proiect colectiv al filialei Deva, am participat la restaurare pictură murală în Tg. Jiu.

Lucrări de decoraţie interioară (pictură murală) după proiecte proprii în Școala Ghelari (1981), Spitalul Municipal Orăștie (1987) şi Școala Germană Deva (1997).

„Bucuria întâlnirii cu pictura lui Valentin Lădar, cu lumea sa de culoare, s-a completat impresionant cu prezența în expoziție a publicului său din Orăștie, colegi profesori, foști elevi, prieteni, alți creatori din zonă. Au venit din iubire să fie alături de artistul pe care-l apreciază și de a cărui artă s-au bucurat ani de zile.

Varietatea tehnicilor și organizarea expresivă a spațiului expozițional i-au permis artistului să expună și câteva acuarele (Cai, Crengi, Portrete, etc.) care completează fericit ,,portretul'' interior al pictorului. Însă autoportretul artistului, concentrează parcă tot crezul său artistic, deschizând prin motivele-simbol îngerul, fondul roșu, casa de sticlă și privirea adâncită în spatii eterice, meditative, noi drumuri ale căutărilor atât de alese ale artistului Valentin Lădar.

Artistul Valentin Lădar a ales după sufletul său o opțiune pentru o exprimare colorată a bucuriei de ,,a fi'', într-o lume unitară, o lume cu un Dumnezeu apropiat, care lucrează creator prin noi și pentru noi, învăţându-ne iubirea, nădejdea, încrederea în destinul nostru binecuvântat. Răspunsul este o adevărată meditație vindecătoare de boli ale absurdului, de frici de tot felul sau de ,,singurătăți'' maladive. Și, nu în ultimul rând, creația pictorului Valentin Lădar ne oferă promisiuni ale exercițiilor sale plastice, deschise unor noi viziuni dinamice, sintetice…, dar purtând aceleași valori de continuitate, de luminozitate și echilibru specifice apartenenței culturale autohtone.”, scria criticul de artă Margareta Catrinu în articolul „Exerciții plastice cu Valentin Lădar” din ziarul Clujean „Făclia”.

Maestrul Valentin Lădar a mai participat cu lucrări de pictură la expoziţiile itinerante organizate în ţară de Uniunea Artiştilor Plastici din România, pictură de şevalet (tablouri ulei/pânză). A participat la tabere de creaţie, la expoziţii de grup şi a realizat lucrări de artă monumentală.

În paralel, participare la expoziţii colective din ţară si străinătate.

Are lucrări în colecţii particulare şi de stat din ţară ca şi în Germania, Austria, Elveţia, Italia, Rusia, SUA, și multe altele.

Închei această prezentare cu răspunsul ce l-am primit oarecând la întrebarea: *„Aveţi aici multe frânturi de suflet cum de… de unde poftă de muncă, când la noi se zice că tot lucrul începe cu o pauză?”*

Răspuns: *Da este şi asta adevărat, dar cei de la care am preluat proverbul (saşi), îl termină întotdeauna cu eficienţă. Diferenţa se vede foarte repede, dacă faci ceva se vede că ai făcut. Dacă stai se vede că ai stat şi atunci ai dispărut din vitrină. Măcar atâta lecţie trebuie să pricepem din aşa zisul capitalism, după care am tânjit atâta. Munca e sigura variantă ca să poţi, mai la urmă, face un mic bilanţ şi atunci poţi spune sigur, asta şi asta s-au întâmplat, asta şi asta le-am făcut.*

Închei cu aprecierea pe care o făcea cândva maestru Aurel Nedel: ***„Valentin Lădar, orice meserie ar fi făcut-o foarte bine!”***

Referință:

Fișă după interviuri cu personalitatea prezentată întocmită de Dan Orghici.

Maria Octavia Țarălungă



Grafician.

S-a născut la 8 iunie 1930 în satul Vaidei, județul Hunedoara. Școala primară o face în localitatea natală iar studiile liceale la Liceul „Aurel Vlaicu” din Orăștie. Este absolventă a secției de grafică - ilustraţii a Institutului de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu”, București, promoția 1955, la clasa profesorului Jules Perahim. Este membră a Uniunii Artiștilor Plastici din anul 1970.

Din 1964 a lucrat la Editura Didactică şi Pedagogică unde a contribuit prin munca de ilustrator la elaborarea a numeroase manuale şcolare pe parcursul a 20 de ani de muncă ilustrând peste 180 de cărţi pentru copii, lucrări auxiliare în limbi străine, diafilme, mape de discuri, planşe didactice etc.

A colaborat cu Editura Didactică şi Pedagogică, editura Ion Creangă, editura Luna, editura All, editura ERC Press, Electrecord, Mondocard, Apimondia, Porto Franco.

Și-a dedicat întreaga viață creației în acest domeniu: grafică de șevalet, litografie, grafică publicitară și ilustrație de carte. A ilustrat sute de cărți pentru copii. Timp de 20 de ani a fost grafician la Editura Didactică și Pedagogică, dar a colaborat și cu alte edituri, realizând ilustrații pentru manuale, reviste și alte materiale didactice.

A realizat expoziţii personale din 1975 la Sala Eforie, Teatrul de Comedie, Hotel Park Mamaia, Sala Municipiului Bucureşti, Teatrul Ţăndărică, Biblioteca din Chişinău, Biblioteca Ion Creangă, Bucureşti, Galeria Simeza, Galeria Artelor, Bucureşti, Galeria ScitArt 2013, Cercul Naţional Militar 2014. Incepând cu anul 2003 a participat anual la Salonul de Grafică Publicitară de la Sala Orizont și la Salonul Bucureştean de Acuarelă.

1986 - Teatrul Ţăndărică; 1994 - Chişinău; 1995, 1996, 1997 - Biblioteca Ion Creangă, Bucureşti; 2006 - Galeria Artelor, Bucureşti (Expoziţia „Popas la Proviţa”).

A susţinut numeroase emisiuni de radio şi televiziune, acţiuni cultural-artistice cu participarea copiilor în biblioteci şi şcoli, a publicat frecvent articole în reviste de specialitate și carti de versuri şi desene inspirate din experienţa vieţii personale. A scris numeroase articole dedicate colegilor de breaslă, a publicat frecvent articole în reviste de specialitate.

Încă din 1955 a fost premiată cu menţiune la Festivalul Internaţional al Tineretului şi Studenţilor de la Varşovia, cu lucrarea „M-am făcut băiat mare” de Nicuţă Tănase.

Mereu apropiată de cei mici cărora le-a dedicat întreaga sa pulsaţie artistică, va rămâne un nume în arta societăţii ilustratorilor care au încântat prin imagini cu candoarea copilăriei și/sau cu umor, încântare apreciată unanim şi la vârstele adulte.

A expus în mod constant la expozitiile din ţară şi din străinătate lucrări de grafică de şevalet, litografii, ilustraţii de carte etc.

A expus lucrări de grafică în Polonia, India, Germania, Republica Modova, Italia.

În 2009 a publicat prima carte de versuri şi desene inspirată din

experienţa vieţii personale; a ilustrat cartea „Legenda Vânătorului şi a viteazului câine Conan”, autor Cristi Dumitrache, Noua Zeelandă

Referințe:

Interviu cu Octavia Taralunga, 1996 , https://www.youtube.com/watch?v=JYi81LqWPkg;

Colectia-Senso-TV-1062/octavia-taralunga/ http://www.sensotv.ro/arte/Colectia-Senso-TV-1062/octavia-taralunga#/0;

Revista BD2 - interviu special cu Octavia Taralunga, http://www.modernism.ro/2011/12/13/o-revista-noua-atelier-bd-nr2/;

Expozitie SCIT ART 2013 https://clubuldepresatransatlantic.wordpress.com/2013/04/03/expozitia-graficienei-octavia-taralunga/.

Sebastian Bornemisa



Publicist, poet, folclorist, traducător, editor, tipograf, deputat, subsecretar de stat la cultură, primar la Clujului.

S-a născutla 12 iunie 1890 în comuna Burjuc (lângă Deva), în familia învățătorului Anghel Bornemisa, căsătorit cu Elena (Lina) Stana. Dascăl în școala confesională, mai fusese căsătorit de două ori, rămânând văduv de fiecare dată. Din cea de-a doua căsătorie mai avea o fată , astfel că tânărul Sebastian și-a trăit copilăria alături de fratele său Longhin și de sora mai mare, Ioana .

Studiile le începe la 7 ani, la școala din localitatea de baștină, iar după doi ani este trimis la școala de stat din comuna Zam, ca să învețe limba maghiară. Aici rezistă doar un an, căci „limba însă nu am putut învăța-o prea bine”. Astfel, este dus la Orăștie, la școala reformată, unde urmează clasele de liceu în anii 1901-1906. A trebuit să plece și de aici, „deoarece Liceul Reformat „Kún” nu vedea cu ochi bucuroși ridicarea băieților de români și le făcea fel și fel de mizerii”. în toamna anului 1906 se înscrie în clasa a VI-a la Liceul „Șaguna” din Brașov.

Fiindcă tatăl său nu putea acoperi cheltuielile de întreținere, liceul îi asigura prânz gratuit la masa săracilor , iar pentru cină și locuință dădea „lecții la băieții înstăriți, care nu învățau prea bine.” în anul școlar 1907/1908 a beneficiat și de bursă din partea Fundației Iuga. Tot în această perioadă își descoperă interesul și talentul pentru poezie. Traduce poezii, dar scrie și el însuşi versuri pe care le publică în Foaie Interesantă (Orăștie), Gazeta Transilvaniei (Brașov), Luceafărul (Sibiu).

În luna iunie 1909 susține examenul de bacalaureat, promovând cu media generală Foarte bine (având un singur Bine la fizică). In toamna aceluiași an se înscrie la Universitatea din Budapesta, unde obține licența în litere (1913) , iar în iunie 1914 obține titlul de doctor cu teza „Háram hazai román költö a XIX század elejéröl” – „Trei poeți români de la începutul secolului al XIX-lea”, cei trei scriitori vizați fiind Ioan Budai Deleanu, Vasile Aron și Ioan Barac. În toamna anului 1913 pleacă pentru satisfacerea stagiului militar la Regimentul 87 Infanterie k.u.k. din Pola. Armata nu îl atrage și decide să renunţe.

În timpul campaniei electorale din 1910 se implică alături de alti studenți în organizarea adunărilor populare în circumscripția Beiuș pentru candidatul național Vasile Lucaciu. Cu această ocazie cunoaște mai mulţi lideri naționali, printre care Ioan Suciu, dr. Ioan Ciordaş și Ioan Moţa. Acesta din urmă îl convinge să se alăture membrilor redacției ziarului Libertatea din Orăștie. Acceptă și astfel ajunge să intre în contact cu alti lideri ai mișcării naționale: Aurel Vlad, Vaida Voevod, Iuliu Maniu, Victor Bontescu, Teodor Mihali, chiar președintele partidului, Gh. Pop de Băsești.

Sebastian Bornemisa se va căsători cu fiica preotului-ziarist Ioan Moţa din Orăștie. Acest statut, de ginere al unui lider local al mișcării naţionale și proprietarul unui adevărat trust de presă românesc, îi creează o poziție privilegiată, dar mai ales îl apropie de ziaristică. Va colabora cu socrul său în redacțiile gazetelor acestuia, fie scriind articole, știri, fie făcând corectură.

Forjat în această meserie, Sebastian Bornemisa pornește propria întreprindere, cu siguranță având sprijinul socrului său, investind într-o librărie, o editură și o revistă literară, „Cosinzeana”.

Ideea unei reviste literare apăruse pe fondul unui gol resimțit de

presa ardeleană și care, în urma unei analize atente a listei cu publicații apărute în Transilvania în acea perioadă, este ușor de observat. După cum se aprecia, la scurtă vreme de la apariția sa, Cosinzeana era o publicație de o remarcabilă amplitudine și de largă respirație, apropiindu-se de valoarea Luceafărului.

Cosinzeana a avut o valoare națională, atât prin colaboratorii săi (I. Agârbiceanu, N. lorga, M. Sadoveanu, L. Rebreanu, Dimitrie Anghel, Șt. O. Iosif, I.A. Bassarabescu, Em. Gârleanu, Jean Bart, V. Eftimiu, Elena Farago, Z. Bârsan, Al. Ciura ş.a.) și prin tematica majoră abordată în paginile sale, cât și prin ținuta sa în ansamblu, care reprezenta un important pas înainte în ziaristica transilvăneană.

Întreprinderea culturală a lui Sebastian Bornemisa era completată de înființarea unei edituri pe care a intitulat-o semnificativ Librăria Națională. în această idee, își propunea să editeze autori români nu doar din Transilvania și Banat - provincii aflate în hotarele Austro-Ungariei - ci și din România, subsumând efortul său demonstrației unității de etnie, limbă și cultură.

În cadrul editurii era gândită o colecție intitulată Biblioteca scriitorilor de la noi, „în care se vor tipări rând pe rând toți scriitorii români din Ardeal, Tara Ungurească și Bănat, morți și în viață”. Prima realizare editorială o reprezintă Almanahul scriitorilor de la noi (octombrie 1911), în care își propune să „prezinte publicului românesc de pretutindeni mănunchiul scriitorilor români în viață din Transilvania, Ungaria și Banat, sau cel puțin originari de aici”.

Atitudinea lui Sebastian Bornemisa, la fel ca cea a lui Ioan Moța, nu este pe placul extremiștilor maghiari. El este nevoit să facă drumul spre România prin Italia, reușind să ajungă la București în ianuarie 1915. își completează studiile pedagogice, astfel încât în septembrie 1915 poate să ocupe un post de profesor la Liceul „Sf. Haralambie” din Tumu Măgurele, unde activează până în august 1916, când România intră în război.

Pe tipografia lui Moța și pe librăria lui Bornemisa a fost pus sechestru, sub pretextul că proprietarii lor nu se mai aflau în țară, urmând a fi scoase la licitație penam recuperarea eventualelor datorii sau pentru satisfacerea unor reclamații. Pentru a evita intrarea tipografiei pe mâna unui străin, Aurel Vlad, președintele Băncii

Ardeleana, invocă unele datorii către aceasta și își adjudecă licitația.

Ajuns la București, Sebastian Bornemisa se integrează repede cercurilor naționaliștilor ardeleni emigranți care, în cea mai mare parte a lor, au fost redactori sau colaboratori de bază ai ziarelor românești din Ardeal: O. Goga, O. Ghibu, S. Bocu, V. Stoica, Ghiță Pop, Cassian R. Munteanu, V. Braniște, I. Agârbiceanu, I. Mateiu, Voicu Nițescu, O. Tăslăuanu ş.a.

Pe la mijlocul lunii septembrie 1915, la București ia ființă Federația Unionistă, iar printre membrii acesteia îi regăsim, foarte activi, pe Bornemisa și Moța. Astfel, începând cu 29 septembrie/l 1 octombrie 1915 reapare în capitala României Libertatea din Ardeal, condus de Ioan Moța și suplimentul său, Foaia Interesantă, avându-1 ca redactor pe S. Bornemisa. Cele două publicații vor apărea până în 9/17 august 1916, cu câteva zile înainte de intrarea României în război. Publicațiile ajung să fie citite și dincolo de hotare, în lagărele de prizonieri din Rusia europeană și din Siberia, unde se găseau zeci de mii de români care serviseră în armata austro-ungară.

Intrarea României în război în 15 august 1916 îl determină pe Sebastian Bornemisa, la fel ca pe toți ardelenii aflați în Regat, să se înroleze voluntar. El este repartizat ca interpret pentru limba maghiară și germană la Biroul de Informații al Armatei de Nord, apoi la Armata I.

Tot acum, îl găsim pe Moța, și alături de el și pe Sebastian Bornemisa, colaborând la publicațiile susținute sau inițiate de O. Ghibu în Basarabia, atât la Cuvânt Moldovenesc (condus de Pan Halipa), cât și la Ardealul și România Nouă.

Sebastian Bornemisa, aflându-se la Iași, era nemulțumit de utilitatea sa în perioada retragerii din Moldova a administrației românești. Acesta se oferă să colaboreze cu Onisifor Ghibu, aflat la Chișinău, și în ianuarie 1918 a fost mobilizat pe loc în serviciul Ministerului Instrucțiunii și trimis ca profesor și propagandist în Basarabia. Este încadrat la Liceul de fete „Regina Maria” din Chișinău. Pe lângă contribuțiile jurnalistice la ziarele de limbă română de aici, se implică în organizarea unor manifestări culturale si politice, susține conferințe cu tematică patriotică. A activat în această calitate în intervalul ianuarie-decembrie 1918.

Bornemisa este unul dintre cei 24 semnatari (din partea Ardealului). ai Marii Declarații (apărute ca editorial) în nr. 1 din 24 ianuarie 1918 al ziarului România Nouă, alături, printre alții, de: O. Ghibu , Axente Banciu, N. Colan, A. Oțetea (transilvăneni), George Tofan, Dimitrie Logigan, Ovidiu Țopa (bucovineni), Vasile Harea, Vladimir Cazacliu, Ion Văluță, Al. Văleanu (basarabeni), G. Murgoci, P.V. Haneș, V. Tempeanu (regățeni), Atanasie Popovici (din Serbia), Epaminonda Balamace, Constantin Noe (din Macedonia). Implicat în eforturile de organizare a vieții românești din Basarabia, alături de Onisifor Ghibu, Sebastian Bornemisa nu a reușit să participe la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia care hotăra Unirea Transilvaniei cu România.

În 1919, Sebastian Bornemisa își propune să reia editarea Cosinzenei, „cunoscuta revistă a familiilor românești", cum scria G. Todica în Convorbiri științifice. Deși îi este anunțată apariția, în fapt, tipărirea acesteia devine posibilă numai după stabilirea proprietarului ei în Cluj.

După o scurtă perioadă de la mutarea redacției ziarului Patria și a Consiliului Dirigent la Cluj, Bornemisa părăsește pleacă la studii în Franța , la Paris, pentru un an universitar. Se pare că în acest interval definitivează și romanul Duhul cel rău, publicat apoi în anul 1927, după ce a apărut în foiletoane în 1926, în Cosinzeana. Revenit în luna mai 1921, se stabilește definitiv la Cluj, unde își deschide o tipografie și reia editarea Cosinzenei, apoi a altor periodice: Lumea și Tara și Biruința.

În calitate de director de gazetă și deopotrivă de om politic, Bornemisa surprinde o importantă problemă a implicării presei în campaniile electorale și a intoxicării opiniei publice.

Sebastian Bornemisa a fost preocupat și de statutul jurnalistului în societate, siguranța acestuia, fiind printre promotorii unor forme asociative. Astfel, îl găsim printre organizatorii primei întruniri a ziariștilor din Transilvania și Banat (26 octombrie 1920) la Cluj. Cu această ocazie, participanții pun bazele Sindicatului Presei Române din Ardeal și Banat. Această organizație importantă de presă își propunea să apere interesele morale și materiale ale membrilor săi și să lupte pentru dezvoltarea spiritului de solidaritate și colegialitate

între profesioniștii condeiului.

Sebastian Bornemisa ajunge chiar președintele Sindicatului, impunându-se prin activitatea desfășurată în cadrul acestuia, precum și în afară, prin experiența gazetărească, dar și prin poziția politică din care luptă pentru rezolvarea problemelor jurnaliștilor, ale presei în general, a celei culturale în special.

Aceeași poziție o revendică și în Parlament (din partea Partidului Poporului), fiind consecvent cu atitudinea sa de luptător pentru susținerea presei de limbă română în Transilvania, atunci când adversarii săi politici, concurenți pe piața presei, sunt nevoiți să înceteze apariția ziarelor românești.

Experiența de jurnalist a lui Sebastian Bornemisa va fi completată după 1943, prin colaborarea la ziarul Solia Dreptății (Orăștie), al cărui director și proprietar era Aurel Vlad, unde îi are colegi pe tinerii Cornel Mihăilă și Valeriu Bora.

În anii 1940-1944, Clujul aflându-se sub administrație maghiară în urma Arbitrajului de la Viena, familia Bornemisa ia drumul „pribegiei"; după o perioadă petrecută în Orăștie, se stabilește la București. Bornemisa înființează la București, în timpul refugiului, Editura Română Ardeleană, în care a editat romanul Băiatul Popii Nicolae al scriitorului Ioan Munteanu.

În toamna anului 1919, când se fixează candidații Partidului National, lui Sebastian Bornemisa i se oferă să candideze în circumscripția Ilia. Nominalizarea lui Bornemisa a stârnit unele nemulțumiri, dar acesta dobândește mandatul de deputat în Primul Parlament al României Mari, după ce-l învinge pe I. Broşu. Ca exponent al Partidului Poporului, Bornemisa se plasează între cele două tabere ce reprezentau puterea, Partidul National Liberal, respectiv opoziția, Partidul National. Chiar după părăsirea Partidului National, rămâne critic, și din perspectiva adversarului politic, la ceea ce se întâmplă, la poziționările, atitudinile acestei formațiuni politice.

În 1926, Sebastian Bornemisa este desemnat să candideze pentru un mandat în județul Hunedoara, fiind pe poziția a patra, după P. Groza, S. Dragomir, dr. Glava (avocat din Baia de Criș) . Bornemisa obține mandatul de deputat, alături de alte nume care până la Unire se numărau printre liderii mișcării naționale din Transilvania: O.

Goga, V. Goldiş, Victor Moldovan, Laurențiu Onea, S. Dragomir, P. Groza, I. Lupaş ş.a. În timpul guvernării PNŢ, nu reușește să mai câștige un mandat de parlamentar, dar ajunge în consiliul local Cluj, după cum nu îi surâde șansa nici cu ocazia alegerilor parlamentare din 1933. Pe tot parcursul legislaturii 1933-1937, Sebastian Bornemisa rămâne un critic consecvent al liberalilor.

Sebastian Bornemisa a fost învestit în funcția de Primar al Clujului de două ori: 1 februarie - 11 iunie 1932, respectiv 29 septembrie 1938 - 11 septembrie 1940, la care se adaugă și un mandat de ajutor de primar. Din păcate, mandatul al doilea a încetat ca urmare a intrării în vigoare a Arbitrajului de la Viena, în baza căruia municipiul Cluj intra în aria teritoriului ce a fost cedat Ungariei.

Durerea a fost mare, lui revenindu-i să organizeze retragerea autorităților românești din localitate, dar și a acelui segment de populație ce a ales, de voie sau de nevoie, calea refugiului.

Din nefericire, tot efortul făcut de-a lungul unei vieți pentru promovarea istoriei și culturii românești, pentru apărarea democrației au fost zadarnice în fața politicii de epurare a societății de „elementele burghezo- moșierești retrograde”, căreia îi cade victimă. Este ridicat în cadrul unei operațiuni mai ample a Securității în noaptea de 5/6 mai 1950, odată cu numeroase alte personalități: Gh. I. Brătianu, C.C. Giurescu, Gh. Tătărăscu, Dinu și Constantin C. Brătianu, Tancred Constantinescu, Pan Halippa, Aurel Vlad, Vaier Moldovan, Vaier Pop, C. Argetoianu, gen. Rășcanu, Al. Lapedatu, Sever Bocu, C. Angelescu, D. Caracostea, gen. H. Cihoscki, Sever Dan, Ioan Lupaş, V. Papacostea ş.m.a. Puternic marcați de șocul arestării nocturne și de incertitudinea privind soarta lor în continuare, îmbarcați în dube în curtea Ministerului de Interne, foștii demnitari vor pomi pe drumul Sighetului.

în paralel, împotriva lui Sebastian Bornemisa se declanșează o acțiune judiciară. La Parchetul general al Curții de Apel Cluj a fost depus dosarul 2/1946 în care acesta era acuzat de Tribunalul Poporului de crimă de război. El face o întâmpinare către acuzatorul public la 29 ianuarie 1946, în care specifică faptul că a aflat din ziare de acuzația ce i se aduce.

În 28 decembrie 1950, Parchetul Curții București - Cabinetul

Criminali de război înainta Curții dosarul cu nr. 952/1950, compus din 35 de file în care se găsea rechizitoriul de urmărire deschis pe numele lui Sebastian Bomemisa.

La dosar sunt aduse completări, iar în ședința din 28 mai 1952, derulată în lipsa inculpatului, se invoca art. 2 lit. C din Decretul 291/1947, fiindu-i aduse acuzații că „în calitatea lui de publicist la ziarele Cuvântul, Ardealul și Curierul din București și la toate ziarele din Ardeal, prin articolele publicate a susținut continuarea războiului și ducerea acestui război în contra Uniunii Sovietice (...) facându-se apologia hitlerismului și căutându-se să înrădăcineze în gândirea oamenilor de la sate și de la orașe ura împotriva poporului sovietic.” În cele din urmă, completul Curții București îl găsește vinovat de crimă de război și îl condamnă „să sufere opt ani temniță grea și 10 ani degradare civilă. / Dispune confiscarea întregii averi, mobilă și imobilă ... și-l obligă la plata sumei de 100 lei cheltuieli penale.” Toată ancheta, cercetarea, procesul, sentința erau de prisos, căci soarta lui Sebastian Bornemisa era pecetluită. El se afla închis la Sighet și, asemeni altor lideri politici, oameni de cultură, foști demnitari ai statului român era supus regimului de exterminare.

Fără să mai aibă vești, familia a căutat să afle dacă mai trăiește, unde se află. Fiul său, Mircea Bornemisa, conferențiar la Institutul Politehnic din orașul Stalin (Brașov), adresează o petiție lui Petru Groza, care îl cunoscuse foarte bine pe tatăl său. Pe „Nota cuprinzând relații asupra numitului Sebastian Bornemisa”, în care se enumerau deciziile MAI de „încadrare” în coloniile de muncă (1951, 1953), era scris cu cerneală***: „A murit la Sighet la data 16.VII.1953”*** . Mormântul său nu a fost identificat niciodată. Din dosarele de la Securitate aflăm informații că soția sa, Ana Bornemisa, prezentată adesea ca soră a „legionarului Ioan Moța”, a trăit în familia fiicei sale Ileana , căsătorită cu inginerul Nicolae Borza. La același domiciliu locuia și familia fratelui ginerelui său.

Acesta este sfârșitul unui intelectual ardelean care a contribuit, la fel ca alti demnitari români, la consolidarea statului național, la promovarea istoriei și a culturii naţionale, dar au fost îngenuncheați de sistemul refractar la democrație, dar și la cultura română.

Opera:

Almanahul scriitorilor de la noi, Orăștie, 1911;

Catalogul Librăriei Naţionale, Orăștie, 1912;

Două iubiri, Cluj, 1922; ediția (Sufletu-mi de-odinioară), Cluj, 1929;

Cele mai frumoase cântece populare din Ardeal și Banat, 1926;

Dor și jale, 1926;

Nouăzeci și opt de cântece de dragoste, 1926;

Duhul cel rău, Cluj, 1927;

Durerile Ardealului..., Cluj, 1927;

Cum s-ar putea înfăptui o Românie nouă și fericită, 1932;

De ce nu poate fi plugarul român comunist, 1933;

Gazetele poporale din Transilvania și Banat, Cluj, 1939.

Culegeri

Cele mai frumoase poezii populare, Orăștie, 1912.

Traduceri

Edmond Jaloux, Partea;

E. Guiard, Musca, Orăștie, 1911;

Peterdi Sandor, Nasul, Orăștie, 1911;

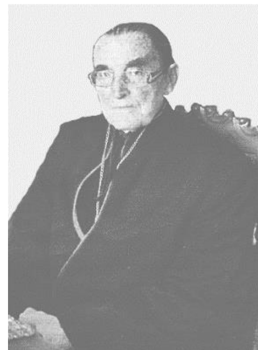
A. Thewrewk, Întâia scrisoare de dragoste, Orăștie, 1911.

Referință:

Valentin Orga, „Sebastian Bornemisa (1890-1953)", Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2018;

Irina Petraș, „Clujeni ai secolului 20", Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2000.

Avram Petric



Protopop ortodox.

S-a născut la 16 iunie 1920, în Chișcădaga, județul Hunedoara, din părinții Nicolae și Valeria Petric. Acest lucru s-a întâmplat nu mult timp după terminarea primului război mondial. Așadar, copilăria mea urma să sufere din cauza acestui război. Când aveam șase luni, tata a murit și mama a rămas văduvă. Am plecat din locuința tatălui și ne-am

reîntors la părinții mamei, bunicii mei. După o perioadă, mama s-a recăsătorit cu un tânăr la fel de sărac cum era și ea, Malea Constantin. El a fost acela care a insistat să merg la Școala Normală din Deva. De fapt, ar trebui să vorbim cronologic. Din 1927 până în 1931, am urmat școala primară din sat. Clădirea acestei școli era, de fapt, o casă cu șindrilă, formată din două camere: una pentru cele patru clase în care învățau elevii laolaltă și una pentru învățătorul care ne preda și care locuia în ea. Învățătorul acela, știind că nici unul dintre noi nu va merge mai departe la studii (eu fiind primul intelectual din sat), nu-și dădea prea mult silința cu educația noastră. De multe ori, venea la ore la 12 când, noi, copiii, plecam deja acasă. Nu intra în clasă, ci în camera lui, ciocănea la ușa care dădea spre noi și spunea: „Faceți-vă rugăciunea și mergeți mai departe." Acest lucru mi-a pus mari piedici la examenul de admitere la Școala Normală din Deva (1932-1940), dar, totuși, am reușit. Penultimul, însă pe măsură ce înaintam în învățătură, în clasa a 12-a am fost premiat.

Școala Normală de învățători am urmat-o între anii 1932 și 1940. Din acea perioadă, am amintiri foarte frumoase. Îmi aduc aminte, în primul rând, de profesorii care erau conștienți de misiunea lor pedagogică. Erau profesori pe care îi admiram atât pentru pregătirea lor intelectuală, cât și pentru ținuta lor… În școală, la noi cel puțin, exista respect chiar și între elevi. Aceia care erau în clasele de început îi salutau pe cei dintr-a opta și li se adresau cu domnule normalist. Cât despre profesori, nu mai vorbesc: ținuta lor exterioară era impecabilă. Îmi amintesc de domnul profesor Solomon, de domnul Ghinea, profesor de istorie, care era foarte pedant și pe care îl respectam și pentru ținuta pe care o avea, nu doar pentru lecțiile pe care le preda. Impunea.

În mintea mea a existat mereu dorința de a face mai mult. Așa dorea și tatăl meu de-al doilea care era foarte inimos și foarte altruist. Imediat după ce am terminat Școala Normală, câteva luni am fost învățător la Gurasada, la Societatea minieră de acolo. Dar tot acolo clocotea și aspirația mea de a merge mai departe… Și am luat hotărârea de a urma teologia influențat, probabil, și de faptul că în copilărie aveam un unchi, Pavel, care era un foarte bun creștin practicant. Împreună cu el și cu mama mergeam în fiecare duminică și de sărbători la biserică. Copiii, desigur că sunt copii și în biserică. Eu

mă plimbam, mă duceam la strană, mă uitam la cântăreți și, într-o bună zi, am intrat în altar fără să mă gândesc că poate fac o greșeală. Părintele de acolo, Pavel Diniș, m-a chemat lângă el. Pe masa altarului erau o mulțime de bani de aluminiu cu gaură în mijloc. Părintele mi-a umplut buzunarele cu bani din aceia, bani pe care nu-i puteai folosi. Apoi, cred că am avut și înclinație pentru a deveni preot. Când eram în vacanță sau chiar elev la școală fiind, duminica, atunci când se adunau credincioși și credincioase la iarba verde, acolo unde locuiam, eu citeam predici din cartea lui Iosif Trifa, acela care a organizat asocierea denumită Oastea Domnului. Nu am ales teologia pentru că acolo era o viață liniștită, am avut chemare pentru asta…

Pentru că dețineau pregătire pedagogică specială, normaliștii nu aveau voie să meargă mai departe. Era criză de învățători, era nevoie de învățători, deci trebuia să rămânem învățători cel puțin cinci ani. Eu doream să merg la teologie. Am înaintat o cerere la Academia teologică andreiană din Sibiu. Mitropolitul de atunci, Nicolae Bălan, care m-a hirotonit mai târziu, mi-a răspuns: „Fiule, te îndemnăm să iei bacalaureatul.” M-am adresat Clujului; același răspuns. La Oradea: același răspuns. La Caransebeș: același răspuns. Ultima episcopie căreia m-am adresat a fost cea din Arad. Acolo era episcop dr. Andrei Mageru. Am intrat în audiență, am lăsat cererea și am fost admis la Teologie. Așadar, am urmat teologia la Arad din 1941 până în 1944 (având ca profesor, printre alții, pe pr. dr. Ilarion V. Felea, mort în închisoare…), timp în care, ca student, am colaborat cu articole la revistele ”Biserica și școala”, „Catehetul” și „Mântuirea”. Eu doream totuși să obțin licența. Aceasta nu putea fi obținută decât la Sibiu. Așa că, în cel de-al patrulea an, m-am transferat la Sibiu. Atunci l-am avut profesor pe preotul dr. Dumitru Stăniloae, un „sondeur” al cunoașterii teologice. Părintele Dumitru Stăniloae mi-a fost profesor de dogmatică. Venea la cursuri, deschidea o carte, „Teologia” de Anduțos, tradusă de el din limba greacă, ne dădea o temă, închidea cartea și, apoi, începea să umble prin clasă. Nu se uita la noi. Mergea prin fața noastră și, când ajungea în partea cealaltă a clasei, dădea cu mâna în perete, dovadă că a ajuns și se întorcea. Asta era una. Pe stradă, alta. Îl salutau oamenii, dar el nu era atent… Ce vreau să evidențiez? Era mereu adâncit în gândurile sale; așa se explică faptul că a devenit unul dintre cei mai mari teologi ai ortodoxiei secolului

XX, recunoscut și pe plan internațional. Iar cu părintele Arsenie Boca, pe care, de asemenea, l-am cunoscut, părintele dr. Dumitru Stăniloae a tradus „Filocalia”. Tot în anul IV i-am avut ca profesori și pe Lucian Blaga și D. D. Roșca. Doar un an, la universitatea transferată de la Cluj la Sibiu, ca urmare a dictatului de la Viena.

Am terminat teologia și, în 1945, am fost hirotonit de către mitropolitul dr. Nicolae Bălan.

Am primit parohiile Vulcezu și Bulceni din secuime… Era o misiune foarte grea și vremuri foarte tulburi. Nu m-am prezentat la post.

Împreună cu soția am venit la Deva ca duhovnic la Școala Normală unde am predat, până la urmă, și muzica. Seara, la rugăciune, toată școala cânta împreună cu cei din cor „Cu noi este Dumnezeu”. Se auzea până în Ceangăi. Am rămas la Școala Normală până în 1949 când s-a scos din școli religia. Am fost chemat la inspectoratul școlar și mi s-a propus să predau limba română. Am refuzat și atunci a fost momentul când am hotărât definitiv că locul meu este în Biserică. Am fost transferat la parohia din Chișcădaga. Am rămas la Chișcădaga zece ani. Soția mea care avea, de asemenea, vocație de preoteasă, m-a urmat și m-a ajutat foarte mult în acea perioadă. Am construit o casă parohială, mă ocupam cu stupăritul, dar și cu publicistica. Un articol pe care îl trimit și care este publicat este, și acum, o sărbătoare pentru mine. Dacă nu apare, este o întristare.

În 1960, am primit, în cele din urmă, ordinul de protopop și de paroh în Orăștie unde am rămas până în 1997 când m-am pensionat. Aici am fost distins cu „iconom stavrofor”, purtător de cruce, cea mai mare distincție acordată unui preot.

A fost o sarcină foarte grea, am avut de întâmpinat foarte multe dificultăți pentru că în programul regimului de atunci era, printre altele, și un obiectiv mai puțin plăcut: acela de a desființa Biserica. Acest lucru nu se putea realiza imediat, dar se încercau toate metodele pentru a micșora influența Bisericii în rândurile poporului. Foarte mulți preoți erau urmăriți, mai ales aceia care erau vizitați de credincioșii din alte părți tocmai pentru că erau apreciați pentru harul lor. Au existat și preoți pe care i-am cunoscut care, în acele vremuri tulburi, au fugit din țară. A fost greu, foarte greu.

Unii spuneau despre mine că vin de pe „miriște”, ceea ce însemna

că sunt susținut de partid, lucru neadevărat. Alții apreciau predicile pe care le țineam și mă considerau un preot adevărat. S-a spus și că am urmat teologia la Moscova. Afirmație la fel de neadevărată, deși mi-ar fi plăcut, pentru că la Moscova era un important centru al ortodoxiei unde predau teologi renumiți în întreaga lume.

Am fost vizitat mult timp de oamenii partidului care au susținut că impunătoarea catedrală la care eram preot ar fi fost construită de legionari. Le-am arătat gestiunea și le-am dovedit că nu era adevărat. La construirea bisericii au contribuit Banca Națională, Regimentul 4 grăniceri de la Deva, Societatea „Mica"… S-au legat apoi de faptul că pe unul dintre clopote era trecut numele lui Ion Moța, tatăl lui Ionel Moța, protopopul care a fost înaintea mea. Am avut probleme și din cauza celor doi preoți care fugiseră din țară. Am fost chemat la Securitate unde le-am spus că eu nu sunt grănicer, că eu sunt preot. „De ce nu-i luați la întrebări pe grăniceri? Sau de ce nu ați fost dumneavoastră păzitorii lor?", i-am întrebat. Deși nu le convenea, am știut cum să le răspund de fiecare dată și, în cele din urmă, m-au lăsat în pace.

S-a pensionat în anul 1997, la 77 de ani și după 52 de ani de slujire. Însă pensionarea nu îl oprește din activitate, slujirea, lectura și scrisul au fost continuitățiii în viața de fiece zi a Părintelui Avram, avea o minte sclipitoare, narațiunile domniei sale erau pilduitoare și pline de frumos. Deja îmi este dor de ele. Din 2010, am reînceput să semnez articole și sunt foarte bucuros atunci când mă întâlnesc cu oameni care îmi spun că decupează articolele mele și își fac din ele… o carte.

Eu am un mijloc de a predica în continuare. Ziarele și revistele în care mai public sunt amvonul meu. Uitați, aici am un plic-burduf. În fiecare lună, îi trimit nepoatei mele din Spania, Laura, reviste literare. Sunt foarte mândru de ea, a terminat Filologia și acolo și la Cluj și a fost lăudată de către profesori care o dau ca exemplu pentru că știe limba spaniolă mai bine decât un spaniol. Mă sună în fiecare zi, probabil îi e teamă să nu mor. Dar moarte nu există. Putem vorbi despre un alt ciclu. Trupul nostru, materia noastră, fiind luată din pământ se întoarce acasă la ea. Or, a fi în pământ nu e o subestimare, nu e o bătaie de joc, toate ne vin prin pământ. Iar sufletul își caută și el originea lui, merge la Dumnezeu. Când mă întâlnesc cu oameni care mă întreabă „Ce mai faci, părinte?", eu am două răspunsuri: 1) „Ce-

mi permite vârsta.” și 2) „Aștept viza de intrare în veșnicie.” În Univers nu există moarte. Eu îmi încarc geamantanele în fiecare zi pentru călătoria spre Dumnezeu (veșnicie). E logic să credem că Universul are un Creator. Sunt foarte, foarte multe de spus și am înțeles că spațiul este, totuși, limitat.

Ar fi împlinit 100 de ani, însă Creatorul a toate a avut planul de ai sărbătorii centenarul în ceruri, lutul din care a fost făcut ni-l ia.

Se povestește că înviatul de Isus, Lazăr, nu ar fi zâmbit niciodată, cu o singură excepție când Lazăr a văzut un om care fura un vas de lut și a exclamat râzând „lutul fură lutul”. Astăzi mă simt aidoma lui Lazăr însă fără momentul de excepție, mă uit cum „hoțul” a mai furat un VAS. Un Vas în care harul, dăruirea pentru aproape, bunătatea și erudiția au fost puse, de Bunul Păstor, pe din plin.

Mergeam la domnia sa cu drag, îmi spunea să continui în munca de a-mi informa concetățenii, de a purta cuvântul scris pe mai departe „nimic nu poate fi transmis fără cuvânt, ori cât de bun dascăl ai fi nu poți preda nicio fără cuvânt”, spunea adesea Părintele Avram.

Mă bucur extrem de mult, îmi spunea când îi duceam săptămânalul, și țin să felicit pe cei care au contribuit la revistă. Cred că apariția ei va fi o mângâiere pentru cititorii, însă nu uita că toată activitatea n-ar avea mare valoare, dacă nu vă călăuziți munca spre iubirea lui Dumnezeu și a semenilor noștri. „Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu!”. Și mai tot timpul, la despărțire zicea: „Vă mai aștept cu mult drag. A fost o adevărată bucurie să stăm de vorbă!”, îmi va fi dor!

A trecut în eternitate la 6 iunie 2019 în Orăștie.

Sunt trist și bucuros totodată, Părintele Avram a primit „viza de intrare în veșnicie!”, Lumina fără de sfârșit să-i strălucească lui, odihnească-se-n pace!

Referințe:

Marinela Șerban, articolul „Avram Petric: „Aștept viza de intrare în veșnicie…”, „Pendinarul – revista seniorilor”, anul1/3, Deva, 9 August 2014;

Dan Orghici , articolul „Lutul ce ne „fură” lutul – La bună vedere Părinte Avram Petric”, săptămânalul „Foaie Interesantă”, nr 11, Orăștie, 7 iunie 2019.

Traian Mihăilă



Medic, doctor în științe medicinale.

S-a născut la 17 iunie 1904 în comuna Vinerea, (mai demult Vinerea de Sus, Vălcani numită în dialectul săsesc Britsderf, în germană Brodsdorf sau Ober-Brodsdorf, în maghiară Felkenyér) este o localitate ce aparținea de regiunea Orăștie – la acea vreme – astăzi fiind componentă a orașului Cugir din județul Alba, din Transilvania. Provine din familia Mihăilă tatăl, Nicolae, fiind fratele ultimului Director al Băncii „Ardeleana", înființată de un alt Vinerea, Ioan Mihu, mama Paraschiva oameni gospodari și chivernisiți. Urmează studiile primare în localitatea natală, iar cele liceale la Orăștie luând „Certificatul de maturitate" la Liceul „Aurel Vlaicu" în anul 1922.

Se înscrie la Universitatea din Cluj, Facultatea de Medicină în anul 1922 primind „Certificatul de absolvire" în anul 1927. La 7 noiembrie 1928, în urma susținerii tezei de doctorat „Cancerul primitiv pulmonar (studiu clinic, radiologic, și anatomo-patologic),a primit „dreptul de liberă practică a medicinii și chirurgiei în întreaga țară". De menționat comisia ce-l ridică la rangul de doctor pe Traian Mihăilă cu calificativul „Foarte bine", comisie ce-l are ca președinte pe cel ce peste timp avea să dea numele „facultății de medicină" Clujene Academicianul Iuliu Hațieganu, având ca membri pe: Iacob Iacobovici, Dimitrie Negru, M. Botez și alții.

După terminarea studiilor universitare și doctorale își face stagiatura la „Circumscripția" din Vințul de Jos, între 1 noiembrie 1929 și 29 august 1933 ca de la 1 septembrie 1933 să revină la Orăștie ocupând diferite funcții la spitalul orașului.

În perioada cât este sagitar la Vințul de Jos face mai multe stagii de perfecționare post doctorale la Paris, cum sunt cele de la „Faculté de Medicine de Paris", „Maternitatea Tranier" - Curs practic de Obstetrică-ginecologie, avândul ca profesor pe Academicianul M. A. Brindeau, la începul lui 1931; „Cursul de Gastrologie" cu Doctorul Felix Ramond la „Hopital Saint-Antoine", Mai 1931, și altele. La definitivarea studiilor de la Paris se căsătorește, în 14 noiembrie 1931,

cu Sora (n. Videighiu) din Rășinari, jud Sibiu având trei copii două fete - Ileana și Sandală - și un băiat - Traian.

După revenirea, în anul 1932, la Orăștie cumpără un aparat Röntgen pentru propriul cabinet (cabinetul era pe actuala stradă Barițiu la nr. 15 unde și locuia familia medicului), fiind primul aparat de acest fel din zona Orăștiei. De la 23 Martie 1934 a luat locul doctorului Bodo ca medic la Orăștie, având deschis cabinetul până în anul 1958 când este obligat, de către comuniști, să ducă aparatul Röntgen și tehnica aferentă la spitalul orășenesc.

România a intrat în cel de al doilea război mondial contra URSS, alături de Germania, în noaptea de 21 spre 22 iunie 1941. Doctorul Traian Mihăilă este încorporat ca locotenent medic ajungând la Odesa. După actul de la 23 august 1944 a tratat răniții din urma luptelor pentru eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei şi Austriei în Divizia a II-a Munte. La 27 decembrie 1944, prin Ordinul de zi nr. 54 i se conferă, în numele Majestății Sale Regelui Mihai I, „Crucea Meritul Sanitar clasa a doua".

Pe doctorul Traian Mihăilă îl regăsim, revenit de pe front, ca medic de circumscripție, medic consultant, iar de la 1 ianuarie 1951 a fost încadrat ca medic diriginte (șef de secție) la secția interne, iar de la 1 august 1964 până la pensionare a condus spitalul din Orăștie ca director.

Prin vocația sa, medicul este un tămăduitor care se ocupă cu diagnosticarea, prevenția, terapia omului bolnav, şi nu numai. Acela care alege să devină medic are de parcurs o serie de etape, în primul rând, trebuie să cunoască foarte bine diferite științe care se ocupă cu studierea medicinei. Profesia de medic începe cu facultatea de medicină şi continuă alți ani buni de rezidențiate. Cel ce alege să fie medic, toată viaţa va învăța, deoarece totul evoluează și întotdeauna vor apărea lucruri noi, pe care trebuie să le știe, totul fiind motivat de faptul că medicul a ales să salveze vieți, pentru că medicii au în mâna lor viața oamenilor și pentru că au jurat să aibă grijă de oameni, un astfel de medic a fost și Traian Mihăilă.

Trece în eternitate în anul 1972.

Referințe:

Istorie orală, „Convorbiri Dan Orghici cu dl. Traian Mihăilă, fiul și doamna Ileana Oancea (n. Mihăilă) fiica medicului Orăștian";

Arhiva personală a doamnei Ileana Oancea.

Maria Moise



Prorector cu cercetarea ştiinţifică, profesor universitar doctor în științe.

S-a născut la 19 iunie 1949 în localitatea Turdaș Maria Moise, năsută Lula. Urmează școala primară în localitatea natală. Fiind absolventă a Liceului „Aurel Vlaicu" din Orăștie, promoția 1967. Studiile universitare la Facultatea de Matematică-Mecanică, secția Cercetări Operaționale din cadrul Universitatea București, fiind licență cu specializarea Cercetări Operaționale în anul 1972.

Între 1992 și 1996 face studiile doctorale la Academia de Studii Economice din București, luând diploma de Doctor în economie, specialitatea Informatică Economică cu teza de doctorat: „Metode şi tehnici de modelare ierarhizată şi de Inteligență Artificială utilizate în activitatea de elaborare a sistemelor informatice din economie" Metode şi tehnici de inteligență artificială, modelare fuzzy, Sisteme Suport de Deciyie, Sisteme Expert.

Specializare în Total Quality Management – TQM in Education, „Educaţie & Managementul Cercetării" în Universităţi, Managementul mediilor E-learning Uniunea Europeana & Universitatea Folkuniversitetet, Suedia, 1997-1998.

În anul 2007 ce certifică în Managementul Proiectelor, Manager de proiect la TRILEX – Microsoft Project Professional.

În perioada dintre anii 1972-1999 este responsabil al grupului de cercetare DSSs/Expert Systems

Elaborare ESs/DSSs pentru business & procese manageriale Departamentul de Cercetare – Institutul de Cercetare în Informatică la Institutul Central de Informatică Bucureşti. Totodată între 1995 și 1999 este manager al departamentului de Cercetare, și Lector universitar, responsabil al Laboratorului de Inteligenţă Artificială & Matematici Aplicate la Universitatea AISTEDA din București.

Este cercetător invitat, Specializare în Imetode şi Tehnici de elaborare a Sistemelor Expert Bursă de cercetare PECO, acordată de Comisia Europeană, cu tema de cercetare: „Methode şi tehnici folosite

pentru elaborarea sistemelor expert în business”, în „Laboratorul LAFORIA al Universității Pierre & Marie Curie”, Paris, 1993.

Maria Moise este profesor invitat, în anul 1994, cu specializare în Fuzzy Set & Fuzzy Logic, Sisteme Suport de Decizie cu baze de date, Siste Expert pentru Business, având „bursă de cercetare NATO”, acordată de Ministerul Francez de învăţământ şi cercetare, la „LAFORIA Laboratory, Pierre & Marie Curie University”, Paris.

Între 1998 și 2000 este decan al „Facultății de management” și profesor la Universitatea AISTEDA din București. Și director al „Centrului de învăţământ la distanţă, Conferentiar la Universitatea Politehnică, București.

A fost Rector al Universitatea AISTEDA, București între 2001- 2003. Iar din anul 2003 până la pensionare a fost protector, responsabil cu cercetarea ştiinţifică al Universității Româno-Americană din București.

Este autor sau/și coautor a 22 de cărți, compendii, manuale, monografii. Publică articolelor peste 200 de articole în revistele de specialitate. În decursul timpului realizat peste 100 contracte/proiecte de cercetare în țară și peste hotare.

Maria Moise membru of Steering Committee of “Promoting PROmoting Multimedia in Education and Training in EUropean Society – PROMETEUS” - European Commission

Participă conferințe, simpozioane și congrese interne și incarnațiunile printre care și Plenary Lecturer la „The 14th WSEAS International Conference on Computers”, Corfu, Greece.

Este expert evaluator CE (Program Cadru VI – ICT PRIORITY – ICT for Business, Program Cadru VII), având certificarea profesională privind planificarea, monitorizarea şi realizarea proiectelor informatice folosind Professional Project și Certificate awarded to Mrs Maria Moise in Total Quality Management in Education.

Recunoștință:

În anul 2007 Preşedintele României îi acordă „Medaliapentru Merit Educaţional Clasa I-a.

Referință:

Biografia personalității prezentate.

Mihai Cornel Rusu



Profesor universitar, doctor în agronomie,
Membru Corespondent al Academiei, inventator.

S-a născut la 21 iunie 1941, în Geoagiu, fiul preotului Iosif şi al Anei Rusu. Urmează clasele primare în localitatea natală. Fiind absolvent al Liceului „Aurel Vlaicu" din Orăștie, promoția 1959.

Studiile universitare la Institutului de Agronomie din Cluj, promoția 1964. Din anul 1970 este doctor în agronomie, la Institutul Agronomic „Ion Ionescu de la Brad" din Iaşi.

Între 1965 şi 1970, a fost cercetător ştiinţific la SCA Livada; şef oficiu pentru studii pedologice şi agrochimice la Satu-Mare între 1972-1973 şi la Alba Iulia în perioada 1973-1990.

Din 1990, şef de lucrări, conferenţiar, apoi profesor universitar, titularul catedrei de Agrochimie de la Universitatea de Ştiinţe Agricole şi Medicină Veterinară din Cluj-Napoca.

Din 1992, secretar ştiinţific al Consiliului Facultăţii de Agricultură, iar din anul 2000, prorector al Universităţii de Ştiinţe Agricole şi Medicină Veterinară din Cluj-Napoca.

Pe parcursul timpului urmează specializări la ICCPT Fundulea - Laboratorul de Metodică Agrochimică 1965-1970 (anual); ASAS-ICPA Metodică Agrochimică; Metodologia studiilor agrochimice şi pedologice 1971-1990 (anual) și INAPG Paris, Catedra de Ştiinţa Solului, 1993.

Studii de documentare la Facultatea de Agricultură, Gembloux, mai 1995; Ath, Louvain la Neuve – Catedra de Ştiinţa Solului; Universitatea Tehnică din Lisabona – Catedra de Ştiinţa Solului şi Nutriţia Plantelor, 2000; Universitatea Agricolă din Hohenheim - Catedra de Ştiinţa Solului şi Nutriţia Plantelor 2000 şi 2001; Facultatea de Agricultură Clermont Ferrand (Franţa) 2002; Facultatea de Agricultură din Debrecen - Catedra de Ştiinţa Solului şi Nutriţia Plantelor 2022-2003; Facultatea de Agricultură Bologna Catedra de Ştiinţa Solului 2005; Universitatea Agricolă din Viterbo – Italia – Catedra de Protecţia Mediului şi Ecologie 2006.

A colaborat la programe şi teme de cercetare cu Facultatea de Agricultură Drenten (Olanda), Universitatea Vancouver (Canada), Serviciul de Pedologie şi Agrochimie din Leuven (Belgia).

Este autorul mai multor lucrări ştiinţifice publicate: cărţi, tratate, monografii, manuale, coautor la Compendiul de Agrochimie, tipărit în 1994.

Are două brevete de invenţii.

A participat la sesiuni ştiinţifice anuale şi ale secţiilor de cercetare ale ICCPT Fundulea, la conferinţe organizate la al XI-lea Congres Mondial al Îngrăşămintelor, la Gent (Belgia). la Bucureşti, Satu Mare, Alba Iulia, Maramureş, Hunedoara, Sibiu, Fertilizarea plantelor agricole şi horticole, 2005.

A organizat trei laboratoare de agrochimie şi pedologie a unei Case de vegetaţie la SCS Livada, OSPA Satu-Mare şi Alba Iulia. A format colective de specialişti în domeniul de cercetare al ştiinţei solului şi agrochimiei.

Afilieri profesionale - Membru Corespondent al Academiei de Ştiinţe Agricole şi Silvice (2004); Membru al Societăţii Naţionale Române pentru Ştiinţa Solului (în prezent membru în Consiliul de Conducere SNRSS); Membru corespondent al Academiei Oamenilor de Ştiinţă din România -1999; Membru „The Research Board of Advisors" din American Biographical Institute -2001; Membru al the European Society for New Methods in Agricultural Research (ESNA) - 2004; Membru fondator al Filialei Române a Centrului Internaţional Ştiinţific de Îngrăşăminte Chimice (CIEC) – 2000; Membru în Comitetul Executiv al Filialei Române a Centrului Internaţional Ştiinţific de Îngrăşăminte Chimice – 2000 – prezent; Membru în Societatea Naţională de Agricultură Ecologică -1999; Membru al Societăţii Naţionale de Protecţie a Plantelor – 1996.

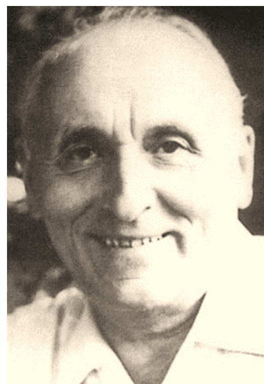
Are 185 de lucrări ştiinţifice publicate în reviste de specialitate, volume, anale.

Referințe:

Biografia personalității prezentate;

Marcel Muntean, seria de articole „Oameni cu care ne mândrim", publicate în hebdomadarul „Foaia Interesantă", Orăștie 2017-2019.

Nicolae Mărgineanu



Profesor universitar, doctor docent, psiholog, eseist și memorialist.

S-a născut la 22 iunie 1905 în Obreja, localitate din apropiere de Blaj, într-o familie de țărani. Învață la şcoala primară confesională din sat. Tata mersese pe front, astfel că mama a plecat în zorii zilei de Sfântâ Marie, 1916, jos la Blaj, la insistența bunului dascăl Părduţiu, ca să se intereseze de înscrierea s-a la şcoală pentru a-i face „domn". A urmat școala primară din Blaj, din clasa a şasea a plecat la liceul „Aurel Vlaicu" din Orăştie pe care-l absolvă în anul 1924.

„De ce la liceul „Aurel Vlaicu" din Orăştie?

Mai întâi fiindcă liceele românești s-au înzecit, iar la noile licee au plecat nu numai o bună parte din elevii din partea locului, ci şi unii profesori ai noştri. Noile licee aveau apoi internate mai mari şi burse mai multe. La Blaj îi aduceau părinţii hrana cu desaga de la Mihalţ, ceea ce le venea destul de greu. De ce a ajuns tocmai la Orăştie şi nu la Alba Iulia, care era mai aproape? Aceasta s-a datorat colegului său Draia, care a vorbit directorului liceului, vărul său, despre strălucirea „pământeanului" nostru.

Or, directorul de la liceul din Orăştie era dornic să-şi întărească noua şcoală cu elemente bune."

Petru Munteanu putea avea însă bursă, căci părinţii erau oameni cu stare.

Licență în 1927 și doctorat în filosofie, specialitatea psihologie în 1929 al Universității Babeș Bolyai din Cluj, cu mențiunea magna cum laude. Nicolae Margineanu a făcut stagii de specialitate post universitare la Leipzig, Berlin, Hamburg, în 1929, la Paris, în 1930 și la Londra, în 1935. S-a reîntors în țară și a ocupat catedra de psihologie a Universității din Cluj. A fost de asemenea cercetător științific și bursier al fundației Rockefeller la Universitățile Duke, Yale, Columbia și Chicago în perioada 1932-1943.

Între 1926-1947 a urcat în ierarhia universitară de la preparator la

conferențiar la Facultatea de Filosofie și Litere a Universității din Cluj.

Nicolae Mărgineanu a fost închis în anul 1948, pentru activitatea sa în Asociația Româno-Americană (A.R.A.), ce a constat în conferințe despre America și în informarea părții americane despre situația Transilvaniei; cu alte cuvinte, a ajuns în închisoare fiindcă și-a folosit talentul persuasiv pe lângă americani pentru ca Transilvania să revină României. A fost acuzat de înaltă trădare, condamnat la 25 de ani de închisoare (trecând prin infernul pușcăriilor: Malmaison, Jilava, Pitești, Aiud și Gherla), din care a executat 16 ani.

Este autorul tratatului de Psihologia persoanei; a fost unul dintre primii cercetători în domeniul psihologiei muncii, s-a implicat în organizarea pe baze psihologice ale centrelor de reeducare și a organizat prima rețea a școlilor de ucenici. A scris mai multe cărți despre anii petrecuți în închisoare, un volum autobiografic și un alt volum, Amfiteatre și închisori, despre profesorii universitari alungați de la catedră sau închiși de comuniști.

Nicolae Mărgineanu a fost, împreună cu diplomatul Vasile Stoica, vicepreședinte al Asociației Româno-Americane. După ieșirea din detenție, a fost încadrat documentarist la Biblioteca Filialei Academiei, apoi numit director al Institutului de Științe Pedagogice și, în fine, reintegrat la catedra de psihologie a Universității din Cluj, în perioada ministeriatului lui Mircea Malița.

În 1971 devine profesor invitat la Universitatea din Bonn. În 1972 devine profesor invitat la Universitatea din Hamburg. Invitat al fundației Rockefeller în anii 1979-1980.

A studiat psihologia persoanei, psihometrica, psihologia matematică, psihologia științei, psihologia aplicată în marea industrie.

A studiat legătura dintre psihologie și literatură. Este organizatorul învățământului profesional de la noi, a școlilor de ucenici, precursoare ale liceelor profesionale din prezent. A corespondat cu mari psihologi ai secolului XX, cum ar fi, de exemplu, Gordon W. Allport (1897 - 1967).

Diagnosticat cu cancer se întoarce în țară unde moare pe 13 iunie 1980.

Opera:

Nicolae Mărgineanu, Psihologia exercițiului, Editura Institutului de Psihologie al Universității din Cluj, 1929;

Nicolae Mărgineanu, Psihotehnica în Germania, Editura Institutului de Psihologie al Universității din Cluj, 1929;

Nicolae Mărgineanu, Psihologia germană contemporană, Editura Institutului de Psihologie al Universității din Cluj, 1930;

Nicolae Mărgineanu, Psihologia învățării, Editura Institutului de Psihologie al Universității din Cluj, 1930;

Nicolae Mărgineanu, Problema evoluției, Editura Societatea de Mâine, Cluj, 1931;

Nicolae Mărgineanu, Beiträge zur Psychologie der Übung, Zeitschr. F. Angew. Psychol. 39, 1931;

Nicolae Mărgineanu, Psihologia franceză contemporană, Editura Institutului de Psihologie al Universității din Cluj. 1932;

Nicolae Mărgineanu, Psihologia configurației(în colaborare cu L.Rusu, A. Roșca, D. Todoran), Editura Institutului de Psihologie al Universității din Cluj, 1932;

Nicolae Mărgineanu, La théorie des facteurs, L'Ann Psychologie, Paris, 1934;

Nicolae Mărgineanu, Elemente de psihometrie, Editura Institutului de Psihologie al Universității din Cluj, 1938;

Nicolae Mărgineanu, Analiza factorilor psihici, Editura Institutului de Psihologie al Universității din Cluj, 1938;

Nicolae Mărgineanu, Psihologia persoanei, Editura Institutului de Psihologie al Universității din Cluj, 1940;

Nicolae Mărgineanu, La nature de la loi scientifique et ses conditions d'exactitude, Alcan, Paris, studiu intr-un volum colectiv de omagiere a lui Pierre Janet, 1942;

Nicolae Mărgineanu, Psihotehnica în marea industrie, Editura Institutului de Psihologie al Universității din Cluj, 1942;

Nicolae Mărgineanu, Psihotehnica, Editura Institutului de Psihologie al Universității din Cluj 1943;

Nicolae Mărgineanu, Natura științei, Editura științifică, București, 1968;

Nicolae Mărgineanu, Sub semnul omeniei, Editura pentru

Literatură, București, 1970;

Nicolae Mărgineanu, Psihologie și literatură, Cluj, Dacia, 1971;

Nicolae Mărgineanu, Condiția umană, Editura științifică, București, 1973;

Nicolae Mărgineanu, Psihologie logică și matematică, Dacia, 1975;

Nicolae Mărgineanu, Amfiteatre și închisori, Editura Dacia, Cluj, 1991 (postum);

Nicolae Mărgineanu, Logical and Mathematical Psychology, Editura Presa Universitară, Cluj, 1997(postum);

Nicolae Mărgineanu, Depth and Height Psychology, Editura Presa Universitară, Cluj, 1998, (postum).

Referințe:

Nicolae Mărgineanu, Amfiteatre și închisori, editura Dacia, Cluj, 1991.

Nicolae Mărgineanu, Mărturii asupra unui veac zbuciumat" Ediţie îngrijită de Daniela Mărgineanu-Ţăranu;

Simion, Eugen (coordonator general) - „Dicționarul General al Literaturii Române" (L-O, Vol. IV) – Academia Română, Editura „Univers Enciclopedic", București, 2005;

Mărgineanu, Nicolae - „Procesul" (Din volumul „Amfiteatre și închisori") - În: „Memoria" (Revista gândirii arestate), Nr. 17, Editată de Fundația Culturală „Memoria", sub egida Uniunii Scriitorilor din România.

Caius Duncea



Profesor universitar, doctor în medicină, inventator.

S-a născut la 22 iunie 1941, în Orăştie, tatăl fiind judecător, iar mama - profesoară Clasele primare le absolvă în localitatea natală. Studii medii la Liceul „Decebal" din Deva, 1957, clasându-se pe primul loc din promoţia sa. Absolvent al Facultăţii de Medicină din Cluj (1965).

Doctor în medicină, din 1975, cu teza „Determinări vasculare viscerale în trombangeita obliterantă", sub conducerea prof.dr.doc. Ştefan Hărăguş.

Cadru didactic la Facultatea de Medicină şi Farmacie Cluj-Napoca, din anul 1968. Conferențiar universitar (din 1990); profesor universitar (din anul 1991): şeful Clinicii Medicale V (medicină internă, cardiologie, hemodializă, geriatrie) din anul 1990; prodecan al Facultății de Medicină (1992-1996); membru al Consiliului Facultății şi Senatului Universității de Medicină şi Farmacie „Iuliu Hațieganul" Cluj- Napoca din 1990. A fost Prodecan didactic al Facultății de Medicină 1992-1996, membru al Consiliului Facultăţii şi Senatului Universităţii de Medicină şi Farmacie „Iuliu Haţieganu" Cluj-Napoca, din anul 1990 până în anul 2004; Șeful Clinicii Medicale V (medicină internă, cardiologie, gastro-enterologie, nefrologie, hemodializă, geriatrie), fondată împreună cu prof. I. Zăgrcanu, în perioada 1990 – 2006.

Membru al Consiliului Judeţean al Colegiului Medicilor Cluj, Comisia de Disciplină, două mandate 1996 – 2004; A fost numit Expert evaluator CNCSIS - Certific.794 / 11.05.2001;

Din aprilie 2016 a fost onorat cu titlul de Profesor universitar emerit.

Este membru în consiliul de redacţie: „Clujul Medical", „Inima - The Heart"- Cluj, „Romanian Journal of Angiology and Vascular Surgery" - Cluj.

S-a ocupat de studiul epidemiologie al bolilor cardio-vasculare cu largă răspândire; cercetări asupra a adus aport ştiinţific au fost: studiul epidemiologie al bolilor cardio-vasculare cu largă răspândire; cercetări asupra etiopatogenezei clinicii şi tratamentului arteriopatiilor cronice periferice, hipertensiunii arteriale, cardiopatiei ischemice, hipertensiunii pulmonare; studii asupra suferinței aparatului cardio-vascular la dializaţi şi la vârstnici.

Specializări în ţară la Clinica de Cardiologie a Spitalului Clinic Fundeni (1987-1988) şi în străinătate: 1971 Suedia (Shovde) - epidemiologie cardio-vasculară; 1992 Clinica de Cardiologie CHU-Grenoble; 1996 Clinica de Chirurgie Cardiacă - Kreuzlingen, Elveţia.

Este membru al Membru al societăţilor ştiinţifico -profesionale:

International Society of Cardiologiy - Council for Epidemiology and Prevention (Chicago), sept. 1971; European Society of Cardiology - European Association for Cardiovascular Prevention and Rehabilitation; International College of Angiology (NY), felow in the scientific council, 13 febr.1974; Societatea Română de Cardiologie; Societatea Română de Obezitate şi Diabet; Societatea Română de Geriatrie - Gerontologie.

Certificat de Invenție brevetată Nr.82340 din 26.05.1983, pentru „Unguent utilizabil în terapia tulburărilor cardiace".

Contributii profesionale: Înfiinţarea secţiilor de cardiologie, cu terapie intensivă coronarieni, staţiei de hemodializă cronică şi compartimentului de nefrologie, secţiei de geriatrie, ale SCM; Înfiinţarea laboratorului de explorări cardio-vasculare neinvazive al SCM.

Este autorul al 112 de publicate lucrări în extenso dintre care 10, publicate în străinătate, și a 180 lucrări publicate în rezumat, dintre care, 32 în străinătate. Participări cu lucrări la 32 manifestări ştiinţifice internaţionale.

Autor a mai multor cărți și studii: „Bolile aparatului respirator", C. Duncea, Ed. Medicală Univ. „Iuliu Haţieganu" Cluj-Napoca, 1998; „Curs de Electrocardiografie", C. Duncea, D. Rădulescu, Tipografia UMF Cluj-Napoca, 1999; „Semiologie şi propedeutică medicală", Sorin Crişan, Caius Duncea, Ed. Medicala Universitară Iuliu Haţieganu", Cluj-Napoca, 2002; „Hipertensiunea arterială la copil şi adult", G.Sur, C. Duncea, Ed. Casa Cărţii de Ştiinţă, 2003; D Rădulescu; S Pripon; A Parv; C Duncea; I Gulei „Electrocardiography and conventional radiology accuracy compared to echocardiography in evaluating left ventricular remodelling patterns in hypertensive patients." Panminerva medica 2008;

Dan Radulescu; Sorin Pripon; Letitia I Radulescu; Caius Duncea „Left ventricular diastolic performance in breast cancer survivors treated with anthracyclines." Acta cardiológica 2008; Dan Radulescu; Sorin Pripon; Caius Duncea; Nicolae A Constantea; Iulia Gulei „Conventional radiology and right heart catheterization in estimating primary pulmonary hypertension and pulmonary hypertension secondary to left-sided valvular disease." Acta medica Indonesiana,

2008; D Radulescu; S Pripon; A Parv; C Duncea; T E Ciuleanu; L I Radulescu „Myocardial function in patients with breast cancer after therapy with anthracyclines and chest irradiation.” Journal of B.U.ON. : official journal of the Balkan Union of Oncology 2007; Dan Radulescu; Sorin Pripon; Andreea Parv; Caius Duncea; Tudor E Ciuleanu „Altered left ventricular diastolic performance in oncologic patients treated with epirubicin.” Congestive heart failure (Greenwich, Conn.) 2007; Dan Radulescu; Delia Bunea; Sorin Pripon; Caius Duncea; Letitia Radulescu „Severe paraneoplastic hyponatremia and hypoosmolality in a patient with small-cell lung carcinoma: syndrome of inappropriate antidiuretic hormone secretion versus atrial natriuretic peptide or both?” Clinical lung cancer 2007; D Radulescu; C Duncea; T E Ciuleanu; L I Radulescu; T Gal; I Cimpean „Does epirubicin affect left ventricular systolic performance in oncologic patients?” Journal of B.U.ON.: official journal of the Balkan Union of Oncology 2005; Dan Radulescu; Caius Duncea; Valer Donca „Hepatic cirrhosis associated with arterial pulmonary hypertension.” Romanian journal of gastroenterology 2004.

Coautor, colaborator: „Practica consultaţiilor clinice de ambulator”, sub red. Şt. Hărăguş, Ed.Med.1972; „Arteriopatiile cronice obliterante ale membrelor”, sub red. Şt. Hărăguş, Ed.

Dacia, 1973; „Angina Pectorală”, sub red. I. Zăgreanu, Ed. Dacia, 1983; Volumele de informare medicală „Actualităţi în Medicina Internă”, vol. I (1978/79), vol. II (1980), vol. III (1981), vol. IV (1984), vol. V (1986), vol.VI (1988), sub red. I.Zăgreanu, Tipografia I.M.F. Cluj-Napoca; „Urgenţe Geriatrice”, sub red. Olimpia Ghidrai, Ed. Casa cărţii de ştiinţă, 1977; „Biophysics” vol.30, şi vol. 33, 2007, Sub. red. Ianos Vincze, NDP, Budapest.

Coordonează 14 teze de doctorat, finalizate.

Referințe:

Fișa biografică a personalității prezentate.

Alexandru Herlea



Profesor universitar, doctor în Științe juridice și economice, avocat, poet.

S-a născut în 24 iunie 1907, la Vinerea, fiind fiul notarului Alexandru Herlea, fost primar al Orăștiei, și al Minadorei , născută Rațiu. Descinde dintr-o veche familie de cărturari și clerici ardeleni, care l-a dat țării pe episcopul Vasile Moga – întemeietorul primului episcopat ortodox transilvan, pe protopopii Nicolae Rațiu (duhovnicul lui Horia) și Grigore Rațiu (ucis la ieșirea din Dietă, în care votase împotriva alipirii Transilvaniei la Ungaria), sau memorandiști ca Nicolae Herlea, Ioan Rațiu, Ion Balaș, Rubin Patiția, fără să mai vorbim de Lucian Blaga.

Urmează școala primară la Hațeg, studiile secundare la Orăștie, la Colegiul Reformat Kún, până în 1918, apoi la Liceul „Aurel Vlaicu". În 1925 se înscrie la Facultatea de Drept din Cluj, unde își ia doctoratul (în anul 1930) în Științe economice, după ce în 1928 își luase licența în Drept la Cernăuți. În anul 1934 își ia doctoratul în Științe juridice, la Facultatea de Drept din Iași.

În 1929 se înscrie în baroul avocaților, și profesează la Cluj, Orăștie, Deva și Brașov, pledând și la Curtea de Casație, până în 1949. Paralel, a desfășurat o bogată activitate publică și de jurnalist.

Încă din studenție a fost președintele Societății Studenților din județul Hunedoara aflați la studii la Cluj (1926), membru fondator al revistei tineretului P.N.Ț. „Chemarea" (1926), candidat național țărănist în mai multe alegeri parlamentare, secretar al grupului de deputați hunedoreni în Parlament (1932), secretar general al „Frăției ortodoxe române".

Din studenție ia atitudine împotriva fascismului, prin conferințe și campanii de presă. Democratul Herlea nu se putea împăca în nici un fel cu totalitarismul comunist. El, care refuzase totalitarismul de dreapta, nu putea să nu ia atitudine și împotriva regimului de impostură, înscăunat de comuniști cu ajutorul Armatei Roșii. Această poziție are ca urmare înlăturarea lui din învățământul superior, de la

primele epurări, în 1947, precum și din barou și din postul de consilier juridic al societății „Astra" - în 1948.

În primăvara anului 1949, securitatea arestează un mare număr de fruntași național-țărăniști. Securitatea formează două loturi: unul judecat la București (șef de lot: Victor Anca), și altul judecat la Brașov (șef de lot fiind Alexandru Herlea). Este condamnat la 5 ani de închisoare, pe care îi efectuează la închisoarea din Brașov (un an) și la Canalul Dunărea–Marea Neagră (4 ani, din care 3 în lagărul de la Valea Neagră).

Eliberat în 1954, profesorul Herlea este obligat să lucreze timp de un an ca cioplitor de piatră. Abia în toamna lui 1955 reușește să fie angajat ca șef al Oficiului juridic (nou creat) al regionalei GOSTAT Brașov, pe care el îl organizează, încadrându-l cu personal foarte capabil: 17 avocați de prima mână, majoritatea foști deținuți politici.

În primăvara anului 1958, este arestat un funcționar de la Banca Agricolă Brașov (pe nume Mitan), care delapidase peste 100.000 lei, și care, conform legii, urma să fie condamnat la moarte. Pentru a scăpa de această pedeapsă, Mitan declară – sfătuit de Securitate – că el nu a furat, ci a sabotat economia națională, din ordinul profesorului Herlea.

Securitatea arestează atunci alți doi național-țărăniști, pe care îi constrânge să afirme că în iulie 1954 Herlea a organizat o acțiune contra-revoluționară teroristă. Se constituie un lot de 18 persoane, naționalist-țărăniști și legionari. Este condamnat la 20 de ani muncă silnică, în ciuda evidentei sale nevinovății și a pledoariei curajoase a avocatului Gheorghe Voișan din Cluj (născut în Orăștie), prietenul său intim, care îl apărase și în primul proces. Este eliberat în anul 1964.

La doi ani după ieșirea din închisoare, reușește cu greu să fie acceptat – în 1966 – ca cercetător științific la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga", datorită mai ales sprijinului dat de acad. Ilie Murgulescu, președintele Academiei Române din acea vreme, care i-a ajutat pe mulți foști profesori universitari deținuți politici, încadrându-i în cercetarea științifică.

Elaborează, în această perioadă a activității sale științifice, peste 30 de studii, majoritatea privind istoria dreptului și instituțiilor transilvane, prezentate într-o largă perspectivă istorică și umanistă, cu referințe frecvente la disciplinele complementare. În unele insistă

asupra unor caracteristici fundamentale ale dreptului românesc: umanismul și raționalismul său; continuitatea și originalitatea sa; unitatea dreptului din diferitele Țări Române. În altele, face istoricul unor instituții sau ramuri de drept din Transilvania. Mai multe sunt studiile de drept comparat, în care se subliniază atât analogiile cât și diferențele existente între dreptul românesc și cel al altor popoare.

Câteva studii rețin mai ales atenția, din bogata activitate a profesorului Herlea, în ipostaza sa de cercetător tolerat. În 1968, el depune la Institutul „Nicolae Iorga" trei studii intitulate: „Elemente umaniste în vechiul drept românesc", „Jurisdicția în Transilvania și probele primitive", „Relații inter-teritoriale între populațiile Țărilor Române".

În aceste lucrări relevă absența ordaliilor* și permanența spiritului roman în vechiul drept românesc, fapt ce constituie o probă în plus în susținerea a ceea ce Herlea numește argument instituțional. Măsura în care principii și instituții juridice, sociale, administrative, fiscale, religioase se perpetuează din antichitate, de la romani până în epoca modernă, fiind conservate de poporul român, și nu se găsesc la popoarele conlocuitoare sau vecine, constituie - afirmă prof. Herlea - un argument esențial în demonstrarea continuității românești pe întreg teritoriul țării. Acest argument instituțional (mai susține prof. Herlea) trebuie invocat alături de argumentele tradiționale ale istoriografiei noastre – lingvistice, toponimice, arheologice – în apărarea cauzelor naționale.

Cu toată evidenta importanță a acestor studii, în care Herlea aduce o contribuție personală de prim ordin, ele nu se publică. În revista „Argeș" din Pitești reușește să insereze (în 1968) un scurt rezumat, iar în 1972 să le includă în planul editurii „Bibliotheca Historica Romaniae", de unde însă sunt scoase la intervenția personală a profesorului Oțetea, care invocă argumente politice legate de persoana profesorului Herlea. Rezumate și părți alese din aceste studii vor apărea mai târziu în revistele „Studii de istorie", „Revue roumaine d'histoire" și „Recherches sur l'histoire des institutions et du droit".

O situație asemănătoare are și lucrarea „Approbatae Constitutiones", care este prima traducere în limba română, însoțită de o documentată și cuprinzătoare introducere a acestui document

juridic, care conține sinteza hotărârilor Dietelor Transilvane, între anii 1540-1653, vădind nedreptățile săvârșite populației românești. „Constituțiile Aprobate”, se arată în introducerea lucrării, formează un mare document pentru istoria Transilvaniei. Datele care se desprind din textul lor alcătuiesc indicii pentru dezvoltarea societății feudale în Transilvania, și mai ales, înlesnesc cunoașterea condițiilor economice și juridice ale vieții iobagilor, dintre care majoritatea erau români. Această lucrare, terminată în 1967, nu a putut să apară decât, cu chiu cu vai, în 1978, la Editura Mitropoliei din Sibiu, într-un număr foarte redus de exemplare, și numai după ce Herlea și-a asociat doi co-autori.

În perioada 1930-1932 a fost conferențiar suplinitor la Catedra de Drept Agrar de la Academia de Înalte Studii Comerciale din Cluj, și definitiv, din anul 1938. Din 1940 este asistent la Catedra de Drept Civil, la Academia Comercială din Cluj – Brașov, conferențiar la Catedra de Istorie Economică (1942), titular al Catedrei de Drept Civil (1943-1948).

A desfășurat o activitate științifică susținută, concretizată prin colectarea a peste 40.000 de mențiuni, pentru suplimentarea repertoriului la Codul Civil și întocmirea de lucrări monografice.

A participat în diferite comisii ministeriale pentru organizarea învățământului universitar (1941-1942), reprezentând România la Institutul de Drept Comparat și la Societatea de Legislație Comparată de la Paris.

Congrese organizate: „Congresul internațional de istoria dreptului”, Mamaia, 1974; „Congresul mondial de istorie”, București, august 1980.

Foarte activ, și bucurându-se de relații solide în străinătate, printre juriști de faimă internațională, Alexandru Herlea participă personal sau trimite rapoarte (atunci când nu i se eliberează pașaport) la mai multe congrese internaționale, între 1970-1976 : Moscova, Leida, Bratislava, Strasbourg, Pécs, Cracovia, Bari, San Francisco, Varșovia, Anvers.

Pentru meritele sale științifice, profesorul Alexandru Herlea a fost ales membru al Academiei Tiberine din Roma.

Profesorul Alexandru Herlea a fost prezent la numeroase reuniuni

științifice internaționale, prezentând comunicări de specialitate în diverse centre universitare: Moscova și Bratislava (1971), Pécs, Strasbourg și Clermont-Ferrand (1972), Cracovia (1973). Din cauza vederilor sale politice național-liberale a fost nevoit să părăsească țara.

Colaborări: „Chemarea", „Societatea de mâine", „Patria", „Țara de mâine", „Libertatea", „Gazeta Transilvaniei", „Solia", „Solia dreptății", „Argeș", „Studii de istorie", „Revue roumaine d'histoire", „Recherches sur l'histoire des institutions et du droit", „Etnologica"

A desfășurat o vie activitate de difuzare a culturii, prin nenumărate publicații, cărți și studii, în tot cursul perioadei 1929-1975. A inițiat și condus cursurile universității libere din Orăștie, a tipărit 34 de lucrări științifice, a prezentat conferințe publice și comunicări științifice la congrese internaționale.

A decedat în anul 1979, în Franța.

Referințe:

Ierunca, Virgil - „Despre Alexandru Herlea" (Evocare la postul „Radio Europa Liberă", februarie 1981) - Articol apărut în „Memoria – Revista gândirii arestate", Nr. 12, noiembrie 1994;

„Alexandru Herlea: Folclorul și ideea de drept" – Idem;

Razba, Maria - „Personalități hunedorene" [Oameni de cultură, artă, știință, tehnică și sport (sec. XV-XX) – Dicționar] – Biblioteca Județeană „Ovid Densușianu" Hunedoara, Deva, 2000; pag. 222-223

Ediția a II-a revăzută și adăugită. Editura „Emia", Deva, 2004; pag. 238-240

Lazăr, Ioachim; David, Dorin - „Vinerea – monografie" (700 de ani de la prima atestare documentară) – Editura „Altip", Alba Iulia, 2010;

Țurlea, Petre - „Partidul Național Țărănesc – Tentative de reînființare după 1947" - Editura „Historia", București, 2007.

*ordalie – Mod de stabilire a dreptății sau a vinovăției părților în litigiu, caracteristic Evului Mediu, prin diferite probe (a focului, a apei clocotite și a fierului încins) sau prin duelul judiciar. (Din limba latină: „ordalium")

Kocsárd Kún



Comite suprem al Comitatului Hunedoarei, politician, proprietar de teren, filantrop, primul președinte de onoare al EMKE.

S-a născut în 25 iunie 1803, la Geoagiu/ Algyógy, comitatul Hunedoarei, Transilvania tatăl István, mama Klára Lázár. A fost descendentul unei familii nobiliare ardelene din comitatul Trei scaune (Osdola). Un înaintaș al său, cu numele Antal Kun, a fost menționat ca participant în 1506 la adunarea de la Luteni. În familie este frecvent întâlnit prenumele german Gotthard în varianta maghiară Kocsárd. Pentru că a fost unul dintre fiii lui Antal, căpitan de oaste, care în 1528 a luptat alături de guvernatorul Szapolyai, primește drept răsplată în 1531 comuna Geoagiu împreună cu 18 sate

Studiile le-a început în anul 1811 la Orăștie/Szászváros la Colegiul Reformat și mai târziu la Cluj și Aiud. În 1818, a mers la academia de inginerie din Viena , dar nefiind înclinat către această carieră, s-a întors la Aiud, unde a terminat studiile umaniste și juridice, a obținut diploma de avocat și s-a mutat în Târgu Mureș în Transilvania.

Tânărul grof talentat a urcat repede scara socială, a intrat în oficiul județean în 1823, iar în 1830 a devenit subprefect până în 1833, când a demisionat din această funcție, întrucât firea-i de om liber și puternic la minte nu se putea împăca cu spiritul servil care predomina la acea vreme și având idei revoluționare și tărie de caracter, ajunge în conflict cu conducerea comitatului, motiv pentru care se retrage pe moșia natală din Geoagiu.

În anul 1834 a fost ales curator principal al gimnaziului reformat din Orăștie, funcție ce a deținut-o timp de 63 de ani. Kún a activat în această funcție cu dăruire, abnegație și sacrificii materiale. De asemenea, a participat la Parlamentul din 1833 ca membru al opoziției reformiste. După ce László Nopcsa, a fost nevoit să demisioneze la adunarea generală a județului desfășurată în perioada 12-14 aprilie 1848, contele Kún Kocsárd a devenit Prefect al județulului Hunedoara. Comisar de recrutare a Gărzii Naționale pentru această regiunile. Și

membru al Camerei superioare a parlamentul, 1848-49..

După înfrângerea revoluției de la 1848 a fost arestat în toamna anului 1849, iar în octombrie 1851 instanța militară l-a condamnat la moarte prin spânzurare. Ca urmare a unei grațieri imperiale, pedeapsa cu moartea a fost schimbată la 30 de ani de închisoare; Totuși, în 1856, tot prin grația împăratului, a fost eliberat după șase ani de închisoare.

În 1856, a fost în cele din urmă eliberat și și-a recăpătat posesiunile, iar de acum încolo a trăit din economia sa și și-a aranjat cu multă sârguință moșiile care fuseseră pustiite, și-a reparat castelul din Geoagiu, căzut aproape complet în ruină, a muncit neobosit pentru a-și face economia cât mai profitabilă. Cu o putere de lucru mare, cu o voință de neclintit, a reparat stricăciunile. În această perioadă Gimnaziu Maghiar devine Colegiu începând cu 1855. Avândul ca şi curator principal el a pus la punct situaţia financiară a şcolii.

În 1866 comitatul Hunedoara l-a ales din nou ca deputat, iar în următorul an Kún Kocsárd a fost ales prefect, dar, sănătatea fiindu-i zdruncinată, a renunțat la aceste funcţii.

S-a retras din viața politică în 1868. La sfârșitul anului 1876, cu sprijinul lui György Szathmáry, a început așa-numita mișcarea Hunyadi; astfel, din județul nostru au început inițiativele de organizare care au dus în cele din urmă la crearea unei asociații culturale eficiente în primăvara anului 1882, se pune baza Societății de Istorie și Arheologie Județeană Hunedoara. Mișcarea și-a atins scopul odată cu înființarea Asociației de Cultură Publică Transilvană Maghiară (EMKE). Kún Kocsárd este membru fondator al EMKE: din 1887, în calitatea sa de președinte de onoare.

Numele lui Kún Kocsárd este similar cu instituțiile de învățământ, și multe altele, pe care le patronează. Notăm doar: În 1865 a ridicat pe propria sa cheltuială, 120.000 forinţi, două aripi și un etaj la clădirea veche Colegiului ce avea să-i poarte numele, „Kollegiu Reformat Kún" de la Orăștie, mai târziu a finanțat o fațadă luxoasă și un spital pentru elevi (1877). A făcut mai multe donații și fundații pentru noi posturi de profesori, pentru asigurarea salariilor, iar pentru elevi a asigurat 25 de burse. Astăzi clădirea este în renovare având să găzduiască noul Muzeu al Orăștiei.

În 1887 și-a donat moşia şi cele două case de la Geoagiu (care valora un sfert de milion de forinți) societății EMKE, asociația culturală a maghiarilor din Ardeal. Pe această moșie, cu un teren de peste 200 de ha, a fost înființată o școală agricolă dorind ca elevii veniți aici, „să înveţe la o şcoală economică, unde puteau să-şi însușească conducerea unei gospodării, astfel ca de pe pământ puţin să producă mai mult" . Astăzi este „Liceu Agricol", păstrând menirea.

În 1892 a donat două case din Orăștie tot societății EMKE.

Se implică moral și material din pentru edificarea noii clădiri a colegiului - din 1901 când a fost cumpărat lotul de teren pe care avea să se clădească noul edificiu al Colegiului Reformat Kún, până începutul anului școlar 1910-1911 - când noul edificiu să fie dat in folosință pentru educația tineretului. „Elevii noi și vechi, indiferent de religie sau naționalitate, împreună cu conducerea bisericii și cu autoritățile statului au participat la festivitate" .

La inaugurarea la 31 octombrie 1910 a clădirii impozante a liceului, în memoria lui i-a fost dezvelit bustul monumental din fața clădirii. Principalele însușiri ale caracterului său au fost: hărnicia extraordinară, marea credință, toleranța față de alte confesiuni, ecumenismul, iubirea profundă de neam și patrie, respectul față de alte națiuni, demnitatea, spiritul gospodăresc și economic, dragostea față de om – toate acestea pot servi pentru a fi un om model.

Kocsárd Kún s-a stins din viață la 11 ianuarie 1895 la Orăștie și a fost înmormântat în cimitirul reformat din localitate. În același an, la 5 iunie, rămășițele pământești i-au fost mutate, îndeplinindu-i dorința, a fost depus în mormântul din stâncă din Geoagiu.

Trebuie menționat faptul că la Geoagiu nu mai sunt niciuna dintre clădirile donate de Groful („contele"). Kocsárd Kún, fiind rase cu buldozerul de către comuniști, iar mormântul domniei sale a fost de mai multe ori profanat fără ca autoritățile locale să ia vreo măsură.

Casa de la Orăștie a contelui Kocsárd Kún, a avut și ea mai multe utilitățíi, acum fiind, la parter, Biblioteca din Orăștie.

Kollegiul Kún se transformă în Liceul Aurel Vlaicu, răscumpărat fiind de statul Român în 1924, bustul contelui fiind înlăturat (el se află acum în Biserica Reformată din Orăștie). Iar vechiu Kollegiu are mai multe utilități după 1920. Internat, spital, sedii de partide, ca în viitor

să devină noul Muzeu al Orăștiei.

Referințe:

Razba, Maria - „Personalități hunedorene" [Oameni de cultură, artă, știință, tehnică și sport (sec. XV-XX)], Dicționar – Editat de Biblioteca Județeană „Ovid Densușianu" Hunedoara, Deva, 2000; (Ediția a II-a, revăzută și adăugită: Editura „Emia", Deva, 2004;

Fülöp Iuliana - „In memoriam Kún Kocsárd" - În „Palia Expres", An XVIII, Nr. 20(682), 30 mai-5 iunie 2013;

Kézikönyvtár, Magyar életrajzi lexikon, K, Kún Kocsárd

https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/k-760F2/kun-kocsard-767CB/;

În memoria contelui Kuún Kocsárd , diaszporaalapitvany.ro;

Schreiber, Nyugati Jelen , „În memoria contelui Kún Kocsárd-S-a născut acum 200 de ani", Revista „Fundația Diaspora" 25 iunie 2003.

Monica Felicia Crăciun



Profesor universitar în Nanoștiință și Nanotehnologie doctor în științe - fizică, cercetător științific, inventator.

S-a născut la 25 iunie 1977 în Beriu. Urmează școala primară în localitate de origine, urmând studiile medii la Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie fiind absolventă a promoției 1996. În anul 2001 obține diploma universitară în fizica aplicata la Facultatea de Fizică a Universității București, România având domeniul de studiu: Fizica semiconductorilor și a dispozitivelor optoelectronice. Ca tot în același an să ia Masteratul în Științe, în domeniul fizica materialelor la Facultatea de Fizică al Universității Joseph Fourrier, Grenoble din Franța cu domeniul de studiu: „Fizica materialelor: de la nanostructuri la instalații pe scară largă". Urmează al doilea curs masteral, în Ingineria Materialelor (2003 - 2004), la Facultatea de Inginerie al Universității Catolice din Leuven, Belgia, având domeniul de studiu: „Materiale pentru microelectronică".

În anul 2006 este recunoscută ca Doctor în fizică la Institutul de Nanostiințe Kavli, Universitatea Tehnologică Delft, Olanda.

În perioada 2002-2006 lucrează la Molecular Electronics and Devices Research Group, (fostul laborator Morpurgo - acum Quantum Electronics Group de la Universitatea din Geneva).

Este Cercetător postdoctoral la Grupul de Cercetare în Nanoelectronica, Institutul MESA+ pentru Nanotehnologie, Universitatea din Twente, Olanda, Institutul de Nanoștiință Kavli, Universitatea de Tehnologie Delft, Olanda, 2006-2007.

Întreprinde o cercetare postdoctorală fiind bursieră a Societății Japoneze pentru Promovarea Științei (JSPS), (2007-2009), în laboratorul Tarucha-Oiwa pentru Fizică și Tehnologie în Nanostructuri, Școala de Inginerie, Departamentul de Fizică Aplicată, Universitatea din Tokyo, Japonia.

Face cercetare (2010-2012) la Grupul de cercetare a materialelor funcționale și Centrul pentru știința grafenului, departamentul de Inginerie, Colegiul de Inginerie, Matematică și Științe Fizice, Universitatea din Exeter, Exeter, Marea Britanie.

În perioada anilor 2012-2014 este lector superior, în grupul de cercetare a materialelor funcționale și Centrul pentru știința grafenului, la Departamentul de Inginerie, Colegiul de Inginerie, Matematică și Științe Fizice, Universitatea din Exeter, Exeter, Marea Britanie.

Ca din anul 2014 până în 2017 să devină profesor asociat în nanoștiință la Grupul de Cercetare a Materialelor Funcționale și Centrul pentru Știința Grafenului Departamentul de Inginerie, CEMPS, Universitatea din Exeter, Marea Britanie.

Iar din aprilie 2017 și până în prezent este profesor în Nanoștiință și Nanotehnologie Nano Engineering Science and Technology Group și Centrul pentru știința grafenului, Departamentul de Inginerie, CEMPS, Universitatea din Exeter, Marea Britanie.

Prof. Monica Crăciun este profesor în Nanoștiință și Nanotehnologie la Departamentul de Inginerie de la Universitatea din Exeter, Marea Britanie. Ea face parte din Centrul pentru Știința Grafenului , Grupul de Știință și Tehnologie Nano Engineering (NEST) și Centrul pentru Cercetare și Inovare Metamateriale. Are peste 19 ani de expertiză în cercetare în domeniile Materiale Avansate,

Nanoștiință și Nanotehnologie. Ea a deținut una dintre bursele de 5 ani EPSRC Engineering Fellowship for Growth acordate doar a 8 cadre universitare de top din Marea Britanie pentru menținerea liderului cercetării din Marea Britanie în domeniul Materialelor Avansate (identificat ca una dintre Marile Tehnologii Britanice). Prof. Crăciun este/a fost investigator la peste 30 de granturi EPSRC, Royal Society, Innovate UK, UE și pentru cercetare industrială, cu o finanțare totală de peste 10 milioane de lire sterline.

Activitatea academică a profesorului Crăciun se întinde de la cercetarea inginerească în nanotehnologie, dispozitive electronice și optoelectronice până la cercetarea științifică fundamentală în nanoștiințe (fenomene cuantice, electronică moleculară, nano electronică, spintronica) și știința materialelor (descoperirea de noi materiale și metode de fabricație, înțelegerea proprietăților). -relația de performanță). Ea are peste 160 de publicații în reviste internaționale de top (de exemplu, reviste de familie Nature & Science, Advanced Materials, Nano Letters), cu multe lucrări clasate în top 1% în Materials Science, Engineering and Physics, care au atras un indice h de 39. , un index i10 de 73 și mai mult de 5200 de citări. Prof. Crăciun conduce un grup de cercetare care lucrează pe materiale bidimensionale cu scopul de a valorifica proprietățile lor noi pentru electronică, fotonică, energie.

Prof. Crăciun a obținut un doctorat în fizică aplicată la Delft University of Technology (Olanda), un master în fizica materialelor (Universitatea Joseph Fourier, Grenobe, Franța), un master în fizică aplicată (Universitatea din București, România) și un master în materiale. Inginerie (Universitatea Catolică Leuven, Belgia). Înainte de a se alătura la Exeter, a fost cercetător postdoctoral la Universitatea din Twente (Olanda) și la Universitatea din Tokyo, unde a primit o bursă prestigioasă a Societății Japoneze pentru Promovarea Științei. Profesorul Crăciun s-a alăturat Universității din Exeter în ianuarie 2010 în calitate de cercetător și și-a preluat funcția actuală în aprilie 2017.

Mai mulți cercetători precum Marie Curie și Royal Academy of Engineering au fost găzduiți și îndrumați de prof. Crăciun. Ea a fost, de asemenea, mentor a 13 cercetători postdoctorali și este/a fost conducătorul a peste 30 de doctoranzi (17 până la finalizare), precum

și a peste 60 de studenți la dizertații Msc, MEng, BEng și MPhys. Câțiva dintre cercetătorii îndrumați de prof. Crăciun au evoluat în funcții academice sau se află în funcții de conducere în industrie, după cum se detaliază pe pagina foștilor membri ai grupului.

Cercetarea prof. Crăciun se află în fruntea ingineriei la scară nanometrică și a științei materialelor, cuprinzând de la nanoștiință și nanotehnologie la tehnologii electronice și optoelectronice, cu o activitate extrem de interdisciplinară care ajunge la fizica, chimia și bioștiința materiei condensate.

Scopul acestei zone este exploatarea materialelor 2D cu performanțe extraordinare în dispozitivele electronice și optoelectronice și orientarea lor către tehnologia de ultimă generație. Contribuțiile la acest domeniu includ tehnici noi de modelare a circuitelor electrice în grafenul funcționalizat cu fluor, utilizate pentru electronica integrală a grafenului.

Electronică moleculară și organică . Acesta a fost domeniul de interes al doctoratului său. Repere includ descoperirea unei corelații între conducția electrică a materialelor metal-ftalocianine. De asemenea, a publicat prima observație experimentală a unei stări de izolare în pentacen indusă de interacțiuni puternice între electronii de conducere.

Materiale 2D pentru inginerie civilă. Scopul acestui domeniu este valorificarea proprietăților noi ale grafenului și ale materialelor aferente pentru a le conduce către aplicații în inginerie civilă. În acest domeniu, grupul nostru a demonstrat compozite nanoinginerești de performanță ultraînaltă, grafen-beton cu o gamă fără precedent de proprietăți îmbunătățite și multifuncționale în comparație cu betonul standard.

Acestea includ o creștere de până la 146% a rezistenței la compresiune, până la 79,5% a rezistenței la încovoiere și o scădere a deplasării maxime datorită încărcării la compresiune cu 78%.

A contribuit, de asemenea, la demonstrarea compozitelor funcționale stratificate Grafen-Cauciuc pentru izolarea seismică a structurilor.

Activitati didactice:

Fundamente ale mecanicii, materialelor și electronicii, Inginerie (2020-2022), Proiectare electronică analogică și digitală, anul II

Inginerie electronică (2011 – 2014, 2019 – 2020), Coordonator individual de proiect, anul 3 toate Inginerie (2013 – 2014, 2019 – 2022), Coordonator de proiect de grup, anul 4 toate Inginerie (2013 – 2014), Coordonator experiență comercială și industrială, anul 3 toate Inginerie (2013 – 2014), Cercetare contemporană avansată a materialelor, Msc Materials Engineering (2011 – 2014).

Brevete

Crăciun MF, Russo S, Withers F, Bointon TH, Martins S. Detector , Nr. Brevet: WO2014111702 A2, WO, 2014, Crăciun MF, Russo S, Bointon TH. Graphene dopați , Brevetul: WO2015049490 A1, WO 2015, Crăciun MF, material pe bază de Russo S. Graphene , număr brevet: US20140174513 A1, SUA, 2014, Crăciun MF, material pe bază de Russo S. Graphene , număr brevet: KR20140095614 (A), Coreea, 2014, Crăciun MF, Rogge S, Klapwijk TM, Morpurgo AF. Combinarea organometală cu instelbare magnetische eigenschappen (brevet în limba engleză: complexe organo-metalice cu proprietăți magnetice controlate) , brevet de invenție: NL1026143C, cererea de brevet olandeză, 2005, Marcaj pagină NL1026143 (C2) - Combinarea organică cu metale instelbare magnetische eigenschappen, Inventator (s):

Crăciun Monica Felicia [NL]; ROGGE SVEN [NL]; KLAPWIJK TEUNIS MARTIEN (NL) și alte 5 brevete de la Symplectic.

Referințe

Publicații Monica Crăciun indexate de Google Scholar;

„Prof. Monica Crăciun ǀ Inginerie ǀ Universitatea din Exeter". inginerie.exeter.ac.uk.;

Bush, Steve „13 milioane de lire sterline pentru cercetătorii din Marea Britanie” . Săptămânal electronică, 2014 05 02;

Bointon, Thomas H.; Barnes, Matthew D.; Russo, Saverio; Crăciun, Monica F. (2015). „Grafen monostrat de înaltă calitate sintetizat prin depunere de vapori chimici cu perete rece rezistiv” . Materiale avansate;

Exeter, Universitatea din. „Producția inovatoare de grafen ar putea declanșa o revoluție în dezvoltarea pielii artificiale” . phys.org;

www.fibre2fashion.com. „Echipa Universității din Exeter folosește grafenul în textile inteligente” . Technicaltextile.net;

„Grafenul deblochează un nou potențial pentru „textile

inteligente”, ScienceDaily;

„Metalul super-subțire futurist ar putea crea „cămăși cu panouri solare”, GOV.UK.;

„Oamenii de știință creează un nou beton „verde” inovator folosind grafen”. EurekAlert;

„O nouă formă de beton ar putea transforma industria construcțiilor” . nbcnews.com ;

„Primul beton îmbunătățit cu grafen ajunge pe piață” . AZoNano.com;

„Echipa de management” . Materiale pentru Quantum Network.

Androne-Petru Eli



Profesor de muzică, dirijor.

S-a născut la 26 iunie 1957, în satul Orăştioara de Jos, comuna Beriu, într-o famile de gospodari vrednici, părinţii având şi de suferit în anii colectivizării, căreia i s-au opus (tatăl a fost condamnat la închisoare), a urmat şcoala primară în sat, iar din clasa a V-a a fost admis la Liceul de Artă din Deva, optând pentru clarinet. A urmat apoi Conservatorul de Muzică (denumit, după 1990, Academia de Muzică „Gheorghe Dima”) din Cluj-Napocam unde şi-a luat licenţa în 1980, la profilul Muzicologie, Pedagogie, Compoziţie, cu nota maximă. După 1990 şi reformarea învăţământului superior, a luat şi masteratul în Arte, Muzică şi Pedagogie muzicală (2005).

Cariera a început-o ca profesor de Muzică în comuna Şinteu, jud. Bihor, unde a şi pornit pe calea antrenării copiilor la activităţi muzicale extraşcolare, organizând o orchestră de mandoline, instrument foarte răspândit în comunitatea slovacă de acolo. După doi ani, a revenit în locurile natale, ocupând postul de dirijor al fanfarei de la Clubul Copiilor (pe atunci, Casa Pionierilor) din Orăştie. Aici, fiind şi specialist în instrumente de suflat, a ridicat nivelul calitativ al deja tradiţionalei fanfare, ajungând să se afirme atât în ţară, cât şi peste

hotare. A fost rampa unei vocaţii de muzician şi pedagog de excepţie ce a venit să-i definească destinul, reuşind să modeleze sute de copii în arta instrumentală şi, apoi, vocală într-o măsură încă neatinsă de altcineva; două trofee internaţionale cu fanfara şi, mai pe urmă, într-o evoluţie ce a depăşit deja 20 de ani, peste 40 de distincţii internaţionale cu remarcabila sa creaţie numită Corul de copii „Vlăstarele Orăştiei" – cea mai performantă formaţie artistică din România.

Dar, să revenim la începuturi! Fanfara a reuşit să se afirme, cucerind de trei ori primul loc la nivel naţional. În 1989, a ieşit pentru prima dată din ţară cu fanfara de copii (mai ieşise, în 1985, la Larissa, Grecia, cu taraful Casei de cultură), la Mariopol, URSS (azi, Ucraina) unde a obţinut trofeul „Vaporul de Aur", un succes deosebit în spaţiul slav care musteşte de muzică! Din 1990, a ocupat funcţia de director al Clubului Copiilor din Orăştie, care îşi avea pe atunci sediul în clădirea actualei Judecătorii. Au urmat acei dificili ani de început ai perioadei post-comuniste, cu degringolada politică, administrativă, economică şi socială, marcată de severa cădere economică, în paralel cu o inflaţie care luase proporţii astronomice. Totuşi, chiar şi în acele condiţii, a reuşit încă un succes peste hotare, da data asta la Villefranche, Franţa, unde fanfara copiilor din Orăştie a obţinut Medalia de Argint a Armatei Franceze. A fost ultima acţiune a acestui ansamblu! La întoarcere, în Belgia, autocarul a fost mistuit într-un incendiu, noaptea, când toţi erau la somn, găzduiţi într-un frumos castel al unei ducese. În maşină se aflau aproape toate bagajele şi, mai ales, instrumentele. Rămăseseră toţi doar cu hainele de pe ei şi documentele aflate în geanta profesorului. Întoarcerea a fost foarte dificilă, fiind ajutaţi mai mult de belgieni decât de autorităţile consulare române...

Revenit acasă, a reuşit să refacă inventarul de instrumente, cu ajutorul aceloraşi belgieni, dar a şi renunţat, dezamăgit, revenind la catedră ca profesor de Muzică la Şcoala Gimnazială „Dr. Aurel Vlad", unde se pare că va rămâne până la pensionare.

În aceeaşi toamnă, a anului 1995, preotul Ioan Gaşpar de la Parohia Ortodoxă II „Adormirea Maicii Domnului" îşi exprima, în consiliul parohial, dorinţa de a auzi răspunsurile liturgice şi din glasuri de copii, nu doar ale corului mixt „Armonia", condus pe atunci de mai vechiul şi însemnatul muzician şi dirijor Ioan Popa, cel care scrisese câteva pagini memorabile ale interpretării corale şi de operetă la

Orăştie. Însă, cine s-ar fi încumetat să înfiinţeze şi să conducă un cor bisericesc de copii, capabil să susţină liturghia ortodoxă, adică o sumedenie de piese muzicale, mai scurte sau mai lungi, după o rânduială precisă, timp de două ore? Iar în Orăştie, la acea vreme, era cam penurie de profesori de muzică. Însă, uneori, lucrurile par a fi rânduite după un scenariu. Aşa a început frumoasa poveste a „Vlăstarelor Orăştiei”...

Nu poate fi relatată în acest material fiindcă ar însemna a povesti un film făcut după un roman-fluviu. Pe scurt, extrem de scurt, aflăm că profesorul Eli a fost contactat la şcoală, propunându-i-se crearea acelui cor de copii. Nu ştia ce să spună fiindcă trista poveste a fanfarei sale era încă proaspătă, apoi nici nu mai dirijase până atunci o formaţie corală şi nici rânduiala cântărilor liturgice nu o prea ştia, chiar dacă era creştin ortodox. A cerut, mai întâi, un timp de gândire, dar şi de cunoaştere a ceea ce însemna acest demers muzical cu totul nou, pe care nu îl mai abordase până atunci integral nicio formaţie corală de copii. A început prin a participa el însuşi, în calitate de corist, la liturghiile susţinute cu corul „Armonia”, pentru a se familiariza cu cântările şi succesiunea lor. În paralel, a început căutările pentru a găsi partituri scrise pentru voci egale, deci pentru trei voci, nu patru cel puţin, cum sunt corurile mixte. O muncă anevoioasă, unde a fost sprijinit şi de maestrul Ioan Popa. În cele din urmă, în februarie 1996, la finalul unei liturghii de duminică, preotul paroh Ioan Gaşpar i-a îndemnat pe cei prezenţi să-şi aducă copiii sau nepoţii, în vederea alcătuirii unei formaţii corale liturgice. S-au strâns astfel câteva zeci de copii, de la clasele a II-a până la a VI-a, după cum ceruse profesorul, au început pregătirile, iar în octombrie, după o „avanpremieră” desfăşurată, de probă, la biserica din Orăştioara de Jos, în următoarea duminică avea să evolueze pentru prima dată în biserica unde a luat fiinţă. Mulţi dintre copiii de atunci au, în prezent, şi ei, copii...

Însă, nici profesorul şi nici copiii nu se puteau limita doar la a susţine liturghia, o dată pe lună (în rest, cânta „Armonia”), în propria biserică. Harul de muzician, dar şi de pedagog l-au îndemnat pe dirijor să dezvolte repertoriul, atât sacru (în desfăşurarea liturghiei sunt cântate şi pricesne, adică piese corale pe teme religioase, create nu doar pentru serviciul liturgic, ci potrivite chiar şi la recitalul concertistic), cât şi laic, dar şi să performeze în alte biserici, mai

apropiate sau mai depărtate, ori în acţiuni culturale laice. Astfel, între 1996 şi 2006, „Vlăstarele Orăştiei" au participat la liturghii în peste 50 de biserici, de la Timişoara la Constanţa, dar şi în Biserica românească din Paris. În paralel, a luat parte şi la evenimente culturale diverse ori recitaluri proprii, inclusiv de binefacere, impunându-se ca o valoare incontestabilă.

Anul 2004 a marcat şi propulsarea „Vlăstarelor Orăştiei" în aria competiţională şi a festivalurilor, în România şi peste hotare (până atunci, nu participase decât la Festivalul de muzică sacră „Cu noi este Dumnezeu", lansat la Orăştie încă din 1990, la iniţiativa aceluiaşi maestru Ioan Popa), obţinând o Menţiune la Concursul Naţional Coral organizat la Bacău de Ministerul Educaţiei (se desfăşoară din doi în doi ani), dar şi consacrarea internaţională, cu Diploma de Argint cucerită la Olimpiada Mondială Corală de la Bremen, Germania. Au urmat de atunci încă cinci trofee naţionale, dintre care de trei ori premiul I la Concursul Naţional Coral (în România, competiţiile corale sunt foarte rare) şi cu nu mai puţin de 43 de distincţii internaţionale, obţinute în 23 de festivaluri desfăşurate în 14 ţări (în Austria, Bulgaria, Cehia, China, Germania, Italia, Letonia, Liechtenstein, Macedonia, Olanda, Polonia, Serbia, Ungaria şi Vatican). De menţionat frumoasa participare cu patru dintre corişti în Corul Mondial al Păcii, desfăşurat la Beijing, în 2012 – anul cu cele mai multe ieşiri peste hotare, afară de China fiind Austria (Viena), Olanda (Sliedrecht) şi Cehia (Praga). Cea mai importantă distincţie până în prezent este Medalia de Argint obţinută la Grand Prix of Nations, Magdeburg, Germania, 2015.

Însă maestrul Petru-Androne Eli a fost remarcat şi individual, devenind:

Din 2007, Cetăţean de Onoare al Municipiului Orăştie (fost).

Guvernul României îi conferă Premiul „Gh. Lazăr", în același an;

Diploma de Excelenţă pentru Educaţie „Olimpicii Şcolii Româneşti" în 2008, conferită de Guvernul României;

Premiul „Mentor" pentru Excelenţă în Educaţie al Fundaţiei pentru Comunitate Cluj-Napoca (2011);

Din partea Preşedinţiei României Medalia „Meritul pentru Învăţământ" Clasa a II-a (2004, preşedinte Ion Iliescu) şi Ordinul „Meritul Cultural" în grad de Cavaler în 2017, înmânat d3e preşedinte Klaus Iohannis.

În anul 2017, Primăria Orăştie îl obligă pe dirijor la plata retroactivă, cu penalizările de întârziere aferente, a impozitelor şi taxelor locale de care fusese scutit prin acordarea titlului de „Cetăţean de Onoare” (profesorul şi-a recuperat apoi banii, instanţa obligând Primăria, în 2018, la restituirea sumei încasate nelegal şi plata cheltuielilor), profesorul retrăgându-se la Orăștioara de Jos şi făcând naveta, corul nu s-a desfiinţat atunci, cum s-ar fi aşteptat unii, ci și-a continuat activitatea acoperindu-şi cheltuielile din contribuţiile părinţilor coriştilor şi bunăvoinţa unor sponsori, mai mult sau mai puţin bogaţi în conturi, dar cu siguranţă bogaţi cu mintea şi cu inima. Însă după pensionarea maestrului Eli corul „Vlăstarele Orăştiei” și-a încheiat activitatea.

Referință:

Biografia personalității prezentate.

Ileana Lucia Floran



Poetă, prozatoare, editoare, jurnalistă.

S-a născut la 29 iunie 1960, la Orăştie, jud. Hunedoara. Fiica profesorilor Preda, mama Lucia profesoară de Limba și Literatura Română, tatăl „Ulică”, profesor de matematică-fizică. A studiat la Liceul „Aurel Vlaicu”Orăştie, profil real 1975 -1977 și la Liceul Industrial nr. 1 Orăștie 1977- 1979, apoi la Institutul Politehnic „Traian Vuia” Timișoara, Facultatea de chimie Industrială, secția Compuși macromoleculari 1979- 1982. Facultatea de Jurnalism, Comunicare şi Relaţii Publice a U.S.H. Bucureşti, specializarea Jurnalism; Masterat cu tema „Management şi comunicare în afaceri” la Facultatea de Comunicare şi Relaţii Publice a S.N.S.P.A. Bucureşti. Din 1992 a fost director al Editurii Emma, preşedintă a Asociaţiei „Florema Design” din Orăştie, redactor-şef al revistei literare online „Visul” şi redactor-şef al revistei „Dăruiri literare”, cu ediție tipărită şi online.

Împreună cu Paul Floran pun bazele primei edituri orăștiene, în anul 2000, de după 1990, reînnodând firul rupt, al editurilor și tipografiilor din Orăștie, în 1947.

Membră a Uniunii Ziariştilor Profesionişti din România.

Din ultimul meu interviu cu scriitoarea Lucia Ileana Floran

„Dan Orghici: Cum ajunge o persoană personalitate, întreb aceasta deoarece sunteți în postura de a fi o persoană cunoscută ca editor, scriitor și nu numai?

Ileana Lucia Floran: Sunt o persoană destul de cunoscută deoarece am muncit mult, atât ca editor, cât și ca redactor cultural la diferite reviste de specialitate. De asemenea, până acum am publicat zece volume: poezie, proză scurtă și roman. Cărțile au apărut și pe blogul personal, fiind citite nu numai pe suport de hârtie ci și online. Totuși, nu mă consider o personalitate, ci doar o persoană care și-a luat în serios pasiunea și, poate, talentul. Asta vor hotărî cititorii și viitorul.

Niciodată nu mi-am croit etaloane, deși am admirat anumite persoane care au știut să lase ceva important în urma lor. Problema e că valorile s-au schimbat. Dacă eu, la 18 ani îl admiram de Leonardo da Vinci, fetele de astăzi îl admiră pe nu știu care cântăreț, extrem de difuzat la radio sau promovat excesiv la televizor. Promovat – de cele mai multe ori – nu pentru realizările sale, ci pentru bârfele mondene. Trist.

Mă întrebi dacă lumea se vede prin altă prismă decât ar fi normal… Eu cred că lumea bâjbâie prin întuneric, iar prisma e opacă, astfel încât, nu se mai vede nimic prin ea… Nu, nu glumesc. Sunt tentată să zic ca bunica: „pe vremea mea….” numai că vremea asta e și a mea și sufăr să văd că valorile sunt complet eclipsate de nonvalori și, mai ales, că lumea le confundă.

Modele culturale avem, har Domnului. Trebuie doar să le păstrăm în inimi și să nu ni se pară „învechite”. Un Mihai Eminescu nu va fi niciodată învechit. Nici un Ciprian Porumbescu. Eu plâng ori de câte ori ascult „Balada”. Da, valorile românești autentice există și sunt viabile, din păcate nu cred că românii știu să le arate lumii. Cred că ne lipsește mândria de-a fi român, de-a ne fi născut dintr-un popor care a dat omenirii o mulțime de oameni de știință importanți și o mulțime de artiști valoroși. Asta cu „intratul în Europa”, mie personal. nu-mi place. De parcă-am veni din Cosmos și-am bate la porțile unei lumi

noi, necunoscute. Nu e așa. Suntem europeni prin moștenirea genetică. Trebuie doar să fim conștienți de asta. Să nu mai fim de acord ca – de exemplu – pe plăcuța pusă în muzee sub vreo sculptură semnată Brâncuși să scrie „sculptor francez”. Lumea trebuie să știe că românii sunt, cu toții, oameni de valoare.

Nu știu de ce, dar mi-ar plăcea ca Orăștia să rămână aceeași. Același burg medieval, aceeași localitate eminamente provincială, cu același corso și cu aceleași statui care ne amintesc de înaintași. Nu, nu mă opun progresului. Tot ceea ce face pentru oameni și pentru ca traiul lor zilnic să fie mai bun este de dorit în orice clipă. Progresul și confortul merg mână în mână. Nu ar fi rea o nouă industrializare, un cartier modern cu case pentru tineri, o casă de cultură nouă și încăpătoare, cu săli pentru spectacole, pentru expoziții, pentru lansări de carte… numai că mi-aș dori ca aerul de „capitală culturală” să rămână, să nu fie poluat de inovații și tehnologii… Poate sunt o nostalgică și-o romantică incurabilă, dar mi-e dor de castanii de pe corso, n-aș vrea să-mi fie dor de Orăștie fără s-o părăsesc. Asta, vorbind de ce-ar putea fi peste cinci ani, peste un secol… cine știe? Nimic nu e imposibil…”

În peisajul literar şi editorial de după 1990, numele Ileanei-Lucia Floran şi-a câştigat în scurtă vreme un loc special, un loc dobândit cu muncă şi perseverenţă, dar şi cu o mare dragoste pentru cartea pe care a scris-o şi a editat-o în acelaşi timp. Abordând genurile: poezie, proză scurtă, publicistică.

A debutat editorial în 2006 cu volumul de versuri „Surâsul timpului” ca apoi să urmeze și alte volume de beletristică ce au văzut lumina tiparului la Ed. Emma din Orăştie: Surâsul timpului (poezie), 2006; Paşi (poezie şi proză scurtă), 2007; Cerul adâncurilor (poezie), 2009; Cuvânt despre cuvinte (cronică literară), 2009; Pustiul din suflet (proză scurtă), 2009; Amurgul speranţei (roman), 2011; Tăcerea destinului (roman), 2012; Crochiuri în slove (proză scurtă), 2012; Dincolo de daruri / Beyond gifts - poezii / poems, ediţie bilingvă, 2012; Spirala gândului (poezie), 2012; cercuri concentrice / concentric circles / cercles concentriques/ cerchi concentrici - poezii / poems / poémes / poesie - ediţie quatrilingvă, 2013; Versuri zglobii pentru copii, 2013; Iubiri...(nuvele), 2013; Imagini transparente (proză scurtă), 2013; déjà vu, poezie, 2014.

Volume coordonate: Un secol de poezie în oraşul Paliei - antologie, 1911-2011, Orăştie, Ed. Emma, 2012; Visul - poezii - volum colectiv, Orăştie, Ed. Emma, 2011; Florilegiu - proză -

volum colectiv, Orăştie, Ed. Emma, 2010; Florilegiu - poezii - volum colectiv, Orăştie, Ed. Emma, 2010; ETC.

Volume colective: The Art of Being Human Volume 9, The Best of Poetry (An anthology of international poetry), by Daniela Voicu & Brian Wrixon, Brian Wrixon Books publishes, Burlington, Ontario, Canada, 2014; Itinerarii lirice - Antologiile Editurii Inspirescu, Satu-Mare, Nr. 3, 2013; The Art of Being Human, Volume 6,SAGITTARIUS - Love Poems, by Daniela Voicu & Brian Wrixon Brian Wrixon Books publishers, Burlington, Ontario, Canada, p. 106-108, 2013; O altfel de istorie a literaturii române contemporane, vol.II, coordonatori: Ştefan Dorn Dăncuş, George Coandă, Vali Niţu, Dan Şalapa, Grigore Timoceanu, George Terziu, Ed. Singur, Târgovişte, 2013; Peregrinări - Centrul de Excelenţă în Promovarea Creativităţii Româneşti - Dublin, volum online, 2012; Meridiane lirice - Antologie universală a poeziei româneşti contemporane - 124 poeţi contemporani, Adjud, Ed. Armonii Culturale, 2012; Un secol de poezie în oraşul Paliei -antologie, 1911-2011, coordonator de lucrare şi coautor, Orăştie, Ed. Emma, 2012; Prietenia cuvintelor: Antologia cenaclului literar online „Noduri şi Semne" / ASPRA - volum colectiv de poezie şi proză, Galaţi, Ed. InfoRapArt, 2011.

Colaborări: „Bogdania", „Sintagme literare", „Vatra veche", „Vox Libri", „Destine literare" (Canada), „Inedit", „Boema", „Rapsodia", „Ardealul literar", „Repere culturale", „Arcada", „Revista Orăştiei", „Vorba", „Foaia noastră", „Expresul de Orăştie", „Zarandul", „Info start", „Zona specială", „Palia Expres", „Foaie Interesantă".

Premii literare: Premiul ziarului „Cuvântul liber" din Târgu-Mureş la Festivalul internaţional „Lucian Blaga", ediţia a XXVI-a, organizat la Sebeş în mai 2006; Premiul III la concursul de creaţie literară „GENUCLA", organizat de Fundaţia „Dacia Revival International Society of New York" prin filiala „Getia Minor" din Tulcea, cu ocazia anului cultural „Decebal - 2006"; Premiul III la concursul de poezie originală organizat de Bocancul Literar şi Asociaţia Culturală „InDart" Bucureşti, în noiembrie 2006;

„Gânduri despre un viitor trecut" scria: „Singurătatea în care m-

am simțit oarecum ocrotită până nu demult, îmi joacă acum feste și mă obligă să încerc s-o părăsesc. De aceea, scriu aceste rânduri adresate nimănui, poate vreunui gând de-al meu întrupat într-o persoană simpatică și volubilă, care să aibă răbdarea de-a le citi. Probabil că am ajuns și eu între femeile bătrâne care așteaptă să fie băgate în seamă, să vorbească cineva cu ele, să le ia în serios. Da. Bătrânețea este o mantie grea, pe care vrei, nu vrei, o porți pe umeri. La început, când abia ai trecut de o anumită vârstă, nu crezi, nu poți să crezi. Mantia te învelește şi-ţi ține de cald. E protecția ta. Apoi, simți că începe să te apese și te aduni sub ea, încerci s-o dai jos de pe umeri… dar te scuturi degeaba, e a ta până la moarte."

Ileana Lucia Floran a fost una dintre acei scriitori ancorați puternic în viața literară a județului. Ani de zile, numele său s-a confundat cu revistele culturale „Visul" și „Inedit" însă tot timpul a fost preocupat de viața culturală hunedoreană în care a jucat un rol important în calitate de editor. Scriitoarea s-a stins în 16 august 2017.

Aprecieri:

Biblioteca Judeţeană „Ovid Densusianu" Hunedoara-Deva, îi decernă în 2015; „Diplomă de excelenţă pentru întreaga activitate culturală desfăşurată în judeţul Hunedoara";

În semn de apreciere pentru întreaga activitate publicistică din partea administraţiei judeţene Hunedoara primește „Diplomă de Excelenţă", în același an.

Referințe:

Momografia „Ileana Lucia Floran" făcută de Biblioteca Judeţeană „Ovid Densusianu" Hunedoara-Deva, cu ocazia decernării „Diplomei de excelenţă pentru întreaga activitate culturală desfăşurată în judeţul Hunedoara", în 2015.

Nu pot încheia fișa Ilenucii fără a scrie un adevăr dureros la adresa „Capitalei culturale a jud. Hunedoara" (așa numesc edilii Orăștia, eu nu). Anume: ÎN LOCUL UNDE ACTIVA EDITURA EMMA (cum am mai scris prima și singura din Orăștie de după 90) EDILIATATEA A DAT AVIZ DE FUNCȚIONARE UNEI SĂLII DE PĂCĂNELE. Deci de la cartea scrisă la aparatele de taxat netoți este doar diferența de o semnătură. Vai ei cultură Orăștiană!

Dan Orghici, „Amintirile mele", manuscris de bioru.

Oszkár Mailand



Folclorist, profesor.

S-a născut la 30 iunie 1858, în comuna Geoagiu, județul Hunedoara. Urmează școala primară - în localitatea natală și la Orăștie. Își face studiile secundare la Alba Iulia, Deva și Sibiu, iar studiile universitare - la Cluj. După terminarea facultății, este profesor la Sf. Gheorghe și Orăștie.

În perioada 1883-1923 este profesor la Liceul „Decebal" din Deva. A făcut parte din colectivul de conducere al Muzeului din Deva și membru al „Societății de Istorie și Arheologie" din Deva.

Este printre primii folcloriști maghiari care culeg folclor românesc și studiază cultura poporului român.

Începând din anul 1884, reușește să strângă, pe parcursul a patru decenii, mai multe sute de cântece lirice - majoritatea din localitățile hunedorene Călan, Streisângeorgiu, Ulm, Poiana, Runcu Mare, Cerbăl, Târnava, Ponor, Dâlja, Toplița, Boholt, Măgura, Hărțăgani, Boz, Cerișor, Rapoltu Mare, Bobâlna, Geoagiu, Herepeia, Izvoarele, Godinești, Bătrâna, Vețel, Vălișoara, Dobra, Roșcani, Muncelu Mic, Cigmău, Bucium, Stănija, Petroșani, Ruși, Merișor, Sarmizegetusa, Subcetate, Deva, și câteva texte din județele Alba, Arad, Bistrița-Năsăud și Caraș-Severin. notează sute de texte lirice, dintre care unele vor fi publicate în timpul vieții folcloristului, cele mai multe au văzut lumina tiparului în „Anuarul Societății de Istorie și Arheologie" și în publicații de profil, care apăreau în acel timp la Viena, Budapesta și Leipzig, altele rămânând în manuscris. Activitatea lui Oszkár Mailand în domeniul cercetării folclorului românesc este bogată și interesantă. Peste 50 de cântece sunt localizate, și numai câteva poartă numele informatorilor.

În 1884 publică articolul „Poeta vadászat" (Vânătoarea de poeți), în „Magyar Polgár", Cluj, XVI, Nr. 243-244, în care prezintă doi informatori din localitățile hunedorene Grădiște și Herepeia, de la care a declarat că a notat sute de texte.

Cercetătorii folclorului românesc socotesc drept o contribuție remarcabilă a lui Oszkár Mailand, la descoperirea a patru variante ale legendei Meșterului Manole – un text din Sarmizegetusa și trei de la Subcetate - dintre care, două sunt maghiare. De asemenea, a cules și o legendă despre Cetatea Deva, intitulată „Kelemen Gyor", despre zidirea acesteia, asemănătoare legendei românești despre ridicarea Mănăstirii Argeșului.

Preocupat de mitul construcției și de semnificațiile acestuia, scrie și publică la Tipografia Breier Adolf din Deva, în anul 1885, studiul intitulat „Legenda Mănăstirii Argeșului și o variantă a acesteia din județul Hunedoara". Același studiu va fi apoi publicat în „Anuarul școlii superioare reale de stat", pe anul școlar 1884-1885.Într-un studiu despre „Legenda Mănăstirii Argeșului", și o variantă a acesteia, din județul Hunedoara, face o comparație cu legendele secuiești și sârbești.

A fost preocupat, de asemenea, de mitul soarelui și al lunii, de legendele cerului, de superstiții, descântece și ghicitori.

Din păcate, o bună parte din culegerile sale a rămas sub formă de manuscris.

„Pentru ce-a făcut în întreaga sa viață, se cuvine a fi evocată cu respect figura luminoasă a acestui mare îndrăgostit de creația folclorică a poporului nostru, care, prin munca sa pasionată, ne-a lăsat o adevărată ladă de zestre, pe care noi, cei de astăzi, o deschidem cu emoție, redescoperindu-ne mereu obârșiile.", Constandin Clemente - „Lada de zestre"

S-a stins din viață la 1 noiembrie 1924, la Deva.

Poezia populară rămasă de la Oszkár Mailand a apărut postum - o bună parte a acesteia, sub îngrijirea Anei Șoit, cu titlul „Poezii populare românești din Transilvania", la Editura „Minerva", în anul 1981, cu o prefață de Ion Iliescu.

Colaborări: „A. Dévai M. Kir. Allami Főreáliskola Érteriõje" (Deva), „Antropologische Gesellschaft" (Viena), „Ausland" (Munchen), „Etnographia" (Budapesta), „Hunyad Megye Itõrténelmi És Régészeti Társaság Évkõnyve" (Arad – Cluj, Budapesta), „Hunyad Vegyestaralmu Megyei Ketikõzlõny" (Deva), „Magyar polgar" (Cluj), „Osszemasonlito iordalomtõrténelmi lapok" zeitschrift für

vergleichende literatur, „Journal de littérature nomparée”, „Acta comparationis litterarum universarum”, „Philológiai Kõzlany”, „Volkskunde” (Leipzig),

Lucrări publicate:

„Elemente mitologice în poezia populară română” (1885);

Mitul soarelui și al lunei” (1887);

„Cântările românilor referitoare la pădure” (1890);

„Paralele etnologice” (1900);

„Ghicitori populare române” (1891)

„Poezii populare din Transilvania” (Cu o prefață de Ion Iliescu) – Editura „Minerva”, București, 1981 (post-mortem).

Referințe:

Constandin, Clemente - „Lada de zestre. Obiceiuri și tradiții din județul Hunedoara” - Editura „Destin”, Deva, 1998;

Datcu, Iordan - „Dicționarul etnologilor români” (Volumul 2) - Editura „Saeculum”, București, 1998;

liescu Ion, Istrate Tiberiu - „Orăștie – 750 de ani” - Volum editat de Casa Județeană a Corpului Didactic, Deva, 1974.



În viitorul apropiat

AMPRENTE

Locuri, case, oamenii



Dan Orghici

CÂTEVA CUVINTE...
-în loc de postfață-

Nu mă mai îndoiesc: Dan ORGHICI şi-a câştigat în timp renumele de personaj inedit în peisajul jurnalistic hunedorean, în primul rând. Nu de puţine ori, între colegi şi prieteni, în urma intervenţiilor sale jurnalistice, ori de natură strict particulară, adică „patent Orghici", dar şi după atitudini adesea frizând amuzamentul dublat cumva de-un teribilism de producţie proprie, dar simpatică – totul ținând de simpaticul şi prietenosul „jurnalist de Orăştie!". Spun aceasta având în vedere că, de-a lungul vremii, el a trecut prin câteva experienţe de viaţă nu doar inedite, ci şi reprezentative. Ajunşi aici, să nu uităm că a editat şi condus o publicaţie locală, de succes pe care a botezat-o pur şi simplu „Vorba" cu un supliment pe măsură „Fapte" iar apoi, „interesantul jurnalist" să reediteze „Foaia Interesantă… În felul său, personajul comentariului de faţă a trecut prin suficiente experienţe de viaţă, unele chiar extrem de interesante, importante şi chiar spectaculoase despre care, cum se spune, s-ar putea scrie un roman. Nu e cazul, sau nu încă…

În acelaşi context, dar şi în unul mai larg, dacă mi se permite extensia, ne-am pomenit cu un Dan Orghici, cumva mai… altfel, cocoţat şi încăpăţânat, pe un domeniu parcă neobişnuit pentru noi, şi anume: scrierea şi publicarea unei cărţi dovedind o valoroasă iniţiativă şi anume: de a readuce în prim plan o lume cu personaje şi personalităţi cu tangenţe efective orăştiene pe umerii cărora s-au sprijinit mulţi ani cultura, educaţia, economia etc., etc., în Orăştie, dar şi în împrejurimi, ajungându-se ca unele personalităţi să aibă rost şi rol până la nivel internațional, însemnând aceasta cam toate domeniile

de activitate. Iar autorii cărţii de faţă exact aceasta a şi urmărit: să scoată în evidenţă contribuţia lor la viaţa de zi cu zi. În această ordine de idei, dacă ne referim doar la biografiile unora, şi trebuie să o facem, constatăm cu respect că autorul a desfăşurat o muncă uriaşă pentru ca noi, cititorii, să avem la îndemână o adevărată enciclopedie pentru care Dan Orghici merită din plin şi fără nicio rezervă întregul respect şi toate felicitările, deşi el, cu modestie, scrie pe copertă precizarea: „Coordonat: Dan Orghici, Adrian Ioan B. Secui"…

Şi, în sfârşit, titlul cărţii: Călindaru' Foii Interesante. Personalităţi. Volumul I, Coordonat: Dan Orghici, Adrian Ioan B. Secui, Editura „Măiastra", 2023.

Dumitru Hurubă



Index alfabetic

A

B

C

D

E

F

G

H

I

K

L

M

N

O

P

R

S

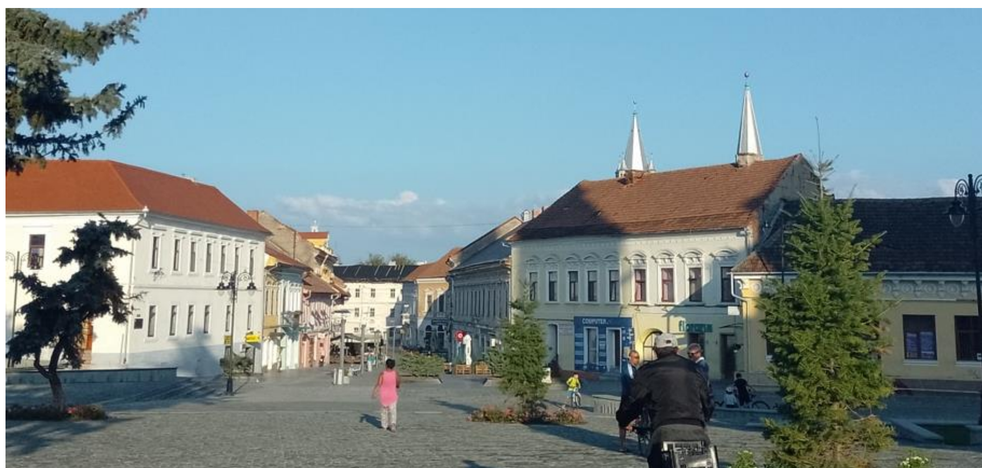
T

Ț

U

V

Z





Mulțumiri pentru sprijin și colaborare:











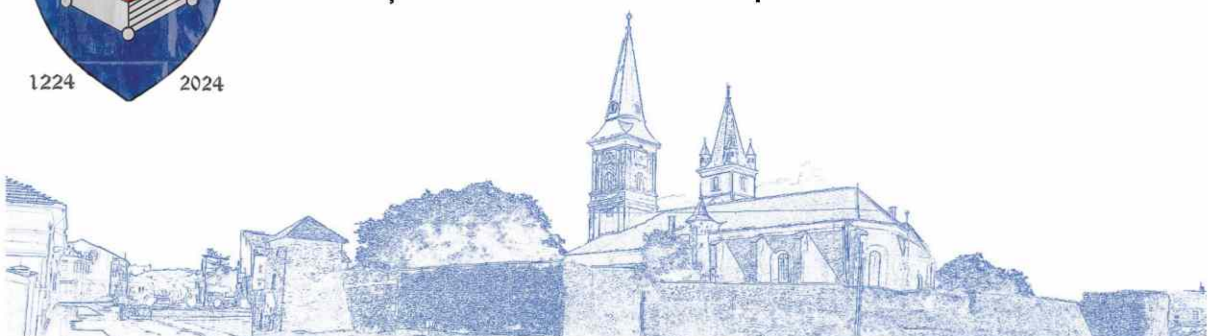


BIBLIOTECA
CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
„MIHAI EMINESCU"
IAȘI

A...kademie der
bildenden Künste
Wien



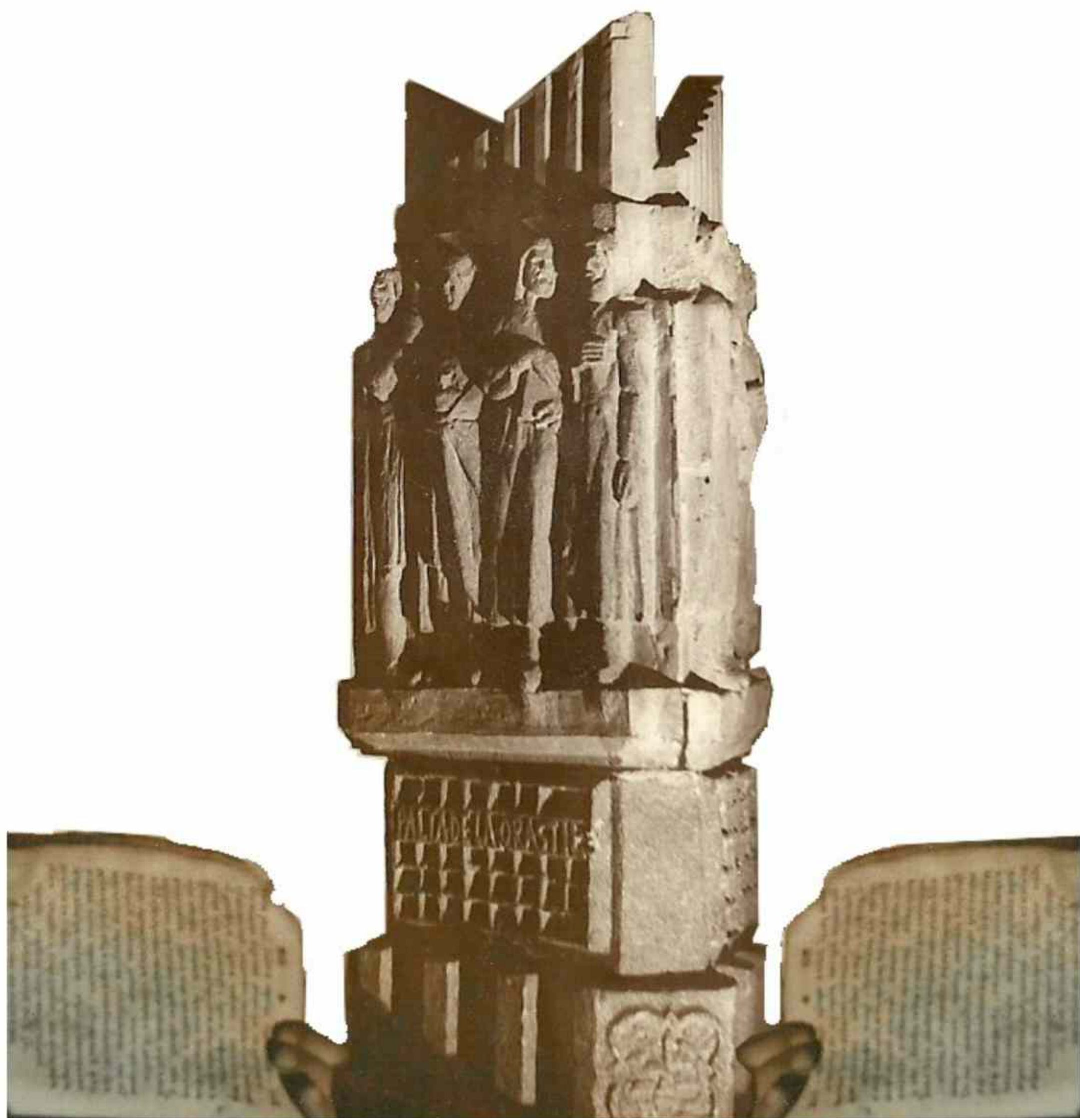
Suntem la poarta anului cu numărul 800
de la atestarea documentară,
prin „Diploma Andreană" din 1224, a Orăștiei/
Waras/Oroșteiu/Broos/Szászváros/Saxopolis.



Oamenii din Ținutul Orăștiei

Călindaru' Foii Interesante

Volumul II



Coordonat
Dan Orghici
Adrian Ioan B. Secui

Editura Măiastra

Călindaru′ Foii Interesante

Personalități

Volumul II

…

Coordonat
Dan Orghici
Adrian Ioan B. Secui

Editura Măiastra 2023

Tehnoredactare, editare: Dan Orghici
Coperta: Dan Orghici
Imagini:
- Coperta 1 macheta grupului statuar „Palia de la Orăștie”, autor sculptorul Nicolae Adam.
- Coperta 4 sus Siglele sponsorilor ce au ajutat la tipogafiere.
Jos: Stema medievală a orașului și desen după Cetatea Orăștiei.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Călindaru' Foii Interesante : personalităţi / coord.: Dan Orghici, Adrian Ioan B. Secui. - Târgu Jiu : Măiastra, 2023
2 vol.
ISBN 978-606-042-318-8
Vol. 2 : Călindaru' Foii Interesante. - 2023. - ISBN 978-606-042-320-1

I. Orghici, Dan (coord.)
II. Secui, Adrian Ioan B. (coord.)

008
929

Călindaru' Foii Interesante

Personalități

Volumul II

…

Coordonat
Dan Orghici
Adrian Ioan B. Secui

Cuprins

Iulie

Miron Raţiu



Dirijor, profesor de muzică.

S-a născut la data de 8 iulie 1929, în localitatea Dobra, județul Hunedoara, se trage din Familia Rațiu din Turda, printre ai cărei iluștri membri se numără memorandistul Ioan Rațiu și fondatorul PNȚCD, Ion Rațiu. Studiile primare și liceale le-a făcut la Dobra, Orăștie și Deva. În 1949 a fost admis la Facultatea de pedagogie și dirijat coral a Conservatorului „Gheorghe Dima" din Cluj.

Generoasa sa înzestrare artistică a atras atenția unor corifei ai muzicii românești: Antonin Ciolan, Sigismund Toduță și Tudor Jarda, care l-au îndreptat și spre Facultatea de dirijat simfonic a aceluiași conservator de muzică.

După opt ani de studii intense și-a început activitatea la Filarmonica de Stat Oradea, pe care nu o va părăsi decât pentru numeroasele turnee din țara și străinătate. În 1969 participă la Praga la un curs de perfecționare a măiestriei artistice, ținut de Sergiu Celibidache.

Format la şcoala clujeană a lui Antonin Ciolan, tânărul şi inimosul Miron Raţiu şi-a început cariera dirijorală la Filarmonica de Stat Oradea în 1957, fiind la pupitrul acestui ansamblu mai mult de trei decenii, până în anul 1990. Aliniindu-se ideilor de progres ale ansamblului, Miron Raţiu a participat la opera de construcţie a orchestrei, impetuozitatea-i specifică şi temperamentul său muzical aducându-i aprecierea publicului meloman. Interpretările unor lucrări ca Simfonia fantastică de Berlioz, simfoniile IV, V, VI de Ceaikovski, Simfonia în re minor de Franck, au constituit prilejuri ale marilor sale succese. Numărul mare de prime audiţii cu lucrări româneşti ilustrează aceeaşi atitudine a dirijorului preocupat constant de propagarea valorilor naţionale. Contribuind prin competenţele sale şi prin entuziasmul particular la prosperitatea instituţiei, Miron Raţiu s-a ataşat pentru o viaţă de filarmonica orădeană, devenind, pe de altă parte, o persoană emblematică.

Vastul repertoriu abordat de-a lungul carierei sale cuprinde lucrări simfonice și vocal simfonice de Johann Sebastian Bach, Bartók, Beethoven, Berlioz, Borodin, Brahms, Britten, Anton Bruckner, Chausson, Debussy, Dukas, Dvorak, De Falla, Haendel, Haydn, Himdemith, Khatchaturian, Rimski-Korsakov, Liszt, Lutoslawski, Mahler, Mendelssohn, Mozart, Mussorgski, Prokofiev, Saint-Saëns, Schubert, Schumann, Richard Strauss, Strawinsky, Theodorakis, Verdi și Wagner.

Din repertoriul românesc a interpretat muzică de Pascal Bentoiu, Dumitru Bughici, Paul Constantinescu, Ion Dumitrescu, George Enescu, Vasile Herman, Mihail Jora, Filip Lazăr, Dinu Lipatti, Marcel Mihailovici, Mihai Moldovan, Theodor Rogalski, Sigismund Toduță și Zeno Vancea.

În afara Orchestrei Filarmonicii din Oradea, al cărui dirijor titular a fost timp de mai bine de 40 de ani, Miron Rațiu a concertat și a înregistrat cu majoritatea orchestrelor simfonice din România. De asemenea, a apărut și la pupitrul unor prestigioase ansambluri din Germania, Franța și Polonia.

A predat vioară, muzică de cameră și orchestră la Liceul de Artă din Oradea, la care a și înființat o clasă de violă. Un element inedit al activității sale pedagogice îl constituie instruirea studenților Facultății de Teologie din Oradea în muzică religioasă.

În anii 1970 a condus Corul „Hilaria”, un cor de amatori care a ajuns la un înalt nivel de virtuozitate artistică. La 1 Decembrie 1968, la aniversarea a 50 de ani de la Marea Unire din 1918, acest cor a cântat - după decenii de interdicție – „Deșteaptă-te, române!”, „Pe-al nostru steag e scris Unire!” și alte cântece reabilitate în contextul fazei naționaliste a comunismului românesc.

Trece în eternitate pe 23 noiembrie 2011, la Oradea.

Referințe:

Biografia personalității prezentate din arhiva Filarmonicii din Oradea;

Andrei Şandor, „Doliu în Cultura bihoreană: a murit dirijorul Miron Rațiu!”, 23 nov. 2011;

Sala „Enescu – Bartók” a Filarmonicii Oradea va găzdui joi, de la ora 19, un concert în memoria dirijorului Miron Ratiu.

Viorel Cugereanu



General de brigadă (r.)

S-a născut la 9 iulie 1914, în Orăștie, fiind al patrulea copil al unei vrednice familii de „economi” (cum se numeau țăranii). După terminarea școlii primare, în 1924, va urma Liceul „Aurel Vlaicu” din Orăștie, cu râvna care l-a caracterizat toată viața. Ca dovadă a aptitudinilor sale stau participările la Concursurile Societății „Tinerimea Română” (olimpiadele de astăzi), distinse cu premii binemeritate. A absolvit liceul în 1931, ca șef de promoție. Ar fi putut urma apoi cursurile universitare, dar insuficiența resurselor materiale l-a determinat să îmbrace haina militară, ca elev al Școlii de Ofițeri de Infanterie din Sibiu, în iulie 1933 fiind promovat sublocotenent în Regimentul 5 Vânători – Timișoara. În 1935 se distinge cu premiul I pe țară la tragerile cu pușca mitralieră. Între 1935-1936 este ofițer-elev la Școala de Aplicație a Infanteriei, pentru ca în 1938, datorită meritelor sale, să fie selecționat în rândul cadrelor Școlii de Ofițeri de Infanterie – Sibiu, instruind, în această calitate, două promoții de ofițeri. A mai urmat apoi Școala Superioară de Război (1940-1942), după a cărei absolvire devine profesor stagiar, iar apoi, profesor titular la Cursul de Tactică Generală și Servicii, până în 1947. În același timp, din 1943 predă „Cursul de Istoria Artei Militare”, la Școala de Ofițeri de Aviație.

În aceeași perioadă, cu începere din 22 iunie 1941, pleacă și pe front, ca locotenent absolvent al anului I al Școlii Superioare de Război, participând la luptele pentru eliberarea Basarabiei. Acolo, nedezmințindu-și clocotul caracteristic, în ziua de 28 August 1941, aflat într-o situație deosebit de critică, își înflăcărează ostașii de sub comanda sa, executând un contraatac viguros, în urma căruia situația este restabilită. Dar el cade grav rănit, pierzându-și piciorul drept, ce i-a fost amputat deasupra genunchiului. Restul zilelor până la moarte, va duce povara acestei grave mutilări a trupului, dar nu și a sufletului, care își va păstra verticalitatea și generozitatea.

Pentru eroismul și sacrificiul său pe câmpul de luptă, este răsplătit

cu Ordinul „Mihai Viteazul”, pe brevet punându-și semnăturile Regele Mihai și Mareșalul Ion Antonescu. Devine Cavaler al Ordinului „Mihai Viteazul” (cea mai mare distincție din istoria Armatei Române, purtată de nici trei sute de ofițeri), însă după terminarea războiului, deși își servise Patria cu o dăruire exemplară, până la sacrificiul fizic, a fost nevoit nu numai să-și ascundă brevetul care îi consfințea acordarea înaltului ordin, dar să și facă „uitat” eroicul episod, noile autorități neagreând combatanții din luptele antisovietice pentru eliberarea Basarabiei. Astfel, în decembrie 1947, fiind trecut în cadrul disponibil al armatei (rezervă), cu gradul de colonel, se retrage pe meleagul natal, unde devine plugar, ca și antecesorii săi, lucrându-și singur, neajutat de nimeni, lotul de 5 hectare, primit înainte, ca drept decurs din aplicarea Ordinului „Mihai Viteazul”. Urma să piardă acest drept odată cu colectivizarea.

În aceste condiții, între 1956-1962, urmează cursurile fără frecvență ale Facultății de Științe Juridice din Cluj, luându-și licența în Drept, fapt ce îi va permite, după momentul colectivizării, să presteze cu competență profesiunea de jurist-consult, până în 1975, când se pensionează.

Îmbogățindu-și în același timp orizontul intelectual, nu și-a abandonat preocupările de cercetare istorică demarate anterior. Amintim în acest sens studiile publicate în perioada când a fost profesor la Școala Superioară de Război, în care urmărise cu perseverență și probleme legate de descifrarea sensului unor evenimente istorice, conform unei metodologii de o deplină acuratețe științifică. Citām realizarea unui documentat studiu despre luptele purtate în 1479 pe Câmpul Pâinii, ce trebuia să fie publicat într-o broșură, cu fotografii de teren și schițe tactice, redând cu minuțiozitate desfășurarea evenimentelor.

În anii de marginalizare civică, pentru întocmirea lucrărilor sale a întâmpinat handicapul imens al lipsei de acces la biblioteci importante, trebuind în general să se mulțumească cu ceea ce îi ofereau cărțile aflate la dispoziție și notițele proprii.

Redactează unele lucrări care, chiar dacă nu se detașează prin dimensiuni, ci prin profunzimea demersului, îi definesc personalitatea jalonată de schimbătoare direcții prioritare ale preocupărilor, dar care

totdeauna, în modul cel mai evident, reprezintă o tribună de proliferare a ideilor și simțămintelor patriotice, chiar dacă, prin nota de culturalizare, s-au frustrat prin acaparare de timp și energie în detrimentul exhaustiv științific. Prin forța lucrurilor, s-au ivit unele momente când cele două direcții nu s-au putut disocia, și chiar s-au împletit într-o oarecare armonie, grație harului și obstinației proprii, dar și ambianței revigoratoare în care a gândit după schimbările din 1989, care au favorizat virtual o exprimare mai liberă.

Cea mai mare parte a lor au rămas în manuscris sau dactilografiate, din cauza consecințelor politice la care l-ar fi expus critica circumspectă a epocii, deși, chiar și în acele vremuri, statornicirea unor elemente tradiționale puteau fi puncte de sprijin pentru minte și pentru suflet.

Intuind că anumite interpretări istorice nu vor fi bine primite, multe formulări nu au fost încredințate publicității, din cauza aspectelor conjuncturale.

Intervențiile sale, în diverse momente și împrejurări, erau sub semnul unei lecturi, deosebită de tot ceea ce se scria în presa locală și județeană, prin discuția polemică puternic argumentată, a falselor ipoteze privind unele aspecte istorice românești contemporane. Ele constituiau pagini de neuitat – care uneori nu puteau fi înțelese de la început, și care împlineau nelipsitele îndemnuri ale unor profesori ca Nicolae Iorga ori Gheorghe I. Brătianu, pe care, de altfel, i-a cunoscut în anii când acesta l-a înlocuit pe Iorga la Școala Superioară de Război.

A publicat: „Determinismul geografic în conducerea și purtarea războaielor" - În „România Militară" (Revistă generală lunară), București, 1946, „Dr. Ioan Mihu – evocare la 60 de ani de la moarte" - În „Telegraful Român", 1-15 iulie 1987, „Gânduri despre Aurel Vlaicu" - În: Astra la Orăștie, 1 sept. 1993 (Număr special), „Un mic oraș pe marele drum al Unirii" - În „Orăștia și Marea Unire", 1 decembrie 1993 (Număr special), „Marea Unire și procesul optanților" - În „Mitropolia Sibiului" (Îndrumător bisericesc), 1992, „Mănăstirea Prislop" - În „Mitropolia Banatului", Nr. 1-2/1985, „Amintiri despre un eminent savant" (Gh. Brătianu) – În „Confluențe istoriografice românești și europene", Iași, 1988, „Dascăli și preoți vrednici slujitori ai Astrei în perioada interbelică" - În „Foaia poporului", 1992, „Bătălia

de la Mărășești, Mărăști, Oituz" - În „Drumul socialismului" din 2,5 și 10 august 1967, „Ignoranța profanatorilor" - În „Palia", Nr. 6, Mai 1990, „De veteranis" - În „Revista Orăștiei" Seria a III-a, An II, Nr. 2(6), aprilie 1997.

În ziua de 7 noiembrie 1996 s-a stins din viață la Orăștie.

Recunoștințe:

Ca membru fondator al Asociației Naționale a Veteranilor de Război, și președinte al subfilialei Orăștie, este avansat la gradul de General de brigadă în retragere;

Cetățean de Onoare al Municipiului Orăștie – H.C.L. Orăștie, nr. 51 din 16 mai 1996.

Lucrări litografiate la Tipografia Școlii Superioare de Război în anii 1942-1947:

Curs de Tactică Generală și Servicii.

Curs de Istorie Militară, în colaborare.

Curs de Geografie Militară, în colaborare.

Curs de Istorie Militară pentru Școala Ofițeri de Aviație – București.

Referințe:

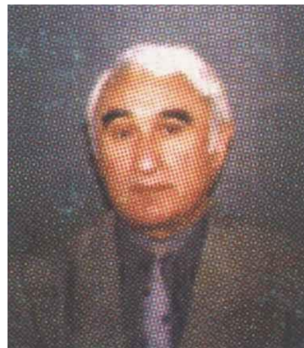
Baciu, Petru - „Liceul Aurel Vlaicu Orăștie" (Compendiu monografic, 1919-1994) – Casa Corpului Didactic, Deva, 1994;

Razba, Maria - „Personalități hunedorene" [Oameni de cultură, artă, știință, tehnică și sport (sec. XV-XX) – Dicționar] – Biblioteca Județeană „Ovid Densușianu" Hunedoara, Deva, 2000 și Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura „Emia", Deva, 2004;

Adam, Nicolae - „In memoriam: Generalul de brigadă VIOREL CUGEREAN" - În „Revista Orăștiei" (Publicație culturală a Despărțământului „Astra" Orăștie), Seria a III-a, An II, Nr. 1(5), Februarie 1997;

Pârnuță, Gheorghe (prof. dr.) - „Ion Apostol, profesor, preot, scriitor – dârz luptător pentru dreptate" - Editura „Semne", București, 1997.

Minel Bodea



Ziarist.

Născut la 7 iulie 1944, în comuna Mărtineşti, judeţul Hunedoara. Urmează şcoala primară la Mărtineşti, apoi Liceul „Aurel Vlaicu” din Orăştie, promoția 1962.

Absolvent al Facultăţii de Filologie la Universitatea „Babeş-Bolyai” din Cluj în anul 1968 şi al cursului postuniversitar al Facultăţii de Ziaristică din Bucureşti (școala de partid Șt. Gheorigiu), 1973.

După terminarea facultăţii, este profesor la Şcoala Generală din Ighiu, judeţul Alba în anul școlar 1965-1966. Din anul 1968, a fost redactor la ziarele „Unirea” din Alba-Iulia, apoi la „Drumul socialismului” din Deva, până în anul 1973. În perioada 1973-1983, a fost instructor la Comitetul Judeţean de Cultură şi director la Centrul Judeţean al Creaţiei Populare Hunedoara. A elaborat materiale de specialitate, tipărituri printre care: revista „Ritmuri hunedorene”, culegeri de colinde, programe monografice despre formaţii artistice, culegeri de poezie etc.

Din 1983, este din nou ziarist la „Drumul socialismului”, publicaţie care în decembrie 1989 a primit numele de „Cuvântul liber”. Director al ziarului până în anul 2003.

Debutează în publicistică, în 1968, în ziarul „Drumul socialismului”, cu un ciclu de articole despre presa hunedoreană de la sfârşitul secolului XIX şi începutul secolului XX, cu precădere despre revista „Cosânzeana”, apărută la Orăştie până în anul 1915.

A publicat numeroase articole dedicate activităţii culturale hunedorene, studii cu tematică socială, recenzii, interviuri, dialoguri cu personalităţi ale vieţii noastre culturale şi ştiinţifice.

Referinţe:

Colecţia ziarului „Drumul socialismului”, 1983 - dec.1989; „Cuvântul liber”, dec.1989;

Baciu, Petru, „Delorenii”, ed. Compania, Bucureşti, 2000.

Leopold Adler



Fotograf.

S-a născut la 12 iulie 1848, în Praga, Cehia în familia unui fabricant evreu din Cehia de astăzi, s-a stabilit la Brașov în anii ’70. În 1873 îl găsim angajat în atelierul lui Karl Bömches, iar din 1875 îşi deschide propriul studio fotografic, unde îi aduce pe la sfârşitul anilor ’70 pe colaboratorii săi Josef Schuller senior şi Josef Schuller junior. Din 1900 până la sfârşitul lui 1909 Schuller senior conduce atelierul lui Adler împreună cu fiul său. Când au preluat studioul, ei au preluat şi plăcile fotografice, ale căror copii, conform unei practici cunoscute atunci, le vindeau sub numele lui Adler. Din 1909 până în 1915, Leopold Adler preia din nou atelierul.

Apogeul carierei lui Leopold Adler este între 1909-1914, perioadă în care poate fi considerat cel mai bun fotograf braşovean (Konrad Klein), iar atelierul său unul dintre cele mai renumite. Din multitudinea fotografiilor realizate merită să fie amintite cele ale oraşului Brașov şi ale satelor din Ţara Bârsei, care conţin portrete, peisaje, monumente de arhitectură, costume populare. Fotografiază, de asemenea, monumente istorice din Transilvania (biserica din Densuş, catedrala metropolitană din Blaj etc.), clădiri ale unor instituţii publice (în special gări), mineri, ciobani etc., surprinşi în costumele specifice şi, nu în ultimul rând, autentice şatre ţigăneşti. Imortalizează o serie de evenimente istorice cărora le-a fost martor (adunarea generală a Astrei de la Şimleu, ţinută în 1909, inaugurarea monumentului eroilor războiului Independenţei României din Moineşti, județul Bacău, lăsarea la vatră a soldaţilor români din armata austro-ungară, întruniri electorale etc.).

O perioadă a fost fotograf şi la Sălişte şi Orăştie, unde a surprins imagini şi din aceste locuri. Cele mai multe din fotografiile sale se păstrează în colecţii particulare, iar o parte din cele cu valoare documentară se află la Biblioteca Academiei Române. Fotografiile sale, mărturii ale unui trecut bogat şi plin de semnificaţii, dau culoare

şi un parfum specific textelor din unele monografii consacrate oraşului de marginea Mureșului.

Pe de altă parte Leopold Adler s-a implicat în activitatea comunităţii evreieşti braşovene, fiind un timp administratorul acesteia. Fraţii săi (Moritz, Alfred şi Aladár) au lucrat, de asemenea, în Transilvania ca fotografi. Leopold Adler a colaborat cu ei scurt timp, câţiva ani în Brașov.

Fiind căsătorit din anul 1870 cu Caroline Muschalek, sora unui meşter fotograf din Brașov, este foarte posibil ca o serie de fotografii şi clişee, pe sticlă, aparţinând lui Leopold Adler să se regăsească în colecţia Muschalek.

Fotografiile au fost realizate de Leopold Adler, unul dintre cei mai faimoşi fotografi ai vremii sale. Adler a călătorit în întregul ţinut al Transilvaniei şi a surprins scenele din viaţa cotidiană, realizând totodată un număr impresionant de portrete. O parte din fotografiile sale au fost expuse la galeria de expoziţie din Viena.

Leopold Adler, unul dintre cei mai prolifici fotografi de la începutul secolului trecut, a lăsat posterităţii o serie impresionantă de fotografii care înfăţişează viaţa cotidiană din oraşele Transilvaniei şi portretele oamenilor care au trăit în acest ţinut. Locuitorii Hunedoarei sunt prezentaţi în ipostaze rare, de celebrul fotograf praghez.

Orăştie, Geoagiu, Ţara Haţegului, Valea Jiului şi Ţinutul Pădurenilor s-au numărat printre locurile preferate ale faimosului fotograf din Transilvania începutului de secol XX, Leopold Adler. Sute de fotografii realizate de artist în comunităţile hunedorene s-au păstrat de peste un secol, iar unele dintre ele sunt expuse în muzee importante. Scenele surprinse în fotografiile care poartă marca Adler prezentau târgul aglomerat al Hunedoarei, Uzinele de fier ale oraşului, băile termale de la Geoagiu, Cetatea Devei, modul în care oamenii traversau râul Mureş, centrul istoric al Orăştiei, munca din minele de aur de la Brad, din exploatările de fier din Ţinutul Pădurenilor şi din cele de cărbune din bazinul Văii Jiului, dar şi numeroase portrete. Mare parte a fotografiilor se află la în fondul Bibliotecii Academiei Române din București.

A încetat din viață la vârsta de 76 de ani, la 8 mai 1924 în Brașov, în urma unei îndelungate suferințe, fiind îngropat în cimitirul

comunităţii israelite neologe.

Leopold Adler a fost fotograful care a fixat pe „peliculă” figuri din viața cotidiană. Fotografiile lui au fost expuse la galeria de expoziție din Viena. A fost unul dintre cei mai prolifici fotografi din România.

Referinţe:

Brassoi Lapok, 8 mai 1924: Lexikon, (cu portretul fotografului);

Manaţe, Carmen, Fiul, Sami, Oprea, Viorica, Comunitatea evreilor din Braşov. Secolele XIX-XX, Braşov, Editura Transilvania Expres, 2007;

Pestrea Suciu, Steluța, Străzi, case, oameni..., în Gazeta de Transilvania, an 170, nr. 5549, 25 octombrie 2008;

Kurt Hochstuhl, Leopold Adler, pe site-ul Landesarchiv Baden-Württember, mai 2011;

Bădescu, Emanuel, Leopold Adler, fotograful existenţei româneşti în Ardeal, în Astra, s.n., nr. 1-4/2014.

Dorel Săndesc



Profesor Universitar Anestezie Terapie Intensivă, Doctor în medicină umană.

S-a născut la 13 iulie 1959 la spitalul din Orăștie. «M-am născut în vara anului 1959 la Orăştie. Îmi povesteau părinţii cum s-a întâmplat. Mama ducea greu sarcina şi a fost internată de mai multe ori, cu ameninţare de naştere prematură. În iulie 1959 s-a dus din nou la spital, pentru că avea probleme. Tata credea că e doar o altă internare, că nu va naşte, mai ales că nu era chiar termenul. Era luni dimineaţa şi el mersese la coasă, pe malul râului, pe unde urca şi o mocăniţă, care mergea de la Orăştie până sus în munţi, la cetăţile dacice. De pe acea mocăniţă, dimineaţa devreme, un consătean l-a strigat: „Mă, Ioane, mă, du-te la oraş că ai un ficior!”. Remarca lui tata a fost: „Of, bat-o norocul, acuma s-a găsit, când avem atâta de lucru, atâta de coasă?”. S-a dus la oraş, m-a văzut şi a remarcat ce mic sunt. S-a dus să mă declare la Sfatul Popular. Am aflat şi cum am primit numele de Dorel,

un nume foarte rar totuşi în satele româneşti din Ardeal. S-a dus şi a spus că are un ficior. Era o domnişoară acolo, care l-a felicitat, a întrebat cum îl cheamă. A spus Săndesc şi a fost întrebat ce nume îi pune copilului. A spus: „Domnişoară, nu m-am gândit, că vin direct de la coasă. Puneţi-i dumneavoastră un nume. Să fie sănătos şi să aibă noroc în viaţă". Domnişoara aceea i-a propus numele de Dorel. A spus că i s-a părut cam ciudat, dar i-a fost frică să schimbe. A zis: „Aşa să rămână!". Aşa am rămas cu numele Dorel. Nu e un nume la care să ai un sfânt, o sărbătoare.»

Școala primară o face în comuna natală, Orăștioara de Sus, iar între anii 1974 -1978. «Practic, am copilărit în Munţii Orăştiei. Copilăria a fost extraordinară. Văd diferenţa dintre ce înseamnă o copilărie autentică şi de ce au parte copiii din ziua de azi. Lumea s-a schimbat, dar în dezavantajul copiilor, după părerea mea. Unde am copilărit eu a fost o combinaţie teribilă între libertate şi sălbăticie aproape. Mi-am petrecut copilăria prin pădurile acelea nesfârşite, nu am ajuns niciodată la marginea lor. Umblam toată ziua prin acele păduri, la râu, într-o libertate într-adevăr deosebită. Dar, în acelaşi timp, am avut parte de experiențe esențiale, care mi-au marcat evoluția. De exemplu, una dintre cele mai importante este faptul că am avut câţiva oameni care mi-au inoculat plăcerea de a citi şi mi-au direcţionat un pic lecturile. Unul a fost doctorul de la ţară, Radu, care era o personalitate în comunitatea noastră. El avea cabinetul într-un sat vecin şi având roşu în gât m-a pus pe un program de moldamin, pentru prevenţia efectelor streptococului. Trebuia să merg iniţial la o săptămână să-mi facă injecţia intramusculară şi ulterior lunar, timp de un an, cred. Bineînțeles că era o teroare pentru mine. La început chiar am mințit-o pe mama că m-am dus, când de fapt nu m-am dus. A aflat, m-a sancționat, dar ulterior s-a creat o legătură cu doctorul. Lui i-a plăcut de mine, eram deja şcolar, şi a început să îmi dea cărţi. Avea o bibliotecă uriaşă, era abonat la tot ce apărea, de exemplu, la «Biblioteca pentru toţi», care avea colecţii numeroase. De fiecare dată când mă duceam la el îmi umplea o traistă cu cărţi pe care să le citesc. Într-o lună le devoram pe toate. Experienţa de la dispensar s-a transformat radical. Nu îmi mai aduc aminte de durerea de la injecţie, ci mirosul specific de dispensar, iar după ce luam injecţia, mirosul bibliotecii, în care intram împreună. Goleam traista, discutam scurt despre cărţile pe

care le-am citit şi îmi dădea altele. Adapta mereu lecturile unei progresii pe care o făceam. A găsit terenul fertil, probabil. Cert e că la mine a avut impact şi cred că şi la mai mulţi, pentru că din acei ani de copilărie s-au născut câţiva doctori. Unul a ajuns medic ginecolog în România, după care a emigrat în Franţa, altul este mare medic în Orăştie. Şi-a pus amprenta pe formarea tinerilor din perioada aceea.

În paralel, am avut parte de un prieten cu vreo trei ani mai mare, Petru Romoşan, care a ajuns poet. A fost publicat de revista „Tribuna", condusă de D.R. Popescu şi care era o revistă prestigioasă, ca debut, pe prima pagină, când era în clasa a VII-a la şcoala generală. A fost un talent deosebit, a fost un lider al generaţiei lui. A emigrat şi el, fugind din România la un moment dat în Franţa. Şi el mă alimenta cu cărţi.

Tot despre complexitatea acestei copilării, noi am avut şansa, să spunem, de a-l avea în comuna noastră, cu domiciliul forţat, pe un mare dascăl: profesorul Aron Demian. A fost director la Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăştie, a avut diverse funcţii importante. A primit din partea regimului comunist domiciliul forţat în Orăştioara de Sus. Era găzduit într-o casă a unei mătuşi a prietenului meu şi biblioteca lui a rămas acolo. Prietenul meu a avut acces la această resursă extraordinară şi a împărtăşit-o cu mine.

M-am alimentat din aceste două surse extraşcolare, dar foarte importante. Eram într-un ritm de citire extraordinar, neimpus de nimeni, ci de mine. Am parcurs de la primele lecturi tipice pentru un copil mic, până la literatura modernă. Acest lucru a contat, fără îndoială, în formarea mea.

Am mai avut şi la şcoală şansa unor dascăli excepţionali. Nu ştiu dacă au fost excepţii, poate mai erau şi în alte zone. Noi am avut un profesor, Manolescu, de istorie, care se implica extraordinar în formarea copiilor. Organiza evocări istorice ale războaielor daco-romane, pe teritoriul comunei noastre fiind cetăţile dacice din Munţii Orăştiei – Costeşti, Blidaru, Sarmizegetusa. O făcea într-o modalitatea superbă, care a ajuns chiar să fie filmată de televiziunea naţională, care a dat exemplu despre ce făcea o şcoală mică dintr-o comună de munte. Ne împărţea în daci şi romani, după forma lobului urechii. Cei care aveau lobul lipit erau daci, iar ceilalţi – romani. Pentru daci era simplu, se îmbrăca costumul ţărănesc tradiţional, pe care toţi copiii îl aveam. Pentru romani tăia fâşiile tricolorului şi făcea trei legiuni: roşie,

galbenă şi albastră. Din carton de ambalaj vopsit cu bronz de sobă făcea un fel de platoşe şi un coif cu model. Scuturile se făceau din placaj PFL, hexagonale, la romani, ovale, la daci. Ne dădea modelul pentru săbiile din lemn – drepte, la romani, curbe, la daci. Fiecare familie trebuia să facă pentru copilul ei această recuzită. Pe lângă acestea, avea un veritabil scenariu. Urcam la ruinele cetăţilor dacice. Acolo era Decebal, care avea un rol, era Marele Preot, sfatul bătrânilor şi restul dacilor în jur. Pe o blană de oaie avea desenat conturul Daciei, liniile de atac ale romanilor. Decebal le spunea: „Trebuie să ne hotărâm. Iată, unul dintre noi ne-a trădat. Conductele de apă au fost interceptate şi distruse de romani. Mai avem apă pentru două-trei zile. Ce facem?”. Unul dintre ei se ridica: „Trebuie să ne predăm, căci nu mai avem nici o şansă”. Toţi ceilalţi se ridicau şi urlau: „Nu! Dacii nu se predau niciodată! Luptăm pentru pământul nostru strămoşesc!”. Dincolo, în afara ruinelor, eram noi, romanii. Călare pe cal – copiii erau învăţaţi cu animalele, cu muncile de la câmp –, Traian le spunea romanilor: „Romani, doar aceşti barbari mai stau în faţa gloriei voastre. Învingeţi-i şi lumea întreagă este a voastră! Pentru gloria Romei, la luptă!”. Dacii aveau nişte bolovani uriaşi din hârtie, noi puneam scuturile. Apoi, aveau arcuri cu săgeţi din trestie, trăgeau o ploaie de săgeţi. Noi puneam scările de lemn, urcam pe ruine. Profesorul Manolescu stabilea fiecare unde şi când „moare”, pentru că nimeni nu voia să „moară”. Dacii „mureau” cu faţa la pământ, strângând în braţe pământul strămoşesc; toţi romanii „mureau” pe spate, cu braţele deschise, dornici să cucerească lumea. Îmi aduc aminte cât de necăjit am fost – eram clasa a III-a, a IV-a – că eram un simplu soldat roman şi a stabilit când să „mor”. Exact când am coborât de pe scară a trebuit să mă las „omorât”; culmea, m-a „omorât” un coleg, dac, vecinul meu mai mare cu un an şi jumătate, mult mai solid decât mine şi care oricum mă bătea toată ziua, pentru că el cam pierdea la jocurile de inteligenţă pe care le jucam noi.

Mai organiza profesorul concursul „Busola de aur”. Se făceau expediţiile „Cutezătorii”. Era un regulament. Trebuia să faci o expediţie, să arăţi ce faci, ce urmăreşti, existau funcţii – comandantul, secundul. Ţin minte că eram secund şi ţineam jurnalul. Noi, de exemplu, am mers să identificăm traseele armatei romane, pentru că nu erau foarte clare în istorie. Aveam un botanist cu noi, care scria ce

plante sunt pe traseu. Aveam geograf, istoric, etnograf, care culegea diverse strigături, proverbe de la oamenii de pe traseu, era o organizare superbă. Aveam funcţii administrative: unii erau fochişti, alţii erau sacagii – eu eram sacagiu, trebuia să merg să aduc apa de la izvor – şi aşa mai departe. Am luat „Busola de aur” pe ţară. Cel mai tare proiect a fost al nostru. S-a făcut, ţin minte, careu, au venit şi ne-au dat „Busola de aur” pentru cel mai bun proiect.

Profesorul Manolescu mai aducea şi prezenta filme istorice. În contextul unui film ne prezenta istoria.

Toate acestea ne stimulau extraordinar, au avut o influenţă. Pot să spun că am plecat de acolo cu o baterie extra, o sursă de energie care persistă şi care mă ţine şi acum.»

Își definitivează cursurile preuniversitare la Liceului „Aurel Vlaicu” din Orăștie. « La Orăştie, la Liceul „Aurel Vlaicu”. A fost o perioadă extraordinară. Am plecat ca un sălbăticuţ. Ţin minte că atunci când am „descins” în Orăştie eram copleşit de dimensiunea oraşului. Mi se părea foarte mare; niciodată nu am avut senzaţia aceasta de copleşire, deşi am fost ulterior în marile capitale ale lumii. Colegii mei de liceu mi se păreau foarte deştepţi. Ei erau, de fapt, un pic mai şmecheri faţă de mine. Aşa i-am perceput la început, după care m-am integrat foarte bine în clasa noastră, mi-am făcut foarte mulţi prieteni. Am constatat că toate cele ce v-am povestit anterior au contat enorm şi de multe ori făceau diferenţa. Şi profesorii erau cumva surprinşi că unul destul de interiorizat, copleşit, cum vă spuneam, când se puneau întrebări, dădea răspunsuri surprinzătoare, făceam referinţe la unele cărţi şi lecturi. Bagajul de cunoştinţe, de lecturi, de experienţe, de trăiri a contat foarte mult.»[1]

Urmează studiile universitare la UMF „luliu Haţieganu” Cluj-Napoca între anii 1979 - 1985 unde se formează ca medic sub influenta marilor personalități ale medicinii clujene din acea perioadă. încă din timpul studenției i s-a prezis o carieră strălucitoare. »

În 1985, după absolvirea facultății, revine pe meleagurile natale ca medic stagiar la Spitalul Județean Deva, până în 1988. între 1988-1989 lucrează ca medic de medicină generală la Dispensarul Medical

[1] Textele dintre ghilimele: https://www.ziarultimisoara.ro/oamenii-cetatii/7280-cu-prof-univ-dr-dorel-sandesc-despre-ati-arca-lui-noe-pe-timp-de-dezastre.

Chiochiş din județul Bistrița-Năsăud, iar între anii 1989-1990 lucrează ca medic șef la Dispensarul Comunal Geoagiu. Urmează apoi secundariatul în specialitatea ATI unde se formează ca și medic anestezist sub îndrumarea unor mari personalități ale terapiei intensive românești.

În 1994 devine medic specialist ATI la Spitalul Județean Timișoara, iar în 1999 devine medic primar. A urmat toate treptele carierei universitare :

1996 - 2002 - asistent universitar; 2002 - 2003 - șef lucrări; 2003 - 2007 - conferențiar universitar; 2007 - prezent - profesor universitar la U.M.F. „Victor Babeș” Timișoara, disciplina ATI.

Din anul 2002 până în februarie 2023 a fos Șeful Clinicii ATI din cadrul Spitalului Clinic Județean de Urgenta Timișoara.

Tot din anul 2002 este Doctor în Științe Medicale, specialitatea ATI, prin Ordinul Ministrului învățământului.

Din martie 2014 până în martie 2016 a ocupat funcția de Ministru Secretar de Stat în Ministerul Sănătății, iar din martie 2016 a fost ales Prorector la UMF „Victor Babeș", Timișoara. Din 2008 este Președintele Comisiei Naționale de ATI din cadrul Ministerului Sănătății. în 2012 a fost ales prin vot secret, Directorul Departamentului X, Clinica Chirurgie II UMF Timișoara.

Prof. dr. Dorel Săndesc s-a născut ca anestezist în școala de anestezie timișoreană, a crescut și s-a afirmat pe plan universitar medical local, pe țară și peste hotare prin calitățile sale intrinseci, prin muncă și învățătură.

A trecut prin toate treptele și fazele vieții profesionale, convingător, remarcat, apreciat de toți, cu realizări de excepție. Aș enumera pe profesor dr. G. Litarczak, părintele anesteziei românești, pe profesor doctor Gurman (Israel), Prof. dr. Vaida (SUA), prof. Piso (Regensburg), Prof. dr. Tiberiu Bratu care cu ochiul lui de mare psiholog de cititor de minți omenești l-a remarcat de mult.

De mai bine 10 ani a preluat conducerea disciplinei de Anestezie – Terapie Intensivă UMF „V. Babeș” Timișoara, unde s-a format și competent o menține, o dezvoltă și în mers o aduce la cote europene în formarea de specialiști, în cercetare și granturi, reprezentare la congrese, conferințe, cărți, invitații peste hotare ca speaker la cursuri internaționale.

Cred cu toată convingerea că are toate calitățile de a fi un bun rector: bază profesională excelentă (titluri, cărți, comunicări, experiență medicală), bun organizator, manager (simpozioane, congrese, locale și pe țară), muncitor, activ, energic, amabil, capacitate extraordinară de a face legături cu personalități din tara și din afară, în interesul colectiv, instituțional, profesional. Este cult, vorbitor de limbi, fluent, spontan și spiritual, reprezentativ ca personalitate.

Nu am avut niciodată emoții (sunt și rămas un emotiv) când prezenta o lucrare, conferință sau demonstrație și nici când era luat la întrebări – știa tot, nu l-am văzut în dificultate.

Nici în Franța (Lyon) nu s-a lăsat mai prejos când l-a uimit pe profesorul de curs cu executarea unei manevre anestezice dificile. Nu voi uita frumoasele cuvinte din expresia profesorului: „Mais tu est un champion" și l-a angajat cu propunerea de a rămâne în Franța. Patriot, a venit în țară cu toate regretele colegilor francezi. Este puțin aprecierea profesorului doctor G. Litarczak, părintele anesteziei românești, când fiind la Băile Felix ca pacient unde i s-a blocat coloana vertebrală și a ales să vină la „Dodo" să instaleze un cateter peridural salvator?

Am fost felicitat de toți șefii de disciplină și secții din țară pentru norocul ce l-am avut că am găsit un așa competent ca urmaș! Norocul a fost el, „Dodo", prin capacitatea sa și prin potențialul său multilateral.

Începând cu 6 februarie 2023 Dorel Săndesc a devenit managerul Spitalului Județean din Timișoara.

Recunoștințe:

La 1 decembrie 2018, Dorel Săndesc a fost decorat de către președintele Klaus Iohannis cu Ordinul Național „Pentru Merit" în grad de Cavaler.

Considerat unul dintre cei mai buni specialiști ATI din lume, profesorul doctor Dorel Săndesc a fost desemnat de un juriu internațional „Medicul anului 2022" în cadrul Galei Romanian Healthcare Awards (RHA). Dorel Săndesc dedică premiul Eroilor Revoluției din 1989.

La rândul său comunitatea Orăștiană, învățând lecția dăruirii îi recunoaște meritele recompensându-l cu Titlul de Cetățean de Onoare al municipiului Orăștie.

Cetăţean de onoare al Comunei Orăştioara de Sus, Jud Hunedoara.

Referințe:

Biografia personalității prezentate;

Petru Vasile Tomoiaga, articolul „Cu prof. univ. dr. Dorel Săndesc, despre „ATI - arca lui Noe pe timp de dezastre”, https://www.ziarultimisoara.ro/oamenii-cetatii/7280-cu-prof-univ-dr-dorel-sandesc-despre-ati-arca-lui-noe-pe-timp-de-dezastre.

Daniel I. Iancu



Doctor în științe - istorie, cercetător științific, scriitor.

S-a născut la 13 iulie 1973, în Orăștie, cu rădăcini în satul Aurel Vlaicu (localitate de pe raza administrativă a orașului Geoagiu) și Tăuți (comuna Meteș, județul Alba). A urmat cursurile Școlii Generale Nr. 2 (actualmente Școala Gimnazială „Dominic Stanca”) și ale Liceului Teoretic „Aurel Vlaicu” din localitate, promoția 1991. După tatonări și încercări de identificare a „drumului în viață”, trecând prin aviație, silvicultură și drept, în 1998 devine licențiat în domeniul Istorie-Arheologie la Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, cu o lucrare încadrată subdomeniului Istoria Artei și Istoria Religiilor, Credințe și manifestări religioase în paginile revistei „Apulum”.

În anul școlar 1998-1999 este profesor suplinitor în cadrul catedrei de istorie la liceul pe care l-a absolvit, ulterior devenind profesor titular de istorie la Școala Generală Nr. 7 Petroșani (1999-2003). Abandonează învățământul în favoarea jurnalismului, astfel că din iulie 2003 devine redactor la Departamentul Politică-Administrație al publicației județene „Cuvântul liber”, ocupând după 2005 funcția de șef de departament.

Între octombrie 2006 și ianuarie 2007 este redactor al publicației „Mesagerul hunedorean”, tot din Deva.

Activitatea publicistică a debutat însă în 1990 în revista umoristică

Râsul lumii (Deva), continuând apoi în calitate de redactor la Informația studențească (supliment săptămânal al cotidianului Informația de Alba), la revista „aNORMAL” și la postul de radio „SICA”, toate din Alba Iulia. Cea mai lungă colaborare a avut-o și o continuă cu „Palia Expres” din Orăștie, fiind o perioadă și secretar de redacție. În anul 2009 a fost însă redactor șef al săptămânalului „Expresul de Orăștie”, colaborând ulterior și la publicația „Vorba”. Colaborările publicistice nu se opresc aici. Printre revistele în paginile cărora și-a pus semnătura se numără „Dilema veche”, „Familia”, „Revista Orăștiei”, „POLIticS & Media”, „Orizonturi școlare”, „Terra Magazin”. În prezent are rubrici permanente în publicația „Glasul Hunedoarei”.

Din 1 februarie 2007 este angajat, în urma unui concurs, pe post de muzeograf debutant și apoi muzeograf I la Secția de Etnografie și Artă Populară Orăștie. Urmează cursurile de masterat (2007-2009) și obține titlul de doctor în istorie în anul 2013, cu teza Discurs istoric la Nicolae Densușianu. Și anul 2011 este însă esențial prin faptul că se transferă la Secția de Istorie și Artă din Deva a Muzeului Civilizației Dacice și Romane din Deva, devenind apoi angajat cu drepturi depline în cadrul Secției de Relații Publice. Din primăvara anului 2013 este numit purtător de cuvânt al instituției, funcție pe care o ocupă și în prezent. După ce obține gradul de muzeograf IA în 2014, din iulie 2017, tot în urma unui concurs, devine cercetător științific III în cadrul Secției de Istorie și Artă.

Preocupările sale se extind din domeniul istoriei artelor și religiilor, la istoriografie, istorie modernă și contemporană, etnografie, istorie locală și monografism. Fotografia a devenit pentru el subiect de documentare etnologică și istorie militară, culturală, urbană, tradițională și chiar martoră a evoluției artelor. Membru al AAFR (Asociația Artiștilor Fotografi din România) și al AAFH (Asociația Artiștilor Fotografi Hunedoreni), a avut mai multe expoziții personale și a participat la zeci de expoziții și saloane de fotografie, obținând mai multe premii. Membru și membru fondator al unor asociații de turism, cinematografie, istorie și geografie, pe plan local.

Din punct de vedere științific articole sale se regăsesc în reviste precum Sargetia. Acta Musei Devensis, Transilvania, Revista istorică, Apulum. Acta Musei Apulensis, Transylvanian Review, Alt-

Schaessburg, Historia, Școala Ardeleană, Libraria, Buletinul Cercurilor Științifice Studențești, Annales Universitatis Apulensis. Seria Historia, Patrimonium Apulensis etc.

Recunoștințe:

Medalia Aniversară Centenarul Marii Uniri, conferită de Președintele României, E.S. Klaus Werner Iohannis.

Volume publicate:

Historii aleatorii, Cluj-Napoca, 2015;

Sate la marginea lumii. Arhitectură tradițională din județul Hunedoara, Cluj-Napoca, 2015;

Prin Europa în vreme de război… „Amintirile mele din Răsboiul Mondial 1914-1919". 100 de fotografii din albumul căpitanului Valeriu Pascu (în colaborare cu Georgeta Deju), ed Argonaut, Cluj-Napoca, 2018;

Sate la marginea lumii. Arhitectură tradițională din județul Hunedoara / Villages at the edge of the world, Cluj-Napoca, 2018.

Referințe:

Biografia personalității prezentate;

Bibliografia Istorică a României;

Anuarul Istoriografic al României;

Interviuri în publicații precum Palia Expres (Orăștie), Formula As (București), Ordinea zilei (Ploiești) etc.

Cornel-Nicolae Crișan



Jurnalist, doctor în științele comunicării.

S-a născut la 13 Iulie 1987 în localitatea Orăștie. Studiile primare le face la Școala Generală „Dr. Aurel Vlad", iar cele gimnaziale la Colegiul Național „Aurel Vlaicu" din Orăștie, secția științe sociale, absolvent al promoției 2006.

În 2009 este terminat un ciclu de învățământ al Universități „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, Facultatea de Ştiinţe Politice, Administrative şi ale Comunicării, Secţia Jurnalism, examen de licenţă promovat cu

nota 10 cu lucrarea „Adaptarea jurnalului de stiri tv la specificul local”. Ca în 2011 să-și ia masteratul „Productie media”, tot la Universitatea „Babeş-Bolyai” Cluj-Napoca, Facultatea de Ştiinţe Politice, Administrative şi ale Comunicării,

Din anul 2021 este doctor în Științele Comunicării la Universitatea „Babeş-Bolyai” din Cluj, cu teza „Infotainmentul de televiziune în societatea românească de astăzi. Comunicare - Divertisment – Informație, teză susținută cu „Magna cum laude”.

Plus multe multe cursuri de perfecţionare în comunicare şi drepturile omului în Strasbourg – Franța ori Istanbul – Turcia.

Pasionat şi curios peste măsură de artă, modă şi stil, a făcut din jurnalism un caleidoscop către o multitudine de lumi. De la articole, emisiuni radio şi TV, interviuri cu personalităţi de excepţie din lumea modei internaţionale şi nu numai, toate converg cu bucuria mea de a cunoaşte şi a sta de vorbă cu artiştii noi, designerii consacraţi dar şi cei de la început de drum, muzicieni, actriţe şi actori faimoşi, oameni extraordinari din zona creativităţii contemporane.

„Norocul m-a împins spre o carieră în televiziune. Chiar dacă eram prezentator la diverse evenimente sau spectacole punctul de pornire spre lumea micului ecran a reprezentat-o Televiziunea Română (TVR 1, TVR2, TVR3, TVR Internațional și TVR Cluj) ca și producător tv iar mai apoi ca și prezentator tv la Look TV și Look Plus.

Nu m-am limitat la televiziune astfel că am avut colaborări și cu diverse posturi de radio, dar și cu reviste ori ziare din România și Spania. Printre alte realizări se numără și o enciclopedie de jurnalism: „Istoria jurnalismului din România în date: enciclopedie cronologică” unde am fost co-autor”

Cu o bogată experiență în domeniul televiziunii și al jurnalismului a realizat interviuri personale cu designeri vestimentari, persoane consacrate din modă dar și artisti din industria muzicii și a filmului.

„Pe unde am fost? Peste tot prin Europa unde e un festival mare şi se discută de fashion şi stil. Dar nu ratez nimic nici când vine vorba de România şi e timpul de Electric Castle, Untold, Media Music Awards, Transilvania International Film Festival, Elle Style Awards, Glamour Street Style Awards, Romania InfoFashion Festival, Miss Supranational – Mister Supranational etc.

Cele mai extraordinare experienţe ca jurnalist de celebrități și modă însă le-am trait la Paris Haute Couture Fashion Week, Milano Fashion Week, Feeric Fashion Week, Serbia Fashion Week, Mercedes-Benz Malta Fashion Week, A Shaded View on Fashion Film, Sarajevo Fashion Film Festival (juriu)", spune Cornel Crișan,

Referințe:

Biografia personalității prezentate.

Iosif Mallász



Naturalist, director al Muzeului Judeţului Hunedoara.

S-a născut la 18 iulie 1875 în Orăştie. A urmat cursurile şcolii primare din Orăştie şi ale liceului din Deva. Între 1896-1897, a urmat cursurile Şcolii de Contabilitate din Sibiu. În 1897, s-a înscris la Facultatea de Ştiinţe a Universităţii din Budapesta, dar din cauza greutăţilor financiare nu a mai putut continua studiile.

A intrat în serviciul statului ocupând diferite funcţii în domeniul financiar. În perioada 1898-1912, în paralel cu activitatea din domeniul finanţelor, a efectuat numeroase cercetări naturaliste, în special asupra entomofaunei judeţului Hunedoara, punân bazele unor colecţii diverse (paleontologice, entomologice etc.).

În 1913 i se încredinţează funcţia de director al Muzeului Societăţii de Istorie şi Arheologie a Comitatului Hunedoara, devenit ulterior, Muzeul Judeţului Hunedoara. Statul român îl numeşte oficial în această funcţie în anul 1921. Ca director al instituţiei muzeale devene, a depus o muncă uriaşă în organizarea şi dezvoltarea colecţiilor. Cu ajutorul materialului oferit de statul român s-a îngrijit de publicarea anuarului „Publicaţiile Muzeului Judeţului Hunedoara".

Deşi autodidact, s-a remarcat în lumea ştiinţifică a vremii sale prin studii entomologice de excepţie.

Între anii 1921-1929, a explorat cu succes peşteri din Judeţele Hunedoara, Mehedinţi şi Gorj şi a descoperit un valoros material entomologic (coleoptere cavernicole).

A descris singur sau în colaborare şase specii şi subspecii de coleoptere cavernicole noi pentru ştiinţă. Două dintre aceste specii au fost descrise şi publicate în colaborare cu Rene Jeannel, director adjunct al Institutului de Speologie din Cluj şi colaborator apropiat al marelui naturalist Emil Racoviţă („Duvalius spiessi” Jeannel et Mallász, 1929; „Sophrochaeta oltenica” Jeannel et Mallász, 1930).

Renumiţi entomologi ai vremii au dat speciilor noi numele naturalistului hunedorean: Trechus mallaszi Jeannel, 1929; Sophrochaeta reitteri mallaszi, Bokor, 1928.

Începând cu anul 1925, prin strădania directorului de atunci al muzeului, Iosif Mallász, a fost continuată apariţia unui anuar al muzeului intitulat Publicaţiile Muzeului Judeţului Hunedoara, numerele I (XXIII) 1924 – III-IV (XXV-XXVI) 1927-1928. Deşi au apărut numai trei volume, revista a constituit o binevenită activitate de prezentare a activităţii ştiinţifice. A publicat 18 lucrări ştiinţifice în reviste de specialitate din ţară şi străinătate.

A fost membru activ al Societăţii Naturaliştilor din România, Societăţii Ardelene de Ştiinţe din Sibiu,

Societăţii de Ştiinţe din Cluj, în cadrul cărora şi-a adus o importantă contribuţie la popularizarea patrimoniului ştiinţific hunedorean.

S-a stins din viaţă în anul 1933.

Lucrări publicate:

Deva bogárvilága (Fauna de coleoptere din împrejurimile Devei) - În: Természettudomány

Füzetek, Budapest, 1898;

Ein Verkannter Anophthalmus. - În: Buletinul Societăţii de Ştiinţe, Cluj, 1923;

Raport preliminar despre noile coleoptere troglodite din Judeţul Hunedoara. - În: Publicaţiile Muzeului Judeţului Hunedoara, 1928, 3-4 (XXVXXVI);

Über Procerus gigas (Despre Procerus gigas). – În Publicaţiile Muzeului Judeţului Hunedoara, 1928;

Zur Frage der Entstehung der Siebenbürgischen Chrysocaraben. - În: X Congres Internaţional de

Zoologie, 1929, Budapest, Imprimerie Stephaneum, 1929;

Neue Hohlenkafer aus dem Komitate Hunedoara (Siebenburgen,

Rumanien). - În: Întâiul Congers al
Naturaliştilor din România, 1930, Cluj;
Jeannel, R.; J. Mallasz: - Un nouveau Duvalius de l'Oltenie. - În : Buletinul Societăţii de Ştiinţe din
Cluj, 1929;
Jeannel, R.; J. Mallasz: - Un nouveau Sophrochaeta de l'Oltenie. - În : Buletinul Societăţii de Ştiinţe din
Cluj, 1930.

Colaborări:

„A Hunyadmegyei Történelmi Társulat Évkönyve" („Anuarul Societăţii de Istorie şi Arheologie a Comitatului Hunedoara"); „Rovartanyi lapok" (Budapesta); „Természet-tudományi Füzetek" (Budapesta); „Buletinul Societăţii de Ştiinţe din Cluj".

Referințe:

Colectiv redacțional sub îndrumarea „Bibliotecii „Ovid Densușianu", Deva „Judeţul Hunedoara – Monografie, vol. V (Personalităţi hunedorene)", Editura Emia, Deva, 2015.

Miron Cristea



Primul patriarh ortodox al României, preşedinte al Consiliului de miniştri, membru de onoare al Academiei Române.

S-a născut în 18 iulie 1868 la Topliţa - d. 6 martie 1939, Cannes, Franţa), pe numele său de botez Ilie, făcea parte dintr-o familie de ţărani înstăriţi, Gheorghe şi Domniţa Cristea. A făcut studiile la Gimnaziul Săsesc din Bistrița (1879-1883), apoi la Liceul Grăniceresc din Năsăud (1883-1887). A fost învățător, director la școala confesională românească din Orăștie (1890-1891). A urmat apoi cursurile Institutului Teologic-Pedagogic din Sibiu (1897-1890) și ale Facultății de Litere și Filozofie de la Universitatea din Budapesta (1891-1895), unde a obținut doctoratul, cu o teză despre viața și opera lui Eminescu.

A fost încadrat ca învățător la Școala primară din Orăștie (1890-

1891), îndeplinind în același timp și funcția de director al școlii, însărcinare primită din partea Consistoriului Arhidiecezan din Sibiu.

Deși a lucrat ca învățător numai un singur an, a desfășurat o activitate remarcabilă, atât în cadrul școlii, cât și în cel al bisericii, revigorând viața spirituală a locuitorilor din această străveche localitate românească.

La sfârșitul anului școlar, învățătorul s-a îndreptat spre satul natal. Era nerăbdător să-și îmbrățișeze părinții și surorile, să-și vadă unchii și mătușile, să se reîntâlnească cu flăcăii și fetele de vârsta lui. A lucrat în acea vară intens la munca câmpului, mai ales la cositul și strânsul fânului.

A fost hirotonisit diacon (1900), și a ajuns arhidiacon (1901). Între 1895 și 1902 a fost secretar, apoi consilier (asesor, 1902-1909), la Arhiepiscopia Sibiului. S-a călugărit la Mănăstirea Hodoș-Bodrog (1902), sub numele MIRON, și a ajuns ieromonah (1903), și apoi protosinghel (1908). A fost redactor la „Telegraful Român" (1898-1900), președinte al departamentului pentru Sibiu al Astrei (1905), președinte al Reuniunii Române de Muzică din Sibiu și al altor instituții culturale românești. În calitate de consilier, a avut o contribuție directă la ridicarea actualei Catedrale Mitropolitane și la înființarea Băncii Culturale „Lumina" din Sibiu.

Încă din timpul studenției s-a numărat printre militanții de frunte pentru realizarea idealurilor de unitate națională. A fost ales episcop de Caransebeș (1910). A participat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia (1 dec. 1918) și a fost membru al delegației românilor transilvăneni care a prezentat actul unirii la București. A fost investit și înscăunat mitropolit primat al României întregite (1919), iar pe 4 februarie 1925 a devenit primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, fiind instalat în noua demnitate în același an.

A publicat culegeri de folclor, o lucrare de iconografie, câteva volume de pastorale, predici și cuvântări, și a colaborat la numeroase publicații, printre care „Telegraful Român", „Tribuna", „Familia", „Gazeta Transilvania". S-a îngrijit de traducerea și tipărirea Bibliei sinodale din 1936 (în traducerea preoților-profesori Gala Galaction, Vasile Radu și Mitropolitul Nicodim). A fost membru de onoare al Academiei Române (1919).

Pe 1 decembrie 1918, participă la Marea Adunare Națională de la

Alba-Iulia, apoi a fost component al delegaţiei care a mers la Bucureşti şi a înmânat regelui Ferdinand I actul Unirii cu Regatul României a provinciilor Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş. La 7 iunie 1919, Miron Cristea a fost ales membru de onoare al Academiei Române, recunoscându-i-se prin aceasta şi activitatea publicistică desfăşurată până atunci. Pe 19 decembrie 1919, este ales mitropolit primat al României, cea mai înaltă funcţie ecleziastică din acele vremuri. În acestă calitate, Miron Cristea a realizat definitivarea unificării ecleziale prin întocmirea rânduielilor şi aşezămintelor fundamentale ale Bisericii româneşti unificate. În anul 1925, Biserica Ortodoxă Română este ridicată la rangul de Patriarhie, astfel că, la 4 februarie 1925, Miron Cristea devine primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, fiind instalat în noua demnitate la 1 noiembrie 1925.

Sub el s-a făcut unificarea bisericii ortodoxe din noul stat român unitar şi s-a votat Statutul de organizare şi funcţionare al Bisericii Ortodoxe Române din 1925. Totodată, a reapărut revista „Biserica Ortodoxă Română" (1921), a iniţiat apariţia revistei „Apostolul", organ de publicitate al Arhiepiscopiei Bucureştilor (1924), s-a îngrijit de traducerea şi tipărirea Bibliei sinodale din 1936 (în traducerea preoţilor profesori Gala Galaction, Vasile Radu şi mitropolitul Nicodim), precum şi a unor ediţii din Noul Testament, a sprijinit tipărirea de cărţi teologice în Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane. Miron Cristea a reuşit să înfiinţeze un Seminar teologic în Câmpulung (1922) pentru orfanii de război şi Academia de Muzică religioasă din Bucureşti (1927). A contribuit la întărirea legăturilor cu alte Biserici creştine, prin vizitele sale la Locurile Sfinte (1927), Anglia (1936), Polonia (1938) sau prin delegaţiile străine pe care le-a primit şi a sprijinit participarea teologilor ortodocşi români la congres şi întâlniri ecumeniste peste hotare sau convocarea unor asemenea întâlniri în ţară (Conferinţa regională a Alianţei mondiale pentru înfrăţirea popoarelor prin Biserică etc.)

Patriarhul României şi preşedintele Consiliului de miniştri, Miron Cristea, anunţând votarea Constituţiei din 27 februarie 1938.

A decedat în Franţa pe 6 martie 1939, la vârsta de 71 de ani, când încă era preşedintele Consiliului de miniştri. A fost înmormântat la

Catedrala Patriarhiei din Bucureşti.

Opera (selectiv):

Alexandru Roman, Sibiu, 1897

Arhiepiscopul şi mitropolitul Miron Romanul, Sibiu, 1898 (sub pseudonimul "Ilie Dinurseni")

Proverbe, maxime, asemănări şi idiotisme colectate din graiul românilor din Transilvania şi Ungaria, Sibiu, 1901

Iconografia şi întocmirile din internul (interiorul, n.n.) bisericei răsăritene, Sibiu, 1905

Catedrala mitropolitană din Sibiu. Istoricul zidirii, Sibiu, 1908

Principii fundamentale pentru organizarea unitară a Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1920

Cuvântări şi predici ale unui teolog, mai târziu cleric român în ţară sub stăpânire străină, vol. I, Bucureşti, 1923

Pastorale şi cuvântări ale unui episcop român în ţară sub stăpânire străină, vol. II, Bucureşti, 1923

Trei ani de propovăduire. Pastorale şi cuvântări, vol. III, Bucureşti, 1923

Pastorale, predici şi cuvântări, vol. IV - VI, Bucureşti, 1938 - 1939

Referințe:

Șandru, Ilie; Borda, Valentin - „Un nume pentru istorie: Patriarhul Elie Miron Cristea" - Casa de editură „Petru Maior", Târgu-Mureș, 1998;

„Enciclopedia Universală Britanică";

Razba, Maria - „Personalități hunedorene" [Oameni de cultură, artă, știință, tehnică și sport (sec. XV-XX) – Dicționar] – Biblioteca Județeană „Ovid Densușianu" Hunedoara, Deva, 2000;

Scurtu, Ioan (prof. univ. dr.) - „Biserica la cheremul dictaturilor" - În Revista „Historia", An II, Nr. 40, aprilie 2005;

Popa, Marcel D. (coordonare generală) - „Dicționar enciclopedic" (Vol. IV, L-N) – Editura Enciclopedică, București, 2001;

Filitti, Georgeta - „România acum o sută de ani. 1905" - În „Magazin istoric", An XXXIX, Serie nouă, Nr. 11(464), noiembrie 2005;

Scurtu, Ioan - prof. univ. dr. MIRON CRISTEA (1868-1939) – În „Magazin istoric", An XLVIII, Serie nouă, Nr. 9(570), sept. 2014.

Guido von Pogatschnigg



Compozitor, dirijor, muzicolog, profesor .

S-a născut în 19 iulie 1867 la Orăștie. Provenind dintr-o veche familie nobila, tatăl său fiind avocat în Orăștie. După liceul absolvit în localitatea natală, a studiat la Academia de Muzică din Budapesta fiind coleg cu Johann Koessler (Kössler), Julius Erkel, Franz Josef K. Szabo și Harach. Se specializează în armonie, organe și pian.

În 1900 Pogatschnigg participă la Cursul al 26-lea de la Școala Regensburg de Muzică bisericească, unde a continuat și s-a format în cântul gregorian, iar aici a fost un elev coleg cu directorul de Muzică și Compozitorilor Lany Ernő. Pogatschnigg a devenit ulterior director de Muzică, la Catedrala Mitropolitană din Kalocsa și mai târziu, sub Cardinalul Szmrecsanyi, director muzical al Catedralei Arhi-episcopală din Eger.

Personalitate complexă, instruită la înalte școli muzicale din Ungaria, Germania, Franța și Italia, a avut un rol important în practica muzicală și învățământul de specialitate ale Municipiului Timișoara. La începutul carierei muzicale a activat ca organist al Catedralelor Arhiepiscopale din orașele ungare Kolocsa și Eger.

În 1908 sosește și se stabilește la Timișoara unde obține postul de director al Conservatorului Municipal recent înființat (1906), preluând și o catedră de pian. Înființează orchestra simfonică a Conservatorului propunându-și lărgirea ei cu cadre didactice și alti instrumentiști din localitate, pentru a fonda o orchestră simfonică municipală profesionistă sub egida Primăriei. Fapt pe care îl împlinește în ianuarie 1920 când se înființează orchestra cu membrii Societății filarmonice din Timișoara și ai orchestrei Teatrului „Szebestyen" în desființare, la care aderă chiar și unii profesori și elevi ai Conservatorului. Pogatschnigg este numit dirijorul acesteia, dar nu va accede la pupitru.

Dirijorul Societăți filarmonice, Gida Neubauer revendică postul și îl obține. Profesorul va rămâne astfel doar cu orchestra Conser-

vatorului. Va dirija, în compensație, diverse coruri ale maghiarilor și germanilor din Timișoara.

În 1932 Guido von Pogatschnigg va apărea pe tabloul aniversar al Societății filarmonice alături de Sabin Drăgoi, la împlinirea a șase decenii de la constituire (1871).

Guido de Pogatschnigg compune sute de lucrări, inclusiv peste 200 dedicate muzicii bisericești, mai scrie operă, balet, două poeme simfonice, uverturi, muzică de cameră, un număr mare de piese de pian, compoziții suplimentare pentru vioară și violoncel, precum și pentru instrumente de suflat combinate.

A compus un număr impresionant de lucrări însumând câteva sute dintre care cca 200 sunt cu tematică religioasă. 36 dintre lucrările domniei sale au fost premiate.

Selectiv menționăm; Ecce sacerdotus magnus pentru cor mixt, orgă și orchestră, Imn Papal pentru cor și orchestră, două variante Ave Maria, una în Do major pentru voce și orgă și alta în Mi major pentru vioară, soprană și orgă. Orchestrei i-a dedicat două poeme simfonice Lupta și moartea eroului, Decebal și o simfonie, Simfonia în La bemol major. De asemenea scenei teatrale i-a dedicat o operă în trei acte, Argilius și un balet, Ziua din Caucaz. S-a exprimat și în plan publicistic prin cronici, relatări, articole de opinie, interviuri, în presa din Timișoara și din alte localități.

Se stinge în 07 martie 1937 la Timișoara.

Resurse:

Ioan Tomi „Dicționar - 123 compozitori, dirijori, muzicologi personalități ale culturii muzicale din Banatul istoric Editor: Filarmonica „Banatul" Timișoara 2009;

http://www.banaterra.eu/romana/guido-von-pogatschnigg;

http://www.edition-musik-suedost.de/html/pogatschnigg.html;

http://www.orastieinfo.ro/index.php?mode=articol&id_articol=130.



Aurel Răduțiu



Arhivist, cercetător, mare istoric, profesor universitar.

S-a născut pe data de 21 iulie 1936, la Deva. Fiu al satului Romos de lângă Orăștie, istoricul clujean Aurel Răduțiu se reîntorcea cu drag în satul copilăriei sale. Studii gimnaziale la Orăștie și liceale la Deva, liceul „Decebal", pe care l-a absolvit în 1954, cu un bacalaureat eminent. S-a înscris, apoi, la cursurile Facultății de Filologie-Istorie din cadrul Universității din Cluj pe care le-a finalizat în anul 1960. Reîntors în zona natală a Hunedoarei a profesat ca dascăl stagiar la Liceul Teoretic din Lupeni, dar pentru scurtă perioadă, în anii 1960-1962. Cariera profesională i-a intrat pe un nou făgaș, odată cu angajarea pe post de cercetător la Institutul de Istorie din Cluj, unde își va desfășura activitatea mai bine de trei decenii. Dovadă a aprecierii de care s-a bucurat între colegi a fost și alegerea domniei sale în funcția de director al instituției, la 1 ianuarie 1990, pentru o perioadă de aproape șase ani, până la 30 iunie 1995.

Era pătruns de convingerea faptului că pentru omul de știință, cum este și istoricul, căutător de adevăr, profilul său moral, integritatea și maniera în care știe să ocolească compromisurile condiționează intrinsec calitatea muncii sale. Aurel Răduțiu este unul dintre puținii istorici de calibru care a refuzat să-și susțină teza de doctorat la acad. Pascu, directorul Institutului, dintr-un motiv ce poate părea azi banal: apariția unui regulament aberant, care limita lucrările de acest fel la 200 de pagini, dactilografiate strâns pe ambele părți ale colii etc. „Am simțit că infamia mi se adresează mie personal!" a mărturisit odată profesorului dr. Ioan Drăgan. Demnitatea lui ultragiată n-a putut suporta afrontul, cu toate consecințele care au decurs de acolo, privind funcția și salarizarea corespunzătoare vechimii și valorii sale.

Profesorul și cercetătorul Aurel Răduțiu a fost primul director ales al Institutului de Istorie „George Barițˮ, din Cluj-Napoca, după perioada încercată a regimului comunist,(1962-1996) ceea ce dovedește încrederea și stima colegilor săi care l-au socotit vrednic pentru

a ocupa funcția în acele vremuri tulburi, de schimbări și readaptări. În întreaga carieră a apreciat documentul istoric, l-a pus în valoare și l-a socotit punct de pornire în cercetare, astfel încât, în anul 1996, a ales liniștea sălilor de studiu din Arhivele Naționale, Serviciul Județean Cluj, unde a fost încadrat ca inspector de specialitate până în anul 2000, an în care se retrage, la cerere, din activitate.

Autor și coautor al unor lucrări istoriografice fundamentale și studii ce se încadrează cronologic epocii medievale și premoderne din istoria Transilvaniei, Aurel Răduțiu s-a dovedit un veritabil specialist. Preocupările științifice au debutat cu problematica istoriei politice (Ideea de unitate politică la români, apărută în anul 1968), pentru ca apoi aria de cercetare să fie orientată spre istoriografia socială, de la începuturi până la finalul epocii romantice. Cel dintâi op, Incursiuni în istoriografia vieții sociale, a fost tipărit în 1973, urmat curând – în 1975 – de Supplex libellus Valachorum în variantele româneşti de la Schei. Una din temele de referință a fost cea privitoare la originea proprietății asupra pământului și evoluția acesteia în istoria Transilvaniei, subiect de cercetare pe care l-a abordat cu acribie, remarcându-se prin excelente studii ce lămuresc problematica. A adus clarificări exhaustive în ceea ce privește structura socială a societății transilvănene în evul mediu, mișcările sociale, renta feudală ori terminologia țărănească.

Încadrat în colectivul de istorie medievală, a cărui preocupare constantă a fost editarea volumelor de documente privind Transilvania în evul mediu ori documentele latine referitoare la istoria provinciei ardelene, Profesorul a lucrat nemijlocit la numeroase tomuri de documente apărute sub egida Academiei Române, astfel încât îl regăsim ani la rând între autorii seriei Documenta Romaniae Historica, Seria C: Transilvania. În aceeași sferă de realizări notabile și atât de utile cercetării se înscriu și Glosarele de termeni în limba latină (Glosar de termeni şi expresii din documentele latine privind istoria medie a României, apărut la Bucureşti, în 1965; Glosar de latină medievală a documentelor care ilustrează istoria Transilvaniei, Moldovei şi Munteniei, editat în cadrul sectorului de istorie medievală din Institutul de Istorie „George Barițiu”, volum al cărui coordonator a fost) ori repertorizarea izvoarelor și actelor oficiale privind

Transilvania, de la finalul secolului al XVII până la mijlocul veacului XIX (Repertoriul actelor oficiale privind Transilvania tipărite în limba română, 1701-1847 și volumul scos împreună cu Ladislau Gyémánt, Repertoriul izvoarelor statistice privind Transilvania: 1690-1847).

Grija pentru publicarea edițiilor de documente s-a împletit cu preocuparea de a reedita ori prefața opere deja consacrate din istoria românilor ardeleni, exemple relevante în acest sens fiind Scrierile istorice ale lui Ioan Moga, ediție de a cărei apariție s-a îngrijit împreună cu Mihail Dan și care a fost tipărită în 1973 sau semnarea notelor de Prefață și Postfață la reeditările volumului lui Ioan cavaler de Pușcariu, Fragmente istorice ori la cunoscuta lucrare a lui Ioan Mihalyi de Apșa, Diplome maramureșene, premiată după apariție, în 1902, de Academia Română.

De asemenea, a participat la editarea unor volume de referință în cadrul unor colective de reputați istorici, așa cum s-a întâmplat în 1997, când îl regăsim între autorii Istoriei României. Transilvania, vol. I, apărut la Cluj-Napoca, sub coordonarea lui Anton Drăgoescu. O altă notabilă colaborare încadrată în aceeași linie de cercetare este volumul VI, având subtitlul Românii între Europa clasică și Europa Luminilor (1711-1821), din Istoria românilor, cunoscutul tratat apărut sub egida Academiei Române, în 2002, în care a scris capitolele „Populație și societate în Transilvania și Banat”, pentru perioada 1711-1820, „Satul și instituțiile sătești în Transilvania” și „Supplex Libellus Valachorum”.

A semnat, în colaborare, îngrijirea unor volume colective, cunoscute prin calitatea științifică a studiilor ce le conțin: Stat, societate, naţiune. Interpretări istorice, Civilizaţie medievală şi modernă românească, Cultură şi societate în epoca modernă.

A avut o legătură de suflet, specială cu David Prodan, căruia i-a fost apropiat prin preocupările științifice și de care l-a legat o relație umană deosebită. La moartea marelui istoric, Aurel Răduțiu a fost cel care i-a preluat și publicat manuscrisul Memoriilor, îngrijind, ulterior, și o nouă ediție din consacratul volum Transilvania și iar Transilvania, reeditat la Editura Enciclopedică în anul 2002.

A crescut înțelegând că profesia de țăran este o stare de conștiință civică, iar iubirea și devotamentul pentru neam sunt o datorie

supremă a oricărui cetățean, intrinsec legată de limbă, credință și tradiții. Preocupările științice ale ultimilor ani, mai cu seamă, readuc în prim-plan interesul pentru acest loc sfânt și drag sufletului Domniei Sale, iar volumele editate dovedesc fără tăgadă acest lucru.

Lucrări listă selectivă:

Ideea de unitate politică la români, Editura Științifică, București, 1968, (în colaborare cu Pompiliu Teodor),

Incursiuni în istografia vieții sociale, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1973,

Supplex libellus Valachorum în variantele românești de la Șchei, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1975, (în colaborare cu L. Gyemant),

Documenta Romaniae Historica, C. Transilvania, volumul X(1351-1355), Editura Academiei, București, 1977, (coautor),

Documenta Romaniae Historica, C. Transilvania, volumul XI (1356-1360), Editura Academiei, București, 1981, (coautor),

Repertoriul actelor oficiale privind Transilvania, tipărite în limba română(1701-1847), Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981, (în colaborare cu L. Gyemant),

Documenta Romaniae Historica, C. Transilvania, volumul XII(1361-1365), Editura Academiei, București, 1985 (coautor),

David Prodan, Memorii. Text îngrijit și adaptat, cu Postfață de Aurel Răduțiu,Editura Enciclopedică, București, 1993,

Documenta Romaniae Historica, C. Transilvania, volumul XIII, (1366-1370), Editura Academiei, București, 1994, (coautor și autorul Prefețe),

Repertoriul izvoarelor statistice privind Transilvania, 1690-1847, Editura Univers Enciclopedic, București, 1995, (în colaborare cu L. Gyemant),

Istoria României. Transilvania, volumul I, Editura George Barițiu, Cluj-Napoca, (coautor),

David Prodan, Transilvania și iar Transilvania. Considerații istorice, Ediție nouă, îngrijită cu o Postfață de Aurel Răduțiu, Editura Enciclopedică, București 2002,

Documenta Romaniae Historica, C. Transilvania, volumul XIV (1371-1375), Editura Academiei, București, 2002 (coautor),

Istoria Românilor (Tratatul Academiei), volumul VI, (1711-1812), Editura Enciclopedică, București, 2002 (coautor),

Glosar la latină medievală a documentelor care ilustrează istoria Transilvaniei, Moldovei și Munteniei, volumul i, lit. A-C, Editura Academiei, București, 2010, (coordonator, coautor și autorul Introducerii),

Istoria Românilor, volumul VI (Tratatul Academiei), Editura Enciclopedică, București, 2012, Ediția II-a revăzută și adăugită(colaborator cu capitalele Populației și societate în Transilvania, p.78-91; satul și instituțiile sătești, p.396-402; Supplex libellus Valachorum, p 565-573),

Romos (jud. Hunedoara) protocolul ședințelor reprezentației comunale 1896-1912. Ediție cu Introducere. Note. Glosar. Indici. Anexe. Facsimile, Editura Ecou Transilvănean, Cluj-Napoca, 2014,

Romos (jud. Hunedoara), File de cronică , 1850-1950, Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, Deva, 2015,

Romos (jud. Hunedoara),O istorie în imagini, 1850-1950, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, Deva , 2017,

Istorie și Cărturărie – Rememorări subiective, Editura Univers Enciclopedic Gold, în 2020.

Referințe:

Biografia personalității prezentate;

Dr. Ioan Drăgan, articolul „Aurel Răduțiu (21 iulie 1936 – 8 decembrie 2020)”, Revista Institutului de «Istorie Nicolae Iorga» – Academia Române «Studii și materiale de istorie medie», a Institutul de Istorie Nicolae Iorga al Academiei Române, vol. XXXIX, 2021;

Dr. Ioan Drăgan „La trecerea în veșnicie a distinsului istoric Aurel Răduțiu, membrii Institutului de Istorie «George Baritiu» al Academiei Române își exprimă regretul pentru pierderea unui coleg deosebit, primul director ales al Institutului, un profesionist de valoare internatională.”

Pârvu Elena



Profesor, scriitoare.

S-a născut în 21 iulie 1949, la Orăștie, județul Hunedoara, tatăl Alexandru Picu era rotar și mama Safta. Doi soți care știau bine rostul familiei dedicându-se creșterii și educației fiicelor, tocmai pentru că soarta nu le oferise și lor această șansă. Absolventă a Liceul „Aurel Vlaicu" Orăștie, avându-i ca profesori de istorie pe Oltea Piroș și Veturia Apostol,„ două profesoare cărora trebuie să le mulțumesc pentru orele deosebite ce m-au determinat să urmez istoria. În ciuda vremurilor mult politizate, ne-au dat alternative, ne-au împărtășit din erudiția lor, fiind profesori care erau modele și pentru societate: Ioan Dumitru, Petru Baciu, Aurelia Baciu, Gheorghe Nicolae, Bujor Vulcu, Jean Brătescu, Theodor Pascal".

Facultatea de istorie-filozofie, (5 ani) secția istorie, din cadrul Universității Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca.(1967-1972). «Am prins momentul revenirii la normalitate, la „redeschiderea testamentelor" lăsate de înaintași. Am avut profesori exigenți, care ne cereau să citim mult pentru a putea separa tendințele de îndoctrinare de cele reale. Am învățat că forța unei generații, stă în cei ce nu uită cerul sub care s-au născut.»

A fost profesor la: Liceul Agricol din Geoagiu, județul Hunedoara (1972 - 1973), Școala Generală din Șoimeni, județul Cluj (1973 - 1975), Școala generală nr. 7, Cluj-Napoca (1975 -1979), Liceul nr.10, Cluj-Napoca. Am devenit profesor titular prin concurs.(1979 - 1981) Liceul „Nicolae Bălcescu", Cluj-Napoca, profesor I, cu gradul didactic I ; Gradație de merit (1981 -2001)

Director adjunct la Liceul „Nicolae Bălcescu", din Cluj-Napoca. Profesor metodist pentru studenții Facultății de istorie, ai Seminarului Ortodox și de la Studii Europene.

S-a căsătorit în 1973 cu profesorul și scriitorul Iuliu Pârvu, decedat în 2018, cu care avut o căsnicie armonioasă, încununată de nașterea a trei copii:

Tincuța (n. 1974) – a absolvit Universitatea de Artă din Cluj; a

urmat un masterat în țară și două masterate în Franța, și-a luat doctoratul la Paris - Universith Pantheon – Sorbonne. Soțul său, Heinzel Alexander, este medic în Germania. În prezent, ea lucrează în Anglia la o universitate de artă.

Ancuța (n. 1975) – a absolvit Facultatea de Litere a Universității „Babeș-Bolyai" din Cluj, a urmat un masterat în cadrul aceleiași facultăți, și apoi și-a luat doctoratul, sub îndrumarea Prof. Univ. Dr. Mircea Muthu. Este căsătorită cu Dinu Ionescu, inginer, și au doi copii: Andrei și Ana. În prezent este profesor de limbă română la Liceul „Nicolae Bălcescu", la care a fost elevă în gimnaziu.

Ionuț (n. 1980)- și-a început studiile la Universitatea Tehnică- Cluj Napoca, Facultatea de construcții, și le-a terminat la Illinois Institute of Technology din Chicago, unde s-a stabilit, fiind licențiat ca inginer constructor, absolvind și masteratul. Este căsătorit cu Persida Bularca, economist și au doi copii : Elsa Alexandra Pârvu și Ottis Matei Pârvu.

Experiența didactică acumulată i-a permis folosirea unei largi palete metodologice, adecvată în funcție de vârsta și profilul claselor de elevi. A reușit în felul acesta să dezvolte interesul elevilor pentru disciplina predată și să atragă un număr mare de elevi la diferite activități. A condus cu rezultate notabile cercul de istorie „Prietenii muzeului", care primeau astfel și o legitimație cu gratuitate pentru vizitele la muzeu, și cercul de „Turism cu manualul de istorie", organizând excursii atât în țară , cât și în străinătate, și la care au participat un număr mare de elevi, chiar și de la alte unități școlare, dar care se arătau interesați pentru astfel de activități.

Colaborări fructuoase au fost și cele cu Arhivele statului, filiala Cluj, precum și cu Muzeul Etnografic al Transilvaniei, determinând elevii să se documenteze și să doneze documente și obiecte de interes pentru cele două instituții, fiind premiați și de Consiliul Național al Pionierilor și popularizați în revista „Cutezătorii". Lansările de carte, întâlnirile cu personalități locale, mai ales istorici, scriitori, medici, psihologi, participarea la conferințe și simpozioane locale, au reprezentat o altă preocupare a activității mele, prin ele influențând comportamentul și interesul elevilor pentru astfel de manifestări.

A fost redactor al revistei școlare „Orizonturi", care populariza pe cei mai talentați elevi ai liceului, pe discipline de învățământ. A coordonat participarea unor elevi la concursul „Istoria mea – Eustory", organizat de Fundația „Noua Istorie" cu sprijinul

Institutului de Cercetări Interdisciplinare Româno-Germane a Fundației Korber și al Comisiei Naționale a României pentru UNESCO. A fost membru al echipei Comenius – Proiect educativ european: Abordări comunicative ale cetățeniei (2004-2007), proiect desfășurat în colaborare cu școli din Italia, Spania și Danemarca. A pregătit elevi pentru faza județeană a Concursului Național de Istorie și Societate în Dimensiune Virtuală. A elaborat programa pentru cursul opțional Drumuri în istorie, propus pentru elevii claselor a XI-a, care a fost bine primit de elevi, prin interesul manifestat pe tot parcursul desfășurării activității.

Stagiile de perfecționare sunt dovada preocupărilor pentru ceea ce reprezintă noutatea în sistemul de învățământ, în modul de abordare a unor teme și probleme nou apărute după 1989 :

Cursul Abilitare curriculară – proiectare, evaluare, curriculum la decizia școlii, organizat de Colegiul Pedagogic „Gheorghe Lazăr" din Cluj-Napoca, precum și la cele organizate de MEC, ISJC și CCD.

Programul de Educație pentru Sănătate (au fost dezbătute teme despre alimentație, fumat, consum de droguri și alcool, sexualitate).

Memoria socială și discursul public al evenimentelor controversate, din cadrul Facultății de Psihologie, susținut de Conf. Dr. Ticu Constantin, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Iași.

A fost membru în comisia de dezbateri privind elaborarea programelor de istorie pentru liceu, în cadrul unui program Phare (1994-1995). Membru în comisia comună ISJ Cluj și UBB Cluj de discutare a programelor și manualelor de istoria românilor pentru liceu, în cadrul unui program Socrates, (1999). Membru al comisiilor de corectare la Olimpiadele școlare și examenelor de Capacitate și Bacalaureat. Membru în comisiile de elaborare a subiectelor pentru olimpiadele școlare. A participat cu comunicări la sesiunile organizate de ISJ Cluj.

colaboratoare la diferite reviste :n „Renașterea", editată de Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului, „Alba Iulia Cultural" apărută la Albă Iulia, „Portal-Măiastra," - Târgu-Jiu, „Prag de lume"-revistă de Cultură, Artă și Știință, apărută la Albă Iulia

A publicat:

„Valorificarea folclorului local în predarea istoriei, articol apărut în Buletinul de informare și documentare al cadrelor didactice, publicație a ISJ Cluj și Sindicatului Învățământului, 1981

„Monografia Liceului „Nicolae Bălcescu”-școală de prestigiu a învățământului preuniversitar clujean„, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2010, în colaborare Ancuța Ionescu;

„Reuniunea meseriașilor români din Orăștie”, Editura Napoca Star, 2017.

„Mărturiile trăite ale colonelului I. M. Oanță, august-octombrie 1917”, Editura Napoca Star, 2018.

„Un portret din galeria marilor patrioți români de la 1918: Nicolae Comșa, un reprezentant al elitei românești”. Editura Napoca Star, 2019

„Iuliu Pârvu, Periplul trăirilor prin amintiri”, ediție îngrijită de Elena Pârvu, Editura Napoca-Star, 2019;

„Pe urmele unui destin, studiu monografic despre sculptorul Nicolae Adam,” apărut la Editura Napoca Star – Cluj Napoca, 2022.

Recunoștințe:

- Diploma „Gheorghe Lazăr Clasa I”; „Diploma de excelență”, numeroase Diplome de onoare, Diplome de merit, Diplome pentru coordonarea unor activități cu elevii și pentru rezultate deosebite.

Referință:

Biografia persoanei prezentate.



Cristina Maria Bohaciu Sârbu



Cronicar muzical, inițiatorul proiectului Clasic e fantastic în colaborare cu Filarmonica George Enescu și Teatrul Odeon din București, realizatoare de emisiuni radio, autor de cărți și piese de teatru cu muzică, pentru copii, coordonator de proiecte în cadrul Festivalului Enescu, și nu în ultimul rând – meloman.

„M-am născut la Orăștie dintr-o, 22.07.1953, întâmplare. Mama era în vizită la părinții ei și, se pare, s-a împiedicat, a căzut și…așa am venit eu pe lume cu doua săptămâni înainte de termen; așa am devenit Rac și nu LEU!

Mama mea, Eugenia Simulescu, a fost un eminent medic psihiatru. Ca om, sunt în întregime creația ei. Tot ceea ce am reușit să fac și să fiu, este creația ei. A fost desigur foarte mult ajutată și de mentorul meu, compozitorul Eduard Terenyi. Tot ce am reușit profesional datorez învățămintelor primite de la el.

Bunica mea, Maria Simulescu, mi-a dat cel de al doilea nume – Cristina Maria - și m-a crescut atent și ambițios și...mai ales, cu credința că Dumnezeu mă vede deci...trebuie să fiu foarte atentă la ce fac. Și astăzi, când am împlinit 70 de ani, datorită acestei minunate bunici, mai sunt încă foarte atentă la tot ceea ce fac.

Din familie nu am nicio legătură cu muzica, părinții erau amândoi medici, însă la 6 ani m-au dus la liceul de muzică. Cred că au făcut-o pentru a mă ține departe de medicină. La liceul de muzică am dat examen de admitere pentru clasa I, aptitudini, ritm, ureche; pe vremea aceea procentul de intelectuali într-o astfel de clasă era de 10% și 90% pentru copiii de țărani, colectiviști, muncitori. Eșa era atunci. Atunci am intrat trei copii de intelectuali, eram toți copii de medici. Tot mama a ales ca instrument vioara cu argumentul că într-o orchestră simfonică sunt 100 de violoniști și niciun pianist.

În clasa a VI-a am luat un premiu de poezie. Mi-a făcut plăcere dar… am abandonat! Așa că am studiat la:

Şcoala generală și Liceul de muzică din Cluj Napoca, clasa de

vioară. Academia de Muzică Gh.Dima, Cluj Napoca, 1976. Diploma în Muzicologie și Vioară. Departamentul de Limbi Străine al Universității din Cluj Napoca, 1981. Diploma în Română-Germană.
Septembrie 1998, Doctor în Muzicologie

În timp, am constatat că mie îmi stă bine cu creionul în mână și vorba în gură, nu vioara, vioara a fost un chin, a fost ceva mecanic. Din acest motiv, în momentul în care am avut o opțiune, în anul al doilea de facultate, când am putut alege să mă transfer la secția muzicologie, am ales imediat. Rectorița nu mi-a aprobat transferul decât dacă păstram vioara, asta pentru că nu-i ieșea profesorului norma. Si așa a trebuit să continui cu vioara ca instrument, în secundar. Am terminat muzicologie șef de promoție pe țară, cu specialitate secundară vioara. Ca post de muzicolog am avut de ales între secretar muzical la un teatrul de estradă, nu mai știu de unde, iar cu vioara am rămas în Cluj ca profesor de muzică. Tot atunci am făcut la fără frecvență și Facultatea de filologie, secția romană-germană, încă șase ani. Cu această diplomă am aplicat la Radio pentru postul de șef al redacției Literatură-Arte-Știință pe care am rămas opt ani. În total, am petrecut în Radio Romania, 17 ani, ultimii în calitate de realizator la postul Radio Romania Actualități.

Din 2005 am început și colaborarea cu Filarmonica „George Enescu", la biroul de presă și în proiectele mele **Stagiunea de marți seara** (muzică de cameră) și **Clasic e fantastic. Cum să înțelegem muzica**. Când scriu aceste rânduri (august, 2023), colaborarea mea cu Filarmonica există încă, pe toate cele trei planurile.

Am început să fac cronică muzicală – cu agresivitatea și inconstiența tipice vârstei ! – înca din anii de facultate (Conservatorul de muzică din Cluj).

De câteva zeci de ani sunt membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România.

În 1981 am venit la București. În același an se naște Ana (astăzi violonistă și profesor de muzică în America) și în 1893 Irina (astăzi actriță, lector universitar la Institutul de teatru din București (UNATC), pianistă și cântăreață de jazz)

Din 1974 am început să bat lumea în lung și în lat – din Isalnda în Ghana, din State în India, din China în Kenya și Thailanda și Algeria

și…….. Experiențe extraordinare, unele *once in a life time*….

Fac radio încă din anii de studenție. Am făcut și un pic de televiziune dar… nu mi-a plăcut.

Ceea ce știu să fac cel mai bine si mai bine este să scriu, în format „mic” sau în format “mare”. Am publicat - nu voi ști niciodata câte - cronici muzicale, recenzii de carte, portrete de compozitori etc. Am publicat – asta știu precis!- cinci cărți „ serioase”:

Monografia **Carl Orff,** Ed.Anima, Bucureşti, 1995, ediția I;

Volumul **Hans Werner Henze**, Ed.Anima, Bucureşti, 1997;

Lexiconul **4 secole de teatru muzical** , Ed. Du Stil, Bucureşti, 1999;

Nietzsche și muzica, Ed.Fundatia Ideea Europeana,București, 2005;

Ghid de opereta, **zarzuela si muzical**, (în colaborare cu Ana Buga și Octavia Galescu), editor Teatrul Național de Operetă ION DACIAN din București, noiembrie 2008.

Am coordonat colecția „Caietele Filarmonicii George Enescu” (patru volume).

Coordonez colecția de carte pentru copii *Clasic e fantastic. Copilăria marilor muziciani* (13 volume până acum, la șapte dintre ele sunt coautor).

Dacă aș fi pusă să numesc câteva momente care mi-au marcat existența, gândirea și cariera acestea ar fi – venirea pe lume a celor doua fete, Ana și Irina.

Festivalul WAGNER de la Bayreuth la care am participat de...9 ori.

Experiența deșertului Sahara/Algeria/Tasili

Statutul de Ofițer de presă în cadrul Festivalului Internațional GEORGE ENESCU, editia 2005) apoi munca de coordonare a Revistei Festivalului GEORGE ENESCU, editia 2007, 2009, 2011, 2013,2015, 2017. În 2019, împreună cu echipa mea, am scris toate programele de sală și toate cronicile de concerte necesare Festivalului. Revista nu a mai apărut.

Proiectul de educatie prin si pentru muzica *Clasic e fantastic* inițiat în 2010 si ajuns la cea de a paisprezecea stagiune (2023-2024). Info pe www.clasicefantastic.ro în volumul (depășit deja dar totuși concludent, *10 ani Clasic e fantastic* (2020). În anul 2022, Secțiunea de teatru pentru copii *Clasic e fantastic. Copilăria marilor muzicieni* a fost

distinsă cu Premiul UNITER pentru valoarea ei educativă!

În viitor, doresc să inițiez un festival *Clasic e fantastic. Concerte-spectacol pentru copii și familiile lor*. L-am planificat pentru ianuarie 2024.Ideea mi-a venit de la solicitarea de colaborare primită de proiectul *Clasic e fantastic* și de mine, personal de la maestrul Christian Măcelaru, directorul Festivalului George Enescu de a realiza împreună o noutate absolută în cadrul ediției 2023 a Festivalului: o serie de patru concerte dedicate copiilor și familiilor lor, pe care le voi prezenta. Este o bună motivație și un solid început pentru un festival *Clasic e fantastic. Concerte-spectacol pentru copii și familiile lor* cu frecvență anuală. Sper să reușesc.

Referință:

Autobiografia personalității prezentate[2].

Livia Fumurescu



Profesor, scriitor, primar.

S-a născut la 25 iulie 1942 în Orăștie. Fiica lui Alexandru Picu (maistru rotar) și Safta (casnică) preocupați de educarea și de instruirea celor două fiice (Livia și Elena), urmează școala primară și gimnazială la Orăștie, fiind absolventă a liceului „Aurel Vlaicu" din localitate, definitivân-du-și studiile la Facultatea de Filologie, din cadrul Universității „Babeș-Bolyai"- Cluj(1960-1965).

Se căsătorește în anul 1965 , cu medicul ginecolog Fumurescu Victor, devenind vrednică mamă a doi copii Alina Fumurescu, medic specialist primar in obstetrică-ginecologie (profesează în Franța) și

Alin Fumurescu, absolvent al Facultății de Medicină și al Facultății de Filozofie Cluj-Napoca, în prezent profesor univ. în Houston, Texas -SUA dramaturg, jurnalist.

[2] Pregătind Călindaru Foii Interesante o rugasem pe doamna muzicolog Cristina Bohaciu Sârbu să mă ajute cu o biografie „cât se poate romanțată", cum precizam în scrisoarea electronică. Acesta este răspunsul primit.

Livia Fumurescu a fost profesor de limba română și latină la Școlile Generale din Brad și la Liceul „Avram Iancu” din Brad, județul Hunedoara.

Recunoaștere profesională: Profesor I , gradul didactic I, cu titlul de „Profesor Evidențiat” și medalia aferentă acordate de Ministerul Educației Naționale, (ME) 1979, „Gradație de merit” în 1998, membră a Comisiei Județene de Limbă și Literatură Română, metodist în cadrul Inspectoratului Școlar Județean- Deva, profesor metodist în cadrul Casei Corpului Didactic- Hunedoara-Deva, Membră în Biroul Secţiei de Limba şi Literatura Română- Deva, din cadrul Sesiunii Anuale de Referate şi Comunicări Ştiinţifice ale cadrelor didactice.

Autor de materiale didactice omologate și avizate de ME , difuzate în scoli și facultăți:

„Poliecran - Exerciții morfosintactice – Diapozitive”, 1982,avizate de ME; „Gramatica restructurată a limbii române”, ediția I, editura Delta Press, Cluj-Napoca, 1999; ”Gramatica restructurată a limbii române”, reeditată și adăugită, editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2000. Ambele ediții au primit avizul ME.

Colaborator al „Revistei de Pedagogie” (1979-1987) cu articole de specialitate. Susține diverse comunicări științifice la nivel judeţean şi naţional.

Ca dascăl la Brad realizează autodotarea cabinetului de limba şi literatura română cu materiale confecţionate de profesor- elevi (Medalioane gramaticale, Discul familiei de cuvinte, Caruselul antonimelor, Paralelisme gramaticale etc.); Mobilier şi dotări de concepţie originală pentru cabinetul de limba şi literatura română la Liceul „ Avram Iancu”.

Recunoașteri profesionale:

Diplomă - Premiul II în domeniul cercetării și creației tehnico-științifice, pentru „Poliecran” confecționarea materialului didactic,1985; Premii obţinute de elevi la Concursuri şi Olimpiade şcolare, la Sesiunile de comunicări ştiinţifice ale elevilor; Diploma de Onoare pentru rezultatele obținute în pregătirea elevilor la nivel județean și național în cadrul Festivalului National „ Cântarea României”, Diplomă de Excelență pentru întreaga activitate didactică, 2008, conferită de Ispectoratul Școlal Județean.

Activitate civică și publică: Președinta Sindicatului din învățământ, zona Brad (1978-1982); Președinta Comitetului Orășenesc al Femeilor din Brad (1982-1986); Membră a subfilialei de „Cruce Roşie”-Brad; Președinta Comitetului Orășenesc de Cultură-Brad (1986- 1989); Primar al municipiului Brad în mandatul 2000-2004.

Lector în cadrul Universităţii Populare din cadrul Casei de Cultură- Brad; Membră în Consiliul Ştiinţific al Bibliotecii Orăşeneşti-Brad; Face parte din redacţia ziarului local din Brad şi , odată cu reîntoarcerea la Orăștie devine colaboratoare la ziarul local „Palia”; Colaborator la diverse publicaţii şi manifestări culturale -locale, judeţene, interjudeţene şi centrale.

Autor de eseuri și articole pe diverse teme publicate în: Ziarul judeţean „ Cuvântul liber”, „ Zarandul”: Colaboratoare la revista „Vox Libri”- a Bibliotecii județene „Ovid Densușianu” Deva, „Unirea”; Revista „Oraşul”, Cluj Napoca; „Ardealul Literar; „Vatra veche; „Reflex”; „Gând românesc”; „Alba Iulia Cultural”; „Cronica timpului”; „ Inedit” „ Dăruiri literare”– Orăştie; „ Astra Blăgeană”; „ Noua Provincia Corvina”, etc.

După revenirea „Acasă”, la Orăștie, Livia Fumurescu este prefațator al mai multor cărții și un bun cronicar literar, un avizat explorator al artei literare central-transilvănene, publicând cronici literare şi recenzii nu numai în țară, având articole culturale în presa germană „Revista Agero - Sttutgart” şi în Canada „Revista Destine literare” - Montreal.

Recunoștințe:

Pentru activitatea civică și publică i-au fost acordate Diplomă de Excelență pentru activitatea sindicală;

Diploma Omagială pentru contribuția la dezvoltarea şi modernizarea administraţiei publice locale (informatizarea Primăriei-Brad);

Diplomă de Onoare pentru aportul la închegarea Batalionului de Vânători de Munte-Brad; Diplomă pentru limitarea efectelor inundațiilor (îndiguirea Crişului- Alb, două poduri de beton);

Diplomă de Recunoștință pentru slujirea „Crucii Roşii”.

Cărţi publicate:

Gramatica restructurată a limbii române ediția I - Ed. Delta Press,

1999 şi ediţia a II-a, Ed. Risoprint, Cluj-Napoca, 2000: Ambalajul de Staniol – roman , Editura Emma, Orăștie, 2011; Cuvântul în Viaţă, Viaţa în Cuvânt, (cronici literare), Ed. Emma, Orăștie, 2014; Poezia în Viaţă, Viaţa în Poezie, (cronici literare),Ed. Emma, Orăștie, 2015; Asumarea istoriei din înscrisuri private și din amintiri-despre locuri, oameni și meseriaşi din Orăştie, Editura Emma, Orăștie 2016.
Referințe: Scriitorii și istoria, istoria și scriitorii(cronici literare, 2021)

Autobiografia persoanei prezentate.

Alin Fumurescu



Profesor Universitar, doctor în științe - filozofie politică - medic, dramaturg, jurnalist.

S-a născut la18 decembrie 1967, în localitate Brad, județul Hunedoara. Tatăl, Victor, a fost medic iar mama, Livia - născută Picu - a fost profesor de Limba și Literatura Română. Învățământul primar „de la cinci ani…, citeam și scriam deja de vreo doi ani. M-am plictisit teribil in primii ani de scoală.” Gimnaziu și Liceul Teoretic „Avram Iancu” din Brad fiind absolvent promoției 1985.

„Am făcut coadă la pâine şi la alimente raţionalizate ani în şir, am cumpărat, ani la rândul, ouă şi făină şi lapte şi ulei şi ce se mai dădea pe cartela pentru toată familia. Asta, însă, nu m-a împiedicat câtuşi de puţin să mă bucur de fiece clipă din anii de liceu. Am avut norocul de-a realiza la timp că e perioada de graţie, între copilărie şi maturitate, de care se cuvine a profita din plin.

Am făcut armata la 17 ani, spre disperarea unui batalion întreg care n-a putut depune jurământul – şi, prin urmare, pleca în prima permisie – până n-am catadicsit să împlinesc şi eu 18 ani. N-a fost vina mea, ci a sistemului, printre crăpăturile căruia m-am strecurat iniţial... Am urât armata câtă vreme am făcut-o. Mai târziu însă, în retrospectivă, mi-a plăcut. E bine să te maturizezi forţat.”

Urmează Facultatea de Medicină „Iuliu Hațieganu”- Cluj-Napoca,

promoția 1992, fiind medic în practică la „Clinica de Chirurgie I" Cluj-Napoca, între 1992 și1993. „Am făcut medicina de la 18 ani până la 25, când, după un an de stagiatură, am hotărât să renunţ înainte de-a fi cu totului tot prins de sistem. Am făcut revoluţia la Brad, după câteva ore de mărşăluit şi strigat prin oraş."

Nefiind înclinat către cariera medicală studiază filozofia. Așa că. Alin Fumurescu, urmează primul curs masteral (M.A.) la Institutul European de Înalte Studii Internaționale din Nice - Franța, câștigând bursa de studii, „Fundația pentru o Societate Deschisă", 1994 - 1995. Și o a doua facultate, cea de Filozofie, la Universitatea „Babeș- Bolyai" din Cluj-Napoca, absolvent al promoției 1997.

Alin Fumurescu obține: Bursa de cercetare, Universite Libre de Bruxelles (Belgia) ,1999; Bursa de cercetare, Universitatea Sussex, Brighton (Marea Britanie) , 2000; Burse de studii și cercetare - Universitatea Missouri - Columbia, Universitatea -Indiana - Bloomington și Universitatea Tulane în Chicago, Philadelphia (US), Montreal (Canada), Cluj-Napoca (România) între 2004 și 2012; fiind absolvent al Programului de Excelență în Predare, Universitatea Missouri – Columbia - SUA , 2002.

Urmează al doilea curs masteral (M.A.) la University of Missouri – Columbia, 2005.

Doctorand la Indiana University – Bloomington (2004-2008), Departamentul de Științe Politice, obține titlu de doctor în științe - filozofie politică - cu disertația: „Compromis și reprezentare – O istorie divizată a modernității timpurii", căreia Asociația Americană de Științe Politice îi acordă în anul 2013 PREMIUL LEO STRAUSS pentru cea mai bună teză de doctorat în domeniul filozofiei politice.

Alin Fumurescu a fost redactor-șef la revista „NU" din Cluj-Napoca, România, 1990 -1993, Redactor -șef la cotidianul „Ziua de Nord Vest" și „Ziua de Ardeal" – România, 1994 -1999, Redactor – șef la cotidianul " Ziarul de Cluj-Napoca"- România, 1997 – 2000.

Cariera didactică a lui Alin Fumurescu este: Asistent universitar la Facultatea de Studii Europene, Univ. Babeș-Bolyai (1997 - 2000); Asistent de cercetare și predare, Departamentul de Științe Politice, Universitatea Missouri, Columbia, 2000 – 2004; Instructor asistent, Departamentul de Științe Politice, Universitatea Indiana, Bloomington, 2006; Lector la Departamentul de Științe Politice,

Universitatea Indiana, Bloomington, 2007 – 2009; Lector la Universitatea Purdue, Indianopolis, 2010.

Profesor Asistent (vizitator), Departamentul de Științe Politice, Universitatea Tulane, New Oreans, 2011-2013; Cercetător Asociat, Departamentul de Științe Politice și Centrul pentru Studiul Instituțiilor Reprezentative, Universitatea Yale, 2013.

În prezent, prof. univ. dr. Alin Fumurescu este Associate Professor de filosofie politica la University of Houston, Texas - SUA.

A organizat, a fost invitat și a avut peste 30 de intervenții la conferințe și mese rotunde în SUA și Europa, are peste opt sute de articole, reportaje și analize în publicații din SUA și Europa/România.

Este membru al unor asociații profesionale din America.

Ca experiență internațională, în afara studiilor din România, Franța, Belgia, Marea Britanie și Statele Unite și a călătoriilor în peste douăzeci de țări și trei continente, a beneficiat de vizite profesionale la:

Geneva – Palatul Națiunilor Unite, Strasbourg – Consiliul Europei, Bruxelles – NATO, Parlamentul European și Comisia Europeană, Paris – UNESCO, Adunarea Națională.

Premii:

Premiul I la Concursul de dramaturgie tânără românească, organizat de Hostage Productions - Anglia și Teatrul din Tg. Mureș – România pt. piesa „Urma scapă turma sau Buda” în anul1992;

Premiul de Excelență în Teorie Politică „ I.G. Heinberg” Universitatea Columbia-Missouri, 2002;

Premiul LEO STRAUSS al Asociației Americane de Științe Politice pentru „Cea mai bună teză de doctorat în filozofie politică”, în anul 2013.

Are două piese de teatru scrise, montate și jucate. „Urma scapă turma sau Buda” pe scena Teatrului Național din Târgu-Mureș, în anul 1992 și „Mânuitorul de cadavre” pe scena Teatrului Național din Cluj-Napoca, în 1994.

Cărți publicate:

Alin Fumurescu, „Compromise: A Political and Philosophical History”, Cambridge University Press 2013, carte ce a fost nominalizată în topul celor mai valoroase 25 de titluri academice publicate in acel an, fiind tradusă ulterior in chineză și română (Ed.

Humanitas);

Alin Fumurescu, „Compromise and the American Founding: The Quest for the People's Two Bodies", Cambridge University Press, 2019;

Alin Fumurescu „Foundations of American Political Thought, Cambridge University Press,2021.

Referință:

Biografia personalității prezentate.

Alin Fumurescu, „o făcui și pe-asta!" 18 dec.2017, https://fumurescu.com/2017/12/18/o-facui-si-pe-asta/

Alina Fumurescu



Medic, doctor în medicină umană cu specializarea Obstetrică - Ginecologie.

S- S-a născut la 15 iunie 1966, tatăl ginecolog, mama profesoară. A urmat școala primară, gimnazială și liceul „Avram Iancu" la Brad și Facultatea de Medicină la Cluj-Napoca, promoția absolvenților 1990.

În prezent, este medic titular specialist PH în obstetrică-ginecologie în Franța (post obținut prin concurs la Paris), la spitalul „St. Morand" din Altkirch, unde este șef de unitate al Serviciului de Obstetrică-Ginecologie (și la Spitalul Hasenrein- din Mulhouse).

Este membră în Comisiile medicale ale celor două spitale din Alsacia – Franța; membră în Ordinul Medicilor din Franța (Ordre des Medicines-France); Membru titular în Colegiul Național al Ginecologilor și Obstetricienilor din Franța (CNGOF); Membră în Cercul Specialiștilor în Obstetrică-Ginecologie din spitalele nonuniversitare din Franța.

După stagiul și apoi ca angajată la spitalul - Brad, obține – prin Concurs European în limba franceză, bursă în pregătire pentru specialitatea Obstetrică-Ginecologie la Universitate din Franța, clasându-se a 17-a din 154 candidați. Urmează pregătirea ca rezident în Franța, unde primește, în urma examenelor, confirmarea celor

patru stagii de pregătire în obstetrică-ginecologie.

După căsătoria cu un profesor universitar român, care avea post în America, beneficiind de recunoașterea stagiilor de pregătire din Franța, face demersuri și îi e acceptată continuarea rezidențiatului la Cluj, parcurgând, cu întreruperea plecării la soț în State, tot la șase luni, stagiile finale ale pregătirii în obstetrică-ginecologie. În paralel, când e în America, continuă pregătirea în limba engleză, iar în urma celor două examene în medicină – clinic și preclinic - în limba engleză, susținute la Dalas și cel de-al treilea - examenul practic la Philadelphia, obține diploma - certificat, de mulți râvnită, de recunoaștere a diplomei de medic în Statele Unite ale Americii - „Education Comission for Foreign Medical Graduates".

Era momentul să se hotărască dacă renunță la cei patru ani din cei cinci de pregătire în specializarea obstetrică-ginecologie sau să o ia de la capăt cu alte examene și opțiuni pentru rezidențiat în SUA, unde i se anulau anii anteriori de pregătire, deoarece americanii nu recunosc specializările din Europa. După discuții și opțiuni diferite cu familia, a hotărât să divorțeze, să persevereze cu finalizarea pregătirii în specialitatea dorită. N-a mai valorificat avantajul diplomei de recunoaștere a diplomei de medic în State, n-a mai accesat pentru specializare acolo și a revenit la Cluj, unde, după obținerea diplomei de medic specialist în obstetrică-ginecologie, a fost admisă pentru postspecializare în spitalul alsacian francez de unde a plecat. A obținut, după cursuri și examene, următoarele diplome:

Diploma de Formație Specializată Aprofundată în specialitatea obsterică-ginecologie (AFSA – Universitatea -Strasbourg- 2003);

Diplomă Universitară Europeană de 3 cicluri în Endoscopie Operatorie în Ginecologie și Patologie cervico-vaginală – la Uiversitatea din Clermont-Ferrand (2005);

Diplomă Interuniversitară de Histeroscopie, Endoscopie genitală și Patologie cervico-vaginală la Univ. din Paris (2006);

Diplomă Interuniversitară de Ecografie Specializată în Obsterică-Ginecologie (Strasbourg, 2008);

A obținut atestarea competenței în noua specialitate Hipnoză medicală și clinică, cursuri și evaluări, IPNOSIA (Paris, 2019);

Are Certificate multiple de Dezvoltare Profesională Continuă eliberate de Colegiul Național al Ginecologilor și Obstetricienilor din

Franța- în urma participării la congrese și formații profesionale (2007 – 2019);

Are mai multe diplome de absolvire ale unor Cursuri Internaționale și Universitare din perioada finalizării specializării la Cluj -Napoca.

Lucrări științifice:

În studenție, comunicări științifice la sesiunea studenților:

București, 1987; Washington -SUA, 1989; Istambul-Turcia, 1989.

Ca medic specialist în Franța:

Hemoragiile în delivrentă, Mulhouse, 2002;

Tratamentul celioscopic al chisturilor ovariene, Clermont-Ferrand, 2005;

Endometrectomia, Paris, 2006;

Holoprozencefalia, Strasbourg, 2008.

În ultima perioadă, revine frecvent la Orăștie, unde se simte foarte bine între rude, prieteni și cunoscuți de omenie și administrează în continuare imobilul moștenit de la bunicii ei, de care a fost foarte atașată.

Referință:

Biografia personalității prezentate.

Manuela Pănoiu



Profesor universitar, doctor în științe.

S-a născut la 25 iulie 1965, în Orăștie, urmează școala primară și gimnazială în localitatea natală, fiind absolventă a liceului „Aurel Vlaicu", promoția 1984, din localitatea natală. Definitivându-și studiile la Institutul Politehnic „Traian Vuia" din Timișoara, în anul 1989 este Inginer în specializarea Automatizări şi calculatoare, cu lucrarea de diplomă „Executiv timp real pentru un sistem de calcul multimicroprocesor", Coordonator Prof. dr. ing. Vladimir Crețu, notată cu 10.

Între anii 1994 și 2001 urmează școala doctorală la Universitatea

Politehnica din Timișoara, Facultatea de Electrotehnică și Electroenergetică. Încheiată cu diploma de Doctor în domeniul fundamental Ştiinţe inginereşti, Specializarea Inginerie Electrică, cu teza: „Simularea unor procese pe baza modelării instalației cuptorului trifazat cu arc electric și acțiune directă”, conducător științific fiindu-i Prof. dr. ing. Ioan Șora.

De la terminarea facultății septembrie 1989 până în septembrie 1992 este Inginer de sistem la Întreprinderea Mecanică Orăștie, din octombrie 1992 este asistent universitar la Universitatea Ecologică București-filiala Deva, predând Informatică Economică, Programarea calculatoarelor, iar din martie 1994 se mută la Universitatea Politehnica Timișoara - Facultatea de inginerie Hunedoara, tot ca asistent având activitate didactică la disciplinele Electronică industrială, Electrotehnică, Bazele electrotehnicii, Măsurări electrice, Programarea calculatoarelor, Limbaje și tehnici de programare, Informatică tehnică.

Avansând ca Şef lucrări octombrie 1997, Conferențiar, Departamentul de Inginerie Electrică și Informatică Industrială, Director de Departament Educație permanentă 2008 octombrie 2002, Șef catedră în perioada din 2004, Director de departament în perioada 2007 – 2012 la Facultatea de Inginerie Hunedoara, a Universității Politehnice Timișoara.

Din octombrie 2014 până în prezent este Profesor universitar, al departamentului de Inginerie Electrică și Informatică Industrială, din cadrul Facultății de Inginerie Hunedoara, al Universității Politehnice Timișoara. Având activitate didactică la disciplinele: Programarea calculatoarelor și limbaje de programare, Inteligență artificială în Ingineria electrică, Sisteme cu microprocesoare, Programarea avansată a interfețelor grafice utilizator, Sisteme inteligente în Ingineria electrică, Sisteme bazate pe cunoștințe. Fiind totodată responsabil programe de studii Inginerie Electrică și calculatoare (licență), Tehnici Informatice în Ingineria Electrică (master). Profesor dr. habil. coordonare doctorat Inginerie Electrică.

Obține 25 granturi/contracte în calitate de director și 11 în calitate de responsabil echipă, două granturi de mobilitate și 18 Granturi/contracte obținute în calitate de membru în echipă.

Publică 13 cărți – monografii, cursuri, manuale didactice – și peste

100 de articole.
Referință:
Biografia personalității prezentate.

Nicolae Neaga



Preot, doctor în teologie, profesor universitar, a fost rector al Academiei Teologice „Andreiene" Sibiu.

S-a născut la 26 iulie 1902, într-o casă cu 11 copii, în Răhău, județul Alba. A făcut studiile secundare la Gimnaziul german din Sebeș, 1914-1918. Începe studiile la Liceul „Andrei Șaguna" din Brașov, 1918-1919, fiind absolvent al Liceului „Aurel Vlaicu" din Orăștie promoția 1922.

Urmează studiile superioare la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1922-1926), care i-a conferit doctoratul în 1933. Între anii 1926-1927, trimis de Mitropolitul Nicolae Bălan, urmează studiile de specializare în Vechiul Testament la Facultatea de Teologie ortodoxă din Atena, iar apoi la facultățile de Teologie catolică și protestantă din Strasbourg între anii 1927-1928.

Urcă treptele carierei didactice fiind: profesor suplinitor -1928, profesor provizoriu – 1933 și profesor titular – 1936 la catedra de Vechiul Testament și Limba ebraică de la Academia Teologică „Andreiană" din Sibiu, continuă să predea la aceeași catedră și după transformarea Academiei în Institut Teologic de grad universitar din anul 1948, până la pensionare din 1973.

A fost rector al Academiei și Institutului din anul 1946până în 1952.

A hirotonit preot în 1930. Ca mai târziu să fie protopop și iconom stavrofor, 1958. A fost membru în Adunarea eparhială și Consiliul eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului și delegat la Conferința exegetică inter-ortodoxă de la Atena din anul 1972.

A redactat „Anuarele" Academiei teologice din Sibiu, pe anii 1946-1949; a inițiat colecția „Biblioteca biblică", a scris zeci de cărți și a publicat sute de studii în care tratează istoria timpurilor Vechiului Testament, în care interpretează texte scripturistice sau tratează teme

din acest atât de vast și bogat domeniu al spiritualității vechi – testamentare, preocupându-se de evidențierea și explicarea textelor mesianice, de importanța și autoritatea deosebită a Sfintei Scripturi în Ortodoxie, de domeniul arheologiei biblice, precum și de numeroase studii referitoare la istoria unor popoare din Orient, ca și a unor zone geografice care s-au aflat în strânsă legătură cu Vechiul Testament.

Lista bibliografică a părintelui profesor doctor Nicolae Neaga este extrem de lungă, fiind în același timp și unul dintre profesorii cu cea mai îndelungată activitate de predare, nu mai puțin de 45 de ani.

A fost corespondent la Analele Academiei de Științe din Berlin – Secția Orientalistică, la „Biblicon Delteon" din Atena, membru al Asociației Istoricilor din România – Secția Orientalistică.

Întrebat care este cartea la care ține cel mai mult, a răspuns că manuscrisul (care cuprinde traducere și comentarii) al „Sfintei Scripturi a Vechiului și Noului Testament", lucrare de peste 5000 de pagini, în 52 de volume, la care a lucrat peste 25 de ani. La cei aproape 92 de ani, prof. dr. Nicolae Neaga publica bilunar în „Învierea", foaie religioasă editată de Arhiepiscopia Timișoarei și a Caransebeșului, între 14 și 18 iunie 1993, participând la Congresul Societății biblice interconfesionale din România, unde s-a pus problema tipăririi unei biblii pentru toate confesiunile din țară.

„- Câte limbi cunoașteți, domnule profesor?

– Spuneți că știu limbile biblice – ebraica, aramaica, greaca, latina. Restul sunt neimportante."

A trecut la cele veșnice în 9 martie 2002 la Timișoara.

Nicolae Neaga a fost unul dintre cei mai prolifici teologi români, aparținând generației de aur a mitropolitului Nicolae Bălan, îndrumătorul Academiei Teologice „Andreiene" din Sibiu, între anii 1920 și 1955, generație din care a făcut parte și Dumitru Stăniloae.

Activitate publicistică:

Lucrări apărute în volum – 17 titluri.

Studii și articole apărute în diverse reviste bisericești – 406 titluri.

Recenzii și note bibliografice – 267 de titluri, dintre care multe aparțin unor lucrări scrise de autori greci.

Predici – 21 de titluri.

Cuvântări – 10 evenimente.

Prezentarea unor chipuri de înaintași – 66 de titluri.

Diferite însemnări – 28 de itemi.

Redactarea „Anuarelor Academiei teologice din Sibiu” pe anii 1946-1949.

Crearea colecției „Biblioteca biblică”, din care au apărut 4 lucrări.

Lucrări nepublicate încă:

Gramatica ebraică, Sibiu, 1950, 200 de pagini.

Introducere în cărțile Vechiului Testament, Sibiu, 1855, 250 de pagini.

Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament (traducere și comentariu), Sibiu, 1956, 5.000 de pagini.

Dicționar Ebraic-Român, Sibiu, 1958, 785 de pagini.

Memorii, Sibiu, 300 de pagini.

Despre părintele Neaga s-a scris în 24 de lucrări.

Referințe:

Viorel Dogaru, „Nicolae Neaga”, în ziarul „Renaşterea bănățeană” din 5 august 1993;

Păcurariu Mircea, „Dicționarul teologilor români”, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1996.

Mircea Păcurariu



Academician, preot ortodox, istoric, profesor de teologie.

S-a născut la 30 iulie 1932, în satul Ruşi (jud. Hunedoara). A urmat școala primară la Orăștie între 1939-1943, fiind licean la Liceul „Decebal” din Deva absolvent al promoției 1951. Se înscrie la Facultatea de Istorie a Universităţii din Cluj doar un an, 1951-1952, fiind apoi student al Institutului Teologic din Sibiu pe care-l absolvă în anul 1956. Pregătire desăvârşită apoi prin cursuri de doctorat la zi - specialitatea Istoria Bisericii Române - la Institutul teologic din Bucureşti, cu obţinerea titlului de doctor în Teologie în 1959.

Profesor la Seminarul teologic din mănăstirea Neamţ (1959- 1961), asistent - pentru Limbile Latină şi Greacă - (1961 - 1970), conferenţiar (1970), apoi profesor titular (1971), la catedra de Istoria Bisericii

Române de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu;

Decanul Facultăţii (din 1992); În 1990-1992 suplinitor al aceleiaşi catedre şi la Facultatea de Teologie a Universitătii din Iaşi , diacon (1970), preot (1971), iconom stavrofor (1976); participant la câteva întruniri cu caracter istoric peste hotare.

Activitatea laborioasă i-a fost încununată cu numeroase distincţii şi premii:

A fost Membru titular – 26 noiembrie 2015 (membru corespondent – 24 octombrie 1997) al Academiei Române;

Doctor Honoris Causa al universităților din Alba Iulia, Arad şi Oradea;

A fost decorat cu Ordinul „Steaua României" în grad de ofiţer de preşedintele României, Emil Constantinescu;

A primit Medalia de Merit din aur din partea Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu, iar în anii 2005, 2006 şi 2008 i s-a conferit titlul de doctor honoris causa al Universităţilor din Alba Iulia, Arad („Vasile Goldiş") şi Oradea.

A fost membru activ în „Asociaţia culturală pentru literatura şi cultura poporului român din Transilvania" (ASTRA) din 1990 şi membru de onoare în diferite asociaţii culturale româneşti, cu diplome de apreciere din partea lor.

În cadrul Bisericii a fost distins cu: „Crucea patriarhală" de către partriarhii Iustin Moisescu (1977), Teoctist Arăpaşu (2001) şi Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, în 2009;

Din partea Înalt Preasfinţitului Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului, a primt „Crucea şaguniană" în 2007; De asemenea, a primit zeci de medalii comemorative şi aniversare din partea Patriarhiei Române şi a unor Patriarhii din străinătate.

Părintele profesor Mircea Păcurariu a fost cunoscut prin activitatea sa publicistică deosebită, între care 35 de cărți (unele în mai multe ediţii), peste 180 de studii şi peste 600 de articole privind istoria, cultura şi spiritualitatea poporului român, apărute în periodice bisericeşti sau „laice", din ţară şi de peste hotare; articole de popularizare, note şi recenzii, sute de conferinţe şi predici, expuneri şi interviuri în presă, emisiuni radio şi televizate. Bibliografia activităţii sale ştiinţifice însumează peste 830 de titluri cu peste 15.000 de pagini tipărite.

Abordarea ştiinţifică a tuturor aspectelor trecutului nostru ecleziastic îndreptăţeşte considerarea sa drept cel mai mare istoric al Bisericii Ortodoxe Române.

Trece în eternitate la 13 ianuarie 2021 în Sibiu.

Colaborări: „Biserica Ortodoxă Română”, „Studii Teologice”, „Glasul Bisericii”, „Mitropolia Moldovei şi Sucevei”, „Mitropolia Ardealului”, „Revista Teologică”, „Telegraful Român”, „Mitropolia Banatului”, „Mitropolia Olteniei”, etc.

Cărți publicate (selectiv):

Legăturile Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania cu Țara Românească și Moldova în secolele XVI-XVIII (teză de doctorat), Sibiu, 1968; Istoria Bisericii Ortodoxe Române. Manual pentru Seminariile teologice, ed. I, Sibiu, 1972; ed. a II-a, Sibiu, 1978; ed. a III-a, București, 1987; Istoria Bisericii Ortodoxe Române, pentru Institutele Teologice - 3 vol. ed. I, București, 1980-1981; ed. a II-a, București, 1992-1994; Începuturile Mitropoliei Transilvaniei, București, 1980; Politica statului ungar față de Biserica românească din Transilvania în perioada dualismului, 1867-1918, Sibiu, 1986, (tradusă în engleză, franceză şi maghiară); Istoria Mănăstirii Prislop, Arad, 1986; Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu, 1786-1986, Sibiu, 1987; Pagini de istorie bisericească românească, Sibiu, 1991 și Cluj-Napoca, 1991; Istoria Bisericii românești din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș până în 1918, Cluj-Napoca, 1992; Istoria Bisericii Ortodoxe Române, compendiu, Chișinău, 1993; Geschichte der Rumanischen Orthodoxen Kirche, Erlangen, 1994; Basarabia. Aspecte din istoria Bisericii și a neamului românesc, Iași, 1993; Sfinți daco-romani și români (Iași, 1994); Dicționarul Teologilor Români, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1996; Uniația în Transilvania în trecut și astăzi, Editura „Episcop Nicolae Popovici”, Oradea, 2006.

Referințe:

Mircea Păcurariu - Dicționarul Teologilor Români (Ed. Univers Enciclopedic, București, 1996);

Membrii Academiei Române din 1866 până în prezent – P;

CV Mircea Păcurariu;

Stelian Gombos, „Părintele Mircea Păcurariu”, CrestinOrtodox.ro.

August

Georgeta D. Văidean



Membră din Academia de Medicină din New York, Medic, Profesor universitar doctor, cercetător.

S-a născut la 2 august 1965 în Orăștie. Absolventă a Liceului industrial „Aurel Vlaicu din Orăștie secția Matematică și Fizică, pomoția anului 1983.

În anul 1989 primește diploma de medic încheind cursurile la Universitatea de Medicină din Cluj-Napoca, ca apoi să facă rezidențiatul în Epidemiologie și Medicină Preventivă între 1991-1994, iar din 1995 până 1997 continuă formarea profesională în Cardiologie Preventivă.

În 1999 studiază la „Departamentul de Promovare a Sănătății și Educație, Școala de Sănătate Publică" a Universității din Carolina de Sud, Columbia, definitivându-l cu lucrarea de master „Modificarea factorului de risc cardiovascular în programele de reabilitare cardiacă de faza III – sunt realizate beneficiile potențiale?", Președintele comisiei fiind Dr. Roger Sargent.

Încheie studiile doctorale în 2004 la Departamentul de Epidemiologie, Școala de Sănătate Publică, Universitatea din Carolina de Nord cu disertația „Axa undei T: repetabilitate, corelațiile populației și valoarea prognostică pentru evenimentele fatale și nonfatale: studiul ARIC". Președinte fiind Gerardo Heiss, MD, PhD.

În cadrul programului de îngrijire spitalicească și ambalatorie în cardiologie preventivă, în proiectul de îngrijire a sănătății pentru a reduce decesul cauzat de bolile cardiovasculare, în perioada 1995 și 1996 analizează datele la 17.500 de lucrători examinați pentru diferți factori de risc cardiovascular (rezultatele au fost publicate în reviste internaționale), studiul fiind făcut la cererea Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională în parteneriat cu Spitalul Providence, Columbia SC. Mentor: Cari A. Hornung, PhD.

Accentul carierei științifice a doamnei Văideanu fiind cel de prevenire a bolilor cardiovasculare și medicina bazată pe dovezi. Și-a

început cariera conducând un cabinetul de cardiologie preventivă și un program comunitar de prevenire cardiovasculară în Cluj-Napoca unde a proiectat și coordonat proiectul SANCOR.

Domeniile de cercetare ale Dr Văideanu sunt:

Epidemiologie clinică și epidemiologie cardiovasculară;

Epidemiologia bolii coronariene, factori de risc și biomarkeri;

Cardiologie preventivă, intervenții în stilul de viață;

Testare de diagnosticare a sănătății cardiovasculare la femei;

Radiologie, studii de diagnostic RMN Cercetare Didactică;

Implementarea programelor de cercetare pentru studenți;

Pacienți virtuali la cursuri de terapie cardiovasculară.

Este profesor titular la Universitatea Fairleigh Dickinson, Școala de Farmacie, Florham Park, NJ, din 2014 până în prezent, predând „Epidemiologie, Studii clinice, Epidemiologie cardiovasculară, Scriere medicală, Medicina stilului de viață”

Dr. Văideanu are o bogată experiență în domeniul academic, predând epidemiologie, metode de cercetare și medicină bazată pe dovezi pentru studenții de medicină, farmacie, master și doctorat. Fiind implicată, în prezent, în cercetarea epidemiologiei cardiovasculare, precum și în proiecte de cercetare clinică folosind intervenții Lifestyle în cardiologie preventivă din New York City.

Face parte din:

Din 25 ianuarie 2011 este membru al Academiei de Medicină din New York (NYAM);

Asociația Americană a Inimii - Consiliul de Epidemiologie;

Societatea Europeană de Cardiologie/Asociația Europeană pentru Prevenire și Reabilitare Cardiovasculară;

Colegiul American de Medicină a Stilului viață;

Membră de onoare a Societății Române de cardiologie, ș.a..

Lucrări științifice publicate (selectiv):

Sonia Henry, Georgeta Vaidean , Rahul Rege , Eugenia Gianos. „Origini comune și oportunități comune pentru prevenirea cancerului de sân și a bolilor cardiovasculare”, Framingham Offspring. J Am Coll Cardiol, 26 iunie 2023;

Juul F, Vaidean G , Lin Y, Deierlein AL, Parekh N. „Alimente ultraprocesate și boli cardiovasculare incidente în studiul ”

Framingham Offspring. J Am Coll Cardiol. 2021;

Juul F, Lin Y, Deierlein AL, Vaidean G , Parekh N. „Tendințe în consumul de alimente în funcție de gradul de procesare și calitatea dietei peste 17 ani: rezultate din studiu" Framingham Offspring. Br J Nutr. 2021;

Garshick MS, Vaidean G , Vani A, Underberg JA, Newman JD, Berger JS, Fisher EA, Gianos E. „Controlul factorilor de risc cardiovascular și factorii stilului de viață la adulții tineri până la de vârstă mijlocie cu boală coronariană obstructivă nou diagnosticată". Cardiologie. 2019;

Vaidean G , Manczuk M, Vansal SS, Griffith J. „Efectul de scădere a colesterolului al statinelor este potențat de aportul de cereale integrale. Studiul polonez norvegian (PONS)." Eur J Intern Med. 2018;

Vaidean G , Manczuk M, Magnani JW. „lectrocardiografia atrială în obezitate și hipertensiune arterială: perspective clinice din studiul polonez-norvegian (PONS). Obezitatea (Primăvara de argint)". 2016, ș.a.

Referință:

CV-ul personalității prezentate.

György Bartók



Membru al Academiei de Științe din Ungaria, filozof, profesor universitar.

S-a născut în data de 3 august 1882 la Aiud (Nagyenyed) unul dintre cei mai mari filosofi maghiari, György Bartók. Tatăl său, György Bartók, a fost pastor la Aiud și apoi la Orăștie (Saxonia în textul originar), ca din anul 1899 să fie cel de-al 38-lea Episcop Reformat al Transilvaniei. Tatăl este, de asemenea, un filosof, fiind profesor privat universitar în această materie. Fiul este pe cale să finalizeze cariera tatălui său.

După absolvirea colegiului Kún din Orăștie, s-a înscris la Academia Teologică Reformată din Cluj-Napoca în 1900. Concomitent

a studiat filosofia la Universitatea Ferencz József la influentul Károly Böhm, care a fondat la Cluj o școală.

Și-a finalizat studiile teologice în 1904 și studiile universitare în 1905. Înainte de călătoria sa de studiu în Germania, a obținut un certificat de abilitate pastorală în 1905, mai întâi la Leipzig ca student la Wundt, Volkelt, Barth, apoi la Berlin și, în cele din urmă, la Heidelberg. În Heidelberg profesorii săi erau Windelband, Lask și Troeltsch. Întors acasă, a obținut un doctorat în științe umaniste și a trecut așa-numitul examen de bază ca profesor (1906).

A lucrat ca profesor practicant la Colegiul Civil de Fete din Cluj-Napoca timp de un an universitar, dar a predat și teologie ca lector. În 1907, anul morții tatălui său, a devenit deputat și apoi profesor la Colegiul Bethlen din Aiud, iar în 1908 a fost numit profesor la Departamentul de Teologie Noul Testament din Cluj-Napoca. În 1909 a publicat o gramatică greacă a Noului Testament, urmată de un curs Noul Testament (1911), rezumând subiectul său pentru Religia noastră (1917).

Cu toate acestea, principalul său interes este filozofia. În 1912 a obținut calificarea de profesor privat de filosofie la universitate. Apoi, în 1917, a aplicat cu succes pentru departamentul universitar. Acest lucru îl separă doar parțial de teologie, deoarece studenții la teologie ascultă apoi filosofia cu el. După ce universitatea a fost închisă și preluată de autoritățile române, în 1919, el a fost unul dintre cei care au încercat să înființeze un Institut Reformat de Formare a Profesorilor în 1920. Deoarece acest lucru a fost imposibil, la acea vreme, s-a mutat la Szeged în 1921, unde a continuat să-și conducă departamentul. El este supraviețuitorul filosofiei Böhm a lui Bartók și editorul lucrărilor sale. În acest răstimp este autor a mai multor lucrări filosofice.

În 1921, Bartók Málnási a publicat „Sufletul lui Petőfi: Estetica creației artistice și a meșteșugului ”. Prelegerea Dézsi, șeful Departamentului de Literatură, a recomandat și elevilor săi această prelegere. Cea mai productivă perioadă a vieții sale din Szeged (1921-1940). La început a lucrat ca organizator al universității, ulterior i s-au dat sarcini serioase în conducerea facultății și a universității. În timpul decanatului său (semestrul II 1925/26 și 1926/27) și al decanatului său (1927/28), Facultatea de Arte a primit Casa de compensare în care

funcționează încă. Bartók a fost directorul Institutului de Formare a Profesorilor din Școala Gimnazială. Din 1921 până în 1940 a fost șef al catedrei de filozofie.

În toamna anului 1940, s-a întors la Cluj-Napoca, iar ca rector magnificus a reluat aici învățământul universitar maghiar. În toamna anului 1944, la fel ca majoritatea profesorilor, a fugit și el.

Din 1940 până în 1944 a fost șeful catedrei de filozofie la Universitatea Franz Joseph din Cluj-Napoca, iar din 1940 până în 1941 a fost rector al universității. Publicațiile pe care le-a editat au fost, de asemenea, produse acolo. El a ajutat Dezső Hildebrand Hildebrand Várkonyi în educația psihologiei, deoarece conducerea Departamentului de Pedagogie a fost afectată și de Várkonyi.

A fost ales membru corespondent al Academiei Maghiare de Științe în 1927, membru obișnuit în 1945 și membru de onoare în 1949. În anii de după pensionare s-a ocupat de istoria filozofiei.

Redactor-șef al publicației universitare periodice „Spirit și Viață" (1936-1944), fondator și redactor șef al revistei „Biblioteca spiritului și a vieții", fiind totodată inițiator și editor al unei serii de cărți

A fost membru al Societăților Károly Böhm din Cluj-Napoca (membru fondator), Societatea Filozofică Maghiară, Kant Gesellschaft (Halle) (membru al consiliului de administrație), Schopenhauer Gesellschaft (membru al consiliului de administrație), Comitetul comemorativ Kant (Königsberg), Societatea Maghiară de Psihologie (membru al consiliului de administrație), Société de Psychologie et de Psychothérapie, Societatea Dugonics (Szeged), Sodalitas Amicorum Universitatis Regiae Hungaricae Francisco-Josephinae (unul dintre organizatorii acestei asociații Bartók Málnási, președintele departamentului de științe umaniste, lingvistică și istorie), etc.

A murit pe 26 noiembrie 1970, la Budapesta.

Lucrări publicate (selecție):

Problema liberului arbitru . Cluj Napoca , 1906;

Filosofia valorii morale . Cluj Napoca - Budapesta, 1911;

Sufletul lui Petofi . Budapesta , 1922;

Esența și problemele de bază ale filozofiei . Budapesta, 1924, ediția a V-a. 1947;

Psihologie veche și nouă . Recenzie protestantă , 1927;

Charles Bohm . Budapesta, 1928, Ediția a II-a a Mikes International, Haga, 2003;

Un studiu filozofic al „sistemului” . Budapesta, 1928;

Examinarea filosofică a ideii . Budapesta, 1930;

Etica lui Kant și filozofia morală a idealismului german . Budapesta, 1930;

Un studiu filozofic al „spiritului” . Budapesta, 1934;

Scopul și căile metafizicii . Budapesta, 1935;

Povestea ideii morale de valoare . 1-2. Voi. Szeged , 1935;

Istoria filozofiei medievale și moderne, Budapesta, 1935; Ediția a II-a Haga, Olanda, 2002;

Problema filozofică a ființei . Budapesta, 1936;

Instinct, conștiință, conștiință . Budapesta, 1937;

Omul și viața . Budapesta, 1939;

Kierkegaard este un aspect maghiar. Spirit și Viață , 3-4 aprilie 1943.

A editat volumele 4, 5 și 6, 1912, 1928, 1942 ale Acta „Universitatis Litterarum Regiae Hungaricae Francisco-Iosephinae”.

Referințe:

Istoria psihologiei de 80 de ani la Universitatea din Szeged : 1929-2009. Ed. Ágnes Szokolszky;

Szeged: JATEPress, 2009. Málnási György Bartók Vezi paginile 20-24;

Trecutul și prezentul Universității din Szeged: 1921-1998 = Trecutul și prezentul Universității din Szeged. / Joc. Szeged: Officina Ny., 1999. Bartók György p 217-218;

Almanahul Universității din Szeged: 1921-1995. Ed. László Szentirmai, Éva Iványi Szabó, Katalin Ráczné Mojzes. Szeged, 1996. Bartók György, p 91;

Lexicon literar maghiar român : ficțiune, tipografie, literatură științifică, cultură I. (A – F), ed. Kriterion, 1981.

Ioan Șerban Basarab

Doctor în ştiinţe juridice, conferenţiar.

S-a născut la 5 august 1906, în comuna Romos, judeţul Hunedoara. Descendent dintr-o familie românească cunoscută prin participarea sa la viaţa politică şi bisericească a Transilvaniei. Ioan Șerban este copil al familiei preotului ortodox din Romos.

Urmează şcoala primară în comuna natală. Studii secundare la Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăştie, unde şi-a luat bacalaureatul în anul 1925.

Licenţiat al Facultăţii de Drept din Cluj (1929), doctor în ştiinţe juridice şi ulterior diplomat al Institutului de Înalte Studii Internaţionale din Paris (1931).

După terminarea studiilor, în perioada 1932-1942, a profesat ca magistrat şi consilier juridic, ca din 1942 până în 1949, a funcţionat în cadrul Academiei Comerciale din Cluj-Braşov, la început asistent, apoi conferenţiar la Catedra de Drept Civil şi Administrativ, șef de catedră fiindu-i prietenul și colegul său prof. univ. dr. Alexandru Herlea. Împreună au desfăşurat o susţinută activitate ştiinţifică publicând numeroase studii: „Problema confederaţiei statelor europene"; „Problema păcii şi organizării securităţii colective"; „Reprezentanţa Naţională"; „Circumstanţele atenuante în Noul Cod Penal" precum şi numeroase articole în reviste de specialitate.

Cei doi prieteni și colegi, Ioan Șerban Basarab și Alexandru Herlea, nu s-au putut împăca de niciun fel cu mișcările extremei de dreapta din perioada interbelică, nici cu totalitarismul de stânga de după cel de al doilea război mondial, refugiindu-se în studiu.

Colaborări:

„Pandectele romane", „Pandectele săptămânale", „Observatorul social-economic", „Gazeta juridică a Transilvaniei" etc.

Lucrări publicate:

Ştefan Cicio Pop. - Cluj; Codul Comercial, 1944. - (în colaborare).

Referinţe:

Maria Razba, „Personalităţi Hunedorene Oameni de cultură, artă, ştiinţă, tehnică şi sport (sec. XV - XX) Dicţionar" Ediţia a 2-a, revăzută şi adăugită, Ed Emia, Deva 2004;

Ermil Jura

Profesor universitar, doctor inginer agronom.

S-a născut la 6 august 1921, în satul Şibişel, fiind fiu de preot. A studiat la Liceul

„Aurel Vlaicu” din Orăştie (1932-1940), continuând la Academia de Studii Agronomice din Cluj, pe când era refugiată la Timişoara (1940-1945); şi-a luat doctoratul la Institutul de Studii Agronomice din Bucureşti.

A desfăşurat o bogată activitate didactică, începând cu data de 1 ianuarie 1946, când a fost numit asistent la Academia de Studii Agronomice din Cluj, continuând, din 1949, ca decan şi conferenţiar la Institutul de Medicină Veterinară şi Zootehnie din Arad, apoi la Timişoara; conferenţiar la Institutul Agronomic din Iaşi, mai târziu la cel din Cluj; conferenţiar apoi profesor titular şi şef al Catedrei de Economie Agrară la Facultatea de Ştiinţe Economice a Universităţii „Babeş-Bolyai”, de unde s-a pensionat în 1985.

În cei patruzeci de ani de activitate în învăţământul superior, a contribuit la formarea mai multor generaţii de ingineri agronomi şi de economişti. A elaborat cinci cursuri universitare pentru studenţi, din care două tipărite şi trei dactilografiate; peste 40 de studii publicate în reviste de specialitate, comunicări la simpozioane, sesiuni ştiinţifice.

S-a stins din viaţă la Cluj-Napoca la 9 octombrie 2001, fiind înmormântat după dorinţa sa, în cimitirul satului natal, Şibişel.

Referinţă:

Colectiv redacțional sub îndrumarea „Bibliotecii „Ovid Densușianu”, Deva „Județul Hunedoara – Monografie, vol. V (Personalităţi hunedorene)”, Editura Emia, Deva, 2015.

Florea Uliu



Profesor universitar doctor, fizician. A fost solicitat de Comitetul Nobel pentru Fizică (de pe lângă Academia Regală de Ştiinţe din Stockholm - Suedia) să facă nominalizări confidenţiale în vederea stabilirii laureaţilor acestui premiu.

S-a născut la 07 august 1942 în municipiul Alba Iulia. Fiul lui Stancu şi Maria Uliu, picher C.F.R, respectiv casnică. Studii primare în comuna Şibot, 1949-1956, urmate de studii liceale la Şcoala medie „Aurel Vlaicu" din Orăştie, unde a promovat cu succes examenul de maturitate în anul 1960.

În perioada 1960-1965 a urmat cursurile Facultăţii de Fizică de la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, specializându-se în domeniul Fizicii teoretice.

După promovarea examenului de stat, iulie 1965, şi efectuarea stagiului militar (august 1965-martie 1966) a devenit fizician stagiar la Institutul de Izotopi Stabili din Cluj-Napoca, unde lucrat de la 11 aprilie 1966 până la 31 octombrie 1966. După un an ca fizician stagiar la Institutul de Izotopi Stabili din Cluj-Napoca, în 1966, a devenit asistent universitar la Catedra de Fizică a Universităţii din Craiova, începând în felul acesta o carieră didactică prodigioasă. S-a specializat în Fizică teoretică, Optică atmosferică, Optica mediilor anizotrope şi chirale, Optică coerentă şi cuantică.

A devenit doctor în fizică la Universitatea din Craiova în anul 1974, după susţinerea unei teze de doctorat cu titlul „Contribuţii la studiul unor modele ale teoriei cuantice a câmpurilor (modelul Lee, modele cu potenţial separabil)", conducător ştiinţific fiindu-i prof. univ. dr. Gherman Oliviu.

În ierarhia didactică a promovat treptat, prin concursuri, astfel: lector universitar - în anul 1971, conferenţiar universitar – în anul 1975 şi profesor universitar - în anul 1990. În anul 1987, Ministerul Învăţământului i-a acordat distincţia de Conferenţiar universitar evidenţiat. În anul 1988, a fost cooptat în Comisia de Spectroscopie a Academiei Române. A fost Secretarul ştiintific al Facultăţii de Fizică

din Craiova (1996-2004) şi membru al Senatului Universitatii din Craiova (1996-2007).

În perioada 1991-1995, a fost conducător de doctorat la Universitatea din Craiova, în domeniul „Optică şi spectroscopie”. Considerând că dotările de care dispunea facultatea erau necorespunzătoare şi că astfel nu ar fi putut realiza cercetări experimentale de nivelul dorit, a renunţat la această calitate.

A urmat mai multe stagii de documentare şi de specializare în străinătate, dintre care amintim stagiile de la Universitatea „Carol” din Praga (Cehia), Universitatea din Bratislava (Slovacia), Universitatea „Jean Monnet” din Saint-Étienne (Franţa), Universitatea din Uppsala (Suedia), Universitatea din Aveiro (Portugalia), Université de Bourgogne din Dijon (Franţa), Universitatea de Stat din Yakutsk (Republica Sakha, Federaţia Rusă).

A fost membru al Societăţii Române de Fizică (SRF) şi al Societăţii Române de Optoelectronică (SROE) şi SPIE.

Recunoașterea internațională poate fi a venit prin numeroasele invitații pe care le-a primit de-a lungul timpului: în anul 1990 (iunie-iulie) a fost invitat la Universitatea din Wisconsin-Milwaukee (U.S.A.), de către prof. Robert Greenler, pentru a participa la primul Congres Internaţional de Optică atmosferică „Light and Color in the open Air”, desfăşurat la Georgetown University, Washington (U.S.A.); în anul 1997 a fost invitat la Universitatea NTNU din Trondheim-Norvegia, de către prof. Kaare Stegavik, şeful Departamentului de Fizică, pentru o colaborare în domeniul microscopiei electronice; în anul 2003 a fost invitat de către Ministerul Învăţământului din Republica Sakha (Yakutia), Federaţia Rusă, la Universitatea Federală Nord-Estică „M.K. Ammosov” din oraşul Yakutsk, pentru a participa la al IX-lea Forum privind problemele educaţiei tinerilor din regiunile circumpolare (manifestare ştiinţifică desfăşurată sub patronaj O.N.U.); în iulie 2013, acelaşi minister din Yakuţia, l-a solicitat să participe ca „invitat de onoare” la a 20-a ediţie (jubiliară) a Olimpiadei „Tuymaada”.

În 1997 a devenit Profesor emerit al Universităţii din Craiova. În 2001 a primit Diploma de onoare a Primăriei Municipiului Craiova (2001), apoi Diploma de onoare a Ministerului Învăţământului din

Republica Sakha (Yakutia), Federaţia Rusă, acordată în anii 2004 şi 2005; Diploma de onoare a Societăţii Române de Fizică, acordată în anul 2005.

Între anii 1991 şi 2007 a fost redactorul – responsabil al revistei Analele Universităţii din Craiova, seria PHYSICS AUC. S-a pensionat la 01 octombrie 2007. În anii 1998 şi 2000 a fost directorul Şcolii Internaţionale de Fizică „Quantum Field Theory. Supersymmetries and Superstrings“, respectiv „Quantum Field Theory and Hamiltonian systems“de la Călimaneşti-Vâlcea, manifestări ştiinţifice de prestigiu, organizate de Facultatea de Fizică a Universităţii din Craiova. În anul 2001 a iniţiat Concursul interjudeţean de Fizică „Liviu Tătar" pentru elevii de gimnaziu şi liceu, în memoria unui fost coleg. Este preşedintele Comisiei ştiinţifice a acestui concurs.

Din anul 1997 până în prezent a fost de 14 ori preşedinte al Comisiei Naţionale a Olimpadelor de Fizica pentru elevi . A fost director al Şcolii Internaţionale de Fizică „Quantum Field Theory. Supersymmetries and Superstrings", preşedinte al Comisiei de Fizică a MEdC pentru învăţământul preuniversitar din România; responsabil zonal (pentru judeţele Argeş, Dolj, Gorj, Olt, Mehedinţi, Teleorman, Vâlcea) pentru concursurile locale şi olimpiadele de fizică ale elevilor (1998-2002); a fost desemnat de către Ministerul Educaţiei şi Cercetării din România în calitate de preşedinte al Comisiilor naţionale pentru Olimpiadele de Fizică ale elevilor (1997-Oradea, 2000 - Sibiu, 2002 - Târgovişte, 2003 - Satu Mare, 2004 – Drobeta-Turnu Severin, 2005 – Iaşi, 2006 - Craiova), responsabil cu pregătirea intensivă a lotului lărgit şi cu selecţia lotului restrâns al României în vederea Olimpiadelor Internaţionale de Fizică ale elevilor; iniţiator al Concursului Interjudeţean de Fizică „Liviu Tătar" (începând cu anul 2001) şi Preşedinte al Comisiei ştiinţifice a concursului.

A cultivat o atmosferă de colegialitate și verticalitate, încurajând contribuția fiecărui membru al Comisiei la succesul fiecărei ediții a Olimpiadei și apropiind profesorii pasionaţi din ţară de această adevărată şcoală a excelenţei. A participat activ la selectarea și pregătirea echipelor lărgite și restrânse ale României pe care le-a și condus la diferite competiții internaționale.

La toate activitățile, niciodată retribuite și, uneori, cu deplasări

nedecontate, a participat cu drag, ignorând oboseala și zilele lungi de muncă. S-a bucurat de fiecare succes al elevilor noștri și tot ce a făcut pentru Olimpiadă a fost din iubire față de elevi. Elevii i-au simțit întotdeauna emoția și autenticitatea sentimentelor pe care le nutrea pentru ei și l-au răsplătit de fiecare dată cu respect și aplauze! A instituit un premiu pe care-l acorda anual tuturor elevilor care în toți anii de liceu au obținut distincții la Olimpiada Națională de Fizică.

Acest premiu, botezat de elevi, cu drag, „Premiul Uliu", a fost un premiu râvnit de olimpici și primit cu mândrie și satisfacție de către cei mai titrați participanți la Olimpiadă.

A fost solicitat de Comitetul Nobel de pe lângă Academia Regală de Ştiinţe din Suedia, pentru a face nominalizări confidenţiale în vederea acordării acestui premiu pentru Fizică în anii 1991, 1998, 2004 și a fost nominalizat în „Catalogul Experţilor-1997" al Societăţii Academice din România; membru în Comisia Concursului Internaţional de Fizică al elevilor olimpici din România şi Ungaria (ediţiile 2001 – Craiova şi 2003 – Cluj-Napoca); preşedinte al Comisiei Concursului Internaţional al elevilor olimpici din România, Ungaria şi Republica Moldova, ediţia Călimăneşti - 2005; lider al echipajului de elevi reprezentând România la Olimpiada Internaţională „Tuymaada" de Matematică, Informatică, Fizică şi Chimie, desfăşurată în oraşul Yakutsk, din Federaţia Rusă, în anii 2002, 2004, 2005; coordonator al colectivului de autori al problemelor propuse la ediţia a 13-a a Olimpiadei Internaţionale de Fizică „Tuymaada", desfăşurată în Republica Sakha (Yakutia), Federaţia Rusă, Yakutsk, 7-15 iulie, 2006; observator ştiinţific la cea de-a 37-a ediţie a Olimpiadei Internaţionale de Fizică a elevilor (Singapore, iulie, 2006).

Activitatea de publicistică şi editorială a profesorului Florea Uliu reuneşte, pe lângă articole ştiinţifice în publicaţii internaţionale, cărţi intrate în bibliografiile pedagogice fundamentale. Amintim doar câteva: Oliviu Gherman, Florea Uliu – Lectii şi probleme de mecanică (Editura Didactică şi Pedagogică – Bucureşti, 2007); Florea Uliu – Fundamentele fizicii clasice (Editura Universitaria, Craiova. 2008); Florea Uliu – Istoria curcubeului – De la Noe la Mie (Editura Universitaria, Craiova, 2005); Florea Uliu – Mecanica analitică şi electrodinamică (Ministerul Educaţiei şi Cercetării, UM-PIR,

Bucureşti, 2005), Florea Uliu (coordonator) – Lucrări experimentale de Fizică pentru Olimpiade şi Concursuri şcolare (Editura ELSE, Craiova, 2007).

Profesorul Florea S. Uliu ne lasă o moştenire nepreţuită prin dăruirea exemplară faţă de catedră, faţă de misiunea didactică. Rezultatele muncii sale au însemnat nu doar performanţe intelectuale de cel mai înalt nivel, ci şi sute de destine dedicate ştiinţei. Rămâne în memoria foştilor studenţi în primul rând pentru modul aparte în care relaţiona şi le dădea încredere în forţele proprii.

A trecut în eternitate pe 09 Februarie 2012, la Craiova.

Referință:

Biografia personalității prezentate.

Dan Orghici



Ziarist, scriitor, director fondator al mai multor publicații locale.

Dan Orghici este pseudonimul literar al lui Gheorghe Constantin Orghici. A mai semnat sub numele Gheorghe Constantin, Dan Codrici, Sebasthian Bornemisha.

S-a născut într-o zi de august 1965, în Orăștie, oraș de care este legat, pe care îl iubește și îl promovează în permanență.

„Da, patria mea este acolo unde-mi este LOCUL DE ACASĂ (ORĂȘTIA), unde-mi este familia, rădăcina mea pe ăst tărâm. „Patria est ibicumque est bene” („Patria este oriunde este bine”), iar mie îmi este bine aici în Ardeal, deci cum am o singură mamă am și o singură patrie ea se numește Transilvania.

De aici să trec la patriotism (atenție nu la extremism). După puținami minte, patriot nu poți fi fără să-ți iubești familia și prietenii (pe ai tăi până la al o miilea neam), fără să îndrăgești familia mai mare (locul din care te tragi și locul în care trăiești), fără să nu ți din tot sufletul la familia extinsă (Transilvania) și fără să respecți patria și nu doar că dă bine pe afiș ci așa cum o fac Evrei, Nemți Sârbi, Unguri, Polonii, cu

prețul suprem de e nevoie.

Da, sunt binecuvântat de Dumnezeu, am fot născut și crescut în Transilvania!

Da, am bucuria de a cunoaște, deopotrivă, popoarele a două țări: Tara Moților (prin mama) și Țara Maramureșului (prin tata)!

Da, sunt mândru că-n ADN-ul meu se regăsesc mai multe naționalități, iar asta nu mă face nici mai bun, nici mai rău decât ceea ce sunt!

Și da, un mare da, sunt Român, în Cartea mea de Identitate asta scrie, însă nu respect proverbe ca „fă-te frate cu dracu, până treci puntea" sau „capul plecat sabia nu-l taie", este prea mult pentru mine!

Așa că am o familie și puțini prieteni, o parte dintre ei sunt și printre cei ce vor citi aceste rânduri. Am o țară mai mică ce azi se numește Orăștie. Am o familie extinsă în toată Transilvania cu mulți foarte mulți OAMENI FAINI! Și da, am O patrie în limba căreia scriu.

Am multă dragoste față de aceste meleaguri și locuitorii săi din toate timpurile. Căci nu numele, limba vorbită, religia avută, ci locul este cel important cu tot ce îl definește si l-a format. Și DA, iubesc Orăștia! Însă ca-n fiece iubire ne mai și certăm."

Împătimit fiind de gazetărie, a învățat meseria de ziarist pe lângă jurnaliști cu experiență de la ziare și reviste. Conștient că este o meserie extrem de dinamică, învață și azi, tot ce este nou în gazetărie, mai ales în gazetăria on line. Autodidact.

„Gazetăria pentru mine este aidoma unei fotografii, mă solicită deoarece îmi revine mie sarcina de a compune povestea, pornind de la imagine. Dacă o privesc înspre mine, e o poveste ce a fost, pentru-că, da, știrea este un eveniment ce s-a petrecut iar eu, gazetarul, trebuie să vi-l prezint ca o poveste în profunzime, dezvăluind detalii care ajută cititorii să înțeleagă motivele personajelor sau a faptelor, integrându-vă în povestea prezentă ce sare într-o perioadă de timp anterioară din viața unui personaj sau a unor fapte, ca dumneavoastră să percepeți știrea la timpul prezent. Dacă văd aceeași fotografie cu ochii cititorului, se transformă întru-na nouă devenid dintr-o dată scena cu oameni și lucruri surprinși de fotograf. E ușor de găsit oamenii și proiectele lor, le-am spus povestea și am publicat totul cu fotografia lor. Deci totul e pregătit. Însă…"

În decembrie 2012 a fondat săptămânalul de cultură, informare și divertisment „Vorba”, în Orăștie, o publicație de înaltă ținută, cu articole profesioniste scrise de el și de colaboratori valoroși. Datorită efervescenței politice, gazeta nu avea suficiente articole pe teme culturale, astfel încât a fost nevoie de apariția unui supliment cultural intitulat „Fapte”, care a apărut în anul 2013.

Treptat, „Vorba” a devenit o foiță eminamente politică și, în anul 2016, și-a încetat aparința.

Animat de dorința continuării bogatei tradiții gazetărești a Orăștiei de la confluența secolelor XIX și XX, Dan Orghici fondează, în iulie 2017, „Foaia Interesantă” (nume preluat de la ziarul omonim apărut în anul 1905, proprietar fiind Ioan Moța, iar Sebastian Bornemisa era redactor-șef), magazin lunar de cultură. Foaia a apărut timp de 11 luni în format tipărit, apoi întreaga ediție a trecut în format online https://povestiorasiene.wordpress.com/;
https://calindar.wordpress.com/ .

La aceste publicații, Dan Orghici s-a implicat cu toată dăruirea și cu dorința de a edita și la Orăștie publicații de calitate: a scris articole, editoriale, reportaje, anchete, interviuri și s-a ocupat de editare și distribuție. Puternic ancorat în realitate, spiritul critic și justițiar Dan Orghici îmbracă forma artistică a pamfletului, operând benefic cu umorul.

A mai fost redactor-șef al ziarelor locale „Expresul de Orăștie” (2009-2012), „Bună ziua, Orăștie” (2012), „Vorba” și „Fapte” 2012-2016, „Foaia Interesantă” (2017). Redactor la „Cotidianul” și „Ziarul Hunedoreanului”, al revistelor „Calea, Adevărul și Viața”, „Repere culturale”, „Visul” (on-line), „Inedit” din Orăștie.

Dan Orghici aparține unei urbe cu tradiție publicistică, ceea ce poate fi și o povară, ca memorie culturală, dar și un psiho-stimul. Proza scurtă, evocarea, evenimentul ce tinde a fi semnificant-semiotic, notația scurtă, compoziția fac dinamica atractivă la lectură spirit polemic, constanța sa atitudinală față de realitatea aceasta anormală - cu o față gravă și responsabilă, cooperant și flexibil, cu un accentuat simț al umorului, dar și cu vădite chemări spre spiritul creștin. Are multiple preocupări publicistice, face nu numai reportaje sau interviuri, dar abordând și eseul sau proza scurtă. Articolele sale

puternic ancorate în realitate conferă savoare publicațiilor în care se afirmă autorul.

Dan Orghici este un nume consacrat în gazetăria hunedoreană, astfel încât colaborează la „Ziarul Hunedoreanului"(redactor), unde scrie articole, interviuri și materiale pe diverse teme. A mai colaborat cu publicațiile hunedorene: „Gazeta de Hunedoara", „Info Start", „Curierul Văii Jiului", „Cotidianul.ro de Hunedoara" precum și cu ziarele naționale „Cotidianul", „Gândul", „Ziariști online", ș.a.

Reviste literare de prestigiu din România îi găzduiesc articole, astfel că numele lui apare în reviste precum „Convorbiri Literare", „Flacăra", „Agonia", etc. uneori semnează textele cu Gheorghe Constantin sau Sebasthian Bornemisha.

Un moment remarcabil din cariera gazetărească a lui Dan Orghici l-a constituit colaborarea cu poetul, editorul și analistul politic Petru Romoşan, și el un fiu al Orăștiei, cu care în anul 2014 a editat „Contrapunct din Orăștie. Almanahul oamenilor de la noi", un volum prin care cei doi au încercat, și au reușit, să scoată din uitare paginile scrise în „Almanahul scriitorilor de la noi" fondată de Sebastian Bornemisa în 1912. Rezultatul acestei idei a fost publicarea unor texte aparținând unor scriitori care au publicat acum un secol în Almanahul orăştian, în paralel cu texte semnate de intelectuali prestigioși contemporani din țară și de peste hotare. Așa se face că texte semnate de: Octavian Goga, Ilarie Chendi, Ion Agârbiceanu, Liviu Rebreanu, au fost alăturate unitar articole și scrieri de: Cornel Nistorescu, Petru Romoşan, Adina Kenereș, Dr. Dorel Săndesc, Gheorghe Grigurcu, Mircea Malița, și mulți alții, fără a uita să promoveze tinerele talente ale Orăștiei.

„Dan Orghici este un filosof deghizat in înflorituri prozo-poematice, un înțelept practician (?), un Noica întors in urbe? Un împătimit dinspre Goga (dolorism ardelenesc cu carul!), dar și Blaga, dar și Radu Stanca, dar și Paler", scrie Eugen Evu în „Despărțiri de plural sau Ieșiri din sistem"; Deva; Editura Polidava, 2010.

De activitatea culturală a ziaristului Dan Orghici sunt strâns legate și peste 80 de evenimente culturale cărora le-a fost organizator principal. Curator a multor galerii de artă plastică, prezentări de carte și scriitori, evenimente comemorative, concerte de muzică clasică,

ușoară sau restituiri folclorice sunt simple înșiruiri ale lucrurilor făcute sub gândul devenit crez „revenirea prin cultură”.

Cărți publicate:

Vise (ne)însemnate, 2008;

Izvoare de timp sub trunchi de vremuri, 2009;

Fumuri de, „palian”, 2010;

Cioplituri de țăruză, 2011.

Coordonator:

Dan Orghici și Petru Romoșan, „Contrapunct din Orăștie. Almanahul oamenilor de la noi”, Orăștie, 2014.

Apare în mai multe antologii.

Eugen Evu scrie: „Pe Dan Orghici, l-am cunoscut la un simpozion comemorativ, organizat de editura Emma, la Orăștie. Un om „neobișnuit” prin verva sa, prin patosul consumat cu aceeași intensitate, indiferent de „proporția” subiectului asupra căruia se pronunța. Agitat, că doar s-a spus „spiritul este ceea ce se agită în om”. Vorbește și scrie cu nerv jurnalistic, de cronicar a tot ce mișcă, sau nu mai mișcă în cetate, adică stihialul uneori paranoia comportamentală al semenilor: bătrâni, încă ne-bătrâni, adolescenți, copii, fără a-i incrimina, desigur, pentru aceasta, ci eventual a-i dumeri ce se petrece cu noi. Aceasta a fost prima mea impresie, ce avea sa se confirme. Reporterul acum fără ziar Dan Orghici este pe calea „recuperatorie” a unui om eminamente civic, agoric, cu o buna cultură psiho-sociologică si a didacticii tradiționale, umorist caustic, dar - fără a fi manierist,- având modele onorabile in arealul Palian (si Palerian!) - ca Sebastian Bornemisa.”

Referințe:

Biografia persoanei prezentate;

Eugen Evu în „Despărțiri de plural sau Ieșiri din sistem”, Deva; Editura Polidava, 2010;

Colectiv redacțional sub îndrumarea „Bibliotecii „Ovid Densușianu”, Deva „Județul Hunedoara-Monografie, vol. V (Personalități hunedorene)”, Editura Emia, Deva, 2015;

Ioan Drăgoi, „Dan Orghici - Colecționarul de cuvinte”, ș.a.

Nicolae Brînzeu



Preot greco-catolic, doctor în teologie, ziarist.

S-a născut la 17 august 1883, în orașul Vulcan, județul Hunedoara. A urmat studiile liceale la Colegiul Reformat „Kún”[3] din Orăștie, pe care le-a absolvit în anul 1903 ca primul eminent. Studiile teologice le-a făcut la Universitatea din Budapesta, unde în decursul celor patru ani a fost de mai multe ori premiat. În toamna anului 1907 a fost trimis pentru completarea studiilor la Universitatea din Viena, unde în anul 1908 a fost promovat doctor în teologie. La 30 august 1908 a fost hirotonit preot, după care a fost numit cooperator parohial (preot stagiar) la Petroșani.

A fost preot capelan în Petroșani între 1908 și 1910, preot paroh în Vulcan din 1910 până 1917, protopop în Comloșu Mare, județul Timiș în perioada 1917-1920.

La 22 martie 1912, preotul dr. Nicolae Brînzeu din Vulcan se va adresa Comitetului Central al Astrei, pentru înființarea unui despărțământ în Valea Jiului. Nicolae Brînzeu solicita aceasta „pentru mântuirea poporului român din Valea Jiului, aflător pe cale de pieire.” Comitetul Central al Astrei discută solicitarea preotului din Vulcan, în ședința din 27 aprilie 1912, și îl încredințează cu înființarea acestui despărțământ, „dacă Comitetul Cercual al Despărțământului va crede că înființarea lui este posibilă și necesară”.

La intrarea României în război, este internat în lagăr, până la începutul anului 1918.

A fost direct implicat în lupta pentru Unirea Banatului şi Transilvaniei cu România, a organizat Adunarea Națională din 7 noiembrie 1918 la Comloşu Mare şi astfel a participat ca delegat titular la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.

În anul 1920, este numit prim-notar al Consistoriului greco-catolic

---

[3] „La „Colegiul Kún” din Orăștie existau, în 1912, un număr de 18 profesori ordinari și patru profesori extraordinari, care conduceau procesul instructiv-educativ pentru cei 313 elevi, dintre care, numai 52 erau români. ”, din Iliescu Ion, Istrate Tiberiu - „Orăștie – 750 de ani”; pag. 138.

din Lugoj, și director al Tipografiei Naționale, iar în perioada 1921-1948, canonic la Episcopia Unită a Lugojului. Nicolae Brînzeu, a fost ultimul Prepozit Capitular al Episcopiei.

La data de 28 octombrie 1948, Nicolae Brînzeu a fost arestat împreună cu Episcopul Ioan Bălan, dus la Securitate, apoi de acolo, împreună cu canonicul de Lugoj Iosif Vezoc, Iuliu Rațiu, Vicarul Foraneu din Timişoara, şi preotul Ladislau Teglaşiu, tot din Timişoara, a fost transportat la Bucureşti. De aici a fost dus la mănăstirile Neamț şi Căldăruşani, deținut la penitenciarul din Sighet unde a stat în aceeași celulă cu Iuliu Hossu.

La data de 15 februarie 1952 a fost trimis cu domiciliu obligatoriu în oraşele Călăraşi la 15 februarie 1952 şi Orăştie, la 22 iunie 1953 locuiește în incinta Mănăstirii Franciscane din Orăștie. Mutarea la Orăştie s-a datorat faptului că absolvenţii liceului „Kún" din oraş urmau să sărbătorească o jumătate de secol de la terminarea studiilor şi Groza a dorit cu orice preţ ca Brînzeu să participe şi el.

Nicolae Brânzeu este tatăl lui Pius Brânzeu, prof. universitar, doctor docent în științe medicale, membru al Academiei Române.

A publicat lucrări de Teologie Practică.

A redactat ziarele: „Cuvântul Adevărului" (Mănăstirile Prislop, 1913-1916 și Bixad 1927-1930), „Calea Vieții" (Vulcan, 1916 și Comloșu Mare, 1917-1918), „Drapelul" (Lugoj, 1919-1920), „Albina" (București, 1921-1922), „Sionul Românesc" (Lugoj, 1920-1927), „Păstorul Sufletesc" (Lugoj, 1929-1931), și altele.

Colaborează la publicațiile: „Gazeta Transilvaniei", „Românul" (Arad), „Unirea", „Lupta", „Cultura creștină", „România Creștină", „Solia satelor", „Progresul", „Libertatea", „Drapelul", etc.

A trecut spre eternitate în data de 30 decembrie 1962, la Lugoj.

Cărți publicate:

„Chestii contemporane" (Culegere de articole) - Petroșani, 1910;

„Pocăiții" [Cuvântări bisericești asupra așa-numiților pocăiți (adventiști, nazarineni)] – Petroșani, 1913;

„Noțiuni de istorie liturgică și constituție" - Lugoj, 1921, Ed. a II-a: 1927;

„Cultele în România" - Lugoj, 1925;

„Maslul, Căsătoria, Sfânta Scriptură și Tradițiunea" - Lugoj, 1925,

(Ed. a II-a: 1930);

„Sfintele Taine: Botezul, Mirul, Pocăința" - Lugoj, 1926, (Ed. a II-a: 1930);

„Păstorul și turma" - Lugoj, 1930;

„Semănătorul. Catehetica" - Lugoj, 1936;

„Semănătorul II. Omiletica modernă" - Lugoj, 1944;

„Catehism pentru clasa a III-a de liceu și școli normale" – Sighișoara, 1944.

Postume:

Nicolae Brînzeu, „Scrisorile unui preot bătrân, 1952-1953", Sergiu Soica (editor), prefața de Pia Brînzeu, Editura Fundația Triade, Timișoara, 2016;

Nicolae Brînzeu, „Jurnalul unui preot bătrân", Ediţie, prefaţă şi note de Pia Brînzeu şi Luminiţa Wallner-Bărbulescu, Editura Eurostampa, Timişoara, 2011.

Referințe:

Nicolae Brînzeu, „Scrisorile unui preot bătrân, 1952-1953", Sergiu Soica (editor), prefața de Pia Brînzeu, Editura Fundația Triade, Timișoara, 2016;

Nicolae Brînzeu, „Jurnalul unui preot bătrân", Ediţie, prefaţă şi note de Pia Brînzeu şi Luminiţa Wallner-Bărbulescu, Editura Eurostampa, Timişoara, 2011;

Păcurariu, Mircea - „Dicționarul teologilor români" - Editura „Univers Enciclopedic", București, 1996;

Dorin-Liviu Bâtfoi - „Petru Groza, ultimul burghez" - Editura „Compania", 2004;

Bara Ioan Sebastian; Toma Denisa; Lazăr Ioachim (coordonatori) - „Județul Hunedoara - monografie" - Casa de Editură „Emia" și Editura „Timpul", Deva, 2012;

Todica, Gavril - „Convorbiri științifice" - Anul I, Nr. 12, Feb. 1918.





Samolilă Ciumașiu



Întemeietorul cooperativei Digitalis, preot, profesor.

S-a născut la 18 august 1893, la Beriu, ca fiu al preotului greco-catolic Ioan Ciumașiu. A urmat Școala Reformată Maghiară din Orăștie, apoi Liceul și Seminarul Teologic - la Blaj. Absolvent de Teologie la Lugoj. Licențiat al Universității din Cluj – Specialitatea „Științele Naturii și Chimie”.

În toamna anului 1919 este numit profesor de Științe Naturale și Chimie, la Liceul „Aurel Vlaicu” din localitate, unde rămâne până la pensionare, în 1947.

Aici a înființat și îmbogățit an de an, cu noi piese, unul dintre cele mai valoroase laboratoare din țară, așa cum a fost apreciat și de inspectorul general șef, prof. D. Goga, în primăvara anului 1947.

A fost un bun părinte pentru clasele de elevi pe care le-a condus ca diriginte iar activitățile extrașcolare îi sunt cunoscute și recunoscute. A fost custode al Muzeului de Științele Naturii al liceului, a condus Societatea de „Științele naturale” a elevilor, a organizat Grădina Botanică a liceului, precum și diferite excursii de specialitate.

Menționăm că Samoilă Ciumașiu a fost corespondentul profesorului Alexandru Borza, furnizându-i date legate de denumirea populară a plantelor din zona Orăștiei, în vederea întocmirii „Dicționarului Etnobotanic”.

Între anii 1933-1937 a predat gratuit la cursurile serale ale Școlii de Arte și Meserii, doi ani fiind și directorul acestei școli.

Ca preot, a slujit la Biserica Greco-Catolică din Căstău, în mod onorific, timp de 30 de ani, între 1918-1948. În același timp, a fost secretar-bibliotecar al „Casinei Române”, secretar al Despărțământului Orăștian „Astra” și organizator al asociațiunii pentru subcentrele de la sate, unde ținea conferințe pentru educarea maselor populare în domeniile economic și agricol, membru al Reuniunii Meseriașilor din Orăștie. Împreună cu învățătorul Nicolae Crețu, a înființat, organizat și înzestrat cu instrumente fanfara orașului.

înființat (ca membru fondator) „Federația Cooperativelor” din județul Hunedoara. Împreună cu András Faragó, în 1929, a fondat și organizat „Cooperativa Digitalis” din Orăștie, pe care a condus-o timp de 18 ani ca președinte, și șase ani ca director tehnic. „Digitalis”, Cooperativa din Orăștie, va deveni o firmă de renume, atât în țară cât și în străinătate. În timp, și-a mărit capacitatea, ajungând la 75 de asociați (în 1949), producând 365 de droguri , 41 de amestecuri sau specii pentru ceaiuri medicinale și 4 preparate farmaceutice finite, între care și apreciatul produs „Persicol”.

A condus-o timp de 18 ani ca președinte, și 6 ani ca director tehnic, fără nici un beneficiu bănesc sau material, selecționând prin cultură și raționalizând colectarea plantelor, prin pregătirea colectorilor și înființarea subcentrelor de colectare în țară. Ca la sfârșitul anului 1948, după naționalizare, să fie înlocuit de la conducerea întreprinderii cu un oarecare numit de partid.

În câteva luni, întreprinderea a ajuns aproape de faliment. Atunci (în 1949), Cooperația din Deva l-a rechemat la conducerea Cooperativei, pe timp de un an, perioadă în care a refăcut complet întreprinderea.

A fost primarul orașului Orăștie - de la 1 noiembrie 1945, până în 25 martie 1946 - fiind numit în această funcție printr-o telegramă trimisă de Iuliu Maniu. În această perioadă i-a ajutat mult, cu produse alimentare și lemne de foc, pe cei nevoiași. Sub pretext că desfășoară multă activitate în cadrul orașului, i s-a cerut să-și dea demisia din funcția de primar, fiind înlocuit de un comunist. A primit drept recompensă pentru activitatea depusă - 20.000 lei, din care, personal a dat 10.000 lei săracilor și 10.000 lei Căminului de bătrâni al orașului.

Membru marcant al P.N.Ț., deține funcția de onoare a organizației. Om de cinste și onoare rar întâlnite, de o foarte mare bunătate, și-a dedicat viața ajutându-i pe cei săraci și neajutorați.

În 25 iulie 1947 a fost arestat și dus la închisoarea Văcărești, până în ianuarie, apoi transferat la închisoarea din Pitești, de unde a fost eliberat în 25 aprilie anul următor. Întrebând cu ce este vinovat, i s-a răspuns că nu trebuia să fie în mijlocul poporului, având mare influență asupra lui. Ajuns acasă, a avut domiciliu forțat un timp oarecare. În 1952 este închis din nou la Aiud, timp de trei luni.

Reîntors, slujește ca preot, alături de protopopul Valer Paveloniu, timp de 9 ani.

Trece spre eternitate la 13 octombrie 1961 în Orăștie.

Referințe:

Iliescu, Ioan; Istrate, Tiberiu - „Orăștie – 750 de ani" - Volum editat de Casa Județeană a Corpului Didactic Deva, 1974;

Boștină, Gheorghe – „In memoriam Samoilă Ciumașiu – 110 ani de la naștere" - În „Palia Expres", 14-20 august 2003, An VIII, Nr. 31(207);

Herban, Adela; Balazs, Marcela - „Andrei Farago și Samoilă Ciumașiu – întemeietorii Cooperativei „Digitalis" din Orăștie" - În „Sargeția" XXI-XXIV, 1988-1991.

Ioan Sever Ordeanu

Agronom și publicist.

S-a născut la 20 august 1864, în comuna Romos, județul Hunedoara, fiu al preotului unit Ioan Ordeanu. A urmat primele șapte clase la Liceul din Blaj. Din cauza persecuțiilor maghiare a terminat clasa a VIII-a cu bacalaureat la Craiova. A urmat cursurile Școlii Superioare de Agricultură – Herăstrău, București, pe care le-a încheiat în anul 1889. Absolvent eminent, a fost trimis în Ungaria, la practică, pe moșia unui arhiduce. Întors în țară în anul 1906, a fost numit șeful Pepinierei Statului de la Drăgășani.

În 1919 a fost însărcinat cu organizarea învățământului agricol din Ardeal, îndatorire de care s-a achitat cu succes.

A lucrat timp de 10 ani împreună cu ilustrul ministru al Școlilor, Spiru Haret, contribuind la ridicarea țărănimii din sărăcia în care zăcea. După unirea de la 1 Decembrie 1918, a ocupat un loc bine definit în societatea românească. Marele său merit a fost acela că s-a dedicat trup și suflet cauzei țărănești și a avertizat, din timp, Ministerul Agriculturii de situația grea a țărănimii.

Activitatea sa editorială poate fi împărțită, cronologic, în două etape:

- până la Marea Unire de la 1918, începând cu anul 1887, a colaborat

la revista „Filomela” a studenților de la Școala de Agricultură Herăstrău (1888), la „Economia Națională” a lui P.S. Aurelian (1882-1889) și la „Câmpul” (1906-1915), revistă a Societății Agronomilor, a cărei redactor a fost, la „Jurnalul Societății Generale Agricole”. A publicat în această perioadă o serie de broșuri cu tematică agricolă.

- după 1919 începe cea de-a doua etapă în activitatea sa practică și teoretică.

A funcționat câțiva ani la Școala de Agricultură de la Geoagiu de Jos (jud. Hunedoara), unde a colaborat cu Gavril Todica.

În această perioadă scoate revista „Plugarul luminat” (1919-1936), cu apariţie bilunară, la Tipografia „Libertatea” din Orăștie, redactată de el aproape în întregime.

În paginile sale a publicat articole cu subiecte de larg interes: mecanizarea agriculturii, albinărit, zootehnie, viticultură.

A adus o contribuție grandioasă la cunoașterea și dezvoltarea idealurilor țărănimii, cât mai ales realizării acestora într-o perioadă critică și potrivnică, dar și-a făcut remarcată prezenta în rândurile specialiștilor prin lucrări de specialitate și prin articole apărute în presă, explorând domenii de cercetare umană, aportul său mai de seamă aducându-l dezvoltării și ridicării nivelului de trai material și spiritual al truditorilor gliei. Om de largă acțiune, inițiator și sprijinitor a numeroase inițiative în practica economică și social-culturală, s-a aflat în rândul celor care luptau cu greutățile vieții, acordându-le dezinteresat ajutor moral și material.

Colaborări: Filomela” – revista studenţilor de la Şcoala de Agricultură Herăstrău; „Câmpul” – revista Societăţii Agronomilor, redactor; „Economia Naţională”; „Jurnalul Societăţii Generale Agricole”; ziarele „Curentul”; „Universul”; „Voinţa Naţională”; „Epoca”; „Naţiunea”; revista „Plugarul luminat”.

S-a stins din viață la Romos, în 1936, la vârsta de 72 de ani.

Cărți publicate:

Lucrări publicate (selectiv):

- „Cultura cu aburi” – 1892;
- „Industria berei, hameiului. Viţele americane” – 1897;
- „Criza agricolă financiară. Remediul” – 1897;
- „Societăţile agricole şi cauzele mizeriilor agriculturii noastre” –

1897;

- „Eminescu pesimist, profet, economist” – 1899;
- „Muncitorii agricoli” – 1907;
- „Răscoalele ţărăneşti şi Ministerul Agriculturii” – 1907.

Referinţe:

„Romos – 800 de ani. Opt secole de existență (1206-2006)”, editată de Transilvania Interpress, Deva, 2006;

Iliescu, Ion; Istrate, Tiberiu – „Orăştie – 750 de ani”, Deva, Casa Corpului Didactic, 1974 – pag. 196;

Clemente, Constandin – „Leagănul Dinastiilor Române”, Caiet documentar Eminescu, Deva, Editura „Călăuza”, 2003;

Herban, Adela – „Din preocupările agronomului hunedorean Ioan Sever Ordeanu (1864-1936) pentru înnoirea teoriei şi practicii agriculturii româneşti”, în „Sargeţia”, XXI-XXIV, 1988 -1991.

Iosif Veniamin Blaga



Inginer, inventator, primar, deputat.

S-a născut la 25 august 1950 în Orăștie. „Despre acea perioadă îmi spune cu un aer melancolic „dragă, oricum a fost copilăria este inocență. În sufletul unui copil este atât de multă speranţă şi dragoste încât rănindu-l i-ai omorî surâsul. Copilăria este cea mai puternică armă împotriva răutăților adânc înrădăcinate în inimile oamenilor, copilăria este locul unde Dumnezeu poate fi substituit c-un simplu surâs.”

În 1970 termină liceul și apoi Universitatea Politehnică Timişoara, Facultatea de Inginerie Chimică (1970-1975). Perfecționarea sa nu se încheie aici astfel continuă cu: 1983, Marketing – Studiul pieţei interne şi externe; 1996, Seminarul Universității Mării Negre GOOD GOVERMENT; 1997, Şcoala superioară de administraţie – Roma; 1998, Arta şi ştiinţa conducerii în administraţia publică – Sinaia; 1999, Institutul Român de Management - Centrul Teritorial de Formare continuă pentru Administraţia Publică Locală-Bucureşti; 2006,

FIATest – Auditori interni pentru sistemul de management al calităţii în Primăriile de municipii; 2011, Universitatea din Bucureşti – Facultatea de Istorie - Institutul de studii Diplomatice (Curs : Securitatea Energetică, Geopolitică şi Strategie).

După terminarea facultății,1970, a fost profesor-inginer la Grupul Şcolar de Materiale de constricţii Turda, până în 1977.

Din 01 mai 1977 până în 01 noiembrie 1990 a ocupat diferite funcții la Întreprinderea Chimica Orăștie fiind: Inginer chimist, Cercetător ştiinţific, Cercetător Ştiinţific principal gradul III, Cercetător ştiinţific principal gradul II, Şef laborator cercetare.

Răsplata muncii sale fiind cele trei Brevete de Inventator și șapte Certificate de Inovator.

Spicuiri din activitatea politică:

În 1990 este ales primar al municipiului Orăștie făcând parte din FSN. Este înlocuit in 1992 de către Ioan Mircea Homorodean. În 1993, Iosif Veniamin Blaga înființa organizația PD Orăștie, fiindu-i vice-președinte incepând din 1994. În 1996 este reales ca primar al mun. Orăștie, câștigând 4 mandate consecutive, până în 2008. În noiembrie 2008, renunță la al patrulea mandat pentru activitatea de deputat, din partea PD-L. În iunie 2012, Veniamin Blaga a optat pentru trecerea la USL, însă după aproximativ o lună s-a întors la PD-L. În decembrie 2012, Blaga pierde funcția de deputat, la alegerile parlamentare, clasându-se pe locul 3.

În prezent s-a retras din viața politică locuind în Orăștie.

Referință:

Biografia personalității prezentate.

József Pap Fogarasi

Doctor în științe umaniste, profesor, poet.

S-a născut la 26 august 1744 în Orăștie fiind fiul lui Máté Pap Fogarasi și al Sárei Veres (bunicul său Pap Mihály Fogaras a foat cetățean al orașului Făgăraș așadar că numele de familie era Pap însă atât el cât și descendenții săi au luat numele Fogaras pentru a indica

originea sau descendența lor). Tatăl său a murit, iar orfanul a fost luat în îngrijire de către preotul din Aranyosgerend (astăzi Luncani, un sat în comuna Luna din județul Cluj).

A studiat timp de nouă ani ebraica, greacă și latină, arheologia, istoria generală și internă, geografia, în special științele naturii și teoria cantitativă, teologia și filozofia la colegiul Aiud.

În 1768 a fost profesor de retorică (rhetorices praeceptor). În 1769 , cu o scrisoare de recomandare a contelui Sámuel Teleki , a plecat în Elveţia şi a studiat filosofia cu Bernouilli la Basel. De acolo a mers la universitățile din Frankfurt , Groningen și Franeker și, în cele din urmă, s-a stabilit la Utrecht , unde a petrecut trei ani.

A câștigat rapid încrederea profesorilor Hahn și Henner. O perioadă a fost profesor privat la câteva somități ale vremii sale. Printre studenți ai săi a fost: Fiul profesorului său, Hahn, care i-a încredințat lui Fogarasi rolul de educator; Fiul viceregelui Indiei, pe care l-a instruit în științe, fiind invitat de vicerege în India ca profesor.

La 7 iunie 1774, în baza ordinului sinodului științific, preotul de la Utrecht Ferenc Burmann, doctor în teologie și profesor, l-a interogat solemn și după examen, a fost hirotonit la propovăduirea Evangheliei și continuarea oficiului preoțesc cu ceremonia obișnuită (punerea mâinilor pe cap). Pe 20 august i-au fost conferite titlurile de maestru în arte plastice și doctor în filozofie.

Tot în august al aceluiași an s-a căsătorit cu Erzsébet Wibel, fiica colonelului olandez Wibel. După cinci ani, s-a întors în Transilvania fiind numit preot în Orăștie, unde a petrecut și cinci ani 1774 – 1779.

În 1779, a fost invitat la Târgu Mureș ca profesor de științe umaniste și studii cantitative fiind instalat pe 27 noiembrie, salariul său anual era de 330 HUF (Forinți).

La 11 octombrie Împăratul Iosif al II-lea al Sfântului Imperiu Roman l-a numit profesor obișnuit la Universitatea din Buda cu un salariu de 1.000 HUF (a fost primul profesor reformat numit la această universitate).

Nu își ocupă funcția de profesor fiindcă a murit pe 17 decembrie la Târgu Mureș.

A scris 12 lucrări, dintre care două au rămas în manuscris.

Referințe:

József Szinnyei : „Viețile și operele scriitorilor maghiari vol. III”, Budapesta, Hornyánszky. 1894;

Ernő Makkai: „Date despre viața și opera lui Pap József Fogarasi”, revista Spirit și viață, nr. II. an 3, (iunie 1944);

Jenő Zoványi : „Lexic de istorie a bisericii protestante maghiare”. Ed. Sándor Ladányi . al 3-lea amendament, ext. cheltuieli. Budapesta: Oficiul sinodal al Bisericii Reformate Maghiare.

Corneliu Sârbu



Preot, profesor doctor în teologie.

S-a născut la 27 aug. 1913 în Apoldu de Sus, jud. Sibiu, făcând parte dintr-o familie ţărani fruntaşi, care au crescut opt copii, patru băieți şi patru fete.

Studiază la Liceul „Aurel VIaicu” din Orăştie, luând examenul de maturitate în anul 1932. Studiile superioare la Facultatea de Teologie din Cernăuţi, între 1932- 1936, a fost bursier, ușurând material pe cei de acasă. În anul 1940 la obține doctoratul la aceeași Facultate.

După terminarea studiilor îl găsim ca profesor suplinitor de Religie la Liceul de băieți din Petroșani, în perioada 1936-1940.

Apoi se dedică carierei universitare fiind: profesor suplinitor la Academia teologică „Andreiană” din Sibiu (1940- 1941 şi 1941 1942); conferenţiar suplinitor la îndrumări misionare şi Sectologie (1943), definitivat în 1945; profesor titular la catedra de Teologie Fundamentală şi lstoria religiilor din 1952 până a la pensionare, în 1977.

Despre profesorul Corneliu Sârbu, preot Ioan Ramf, fost student 1968-1972 scrie: „Profesor de Teologie Fundamentală, în cel mai înalt înţeles al cuvântului. În calitatea sa de apostol al lui Hristos, împlineşte un ideal, acela de cunoaştere a lui Dumnezeu şi apropierea de El. Prin muncă a sădit ideea de frumos divin, moral, spiritual şi

intelectual, era deschis către tot, mereu depăşindu-se, credinţa fiindu-i fermentul întregii sale lucrări, iar flacăra iubirii i-a asigurat triumful, multe şi mari au fost darurile minţii şi inimii sale, prin acestea uimirea şi bucuria trecând prin noi ca o undă caldă şi-o binecuvântare. Nivelul pregătirii şi modul dăruirii ne entuziasmau şi ne fascinau, îi admiram puterea de muncă şi veşnica sa frământare sfântă.”

Este preot la biserica din Sibiu „Trei Stejari"(1941-1948), redactor al foii “Telegraful Român" (1945-1948), iconom stavrofor (1958).

Pe amvonul Catedralei Ortodoxe Mitropolitane sibiene a dovedit că este un mare orator, cu putere de convingere, predicile sale captivau, îți deschideau lumi necunoscute, erau sclipiri de inteligenţă şi simţire creştină, aveau zel apostolic. Întreaga sa operă rămâne semnul cel mai distinct al marelui teolog. Prin glasul său profetic şi lumină divină, am fost aşezaţi în adevăr şi dreptate, având inimă mare şi largă, gata de jertfă, să învingem obstacolele, am învățat să urcăm foarte sus ca să putem vedea departe.

Colaborează cu: „Revista Teologică”, „Mitropolia Olteniei”, „Mitropolia Banatului”, „Mitropolia Ardealului”, „Ortodoxia”, „Telegraful Român” alte periodice bisericeşti.

A trecut în eternitate la 26 mai 1979, în Sibiu.

Părintele profesor a fost o fiinţă deschisă, plăcută, modestă, sociabilă, era prietenul studenţilor. Nu se pot uita momentele din Aula facultăţii pline de entuziasm, când se desprindea acea puternică vibraţie interioară izvorâtă din dragoste reciprocă, culminând cu transfigurarea ambelor părţi - dascăl-ucenic. Trăind din viaţa lui Hristos, a dobândit un bun fond sufletesc, iubitor de oameni, bărbat de inimă, dispus întotdeauna a sacrifica timp din belşug şi energie, pentru tot ce înnobilează fiinţa umană, a deţinut frumuseţea creştină, a fost o valoare înaltă şi rară. S-a dovedit un părinte generos, măsurat, discret, înțelegător, bun, cu zâmbet cald, cu faţa deschisă şi senină, creând drum spre fericire şi bucurie.

Referințe:

Preot Ioan Ramf, „Preotul profesor dr. Corneliu Sârbu (1913-1979)”, Revista Tribuna, Cluj-Napoca, 14.08.2009;

Dicţionarul Teologilor Români
http://biserica.org/WhosWho/DTR/S/CorneliuSirbu.html

Valentina Dima



Ziaristă, prozatoare, publicistă.

S-a născut la 28 august 1932, în comuna Geoagiu, fiind fiica Emiliei, funcţionară (n. Comloşan) şi a lui Ioan Cocişiu, profesor. A urmat cursurile elementare și gimnaziale la Școala „Principele Carol" din Sânnicolaul Mare (1938-1946) și a absolvit Liceul Sanitar din Timișoara (1951). În perioada 1951-1955 a fost studentă la Facultatea de Filosofie, secția Ziaristică a Universității din București.

Angajată ca redactor la ziarul timişorean „Luptătorul bănăţean", ulterior „Drapelul roşu" (1953, 1955–1957 şi 1962–1972), la Studioul regional de Radio Timişoara (1957–1962), din 1972 redactor 1 la revista „Orizont", până la pensionare (1976). A debutat publicistic în 1951 în „Luptătorul bănăţean", cu reportajul În sat la Vălişoara, semnat Valentina Cocişiu. Ocazional, a folosit în presă (între anii 1955 şi 1970) şi pseudonime: Val. Cocişiu, precum şi Valentina Cocişiu-Dima. De-a lungul anilor a colaborat la: „Scrisul bănăţean" (frecventând şi cenaclul tinerilor creatori grupaţi în jurul revistei), „Orizont", „Tribuna", „Familia", „Transilvania", „Cronica", „Reflex", „Generaţii" (supliment literar al ziarului „Drapelul Roşu"), „Paralela 45" (supliment al ziarului „Renaşterea Bănăţeană"), „Foaia noastră" (Gyula, Ungaria), „Românul american" (Detroit, SUA). Membră, din 1976, a Uniunii Scriitorilor, afiliată Filialei Timişoara a acesteia, apoi, din 2001 până în prezent, Asociaţiei Scriitorilor din Bucureşti (ulterior, în noua organizare a USR, denumită Filiala Bucureşti–Proză), deoarece la finele anului 2000 s-a mutat, împreună cu familia – soţul, prozatorul Simion Dima şi fiica, poeta Simona-Grazia Dima – la Bucureşti.

Debutul editorial s-a produs în 1972, cu Anotimp de aur, carte de reportaje, care, prin priza la real, dispoziţia pentru comunicare şi suflul poematic, anunţa certe calităţi de prozator. În volumul de nuvele „Stânca tarpeiană" (1975), aflat sub umbra tutelară a lui Cehov

(cum remarca Sorin Titel), autoarea foloseşte un ton discret, evită, de regulă, melodrama şi exploatează faptul insignifiant cu subtext poetic. Trecută prin şcoala reportajului, ea dovedeşte înzestrare, verism, dar şi un simţ dramatic al detaliului. Încearcă să descopere oameni şi destine, provoacă monologul confesiv şi câştigă în autenticitate prin gesturi şi replici. Şi în volumul În căutarea Penelopei (1978) întâlnim o ambianţă colocvială, se poartă dialoguri empatice, sunt „culese" personaje din cotidian şi se configurează o serie de portrete-document focalizate pe statutul femeii în epocă. Saltul în evoluția scriitoarei e marcat de romanul Darul de nuntă (1986), carte a introspecţiei analitice, impresionând prin acuitatea psihologică. Aici, eroina, Sabina, îşi oferă o lungă rememorare, prilejuită de o călătorie nocturnă cu trenul. Fluxul memoriei recuperează, „cu privirea aburită", intensitatea trăirilor, urzeala tainică a trecutului, pentru a ajunge, salvator, la „descoperirea de sine". Purtată de amintiri, eroina redescoperă un „păienjeniş de aur", traversat în surdină de ecouri lirice: satul copilăriei, chipurile dragi ale celor care au fost, propria-i dramă atunci când sosise „zefirul mângâios" al iubirii. Întâlnirea cu Sorin, acel aşteptat „om bun", va fi – după sfâşierea iluziilor – o căsătorie în absenţă. Rătăcitor, dezorientat, cu porniri narcisiste, vânând himere, incapabil de a se fixa, soţul este „un suflet sărac". Căminul va fi bântuit de seisme, dar sacrificiul matern – ordonând lumea – o face pe Sabina să-şi dezvăluie puteri nesecate. Accesibil, secvenţial, poematic, construit în trepte, fără procedee compoziţionale sofisticate şi respectând, cu mici ocoluri, cronologia vârstelor eroinei, romanul, scris în două registre lingvistice, însoţit şi de un glosar, se vrea o pledoarie pentru păstrarea frumuseții sufletului, mereu expus agresiunilor. Valentina Dima a vădit interes şi pentru literatura destinată celor mici. Piesa „Tică şi Mică în excursie" (1961), scrisă în colaborare cu Simion Dima, soţul său, s-a jucat câteva stagiuni pe scena Teatrului de Păpuşi din Timişoara. În 1976 îi apare placheta de versuri pentru copii „Casa florilor", un agreabil şi instructiv jurnal de vacanţă. E prezentă cu povestirea „Casa cu lămâi" în antologia „Crinul, cofetărie pentru doamne" (1997). A tradus, în colaborare cu Erwin Lesll, din opera lui Adam Müller-Guttenbrunn.

Colaborări: „Orizont", „Tribuna", „Scrisul bănățean", „Renașterea

bănățeană”, „Familia”, „Transilvania”, „Reflex”, „Paralela 45”, „Românul american” (Detroit, SUA), „Cronica”, „Foaia noastră” (Gyula, Ungaria), „Neuer Weg”, „Szabad Szo”, „Neue Banater Zeitung” etc.

Scrieri: Teatru, proză, poezie: „Piesa Tică” şi „Mică în excursie” (1961), scrisă în colaborare cu Simion Dima; „Anotimp de aur [reportaje literare]”, prefaţă de Anghel Dumbrăveanu, Timişoara, Ed. Facla, 1972; „Stânca tarpeiană” [nuvele], Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1975; „Casa florilor” [poeme pentru copii], cu ilustraţii color de Albin Stănescu şi alb-negru de Edita Schwartz, Timişoara, Editura Facla, 1976; „În căutarea Penelopei” [schiţe şi povestiri], Bucureşti, Editura Albatros, 1978; „Darul de nuntă”, roman, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1986.

Traduceri: Adam Müller-Guttenbrunn, „Micul şvab”, cuvânt introductiv şi tabel cronologic de Nikolaus Berwanger, Timişoara, Ed. Facla, 1978 (în colaborare cu Erwin Lesll).

Referințe:

Aquilina Birăescu, Diana Zărie, „Scriitori și lingviști timișoreni (1945-1999). Dicționar bibliografic”, Timișoara, Ed. Marineasa, 1999;

Colectiv redacțional sub îndrumarea Bibliotecii „Ovid Densușianu”, Deva „Judeţul Hunedoara – Monografie, vol. V ((Personalităţi hunedorene)”, Editura Emia, Deva, 2015.



Cătălin Dunu



Inginer software la Google, Facebook, Amazon, Apple, Tweeter, eBay, PayPal.

Trăind în era internetului și domnul Cătălin Dunu dorește limiteze informațiile despre dânsul, mai mult nu se consideră o personalitate, astfel data nașterii le vom trece la informații private. Însă cred că datele de mai jos sunt folositoare, tinerei generații și numai, arătând că-i e posibil să crești și să faci școala la Orăștie (sau în orice localitate mică) și apoi să ajungi să lucrezi la cel mai înalt nivel în probabil orice domeniu de activitate.

Cătălin Dunu s-a născut în Orăștie, localitate în care urmează și studiile primare, fiind absolvent, al Liceului „Aurel Vlaicu" din Orăștie. Este licențiat ca inginer la Facultatea de Calculatoare și Automatică din Timișoara, (la vremea aceea de cinci ani plus unul extra pentru masterat) obținând și un Master de la aceeași facultate. Apoi a obținut un Master, tot în domeniul științei calculatoarelor, și de la University of Louisiana, Lafayette, din SUA.

În perioada 1997 - 2000 a fost asistent universitar la University of Louisiana, Lafayette. Întâi fiind responsabil de proiectele studenților și activitățile de laborator legate de cursul „Sisteme Avansate de Baze de Date". Apoi a fost lector pentru cursul „Principiile Programării Calculatoarelor", „unde învățam studenții programarea orientată pe obiecte, structuri de date, și algoritmi".

Din 2001, s-a mutat în nordul Californiei, în zona San Francisco Bay Area. Mai precis, în zona Silicon Valley, care este un centru foarte important la nivel mondial legat de calculatoare, electronică, tehnologia informației. Aici își au sediul foarte multe dintre firmele mari și cunoscute la nivel mondial. Silicon Valley este și un mediu foarte propice pentru înființarea unor firme mici de tip start-up. Sunt foarte multe firme de acest tip aici, fiecare dintre acestea încercând să dezvolte diverse idei/concepte și tehnologii inovatoare. Cercetarea și tehnologiile noi și inovatoare care sunt produse în Silicon Valley dau tonul și direcția de dezvoltare la nivel mondial în domeniul

calculatoarelor și a tehnologiei informațiilor, și totodată transforma în mod profund economii și societăți din întreaga lumea.

Un nume cunoscut unde a lucrat de când s-a mutat în Silicon Valley a fost Yahoo. Lucrând acolo ca inginer software în perioada 2003 - 2013. Yahoo s-a născut în același timp în care primele calculatoare erau conectate într-o rețea care urma să se dezvolte și să devină Internetul de azi. O perioadă de mai mulți ani Yahoo a fost lider, deschizător de drumuri, în domeniul inovațiilor și a tehnologiilor legate de Internet. În momentul de față, sunt mai multe firme mari, care au o poziție dominantă și o contribuție importantă în domeniul tehnologiilor legate de Internet, cum ar fi: Google, Facebook, Amazon, Apple, Tweeter, eBay, PayPal, ...

Pe lângă activitatea profesională, este implicat și în multe activități ale diverselor grupuri și organizații care împreună formează comunitatea românească din zona San Francisco. Participând la multe evenimente, la unele dintre ele ajută cu organizarea și coordonarea. „Sunt diverse tipuri de evenimente: profesionale, culturale, sau doar întâlniri informale unde ne cunoaștem și facem noi prieteni.", scrie Cătălin Dunu.

„Mă bucur că putem avea aici o comunitate românească frumoasă, vibrantă, plină de viață. Chiar dacă trăim departe de țară, cred ca e important să știm de unde venim, să ne cunoaștem rădăcinile, istoria, sa ne menținem cultura și tradițiile. Lucrez ca Software Engineer/Inginer în Calculatoare. În prezent sunt de 10+ ani la Google (sediul din Mountain View, California, care este sediul principal/ headquarters)." conchide inginerul software la Google, Facebook, Amazon, Apple, Tweeter, eBay, PayPal.

Referințe:

Autobiografia personalității prezentate.



Septembrie

Iosif Lepși



Geograf, muzeograf, doctor în ştiinţe naturale.

S-a născut la 1 septembrie 1895 la Rădăuţi (judeţul Suceava), oraş unde îşi petrece copilăria şi urmează şcoala primară.

Studiile secundare şi universitare le face la Cernăuţi, acolo unde urmează Şcoala Normală (echivalîndu-şi şi bacalaureatul de liceu). In anul 1921 a absolvit Facultatea de Ştiinţe a Universităţii «Regele Ferdinand I», specialitatea Ştiinţe Naturale-Geografie. In acelaşi an susţine şi examenul de capacitate pentru profesorii secundari de ştiinţe naturale şi geografie.

La 1 septembrie 1921, pe baza Decretului nr. 78226 al Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii Publice, este încadrat profesor suplinitor pentru geografie şi ştiinţe naturale la Liceul «Aurel Vlaicu» din Orăştie, judeţul Hunedoara. Tot aici, în baza ordinului nr. 1755/1922 al Direcţiei Regionale Sibiu pentru Invăţămînt, este încadrat profesor titular provizoriu. In completare, a predat şi ore de limba germană.

Concomitent, fiind înscris şi la doctorat la profesorul său de zoologie din facultate Eugen Botezat (1871-1964), dar dorind să realizeze cercetări şi pe litoralul Mării Negre, obţine în 1923, de la Ministerul Instrucţiunii Publice din Bucureşti, detaşarea pe cîţiva ani la Gimnaziul mixt din Cavama, orăşel situat în sudul Dobrogei (pe atunci în judeţul Caliacra). Această unitate de învăţămînt era proaspăt înfiinţată (în 1919) şi nu prea avea cadre didactice calificate, de aceea problema detaşării s- a rezolvat repede. Alături de orele de ştiinţe naturale şi geografie, a suplinit şi alte discipline (ştiinţe fizico-chimice, matematică, limba latină). Din 24 mai 1924 este numit şi director al acestei şcoli. Pentru elevii de aici a înfiinţat o «Societate literar-ştiinţifică». Materialul faunistic adunat din Dobrogea şi Marea Neagră era prelucrat şi analizat în laboratoarele Institutului de Zoologie al Universităţii din Cernăuţi.

În anul 1923 obţine la Facultatea de Ştiinţe a Universităţii «Regele Ferdinand I» din Cernăuţi, titlul de «Doctor în Filosofie» la specialitatea Ştiinţe Naturale- Geografie.

Reîntorcîndu-se la liceul din Orăştie (unde a primit şi sarcina de «custode al colecţiunilor geografice»), în 1927 este numit şi director de Şcoală Normală. In anul următor este încadrat definitiv profesor la liceul din Orăştie.

Bucurîndu-se mulţi ani de încrederea şi sprijinul deosebit al marelui savant Grigore Antipa (1867-1944), proaspătul doctor Lepşi, în 1927 este chemat «conservator» la Muzeul de Istorie Naturală din Bucureşti, iar în anul următor este sprijinit în efectuarea unei expediţii ştiinţifice în Orientul Apropiat (Egipt, valea Iordanului, Siria). Participă activ şi la primul Congres Naţional al Naturaliştilor din România, ţinut la Cluj în perioada 18-21 aprilie 1928.

Anul 1930 (şi tot cu sprijinul lui Grigore Antipa) îi aduce privilegiul de a studia colecţiile ştiinţifice ale celor mai prestigioase muzee de ştiinţe naturale din vestul Europei (Londra, Paris, Berlin, Viena, Monaco etc.), audiind cursuri la Universitatea din Berlin, dar şi lucrînd efectiv şi în Laboratorul de Biologie Marină Roseoff de pe coasta bretonă a Franţei.

In 1931 a fost biolog-colaborator la Direcţia Generală a Pescăriilor de pe apele rîurilor interioare şi Dunăre (P. A.R.I.D.), după care, la sfîrşitul acestui an şi la începutul anului următor, lucrează în Germania la Institutul Oceanografie şi Muzeul Zoologic din Berlin.

In luna februarie 1932 este numit director al Muzeului Naţional de Istorie Naturală din Chişinău, pe care-1 conduce (cu excepţia intervalului iulie 1940-august 1941) pînă în primăvara anului 1944.

In şedinţa din 20 decembrie 1936, dr. Iosif Lepşi a fost ales membru corespondent al Academiei de Ştiinţe din România, la secţia IV de Zoologie, Anatomie, Paleontologie şi Fiziologie animală, numită apoi secţie de Biologie. Acest titlu l-a avut pînă în 1948, anul desfiinţării acestei instituţii.

A făcut parte, în intervalul 1934-1941, din Consiliul Societăţii Regale Române de Geografie. Intre 1937-1944 a fost şi Inspector de Vînătoare. Din 1944 este încadrat (tot cu sprijinul lui Antipa), şef de secţie la Muzeul Naţional de Istorie Naturală din Bucureşti (unde mai fusese şi în intervalul iulie 1940- august 1941). Ulterior, lucrează în colectivul «Fauna României» de pe lîngă Academia Română. Activitatea sa laborioasă l-a recomandat pe Iosif Lepşi ca membru în cîteva societăţi ştiinţifice din ţară şi străinătare: Societatea

Naturaliştilor din România, Societatea Regală Română de Geografie, Societatea Ardeleană de Ştiinţe Naturale, Asociaţia Internaţională pentru Limnologie, Societatea Paleontologică din Berlin şi altele.

Iosif Lepşi a încetat din viaţă în anul 1966.

Lucrări publicate:

Mureşul. Studiu hidrografic şi hidrologic. Orăştie, 1921;

Contribuţiuni la fauna infuzorilor moluştelor de turbă. - În: Anuarul Liceului de Stat „Aurel Vlaicu”. - 3, 1922;

Citologia şi fiziologia unei forme găsite lângă Orăştie. Protozoare din Şoimaştău. - În: Publicaţiile Muzeului Județean Hunedoara, nr.1,2, 1926;

Dimitrie Cantemir ca geograf. - În: Publicaţiile Muzeului Județean Hunedoara, 1928;

Ghiaţa, suspansiunile şi spuma Mureşului. - În: Sargetia, 1937;

Protozoologie. - Bucureşti: Editura Academiei R.S.R., 1965. - 1000 p. cu fig.; hartă + 8 f. pl.

Referințe:

Ion Iliescu; Tiberiu Istrate, „Orăştie – 750”, Casa Corpului Didactic, Deva, 1974.

Francisc Remmel



Profesor, ziarist, scriitor de limbă germană.

S-a născut la 5 septembrie 1931, în com. Periam, jud. Timiș. Absolvent al Liceului de Băieți Nr. 1 „C. D. Loga” din Timișoara, promoția 1949 și al Școlii Pedagogice din Timișoara promoția 1952. A absolvit Institutul de Jurnalistică din Aachen, Germania.

Între 1950-1951 este profesor la Timișoara. A fost profesor la Școala generală de 7 ani din Orăștie și director al ei în perioada 1953-1958. Din 1960, s-a stabilit la Hunedoara, ca profesor de limba germană și director al Școlii Generale cu limba de predare germană din oraș.

S-a dedicat apoi jurnalisticii, din 1965, este ziarist, șeful subredacției Hunedoara, la cotidianul de limba germană „Neuer Weg”, devenit după 1990 „Deustche Zeitung”. A lucrat la ziarul „Neuer Weg” din București, corespondent local (1966-1990) și reporter principal (1990-1993). În perioada 1993-1994, a fost redactor la ADZ International Press.

În 1995 a predat tehnica reportajului la Cursul internațional de perfecționare pentru medii confesionale al Academiei Evanghelice din Frankfurt, desfășurat la Cluj.

A făcut cercetări timp de peste două decenii în domeniul „Tsiganologiei” (Romologie) și a susținut conferințe internaționale pe această temă la: Viena (1991, 1994), Sibiu (1992, 1994, 2000), Bukowina Institut Augsburg, Germania (1993), Berlin (1993), Oberwart-Austria (1994, 2012), Innsbruck (1994), Passau (1995, 1997).

În anul 2000, a primit la Budapesta Diploma de onoare a Societății Internaționale pentru Cercetarea Valorilor Culturale ale Romilor, iar în 2007, A fost decorat cu Crucea de merit în aur a Republicii Austria, acordată de președintele Austriei, ca semn al aprecierii activității de promovare a legăturilor interetnice, a realizărilor jurnalistice și editoriale puse în slujba cunoașterii și apropierii interetnice. A primit Diploma de Aur a Societății Internaționale pentru Romologie.

A scris 22 de cărți, a fost coautor la alte cinci, a fost autor a numeroase traduceri. A colaborat cu studii și articole de romologie la publicațiile: „Neuer Weg”, „Deutsche Zeitung”, „Volk und Kultur”, „Karpatenrundschau” (Brașov), „Lacio drom” (Roma), „Die Stimme” (Innsbruck), „Siebenbürgische Semesterblätter” și „Südosteuropa Mitteilungen” (München), „Patrin” (Oberwart-Austria), „Kaindl Archiv” (Augsburg), „Közös ut” (Budapesta), „Pannonia” (Eisenstadt-Austria), „Germanistische Beiträge”, „Literatur und kulturpolitische Studien”, „Europa und seine Zigeuner” (Sibiu/Hermannstadt), „Grenzerfahrungen. Roma-Literaturen in der Romania. Transdisziplinärer Kulturdialog” (Berlin).

Trece în eternitate la 7 mai 2019.

Lucrări publicate

Peste șapte mări, București, 1978; Între valuri și vânt, Timișoara, 1982;

Caravane pe Șoseaua Morții, București, 1982;

Piratul negru, Cluj-Napoca, 1984; Stele, soare, nisip, Cluj-Napoca, 1987;

Sub semnul șarpelui, București, 1989;

Safari, Cluj-Napoca, 1989;

Romii din România, Viena, 1993;

Desculți pe drumuri pietruite, Brașov, 2003;

Turnul din Babilonia. Un mozaic al societății rome din România, Reșița, 2004;

Orice minune durează trei zile. De la bulibaşa ţiganilor la împăratul Romilor, Reșița, 2005;

Mesaj și iluzii. Mărturii ale literaturii romilor din România, Reșița, 2007;

Romii din România în date și fapte, Reșița, 2007;

Obiceiul ţigănesc -Dreptul ţigănesc, Reșița, 2008; Străinii din India, Reșița, 2010;

Întâmplări și incidente, Reșița, 2012.

Lucrări în colaborare:

Dramatism, eroism, solidaritate, optimism, București, 1971;

Viitor făgăduit (lb. germană), București, 1974; Europa und seine Zigeuner, Sibiu, 2007;

Die Gräber schweigen (Mormintele tac), Relatare de la cele mai sângeroase granițe ale Europei, Troisdorf (Germania), 2008;

Grenzerfahrungen: Roma -Literaturen in der Romania (Literatura romă din România), Münster, 2011.

Referințe:

Anuarul pentru literatura germană, 1996, Leipzig, 2000;

Lexiconul de literatură germană, Berlin, New York, 1988;

Municipiul Hunedoara Documentar. . Hunedoara, 1998;

Constantin Toni Dârtu, Personalități române și faptele lor, Iași, 2001.

Petru Baciu



Profesor, scriitor, ziarist.

S-a născut la 7 septembrie 1930, în comuna Beriu. Este fiu de țărani, Trifu și Elena. Copilăria la Beriu i-a fost plină de farmec, era un împătimit al jocurilor de copii și nu-i plăcea să stea singur. Pe la 5 ani își amintește că mergea cu copiii în ocol la popa Sâv, unde domnișorul Puiu de la Cluj, mai în vârstă cu 5-6 ani decât el, le cumpăra zile de-a rândul „boboanțe de zmeură de la bolta lui Tisăruş" și ei, copiii, erau fericiți.

Şi-a început studiile primare la școala din Beriu, unde un singur învățător lucra cu șapte clase de elevi. A început studiile liceale în 1941, din acei ani datează începutul cultului tânărului licean pentru Aurel Vlaicu. Nenorocirea a căzut ca o bombă asupra colegilor de clasă. Pe când erau în excursie, în 1948, „Eram în vagonul staționat în gara Ploiești, dirigintele, care conducea excursia, a cumpărat din oraș ziarul Scânteia, în care erau publicate liceele teoretice din țară care vor fi desființate prin acea reformă a învățământului din acel an. Printre acestea era și Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie. Toți colegii s-au întristat și au intrat pe gânduri neștiind încotro să apuce.

Mai rămăseseră printre liceele teoretice mai apropiate ca distanță la Deva și Alba-Iulia. Începutul anului școlar, când aceștia trebuiau să fie octavani la Orăștie, i-a pus pe toți copiii pe drumuri.

Influențat de unii prieteni, berianul s-a orientat spre Alba-Iulia, oraș pe care nu l-a cunoscut.Şi-a găsit singur gazdă în oraș, dar totul îi era necunoscut, eram doar șapte colegi de la Orăștie cu care se întâlnea în fiecare pauză, restul erau adunați de la alte licee desființate.

Un extemporal la limba română din acel an, notat ca cel mai bun din clasă, a constituit pentru elevul de la Orăștie orientarea definitivă spre cariera didactică - profesor de limba și literatura română. Regretul pentru desființarea liceului din Orăștie continua să crească."

A urmat Facultatea de Filologie a Universității „ Victor Babeş" din Cluj. Anii care s-au succedat, 1949-1953, au fost ani de grele oprelişti comuniste, cu exmatriculări din facultate pentru motivele care erau la modă: originea socială, proprietatea, trecutul politic al părinților și rudeniilor.

Părinții la Beriu aveau o proprietate de 10 hectare de pământ și au fost de la început declarați chiaburi, persecutați și încărcați cu cote pe măsură, majorate, aproape în situația să nu mai poată rezista.

În mai multe rânduri, Trifu, tatăl, a scăpat de la închisoare din întâmplare și că l-a ajutat Dumnezeu, căci totul s-a făcut de către autoritățile de atunci ca să fie arestat.

Prigoana era foarte mare în sat. Două familii suferiseră confiscarea averii și a casei. Noroc că decretul acela de confiscare n-a durat prea mult timp. Cu averile celor două familii s-a început organizarea C.A.P., care încă nu putea fi inaugurat. Ca să scape de persecuții, mai mulți „chiaburi" din Beriu s-au înscris în C.A.P., printre care și părinții lui Petru Baciu.

În anii școlari următori și-a putut depune acte chiar de fiu de chiabur, căci persecuțiile s-au mai domolit pentru un timp. Se aplica formula lui Lenin: un pas înainte și doi înapoi (pentru consolidare). Pentru băieți se introdusese în programă, din anul III, pregătirea militară.

Vara, când Petru Baciu trebuia să facă convocarea de o lună la o unitate militară, el, împreună cu alti doi colegi, nu au fost primiți. Abia în anul IV, pe la sfârșitul anului, avea să fie primit din nou la pregătirea militară, iar în vara următoare a avut noroc să facă stagiul 4 luni, în loc de trei cât au făcut ceilalți colegi, nu la Ploiești cu aceia, ci la Alba-Iulia, unde adunaseră pe toți studenții din țară, cu acte ca fii de exploatatori.

În timpul stagiului de la Alba-Iulia a primit repartiția din partea Ministerului Învățământului pentru regiunea Baia-Mare. Acolo erau repartizați toți absolvenții cu origine socială nesănătoasă.

A intervenit, și în această perioadă, un ajutor dumnezeiesc, un nimb de noroc. Era în noiembrie 1953. Petru Baciu mai avea doar câteva zile până la terminarea stagiului militar.

Fostul lui diriginte de la Liceul din Orăștie fusese transferat la Alba- Iulia, unde nu își găsise în cele două luni locuință pentru familie și a găsit de cuviință să-și dea demisia din învățământ. Se aproba, cu condiția să găsească în loc un cadru didactic calificat. A venit la unitate și l-a căutat pe fostul elev. S-au înțeles să-și depună urgent cerere.

Totul s-a rezolvat în câteva zile și fostul militar a ocupat prin decizie postul de profesor de limba română la Liceul de fete din Alba-Iulia, instituție vecină cu regimentul din cetate unde fusese militar.

Transferul la Orăștie pentru Petru Baciu era un act firesc, pentru că și-a dorit dintotdeauna să lucreze la liceul unde a fost elev. Pe de altă parte, fiind singurul fiu la părinți, voia să le fie mai aproape în anii lor de bătrânețe.

Înainte de numirea lui la Liceul din Orăștie, Petru Baciu a funcționat cinci ani ca inspector școlar la Secția de învățământ și Cultură a raionului Orăștie. A constituit o perioadă bună pentru inițierea în problemele generale ale învățământului de către tânărul profesor. S-a pus problema, după câtva timp, a încadrării ca inspector școlar la Regiunea Hunedoara. El nu a acceptat, preferând catedra la liceu. (Ca inspector la raion, a înființat Școala Generală din Beriu și a susținut noua clădire). Între timp, începând cu 1954, se reînființează Școala Medie Orăștie, în localul fostului liceu, care pe parcurs va primi din nou numele de „Aurel Vlaicu", acum colegiu, cu același nume.

Prin căsătoria cu prof. de limba română Aurelia Petrașcu, fosta lui elevă de la Alba-Iulia, întreaga lor carieră didactică va fi împletită cu viața de familie, printr-o muncă de echipă, luminată de magia cuvântului. Familia are doi fii, ambii ingineri.

Paralel cu activitatea didactică a publicat 26 de cărți și a scris sute de articole, abordând teme de istorie și cultură locală, literatură, folclor. pedagogie, metodică, turism, religie. A colecționat documente culturale și literare pe care le-a valorificat în diferite studii și articole.

A organizat zeci de expoziții culturale și literare, îmi vin acum în minte câteva: - Orăștie în spiritualitatea românească – 1988, - Orăștia și Astra – 1993, - 75 de ani de la înființarea Liceului „Aurel Vlaicu", - Expoziții documentare: „Aurel Vlaicu", „Dr. Aurel Vlad", „Dominic Stanca", „Mihai Eminescu".

Participă la numeroase sesiuni științifice și a avut participări la radio și televiziune.

A rămas în stadiul de lucrări în curs de finalizare și publicare volumele „Schițe și profiluri școlare", parțial publicate, pentru care a obținut în anul 2007 premiul editurii „Emma" la concursul internațional de creații literare „Visul" ediția a II-a și romanul „Omul cu saboți".

Recunoștințe:

În anul 1999 a primit diploma de Cetățean de Onoare a municipiului Orăștie, cu ocazia aniversării a 775 de ani de atestare documentară a localității;

În anul 2007 a primit diploma de excelență din partea Inspectoratului Școlar Județean, iar în 2008 a primit diploma de excelență din partea Centrului Județean pentru conservare și promovarea culturii tradiționale Hunedoara-Deva.

S-a stins din viață în 20 iunie 2008.

Apariții editoriale (selectiv):

Liceul „ Aurel Vlaicu" Orăștie, 1919-1969, Tipografia Deva, 1969;

Beriu — monografie, editată de Comitetul de Cultură al județului Hunedoara, Tipografia Deva, 1972;

„Vidra " - Orăștie, monografie, tipărită la întreprinderea Poligrafică Deva, 1972;.

Beriniada - Memorial social-documentar, voi. I, Editura Sigma-Plus, Deva, 1997;

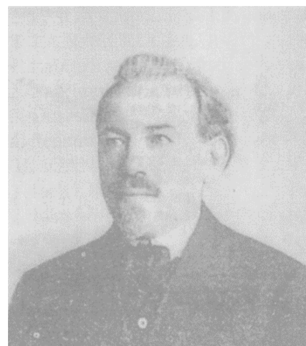
Delorenii, Editura Compania, București, 2000, etc.

Referințe:

Autobiografia personalității prezentate;

Constantin Toni Dârțu, „Personalități române și faptele lor : 1950-2000 : dicționar" vol. 25, Ed. Spanda, Iași, 2001.

Vasile C. Osvadă



Economist, publicist.

S-a născut la 9 septembrie 1875, în com. Măhaciu (azi Măhăceni), jud. Alba. A urmat studiile gimnaziale la Blaj şi Braşov. Absolvent al Facultăţii de Economie din Viena.

După terminarea facultăţii a fost director la Banca Agricolă din Hunedoara şi director al Reuniunii Proprietarilor de Vite din Orăştie.

A înfiinţat primul periodic românesc cu profil economic, suplimentul „Tovărăşia" (1906), de pe lângă ziarul „Libertatea", din Orăştie, la care a fost editor şi redactor. În această acţiune a fost sprijinit de Ştefan Erdelyi, Ioan Moţa, Gavril Todica ş.a., publicaţia reuşind să reunească noile orientări social-economice ale timpului şi să completeze eforturile publicisticii româneşti de specialitate.

Membru al secţiei economice a Societăţii ASTRA şi unul din fondatorii Cooperaţiei de Credit, concepută sub controlul acestei instituţii. În 1919, a fost numit secretar al Resortului Agriculturii în Consiliul Dirigent.

Sprijinit de un grup de simpatizanţi, convinşi de valoarea principiilor cooperaţiei, iniţiază întemeierea unei centrale cooperatiste la Orăştie.

A fost un profesionist deosebit de activ în promovarea și concretizarea ideilor cooperatiste, în procesul de reformă al băncilor românești și în organizarea uniunii bancare „Solidaritatea" și a contribuit la afirmarea și dezvoltarea publicisticii economice românești.

A ocupat funcția de director executiv al băncii „Agricola" din Hunedoara, după ce, mai întâi, a fost funcționar la banca „Steaua" din Petrovaselo și contabil la banca „Corvineana" din Hunedoara.

S-a numărat printre cei care au inițiat și au susținut asociația funcționarilor români de bancă. A susținut, de asemenea, reforma instituțiilor de credit, modernizarea și rentabilizarea acestora, precum și existența unei bănci naționale de asigurare.

În perioada Primului Război Mondial a servit în Armata Austro-Ungară cu gradul de sublocotenent, fiind făcut prizonier de război pe frontul din Rusia (1916-1917).

Este pomenit de către primarul Hunedoarei, Teofil Tulea, într-un document datând din noiembrie 1930, în care, la cererea prefectului, a arătat cine au fost hunedorenii care au luptat pentru cauza națională a Unirii Ardealului și Banatului cu țara mamă: „Peste toți factorii principali, și mai aprigi susținători ai vieții și sentimentului românesc în acest oraș în timpul premergător revoluției, au fost cu deosebire domnii dr. George Dubleșiu, Andrei Ludu, învățător, Nicolae Macrea și Vasile Osvadă, director de bancă, cest din urmă a trecut în anul 1915 în vechiul regat, de unde numai după 1 Decembrie 1918 s-a reîntors și astăzi se află la Cluj".

Înrolat ca voluntar în Primul Corp al Voluntarilor Români din Rusia, a ajuns în Regatul României. S-a aflat printre cei care au participat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, fiind . și a fost membru ales al Marelui Sfat Național Român. Datorită activității sale

anterioare în domeniile financiar și cel agrar, a ocupat, după 1 decembrie 1918, postul de secretar al resortului de agricultură al Consiliului Dirigent. Din această poziție a fost unul dintre artizanii proiectului de reformă agrară din Transilvania și Banat.

Vasile C. Osvadă este orăştian printr-o frumoasă activitate de organizare socială a tovărăşiilor. Dintre cărţile şi broşurile numeroase în care V. Osvadă teoretizează mişcarea cooperatistă şi de asociere a producătorilor reţinem pe cea tipărită la Orăştie în 1907, Legea tovărăşiilor.

În perioada 21 octombrie 1926 – 23 iunie 1927 a fost primar al municipiului Cluj (interimar).

A fost membru în consiliul de administrație al Institutului de Arte Grafice „Ardealul” din Cluj.

A trecut în eternitate pe 16 ianuarie 1931 la Cluj Napoca.

Colaborări:

„Tribuna”, „Libertatea”, „Tovărăşia”, „Foaia de Duminică”, „Revista economică”, „Lupta” (Budapesta).

Lucrări publicate:

Legea tovărăşiilor, Orăştie, 1907;

Băncile populare din România, Sibiu, 1907.

Referinţe:

Sebastian Bornemisa, Almanahul scriitorilor de la noi, Orăştie, 1912;

V. Dobrescu, I. Kovasc, Presa românească despre cooperaţia din Transilvania la începutul secolului al XX-lea, în „Anuarul Institutului de Istorie”, Cluj -Napoca, 17, 1974;

Nicolae Zaharie



Tenor.

S-a născut la 09 octombrie 1929 în localitatea Romoșel, lângă Orăștie, fiul al Mariei și Petru Zaharie, gospodari. Urmează cursurile în primele patru clase studiază în localitatea natală, clasele V-VIII în comuna Romos. Este absolvent al Școlii

Pedagogice mixte din Deva, absolvind-o în 1950. Încă din copilărie părinții i-au descoperit talentul la muzică, astfel au hotărât ca Nicolae să devină preot, însă la școala pedagogică descoperă și un altfel de muzică care i se potrivește mai bine, așa că de pregătește pentru conservator fiind admis la cursurile Conservatorului „Gheorghe Dima" din Cluj, însă până să-și înceapă studiile se angajează la școala din Romos ca pedagog pentru a-și întregii situația financiară.

Absolvă cursurile Conservatorului „Gheorghe Dima" din Cluj și dotat cu o voce de tenor deosebită, seriozitate și dăruire, își începe cariera artistică in anul 1955 la Opera de Stat din Cluj Se transfera apoi la Teatrul Muzical din Galați, de unde revine în august 1957 la Opera clujeană. În martie 1958 se transferă la Teatrul de Operă și Balet din București unde cântă ca solist vocal până in noiembrie 1958.

La 1 noiembrie 1958 se angajează la Opera de Stat din Timișoara, unde se va stabili și va încânta cu vocea sa publicul timișorean de care s-a despărțit după 26 de ani la pensionare.

Posedând însușiri muzicale și artistice deosebite, stăpân pe resursele lui vocale, cu o capacitate interpretativă valoroasă, Nicolae Zaharie a făcut parte dintre artiștii excepționali pentru teatrul liric, fiind umil dintre cei mai apreciați tenori ai Operei Române Timișoara.

Sensibil, cu admirabile inflexiuni vocale, acut remarcabil, dăruire, mișcare și prezență scenică de marcă, Nicolae Zaharie a abordat și a interpretat roluri de mare complexitate, dându-le culoare și relief in opere și operete printre care amintim Lucia di Lammennoor Turandot. Norma, Carmen, Tosca, Madama Butterfly. Aida. Boris Godunov. Năpasta, Gioconda, Nabucco, etc. A participat alături de colegii săi la numeroase turnee artistice in țară și străinătate. contribuind la prestigiul și renumele scenei timișorene. A cules aplauzele publicului și aprecierile presei de specialitate.

Valurile vieții îl duc, împreună cu familia, în Germania unde în seara zilei de 26.08.2004, după 2 ani de grea suferință, a murit.

Apreciat și stimat de întreg colectivul Operei de publicul timișorean, de prieteni și cunoscuți, demn exemplu de urmat, lasă in urma sa regretele tuturor.

Referință:

Biografia personalității prezentate.

Georgeta (Jesi) Filip



Medic, artist plastic.

S-a născut la 10 septembrie 1956 în Orăștie. Absolventă a Liceului „Aurel Vlaicu” din aceeași localitate, ca mai apoi să absolve Facultatea de medicină și farmacie, Cluj Napoca. Medicul Georgeta (Jesi) Filip este în același timp o romantică incurabilă cât și cuceritoare plină de dinamism. Frapează, la întâlnirea cu opera sa, armonia contrariilor: forţă şi sensibilitate, reflecţie și energie.

Jesi Filip își găsește refugiul în pictură. „Toată viața mi-a plăcut să pictez. Mă refugiez în pictură și, când sunt în fața pânzei, uit de toate problemele, sunt într-o lume a mea, o lume plină de suflet și culoare“, povestește Jesi Filip.

Pentru ea, fiecare tablou este o trăire, o fărâmă de suflet amestecată în culoare și așternută pe pânză. O fereastră a sufletului deschisă spre cei care știu să se bucure de un demers artistic sincer. Tablourile doamnei Filip sunt extrem de sincere, pictate fără pic de „ipocrizie“, în culorile ei se simte adevărata bucurie de a picta.

„Eu pictez mai mult peisaj, flori, dar în ultima vreme nu am mai pictat flori, nu știu de ce. Poate de la invazia asta de flori peste tot, de la florărie, nu știu, dar nu mă inspiră…“, mai spune. Cu toate acestea, tablourile ei sunt umane, fără să se încadreze într-un anume stil, tocmai pentru că stilul abordat de „medicul din fața șevaletului“ este cel al sufletului. „Pictez ceea ce simt. De aceea nu am ajuns la performanța să am un stil al meu. Dar asta nu umbrește bucuria de a picta“, se destăinuie pictorița în halat alb.

Am început să vorbim despre pictură începând de la tabloul „Soare la Grădiște“, despre acea „zonă așa de frumoasă, încât este păcat să nu o imortalizezi. Am avut niște pomi foarte frumoși, niște pomi înfloriți, a fost o primăvară tare frumoasă“. De fapt, pentru Jesi Filip doar halatul este alb. În rest, viața ei, sufletul ei, tablourile ei sunt inundate de culoare. O culoare potrivită, în funcție de starea sufletească a pictoriței, care răzbate din fiecare lucrare.

«Trăiesc cu nostalgie scurgerea prea rapidă a clipei. Ieri eram o fetiță care desena prințese cu rochie roz, astăzi îmi doresc nepoțele cu rochie roz. Și totuși, eu zic că am trăit frumos. Când poți să te uiți peste umăr și să vezi că totuși ai făcut o casă, ai plantat un pom și să ai urmași să-ți spună dragă mamă - e bine!

Eu am învățat, chiar mult, am prins încă lozinca de la Lenin: „ învață, învață, învață!” și parcă tot neștiutor te duci când urci în Arcadia. Am citit mult, am pictat. Pictura, în care mi-am găsit refugierea și relaxarea, trăirile mele de „artistă”. La 18 ani, tatăl meu nu m-a lăsat să intru la Institutul de Belle Arte Ioan Andreescu- Cluj Napoca, unde erau doar 7 locuri. Așa că am ajuns studentă la medicină, unde erau doar 17 candidați pe loc. Dar am continuat să cochetez cu arta și pictura.. În anul I, am urmat cursuri de teatru cu Dorel Vișan și Marcel Iureș (ce tânăr era și el). Și iarăși m-am lovit de aceiași mentalitate comunistă - artistele nu sunt serioase în ținute față de halatul alb. Și nu mi-a părut rău, am făcut și făcut pasiune meseria de medic. Puteam să fac orice specialitate, am dat examene am intrat, dar viața m-a făcut să aleg, și am optat pentr medic de familie. Și am crezut că adevăratul doctor e cel care se confruntă cu toată patologia umană. Doctorul de familie trebuie să fie de toate: internist, pediatru, chirurg, oncolog, ginecolog și din păcate, tot mai des geriatru. Ne-au rămas bătrânii. Tinerii pleacă în lume, ” ubi bene ibi patria” și noi care rămânem le plătim alocații și pensii părinților.

Și peste nuanțele cotidiene cenușii, uite, reușesc să mai pun și un pic de culoare. Îmi bag mâinile în culoare cu o voluptate avidă de frumos și fiecare tablou este o trăire, o stare. Regretul meu este că l-am pierdut pe maestrul Aurel Nedel, prietenul meu care mă împingea de la spate și în fiecare seară mă suna: -„ Ce ai mai pictat azi?”

Acum trebuie să mă mobilizez singură și credeți - nu e greu. Am avut șansa în viață de un partener bun, care m-a înțeles și cu care am străbătut lumea puțin, dar destul de mult pentru niște români. Am văzut minuni pentru care parcă nu-ți ajung ochii. Natura e cel mai mare pictor și potriveala, melanjul culorilor este magnific. Mă înclin în fața creației și mă simt ca un școlar ce învață alfabetul.

Mi-e dor de o carte bună, pe care regreți când paginile se subțiază spre final, mi-e dor de un film la care să te poți gândi 2-3 zile după

vizionare. Mi-e dor să pot picta cum simt. Sunt tot mai nemulțumită de picturile mele, poate este un semn de maturitate. Mi-e dor de tinerețe, mi-e dor de sufletul curat al românului, mi-e dor de mine. „Și eu am fost în Arcadia”

Cuceritoare, dinamică, Jesi Filip este în acelaşi timp o romantică incurabilă. Frapează, la întâlnirea cu opera sa, armonia contrariilor: forță şi sensibilitate, reflecţie şi dinamism.

Expozee de grup și personale: Sinagoga din Orăștie; Galeria Froma- Sibiu –Deva; Galeria de iarnă- Cluj Napoca, etc.

Galerii personale internaționale: Madrid, Austria, Olanda la ESA.

Referință

Biografie după interviurile cu personalitatea prezentată, Danielor.

Romeo Dobrotă



Pictor, sculptor, mozaicar.

Neaoșul nostru spirit, românesc sadea, ne duce de cele mai multe ori în posturi neașteptate, de pildă frățietatea cu Dumnezeu. Cum? Simplu! Sau nu ați întâlnit nici un neam al micului Dumnezeu atins de șefism, nu cunoașteți pe nimeni care ar fi văr cu medicul șef, fără ca aceștia să se fi văzut? Eu da!

Câți vecini și prieteni, necunoscuți de el/ea, au o personalitate știți? Grămadă de lăudăroși a căror ziceri nu fac nici cât o ceapă degerată.

Ăst interviu se înscrie în fraza de mai sus. Ce, eu nu am voie să mă laud că am fost vecin cu Laureatul Premiului Internațional „Leonardo Da Vinci – Artist Universal” 2019, cu toate că pentru devenirea lui Romeo Dobrotă nu am făcut nimic? Ba da, și-o fac cu mândrie! Dar hai să purcedem.

No servus Romi, dacă tot „nu” ne cunoaștem, o să te întreb stereotip, cine ești și de unde vii?

Deci cine suntem, de unde venin și unde mergem’’, era un titlu de carte din anii ’80, ori de vrei tu, știind că-ți palce Cioran „Omul e drumul cel mai scurt dintre viață și moarte”!

Da, sunt un simplu trecător prin lume, cu început de drum la

Poiana Sibiului, la 10 Sept 1953. Cum ști, am avut o stație, în acest parcurs și la Orăștie. Sfârșind periplul Românesc cu o „haltă”, de vreo 20 de ani, în Timișoara. În 1996, emigra(n)t în Canada. Apoi am un cuprins și încă mai am multe de spus. Nu vreau să mă gândesc la sfârșit! Am emigrat în Canada la 43 de ani cu cinci valize, doi copii de 9 respectiv 14 ani și o soție.

De ce?

Nu din spirit de aventură sau romantism, fi sigur! Fundamental e să-ți rodești viața dar nu cum „ți-a picat” de undeva, locul unde te-ai născut din întâmplare nu te poate oprii să tot „fugi zănatic” după fericire, posibil să nu fiu ca „toți cei din jur”. Nu există nici o îndoială că m-am născut cu pasiunea de a face artă plastică pentru bucuria intelectuală și emoțională, în primul rând a mea, și a celor ce-mi văd lucrările!

Am avut Expoziții, importante în Romania unde am lucrat și pentru Uniunea Artiștilor Plastici Timișoara, însă ceva nu se lega, nu vreau să vin cu amănunte, dar nu eram în largul meu.

Intersectezi formele artistice ale artei vizuale, pictezi, te manifești în sculptară, de unde vine astă răspântie?

Munca-mi artistică are la bază intersecția a cinci elemente: culoare, geometrie, filosofie, astronomiei si psihologie! Sunt fascinat de univers, galaxie, spațiu, timp, infinit, lumină, suflet, istorie, viață. Cel ce-mi privește rezultanta muncii va observa materiale și tehnici surprinzătoare ca rezultat al curiozității mele și al entuziasmului de a explora drumuri mai puțin cunoscute. Ca atare, în picturile mele pot introduce elemente 3D inspirate din sculptură sau pot folosi ceară de albine, foița de aur și tehnici aferente pentru a crea imagini și sentimente puternice.

La începutul anilor 1990, am început să plasez forma umană împotriva peisajului și să aduc formele geometrice în centrul atenției! Prin arta iți vindeci sufletul, dai un echilibru vieții de familie, vieții de zi cu zi! Am un singur regret, MARE regret: am creat peste 650 lucrări de artă ; pictură, sculptură, mozaic, icoane, caricatură, reproduceri, etc… deci să revin : REGRET că nu am insistat să expun mai mult în urmă cu 8-10 ani !

N-o să te las să „fugi înapoi spre Canada”, hai să revenim la Orăștie.

Orăștie, orașul în care m-am maturizat! Orăștie, Burgul care nu se uită!

Am avut norocul să locuiesc pe str. Krupskaia (azi str. Aurel Vlaicu), foarte aproape de centru. Cred că au fost cei mai frumoși ani, ani de liceu. Liceul Economic (azi Liceul Nicolaus Olahus) 1968-1972! Îmi revin in minte plimbările până spre „Parc”, unde era un urs (tot timpul flamand) îl chema Biju!

În fata Catedralei pe partea opusă ascultam Radio Europa Libera, „Metronomul lui Cornel Chiriac”.

Aici am deprins primele noțiuni de electronică, împrumutam cărți de la Biblioteca, să construim aparate de radio lipite pe ferita, cu unu, două sau trei… tranzistoare! Maestru era Caius Busan!

A fost frumos! După 1972 reveneam la Orăștie doar in vacantele studențești. Avem alte preocupări, eram mai maturi, frecventam Barul de lângă Catedrala, se știau care dintre tineri erau studenți. Aveam părul mai lung, miliția umbla după noi să ne tundă, vremurile aveau un gust amar! O acea aromă de: „nu te pune cu meliția bă”, etc! În timpul liceului era interzis sa intrăm în bar!

Au trecut ani…, am terminat facultatea, fiind repartizat în Timișoara, veneam tot mai rar la Orăștie. Recunoșteam tot mai puțină lume ori de câte ori reveneam, însă am rămas și rămân cu nostalgia Burgului multicultural!

De ce Romeo? Când veneai la Orăștie Mama Oara (cum îi spuneam noi copiii mamei sale) îți spunea, la fel nouă tuturor Romi?

Să-ți răspund auto-ironic că Romeo e ruda „bogată” a lui Romi? Posibil, Romeo e un nume predestinat artelor și cum zice românul „„dă bine, la toate”. Romi îmi pare prea uzitat îl găsesc peste tot de la certificatul de naștere la cartea de identitate, este prezent pe cardul de sănătate, pașaport, cardul bancar. Apoi e „folosit” în conversații cu prietenii, nevasta, copiii, iar nepoții îmi spun „Romi Pomi”, nu-ți pare destul (râde și are unu râs molipsitor).

Acu o să mă întrebi ce fac în timpul liber, nu te las așa că-ți spun io. Ascult muzică clasică (cacofonie acceptată) acum vreo 20 de ani am cumpărat vreo 3-400 de discuri pe vinil, cu 50 cenți bucata, toate de

același gen muzical, adică clasic (internetul era mai sărac în aceea perioadă). De vreo 7-8 ani cumpăr abonamente la Canadian Opera Company pentru toată stagiunea! La Symphony Orchestra Toronto merg doar la concerte mai deosebite, iubesc tot ce se poate iubi! Îmi plac filmele documentare, citesc cărți de istorie, artă, biografii. Mă joc cu nepoții, mergem împreună la muzee, în parcuri, etc. Deci trăiesc frumos!

Să revenim la artă, unde ai expus? de ce nu ai făcut-o acum 10 ani?

Cum am mai spus regret că nu am expus mai mult. Nu am simți acel fior, poate nu era timpul, poate nu mă maturizasem artistic, sau.., însă „But never is late”, cum zic englezii!

Am avut Expoziții, importante în Romania unde am lucrat și pentru Uniunea Artiștilor Plastici Timișoara, apoi „Art Gallery” of Ontario în 2010, unde am fost premiat, a se vedea Toronto Sun, 2010/11/08, apoi „George Brown College” Toronto, Institutul Vladimir Toronto, Metropolitan Church Toronto. Expoziții Internaționale la Tokyo și Amsterdam și o invitație la elaborarea unui Catalog de Artă 2019, din partea „Middle East Art Association Catalog”, Emiratele Arabe Unite, Dubai, unde au fost selectați doar 50 de artiști.

Anul trecut, 2019, a fost unul plin, din punct de vedere expozițional: În luna iunie am expus la Tokyo, ca-n perioada 1-31 Iulie să fiu prezent în expozițiile din Barcelona, luna August, între 30-31, m-a găsit pe simeza de la Amsterdam, ca-n Septembrie să expun la Singapore. Fiind selectat de Galeria „PAKS” din Austria, Galeria „Modern Art Masters” din Complexul expozițional Louvre, a urmat inerent orașul luminilor Parisul. Lăsând modestia la o parte, după mine rămâne ceva!

Sunt onorat și mândru că membrii jurului celei de a treia ediții al „International Prize Leonardo da Vinci”, ce a avut loc în luna iunie 2019, la Borgheze Palace Florenta Italia, m-a cotat ca „The Universal Artist”. Premiul fiind acordat artiștilor care s-au distins, datorită valorii lucrărilor lor, de-a lungul anilor, la această ediție fiind înscriși de organizatori peste 60 de artiști plastici de pe întreg mapamondul.

Ceremonia a avut loc pe 25 ianuarie 2020 la Palatul Borghese – Florența, în prezența colecționarilor, jurnaliștilor, politicienilor și

iubitorilor de artă. Este unul dintre cele mai prestigioase premii de artă acordate în inima Florenței. Pictura premiată fiind inclusă în „Art International Contemporary Magazine” și în „Leonardo Da Vinci The Universal Artist Magazine”, cot la cot cu lucrări de artă de la: Leonardo Da Vinci, Bacon, Freud, Joker, Frida Kahlo, Hieronymus Bosch.

Un artist complex, vivace, cu o inspirație și forță care cucerește iubitorii de artă de pe toate meridianele, Romeo Dobrotă își scrie numele, prin propria creație, în galeria de aur a artiștilor contemporani, cinste lui! Sper să-l revăd când o veni la Orăștie să aprindă o lumânare și să pună o floare la mormintele părinților lui, o face tot anu', alături de familie, frați și nepoți.

Expozițiii: Expoziția, Art Up Close Gallery, New York at Pier 34, Manhattan April 7-10 2022;

International Contemporary ART Biennial Basel, 19-21 iunie 2022;

International Fine Art Biennale 2022, Cannes France, Film Festival 2022;

Exhibițiun with PAKS Gallery in Vienna, Austria, în 2020;

Expoziție la PAKS Gallery Castle Hubertendorf , Austria, în 2020;

Expoziție la PAKS Gallery, in Munich, Germany, în 2020;

Middle East Art Association Collector Catalog, Dubai - Abu Dhabi, Emirates, 2020;

Modern Art Masters in Complex du Louvre Paris, 2019;

International Art Fair Expoziție, Beurs van Berlage, Amsterdam, 2019;

Expoziție, „Hittite Gallery”, Yorkville, Toronto, Mai-August, 2019;

Expoziția de artă Contemporană „Art Station”, Barcelona, Iulie, 2019;

International Art Fair Expoziție, Belle Salle Roppongi, a Borgheze Palace, Florența, Italia, 2019;

Expozitie de artă, Tokyo, 2019

Metropolitan Church Toronto 2011;

Saint Vladimir Institute Toronto 2009, 2010, 2011;

Biserica All Saints Church Toronto 2009, 2010;

The Champs of Hamilton, Ontario, Canada, 2008, 2009, 2010;

Expoziția, George Brown College, Toronto, Canada, 2007, 2008, 2009, 2010;

The Art of Victorian Photo-collage, Art Gallery of Ontario, Toronto, 2010;

Expoziții personale de pictură sau sculptură în România și în diverse țări de pe continentul European1980-1990.

Referință:

Interviu cu Romeo Dobrotă consemnat de Gheorghe Constantin.

Dan Ștefan Motreanu



Europarlamentar, ministru, deputat.

S-a născut la data de 11 septembrie 1970 în orașul Orăștie, urmând învățământul mediu în localitate. A absolvit în anul 1995 Facultatea de Litere și Filozofie-Istorie din cadrul Universității de Vest din Timișoara. După absolvirea facultății, a lucrat ca profesor de istorie și cultură civică la Alba Iulia (1995-1997) și ca redactor la ziarul Observator și corespondent al agenției de știri Mediafax în jud. Alba (1996-1997).

În anul 1997, este numit ca expert parlamentar. În paralel, își continuă și studiile, absolvind cursul postuniversitar la distanță de "Dezvoltare a Abilităților Antreprenoriale" organizat de Universitatea Neuchatel (Elveția) și de Fundația Româno-Elvețiană (1998).

Între anii 1998-1999, urmează cursuri de pregătire privind derularea fondurilor europene organizate de Comisia Europeană. Apoi, în anul 2000, a absolvit cursuri postuniversitare la Facultatea de Științe Politice și Administrative din cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, obținând diploma de „Manager în Administrația Publică".

Ca urmare a studiilor absolvite, Dan Motreanu a îndeplinit funcțiile de Șef de serviciu la Agenția pentru Dezvoltare Regională "Centru" (1999-2001) și de Director al Unității de Implementare "Proiectul de dezvoltare rurală a Munților Apuseni" - finanțat de FIDA (2001-2002). În anul 2005, a absolvit și Colegiul Național de Apărare. În prezent, este student la cursurile de masterat în "Relații Publice și Comunicare" ale Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative.

Activitate politică:

Membru al Partidului Național Liberal (PNL) din anul 1990. Ca membru în Alianța Civică a participat la diverse acțiuni cu caracter civic. A deținut funcțiile de vicepreședinte al organizației municipale Alba Iulia a PNL (1997) și de vicepreședinte al organizației județene PNL Alba (1998-2002).

Între anii 1998-2002, a fost membru în Biroul Permanent Național al Tineretului Liberal, după care în perioada 2002-2005 a deținut funcția de președinte al Tineretului Național Liberal. În anul 2005 a fost ales ca secretar general al Partidului Naționale Liberal (PNL), deținând această funcție timp de un an până la preluarea funcției ministeriale.

În perioada 2000-2004, a deținut funcția de consilier județean în Consiliul Județean Alba. În urma alegerilor parlamentare din noiembrie 2004, a fost ales ca deputat de București pe listele PNL. În această calitate, a îndeplinit funcțiile de președinte al Comisiei de Administrație Publică, Amenajarea Teritoriului și Protecția Mediului din Camera Deputaților (până în septembrie 2005) și de chestor al Camerei Deputaților (septembrie-decembrie 2006). Din februarie 2007, este membru al Comisiei pentru agricultură, silvicultură, industrie alimentară și servicii specifice din Camera Deputaților.

Ca urmare a retragerii sprijinului politic pentru ministrul Gheorghe Flutur, care s-a alăturat grupării Stoica-Stolojan (care a fondat Partidul Liberal-Democrat), portofoliul de ministru al agriculturii a rămas vacant. După două săptămâni de la vacantarea postului, Comitetul Executiv al PNL a decis nominalizarea la 5 decembrie 2006 a secretarul general al partidului, Dan Motreanu, pentru portofoliul de ministru al agriculturii. Decizia a fost luată în urma votului din cadrul Biroului Politic al PNL, la care Motreanu a obținut 12 voturi, față de numai patru voturi obținute de către Ludovic Orban.

La 6 decembrie 2006, a fost numit prin decret prezidențial în funcția de ministru al agriculturii, pădurilor și dezvoltării rurale în Guvernul Tăriceanu. A fost eliberat din funcția de ministru la data de 5 aprilie 2007 odată cu restructurarea guvernului. Cu ocazia prezentării bilanțului de la sfârșitul mandatului, el a prezentat ca realizări

acreditarea provizorie a celor două agenții de plăți din agricultură, trimiterea spre aprobare către Comisia Europeană a Planului Național Strategic, definitivarea Planului Național de Dezvoltare Rurală, dar și subvenționarea motorinei și aprobarea de noi subvenții pentru fermieri.

Activitate profesională:

1995 - 1997 - Profesor istorie şi cultură civică Alba Iulia;

1996 - 1997 - Redactor ziarul Observator şi corespondent Mediafax Alba;

1997 - 1998 - Expert parlamentar;

1999 - 2001 - Şef serviciu Agenţia pentru Dezvoltare Regională "Centru";

2001 - 2003 - Director Unitate de Implementare "Proiectul de dezvoltare rurală a Munţilor Apuseni" - finanţat de FIDA;

2000 - 2004 - Consilier judeţean, Consiliul Judeţean Alba;

Deputat al României din anul 2004 până în 2019.

Din anul 2020 este Europarlamentar.

Referință: CV-ul public.

Rudolf Eisenmenger



Medic, doctor în științe medicale, inventatorul primului plămân artificial.

S-a născut pe data de 12 septembrie 1871 la Alba Iulia. A urmat studiile la Colegiul Reformat Kún din Orăștie, iar Facultatea de Medicină a absolvit-o în anul 1894 la Cluj, obținând doctoratul în 1896 la vârsta de 25 ani.

A profesat în calitate de medic generalist și medic de district la Calea Ferată din Simeria, apoi la Orăștie. A mai lucrat ca și medic în loc. Bazna (Sibiu), conducând totodată și Sanatoriul de la Sibiu.

În anul 1900, pe când își desfășura activitatea la Orăștie, Eisenmenger a inventat un dispozitiv de aspirare și presiune asupra abdomenului, pentru a da posibilitatea celui care îl folosea să poată respira și de a menține totodată stabilă circulația sangvină.

Motivul inventării acestui dispozitiv l-a constituit moartea nepoatei sale, care fiind bolnavă de tuse convulsivă, a murit în brațele sale în urma unui puternic atac de tuse sufocându-se cu mucozitățile existente pe tracul respirator.

În anul 1903 medicul Eisenmenger a publicat într-o revista de specialitate un „Aparat pentru respirație artificială”, constând dintr-un scut toraco-abdominal și un burduf acționat cu piciorul, care servește drept pompa de aer, creând presiune și aspirație asupra abdomenului și toracelui inferior al bolnavului.

La propunerea lui Eisenmenger acest dispozitiv creat de el putea fi folosit pentru resuscitarea unui om care a suferit un stop cardiac provocat de înec sau otrăvire. În urma demonstrațiilor făcute, dispozitivul a fost brevetat și omologat, intrând în dotarea stațiilor de salvare, a clinicilor și a spitalelor.

Dispozitivul a fost acceptat și brevetat în țări precum Austria, Germania, Italia, S.U.A, Anglia, Belgia, Franța, fiind în producție de serie de către firma germana Lautenschlager din Munchen. Aparatul era produs și comercializat fiind adaptabil atât pentru copii cât și pentru adulți, începând cu anul 1904.

În anul 1911 inventatorul dispozitivului a anunțat în presă că aparatul creat de el a fost folosit cu succes într-o reanimare care a durat o oră, timp în care s-a produs un masaj de aspirație și presiune asupra abdomenului unui pacient care se spânzurase.

Burduful de creare a presiunii aerului care până la acesta data a fost conectat la un motor electric (Biomotor).

După sfârșitul primului război mondial, în 1918, Rudolf Eisenmenger s-a mutat cu întreaga familie de la Orăștie la Viena, axându-se în special pe perfecționarea invențiilor sale.

Începând cu anul 1929 Eisenmenger a dat publicității unele experimente realizate de el pe câini cobai pentru verificarea eficacității dispozitivului creat de el și ca stimulator cardiac. Biomotorul a servit și pentru tratamentul pacienților care erau bolnavi de poliomielită (paralizie infantilă) o boala infecțioasă virală acută.

Din analiza documentelor se pare că Rudolf Eisenmenger a experimentat acest aparat pe voluntari sănătoși. Recunoaște și insista pe efectul alternant al mișcărilor realizate prin presiunea negativa

asupra abdomenului.

Buteliile cu pedală au fost înlocuite cu un electromotor (în consecință, „Biomotor”) în 1924.

Din articolul său din 1926 reiese ca dispunea de anumite date experimentale cunoscute mai ales în Europa Centrala, citând o serie de autori cu lucrări în acest domeniu.

Peste câțiva ani, „scutul” lui Rudolf Eisenmenger (sau „masca”) le vom regăsi transformate în tancul-cuirasa, iar ideea compresiunii abdominale în manevra Heimlich- 1974.

Bineînțeles, autorul si-a perfecționat în continuare aparatul, ajungând până la un model de respirator cu acționare electrică, publicându-și în permanență rezultatele:

1904- „Instalație pentru obținerea respirației artificiale și concomitent a circulației sanguine artificiale” (Berlin, 1904);

1926- „Un nou aparat de reanimare” (Frankfurt am Main, 1926);

1928- „Respirație artificiala, circulație sanguina artificiala si masaj cardiac” (Viena, 1928);

1934- „Biomotorul. Terapie supra abdominală prin aspirație si aer comprimat” (München, 1934). În plus merita de amintit si alte preocupări și publicații ale lui Rudolf Eisenmenger, cum sunt: descrierea pulmonilor indurați la copii; tubul cu manșetă reglabilă folosit la aspirații pleurale + narcoze precum și „Tratamentul fizico-dietetic” (Sibiu și Viena, 1912) și „Tratamentul mecanic al bolnavilor psihici” (Halle, 1940).

Un Biomotor din 1939a fost conceput și pentru serviciile de salvare.

Aparatul său a fost primul care a propus resuscitarea cardio-pulmonară activă, a având cel puțin o resuscitare, documentată, reușită în stop cardiac. Experimentele pe animale din 1929 au arătat că dispozitivul generează nu numai tensiunea arterială, ci și fluxul sanguin, așa cum reiese din exhalarea dioxidului de carbon și transportul colorantului injectat intravenos în toate părțile corpului.

Eisenmenger a lucrat și a publicat informații despre ACD-CPR din 1903 până în 1942. Astfel, a susținut resuscitarea cardiacă externă în „epoca întunecată” dintre cele două războaiele mondiale. Deși dispozitivul a fost folosit ca ventilator în mai multe spitale, câțiva contemporani au luat în serios ideea de resuscitator cardiac. În 1994,

Smithline folosind un oscilator Hayek (Breasy Medical, Londra, Marea Britanie) ca un substitut pentru Biomotor, a confirmat concluziile lui Rudolf Eisenmenger. Mai mult, el a fost primul care a propus „teoria pompei cardiace”.

Într-o operă de artă intitulată „Farmacistul din Ampuriaş în căutarea de absolut nimic” marele pictor spaniol Salvator Dali îl prezintă pe medicul Eisenmenger într-o ipostază inedită.

Rudolf Eisenmenger a fost vărul medicului curant al împăratului Austro-Ungariei Franz I Josef, Victor Eisenmenger), cel care s-a ocupat de defectele cardiace de lungă durată care au afectat fluxul de sânge către plămâniă unei persoane iar acest fenomen îi poartă numele „Sindromul Eisenmenger”.

Cum activitatea lui Rudolf Eisenmenger la Viena s-a axat în principal pe perfecționarea aparatelor cu acționare asupra cutiei toracice și abdomenului, nu este de mirare că, ulterior, la 10 mai 1955 în ziarul vienez „Den Abend” se publica articolul cu titlul „Ideea plămânului artificial – născută la Viena!” (datele bibliografice și cronologie arată însă că „Ideea plămânului artificial” s-a născut la Orăștie, unde Rudolf Eisenmenger a practicat medicina timp de 22 de ani unde a şi construit primul plămân artificial.

A trecut în eternitate la 27 iunie 1946 în Viena.

Referințe:

Smithline HA, Rivers EP, Rady MY, Blake HC, Nowak RM: CPR presiune extratoracică bifazică. Un studiu pilot uman. Chest 1994;

Dr.Sorin Ghisoiun și Dr. Marius Mărginean articolul „Istoria medicinei - Biomotorul lui Eisenmenger” 2019;

Juvin P, Desmonts JM: „Masaj cardiac. O metodă salvată de uitare”, Revista Anesthesiology, 1998;

Robicsek F, Littmann L: „Primul caz raportat de masaj extern al inimii”, Revista de Cardiologie 1983; Eisenmenger R: Ein Apparat zur kunstlichen Atmung. Wien Med Wochenschr 1903;

Koetter KP, Maleck WH, Petroianu GA, Ghisoiu S: „Eisenmengers biomotor-predecesor al resuscitării cardiopulmonare active-compresie-decompresie”, Proceedings of the 4th International Symposium on History of Anesthesia. Editat de Schulte am Esch J, Goerig M. Lubeck, Drager, 1998;

Eisenmenger R: Die Bedeutung der Saug- und Druckmassage des Bauches. Zeitschrift fur fizikalische und diatetische Therapie 1911;

Eisenmenger R: Tierversuche mit dem Apparat zur Erzielung kunstlicher Atmung, Biomotor. Wien Klin Wochenschr 1929;

Eisenmenger R: Analiză și erfolgie a activității Atmung mittels Biomotor. Ther Ggw 1942.

Adam Buda

Ornitolog pasionat din Țara Hațegului.

S-a născut la 13 septembrie 1840, în satul Ruşi, lângă Haţeg, provenind din vechea familie nobiliară Buda, ai cărei membri primiseră din 1326 atributul de „Galați”, iar din 1621 titlul de „Ilia” . Tatăl său, Alexius Buda, proprietar în Ruși, se ocupa încă din anul 1842 de studii ornitologice, fiind prieten cu naturaliștii Karl Wagner și Wilhelm Sutter din Deva, precum și cu profesorul de științe naturale de la colegiul din Aiud, Nicolaus Zeyk. Ca urmare a muncii sale pasionate, Alexiu Buda își alcătuiește o colecție din 214 păsări împăiate din 157 de specii. Din nefericire, în timpul luptelor care s-au dus în zonă la 1848, multe dintre exemplarele colecție s-au degradat, ceea ce a mai rămas din ele fiind donate Colegiului Bethlen din Aiud. După 1851, fiii Carol și mai ales Adam, continuă munca tatălui lor întemeind o mare colecție ornitologică.

Deprinde scrisul și cititul în casa tatălui său, apoi urmează cursurile Colegiului Reformat din Orăştie şi ale celui Evanghelic din Sebeş. După terminarea studiilor, el vine în casa tatălui său din Bretea Română pentru a-l ajuta în gospodărie. Cercetător pasionat al științelor naturii, adună o importantă colecție de insecte, care a fost dăruită prietenului său, Dionise Kenderessy, pentru ca mai târziu să intre în patrimoniul Muzeului de Științe Naturale din București.

După moartea tatălui său în 1860, naturalistul se stabilește la Reia, unde își construiește o casă în care își adăpostește colecțiile. Aici cumpără terenuri de la vecini, plantând o mare livadă cu pomi fructiferi, în care avea 360 soiuri de meri, 250 soiuri de peri, 70 soiuri

de pruni, 20 soiuri de vișini și cireși. Ca urmare a muncii sale neobosite a adunat frumoase colecții de insecte, păsări, roci, cu care a participat la expoziția Congresului internațional de ornitologie și expoziția „mileniului” de la Budapesta.

În anul 1874 vin la moșia sa din Reia ornitologii englezi Charles Danford și Alexander Havie-Brown, care studiază aici 13 ani. Ca urmare a muncii lor, ei publică în Anglia lucrarea „The Birds of Transylvania”.

Pentru a-și mări colecția ornitologică, naturalistul pleacă în 1912 în nordul Europei, unde vizitează fiordurile din Norvegia, capul nordic al Europei (Nordkap), apoi insulele Spitzbergen. Călător pasionat, vizitează Italia, Grecia, Egiptul, Palestina.

În timpul Primului Război Mondial, în anul 1916, la intrarea României în război, la apropierea trupelor române de Valea Hațegului, Budai Adam este nevoit să plece, lăsându-și colecțiile la voia întâmplării. Datorită faptului că ofițerii trupelor care au trecut prin Reia erau oameni culți, la revenirea sa aici în anul 1918, el găsește colecția sa naturală intactă. La izbucnirea frământărilor legate de prăbușirea imperiului, în noiembrie 1918, Buda Adam pune colecția sa sub protecția Consiliului Național Român din Hațeg. Apoi solicită ca aceasta să fie cumpărată de „Astra” pentru ca să intre în patrimoniul muzeului central al acestei organizații din Sibiu.

Din partea Consiliului Dirigent Român, colecțiile din Reia sunt cercetate de prof. Sabin Oprean, care constată: „pe lângă o mică secție de etnografie cu piese din județul Hunedoara, 923 monede vechi, 500 de păsări împăiate, 14000 fluturi și insecte, 24 animale umplute și reptile în spirt, 1250 cranii și alte oase de animale, 2000 scoici și felurite petrefacte. Total subsecția zoologică 17774 obiecte Subsecția mineralogică 1250 diferite minerale și un meteor”. Se adăugau piese de mobilier, biblioteca cu 14000 volume și diferite instrumente de studiu și preparare.

Din corespondența purtată de av. Armand Teodosie și a protopopului Cornel Popescu din Hațeg, vicepreședinte al Despărțământului „Astra” Hațeg, rezulta că fusese aprobată cumpărarea colecției de asociație cu prețul a 25000 de coroane. Restul de 25000 de coroane era folosit pentru constituirea unui fond al

asociației purtând numele lui Buda Adam. Piesele din colecție aflate în duplicat și 10000 de coroane erau destinate Școlii Civile de Băieți Haţeg, căci cea mai mare parte din exponatele colecției făceau parte din „tezaurul natural al Țării Hațegului". Cu ajutorul armatei, Ioan Baciu, custodele muzeului central „Astra" din Sibiu, împreună cu prof. Traian Vuia, transportă colecțiile la muzeul din Sibiu. Aici, timp de treizeci de ani, colecția s-a resimțit datorită condițiilor de expunere și depozitare. După desființarea „Astrei" prin decretul din 1950, colecțiile au intrat în patrimoniul Muzeului de Științele Naturii din Sibiu.

La 31 mai 1920, ca şi cum ar fi considerat că şi-a îndeplinit misiunea în această lume, se stinge din viaţă, la 80 de ani.

Lucrări publicate:

Herbstbachtungen aus dem Hatszegerthale. în: Ornith Jahrbuch, Halle, tom. 2,1891;

Egy emlekezetes nap az idei madăr vonulăsbol. - în: Vadâsz Lapok. - Budapesta, tom. 13, 1892;

Ritka Mcidâi'vendegek Hunycidmegyeben. în: Termeszettudamâny kdzlemenyek. Budapesta, tom. 24, 1892;

Ein interessantes Bild aus dem Vogel zage von Jahre. - în: Aquila. - Budapesta, tom.ll, 1894;

Das nirten von Cerclmeis vespertinus. - în: Aquila. - Budapesta, tom. 13,1904;

A saskely pusztidâsa a Reţyezât begysebe. în: Vadăsz lapok. - Budapesta, tom. 17,1909, p.184.

Referinţe:

Cornel A. Popescu, „Colecția de ornitologie Adam Buda la Muzeul de Istorie Naturală din Sibiu", în „Analele Banatului - Serie nouă- Ştiinţele naturii", editura Mirton, Timişoara 2002;

Maria Razba „Țara Hațegului 750 (1247-1997), Haţeg, 1998;

Cornel Popescu: "Un secol şi jumătate de preparare, conservare şi restaurare la muzeul de istorie naturală din Sibiu", „Sargetia Acta Musei Devensis", nr XXX, 2001-2002 Deva.

Ion I Lapedatu



Economist și om politic român, director al băncii Ardeleana din Orăștie, ministru de finanțe al României și guvernator al Băncii Naționale a României, membru de onoare al Academiei Române.

S-a născut la 14 septembrie 1876 în Cernatu-Săcele județul Brașov. Gemenii Lapedatu provin dintr-o ilustră familie transilvăneană. Ion și Alexandru Lapedatu au fost fii lui Ioan Alexandru Lapedatu, doctor al Universității din Bruxelles, poet, prozator și jurnalist român transilvănean și profesor de limbi clasice la Gimnaziul Superior Greco-ortodox Român din Brașov (azi, Colegiul Național „Andrei Șaguna"). Ioan Lapedatu a publicat primele versuri în revista „Aurora Română" din Pesta şi „Familia" lui Iosif Vulcan, la Oradea. Prin 1864, împreună cu alţi colegi, a fondat un „Club de lectură şi teatru", vreme în care Lapedatu l-a cunoscut şi s-a împrietenit cu Eminescu. În toamna lui 1866, Lapedatu l-a găzduit pe poet, împreună hoinărind prin împrejurimile Sibiului, s-a stins din viață când gemenii lui abia împliniseră doi ani. Misiunea lui de cărturar a fost continuată de fiii săi.

Ion Lapedatu i-a început studiile în comuna natală, le-a continuat la Brașov și Iași, și din nou la Brașov, unde absolvă cursurile Școlii comerciale superioare (1898). S-a înscris la Universitatea din Budapesta, urmând în același timp și cursurile de pregătire ale profesorilor pentru școli comerciale superioare, obținând diploma în 1904. În timpul studiilor superioare universitare a fost ales președinte al Societății „Petru Maior" a studenților români din Budapesta, și s-a aflat printre fondatorii Revistei „Luceafărul" (1902).

A fost preşedinte al Societăţii studenţilor români „Petru Maior" din capitala ungară, şi s-a aflat printre iniţiatorii Revistei „Luceafărul". După terminarea studiilor, a fost numit secretar doi şi apoi secretar al Astrei.

În 1906 a devenit director al Băncii „Ardeleana" din Orăştie, iar ulterior, al Băncii „Albina" din Sibiu.

La Sibiu a înfiinţat prima societate românească de asigurare, şi a fost redactor responsabil al „Revistei economice", în paginile căreia a publicat numeroase studii de pionierat pe probleme economico-financiare.

În 1906 s-a căsătorit cu Venturia Papp.

A participat la Marea Adunare Naţională de la Alba-Iulia din 1 Decembrie 1918, şi i s-a încredinţat funcţia de secretar al Resortului Financiar din cadrul Consiliului Dirigent al Transilvaniei.

A participat ca expert în cadrul delegaţiei române la tratativele din anii 1919-1921.

În ianuarie 1921 a fost numit preşedinte al Comisiei Române din Budapesta, însărcinat cu rezolvarea problemelor economico-financiare dintre România şi Ungaria, îndeplinind importante misiuni din cadrul Comisiunii de Reparaţii de la Paris printre care a fost contribuția ca expert la definitivarea problemei Fundaţiei Emanoil Gojdu

La 1 ianuarie 1922 a fost numit titular al Catedrei de finanţe publice şi private de la Academia de Înalte Studii Comerciale şi Industriale din Cluj.

A fost deputat iar în perioada 30 martie 1926 - 19 martie 1927 a fost ministru de Finanţe. În martie 1928 a fost ales director al Băncii Naţionale a României, ulterior viceguvernator si, în perioada 30.09.1944-14.03.1945, guvernator. Mandatul sau la conducerea B.N.R. poate fi caracterizat prin: Continuarea susţinerii efortului de război al ţării; Îndeplinirea obligaţiilor rezultate din Convenţia de armistiţiu; Realizarea unificării monetare, prin retragerea din circulaţie a banilor de război emişi de armata sovietică; Creşterea circulaţiei monetare şi devalorizarea accentuată a leului- moment neelucidat din biografia sa. În 30 septembrie 1944 a fost numit guvernator al Băncii Naţionale a României, îndeplinind această funcţie până în data de 14 martie 1945.

Pentru meritele sale pe tărâm ştiinţific, la 25 mai 1936, Academia Română l-a ales membru de onoare.

După 1950, regimul comunist l-a eliminat din viaţa publică. Izolat şi rămas fără mijloace de existenţă, cel care s-a zbătut pentru unitatea românilor s-a stins la 24 martie 1951, în Braşov.

Alexandru Lapedatu, fratele geamăn a lui Ion a însoţit tezaurul.

În august 1917, Alexandru Lapedatu a avut o misiune extrem de importantă: supravegherea celui de al doilea transport cu tezaurul românesc în drumul către Moscova. Pe atunci, era comisar al Comisiei Monumentelor Istorice. „Trenul băncilor" transporta obiectele din patromoniul Cultelor. Lapedatu a stat în Rusia din august 1917 pînă în 5 ianuarie 1918, timp în care a ţinut un jurnal. „6 august 1917. Am ajuns la Kremlin unde am depus lăzile într-o sală mică şi umedă". „9 au- gust 1917. În subsolul acestei case avem 48 de lăzi, deasupra 26, iar la Kremlin 99". „23 august 1917. Azi noapte am început mutarea lăzilor de la Kremlin la Casa de Lombard. Am dus, în 11 camioane, cam jumă- tate din ele, cele mai multe ale Mi- nisterului de Externe şi Interne, puţine ale noastre (Ministerul Culte- lor) şi ale Domeniilor".

Sala din Kremlin

„6 august 1917. La ora trei am ajuns la Kremlin, unde am depus lăzile într-o sală mică şi umedă, sală care a fost acceptată, negreşit, fără să fi fost văzută". „9 august 1917. Ocupaţi cu aranjamentul de la Casa de Depuneri, pe care l-am terminat. În subsolul acestei case avem 48 de lăzi, deasupra 26, iar la Kremlin 99".

„23 august 1917. Azi noapte am început mutarea lăzilor de la Kremlin la Casa de Lombard. Am dus, în 11 camioane, cam jumătate din ele, cele mai multe ale Ministerului de Externe şi Interne, puţine ale noastre (ale Ministerului Cultelor – n.r.) şi ale Domeniilor", scrie Lapedatu, în jurnal.

Alexandru Lapedatu a fost ministru în patru guverne.

Alexandru a primit primele noţiuni şcolare în satul Glîmboaca-Sibiu, satul bunicilor din partea tatălui. Gimnaziul l-a absolvit la Săcele, apoi a urmat liceul la Braşov şi Iaşi.

După doi ani de studii, a renunţat la medicină pentru Facultatea de Litere şi Filosofie din Bucureşti. Şi-a luat licenţa în istorie şi geografie cu „Magna cum laude".

A predat la Liceul Sf. Sava din București. Din 1903, a lucrat pentru cinci ani, la Biblioteca Academiei Române. La 1 aprilie 1904, a fost ales secretar al Comisiei Monumentelor Istorice. A fost şi secretar al Comisiei Istorice a României din 1909.

A fost şi delegat la Conferinţa de pace de la Paris (1919).

S-a numărat printre fondatorii Universităţii din Cluj, unde a predat

istoria medievală.

A publicat peste 450 de lucrări istorice.

A fost membru al Academiei Române din 1918. Devenind președintele Academiei Române în 1935.

Cenzura năprasnică a venit după cel de-al doilea război mondial, mai vizibil în 1948, când Academia a fost drastic abătută de la rosturile sale istorice, și când, prin Decret al Prezidiului Republicii Populare Române, 113 membri ai înaltului for, adică două treimi (26 titulari, 58 corespondenți și 29 de onoare) erau îndepărtați. Din rândul celor 113 membri îndepărtați și prigoniți, aproape o treime erau de peste munți (transilvăneni, bănățeni, crișeni, maramureșeni) sau adoptați în Transilvania (mai ales la Universitatea din Cluj).

Lapedatu a avut realizări remarcabile şi ca ministru al cultelor şi artelor (1923-1926; 1927-1928; 1934), şi ca preşedinte al Senatului în 1936. A susţinut ideea înfiinţării Patriarhiei Române ca act de prestigiu pentru Biserică şi pentru statul român.

S-a căsătorit în 1911 cu Victoria Pană şi au avut o fiică, Ana.

A fost arestat ca „demnitar burghez" în 1950 şi închis la Sighet.

A murit în celulă, la 30 august 1950, intoxicat cu substanța folosită la dezinfecţie.

Referințe:

Bornemisa, Sebastian - „Almanahul scriitorilor dela noi" - Editura „Librăriei Naționale" Sebastian Bornemisa, Orăștie, 1911;

Iliescu, Ion; Istrate, Tiberiu - „Orăștie - 750 de ani", Volum editat de „Casa Județeană a Corpului Didactic");

Opriș, Ioan - „Ultimele însemnări" - În „Magazin istoric" (Serie nouă), Nr. 2(455), feb. 2005; „Magazin istoric" (Serie nouă), An XXXIX , Nr. 7 (460), iulie 2005;

Roșca, Nuțu (prof. dr.) - „Închisoarea elitei românești" (Compendiu) - Sighetu Marmației, 2006;

Dan, Petre - „Asociații, Cluburi, Ligi, Societăți" (Dicționar cronologic) - Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983;

https://www.memorialsighet.ro/carti/alexandru-lapedatu-amintiri-2/;

https://www.memorialsighet.ro/carti/ultimele-insemnari/.

Ion Apostol

Preot, sociolog, dirijor de cor.

S-a născut la data de 15 septembrie 1911 în satul Dragoslavele, judeţul Argeş, din părinţii Ileana şi Ion Apostol. A urmat studiile secundare la Seminarul „Veniamin Costache" din Iaşi, unde a fost premiat în toţi cei opt ani de studii. Apoi, a urmat cursurile Facultăţii de Teologie din Bucureşti, unde a fost şef de promoţie, obţinând la examenul de licenţă calificativul „cum laudae" . Fiind pasionat sociologie, a urmat cursurile Facultăţii de Filosofie, secţia Sociologie, iar mai târziu, şcoala de cadre organizată de Serviciul Social în localitatea Petriş, jud Arad, fiind mai târziu autorul unor valoroase de studii de sociologie .

Din anul 1938 şi-a început activitatea, sub conducerea profesorului Dimitrie Guşti, în cadrul Fundaţiei Culturale Regale. Ion Apostol a activat în echipele studenţeşti care, sub conducerea unor mari personalităţi ale vremii, cutreierau ţara pentru ridicarea culturală şi economică a satului românesc. în aceste condiţii, Ion Apostol a cunoscut-o pe viitoarea sa soţie, Veturia Ghigu din Orăştie, profesor de istorie .

Simţindu-se atras şi de învăţământ, Ion Apostol a urmat cursurile Seminarului Pedagogic Universitar „Titu Maiorescu" din Bucureşti specializarea teologie-limba română . A fost numit profesor la Liceul „Marele Voievod Mihai” din Bucureşti, de unde, în 1946, s-a transferat la cerere, la Gimnaziul unic din Rucăr, la numai cinci kilometri de satul natal, unde a rămas până în 1948. La 15 mai 1948 a fost arestat şi purtat prin mai multe închisori, fiind eliberat numai în 1955, când s-a întors la soţia şi copii săi, care locuiau în Rucăr. A publicat foarte multe studii sociologice, teologice şi muzicale cu valoare documentară, precum şi studii despre obiceiurile şi datinile strămoşeşti ale românilor din Ucraina .

Ion Apostol a fost un activ colaborator al gazetei „Telegraful român" de la Sibiu, în care a publicat articole despre suferinţele îndurate în anii grei de detenţie din închisorile de la Aiud, Ocnele

Mari, Pitești sau de la Canalul Dunăre-Marea Neagră.

Printre articolele publicate se regăsesc şi unele despre poeţi Vasile Voiculescu şi Nechifor Crainic, Ion Apostol având o frumoasă colaborare cu aceştia.

O parte însemnată a activităţii lui Ion Apostol, de după eliberare din detenţie s-a desfăşurat la Orăştie, locul unde soţia sa avea casa părintească. Aici a desfășurat munci neconforme cu pregătirea sa, uneori umilitoare, deşi era sociolog şi teolog.

Mai aproape de pensionare a lucrat ca şi revizor contabil la Episcopia Aradului şi Hunedoarei Mutându-se la Orăştie, alături de familie, Ion Apostol a activat mai întâi în Corul Catedralei şi apoi la Corul Casei de Cultură din Orăştie sub bagheta prof. Ioan Popa.

Astfel, după 1970, discutăm deja despre un cor bisericesc mixt, pe patru voci, cu o maturitate muzicală şi misionară, fapt confirmat prin organizarea multor excursii şi pelerinaje. La 1 octombrie 1971, este organizată o excursie la Sâmbăta de Sus, corul fiind însoţit de preotul Zaharia Radu. Corul participă şi dă răspunsurile liturgice la mănăstirea Hurezu, la 8 septembrie 1973, la sfinţirea bisericii din satul Căstău, la data de 3 noiembrie 1974. în august 1975 a fost organizată o excursie în Maramureş, iar în perioada 22-25 august 1976, a fost organizat un pelerinaj la mănăstirile din Nordul Moldovei. La cerința coriştilor, în perioada 21-23 aprilie 1977, se porneşte într-un un nou pelerinaj la mănăstirile din nordul Moldovei. Cu această ocazie, corul a dat răspunsurile la Sfânta Liturghie la mănăstirile Suzana şi Zamfira. în 1978, la data de 3 iulie, a fost organizat un pelerinaj la mănăstirea Râmeţ, jud. Alba. Corul dirijat de Ion Apostol a dat răspunsurile la Sfânta Liturghie. în acelaşi an, la data de 1 septembrie, corul a dat răspunsurile la Sfânta Liturghie la mănăstirea Prislop (jud. Hunedoara).

La data de 2 decembrie 1979, corul „Armonia" sub îndrumarea lui Ion Apostol, a dat răspunsurile la Sfânta Liturghie şi a oferit un scurt concert de colinde la catedrala „Sf. Ierarh Nicolae" din Deva. În 1980 pleacă din Orăştie, însă în 1981 revine aici şi dirijează aproape un an corul catedralei. Corul „Armonia" a fost atât de legat de dirijorul său, Ion Apostol, încât, membrii săi au participat la Dragoslavele, la ceremonia înmormântării soţiei sale, Veturia, la data de 1 octombrie

1986. În anul 1992, a fost hirotonit preot misionar în cadrul arhiepiscopiei Argeşului şi Muscelului. Preafericitul Patriarh Teoctist, în semn de apreciere pentru activitatea sa deosebită, a dorit să-i încrediinţeze egumenatul unei mănăstiri, iar mai pe urmă i-a propus să devină îndrumător al preoţilor militari. Ion Apostol, fire modestă, a preferat să rămână doar simplu preot misionar.

A murit în anul 1995.

Referință:

Ioan Marius Popa, „Activitatea corală bisericească în contextul vieții culturale din Orăștie”, teză de doctorat.

Eugen Chirilă



Istoric, numismat, arheolog.

S-a născut la 15 Septembrie 1921 în Hațeg fiind al doilea fiu la învățătorului Simion Chirilă (din Hă- pria, jud. Alba) și al Susanei. A urmat școala primară în Hațeg, iar gimnaziul și liceul la Orăștie, unde și-a luat și bacalaureatul în primăvara anului 1939.

Colegii de liceu își amintesc de dânsul ca de un elev tăcut, liniștit, foarte aplecat spre studiul istoriei și al limbilor clasice. Chiar și în pauze el se plimba cu cartea de latină în mână recitind.”

A urmat școli de ofițeri în rezervă pentru aviație la București îndeplinindu-și apoi serviciul militar în Flotila II Informații de la Someșeni-Cluj.

A început studiile la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității de la Cluj în toamna anului 1940, când aceasta se afla refugiată la Sibiu. Şi-a încheiat studiile în anul 1944. între timp a participat și la războiul din răsărit cu unitatea sa, în calitate de ofițer-pilot pe avioane de bombardament. După „întoarcerea armelor“ împotriva Germaniei fasciste, în toamna anului 1944, a fost demobilizat.

În anul 1945, la 7 Martie, a fost angajat ca bibliotecar la Institutul de Studii Clasice din Cluj. Apoi a fost preparator la cursul de limbă și literatură elenistică al profesorului Stefan Bezdechi. în anul 1948 a fost

promovat asistent. În anul 1948 a avut Ioc „reforma învățământului care a însemnat de fapt distrugerea instituțiilor naționale de învățământ, dispariția pentru 10 ani, a tuturor revistelor de istorie, lichidarea învățământului superior în domeniul studiilor clasice”.

La data de 1 Ianuarie 1949 Eugen Chirilă a devenit cercetător la nou înființatul Institut de Istorie al Academiei R.P.R. Abia în anul 1966 a fost promovat ca cercetător III (principal). Din momentul desființării Institutului de Studii Clasice (1948) a fost nevoit să renunțe.

S-a stabilit la Cluj, locuind foarte mulți ani chiar în interiorul Institutului de Studii Clasice.

Începând din anul 1960, a inițiat cercetări extinse de numismatică romană.

A publicat în serie câteva tezaure de monede și a lansat sistemul publicării anuale a „descoperirilor monetare antice din Transilvania“. De ademenea a început publicarea sistematică a tezaurelor de epocă dacică. Numeroasele publicații de tezaure monetare de epocă dacică continuate până la sfârșitul vieții l-au impus ca pe o personalitate deosebită a cercetării numismatice „preclasice“ din Europa.

Începând din anul 1964 s-a aplecat și spre cercetarea tezaurelor feudale din Transilvania, lansând în acest domeniu un adevărat program de cercetare. Tezaurele feudale publicate izolat sau în volume, precizarea unor „criterii14 ale circulației monetare din Transilvania au produs un reviriment, atrăgând un număr mare de muzeografi la cercetarea acestui domeniu. Contribuția lui Eugen Chirilă la cercetarea istorici economice a evului mediu transilvan este deosebit de mare. Nu numai că a pus în circulație un material documentar „uitat", nu numai că a creat o adevărată școală prin sistemul lui personal de colaborare, dar a creat și a impus o metodă de lucru, general valabilă, 'un sistem de publicare monografică a tezaurelor.

Numeroase au fost articolele sale pentru popularizarea istoriei Patriei, pentru popularizarea arheologiei românești, pentru explicarea unor probleme istorice. Publicate în diverse gazete din Cluj sau orașe din Transilvania (Bistrița, Zalău, Lugoj, Reșița) articolele sale au avut un rol deosebit pentru ridicarea nivelului de cunoștințe istorice ale oamenilor simpli.

Numeroase au fost și participările sale la sesiunile de comunicări anuale ale Academiei sau ale marilor muzee (Cluj, Constantă, Alba Iulia) sau ocazionale, organizate fie de instituții centrale de știință, fie de diferitele muzee provinciale. Cererile sale de a i se permite plecarea la congrese internaționale nu au avut însă nici un ecou, au rămas nerezolvate. A participat doar în tara la cel de al IX-lea Congres internațional de Studii asupra Frontierelor Romane (Mamaia, 1972) și la Congresul Mondial de Istorie (București, 1980), unde a prezentat rapoarte.

Ca urmare a activității sale prodigioase pe plan numismatic a fost cooptat în anul 1970 ca membru al Asociației Americane de Numismatică (American Numismatic Society).

În anul 1968, lucrând la expoziția românească pentru străinătate „Iliri și Daci" a făcut deplasarea la Belgrad însoțind expoziția, pentru al cărei catalog a întocmit capitolul privind circulația monetară în timpul Daciei libere.

A fost un om bun, extrem de cinstit, cu o ținută sobră, demnă de urmat. Era de o modestie rară, care aproape îl ducea la autoexcludere din viața socială. Preocuparea sa principală, care-i ocupa tot timpul era aceea de a se perfecționa. În acest scop a învățat singur, pe lângă limbile clasice sau moderne asimilate în școală (latina, greaca și franceza), o serie de limbi de mare circulație ca germana, engleza, spaniola, italiana. Într-o vreme studia serios latina medievală pe care o preda chiar, în cadrul „sindical", tinerilor cercetători de la Institut și Muzeu. În toate aceste limbi se exprima fără greșeală.

Nu a acceptat nici un compromis moral sau politic. A refuzat să se înregimenteze politic și a avut o atitudine refractară la intervențiile ideologice marxiste în istorie, în conducerea și organizarea ei. Drept urmare a fost marginalizat de sistem, nebucurându-se nici de avansările firești, nici de trimiteri oficiale în străinătate, nici de alte avantaje.

Pentru cei mai mulți dintre cercetătorii tineri de la Institutul de Istorie și Arheologie din Cluj-Napoca, pentru mulțimea de colaboratori dintre muzeografii transilvani Eugen Chirilă a fost un adevărat profesor, un dascăl. De la dânsul se învăța în chip permanent. Respectul acordat muncii, corectitudinea în colaborare și respectul

acordat colaboratorilor nu numai că i-au adus numeroase colaborări, dar au impulsionat numeroși muzeografi și cercetători să abordeze anumite domenii ale cercetării istorice sau numismatice. Tocmai de aceea numărul colaboratorilor săi a fost mare, număr care s-a păstrat ridicat în chip permanent. Din toate1 aceste motive recunoștința celor mai mulţi dintre ei a fost și va fi perenă.

Se poate spune, fără teama de a greși, că cercetarea istorică românească a suferit o grea pierdere, căci Eugen Chirilă a fost și rămâne cel mai ilustru reprezentant al științei numismatice din Transilvania.

A fost pensionat în anul 1983, dar a continuat să muncească atât ca arheolog de teren, cât și ca istoric și numismat. În data de 5 Aprilie 1991 a decedat în urma unei scurte, dar foarte grele suferințe, determinate de un cancer al ficatului.

Lucrări publicate:

Tezaurul Feudal de la Gurba, 1968 (în colab.);

Tezaurul monetar de la Căprioru, Târgovişte, 1969 (în colab.);

Ein dakischer Münzhort von Nordwestsiebenbürgen. - Cluj, 1970;

Tezaure monetare din nordul Transilvaniei, sec. XVI-XVIII. - Cluj,1970;

Tezaure şi descoperiri monetare din colecţia Muzeului judeţean Maramureş. Baia Mare, 1971;

Der Münzhort von Şilindia. - Oradea, 1972;

Das Römerlager von Buciumi. - Cluj, 1972;

Münzen aus der Sammlung des Museums der Stadt Sighişoara. Sibiu, 1972;

Drei Münzhorte des 4, Jhs. aus dem Banat. Timişoara, 1974:

Der Münzhort von Mihai Viteazul. - În: Anuarul Institutului de Istorie din Cluj. 18, 1975;

Descoperiri monetare antice în Transilvania. - În: Studii şi Cercetări de Antropologie, nr.19, 1975;

Repertoriul arheologic al judeţului Cluj, 1992 (în colab.).

Referinţe:

„Clujeni ai secolului 20. Dicţionar esenţial" ed. Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca:, 2000;

„Enciclopedia istoriografiei româneşti", Editura Ştiinţifică şi

Enciclopedică, Bucureşti, 1978;

N. Gudea, „Eugen Chlrilă — istoriistf, numismatul, profesorul", www.muzeuzalau.ro / www.cimec.ro.

Ioan Dan Enyedi



Arhitect.

S-a născut la 15 septembrie 1947 și a copilărit în „Zăvoiul" Orăștiei, studiile primare le face în localitate fiind absolvent al Liceului «Aurel Vlaicu» Orăștie, promoția 1965. În timpul studiilor la liceu pune în scenă, sub îndrumarea profesorului Ioan Dumitru, o scenetă după un colaj de poezii de Mihai Eminescu.

Între 1965 -1967 urmează cursurile Institutului Politehnic „Traian Vuia" Timișoara, Facultatea de Mecanica, Secția Tehnologia Construcțiilor de Mașini. La care renunță în favoarea proiectării, devenind tehnician proiectant, în 1969 după ce termină studiile la școala tehnică postliceală la Grupul școlar «Electromotor» din Timișoara.

Devine conductor arhitect în 1975 cu specializarea „Proiectare arhitectură generală și urbanism" după finalizarea studiilor la Institutul Politehnic „Traian Vuia" Timișoara, Facultatea de construcții, secția de arhitectură și urbanism.

Între 1990 – 1993 își completează studiile (an IV, an V, an VI) în proiectare arhitectură generală și urbanism Universitatea Tehnica Timișoara, Facultatea de construcții, Secția de arhitectură și urbanism luând Diploma de arhitect.

În perioada 1975 - 1993 a fost angajat la Institutul de Proiectări Hunedoara – Deva (IPH Deva) fiind conductor arhitect proiectant, șef de proiect sau colaborator la proiecte mai ample în cadrul atelierului de Arhitectură, elaborând partiturilor de arhitectură şi șefia de proiect la:

- Ansambluri de locuințe în localitățile Deva, Hunedoara, Petroșani, Brad, Orăștie, Simeria, Hațeg, Geoagiu, zona Văii Jiului;

- Stadionul „JIUL" Petroșani;

-Popicăria pentru competiții internaționale „Metalurgistul"

Hunedoara ;

- Modernizare sediul Parchetului județean Hunedoara - Deva ;
- Complex de recuperare medicală în localitatea Cîmpu lui Neag ;
- Modernizare Sediu Parchet Petroșani;
- Restaurare biserică ortodoxă Bampotoc ;
- Studiu de amenajare pentru toate piețele agroalimentare din județul Hunedoara:
- Complex Comercial „FAGU" Orăştie, Studii de urbanism şi sistematizare;
- Proiecte de urbanism: D.S., P.U.D., P.U.G., etc. pentru diferite localitățile din judeţ.

Între 1994 – 2005 a fost angajatul Institutului de Proiectări Hunedoara – Deva (S.C. IPH Deva), fiind arhitect proiectant, șef de proiect, șef de colectiv, șef al atelierului de arhitectura, elaborând partiturile de arhitectură și șefia de proiect la:

- Sediul Romtelecom Arad (extindere);
- Baza sportivă - dotări și Hotel pentru Romtelecom Arad;
- Clinica veterinară Deva (Laborator pilot în colaborare cu PHARE);
- Sediul sucursalei județene B.C.R. din Deva, Simeria, Hațeg, Orăștie;
- Șef de proiect complex „Palat Administrativ" al județului Hunedoara;
- Studii de urbanism pentru localități și zone agrement din județul Hunedoara;
- Amenajări de spații comerciale;
- Biserica Ortodoxă din satul Sânpetru, comuna Sântămăria – Orlea.

Colaborări :

- sediul D.S.V. Deva (inclusiv urmărirea execuției);
- sediul Poliției municipiului Deva (inclusiv urmărirea execuției).

După 1990 până în anul 2003 trecea la activitate independenta de proiectare de arhitectură și urbanism

Apoi din anul 2003 să fie acționar unic la S.C. Detail Design S.R.L. din Deva, fiind elaborator și șef de proiect pentru:

- Biserica Ortodoxă Câmpu lui Neag și Biserica Ortodoxa sat Sânpetru (Hațeg);
- Documentații pentru amplasări biserici ortodoxe în municipiul

Deva, Schitul Ardeu;

- consultanță pentru schitul Păltiniș (Sibiu)
- Fabricile de încălțăminte „RIEKER” Lugoj;
- Sediul Direcției județene ORSA Deva;
- Benzinării : SHELL Deva (actual MOLL), WEST – OIL Orăștie, Petroșani, LUKOIL Hațeg, Făget (jud. Timiș), Oravița (jud. Caras-Severin), Orăștie;
- Modernizări, amenajări si extinderi complexe comerciale: (supermarket-uri) „Ulpia” din Deva, „Jiul” din Petroșani și „Nera” Reșița;
- Amenajări magazine : Dialog (Mobifon), Karina, Cristina Stil etc.;
- Amenajări, extinderi si proiectare spatii industriale si de birouri la CASIAL Deva (Chișcădaga)
- Complex Comercial „Caravanele” – Orăștie, Complex Comercial „FAGU” Orăștie;
- Baza sportivă cu terenuri acoperite la Deva și Cristur;
- Unitate de producție pt. Sc Pălării Cristina – Deva;
- Sediul agenției RAIFFEISEN BANK - Orăștie;
- Sediul Institutului Internațional „MULTIMEDIA”- Deva;
- Sediul Agenției IMOBEUROBUSSINES - Deva;
- Sedii de firme pentru : SC ECO INVEST, SC QUASAR SA, SC ELECTRIC GRUP SRL, SC EROSTAR SRL, SC DOIMAR SRL, SC EMMA COM SRL, SC SIMAL EXIM SRL etc.;
- Sediu firma și locuințe de serviciu pt. SC MOBLINE SRL;
- Cartier de vile str. Pietroasa Deva, Cartier locuințe cuplate str. Sadoveanu-Deva;
- Pensiune agroturistică stațiunea balneoclimaterică - Vața de Jos (Muzicas);
- Unitate de cazare și alimentație publica BRUSSELES - Deva (Siegel);
- Motel turistic pentru SC IMOBEUROBUSSINES – Deva;

Modernizări și refuncționalizări la Hotel DIANA - Geoagiu Băi;

- Modernizare, extindere și refuncționalizări Cămin Cultural - Râu de Mori;

Documentația de urbanism și proiectul de execuție pentru construire și dotare hala pentru producție echipamente electrice destinate tehnologiilor verzi la Baru-Mare;

Documentații de urbanism (PUG, PUZ, PUD) și proiecte de

execuție pentru investiții în stațiunile montane Râușor, Râul-Mare Retezat, Săcărâmb, Geoagiu-Băi, Bobâlna, Petros din județul Hunedoara;

- Fabrica de ochelari FILTROPTIK
- Locuințe (vile, case de vacanta, apartamente) în localități din:
  - județul Cluj (Huedin, Băișoara);
  - județul Arad (Arad);
  - județul Timiș (Timișoara, Lugoj, Făget)
- Blocuri de locuințe colective (S+P+4; S+P+8+PH;) pentru SC H10 INVEST, cca. 350 de locuințe individuale în toate localitățile si zonele turistice ale județului Hunedoara;
- Studii de urbanism (PUD, PUZ, PUG) pentru localități din județul Hunedoara;
- Colaborare elaborare proiect (toate fazele) pentru fabrica de piese auto a societății franceze „DUMONT" in localitatea Orăștie, etc.

Referință:

Biografia personalității prezentate.

Silviu Moldovan



Avocat, publicist, doctor în drept, ministru.

S-a născut la 17 septembrie 1862, în comuna Băiţa, judeţul Hunedoara, fiu al preotului Gheorghe Moldovan şi al Anastasiei Petco. A urmat şcoala primară în comuna natală, apoi liceul la Sibiu, terminând primul din promoţia sa (1880). Şi-a continuat studiile la Universitatea din Budapesta, unde şi-a luat doctoratul în drept, la 1 septembrie 1884, cu teza „Statutul juridic al proprietăților funciare în Comitatele Zarand şi Hunedoara, după revoluţia de la 1848-1849".

După absolvirea studiilor universitare, s-a stabilit la Arad, efectuând practica avocăţească. La 2 ianuarie 1886, a fost admis în Baroul Arad, devenind în curând unul dintre cei mai cunoscuţi avocaţi.

A desfăşurat o bogată activitate culturală. A fost redactor

responsabil al „Revistei Orăştiei”; membru al „Societăţii de lectură” din Orăştie, al „Reuniunii Române de Economie”.

Până la 1 decembrie 1918, a fost un membru marcant al conducerii Despărţământului Arad al Astrei, de a căror probleme juridice s-a ocupat permanent. A fost membru al Partidul Naţional Român.

A făcut parte din delegaţia care a dus Memorandumul la Viena, reprezentând, împreună cu Teodor Pop, alegătorii din Ţara Zarandului. A fost unul din avocaţii apărării în procesul intentat memorandiştilor.

Face parte din consiliul directorial al „Institutului de credit şl de economii soc. pe acţii Ardeleana” din Orăștie.

La 1 Decembrie 1918, s-a aflat între delegaţii care au hotărât Unirea Transilvaniei cu România. Între 1919-1924, a fost prim-preşedinte la Tribunalul Arad, funcţie pe care a deţinut-o până s-a pensionat. După pensionare, s-a reîntors în barou, fiind ales decanul acestuia o lungă perioadă de timp, până la sfârşitul anului 1941. În acelaşi timp, a fost preşedinte al Camerei de Comerţ şi Industrie a Judeţului Arad, având o activitate laborioasă în rezolvarea tuturor litigiilor.

Pe plan politic, a fost ales de două ori senator de Arad; membru în guvernul Averescu (1926-1927) din partea Partidului Poporului;

Preşedinte al Partidului Naţional Agrar din Arad (1934).

În 1942, se retrage definitiv din viaţa publică, stabilindu-se în comuna natală Băiţa. A încetat din viaţă în anul 1943.

Referinţe:

Sebastian Bornemisa, „Almanahul scriitorilor de la noi”, Orăştie, 1912;

Monografia Institutului de Credit și de Economii „Ardeleana” Societate pe acţii în Orăștie, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1912;



Ioan Marius Popa



Inginer, doctor în științe, inventator.

S-a născut pe 17 septembrie 1958, la Orăștie, urmează studiile la Liceul Aurel Vlaicu promoția 1977. Institutul Politehnic Traian Vuia din Timișoara 1983 cu specializare TCM. 1997 cu teza de doctorat „Contribuții la generarea canalelor elicoidale cu pas variabil” la Universitatea Tehnică din Timișoara;

1897, (specializare) curs de invenții și inovații CEPECA București;

1988 Academia Tehnică Militară, specializare în Armament;

1992 Specializare în Management și Marketing;

2008 Specializări în protecția mediului, protecția muncii și calculatoare;

IMO August 1983, tehnolog secție, șef de atelier, director de cercetare proiectare 1990-1994, director general 2007-2009, ieșind la pensie în anul 2018 se retrage din activitate din funcția de director tehnic.

Publică multiple articole în publicațiile de specialitate.

„Despre mine nu-mi place să vorbesc, mai bine vă răspund la întrebări.”

Cine v-a inspirat în profesia dumneavoastră la vreun moment dat, din ingineria românească, ca să excelaţi profesional pentru a ajunge la ceeea ce sunteţi acum? Ce v-a determinat să deveniţi inginer (în sensul adevăratei vocaţii)?

Dar sunt nenumărate exemplele, succint ar fi doar realitatea de a mă fi născut aici, la Orăştie localitatea în care un Aurel Vlaicu a făcut şcoala şi primele „năzbâtii inginereşti”. Dacă am excelat sau nu, nu pot spune eu. Mi-am urmat doar meseria, dorind să ajut pe cât îmi stătea în putinţă. Deşi în şcoală am avut ce să învăţ, unde să învăţ şi cu cine să învăţ, dar în practică un om mare, domnul Grancea, dânsul m-a format pe partea practică, teoria o învăţasem în şcoală. Mi-a fost un real sprijin practic şi moral în cei şapte ani cât am lucrat împreună. Era destul o vorbă uneori, o vorbă spusă când trebuie şi unde trebuia de la dânsul ca totul să fie bine.

Nouă brevete de inovaţii şi trei de inventator, nu este puţin lucru, ne puteţi vorbi despre asta?

Nu ar fi mai bine să trecem la alte întrebări?

Cum se poate defini azi vocaţia, au intervenit schimbări în mersul lumii care să mărească miza banului în detrimentul educaţiei sau nu?

Nu se poate generaliza sunt tineri care au reuşit pe propriile picioare şi prin muncă, este trist să vezi tineri care se pregătesc pentru un domeniu şi muncesc apoi cu totul şi cu totul în alt domeniu, o grămadă de timp, energie şi bani aruncaţi în zadar.

Am stat mult, şi cu o mulţime diversă de oameni (de la colegi la parteneri) de vorbă şi cu toţi am ajuns la concluzia că în domeniul nostru, cel al construcţiilor de maşini, nu există tineri, din spatele nostru (ca generaţii vorbind) nu vine nimeni. În 10-15 ani cei actuali vom pleca şi în locul nostru nu este cine să vină. Mă refer aici nu doar la ingineri sau la oamenii din cercetare, dar ce se vede cu ochiul liber, nu mai avem tineri meseriaşi în domeniu. Rămâne un gol de generaţii, e greu să predai ştafeta din fugă (asta se poate doar în sport). Și cum bine se ştie meseria prima dată se învaţă dar practica se dobândeşte de la cei mai vechi. Ei bine la noi, la general vorbind, nu mai este generaţia următoare şi nici nu se întrevăd ameliorări în scurtă vreme."

Referință:

Istorie orală consemnată de Gheorghe Constantin.

Ioan Vesa

Preot, doctor în teologie.



S-a născut la 23 septembrie 1913 în Orăştie, ca fiu al lui Petru şi Ioana, veniți și așezați în comuna urbană Orăştie, tatăl fiind dulgher din satul Sohodor, iar mama din satul Răchita, jud. Alba; este al doilea din cei cinci copii.

Urmează şcoala primară şi gimnaziul la Orăştie, apoi Liceul "Aurel Vlaicu" între anii 1926-1930. Tatăl participă la primul război mondial, de unde se reîntoarce bolnav, în anul 1926 decedează, iar familia rămâne în grija mamei şi a fratelui mai mare.

În perioada liceului familia trece prin greutăţi materiale deosebite,

mama doreşte să-l retragă de la şcoală, dar prin grija distinsului director prof. Aron Demian primeşte o bursă şi poate continua liceul, terminând al 4-lea din promoţia 1930. Fiind un elev eminent înscris de Mitropolia Romană-Unită Blaj primeşte o bursă pentru a studia la Roma la Colegiul Propaganda Fide din Pont Athenaeum Urbanum.

Între anii 1931 - 1938 studiază la Roma, obţine licenţa în filozofie, iar în 1938 doctoratul în teologie cu lucrarea redactată integral şi susţinută în limba latină „Despre valoarea dezlegărilor sacramentale ale prezviterilor orientali", cu „magna cum laude", fiind unul dintre cei mai eminenţi şi sârguincioşi studenţi ce au studiat la Roma.

Are colegi veniţi din toate părţile lumii, cu care ramâne în amiciţie şi după revenirea în ţară. Participă la toate activităţile, acţiunile şi evenimentele ce se petrec la colegiu, legat de perioada Papei Pius al XI-lea. Colegii îl caracterizează ca fiind un spirit deschis, sociabil, modest, primul la şcoală şi la năzbâtii.

După revenirea în țară în perioada 11 octombrie 1938 – 30 septembrie1948, are mai multe funcții în cadrul Mitropoliei Romano-Unite din Blaj.

Ca activitate bisericească : numit secretar Apostolic al Mitropoliei Blajului. I-au fost destinate o serie de atribuții printre care: Administrarea parohială la parohiile Maiskesti, Mura Mică, Drăguş; Inspector pentru verificarea învăţământului primar şi secundar din Sebeş; Asesor ordinar la Tribunalul pt. cadrele bisericeşti: Notar consistorial; Detaşări în Nordul Moldovei pentru organizarea bisericilor greco-catolice din Pojorâta, Capu Cotului şi alte sate din Gura Humorului.

Activitate ştiinţifică: Curs Partologic - Istoria Bisericii Universale pâna la anul 1517, utilizat de studenţi în teologie; În anul 1946 manuscrisul „Istoria Bisericii Universale" a fost dat de Mitropolia Romano-Unită Blaj la cenzura şi a fost acordat calificativul „imprimator" pentru a fi tipărit. Nu a reuşit să realizeze acest lucru, urmând evenimentele premergatoare anului 1948.

Deșii din 1946 i se face propunerea de către Nunţiulul apostolic din România pentru trimiterea lui în America, pentru Clevelend, cu aprobarea Mitropoliei Romano-Unite din Blaj cu întocmirea formalităţilor şi a paşaportului eliberat de poliţia Blaj la 12 decembrie1947.

Nu a mai putut pleca din cauza evenimentelor ce au urmat, au avut loc primele arestări. Dar şi din cauza familiei, în mod deosebit a mamei sale faţă de care a avut un ataşament excepţional.

În 1948 se desfiinţează biserica greco-catolică şi începe prigoana slujitorilor ei şi în special a episcopilor şi a celor care au studiat în străinatate, au început presiuni asupra sa din partea securităţii locale pentru aderare la ortodoxie. A fost nevoit să ia drumul peregrinărilor prin ţară spre a-şi pierde urma, perioadă ce a durat pâna în 1949 când obosit moral s-a întors la Orăştie, acasă la mama sa.

Din cauza presiunilor şi negăsind un serviciu adecvat capacităţii sale a lucrat ca muncitor necalificat în perioada 7 octombrie 1949 până la 31 decembrie 1950. la CFR districtul Simeria ca lucrător la linie. De la 1 februarie 1951 până la 3 august 1951 este planificator, la aceste servicii fiind pe perioade scurte din cauza agenţilor securităţii.

Neacceptând aderarea la unificare s-a trecut la arestarea sa şi prin sentinţa Tribunalului Militar Nr. 135/27.II. condamnat la 5 ani detenţie pentru delict de uneltire împotriva ordinii sociale pentru fapte legate de fosta Biserică Unită din Ardeal, cu drept de muncă.

Despre perioada de detenţie nu se cunosc prea multe amănunte, deoarece nu vorbea despre acestea. Singurul fapt cunoscut este că a lucrat la minele de plumb de la Baia Mare şi fiind intoxicat cu plumb a rămas cu nişte cicatrice foarte urâte la gât, datorită condiţiilor rudimentare în care a fost operat.

A ispăşit 4 ani şi 2 luni când s-a reîntors acasă la Orăştie. S-a încadrat în câmpul muncii cu greu, schimbând locurile de munca datorită şicanărilor securităţii de atunci: 1.XI.1955 - 23.VIII.1956 centrul de colectare a tutunului Sebe şi Orăştie; 1956 - 1957 magaziner principal la I.C.S.A Orăştie; 21.III.1958 - 15.II.1959 magazioner la Orăştie.

Presiunile exercitate de securitate pentru trecerea la ortodoxie din detenţie, apoi chemat la Deva în vara anului 1959 pentru convingere; lungile discuţii cu foşti colegi, prieteni şi mai ales ale vicarului Belascu şi Astideanu viitor episcop de Arad, rugaminţile mamei sale şi ale familiei, sănătatea zdruncinată în lupta cu sine însuşi pentru a învinge dilema covârşitoare în care se găsea, când numai vocea spiritului trebuia să vorbească, a înţeles să sacrifice convingerile sale intime şi a

acceptat propunerea de a fi încadrat la Institutul Teologic de grad universitar din Bucureşti.

Constrâns de situaţia deceniului 1948 - 1958, cu sănătatea ruinată, cu mijloace de existenţă nesigure şi mai cu seamă presiuni ale organelor de securitate, a acceptat cu zbuciumul şi luptele interioare pe care le-a avut cu sine, să revină la religia ortodoxă, ocupând funcţia potrivit pregătirii sale teoretice şi practice. A funcţionat în cadrul Institutului Teologic de grad universitar din Bucureşti întreaga perioadă.

Activitatea bisericească: repartizat cu funcţia canonică la toate Duminicile şi sărbătorile de peste an la Mănăstirea Antim (1.X.1960 - 9.II.1966); repartizat ca paroh al bisericii Sf. Ecaterina, a Institutului Teologic în vederea pregatirii studenţilor.

Activitatea didactică: între anii 1959 - 1964 a fost asistent la secţia istorică de la cursurile de licenţa a Institutului; între anii 1964 - 1970 a a fost Conferenţiar – Spiritual; în 1964 i s-a făcut reabilitarea civilă.

Activitatea ştiinţifică: publicaţii la diferite reviste: Cultura Creştină, revista Mitropolia Olteniei, revista Mitropolia Banatului, revista Studiu Teologic. Publicarea predicilor din Duminicile anului în reviste: Glasul Bisericii şi revista Mitropolia Olteniei, un manunchi de predici minuţios lucrate.

Tragicul deznodământ din seara zilei de 20 august 1971 a curmat fulgerător firul vieţii sale într-un accident de tren în gara Făurei unde a coborât pentru a lua apă.

Rămăşiţele pământeşti au fost aduse în Orăştie pentru că în repetate rânduri şi-a exprimat dorinţa ca în caz de deces neprevăzut doreşte să fie înmormântat în oraşul său natal, Orăştie.

Referințe:

Miheţ Darius – „Colectivizarea agriculturii în judeţul Hunedoara” În „Sargeţia”, nr. XXXII, 2004;

Istorie orală, interviu cu Pr. protopop Petric Avram, consemnat de Gheorghe Constantin.

Zsófia Torma



Prima femeie arheolog, antropolog şi paleontolog din Transilvania descoperitoarea culturii Turdaș.

S-a născut în 26 Septembrie 1832 la Cristeștii Ciceului (cunoscută anterior ca Csicsókeresztúr) Zsófia Torma (cunoscută și sub numele de Sofia von Torma). Tatăl ei, József Torma provenea dintr-o ilustră familie transilvăneană, a lucrat ca trezorier județean și din 1838 până în 1848 ca delegat parlamentar al Transilvaniei. Mama ei, Jozefa Dániel, era de origine armeană, proprietara domeniului Kudu . Cel mai mic dintre cei patru copii ai lor, Zsófia și fratele ei Károly au fost foarte influențați de afinitatea tatălui lor cu arheologia. Pe câmpurile care-și căptușesc proprietatea, József Torma a excavat pe cheltuiala sa ruinele lagărului roman Gorgiana-Zutor. Prin urmare:

„Pietre și plăci au fost îngrămădite în curtea noastră și resturile lor au acoperit podeaua creșei, servind drept cele mai dragi jucării pentru cei doi locuitori fericiți, fratele meu Károly și cu mine.”

Cu toate acestea, războiul din 1848 a aruncat în aer prea repede idila familiei. În ciuda voinței părinților săi, Károly a vrut să servească ca soldat, ba chiar i-a amenințat să se sinucidă dacă nu l-ar lăsa să plece. În cele din urmă Károly a participat la războiul de independență până în ultimul moment. Prin urmare, el a trebuit să se ascundă ani de zile după capitularea din Jibou (Zsibó) - în acești ani, chiar și familia sa nu a auzit nimic despre el.

În 1852, sora mai mare a lui Zsófia, Júlia, a murit brusc, urmată la un an de mama lor, care avea remușcări serioase pentru soarta lui Károly. Tânăra Zsófia a fost șocată de aceste evenimente tragice timpurii și cel mai probabil nu a fost niciodată capabilă să-și revină complet.

La scurt timp după moartea mamei lor, Károly s-a întors și a preluat îndatoririle tatălui lor, József, care s-a îmbolnăvit grav. După urmele tatălui său, Károly a devenit delegat, mai întâi în legislatura locală, apoi în Parlamentul maghiar. Cu toate acestea, după câțiva ani și-a lăsat cariera politică în urmă și a început să predea, mai întâi la

universitatea din Cluj (Kolozsvár), apoi la Budapesta. A excelat în noul său loc de muncă și a devenit în curând unul dintre cei mai de succes arheologi maghiari din epoca sa. El a avut un rol esențial în descoperirea rămășițelor din Dacia, provincia romană care a inclus Transilvania Dacia și a avut, de asemenea, un rol-cheie în săpăturile care au condus la descoperirea mai multor ruine importante ale Aquincum timpuriu, situate în Budapesta actuală. .

Zsófia și-a petrecut anii de formare într-un internat și s-a întors acasă doar după ce a împlinit 18 ani. După moartea tatălui ei în 1864, ea s-a mutat în casa surorii sale Lujza, unde a devenit efectiv profesoara și educatoarea copiilor Lujzei. Între timp, a început să exploreze regiunea din jurul Devei și a început să colecteze fosile și artefacte. Această căutare a început ca un hobby, dar s-a intensificat în anii următori.

Așa l-a cunoscut pe Rómer, care i-a făcut o vizită în 1867 la Orăștie (Szászváros).

Rómer a fost impresionat de colecția entuziastului naturalist amator și a avut grijă să o includă pe lista sa de corespondenți când a început să organizeze expoziția la cel de al VII-lea Congres Internațional de Antropologie și Arheologie Preistorică (Congrés International d'Anthropologie et d'Archéologie Préhistoriques – CIAAP). Cererea lui Rómer de material arheologic a determinat-o pe Zsófia să înceapă explorarea sistematică a Nándorválya, în imediata apropiere a moșiei mamei sale, și a Tordos (astăzi cunoscut sub numele de Turdaș), un sat aproape de casa Zsófia din Orăștie.

Descoperirea lui Tordos (Turdaș) și asemănarea sa cu Troia. Situl arheologic de la Tordos (Turdaș), care astăzi aparține județului român Hunedoara, a fost menționat pentru prima dată în 1856 într-un articol despre siturile romane din Transilvania de MJ Ackner. Mai târziu, în 1865, un pastor protestant a petrecut câteva zile strângând țigle și oase în zonă, dar aceste „descoperiri” timpurii nu au primit publicitate și nu au fost urmărite.

În toamna anului 1874, în timp ce se pregătea pentru conferința de la Budapesta, Zsófia Torma a aflat despre situl Tordos (Turdaș) de la un profesor local și cantor, András Vén, și a început să colecteze în primăvara anului 1875, unelte de țiglă și piatră spălate la mal de râu

Mureșul (Maros) care fusese folosit și modificat de localnici din timpuri imemoriale. După o examinare amănunțită a acestor instrumente, a devenit evident pentru Zsófia Torma că situl avea o valoare arheologică semnificativă. Ea a presupus că materialul dezgropat reprezintă obiectele unei culturi preromane, probabil neolitice.

Influențat de aceste descoperiri, un profesor al Colegiului din Aiud (Nagyenyed) din apropiere interesat de arheologie și geologie, Károly Herepay a început, de asemenea, să excaveze. La scurt timp după aceea, probabil inspirat de Herepay, Colegiul a încercat să obțină un drept exclusiv de excavare a sitului (cu excepția Zsófia Torma). Deși această încercare a eșuat, i-a făcut pe localnici să-și dea seama că pământul lor ascunde ceva prețios și au început să ceară bani pentru săpături. Acest lucru este documentat în scrisorile Zsófia Torma, în care se plângea că săpătura a devenit prea costisitoare pentru ca ea să poată continua, deși din scrisorile sale ulterioare se pare că a găsit o modalitate de a continua. Banii nu erau singura problemă: localnicii superstițioși erau îngrijorați de faptul că săpăturile vor provoca un dezastru natural sau le vor distruge recolta și unii dintre ei chiar au încercat un atac fizic, așa că Zsófia Torma trebuia deseori să solicite protecție.

Săpăturile ei au dezgropat o mulțime de ceramică, „decorație de cuspid”, statui antropomorfe și mormântul unei femei. Zsófia a scris despre această colecție mai întâi în limba franceză în publicația oficială a CIAAP și mai târziu în limba maghiară în Muzeul Transilvaniei , într-o lucrare intitulată „Situri neolitice din județul Hunedoara”.

Cel mai evident rezultat al participării sale la Congres a fost stabilirea rapidă a relațiilor internaționale. Aceste relații au servit ca o inspirație pentru arheologul amator debutant, precum și o rețea de protecție și mentorat în timpul carierei sale ulterioare.

Această rețea a ajutat-o și pe Zsófia Torma să trimită descoperiri de la Tordos (Turdaș) la muzee, așa că Tordos (Turdaș) a devenit în curând cunoscut în toată Europa (aceste descoperiri pot fi văzute astăzi la Viena, Berlin, Mainz, München și Oxford).

Încurajată de noii săi patroni, Zsófia a început să participe la conferințe internaționale, precum reuniunile Asociației germane de

antropologie, etnografie și știință preistorică (Deutschen Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte), care a fost fondată de unul dintre cei mai mari polimatici din era, Rudolf Virchow. În 1880 a participat la conferința de la Berlin pentru a înțelege mai bine „valoarea reală” a obiectelor pe care le-a descoperit, în special a simbolurilor ciudate care decorează ceramica. Deși mulți experți, inclusiv egiptologul Heinrich Karl Burgsch, i-au considerat drept modele simple, Heinrich Schliemann, probabil cea mai mare stea a epocii din arheologie, nu a exclus că simbolurile aveau o semnificație cultică.

Schliemann, un adevărat om din epoca lui, a fost un auto-educat arheolog, la fel ca Zsófia Torma. Începând ca un băiat de cabană fără educație, naufragiat, la vârsta de 36 de ani a devenit multimilionar. Cu toate acestea, la jumătatea anilor treizeci a asigurat averea care a făcut posibilă împlinirea visului său din copilărie și începerea săpăturilor pentru a dezgropa cele mai importante locuri ale lumii homerice, cum ar fi Troia pe dealurile din Hissarlik și palatul regal din Micene. El a fost la fel de tendențios în timpul săpăturilor sale, ca și în timpul afacerilor sale anterioare, dar acest lucru a avut un cost. Exploziile cu dinamită folosite de echipa lui Schliemann pentru a dezgropa Troia au făcut mari pagube la fața locului - așa cum una dintre criticile sale a observat mai târziu sarcastic, grecii antici puteau visa doar să facă o pagubă echivalentă în timpul asediului Troiei. (Important, stratul „homeric” al lui Schliemann la Hissarlik s-a dovedit a fi mult mai vechi, așa că a săpat pur și simplu prin ruinele vechii Troii.)

Întorcându-se la Berlin, Schliemann nu numai că a îmbrățișat teoria Zsófiei despre originea Orientului Mijlociu a simbolurilor Tordos (Turdaș), dar a decis că locuitorii din Tordos (Turdaș) și Troia erau „membri ai aceluiași trib”. Datorită legăturii personale încheiate între cei doi arheologi autodidacți, Schliemann a menționat artefactele Tordos (Turdaș) în opusul său magnat din 1881 „Ilios”, în timp ce Zsófia Torma a ajuns la concluzia că vechii locuitori ai Transilvaniei erau traci.

Într-una din conferințele ei din 1881, de exemplu, ea a emis ipoteza că locuitorii din Tordos (Turdaș) erau fermieri pricepuți la forjarea fierului, care ajunseseră din Orientul Mijlociu și colonizaseră malurile

râurilor erau „oameni traci de genul Agathyrsi, aparținând grupului a arienilor ”. Mai târziu, extinzând analogia, ea a propus că unele semne circulare ale cioburilor de ceramică pe care le-a recuperat să fie ecouri ale cultului Soarelui din Orientul Mijlociu și multe obiceiuri ale acestui cult au supraviețuit de-a lungul mileniilor în folclorul local.

Femeie arheolog în secolul al XIX-lea

Cu toate acestea, CIAAP nu a fost doar sursa conexiunilor internaționale pentru Zsófia Torma, ci a marcat începutul conflictului ei cu doi dintre cei mai importanți arheologi maghiari ai vremii: Ferenc Pulszky și ginerele său mai târziu, József Hampel.

La CIAAP, Hampel a încercat să schimbe semnele pentru unele dintre artefactele expuse de Zsófia Torma, deoarece el le considera de origine romană și abia după opoziția sa vehementă au fost restaurate descrierile originale. Ideea lui Torma despre tracii care aduc cultura Orientului Mijlociu în Europa nu era, de asemenea, compatibilă cu opiniile lui Pulszky, care atribuise același lucru celților.

Conflictul a fost evident foarte asimetric. Zsófia Torma, un aspirant, autodidact, amator de provincie, în timp ce Pulszky a fost directorul Muzeului Național, unul dintre cei mai influenți arheologi din Ungaria și, de asemenea, foarte respectat în străinătate. La început, Pulszky a ignorat-o în cea mai mare parte pe Torma și a considerat-o cel mai bine un amator talentat, ale cărui idei - în absența săpăturilor sistematice - nu ar trebui luate în serios. (Este posibil să fi avut chiar și un rol în acoperirea neplăcută pe care Zsófia Torma a primit-o în revistele satirice ale vremii.)

Torma s-a simțit trecută cu vederea și ignorată, ceea ce i-a provocat o rană de lungă durată psihicului ei fragil. Din scrierile sale reiese că avea un complex minoritar serios, după cum se arată în propozițiile introductive ale primei sale lucrări științifice vreodată. Lucrarea intitulată „ Coloniile neolitice ale epocii de piatră în județul Hunedoara ” („ Neolith kőkorszakbeli telepek Hunyad megyében ”) a fost publicată în 1876 și începe după cum urmează:

„În momentul în care încep piesa mea actuală, [...] vreau să-mi cer scuze față de stimatul meu cititor, pentru nenorocirea acestei lucrări, pentru manierismul stilului meu și pentru inadecvarea științei prezentate aici [...]”

Arheologia fusese complet dominată de bărbați la acel moment. Pe lângă Zsófia Torma, singura femeie care avea ambiții mari în domeniu a fost Johanna Mestorf . (Deși se cunosc una pe cealaltă, relația lor a fost departe de a fi ideală: Mestrof a trecut-o cu vederea pe Torma, cel mai probabil datorită intrigilor familiei Pulszky.) Prin urmare, Zsófia probabil a simțit, pe bună dreptate, că are nevoie de o anumită protecție față de cercul lui Hampel și Pulszky. Pe lângă câțiva arheologi germani și englezi, mai mulți orientaliști maghiari importanți, precum Ignác Goldziher și contele Géza Kuun au venit în salvarea ei și i-au acordat recunoașterea necesară pentru munca ei.

Deși este tentant să vedem această poveste doar în contextul sexismului cotidian care a dominat toate ramurile științei în secolul al XIX-lea, este de asemenea important să reținem că problemele politice puternice erau în joc. A doua jumătate a secolului a cunoscut apariția mișcărilor de „trezire națională" în toată Europa. Printre numeroasele minorități ale Imperiului Austro-Ungar aceste mișcări și ideologia lor erau deosebit de controversate. Românii formau cea mai mare minoritate din Transilvania și erau din ce în ce mai puțin dispuși să accepte să fie tratați ca cetățeni de clasa a doua a monarhiei. Au tânjit după o mitologie națională proprie care să fie construită pe un trecut glorios. Dacii recent redescoperiți au oferit un apropos perfect, iar acest tren de gândire a culminat curând cu teoria continuității daco-romane. Conform acestei teorii, românii erau descendenții romanizați ai dacilor, astfel puteau considera ei înșiși adevărații indigeni ai Transilvaniei. În același timp, ideile lui Robert Rösler despre o etnogeneză românească foarte diferită au devenit foarte populare în rândul intelectualilor maghiari. Rösler a susținut că națiunea română s-a format într-o zonă la sud de Dunăre de unde românii au migrat spre nord în Transilvania abia în secolul al XIII-lea (deci secole după cucerirea maghiară care a avut loc la sfârșitul secolului al IX-lea)

În lumina acestui conflict, este ușor de văzut că ideile lui Zsófia Torma despre originea tracică a poporului Tordos (Turdaș) ar putea fi ușor folosite pentru a susține teoria continuității daco-romane, spre dezgustul multor maghiari. Și-a dat seama că trebuie să calce cu atenție și a propus un model cu două valuri pentru originea românilor, care a fost publicat pentru prima dată în limba germană în 1882 (

Ueber neolitische Wohnstätten Siebenbürgens), urmat de o publicație maghiară în 1883 (A rumánok eredetéhez).

„Artefactele mele arheologice și rezultatele muncii mele actuale, pe care le voi detalia mai târziu într-o lucrare majoră, m-au convins că locuitorii originari ai acestor așezări erau daco-traci. Descendenții lor s-au amestecat mai întâi cu alți oameni care trăiau în munți și în jurul anului 1200 cu românii, care sunt traci slavi ai Bulgariei, potrivit Fligier.

Prin urmare, vlahii (ed .: un nume comun pentru românii din secolul al XIX-lea) provin din combinația dacilor, o specie tracică reală și din românii romanizați și mai târziu slavizați, care au migrat în țara noastră. ”

Pe măsură ce a devenit mai interesată de aspectele etnografice ale teoriei sale, Zsófia a pus la îndoială și toposul ierarhiei naționaliste din cadrul monarhiei, care i-a pus pe români la fund. În „ Așezarea Tordos (Turdaș) și alte rămășițe legate de mitul antic al poporului țării noastre" („A Tordos (Turdaș)i őstelep és hazánk népe ősmythosának maradványai"), ea sugerează că tracii au împrumutat semnele și simbolurile culturii akkadian-babiloniene și acestea au a supraviețuit până în secolul al XIX-lea în obiceiurile diferitelor etnii transilvănene. Ea a crezut că obiceiurile populare românești au păstrat cea mai mare cantitate din aceste ritualuri antice. De exemplu, vorbind despre căluș , un dans ritualic practicat de bărbați, ea spune:

„La întrebarea dacă băieții transilvăneni cunosc importanța dansului și valoarea sa religioasă, răspunsul este cu siguranță nu. Și totuși, în cea mai scurtă zi a fiecărui an, ei încă mai interpretează acest dans, care este, fără îndoială, legat de cultul Soarelui. Cu toate acestea, dansul călușar nu are nicio legătură cu așa-numita continuitate romană, dar este o dovadă pentru originea babiloniană. ”

În absența unor metode mai precise și exacte, un astfel de brainstorming etnografică a oferit o cale de urmat pentru Torma. Aceste idei au constituit baza lucrării sale magnum opus „ Ethnographische Analogieen" (Analogii etnografice), publicată în 1894 în Jena, Germania.

A început să lucreze la această carte deja în 1880, dar din cauza sănătății sale deteriorate și a problemelor financiare continue, a trebuit

să amâne publicațiile de mai multe ori. Inițial, ea a vrut ca Schliemann să scrie prefața, dar spre marea ei dezamăgire, el a refuzat datorită celorlalte atribuții ale sale.

Odată publicată, cartea a primit o mulțime de recenzii pozitive și negative. Unul dintre cei mai mari lingviști ai vremii, Archibald Henry Sayce l-a considerat un tom important atât pentru arheologi, cât și pentru orientaliști. Dar, în timp ce a promovat-o în mod activ printre colegii săi și a considerat că abordarea comparativă a lui Torma este imaginativă, este important să subliniem că Sayce nu a acceptat niciodată ideea că motivele din Tordos (Turdaș) se adaugă unui sistem de scriere și, în consecință, în scrisorile sale către Torma, el a vorbit despre „ simboluri ”.

Criticii maghiari ai lui Torma au fost mai puțin entuziaști. Chiar și Henrik Finály, care a avut o relație bună, colegială cu ea, a criticat cartea pentru că a accentuat excesiv aceste analogii.

Arheologul îmbătrânit și bolnav a luat aceste critici la inimă, după cum se poate observa din scrierile deteriorate din jurnalele ei. Dar erau întotdeauna oaspeți care o puteau înveseli. De exemplu, la 27 septembrie 1898 nimeni altul decât Rudolf Virchow a venit să-i aducă omagiul lui Torma, arătându-i clar criticilor unguri că era respectată în toată Europa. Și unele dintre încurajări au venit din locuri destul de neașteptate.

Un mesaj de la Lajos Kossuth

În martie și mai 1884, două scrisori au sosit în cutia poștală a lui Torma de la un bărbat care era o legendă vie în acel moment în Ungaria. Deși revoluția din 1848–49 pentru independența Ungariei a fost zdrobită de Habsburg cu ajutorul Rusiei, fostul ei lider, Lajos Kossuth a fost încă respectat de mulți. Trăind în exil în Italia, „pustnicul din Torino”, așa cum a devenit cunoscut, a comentat încă multe subiecte în corespondența sa extinsă cu inteligența maghiară.

Corespondența sa cu Torma a fost cel mai probabil declanșată de analiza detaliată a cărții lui Jenő Nyáry, „ Peștera lui Aggtelek ca un loc de înmormântare antic ” („ Az aggteleki barlang mint őskori temető ”). În această lucrare, fostul revoluționar în vârstă, care avea un interes deosebit pentru știință, și-a prezentat viziunea despre preistorie și epoca de gheață a bazinului carpatic și despre apariția

civilizației europene. În ceea ce privește acest ultim subiect, el a distrat în mod clar idei care le contrazic pe cele ale Zsófia Torma: el credea că civilizația a sosit pe mare, prin Mediterana, cu ajutorul fenicienilor.

Ambele scrisori sunt extrem de politicoase și arată o profundă admirație în numele lui Kossuth pentru Torma. El ar putea sublinia suficient că este „ diletant în preistorie antică ", totuși opiniile sale asupra efectelor epocii glaciare asupra distribuției artefactelor paleolitice erau destul de preciente:„În măsura în care sunt prezente efectele glaciației, nu există niciun semn de rămășițe paleolitice. […] Și dacă astfel de evenimente de glaciație sunt prezente în Carpați - de care, trebuie să mărturisesc, nu știa - prezența omului paleolitic poate fi exclusă. "

Cea mai dezvăluitoare parte a acestor scrisori este atunci când bătrânul Kossuth avertizează împotriva construirii unor teorii grandioase pe baza înregistrării arheologice limitate disponibile în acest moment. Spre deosebire de Zsófia Torma sau Ferenc Pulszky, el este precaut să propună ipoteze netestabile și neacceptate: „În opinia mea, știința arheologiei preistorice este doar în faza de colectare și coordonare a datelor. Momentul inducției și al teoriilor nu a venit încă."

Aceasta reflectă analiza sa a operei lui Nyáry: „Rezultatele cercetării de până acum constituie, fără îndoială, un material foarte-foarte prețios pentru o viitoare teorie științifică. Dar nu cred că a sosit timpul pentru o astfel de teorie și sunt tentat să cred că ne vom proteja de multe greșeli dacă, pe lângă înregistrarea atentă și coordonarea faptelor, trasăm cu atenție o linie între acele idei care sunt susținute complet de date și de cele care sunt doar speculații. "

Cercetările ei au afectat bogăția, prin urmare, până la sfârșitul vieții, Zsófia Torma a fost nevoită să-și vândă obiectele. Pentru a asigura supraviețuirea materialelor ca o colecție unică în Transilvania, ea a acceptat o ofertă de la Muzeul de Istorie Transilvană, care a făcut posibilă păstrarea obiectelor în Orăștie (Szászváros) până la moartea ei. Un inventar detaliat a fost făcut, totuși, în 1891, pentru a se asigura că nici Torma, nici rudele ei nu au putut vinde artefacte individuale altor ofertanți. Tensiunile au izbucnit în 1896 din cauza unei neînțelegeri despre soarta unei statui trimise lui Otto Helm la Danzig

(în prezent Gdansk, Polonia). Crezându-se că Torma a vândut artefactul ilegal.

Colecția completă conținea 10.387 artefacte și a fost de neprețuit. Prin urmare, cei 5000 de forinți plătiți în avans de către muzeu, plus 800 de forinți suplimentari anual plătiți ca anuități au fost văzuți în acel moment ca o afacere. Dar relația lui Zsófia cu singurii ei moștenitori, copiii lui Lujza Makray, s-a deteriorat până la punctul în care s-a temut serios că vor risipi colecția pentru a câștiga niște bani rapid. Singura ei cerere suplimentară pentru muzeu a fost să păstreze materialul ca un corpus separat, „Colecția Zsófia Torma".

Problemele ei de sănătate și înstrăinarea față de copiii Makray au făcut-o pe Zsófia mai preocupată de moarte. Jurnalele ei arată că a devenit mai interesată de filozofiile orientale și a studiat ce au spus buddhismul și spiritismul despre posibilitatea unei vieți de apoi.

În ultimii ani, a lucrat la cartea care era planificată să devină sinteza cercetării sale: „Dacia înainte de cucerirea romană" („Dacia a római foglalás előtt"). Opera monumentală trebuia să afișeze 2000 de figuri în 88 de tabele, prin urmare publicarea sa a devenit foarte scumpă. Neavând fonduri personale pentru a finanța acest lucru, a abordat Academia Maghiară de Științe pentru a-și asigura banii lipsă. József Hampel a acționat în numele Academiei și la început părea gata să încheie un acord cu Torma, dar a cerut niște cereri aparent absurde și umilitoare. De exemplu, Torma trebuia să-și trimită întreaga colecție la Budapesta, pentru a fi examinată de experții Academiei. Hampel a solicitat, de asemenea, redesenarea mai multor tabele.

Nu suntem foarte siguri de ce Hampel a fost ferm cu privire la acești termeni, dar probabil că a avut de-a face cu o lucrare a tânărului Paul Reinecke care tocmai a apărut în revista „ Archeological Letters" („Archeológiai Értesítő"). În această lucrare, Reinecke, care a vizitat recent Torma și a studiat colecția ca invitat, a ajuns la concluzii care sunt antitetice cu tot ceea ce credea Torma. Reinecke a susținut că simbolurile de pe artefactele Tordos (Turdaș) sunt sugestive pentru cultura ceramicii liniare (Linearbandkeramik) și nu pot face parte dintr-un sistem de scriere și nici nu au legătură cu Troia și Tordos (Turdaș) în niciun fel.

Torma a refuzat să accepte condițiile umilitoare, ceea ce la rândul

său a supărat-o pe Hampel, care a acuzat-o că doar caută scuze pentru a nu publica în limba maghiară. În cele din urmă, cartea nu a fost niciodată publicată și manuscrisul a fost pierdut în timp.

La 25 mai 1899, Decanul Universității Franz Joseph , al doilea cel mai mare institut maghiar de învățământ superior, a anunțat într-o scrisoare către Torma că Universitatea îi dăruiește premiul Doctor Honoris Causa . Acest lucru ar fi făcut-o prima femeie care a primit vreodată un astfel de premiu, dar inițial a formulat un răspuns pasionat afirmând că vrea să refuze premiul. Prăbușită și frustrată de numeroasele umilințe, ea părea să creadă că premiul nu contează, donarea lui era ca și cum ai da „o potcoavă pentru un cal mort”. Este probabil ca textul pasionat să fie doar un cast și răspunsul ei real să fie mai măsurat, deoarece în august a primit diploma.

Știrile premiului s-au răspândit rapid în Europa, iar scrisorile de felicitare au început să curgă din toată Europa. Însemnările lui Zsófia arată că în cele din urmă a fost destul de mulțumită că a primit premiul. În ultimele săptămâni din viața ei, a simțit probabil pentru prima dată că munca ei a fost recunoscută în cele din urmă. A murit la 14 noiembrie 1899, probabil din cauza unui infarct.

Cel mai mare săptămânal maghiar al epocii, Vasárnapi Újság a adus vestea morții sale pe prima pagină. Piesa a fost scrisă de nimeni altcineva decât de Polyxena Pulszky, fiica lui Ferenc Pulszky și soția lui József Hampel. În necrologul ei, doamna Pulszky, care în urmă cu câteva decenii a considerat-o pe Zsófia Torma „nu demnă de atenție”, i-a recunoscut numeroasele realizări cu un ton de respect.

Tordos (Turdaș), unul dintre cele mai importante situri preistorice, a fost explorat sistematic de doar puțini arheologi după moartea Zsófia Torma. De ceva timp, Márton Roska, curatorul original al colecției Torma a efectuat câteva săpături mai mici, dar numai după 1990 și 2011 s-au efectuat lucrări arheologice serioase în această zonă. În timpul pregătirilor pentru construcția autostrăzii sud-ardelene Prof. Sabin Adrian Luca, arheolog de la Universitatea Lucian Blaga din Sibiu a început o serie de săpături. Acestea au dezvăluit că zona a fost deja locuită în timpul culturii Starčevo-Criș-Körös, înainte de Tordos (Turdaș) și, mai important, la sud de autostradă pot fi găsite rămășițele unui sistem de fortăreață de aproape 100 de hectare, probabil asociat

cu cultura Tordos (Turdaș).

Este tentant să privim Zsófia Torma ca pe o icoană feministă timpurie, cu o soartă tragică, care, în ciuda faptului că și-a sacrificat viața științei, fusese agresată de contemporanii ei de sex masculin și neglijată de epocile ulterioare. Această teorie nu este în mod clar exagerată, deoarece jurnalele și scrisorile proprii ale arheologului arată în mod repetat că a simțit că a fost discriminată din cauza sexului ei. De asemenea, zeitgeistul a fost de așa natură încât necrologul amabil și respectuos al lui Polyxena Pulszky se încheie cu aceste propoziții:

„Zsófia Torma este una dintre femeile pe care o respectăm și cu care ne mândrim. Pentru că, deși a fost serioasă în ceea ce privește știința și a obținut recunoașterea în rândul oamenilor de știință, nu a uitat niciodată că adevărata vocație pentru o femeie a fost: simțul datoriei, modestia și sacrificiul de sine. ”

Cu toate acestea, acest punct de vedere este aproape sigur o simplificare excesivă. De exemplu, deși mai mulți oameni au susținut că Zsófia Torma nu s-a căsătorit niciodată pentru a-și continua cariera științifică, de fapt avea deja 43 de ani în 1875, când și-a început serios activitatea arheologică. Prin urmare, decizia de a rămâne singură a fost luată mai devreme și, cel mai probabil, primele tragedii familiale au determinat-o să ia această decizie. Aceste tragedii i-au spulberat complet liniștea interioară și acest lucru poate fi văzut atât în scrisorile sale ulterioare, cât și în jurnalele ei.

Dar realizările sale științifice nu au fost singurul lucru care nu a primit niciodată recunoașterea pe care o meritau. După moartea sa, în 1899, a fost înmormântată la Orăștie, dar, deoarece nimeni nu-l îngrijea mormântul, a devenit în curând abandonat. A fost exhumată în 1908 și reîngropată lângă rudele sale în cripta Makray de la Pestișu Mic (Felpestes). Din păcate, cripta a fost practic distrusă în timpul celui de-al doilea război mondial și niciodată restaurată. În interiorul ruinelor sale, oasele umane așteaptă să fie odihnite definitiv.

În ciuda bogatei și remarcabilei sale munci, numele Zsófiei Torma nu sună cunoscut pentru majoritatea oamenilor. Spre deosebire de cazul lui Mary Anning, nu există cărți de popularizare despre viața Zsófiei Torma și nicio expoziție nu îi onorează moștenirea. Fosta ei

casă din Orăştie găzduieşte în prezent un magazin de, iar placa comemorativă de pe peretele casei a fost îndepărtată de noul proprietar cu ani în urmă. În afară de un număr mic de arheologi care sunt familiarizați cu munca ei, reprezentanții pseudo-ideologiilor încearcă să o revendice pe Zsófia Torma ca fiind una a lor.

Referință:

Máté Varga, articolul „Sofia from Szászsebes writes quite often, too bad she is not a man”,

Mar 8, 2019, https://medium.com/@vargam/sofia-from-sz%C3%A1szsebes-writes-quite-often-too-bad-she-is-not-a-man-b4598db50cad

Gabriela Radu



Restaurator, artist plastic.

O biografie ar presupune o înșiruire cronologică de date precise, suma unor ani (poate mulţi) care explica parcursul unei vieţi, adică istorisirea, derularea acelei vieţi.

Eu am sa povestesc doar despre unele perioade decisive.

…

Așadar,... am venit pe lume într-o zi de toamnă, cu parfum de magiun și struguri dați în pârg; de unde știu cum mirosea (?), știu! Așa erau toamnele copilăriei mele când bunica făcea magiunul într -un ceaun mare de arama, în curte; deja prim septembrie se simțea din toate curțile aceeași aromă de prune dulci care fierbeau în cazan. Nu știu daca de la miros, nu îmi amintesc(!) dar pe mama au apucat-o durerile facerii, iar tata, militar la pompieri, a dus-o la maternitate cu mașina aia mare și roșie, bănuiesc fără sirena pornită.

Voi trece peste acele întâmplări anecdotice despre care nu sunt sigură dacă sunt amintiri reale sau le-am auzit povestite în familie, oricum ele sunt doar pentru mine importante .

Acum că am stabilit timpul, să povestim și despre locul evenimentului familiei mele.

Orașul meu… o așezare străveche in inima Ardealului ce poarta un nume misterios, ciudat, ca mai toate locurile de pe la noi, slove ieșite parcă dintr-o veche limbă uitată; și nu-i de mirare dat fiind faptul ca meleagurile noastre au o istorie multimilenară. De o parte burgul e scăldat de apa Gărdiștei, iar Mureșul îi trece lin printr-o altă margine. Fiecare sat, colină, culme, pârâu, baltă sau crâng, poartă nume misterioase, cel puțin așa îmi părea în copilăria mea: Dealul Pemilor, Dealul cu trei țâțe, Cucuiș, Rapoltu, Tărtăria, Uroi. Stava, Șumuștău , Sibișel, Pârâul Stricății, și multe altele tot la fel.

Cu toate că era un regim totalitar instalat și condus din afară, lumea veche încă exista. Povestirile bătrânilor ne fascinau și ne călăuzeau. Oamenii comunicau între ei ,se ajutau și se amuzau împreună, iar eu, copil fiind, îi percepeam pe toți ca făcând parte din familia mea.

Așa mi-a fost copilăria, pe dealuri, prin vii, prin păduri după ciuperci și fragi, pe râuri, la Mureș, la Costești, la Sarmizegetusa și Ardeu, Geoagiu, Bozeș, Băcâia... locuri magice, cum altfel dacă ele aparțin copilăriei?

La liceul Vlaicu în corul dirijat de Dl. Brătescu, ne duceam în turnee prin tot județul de mai multe ori pe an, era sărbătoare mare; câte amintiri dragi despre doamna Maria Țipan și doamna Veturia Apostol care ne-au transmis dragostea de cărți..., cu Dl profesor Tengheru desenam în atelierul acela de la subsol și ascultam cu gura căscata istoriile fantastice pe care ni le povestea ca apoi noi să le ilustrăm... așa au trecut opt ani de scoală,... apoi am plecat, că mereu am avut un fel de „dor de ducă…, încă îl mai am !

În vacante, ne aștepta atelierul D-lui Nicolae Adam unde ore întregi desenam dupâ model, împreună cu prietena mea Alina, colegă de la Deva de la liceul de Arte. De altfel spre pictura bisericească tot Dl/ Nicolae Adam m-a îndrumat, dupâ ce mi-a dat să studiez și să reproduc o icoana din colecția muzeului. Fascinată de lumea pe care am descoperit-o lucrând la acea icoană, m-am luat în serios (ăsta este un defect al meu) și m-am hotărât sa studiez pictura bisericească și așa cum se făcea atunci, cu multă ucenicie pe șantier, pe lângă un maestru, ca în vremea lui Dionisie din Furna. Eram (si astăzi sunt) foarte impresionată de filmele lui Tarkovski, iar de Andrei Rubliov mă

simțeam tare apropiată. Munca pe șantier era mult prea grea dar și mult prea frumoasă, au fost niște ani intenși și decisivi în viața mea.

Tinerețea așa s-a derulat. Munceam la pictura în frescă (o tehnică pe cât de grea pe atât de minunată) din primăvară până în cap de iarnă, când ne așezam la gura sobei pentru restaurarea iconostaselor sau pictarea lor în atelier. Noi locuiam atunci la București. Folosesc plural pentru ca de acum eram o familie de pictori bisericești, aveam și copiii uneori cu noi pe șantier, ba la Constanța, Techirghiol, Turnu Măgurele, ba în Buzău , Bihor, Prahova, sau chiar la Hunedoara.

Așa au trecut anii, am pictat împreună cu soțul meu, Nicolae Radu, multe biserici și catedrale, pictate din nou sau restaurate în tempera cu ou, unele monumente istorice.

După niște ani lucrul pe șantier s-a împuținat, cei mici erau școlari, ne-am mutat din București la țară și ne bucurăm de gradina noastră împreuna cu ei. Ultima noastră biserică pictată a fost cea din satul în care locuiam, Florești, aproape de Câmpina.

Dar la vârsta de 49 de ani soțul meu s-a îmbolnăvit și ... a plecat la Domnul.

La început a fost tare greu, dar trebuia să fac față. Toate responsabilitățile, pe care nu le mai împărțeam, casa, copiii, școlile, pictura, gradina m-au întărit. Nu mai putea fi vorba de lucrat pe șantier, ca femeie singura, fără echipa era imposibil să pot răzbate. Apoi mai era școala copiilor, puteam însă picta icoane de acasă . Aceea a fost o etapa de loc ușoară dar atât de frumoasă, aveam o echipa nouă, copiii și cu mine, un bichon, un motan, gradina, pictura și Micul Trianon în fața casei!

Am izbutit, am lucrat la icoane și am început să expun pictura de șevalet pe care nu am încetat niciodată să o practic.

Cred că prima expoziție personală a fost la Brașov, a doua tot la Brașov, apoi la Câmpina, Breaza, iarăși Brașov și București în mai multe rânduri, singură sau cu alți artiști, pictură sau icoane, am pictat și o biserica la București împreuna cu un coleg iconar .

Copiii au crescut, de acum fiica cea mare terminase facultatea, ceilalți doi erau pe cale și ei să o facă. Aveam deja copii mari! Totuși dorul de depărtări nu s-a liniștit și iar l-am luat în serios, m-a dus de data asta, tocmai în țara lui Monet! Modelul meu din anii adolescenței!

De mulți ani trăiesc într un loc asemănător cu al meu de acasă, la țară, orașele mă obosesc, mai ales cele mari și turistice; în ultimii trei ani izolarea de la țară o simt ca un balsam și aici am o gradină pe care o cultiv, este aproape o entitate, mă inspiră, mă ocup de florile ei așa cum o făceam acasă în gradina de la Florești, prima mea gradină visată și creata;

gradina din vis a devenit un vis real, îl trăiesc, îl modelez: «Mon rêve de jardin,c'est un jardin de rêve vivant,» asta am spus la ultima mea expoziție la Souvigny, expoziție dedicată «grădinii»,grădinilor din sufletele noastre, pe care le cultivam și purtam cu noi în lumea largă le ocrotim și le arătam acestei lumi care nici nu știe câta nevoie are de frumusețe!

Am plecat departe dar îmi simt rădăcinile mult mai adânc înfipte în «Grădina Maicii Domnului» ,cred că este un fenomen normal printre cei care au plecat de acasă, toți avem sufletul cumva decalat sau extins până la (în)Țară.

Toți păstram în inima o comoara, o «gradină secretă» care să ne ajute să Fim, oriunde am fi . Citisem undeva ca Prințesa Ileana a României ținea o ulcica de lut cu pământ de acasă sub patul unde și-a născut copiii, acolo în exil.

Cred, aș vrea să credem că noi cei care trăim «afară», avem misiunea de a mărturisi Lumii despre noi, de a-i arăta cum suntem, din ce aluat suntem plămădiți de am rezistat acolo în jurul Carpaților, înconjurați de dușmani atâta amar de vreme, doar cu credința și limba noastră veche, unică și frumoasă!

Gabriela Radu

Expoziții :

2023 iun - Expoziție personală «JARDIN» Espace Saint Marc Souvigny;

2022 mai -oct, - Expoziție de grup «PAIX» Prieurale de Souvigny, Bienala de artă sacră;

2023 mai –oct - Expoziție de grup «L'ARBRE» cu Asociatia 2A2B la Souvigny:

2019 nov-dec, - Expoziție personală «L'ÂME ROUMAINE» Primăria arodismentului 3 –LYON;

2019 mai-oct - Expoziție de grup «LE CRIST» Prieurale de

Souvigny, Bienala de artă sacră»;

2018 mai-oct - Expoziție de grup «VERTICALITE» cu Asociatia 2A2B la Souvigny;

2017aug - Expoziție personală de pictura Chambon sur Vouèze (23);

2017 iul - Expoziție personală de pictura Espace Saint Marc Souvigny;

2016 oct - Expoziție de grup cu 2A2B la Médiathèque de Moulins 03;

2016 iul - Expoziție personală «3 ARTISTES EN QUETE DE SENS» Espace Saint Marc;

2015 dec - Expoziție personală «Tradition» Médiathèque de Bourbon l'Archambault;

2015 oct-nov - Expoziție de grup Salon des Carmes ,Saint Amand Montrond (18);

2015 sept - Expoziție personală de icoane, pictură și frescă- Journées du Patrimoine;

Chapelle Notre Dame sur l'eau, Verneuil-en-Bourbonnais;

2015 mai - Expoziție personală «Icoane pe lemn și frescă» Maison du Pélerin, Souvigny;

2015 iun - Pictarea unei troițe în frescă din gradină abației Bellaigues(63);

2015 aug - Expoziție personală «LA TERRE» Château d 'Effiat(63);

2014 aug- Expoziție personală «icoane și pictură»Château de Busset (03);

2013 iun-iul - Expoziție personală «LE RETOUR» Espace Saint Marc Souvigny;

2012 iun - Expoziție RETROSPECTIVĂ la Espace Saint Marc Souvigny;

2011 oct - Expoziție RETROSPECTIVA icoane și pictură la Médiathèque Domérat;

2011 mart -Expoziție personală de pictură la Espace Culturel La Pléiada,Comantery;

2010 dec - Expoziție de icoane la Philia ,Montluçon;

2010 iun- Expoziție de icoane la sala Jeanne d'Arc, Doyet;

2010 nov - Expoziție de icoane, Eglise Catholique Sainte Marie

,Mulhouse;

2010 dec - Expoziție personală de pictură la Chambre de Commerce et Industrie, CCI, Montluçon;

2009 mart - Expoziție personală de pictura la Salle de Congrès de l'Hôtel de Ville, Montluçon;

2009 febr - Expoziție personală de icoane Maison du Tourisme Montluçon;

2009 nov - Expoziție personală sala Le Quai,Périgueux;

2008 - Participare cu 12 desene ale sfinților închisorilor comuniste la o expoziție documentara a Muzeului Agriculturii din Slobozia (organizata de Dna Emilia Corbu) itinerantă, dar arestată (interzisă) la Iași, de Institutul Elie Wiesel;

2008 mai - Pictarea în tehnica «tempera cu ou» a bisericii Soborul Maicii Domnului;

2008 sept - împreuna cu pictorul Valeriu Stoica ,Balta Alba, București;

2008 nov - Expoziție personală de pictura la Muzeul Municipal de Istorie, Palatul Suțu, București;

2008 apr-mai - Expoziție personală de pictura la Cercul Militar National ,București;

2007 - Expoziție de grup icoane la Palatul Suțu, București;

2007 mart- Expoziție personală de pictură la Institutul Cultural al Ministerului de Interne București;

2007 - Expoziție de pictură permanentă la Rotonda Primăriei Breaza;

2007 iulie - Expoziție de pictură la « Sărbătoarea Iuliilor» Palatul Iulia Hașdeu Câmpina;

2006 mart - Expoziție personală de pictura la Muzeul de Arta Brașov;

2004 iulie - Expoziție personală de pictura «GRADINI» Casa de cultura Geo Bogza Câmpina

1998 mart - Expoziție personală de pictură la Mediateca Norbert Detaille, Brașov;

1997 nov - Expoziție de pictura în cadrul Festivalului de literatură «Nihil Sine Deo» Brașov.

Pictura în frescă:

Biserica Sfinții Voievozi din Popești Leordeni, monument istoric;

Biserica Schimbarea la Față (Biserica Greacă) , monument istoric, Constanța;

Biserica Ioan Botezătorul din Techirghiol;

Biserica din Voievozi Popești, Bihor;

Biserica din Voievozi Simian, Bihor;

Biserica din Valea lui Mihai, Bihor;

Biserica Adormirea Maicii Domnului din Curtuișeni, Bihor.

Restaurare biserici:

Catedrala Sfinții Împărați Constantin și Elena din Hunedoara;

Biserica Nașterii Maicii Domnului, Brebu, Prahova;

Catedrala Sfântul Haralambie din Turnu Măgurele;

Biserica din Sălciile;

Biserica Sf. Nicolae, Broșteni, București.

Referință:

Autobiografia personalității prezentate.

Octombrie

Béla Tankó



Profesor universitar doctor în filozofie.

S-a născut la 1 octombrie 1876 în Transilvania, în așezarea Vurpăr aparținând de Vințul de Jos din județul Alba, fiind fiul pastorului reformat József Tankó de Illyefalva și al lui Karolina Verkóczy. Bunicii săi paterni erau Pál Tankó și Mária Szalánczy, bunicii săi materni erau Károly Verkóczy și Terézia Bogdán. - Familia Tankó a primit o diplomă nobilă în iulie 1702.

Béla Tankó și-a finalizat studiile gimnaziale la liceul reformat din Orăștie, iar din 1894, la Colegiul Reformat din Aiud, în 1895 a început studiile teologice la Cluj-Napoca, apoi a devenit student la științe umaniste la Universitatea Ferenc József (Franz Joseph) din Cluj-Napoca, unde a participat în principal la prelegeri în domeniul filosofiei. La un concurs cu parole a câștigat un premiu cu studiul său despre psihologia pre- și post-kantiană.

În 1898 a fost un an ca bursier la Universitatea din Edinburgh, iar în anul următor a obținut o diplomă în religie la Academia Teologică din Cluj-Napoca. Apoi s-a întors să predea în fosta alma mater: de la 23 decembrie 1898 adjunctul liceului reformat Kún din Orăștie (gimnaziu), de la 1 noiembrie 1901 a fost profesor obișnuit (adică numit) de religie, dar a predat și latină, maghiară și matematică, având și funcția de diriginte de clasă.

La 25 octombrie 1902, în timp ce era profesor în Orăștie, s-a căsătorit cu Ida Nagy, educatoare. Din căsătoria lor s-au născut doi fii: László Tankó și Béla Tankó, care a devenit biochimist, mai întâi la Universitatea din Debrecen ca profesor privat de biochimie, profesor fondator la Institutul de Chimie Organică, apoi la Școala de Medicină din Debrecen.

Este fondatorul și primul director al Institutului de Biochimie al Universității.

Și-a luat doctoratul în filosofie la Universitatea din Cluj-Napoca în 1909, apoi în 1914 a fost abilitat ca profesor privat la Facultatea de Arte.

Între timp, în 1912 a câștigat Premiul Gorove al Academiei Maghiare de Științe. A devenit membru al Societății Filozofice, membru al consiliului de administrație al Asociației Profesorilor Reformați.

La 26 august 1914, a devenit profesor public extraordinar de științe umane la Facultatea de Filosofie, Lingvistică și Istorie a Universității din Debrețin, înființată pe atunci (a fost numit cu normă întreagă, adică a devenit profesor public obișnuit la 28 noiembrie 1916).

A fost rugat la o reuniune a facultății din 9 decembrie 1914 să fie lector pentru limba engleză. A acceptat misiunea și a ocupat funcția de lector de engleză de la 1 ianuarie 1915 până la 23 septembrie 1922, când datorită ocupațiilor sale multidisciplinare a renunțat la aceasta. cu toate acestea, pentru succesorul său el a făcut o sugestie la persoana unui rezident englez nativ din Debrețin.) La propunerea sa, Thomas E. Welsh, de origine canadiană, a fost ales (la aceeași ședință, sub același punct de pe ordinea de zi) la corector până în al doilea război mondial și a fost înlăturat doar sub presiunea germană.

Deși a fost invitat să conducă catedra de filosofie din Cluj, eliberată prin transferul lui Ákos Pauler la Budapesta, a ales Debrecen, neacceptând invitația universității mai vechi și mai prestigioase din Cluj.

În octombrie 1916, Ministerul Religiei și Educației Publice a autorizat separarea „Departamentului Educației Umaniste”, și până la ocupare, lui Tanko i s-a încredințat conducerea temporară a catedrei. Mandatul său fiind din decembrie 1916 până la 8 iunie 1918, până la numirea profesorului Gyula Mitrovics.

În urma despărțirii, profesorul Tankó a devenit în acel moment director al seminarului de filozofie.

Ca membru al primei echipe de profesori, bazat pe principiul anciennității (al vârstei), în anul universitar 1920/21 a reușit să ocupe funcția de decan al Facultății de Filozofie, apoi în anul universitar următor prodecan (Nota trad. - în universitățile de atunci – Debrecen, Cluj etc – în funcțiile de rector și decan erau numiți profesori numai pentru un an, iar în anul următor deveneau automat prorectori și prodecani). Pentru o scurtă perioadă de timp, de la 1 la 28, februarie 1922, el a fost și director interimar al Bibliotecii Universitare, în momentul în care, în absența unui director de bibliotecă numit,

profesorii erau pe rând bibliotecari.

Béla Tankó în a doua jumătate a anului universitar 1925/26 a fost cu bursă de studii la Viena și Berlin pentru a definitiva lucrarea „Istoria și aprecierea critică a metodelor estetice”. În această perioadă a fost înlocuit de profesorul de pedagogie Gyula Markovics. La 5 septembrie 1930, a participat cu o bursă („ajutor de stat”) la Oxford la al 5-lea Congres de filozofie.

Profesorul Tankó a fost mentorul lui Imre Kondor: a studiat aici, și-a luat doctoratul, mulți ani a fost stagiar sau asistent didactic. Tankó l-a comentat în 1934 după cum urmează: „De la început a dovedit o preocupare față de filosofie, chiar și cu colocviile sale, dar mai ales cu lucrările sale de seminar, în care și întrebările centrale, universale ale filosofiei, au fost subiectul iluminării independente”... . Kondor a fost abilitat în 1941 ca profesor privat la Facultatea de Filosofie din Debrecen cu subiectul „Aspecte sistematice ale istoriei filosofiei moderne”.

Fără îndoială, este punctul culminant al carierei lui Béla Tankó, pentru că anul școlar 1936/37 a fost ales rector al Universității Tisza István din Debrecen (după obiceiul vremii, a fost prorector în anul un următor). „Mandatul său, după propriile sale cuvinte, a fost o perioadă calmă de dezvoltare. Îmi amintesc de anul trecut cu profundă recunoștință pentru Providență, imagine pentru că anul a putu fi un an liniștit de lucrări de construcție fără tumult.”

Cele mai importante evenimente ale funcției sale de rector au fost ceremonia finlandeză - estonă - maghiară (Cu prelegeri ale profesorilor Artur și Kettunen Lauri din Helsinki), ceremonia de comemorare a poetului francez Nicolas Boileau, conferirea titlului de doctor onorific în filozofie lui Jenő Pintér, director general al Inspectoratului Școlar, Lajos Némedi și József Végh, doctori în științe umane „sub auspiciis Gubernatoris” (Inelul guvernatorului) doctorat onorific. S-a ținut-o în sala universității întâlnirea Asociației Internaționale a Silvicultorilor, o adunare itinerantă, un invitat al facultății medicale a fost și Congresul de Sănătate Publică.

Pe lângă cei doi oameni de știință finlandezi, au sosit și alți oaspeți străini distinși: Karl Barth din Basel, profesor de teologie, o figură de renume mondial în reînnoirea teologiei (deși a predat la colegiu, nu la

universitate), profesor japonez Takhashi Masao a ținut prelegeri despre sufletele poporului japonez, Wilhelm Pinder, profesor la Berlin, a ținut o prelegere despre caracteristicile artelor plastice germane medievale, dar au fost prezenți și scriitoarea poloneză Stella Olgried și pastorul reformat Mark Boegner de la Paris.

Merită o atenție specială Conferința despre studiile inspirate de Tankó despre științele privind maghiarimea (inclusiv conferința profesorului ulterior Ernő Flachbarth din Debrețin despre evoluția internațională a drepturilor protecției minorităților). (Biblioteca Universitară a ajuns să aibă 200.000 de volume.

Béla Tankó era cunoscut pentru dragostea sa pentru muzică: „[...] abordarea operelor muzicale însemna [pentru el] cea mai înaltă creastă a atitudinii, unde spiritul se desfășoară liber aripi și se ridică la înălțimi abia de conceput. A jucat cu pasiune, a dirijat, și a explicat marii clasici ai muzicii și nu prea exista instrument pe care să nu-l fi înțeles ”.

În anul universitar 1940/41 a devenit din nou decanul Facultății de Arte.

În timpul războiului, în toamna anului 1944, familia sa a fugit la Budapesta, iar el însuși a devenit unul dintre puținii profesori care au rămas acasă.

A condus Seminarul (catedra) Educației din 11 decembrie 1944 la 8 iunie 1945.

Întrucât profesorul Sándor Fest al Departamentului de Engleză a murit în timpul asediului de la Budapesta, din 11 decembrie 1944 până în 8 februarie 1945, a condus singur catedra, iar din 5 septembrie 1945, până la moartea sa, împreună cu János Hankiss, profesor de franceză, și Gyula Benigny, profesor privat de lingvistică indo-germanică.

Béla Tankó a murit de infarct în 24 ianuarie 1946 la ora 19:00 în timp ce tăia lemne. Era deja pe punctul de a se retrage, deoarece ar fi împlinit vârsta de 70 de ani în octombrie acel an, care era momentul pensionării la acea vreme.

Referințe:

Articolul profesorului univ. dr Mudrák József, Béla Tankó - Profesor de filozofie,rector magnificus în anul de învățâmânt 1936-37, al Universității Maghiare Regale Tisza István din Debrecen, ed. László Brezsnyánszky și Imre Fenyő, Acta Paedagogica Debrecina - Publicații

ale Departamentului de Educație, Facultatea de Arte, Universitatea din Debrecen CIII., Debrecen, 2004;

József Mudrák, „Biografia lui Béla Tankó, profesor de filosofie”, în spiritul filosofării autonome – Tankó Béla redivivus, ed. László Gáspár și Tamás Valastyán, profesori științifici ai Universității din Debrecen III, ([Debrecen]: Debrecen University Press, 2012.

Traduceri de: Dr. farm. Laszlo Tuka din Cluj-Napoca.

Sándor Ferenczi

Doctor în istorie, arheolog, numismat.

S-a născut la 1 octombrie 1894, la Zlatna. Tatăl său István Ferenczi a fost preot calvin și profesor de școală secundară. După absolvirea studiilor la Colegiului Kún din Orăștie, în 1912, și-a început studiile la Universitatea Franz Joseph din Cluj-Napoca unde, în timpul studențieie a fost, totodată, bibliotecar la Biblioteca Universității, între anii 1912-1920. Și-a luat doctoratul în Istorie, în anul 1937.

A fost preparator, și apoi asistent la Universitatea din Cluj.

Din 1924 a participat la săpăturile arheologice din regiunea complexului de cetăți dacice din Munții Sebeșului, apoi, la cererea lui Vasile Pârvan, a efectuat recunoașteri în bazinul hidrografic al Pârâului Negru și în bazinul Ciucului. A efectuat cercetări în domeniul istoriei artelor și culturii, arheologiei, numismaticii și heraldicii.

Și-a început lucrarea literară cu articolele publicate în „Jurnalul Arheologic din Budapesta” în 1911, și „Genealogi Papers”, publică consecvent în , „Anuarul de istorie” al societății de Arheologie din județul Hunedoara. Între cele două războaie mondiale a scris studii arheologice pentru „Siebenbürgische Vierteljahresschrift” și alte ziare germane, implicându-se activ în cercetarea daco-romană, a tradus în maghiară studii arheologice realizate de Vasile Pârvan și D M Teodorescu.

Studiile sale despre origini, așezări și inscripții îi mărturisesc metoda de cercetare obiectivă. Multe dintre scrierile sale au fost

traduse în limbile română și germană. Acestea au fost publicate de: „Revista Economic”, „Înfrățirea”, „Dacia”, „Sargetia”, „Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice”. Din nefericire mai multe au rămas nepublicate. O bună parte dintre ele fiind distruse în timpul ocupației sovietice, când în casa lui Sándor Ferenczi, din Cluj, au locuit, timp de câteva luni, soldați sovietici.

Lucrări publicate: Inițial scris într-o publicație românească „Cuminecarea în castelele vechi ale județului Județul Trei-Scaune” însă moartea bruscă a lui Vasile Pârvan a împiedicat publicarea acesteia; „Cetăți antice în județul Ciuc” - În „Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice” (secția pentru Transilvania), IV, 1932-1938; „Die Bauperiode der Burgkirche der Brasovia-Burg auf der Zinne bei Kronstadt” - În „Siebenbürgische Vierteljahrsschrift”, 58, 1935; „War Siebenbürgen in der Kunst ein ganz verschlossenes Land und konservativ bis aufs Äusserste? Das Alter des Bonnesdorfer Altares” - În „Siebenbürgische Vierteljahrsschrift”, 58, 1935; „Sind die bessarabischen und moldawischen trajanswalle bulgarisch türkischen ursprungs” - În „Siebenbürgische Vierteljahrsschrift”, 59, 1936; „Relieful de la Grădiștea Muncelului, păstrat în muzeul din Deva” - În „Sergeția”, I, 1937; „Der firtoscher Fund byzantinischer Goldmünzen” - În „Siebenbürgische Vierteljahrsschrift”, 62, 193. Semnează cu pseudonimul Alexandru Ampoianu.

Moare în condiții dubioase în 1945.

Volumele publicate:

„Despre Țara Secuilor subtitrări runice”, Cluj, 1936;

Arheologia fostei Cassia . Soluționarea și originea secuilor din Kászon, Cluj, 1938.

Lucrări în colaborare: „Așezarile dacice din Munții Orăștiei”, ediția postumă , co-autor Constantin Daicoviciu, 1951; C. Daicoviciu, I.H. Crișan, Ștefan Ferenczi și H. Daicoviciu - „Șantierul arheologic din Munții Orăștiei” - În „Materiale și cercetări arheologice”, X, 1973.

Referințe:

„Enciclopedia istoriografiei românești” - Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978;

Iliescu Ion, Istrate Tiberiu - „Orăștie – 750 de ani” - Volum editat de Casa Județeană a Corpului Didactic, Deva, 1974.

Francisc Hossu-Longin



Avocat, politician, jurnalist, memorialist.

S-a născut la 2 octombrie 1847, în comuna Zam, județul Hunedoara. Era fiul lui Mihai Lupu-Hossu și Aloisei (n. Pandak). A urmat școala primară la Deva și mai târziu la Orăștie, dar, din păcate, moartea prematură a părinților i-a schimbat radical cursul vieții. Tutela copilului a fost încredințată rudei în viață cea mai apropiată și anume unei mătuși care locuia la Beiuș. Aici și-a început studiile liceale, pe care le-a continuat la Alba-Iulia, Cluj și Orăștie. Despre mătușa lui, avea să povestească mai târziu că era o femeie fără sentimente, care i-a cauzat nenumărate greutăți, lipsindu-l de o mare parte din moștenirea sa după dispariția părinților săi. După mai multe schimbări de reședință, a plecat, în 1868, la Pest, pentru a urma Facultatea de Drept. În anii studenției a devenit membru al Societății „Petru Maior". o societate care a oferit tinerilor români din diferite regiuni ale Imperiului posibilitatea de a se întâlni și de a stimula preocupările intelectuale ale altora. Datorită perseverenței și, mai ales, seriozității cu care a tratat toate sarcinile și activitățile în care era implicat, i s-a oferit postul de bibliotecar al „Astrei". Anii petrecuți la Pesta au contribuit substanțial la formarea personalității tânărului care, pe lângă perfecționarea educației, a reușit să pătrundă și să cunoască cercurile înalte ale societății, întărindu-și relațiile sociale. Întors în 1872 în țară, se stabilește la Deva. A devenit rapid membru al Comitetului de Conducere al Partidului National Român, după ce inițial a fost secretar al Conferinței de Formare a Partidului. În perioada dualismului austro-ungar, a fost recunoscut ca un constant apărător al românilor și al drepturilor naționale, fiind unul dintre cei mai activi animatori ai scenei politice românești care a pledat pentru unificare. După terminarea facultății se stabilește la Deva, unde își deschide un birou de avocat.

A fost și un susținător neobosit al drepturilor femeii, egale cu cele ale bărbaților, așa că a fost mereu alături de Elena Pop Hossu-Longin,

fiica lui Gheorghe Pop de Băsești, care i-a devenit soție în 1882. Activitatea sa politică și culturală a fost întotdeauna însoțită de una publicistică. În lupta pentru realizarea idealurilor naționale, în timpul Primului Război Mondial și-a menținut poziția de independență, refuzând să semneze declarația de loialitate față de Guvernul de la Budapesta, angajându-se în același timp activ în lupta pentru deplinătatea națională. La 1 decembrie 1918, pe scena Adunării de la Alba-Iulia, a jucat un rol însemnat.

Activează pe tărâm politic, social-cultural și național, devenind una dintre personalitățile marcante din perioada 1880-1918.

Înființează la Deva un club electoral român și inițiază mari demonstrații de protest împotriva legilor de maghiarizare a învățământului, legi votate de Parlamentul de la Budapesta, între anii 1879-1883.

Este unul dintre avocații apărării în „Procesul Memorandumului" (1894), în „Procesul învățătorilor din Dobra", pentru folosirea tricolorului românesc, și în „Procesul pentru „Cununa lui Avram Iancu" (1909), în care ia apărarea celor trei studenți de la Universitatea din Cluj, care au depus o cunună pe mormântul lui Avram Iancu, la Țebea, cu inscripție națională.

Membru în Comitetul de conducere al Partidului Național Român (1881); director al Despărțământului Deva al „Astrei" (1895-1899).

A desfășurat o vastă activitate în domeniul cultural și economic.

Colaborator la numeroase ziare românești, înfruntă multe procese de presă cu amenzi și închisoare, dar nu-și pierde curajul.

După anul 1920 s-a mutat la ferma soției sale din Băsești, județul Sălaj, unde și-a trăit bătrânețea.

A murit și a fost înmormântat la Băsești, în 12 februarie 1935. Pe mormântul său stă scris: „Avut-ai în viață un singur vis – A neamului întregire – Şi acum în cel paradis – Te rogi pentru a lui mărire"

A avut legături cu personalități marcante ale vieții culturale românești, printre care: George Barițiu, Nicolae Densușianu, Nicolae Iorga, Ioan Mihu, Aurel Vlad.

A lăsat în urmă o vastă corespondență și documente care astăzi se află la Biblioteca Centrală Universitară din Cluj. Între 1923 și 1932 a scris „Amintiri din viața mea", sub forma a opt caiete manuscrise care,

împreună cu celelalte comori ale sale, au fost donate bibliotecii. Aceste caiete au fost editate postum în 1975 și includ informații din copilăria și adolescența sa. În aceste amintiri sunt reconstituite fără pretenții literare, dar cu arome, moravuri și întâmplări caracteristice vieții transilvănene din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, completate de un bogat material documentar istoric.

În 1920, Francisc Hossu-Longin donează bibliotecii Liceului „Decebal" Deva, 411 cărți, reviste, ziare.

Fondul Clujean „Hossu-Longin" cuprinde un bogat material de arhivă, care rezumă acte și documente cu conținut politic, cultural, administrativ și juridic, acoperind aproape un secol de istorie a Transilvaniei (1848–1934). Conține documente referitoare la familia Hossu, precum și o serie de documente referitoare la activitatea Partidului Național Român, de la înființare până în 1918. Din lucrările sale de avocat, documentele păstrate reprezintă mărturii, discursuri, articole privind procesele. la care a participat, fie ca apărător, fie ca inculpat. O parte semnificativă a colecției conține și corespondența lui Francis Hossu-Longin, dintre care trebuie menționat schimbul de scrisori pe care l-a avut de-a lungul vieții (1878 – 1935) cu diverse personalități ale domeniului și scenei politice românești.

*

Un capitol important în viața lui Francisc Hossu-Longin este perioada cât a fost elev al Colegiului Reformat „Kún" din Orăștie. La acest colegiu au învățat Aurel Vlaicu, dr. Petru Groza, David Prodan, dr. Aurel Vlad.

În 1847 erau înscriși 53 de elevi români. Aceasta a făcut ca pe parcurs să se înființeze un cerc literar românesc.

„Protocolulu Șiedințieloru", colecție de procese verbale din anii 1867-1870, redactate de membrii „Societății de lectură a tinerimii studioase române" din Colegiul Maghiar, document care ne oferă o serie de date despre structura organizatorică a acestui cerc, compoziția lui, activitățile desfășurate și entuziasmul tinerilor, între care și elevul de atunci, Francisc Hossu-Longin.

Din cercetarea protocolului amintit, rezultă că în anul școlar 1867-1868 s-au ținut 21 de ședințe, în anul 1868-1869, 12 ședințe, iar în anul 1869-1870, un număr de 15 ședințe.

Protocolul se deschide cu un cuvânt de îndemn, iscălit de Francisc Hossu-Longin, la 25 iunie, și intitulat „Fraților".

„Trebuie să se știe că în Orăștie studenții români ce se ține de știința limbei materne au stat foarte slabu. Înființându-se această societate, au mai avutu ocajiune ca de câtu a face ceva progresu, deși au fostu expuși la multe neplăceri." [...]

„Dacă voiți să faceți ceva prin ce să dovediți că românu nu e laș, românulu e aptu pentru cultură, atunci treceți în frățietate, mai răbdați și uitați greșelile unul altuia... Românul numai atunci iubește pe consengeanulu seu. Nu lăsați biblioteca să piardă ci înmulțiți-o și folosiți-o."

Într-un tabel din același protocol aflăm membrii - dregători și ordinari - ai „Societății de lectură a tinerimii studioase române" din Colegiul din Orăștie:

președinte: Petru Văleanu, viceprotopopu al parohiei Gr. Chat. în Orăștie

vicepreședinte: Francisc Hossu-Longin, studinte a VIII-a Gimnaz în Orăștie

În perioada în care era elev la Orăștie, el culege și trimite revistelor literare anumite producții folcloristice. „Familia" i-a publicat în 1868 o datină populară - „Seara de Sîn Vasîiu" - apoi din 1869, o suită de „Chiuituri românești", și în fine, datina populară, specifică și zonei Orăștiei, „Nedeea".

Chiar dacă multe expresii din „Îndemnul" vicepreședintelui Francisc Hossu-Longin ni se par azi total depășite și necorespunzătoare limbii literare actuale, aceasta reliefează stadiul de dezvoltare al limbii române în a doua jumătate a secolului trecut, mai ales într-o zonă unde influența străină nu lipsea din limbă.

Strănepoții de familie ai elevului orăștian din secolul trecut continuă tradițiile românești de cultură, prin personalități remarcabile, ca Lucia Hossu-Longin, realizatoarea emisiunilor „Memorialul durerii" de la TVR1.

Colaborări: „Gazeta ilustrată", „Transilvania", „Gazeta Transilvaniei", „Calicul", „Familia", „Gura satului", „Revista Orăștiei"

Lucrări publicate:

„Amintiri din viața mea” (Text stabilit, introducere și glosar de Georgeta Antonescu) – Editura „Dacia”, Cluj-Napoca, 1975, (Restituiri);

„Nedeia” (datină populară) – În: „Familia”, 1869;

„Amintiri din viața mea”, scrise la bătrânețe, donate Bibliotecii Centrale Universitare din Cluj-Napoca și publicate postum (1975) - reconstituie, fără pretenții literare, dar cu savoarea autenticității, moravuri și întâmplări caracteristice vieții transilvane din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, oferind și un interesant material documentar istoric.

Referințe:

Zaciu, Mircea; Papahagi, Marian; Sasu, Aurel - „Dicționarul scriitorilor români” (Vol. 2, D-L) - Editura Fundației Culturale Române, București, 1998;

Dörner, Anton; Ionaș, Vasile; Lazăr, Ioachim; Căstăian, Mihai - „Orăștie 775” - Editura „Omnia”, Deva, 1999;

Iliescu, Ion; Istrate, Tiberiu - „Orăștie – 750 de ani” - Volum editat de Casa Județeană a Corpului Didactic Deva, 1974;

Lăpedatu, Ioan - „Monografia Institutului de Credit și de Economii „Ardeleana”, societate pe acții în Orăștie. 1885-1910” – Tiparul Tipografiei Arhidiecezane Sibiu, 1912;

Glodariu, Eugenia - „Despre Societatea de lectură a tinerimii române studioase de la gimnaziul din Orăștie” - În: „Sargetia”, Vol. XXI-XXIV, 1981-1991;

Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj-Napoca, „Hossu-Longin, Francisc”- https://www.bcucluj.ro/en/donors/hossu-longin-francisc.



Ioan Albu



Profesor universitar, doctor docent în medicină, membru al Academiei de Științe Medicale.

S-a născut la 4 octombrie 1920 în satul Căstău, comuna Beriu, fiul gospodarilor Dionisie şi Valeria. A absolvit Liceul „Aurel Vlaicu” din Orăștie - promoția 1939, apoi a urmat cursurile Facultății de Medicină din Cluj, între anii 1939-1945. Doctor în medicină și chirurgie, în 1945; se dedică specialității de Anatomie umană, fiind preparator, apoi asistent al Facultății de Medicină din Cluj, la Catedra de Anatomie. Între anii 1949-1963 este șef de lucrări la Catedra de Anatomie a Institutului de Medicină din Timișoara.

Din 1963 devine conferențiar la Institutul de Medicină și Farmacie din Cluj, iar din 1969, profesor (prin concurs), șef al Catedrei de Anatomie la I.M.F. Cluj-Napoca.

A studiat cu maeștri ai medicinei române, ca profesor Victor Papilian și Ioan G. Russu.

Între anii 1946-1949 urmează și cursurile Facultății de Litere și Filozofie a Universității din Cluj.

Studii de documentare, Moscova (1961), Catedra de Anatomie din Praga, Cehoslovacia (1975).

Ocupă funcția de profesor până în 1990, când se pensionează. În această perioadă a continuat tradiția învățământului anatomic fondat de prof. V. Papilian la Cluj, l-a adaptat la condițiile actuale și l-a modernizat în raport cu cerințele complexe ale medicinei.

Între anii 1990-1992 – Șef al Catedrei de Anatomie a Universității Ecologice București. În anul universitar 1992-1993 este rector al Institutului de Învățământ Superior și Cercetare și ca profesor de Anatomie la Facultatea de Medicină din Brașov.

Între anii universitari 1993-1995 activează ca prorector al filialei din Cluj a Universității „Spiru Haret” din București și ca profesor de Anatomie.

A fost președinte de onoare al Societății Române de Anatomie, membru emerit al Academiei de Științe Medicale și membru al

Societății de Anatomie din Cluj, al Societății de Morfologie Normală şi Patologică Cluj şi Timişoara; membru al Anatomische Gesellschaft, European Society of Teratology, Balkan Medical Union; membru în consiliul editorial „Revue Roumaine de Morphologie", Acta Anatomica.

Autor și coordonator a 19 cursuri universitare și a 191 de studii științifice.

A fost prim autor și coordonator al unui număr de 12 cursuri multiplicate. A realizat o ediție integral revizuită, adusă la zi, a bine cunoscutului „Manual de Anatomie" al lui Papilian. În perioada 1976-2003 au apărut șapte ediții succesive ale volumului I, într-un număr de 94.000 de exemplare, și tot șapte ediții succesive ale volumului II, într-un număr de 69.000 de exemplare.

Activitatea științifică totalizează 405 de lucrări și comunicate la diferite manifestări științifice, iar 193 au fost tipărite în reviste prestigioase din țară și străinătate.

A fost inclus în numeroase enciclopedii din Europa, America și Asia, dintre care enumerăm:

„Who's Who in Science" - Anglia; „Who's Who in Western Europe" - 1975;

„Who's Who of Intellectuals" - 1979; „Who's Who in America" - 1979; „Who's Who in the World" - 1979; „Biography International Delhi" - India, 1986 „Universal Data Bank of America" - 1986

„Cetățean de Onoare al Municipiului Cluj-Napoca 2004";

„Cetățean de Onoare al Municipiului Orăștie 2004".

Lucrări publicate:

„Anatomia omului" - I.M.F. Cluj-Napoca, 1984

„Ghid pentru lucrări practice" - București, 1996

Lucrări revizuite:

PAPILIAN, Victor - „Anatomia omului" , Vol. I: „Aparatul locomotor" - Ediția a 8-a (Revizuită de Prof. Dr. Ioan Albu), Editura „All", București - PAPILIAN, Victor - „Anatomia omului", Vol. II: „Splanhnologia" - Ediția a 7-a (Revizuită de Prof. Dr. Ioan Albu), Editura „All", București- PAPILIAN, Victor - „Anatomia omului" , Vol. III - Editura „All", București, 1992.

Referințe:

„Clujeni ai secolului XX. Dicționar esențial” - Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2000;

Marquis Who's Who, IBC, Cambridge, Anglia, 1977;

Florea Marin, Şcoala medicală clujeană 1970-1980, voi. VI, Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca, 2003;

Florea Marin, Facultatea de Medicină, Şcoala medicală clujeană şi Spitalele din Cluj (1500-2000), Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca.

Nicolae Chindler



Chimist, publicist.

S-a născut la 5 octombrie 1920, în oraşul Haţeg, judeţul Hunedoara. Şcoala primară în oraşul natal, studiile medii le absolvă la liceul „Aurel Vlaicu” din Orăştie, iar studii universitare la Facultatea de Chimie din Cluj.

După absolvirea studiilor universitare, lucrează la Combinatul Siderurgic Hunedoara, până în anul 1981, când se pensionează.

Si-a desfășurat activitatea în combinatul siderurgic Hunedoara ocupînd funcția șef serviciu laboratoare. A fost dascăl Ia Școala tehnică de maiștri și la institutul de subingineri.

Prin munca sa pasionată de explorator al arhivelor și bibliotecilor din Cluj și Budapesta, s-a impus ca unul dintre cei mai preocupaţi cercetători privind istoria mineritului şi metalurgiei fierului, din ţinuturile Hunedoarei, publicând numeroase studii şi articole în acest domeniu.

Articole din periodice: Contribuţii la istoria metalurgiei feroase în împrejurimile Hunedoarei. - În: Metalurgia. - 21, nr. 5, 1969, (în colaborare cu G. Popa); Începuturile producţiei de fontă în împrejurimile Hunedoarei. - În: Metalurgia. - 22, nr. 9, 1970 (în colaborare cu G. Popa); Producţia de fontă la Govăşdia. (I). - În: Metalurgia. - 23, nr.7, nr. 24, 1971. (în colaborare cu G. Popa); Uzinele de fier din Hunedoara în perioada 1920-1944. - În: Metalurgia. - 27, nr.4, 1975, (în colaborare cu G. Popa); Aspecte ale începuturilor

metalurgiei moderne a fierului în Valea Cernei. - În: Sargetia. - 13, 1977, (în colaborare cu Ioachim Lazăr); Începuturile producţiei de fontă la Hunedoara. - În: Metalurgia. - 25, nr.11, 1979, (în colaborare cu G. Popa).

Încetează din viaţă la 23 martie 1993, în municipiul Hunedoara .

Lucrări publicate:

Combinatul Siderurgic Hunedoara. Tradiţie şi progres în siderurgie. 1884-1974. Bucureşti, 1974;

Combinatul Siderurgic Hunedoara. Album, 1974.

Referinţe:

Maria Razba, Personalități hunedorene: oameni de cultură, artă, ştiinţă, tehnică şi sport (sec. XV - XX): Dicţionar - Ediţia a 2-a, revăzută şi adăugită – Deva: Emia, 2004.

Ion Dodu Bălan



Critic și istoric literar, folclorist, poet, prozator, profesor universitar.

S-a născut la 5 octombrie 1929, în satul Vaidei, com. Romos, jud. Hunedoara. Studii liceale la Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăştie şi „Sfântul Sava" din Bucureşti (1941-1949). Studii universitare la Facultatea de Filologie a Universităţii din Bucureşti, avându-l ca profesor pe Tudor Vianu (1949-1953).

După absolvirea facultăţii, îşi începe cariera didactică la Universitatea din Bucureşti: asistent (1954-1959), lector (1960-1967), conferenţiar (1967-1972), profesor (din anul 1972) la Catedra de Literatură Universală, apoi la cea de Literatură Română.

Profesor la Universitatea din Bucureşti (1979-1989). Şeful Catedrei de Literatură a Universităţii Bucureşti (1986-1990). Rector al Universităţii din Bucureşti (octombrie 1989 - ianuarie 1990). Predă cursuri de Literatură română contemporană la Secţia Biblioteconomie şi Limbi străine a Universităţii Bucureşti (1991). A fost şeful Catedrei

de Limbă şi Literatură Română la Universitatea „Spiru Haret” şi preşedintele Academiei de Cultură Naţională „Dimitrie Gusti” din Bucureşti. A condus mai mulţi ani un cerc ştiinţific studenţesc, a ţinut lecţii şi seminarii la cursurile de vară de la Sinaia. A participat cu comunicări la sesiunile ştiinţifice ale cadrelor didactice. A fost timp de doi ani secretar de redacţie la „Analele Universităţii Bucureşti”. A participat în diverse comisii de admitere la doctorat, a condus lucrări de doctorat. Debut în revistele „Avântul” şi „Viaţa Românească” (1953).

Redactor la revista „Viaţa Românească” (1953-1958). Debutează editorial, în anul 1955, cu studiul „Influenţe folclorice în poezia noastră actuală”, o cercetare asupra surselor şi modalităţilor lirice contemporane.

Apare sub îngrijirea sa volumul „Literatura populară de Mihai Eminescu”, cu care iniţiază colecţia Mioriţa la Ed. Tineretului (1956). Redactor la „Tânărul scriitor” şi redactor-şef adjunct la revista „Luceafărul” (1961-1967).

A fost lector la Universitatea din Toulouse (Franţa), în perioada 1967-1969. Îşi ia doctoratul cu teza „Viaţa şi opera lui Octavian Goga” (1968).

A fost Vicepreşedinte al Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste (1969-1977).

Debutează ca poet cu placheta „Neliniştea fântânii”, lirică de inspiraţie diversă în manieră tradiţională (1978).

A îngrijit, prefaţat şi postfaţat lucrări de folclor, antologii de poezie patriotică, ediţiile O. Goga (1963, 1964, 1965, 1967, 1970, 1972, 1976, 1978, 1980, 1985, 1987, 1989); George Coşbuc (1962, 1964); Ioan Slavici (1963, 1972); Aron Cotruş (1978, 1985); Vasile Alecsandri: Poezii populare (1956, 1960); Mihai Eminescu: Literatura populară (1956); Şt. O. Iosif (1975, 1978) ş.a.

Colaborări: „Ţara”, „Naţiunea”, „Vocea României”, „Tomis”, „Adevărul literar şi artistic”, „Tânărul scriitor”, „Luceafărul”, „Gazeta literară”, „Contemporanul”, „Astra”, „Flacăra”, „România literară”, „Viaţa Românească”, „Steaua”, „Limba şi literatura română”, „Ramuri”, „Buletinul Societăţii de Ştiinţe Filologice din RPR”, „Revista de Istorie şi Teorie Literară”, „Pentru patrie”, „Opinia

națională” etc.

Moare la 6 mai 2018 în București.

Recunoștințe:

Premiul Academiei Române Bogdan Petriceicu Haşdeu, pentru monografia Octavian Goga (1971).

Premiul Uniunii Scriitorilor pentru cartea Copilăria unui Icar, o evocare a vieţii lui Aurel Vlaicu (1976).

În anul 1999 ia fost acordat titlul de Cetăţean de Onoare al municipiului Orăştie;

Cetățean de Onoare post-mortem comunei Romos, 14 august 2022.

Lucrări publicate:

Influenţe folclorice în poezia noastră actuală, Bucureşti, ESPLA, 1955;

George Coşbuc. Un nouveau moment dans l'évolution de la poésie roumaine, Bucarest, 1960;

(Université de Bucarest. Cours d'été et colloques scientifiques. Sinaia, 25 juillet - 25 août 1966);

Delimitări critice (Cronici literare), Bucureşti, Ed. pentru Literatură, 1964;

Octavian Goga. Micromonografie, Bucureşti, Ed. Tineretului, 1966;

Valori literare (Eseuri asupra literaturii române), Bucureşti, Ed. pentru Literatură, 1966;

Condiția creaţiei: Portrete, Bucureşti, Ed. pentru Literatură, 1968;

Octavian Goga. Monografie. Traduit du roumain par Maurice Florescu. Traduction des vers, Aurel George Boeşteanu, Bucureşti, Ed. Meridiane, 1970;

Cuvintele au cuvântul, Eseuri, Iaşi, Ed. Junimea, 1971;

Octavian Goga. Monografie. Ediţia a 2-a, Bucureşti, Ed. Minerva, 1971;

Ethos şi cultură sau vocaţia tinereţii, Bucureşti, Ed. Albatros, 1972;

Copilăria unui Icar (Aurel Vlaicu), Bucureşti, Ed. Ion Creangă, 1974;

Artă şi ideal . Critică literară, Bucureşti, Ed. Eminescu, 1975;

Octavian Goga. Monografie. Ediţia a 3-a, Bucureşti, Ed. Minerva, 1975;

La politique culturelle en Roumanie, Paris, Les Presses de

l'UNESCO, 1975 (Versiunea engleză, 1981);

Copilăria unui Icar (Aurel Vlaicu). Ediţia a 2-a adăugită, Bucureşti, Ed. Ion Creangă, 1976;

In focarul timpului. Studii critice, Bucureşti, Ed. Eminescu,1977;

Neliniştea fântânii. Poezii, Bucureşti, Ed. Eminescu, 1978;

Die Kindheit eines Ikarus (Aurel Vlaicu). Aus denn Rumănischem von Hedi Hauser. Bukarest, Ion Creangă Verlag, 1978;

Poezia românească între 1900-1978, Bucureşti, 1978;

Constelaţii diurne, Bucureşti, Ed. Albatros, 1979;

A Concise History of Romanian Literature. Scientific referent: dr. Alexandru Piru. Adapted into English by Andrei Bantaş. Bucharest, E.S.E., 1981;

Arbori pentru veşnicii. Poezii, Bucureşti, Ed. Eminescu, 1981; Resurecţia unui poet: Aron Cotruş, Bucureşti, Ed. Minerva, 1981;

Copilăria unui Icar. La un veac de la naşterea lui Aurel Eminescu: Literatura populară (1956);

Şt. O. Iosif Vlaicu. Ediţia a 3-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, Ed. Ion Creangă, 1982; Ţara omeniei (Studii şi eseuri), Bucureşti, Ed. Militară, 1983; Pietre pentru templul lor. Evocări, studii literare, articole, Bucureşti, Ed. Cartea Românească, 1985;

Ioan Slavici sau Roata de la Carul Mare, Bucureşti, Ed. Albatros, 1985;

Ei l-au cunoscut pe Aurel Vlaicu, Bucureşti, Ed. Ion Creangă, 1986;

Peisaj interior. Versuri, Bucureşti, Ed. Eminescu, 1986;

Reperecritice, Bucureşti, Ed. Eminescu,1988;

Aron Cotruş. Monografie, Bucureşti, Ed. Demiurg, 1994;

Cutremur de suflet. Poeme, Bucureşti, Ed. Fundaţiei „România de Mâine", 1996;

Lexicon de limbă şi cultură română veche, Bucureşti, Ed. Fundaţiei „România de Mâine", 2000;

Istoria Literaturii Române: note de curs, vol. 1. Epocaveche şi premodernă, Bucureşti, Ed. Fundaţiei „România de Mâine", 2001.;

Octavian Goga, Editura DacoRomână, 2014.

Traduceri (în colab. cu Pavel Mocanu): Wieslaw Myslinski, Piatră peste piatră. Roman,

Bucureşti, Univers, 1987; Andrei Otrebski, Meandre (Nuvele),

Bucureşti, Albatros, 1989; Piotr Proskurin, Destin, vol. 1-2, Bucureşti, Univers, 1989.

În sfânta zi de Duminică, 6 mai, anul Domnului 2018, , Ion Dodu Bălan și-a luat la revedere de la această lumea pe care a trăit-o cu patimă, pe care a slujit-o cu dragoste.

Referinţe:

Autobiografia personalității prezentate;

Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, Dicţionarul scriitorilor români, vol. 1, A-C, Bucureşti, Ed. Fundaţiei Culturale Române, 1995;

Dicţionar analitic de opere literare româneşti A-D. Coordonare şi revizie ştiinţifică: Ion Pop, Bucureşti, Ed. Didactică şi Pedagogică, 1998;

https://revistacultura.ro/nou/2014/10/istoria-unei-monografii-octavian-goga/.

Avram Sava



Victimă a regimului bolșevic, condamnat la moarte și executat.

S-a născut la 10 octombrie 1913 în satul Cloșca, com. Horia, raion Hârșova, reg. Constanța, fiul Iui Stancu și Garofina, de profesiune mecanic de locomotivă diesel, având ca studii 4 clase profesionale, căsătorit, are 3 copii, fără avere, neîncadrat politic, fără antecedente penale, cu ultimul domiciliu în Orăștie, reg. Hunedoara, trimis în judecată pentru „crima de sabotaj contrarevoluționar" și pentru „tentativa crimei de sabotaj contrarevoluționar".

Patriot și victimă a regimului bolșevic din România anilor '50

Avram Sava a ales ca armă de luptă împotriva nedreptăților înfăptuite de „noua clasă conducătoare", cuvântul scris pe garduri.

Astăzi, într-o lume plină peste tot de graffitti, să vezi un slogan anti guvern este un fapt cât se poate de banal, în afara unui zâmbet (dacă textu-i polemic) sau a unei „no io și la ăsta, o mânzălit gardu" nu o să vezi vreo reacție. Însă în perioada neagră (1948-1960) a carnetelor roșii

era un fapt ce-ți putea aduce condamnarea la moarte, ca și-n cazul de față.

Dar mai bine să dăm cuvântul Sentinței nr. 2/1956, din 05 ianuarie 1956 a Tribunalul Militar Teritorial al Orașul Stalin (Brașov), în deplasare la Combinatul Siderurgic „Gheoarghe Gheorghiu Dej” din orașul Hunedoara ce s-a întrunit în ședință publică în scopul de a judeca procesul privitor la Sava Avram, sentință care-i aduce acestuia moartea:

„Tribunalul în numele poporul, hotărăşte: Cu unanimitate de voturi făcând aplicațiunea art.209/2 ai.2 C.P. îl condamnă la moarte pe SAVA Avram pentru crima de sabotaj contrarevoluționar. Prin aplicarea art.96 C.P. art.209/4 C.P. raportat la art.209/2 al.2 C.P, cu unanimitate de voturi condamnă pe același inculpat la pedeapsa cu moartea și pentru tentativa la crima de sabotaj contrarevoluționar.

Conform art. 101 C.P. execută pedeapsa capitală. Se confiscă în mod integral averea personală a condamnatului cu respectarea dispozițiilor art,25 pct.6 C.P. şi art.30 Cod. Familiei. în baza art.304, se obligă la 1000 (una mie) lei cheltuieli de judecată.

Cu drept de grațiere.”

Ce a făcut Sava Avram de fapt?

„Astfel, la început acuzatul şi-a desfăşurat activitatea de agitație anti-democratică, prin diferite inscripții făcute cu creta pe gardurile sau zidurile din Orăștie, Simeria și Hunedoara. Mai târziu., pentru a fi mai expeditiv și a nu fi surprins asupra faptului, a trecut la confecționarea, unor manifeste contrarevoluționare la domiciliul său, pe care le afișa sau le răspândea în diferite locuri din regiunea Hunedoara, în apropierea domiciliului său (Orăștie, Simeria) sau a locului său de muncă Hunedoara.” Da, ați citit bine a scris cu creta pe gardurile sau zidurile din Orăștie, Simeria și Hunedoara diferite inscripții, pentru asta un tribunal al celor cu carnete roșii l-au condamnat la moarte și executat.

„În timpul regimului burghezo-moșieresc din trecut, poporul muncitor din țara noastră a îndurat chinuri, suferințe și privațiuni de cele mai elementare drepturi politice şi cetățenești, fiind exploatat în mod. barbar de către conducătorii de atunci ai statului. Prin luptă consecventă revoluționară şi cu nenumărate sacrificii, în urma actului istoric de la 23 august 1944, după eliberarea țării noastre de către glorioasa armată sovietică, proletariatul român, condus de partidul

său a ieșit victorios, dărâmând din temelii vechea orânduire burghezo - capitalistă.”, mai este scris în sentință.

Astăzi vă putem spune cu siguranță că în România PCR în preajma zilei de 23 august 1944 avea între 794 și 1150 de membrii și că așa zisa eliberare a costat țara noastră potrivit lui R. J. Rummel, care menţionează estimarea minimală (245.000 de morţi) şi pe cea maximală (920.000 de morţi), după care vine cu propria sa estimare (435.000 de morţi) în închisorile și lagărele tovarășilor.

Trageți concluziile!

„Poporul muncitor devenind liber și independent, conducător al destinelor sale, stăpân pe imensele bogați ale țării cât şi pe rodul muncii sale, îşi făurește prin muncă o viață nouă. Nenumăratele realizări şi transformări politico-sociale, datorate noului regim de democraţie populară - instaurat în ţara noastră după 23 august 1944 - au dus la creşterea nivelului de trai şi cultural al oamenilor muncii, la înflorirea scumpei noastre patrii. Această nouă stare de lucruri, nefiind. pe placul claselor dependente de la putere, face să crească ura acestora contra regimului de democraţie populară şi să uneltească contra sa prin tot felul de mijloace meschine, urmărind răsturnarea regimului actual şi aducerea la conducerea statului a vechilor regimuri.”, din aceeași sursă.

Sună bine, nu?

Cu câteva precizări „poporul muncitor” era în închisoare sovietică și dependent de toanele lui Stalin, în a acea vreme. Își făurea singur „Sovrom-urile” (un fel de societăţi mixte româno-sovietice. Scopul oficial al acestora era destinat recuperării datoriilor pe care România le-ar fi avut către Uniunea Sovietică în urma războiului) Potrivit istoricilor, Sovromurile au reprezentat cea mai durabilă şi mai rentabilă formă de exploatare de către URSS a bunurilor generale din România, o exploatare la sânge a bogăţiilor naturale ale ţării şi, în general, a economiei româneşti.

Economiştii au calculat că ruşii au sărăcit economia României, în cei 11 ani, de aproximativ 2 miliarde de dolari. La valoarea actuală a banilor, suma ar fi de circa 30 de miliarde de dolari. Aceasta în condițiile în care datoria de după război era de 300 de milioane de dolari. Sfârşitul dominaţiei sovietice asupra economiei româneşti s- a concretizat abia în 1956 şi a fost determinată, în principal, de moartea lui Stalin în 1953.

„În realizarea scopurilor sale criminale, burghezia, în afară de sprijinul reacţiunii imperialiste din afara şi-a recrutat unele elemente declasate din ţară, care fără a face parte din sânul ei, totuşi mânate de pofta de îmbogăţire şi mărire, au acceptat să treacă în tabăra ei. Aceste elemente descompuse moral, decăzute, duşmănoase năzuinţelor clasei muncitoare, au căutat să-şi slujească cu credinţă stăpânii, prin săvârşirea celor mai odioase acte criminale îndreptate contra tânărului nostru stat democrat popular," continuă sursa citată.

Rezultatul acestui „tânăr stat democrat popular" s-a văzut, agonia sa ține din decembrie 1989, iar moartea sa se lasă și acum așteptată. De ce, o să răspund retoric oare dacă procurorul și judecătorii acestui caz ar mai fi trăit, ce pensii aveau?

În consecință …:

„Tribunalul în numele poporului hotărăște:

Cu unanimitate de voturi făcând aplicațiunea art. 209/2 al.2 C.P. îl condamnă la moarte pe Sava Avram pentru crima de sabotaj contrarevoluționar. Prin aplicarea art. 96 C.P., art.209/4 C.P., rap. la art. 209/2 al.2 C.P. cu unanimitate de voturi condamnă pe aceiași inculpat la pedeapsa cu moartea și pentru tentativa Ia crima de sabotaj contrarevoluționar.

Conform art. 101 C.P. execută pedeapsa capitală, .Se confiscă în mod integral averea personală a condamnatului cu respectarea dispozițiilor art. 25 pct.6 C.P. și art.3G Cod. Familiei. In baza art.304 al 1 C.J.M. se obligă la 1000 (una mie) lei cheltuieli de judecată.

Cu drept de grațiere.

Dată și citită în ședință publică astăzi 09 ianuarie 1956."

Avram Sava a fost executat la 01.02.1956, fără drept la recurs și grațiere deși hotărârea tribunalului scria negru pe alb „Cu drept de grațiere". Însă în acele vremuri exista, cum există și astăzi, prea mult, mult prea mult ROȘU!

Dan Orghici

Referință:

Arhiva Ministerului Apărării Naționale, Petrișor Florea Comandantul Unității Militare 02405 Pitești.

Nicolae Jula

Etnolog.

S-a născut la 10 octombrie 1934, în satul Vaidei, comuna Romos, judeţul Hunedoara. Studii secundare la Deva, Sibiu şi Bucureşti. Studii universitare la Facultatea de Filologie a Universităţii din Bucureşti (1953-1958).

Cercetător la Institutul de Etnografie şi Folclor din Bucureşti (1950-1963). Redactor (1959-1962) şi secretar de redacţie (1962- 1963) la „Revista de Etnografie şi Folclor". Consilier la Ministerul Turismului.

În seria „Folclor din Transilvania" (Vol.2, Bucureşti, 1962) publică versuri populare din „Câmpul Pâinii", culese în anii '50-'60 în satele hunedorene Vaidei şi Pişchinţi. Volumul cuprinde 196 de piese: cântece de înstrăinare, de cătănie, de noroc, de nuntă, de dragoste şi strigături, remarcabile prin autenticitate. Câteva piese sunt înregistrate cu mijloace moderne.

Lucrarea „Tradiţii şi obiceiuri româneşti de Anul Nou în Moldova şi Bucovina", 1968, ce beneficiază de un bogat material ilustrativ (106 fotografii color de V. Mănăstireanu şi de transcrierea muzicală a suitei de jocuri (I. Herţea), prezintă repertoriul folcloric al sărbătorilor de iarnă din regiunile menționate, descriind obiceiurile, succesiunea lor şi diferitele tipuri de travestiri şi măşti.

Colaborări: „Luceafărul", „Revista de Etnografie şi Folclor", „Revista de Folclor".

Lucrări publicate:

Versuri populare din „Câmpul Pâinii" (Orăştie). - În: Folclor din Transilvania. Vol.2. - Bucureşti: Editura pentru Literatură, 1962.

Tradiţii şi obiceiuri româneşti. Anul Nou în Moldova şi Bucovina. Fotografii de V. Mănăstireanu.- Bucureşti: Editura pentru Literatură.

Jocuri pentru copii. Culese şi prelucrate din folclorul nostru. - Bucureşti: Editura Tineretului, 1961.

Cântecele Iancului. Antologie de folclor întocmită de Nicolae Jula. - Deva: CCES al Judeţului Hunedoara, 1972.

Referinţe:

Datcu, Iordan. Dicţionarul etnologilor. Vol. 2. - Bucureşti: Editura Saeculum, 1998;

Radu Vasile



Profesor universitar, doctor în economie, istoric, scriitor, publicist, prim ministru al României.

S-a născut în 10 octombrie 1942, la Sibiu. A urmat studiile gimnaziale și doua clase de liceu in Drăgășani. În clasa a XI, ultima clasă de liceu în acea perioadă, s-a mutat la sora mamei sale din Orăștie, fiind înscris la liceul Aurel Vlaicu, absolvent al promoției 1959-1960.

În plina epocă stalinistă, „din motive de dosar", tatăl fiind deţinut politic, nu s-a putut înscrie la facultate, astfel a urmat, mai întâi, cursurile Scolii Tehnice Sanitare, pe care le-a absolvit in 1962. După relativul „dezgheț" din anii 1960 se înscrie și absolvă Facultatea de Istorie, din cadrul Universității București, luându-și diploma universitară în anul1967; Doctor în științe economice 1977 cu specialitate „Istoria doctrinelor economice"; După 1990 a urmat studii de perfecționare în domeniul integrării europene, la Munchen și Salonic.

Între 1967 şi 1969 a fost istoric la Muzeul Satului din București, între 1969 şi 1972 a fost cercetător ştiinţific la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga" al Academiei României, ca din 1971 până în 1978 să predea ca profesor-asistent la Facultatea de Istorie Economica din cadrul Academiei de Studii Economice, iar apoi între 1990 şi 1992 a devenit prodecan la Facultatea de Comerţ, din ASE, din 1994 este profesor universitar la ASE. Ca fiu de deţinut politic, Radu Vasile a avut probleme în carieră, fiind împiedicat să promoveze. Deşi era poate cel mai important istoric al economiei, evenimentele din 1989 l-au prins având doar gradul de conferenţiar universitar, în ciuda staturii sale academice. Aici adaug şi faptul că Radu Vasile nu a fost membru al PCR fapt care, fără îndoială, s-a adăugat piedicilor pe care le-a întâmpinat în carieră.

După 1989, Radu Vasile a devenit membru PNŢCD, fiind şef de departament economic şi purtător de cuvânt PNŢCD până în 1992.

Între 1992 şi 1994, a fost director al ziarului „Dreptatea”.

Senator de Bacău, ales la 27 septembrie 1992 pe listele CDR pentru legislatura deschisă la 16 octombrie 1992. în aceeaşi legislatură Radu Vasile a fost vicepreşedinte al Comisiei parlamentare de anchetă privind cercetarea blocajului financiar din agricultură.

Radu Vasile a fost vicepreşedinte al Senatului din 1 septembrie 1994, în două legislaturi consecutive, a fost secretar general al PNŢCD şi membru al Biroului de Conducere al PNŢCD.

În perioada 7 aprilie 1998 – decembrie 1999, Radu Vasile, a fost prim-ministru al României. Mandatul său s-a desfăşurat într-o perioadă dificilă politic şi economic pentru România. Numele său este legat, printre altele, de Mineriada din ianuarie 1999, cea de a cincea acţiune de acest gen din România postdecembristă.

La acel moment, date fiind acţiunile şi ameninţările minerilor, preşedintele Emil Constantinescu a convocat sesiunea extraordinară a Parlamentului şi a solicitat liderilor partidelor parlamentare să-şi exprima poziţia faţă de evenimentele în curs. În timpul nopţii de 21-22 ianuarie 1999 a fost instituită starea de urgenţă. Aflat în faţa unui conflict fără precedent, premierul Radu Vasile a acceptat dialogul cu minerii, eveniment care a avut loc la mănăstirea Cozia, la 22-23 ianuarie.

În urma acestuia a fost încheiată „Pacea de la Cozia”, un acord în care Guvernul convenea respectarea revendicărilor minerilor, neînchiderea minelor Dâlja şi Bărbăteni şi neînceperea urmăririi penale împotriva liderilor minerilor. „Acţiunea revendicativă s-a încheiat. Minerii se îmbarcă, la ora actuală, în maşini, se întorc la locul de baştină. În esenţă, aceste discuţii au durat cîteva ore. Au fost depistate o serie de soluţii care însă vor fi finalizate după prezentarea unui program de reducere a pierderilor, prin reducerea costurilor în companiile componente şi participante la acţiunile revendicative”, spunea, la acel moment, Radu Vasile.

Pe de altă parte, vizita Papei Ioan Paul II în România a avut loc în timpul mandatului de premier al lui Radu Vasile. Fiind cel care s-a implicat activ în vizita papa a făcut-o în România în mai 1999. Dincolo de acest aspect protocolar, se pare că Radu Vasile a fost fascinat de personalitatea carismatică a pontifului polonez. După moartea

acestuia, teologul american George Weigel a scris o biografie voluminoasă şi extrem de bine informată a Papei loan Paul al ll-lea.

Cartea lui Weigel „Martor al Speranței - Biografia Papei Ioan Paul al II-lea (1920-2005)", a apărut şi în limba română, fiind publicată în 2007 de editura Galaxia Gutenberg. Traducătorul volumului a fost tocmai Radu Vasile. Cartea avea aproximativ 800 de pagini. Traducerea unei astfel de cărţi necesită cunoştiinţe teologice aprofundate, multă răbdare şi perseverenţă. Pe o astfel de traducere Radu Vasile ar fi trebuit să primească între 4000 şi 5000 EUR. Ei bine, Radu Vasile a făcut-o în mod voluntar şi nu a dorit să primească niciun cent pentru munca sa! Un gest extrem de frumos care ne arată că nu toţi oamenii politici sunt hoţi şi nemernici.

Vasile Radu a fost și un bun traducător, astfel cititorul român se poate bucura de lectura cărții „Moarte și viață veșnică", scrisă de Joseph Ratzinger,(Papa Benedict al XVI-lea), ed. ARCB, București, 2012.

Printre pasiunile lui se mai număra șahul și fotbalul.

La alegerile din 2000 devine membru PD, ulterior membru al Biroului Permanent Naţional al partidului. Senator PD de Argeş în legislatura 2000-2004. La 2 februarie 2004 este ales vicepreşedinte al Senatului, la propunerea PD, înlocuindu-l pe senatorul Ion Vela.

Radu Vasile a publicat şi poezie, sub pseudonimul Radu Mischiu.

Începând din 2010 starea sa de sănătate s-a înrăutățit, iar astfel a renunțat la aparițiile sale de pe scena politică. A fost diagnosticat cu cancer de colon, urmând să suporte intervenţii chirurgicale în România, dar și în Israel.

A decedat pe 3 iulie 2013 din cauza unor complicații ale cancerului de colon de care suferea. A fost înmormântat în data de 5 iulie 2013 în Cimitirul Bellu Catolic din București. Slujba de înmormântare a fost oficiată de arhiepiscopul mitropolit Ioan Robu.

Cărți publicate:

„Economia mondială - drumuri și etape ale modernizării", ed. Albatros, București 1987;

„Între echilibru și recesiune: teorie și practici de macrostabilizare", Ed. Economică, București, 1989;

„Valută și economie", Editura Uranus, Bucureşti, 1994;

„Monedă și politică fiscală” Editura Uranus, București, 1994;

„De la secolul de fier la cel de-al doilea război mondial”, Editura Silex, 1998;

„Între echilibru și recesiune: teorie și practici de macrostabilizare”, Editura Economica, 1998;

„Se închide cercul?” Editura Nemira, 1999;

„Fabricius”, Editura Polirom, 1999;

„Echilibru în toate” - poezie, Editura Cartea Româneasca, 1999;

„Pacientul român” - pamflete politice, Editura Nemira, 2000;

„Cursa pe contrasens - Amintirile unui Prim-Ministru”, Editura Humanitas, 2002;

„Buricul președintelui”, Editura Galaxia Gutenberg, 2009;

„Tunica Ruptă” Editura Galaxia Gutenberg, 2009.

Traduceri

„Martor al Speranței - Biografia Papei Ioan Paul al II-lea (1920-2005)”, autor George Weigel Editura Galaxia Gutenberg, 2007:

„Moarte și viață veșnică, Joseph Ratzinger Benedict al XVI-lea” Editura ARCB, 2012.

Referințe:

Șuță Cristina, „Personalități Orăștiene-Radu Vasile”;

Dan Pătrașcu articolul: „Un lucru mai puțin cunoscut despre Radu Vasile”, august, 2010, Chatolica.ro;

George Scarlat articolul: „La revedere dom' profesor! Radu Vasile, un mare nedreptățit”, Ziuaveche.ro, 4 iulie 2013.



Niculae Stăncioiu



Întemeietorul Institutului Inimii din Cluj, profesor universitar, doctor în medicină.

S-a născut la 12 octombrie 1939, în Romos. Urmează școala elementară în satul natal, apoi cursurile Liceului „Aurel Vlaicu” din Orăștie. În anii de liceu, a participat la finalele pe țară ale olimpiadelor de matematică și fizică, fiind premiat în fiecare an. A absolvit liceul, în anul 1957, cu medii maxime și cu „Diploma de merit”, iar bacalaureatul cu „Diploma de onoare”.

În anul 1958 își începe studiile la Facultatea de Medicină din Cluj. În toți cei șase ani de facultate obține note care, prin media lor, îl situează, la absolvire, pe locul întâi pe țară, ca șef de promoție, dar nu primește nici măcar un semestru bursa republicană. Absolvă facultatea în anul 1963. În timpul studiilor, îi are ca îndrumători pe dr. Aurel Moga, Ștefan Hărăguş și pe profesorul conferențiar Roman N. Vlaicu. Și-a început cariera încă din perioada studenției ca extern, apoi intern prin concurs, lucrând mulți ani la Clinica Medicală I sub conducerea prof. Aurel Moga, din acea perioadă începe și activitatea de cercetare, în cercul de fiziologie, având ca lucrare de diplomă „Oboseala în munca industrială”, premiată la Sesiunea pe țară a Cercurilor Științifice Studențești (1960). Este intern clinic prin concurs (primul clasat) (1964-1966). În urma unui concurs de admitere, este doctorand cu frecvență (conducător științific acad. A. Moga), la Clinica de Cardiologie ASCAR București (1 septembrie 1966- 1 septembrie 1969).

Participă la activitatea practică din clinică, sub îndrumarea unor mari medici ai ASCAR-ului în principalele sectoare de activitate ca: E. Viciu, L. Kleinerman, R. Enescu, M. Iliescu, Petronela Vintilă, C. Drăghici ş.a.

Din 1968, parcurge toate gradele didactice ale catedrei universitare: asistent stagiar (1968-1970); asistent universitar titular (1970-1975); șef de lucrări (1975-1981), la Catedra Clinică de învățământ Post-universitar de Cardiologie, singura din țară și din 1976, la Spitalul

Clinic Fundeni, obținând funcțiile pe linie de asistență de specialitate: medic specialist (primul clasat pe țară, media 20), medic primar gr. III și medie primar gr. II.

În 1969, obține titlul de doctor în medicină, sub îndrumarea academicianului Aurel Moga, cu specialitatea Cardiologie, titlul tezei doctorale fiind: „Contribuții la diagnosticul și tratamentul arteriopatiilor obliterante ale extremităților".

Ca medic cardiolog, a făcut parte din echipa de consult a Spitalului Elias și a participat la consultări dc specialitate în Turcia, Congo, Italia, Franța, Belgia, trimis de Ministerul Sănătății.

Specializare ca bursier OMS la Londra, la „National Heart Institute" și „London Scholl of Hygiene" (1 septembrie 1971 - 25 martie 1972). Revine la Cluj-Napoca (1981-1995). Este conferențiar universitar, titularul disciplinei de Cardiologie de la INIF Cluj-Napoca și medic-șef al Clinicii de Cardiologie, profesor universitar prin concurs. Din 1990, conducător științific de doctorat în specialitatea Cardiologie. între 1991 și 1994, șef de catedră la Universitatea de Medicină și Farmacie Cluj-Napoca. Director al Institutului Inimii Cluj-Napoca (1992-1995). Co-director al Programului de Reducere a Mortalității prin Boli Cardiovasculare din România, în parteneriat cu Providence Heart Institute, Columbia, SUA, finanțat dc Agenția pentru Dezvoltare Internațională a Guvernului SUA (USAUD) (1992-1995).

Este autor sau coautor a peste 160 de lucrări publicate în periodice, din care peste 50 în limbi de circulație internațională (engleză, franceză, germană).

A întreprins cercetări în epidemiologie, diagnosticul și tratamentul arteriopatiilor cronice obliterante a extremităților, arteriosclerozei, insuficienței cardiace. A participat ca invitat oficial, sau având intervenții, la 26 de manifestări științifice, în străinătate, între care la toate cele trei congrese ale Societății Europene de Cardiologie, din ultimii șase ani.

A efectuat cercetări de epidemiologie, cardiologie preventivă și etiopatageneză a cardiopatiilor cronice majore.. A făcut parte din comitetul de organizare al unor congrese și simpozioane naționale, cu participare internațională. Autor a șapte lucrări monografice, a 163 de

studii și lucrări publicate în periodice și 270 de comunicări, la aproape toate manifestările științifice de cardiologie din țară.

Organizator, în calitate de director al Clinicii de Cardiologie din Cluj și al Institutului Inimii, a trei simpozioane: „Progrese în cardiologie" (1984, 1988, 1992), al 3-lea, ca simpozion internațional în limba engleză, și Simpozionul internațional „In memoriam Aurel Moga" (noiembrie 1993), acțiuni cu o largă participare națională și internațională.

Activitatea didactică și instructiv-educativă s-a concretizat în cursuri de specializare și perfecționare acoperind aproape toată cardiologia clinică, la Clinica de Cardiologie ASCAR și apoi la Spitalul Clinic Fundeni din București, precum și în alte localități: Constanța, Brașov, Petroșani, Miercurea-Ciuc, Deva, Sibiu, Hunedoara, Baia-Mare, Galați, Bistrița, Satu-Mare, Turda, Dej, Alba Iulia, Zalău ş.a. cu demonstrații practice (1975-1995). Cursuri de specializare anuale în cardiologie (1981). Cursuri de perfecționare (între 6 și 10 cursuri pe an). Cursuri și stagii de specializare în Clinica de Cardiologie Cluj - Napoca, unde au obținut specializarea 88 de medici români și patru străini. Cursuri de perfecționare absolvite de 352 medici, interniști, cardiologi, pediatri și intensivişti.

A participat direct la investigarea prin cateterism cardiac și angiocardiografie a peste 2000 de bolnavi cardiaci, la peste 1.000 de cardiostimulări artificiale temporare și aproape 1000 de cardiostimulări permanente.

A organizat și coordonat asistența cardiacă de urgență prespitalicească împreună cu Stația de Salvare Cluj-Napoca, la Clinica de Cardiologie, intrând în funcțiune prima Unitate Coronariană Mobilă (UCM) din România. Laboratoarele de investigații ne invazive (radiologie, EKG, angiografie nucleară, ecocardiografiei, testări de efort) și cel de anatomie patologică au fost organizate, dotate și funcționează la nivelul cerințelor unui institut republican. Sub conducerea sa, serviciul de Urgență Cardiacă Medicală și Chirurgicală de la Institutul Inimii a fost dotat cu posibilități de legături permanente radiotelefonice cu toate salvările, cu toate clinici le medicale care primesc urgențe cardiace, cu sistem de electrocardiografie trans-telefonică.

A participat direct la organizarea secțiilor de cardiologie de la Brașov, Miercurea-Ciuc, Sibiu, Petroșani, Deva. A efectuat conversii electrice, cardiostimulări temporare la spitalele județene Alba, Sibiu, Deva, Bistrița, Satu-Mare, aplicate cu succes, în cazuri de urgențe cardiace majore.

A fost membru în Comitetul Societății Române de Cardiologie; Comitetul de redacție al „Revistei Române de Cardiologie”; Federația Internațională a Societăților de Cardiologie (IFSC); Consiliul de Epidemiologie și Prevenire a Bolilor Cardiovasculare (CEPBC); Societatea Europeană de Cardiologie (SEC); Asociația Internațională de Cardiologie de Limbă Franceză; Grupul de Lucru (Working Group) pentru Epidemiologie și Prevenire (SEC); Grupul de luciu privind Pacingul Cardiac (SEC); Fellow al Societății Europene de Cardiologie (SEC); Academia de Medicină din New York.

A întreținut tot timpul vieții legături cu locurile natale, în special cu Romosul și Orăștia. A organizat în satul natal Asociația Culturală „Fiii satului” și a sprijinit ridicarea obeliscului în amintirea eroilor din comuna Romos.

După o grea suferință, a murit la 16 ianuarie 1995, având 56 de ani. A fost înmormântat la Romos. „Profesorul Niculae Stăncioiu a fost un creator, un novator, visător și în același timp pragmatic, medic și cercetător, dascăl, patriot, personalitate medicală deosebită, posedând o înaltă conștiință civică, un om demn, capabil să-și asume responsabilitatea opiniilor și faptelor sale. A fost o personalitate puternică, un valoros manager, un vizionar în construirea Institutului Inimii din Cluj, care pe bună dreptate îi poartă numele. Numele lui se găsește în memoria a numeroase generații de studenți, rezidenți și colaboratori cărora le-a fost mentor și sfătuitor, dar în același timp se leagă și de construcția actualei clădiri a Institutului Inimii începută în 1985, care a figurat mult timp ca bloc de garsoniere pentru rezidenții de la medicină.

Recunoștințe:

A fost distins cu Premiul V. Babeș al Academiei Române în anul 1976;

La moartea sa, în 1995, s-a propus ca Institutul Inimii din Cluj-Napoca să-i poarte numele, în curtea Institutului este amplasat un bust

al prof. dr. Niculae Stăncioiu;

În semn de prețuire pentru acest fiu al satului, locuitorii din Romos, împreună cu foștii lui colegii de la Institutul din Cluj, i-au ridicat un monument (1999) chiar în fata Casei de cultură din localitate pentru a cărei zidire s-a străduit;

Cetățean de Onoare post-mortem al municipiului Cluj-Napoca, 12 Decembrie 2016;

Cetățean de Onoare post-mortem al comunei natale, Romos, 14 august 2022.

Lucrări publicate:

Trombangeita obliterantă, București, 1974;

Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor ele inimă. Sub redacția lui V. Cunescu, D. Drăghici, București, 1976, cap. IV Tratamentul hiperlipoproteinemiilor;

N. Stâncioiu, M. I. Scorobohaci, D. Drăghici, îndreptar de diagnostic și tratamente în bolile cardiovasculare, București, 1976;

Cardiopatii cronice majore. Factori de risc București, 1974. Lucrare premiată cu Premiul „Victor Babeș" al Academiei în anul 1976;

Aurel Moga, Opere alese, București, 1986, voi. 1 (N. Stăncioiu face parte din colectivul de redactare a acestui volum și este autorul unor capitole și lucrări cuprinse în volum);

Îndreptar de diagnostic și tratament al bolilor cardiovasculare. Sub redacția C. Carp; București, ediția Medicală, 1989;

Tratat de medicină internă. Bolile cardiovasculare. Sub redacția lui Radu Păun, partea a IV-a, Coordonator Leonida Gherasim, București, 1994.

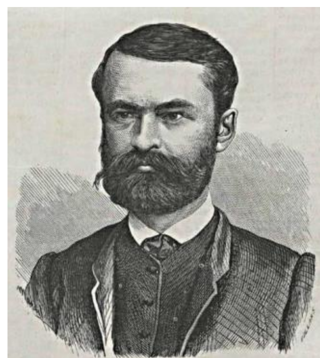
Referințe:

Ion Dodu Bălan, „Se nasc și la Romos oameni (dr. N. Stăncioiu)", în „Cuvântul liber'', 7, nr. 1.317, 11-12 feb. 1995;

Radu Ozun, In memoriam: Niculae Stăncioiu, în „Curierul National", 6, nr. 1.177, 21 ianuarie 1995; Prof dr. Niculae Stăncioiu, în „Viața medicală", nr. 2, 27 mai 1994;

Personalități clujene (1800-2007). Dicționar ilustrat/Dan Fornade. – Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2007.

Károly Torma



Doctor în litere, arheolog și profesor, membru al Academiei Maghiare de Științe, fondator al Muzeului Aquincum, politician.

S-a născut la 13 octombrie 1829, în localitatea Coldău (Kudu sau Csicsókeresztúr în maghiară, Goldau în germană) jud. Bistrița Năsăud, fiind fiul istoricului József Torma , mama Jozefa Daniel, fratele Zsófiei Torma.

Școala primară la Ordinul Piarist (călugări Romano-Catolici a cărui misiune este educarea tineretului) din Brescia și apoi la Liceul din Cluj (1848), unde a studiază dreptul.

În 1848 și-a însoțit tatăl la Parlamentul Transilvaniei ca secretar, apoi a devenit, ceea ce numim astăzi purtător de cuvânt, la Adunării Naționale din Pest.

În tipul Revoluției Pașoptiste se află în Statul Major al generalului Bem ca aghiotant. După înfrângerea armatei maghiare a fost forțat să se ascundă la rudele sale din Bihar. După întoarcere, s-a ocupat de afacerile tatălui său, acesta fiind bolnav. În 1853 a preluat o parte din moșiile familiei, dedicându-se arheologie. Ca arheolog colectând date epigrafice despre istoria romană a Daciei din săpăturile de la Ilosva (Ucraina astăzi, la acea vreme Țara Maramureșului).

Károly Torma a fost profesor de drept public la Cluj, iar din 1878 până în 1887 a fost profesor de arheologie la Budapesta. A fost cel ce a dezvăluit „Aquincum-ruinele” (1879-1887). Fondând, pe bani proprii, Muzeul Aquincum, pe locul fostului oraș antic, situat la nord-estul granițelor provinciei Pannonia în cadrul Imperiului Roman. Ruinele orașului pot fi găsite astăzi în Budapesta, capitala Ungariei. Se crede că Marcus Aurelius a scris cel puțin o parte a cărții sale Meditații la Aquincum.

Pe de altă parte, a cercetat și a descris și Dacia. În 1857, laureatul Nobel pentru „arta redării istoriei mai cu seamă monumentala sa Istorie a Romei”, Theodor Mommsen, care călătorise în Transilvania în numele Academiei de Științe din Berlin, i-a vizitat moșia din

Chichokeresztúr l-a încurajat să facă mai multe cercetări arheologice, acest fapt a avut o mare influență asupra cercetărilor sale. A fost contribuitorul principal la compilarea Muzeului de epigrafiei al Daciei.

La 20 decembrie 1861 este ale ca membru corespondent al Academiei Maghiare de Științe, devenit membru la 20 mai 1881.

În 1863 este deputat în Parlamentul Sibiului ca trimis și la 20 noiembrie 1865 Parlamentul Clujului. După Adunarea Națională a devenit membru al Parlamentului Ungariei din 9 ianuarie până în primăvara anului 1867 ca membru al Partidului Deák . A fost numit prefect până în 1872. În acea perioadă a fost reales ca reprezentant, așa că s-a regăsit din nou printre confidenții lui Ferenc Deák , fiind vicepreședinte al Camerei Reprezentanților.

S-a retras din viața publică în 1887, mutându-se la Roma, apoi la Porto d'Ancia.

Károly Torma a fost membru Comitetului arheologic de la Viena și al Institutului Roman de Arheologie.

A publicat disertațiile în mai multe reviste de specialitate „Ephemeris Epigraphica", „Muzeul Transilvaniei", „Arheologic Buletin", "Arh. Epigr. Mittheilungen aus Oesterreich", sa.

Trece în eternitate în Porto d'Anzio, Olaszo la 28 februarie 1897.

Operă selectivă:

Împărțirea Daciei sub romani. Cluj-Napoca, 1863. (Extras din volumul II din Cartea Asociației Muzeului Transilvaniei);

Doisprezece inscripții romane din Dacia, 1863. (Extras din volumul II al Transilvaniei Museum Society, vol. II);

Note jurnal Zsögödi Mikó János, 1863;

Inscripții romane din Transilvania, Pest, 1865. (Extras din Archaeol. Publications).

Memoria lui György Kornis 1585-1593. Cluj Napoca, 1865. (Extras din numărul 72-74 din Gazeta Clujului.);

Adăugări la terenul și localitatea Dacia, Bpest, 1864. Academic-occupant chair. (Extern din analele M. I Know Academy);

Documente pentru istoria anilor 1607 și 1608, 1867. (Volumul străin din volumul XIII al Revistei Maghiare, vol.);

Completări pentru Sarmizegetusa și Aquincum, 1874.

Calendarul diplomelor. Calendarium diplomaticum. Acesta a fost revizuit și întocmit de József Torma pentru a defini diplome medievale, în special maghiare. Publicat după moartea autorului, Cluj-Napoca, 1879;

Neue Inschriften aus Dacien, Wien, 1879;

Partea superioară a Limes Dacicus , Budapesta, 1880, (Disertații din cercul cunoașterii IX. 2);

Repertoriu pentru literatura antică și subtitrare a Daciei, 1880. (tot cu titlu latin);

La nord de amfiteatrul aquincum , 1881 (Disertații din Cercul Științei, IX. 5);

Inschriften Dacia, Moesia superior și Pannonia inferior, Wien, 1882, (Archaeol. epigr. Mittheilung);

Ștampile și zgârieturi romane din ceramică I., II. Comunicare, 1883 (Exc. Din Archaeol. Buletin);

Albumul Pulszky Ferencz. Pentru jubileul său de cincizeci de ani de scriitori 1834-1884. Cu două fotografii și două plăci, 1884 (cu Jenő B. Nyári, Imre Henszlmann și Sándor Havas).

Referințe:

Monumenta Hungariae Historica, „Jurnalul lui Tököly Imre Naplója 1676-1678-Anunțurile anuale ale lui Torma Károly”, Pest, 1866;

Erdélyi Múzeum, Gr. Kuun Géza, „Torma Károly-Memorii, volumul XVI, broșură, Cluj 1899;

Membrii ai Academiei Ungare, https://mta.hu/;

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái XIV. (Telgárti–Zsutai). Budapest: Hornyánszky. 1914.



Ion Lazăr



Tenor, scriitor.

S-a născut la 14 Octombrie 1934 în satul Cigmău fiu al gospodarilor Irimie și Ileana. La șapte ani a devenit școlar învățând în satul natal unde datorită începerii celui de al doilea război mondial nu mai avea un dascăl definitiv având învățători din satele vecine. În 1946 este înscris la Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie, considerat ca una din cele mai renumite școli din Ardeal. La cursul superior, clasele V-VIII, se purta uniformă, chipiu și număr matricol pe mâneca stângă a hainei. Avea ca materii îndrăgite mizica, desenul, religia și lucru manual, la acesta din urmă îl are ca profesor pe dl. Partos (legător și librar renumit în zona Orăștiei), la sfârșitul clasei a VI-a își compactează singur manualul de franceză. La sfârșitul clasei rușii, mână-n mână cu comuniștii români, pătrund tot mai adânc în toate domeniile vieții, iar reforma din 1948 desființează ambele licee din Orăștie, astfel este nevoit să facă clasa a VII-a la Folt, lângă Orăștie, unde îi are ca dascăli pe Aron Demian și Olimpia Lupan ce au fost dați afară de la liceele Orăștiene. Se înscrie pentru clasa a VIII-a la Școala Pedagogică din Deva, unde studiază doar patru săptămâni fiind retras pe motive medicale.

Nevoit, se întoarce la Orăștie unde se înscrie în 1949, anul I la Școala Tehnică Agricolă ce se înființase în fostul liceu „Desina Doamnă", Liceul „A. Vlaicu" fiind degradat la școală profesională de chimie. Aici îl regăsește pe profesorul de Română Aron Demian și-l are ca dascăl de muzică pe profesorul Ioan Popa. Absolvă Școala Tehnică Agricolă în vara lui 1953, cu diploma de Tehnician Agricol și datorită mediilor bune, primește o repartiție pentru învățământul superior.

În primele zile ale lunii martie 1953 a trăit: „…un eveniment de neuitat. La un momente anume toate clopotele bisericilor din Orăștie au început să sune minute în șir. Motivul era moartea lui I. V. Stalin. El au vrut să ne convingă că nu este Dumnezeu şi că „religia este

opium pentru popor". Totuși, mi s-a părut straniu ca la moartea unui ateu înverşunat să se tânguie clopotele bisericilor din întreaga ţară. Nici unul dintre noi n-a cutezat să spună ceva, dar am citit în privirile tuturor, un sentiment de uşurare şi chiar de bucurie."

În toamna lui '53 se înscrie la Facultatea de Agronomie și Medicină Veterinară, secția Medicină Veterinară din Arad, la care renunță „convins definitiv că nu oi putea profesa niciodată acestă meserie". După două luni revine la Orăștie unde se angajează ca șef al organizării producției la Întreprinderea de industrie locală „I C. Frimu".

În vara anului 1954 dă examenul de admitere la Facultatea de Filologie din Cluj, însă nu este admis, apoi încearcă înscrierea la Facultatea de Teologie din Sibiu dar și de astă dată are o altă surpriză neplăcută. Fiind absolvent al Școlii Tehnice Agricole a fost îndrumat să-și completeze studiile la Seminarul Teologic din Caransebeş, unde a zăbovit timp de doi ani luând examenele de diferență.

În anul 1956 se înscrie la Institutul Teologic din Sibiu, Facultatea de Teologie Ortodoxă fiind absolvent al promoției 1960.

Fiind hotărât să devină artist renunță la preoție și urmează Conservatorul de Muzică „Ciprian Porumbescu", din București, secția canto, clasa Prof. Ana Tălmăceanu şi Ionel Tudoran unde absolvă în 1965.

Între anii 1965-1991,a fost angajat ca prim solist la Opera Națională din Cluj-Napoca.

A realizat turnee, atât în ţară, ca invitat al operelor din Iaşi, Timişoara, Bucureşti,cât şi în străinătate, alături de ansamblul Operei din Cluj-Napoca, în Italia, Germania, Ucraina, Elveţia, Bulgaria.

A funcţionat şi ca profesor de canto la Liceul de Muzică şi ca profesor de religie la Şcoala Generală nr.1 din Cluj.

Din repertoriul său de opera amintim doar câteva roluri : în „Erani" de G. Verdi rolul lui Erani, în „Aida de G. Verdi" rolul lui Radames, în ,Don Carlos' de G. Verdi rolul lui Don Carlos, în „Madama Butterfly" de Puccini rolul lui F.B. Pinkerton, în „Tosca" de Puccini rolul lui Mario Cavaradossi, în „Fanciula de West" de Puccini rolul lui Dik Johnson, în „Carmen" de Bizeţ rolul lui Don Jose, în „Samson şi Dalila" de Sain-Saens rolul lui Samson, în „Cavalleria Rusticană" de P

Mascagni rolul lui Turiddu, în „Boris Godunov” de M Musorgski rolui lui Cneay Suiski, În „Onoapte furtunoasă” de P. Constantinescu rolul lui Chiriac, în “Geniul Pustiu” de G. Dumitrescu rolul Poetului, în “Horia” de N Bretan rolul lui Crisanin „Lăsaţi-mă să cânt” de G Dendrino rolul lui Ciprian, În „Ana Lugojana” de F. Barbu rolul lui Iancu, în „Michelangelo” de A. Mendelsohn rolul lui Gherardi, în „Stejarul din Borzesti” de T. Bratu rolul Vestitorului, în „Bestiar caragialesc” de A Vieru rolul lui Marius Chicos Rostogan, în „Dreptul la viaţa” de T. Jarda rolul lui Colonelului. Valoroasă să voce a fost înregistrata pentru posteritate în „Toşca” de G Puccin, „Cavalleria Rusticana” de P. Mascagni, „Horia” de N. Bretau şi „Aida” de G. Verdi.

Firea sa de artist s-a manifestat şi prin pictură, pictând pentru propia sa plăcere flori, peisaje şi pictura cu tematica religioasă.

A murit la Cluj-Napoca la 24 Februarie 2022.

Ultima dorință a maestrului Ioan Lazăr a fost să fie înmormântat în satul său natal, Cigmău, alături de strămoșii săi și în mijlocul consătenilor pe care atât de mult i-a iubit.

Recunoștințe:

Membru de onoare al Operei Naționale Cluj,

Diploma „Pietro Mascagni” -1972,

Diploma de onoare „ 75 de ani Opera din Cluj”-1994,

Diploma de excelenta-2003, Trofeul „Lia Hubic” -2004,

Medalia „Meritul Cultural” 2004;

Cetățean de onoare al orașului Geoagiu din anul 2016.

Cărți publicate:

„Lumină din lumină”, ed. Oaste Domnului, Sibiu, 1995;

„Împărăția Păcii sau Biserica lui Hristos în Sfânta Liturghie”, ed. Oaste Domnului, Sibiu 1997,

„Pedeapsa neascultării sau păcatul strămoșesc oglindit în stihia plăcerii sexuale”, ed. Oastea Domnului, Sibiu, 1997;

„Stafia dezbinării”-2008,

„Florilegiu melodic”-2009,

„Harul muzicii” 2011,

„Meandrele istoriei”, ed. Mega, Cluj-Napoca, 2013;

„Realități gânduri și atitudini”. ed. Oastea Domnului, Sibiu, 2013;

„Memoriile unui domn de la țară" ed Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2014;

Memoriile unui artist", ed Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2016;

„Regele Solomon-Cântarea Cântărilor", Cluj-Napoca, 2018;

Referințe:

Schiță biografică după cartea lui Ion Lazăr „Memoriile unui artist", ed Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2016;

Stelian Pușcașu și Ioan Vălean, „Oameni, date, fapte din trecut… și până în prezent", Ed. Emma, Orăștie, 2014.

Gabriel Petric



Profesor doctor, filolog, muzician, scriitor.

S-a născut la 15 octombrie 1956, la Deva. Este fiul funcţionarei Viorica şi al protopopului ortodox Avram. Urmează Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăştie, promoţia 1975.

A absolvit Facultatea de Filologie din Cluj-Napoca, Secţia Română- Franceză, promoţia 1979, cu lucrarea de licenţă „Teorii româneşti despre conceptul de tragic", coordonator fiindu-i prof. univ. dr. Ion Vartic.

În anul 2012 obține titlul de doctor în filologie la Universitatea „Petru Maior" din Târgu-Mureş cu teza „Viziune şi spirit tragic în literatura română a secolului XX". Teza a primit calificativul summa cum laude, fiind coordonată de prof.univ .dr. Cornel Morarii,

Profesor de limba şi literatura română din anul 1993 la Colegiul Naţional „Aurel Vlaicu" din Orăştie.

Debut în revista „Echinox" (1978), cu eseul „Revelaţie şi ironie la Hermann Hesse şi Elias Canetti". A fost redactor al revistei „Echinox" (1978-1980), redactor-şef la „Revista Orăştiei" (1989-1991), redactor la revista „Semne" (1999 - prezent).

În perioada 1982-2003 a fost colaborator al Cenaclului „Agora" şi al Cercului de filosofic „Kairos" (Sighişoara). în anul 2005 a fost director literar al Festivalului Internaţional de poezie „Emia", ediţia a VI- a, Deva-Orăştie. Este, din 2012, membru al Asociaţiei Române de

Istorie a Presei.

Gestionar-custode între anii 1983 şi 1991 la Colecţia de bunuri patrimoniale religioase (Protopopiatul Ortodox Român - Orăştie).

Pasionat de muzică, a desfăşurat o bogată activitate de chitarist ca lider al grupului pop- rock „Echinox" (1980-1997), a scris studii de muzicologie, un manual de chitară, fiind şi membru în colectivul de redacţie al revistei „Sunete" din Braşov (din 2002). Din anul 2011 este redactor al revistei virtuale „Arta sunetelor".

În anul 1991 a participat cu o comunicare ştiinţifică la Congresul Internaţional de Muzicologie IASPM, consacrat muzicii pop, Berlin (Germania).

În perioada 1991-1998 a fost corespondentul în România al revistei „Musikblatt" din Germania şi în anii 1992-2003 a fost membru al Guild of American Luthiers (S.U.A.) şi al Galpin Soeiety (Anglia). Este membru al Asociaţiei de protecţie a animalelor „Lupy" Orăştie.

Mai jos am reluat un interviu mai vechi cu domnul Profesor Dr. Gabriel Petric, lectură plăcută!

Dacă ați avea acum vârsta la care ar trebui să optați pentru o direcție în cariera dvs. ce alegere ați face?

Întrebările acestea cu „dacă" nu sunt așa de simple pe cât par. Problema e următoarea: presupunând că am „vârsta alegerii" carierei, acum, deci mă întorc în anii tinereții, pe la 17-18 ani, jocul acesta îmi șterge din memorie viața trăită până acum sau nu? Dacă acest contor al memoriei e la zero, mărturisesc că, așa cum în trecut, la vârsta aceea reală a alegerii, mă jucam cu ideea horticulturii, a studiilor farmaceutice sau, în cele din urmă, a studiilor filologice, fără să știu exact ce carieră voi îmbrățișa (profesor? cercetător? scriitor?), în scenariul nostru ipotetic, cred că n-aș ști exact ce carieră mi s-ar potrivi, dar, cu certitudine, aș urma tot un făgaș umanist. M-aș îndrepta către acea zonă care presupune lectura cărților și cercetarea evoluției ideilor, definitorie pentru fenomenul uman în „generalitatea" sa. N-aș exclude o carieră de bibliotecar! În schimb, dacă m-aș întoarce în timp cu tot cu memoria și experiența vieții de până acum, probabil că aș combina studiile literar-filosofice cu cele muzicale (atât pe direcția instrumental-interpretativă – chitara! -, cât și pe direcția esteticii muzicii rock), la un nivel aprofundat.

Profesor Doctor de limba şi literatura română din anul 1993 la Colegiul Naţional „Aurel Vlaicu" din Orăştie.

Ce gânditori v-au influențat cel mai mult și de ce?

Pot numi aici trei personalități, foarte diferite, de mă și mir cum de au încăput în mintea mea, fără să producă niște coliziuni fatale: filosoful român Constantin Noica, filosoful austriac Ludwig Wittgenstein și gânditorul și scriitorul francez Albert Camus. Noica și Wittgenstein m-au atras pentru problematica limbajului. Primul, iscodea, fenomenologic, „rostirea filosofică românească", făcea filosofia limbii, deschizând porți către Eminescu, Blaga sau Brâncuși. Wittgenstein (pe care Noica nu-l iubea!) făcea filosofia limbajului și îi releva limitele („limitele limbajului meu semnifică limitele lumii mele", „despre ceea ce nu se poate vorbi trebuie să se tacă") în Tractatus logico-philosophicus sau în opera postumă Investigații filosofice. Ambii gânditori ai secolului XX aveau și o viață ce nu putea fi separată de opera lor, cu diverse cotituri, paradoxuri și suspansuri care nu fac decât să accentueze misterul ființei care e nevoită să trăiască și să gândească, simultan, pe unda destinului. Cât privește Albert Camus, el m-a fascinat prin ideea absurdului și a tragicului existențial, expusă în Mitul lui Sisif, Străinul, Ciuma sau Căderea. Limbă, limbaj, tragic, absurd, aceste idei esențiale din opera celor trei gânditori mi-au rămas preocupări de cercetare până azi.

Cum se împacă filosofia cu chitara?

Când emisfera mea cerebrală stângă e suprasaturată de teorie, analiză și concepte abstracte, de filosofie, emisfera mea dreaptă își cere dreptul la existență, iar atunci intuiția și anumite nevoi sintetice de înțelegere a existenței ca sugestie de integralitate îmi cer să cobor din cui chitara. Chitara și muzica, ca zone ale intuiției artistice, „împacă" tendința mea temperamentală, mai degrabă analitică, filosofică.

Domnule profesor, ce rol mai joacă astăzi istoria în educarea tinerelor generații? Mai este istoria acel „magister vitae" de care vorbeau înaintașii?

Întrebarea dvs., deși se referă la istorie, are o anumită încărcătură care depășește domeniul istoric. Voi încerca, pe scurt și pe rând, să spun câteva lucruri. Ce rol joacă istoria în educarea tinerei generații? Nu prea știu și nici nu cunosc cum arată manualele și programa actuală. Bănuiesc doar, cunoscându-mi elevii, că, dacă interesul pentru lectură e foarte scăzut, cultura lor istorică nu poate fi grozavă. Am elevi de liceu pentru care Stalin e o „formație de heavy metal" sau „conducător al Germaniei hitleriste". Profesorii de istorie cred că pot

da astfel de exemple mai multe. Istoria, este evident, nu mai este „magister vitae”, dar eu n-aș blama așa de mult tânăra generație. Atâta vreme cât cei maturi fac doar paradă de conștiință istorică, naționalism, sunt prinși în gâlcevi derizorii și înecați în demagogie, ce să așteptăm de la mințile tinere, parte a unei societăți în derivă? Ne batem în piept cu dragostea de neam și strămoși, dar, până mai ieri ,accesul la Sarmisegetusa era dificil, iar la intrare te aștepta o placă ruginită pe care abia dacă puteai descifra „monument UNESCO”! În a treia întrebare, mi se pare că e pus semnul de egalitate între „denigrarea trecutului” și „demitizarea istoriei”…Or eu nu cred că cele două sintagme înseamnă același lucru. Societatea românească e iarăși divizată în tabăra care acceptă lucrările istoricului Lucian Boia și cei care le consideră „denigratoare”. Am văzut doar reacții emoționale, de parcă s-ar înfrunta galerii de fotbal, nu un dialog calm, cu argumente, indiferent că e vorba de Mihai Viteazul sau de Unirea de la 1918…(între noi fie vorba, dialogul pare imposibil în societatea noastră, preferându-se marea trăncăneală…). Nu intru în amănunte, dar în toate aceste controverse, dacă nu se face distincția între mistificare și mitizare, respectiv demistificare și demitizare, colocviul alunecă în jalnică tabloidizare a faptului istoric. În sfârșit, repunerea pe tapet a problemei legionare, în termeni de infracţionalitate, s-a făcut pripit, fără tact și cu suficiente neclarități, ambiguități. Nu avem încă un proces al comunismului, criminalii acestui regim stau bine mersi, pitiți sau cocoțați în funcții înalte, iar noi ne războim tot cu cei care, de bine, de rău, au plătit deja sub seceră și ciocan…Această dublă măsură în cântărirea comunismului și a nazismului, fascismului sau legionarismului ,compromite pe termen lung ideea de justiție…

Astăzi pur și simplu înotăm în tehnologie. Cei mai mulți dintre noi nu ne-am putea face treaba fără computere, cel puțin: scriere de documente electronice, web-ul ca sursă majoră de informație, e-mailul pentru comunicare etc. Credeți că putem înota împotriva curentului?

Nici nu e nevoie să înotăm împotriva curentului. Și nici nu putem. Eu realizez că datorită tehnologiei digitale – internet, e-mail, smartphone etc. – am putut să recuperez rapid, în domeniile mele de interes – filosofie, muzică – ce am pierdut prin situarea mea într-o dictatură comunistă. Fără această tehnologie digitală, acum aș fi fost considerabil deprofesionalizat, defazat…Secretul stă, cred, în îmbinarea mijloacelor tradiționale de comunicare cu cele digitale.

Tehnologia modernă, folosită cu înțelepciune, cu măsură, îl fortifică pe om.

Dramul de timp liber l-ați petrece în compania lui Platon sau Schopenhauer, ascultând Bach sau Dj Bobo?

Schopenhauer și Bach, dar nu simultan (când citesc nu pot asculta muzică și invers!)

Mai este o punte spre frumos, spre iubire, în lumea vitezei?

Da, cu condiția de a înțelege semnificația răgazului. E adevărat, iubirea și frumosul sunt noțiuni din sfera contemplativului, opuse pripelii și grabei. Într-o lume a vitezei, singura soluție este aceea de a-ți crea propriile stații și gări în care să cauți, vorba poetului, vremea care vremuiește.

Ce înseamnă a fi filozof în secolul XXI?

Să fii într-o continuă stare de mirare pe care să încerci să ți-o clarifici la un nivel cât mai accentuat de universalitate.

Colaborează cu revistele: „Echinox", „Vatra", „Napoca universitară", „Steaua", „Arhipelag", „Familia", „Discobolul", „Altarul Banatului", „Examene", „Poesis", „Euphorion", „Almanah Ştiinţă şi Tehnică" „Revista Orăștiei", etc. De asemenea Gabriel Petric a publica traduceri, articole, studii, interviuri publicate în mai multe volume. Susține Conferinţe - Simpozioane ştiinţifice interne și internaţionale. Primește premiul „Opera Omnia"acordat de Consiliul Județean Alba, Uniunea Scriitorilor din România Filiala Alba-Hunedoara și Biblioteca Județeană „Lucian Blaga" Alba 28.10.2023.

A publicat:

Manual de chitară, Editura Teora, Bucureşti, 1993;

Tragicul şi creştinismul. Pe firul cugetării critice şi teologice româneşti, Editura Emia, Deva, 2005;

Jarul din zăpada sclipitoare. Revederi cu Noica, Cuvânt înainte de Marius Iosif, Editura LIMES, Cluj-Napoca, 2009;

Viziune şi spirit tragic în literatura română a secolului XX, Editura LIMES, Cluj-Napoca, 2014;

Riffuri de chitară, Editura Akakia, Bucureşti, 2020;

Riffuri de chitară, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Akakia, București, 2022;

Istoria chitarei, Editura Akakia, București, 2023.

Cărţi în curs de elaborare:

Închisoarea cu vitralii (Eseuri);

Perspective analitice. Limbaj şi lume în gândirea secolului XX;
Tragicul în viziune şi exegeză românească (antologie de texte);
Platon şi tragedia ca subversiune.

Referințe:

Biografia personalității prezentate;
Dan Orghici, „Profesorul Gabriel Petric”- interviu, magazinul „Foaia Interesantă”, nr 3. Orăștie 15 iulie 2018.

Pál Sipos

Matematician, filozof, cleric reformat.

S-a născut la 16 octombrie 1759 în Aiud, tatăl său este Sámuel Sipos, vinificator, iar mama lui este Katalin Kovács. În familia sa, arta vinificației s-a transmis din tată în fiu. Acest lanț a fost rupt de Pál Sipos.

A studiat la renumita școală a orașului natal, Colegiul Bethlen. Profesorii i-au observat talentul și pregătirea excelentă, iar după terminarea studiilor, l-a îndrumat pe fiul baronului József Naláczy de la Bobâlna, lângă Orăștie. În octombrie 1783, i s-a încredințat și conducerea colegiului reformat din Orăștie, fiind primul rector al acestei școli. În 1787, s-a despărțit de colegiul din Orăștie, deoarece contele József Teleki i-a cerut să fie tutorele fiului său în Sírák timp de trei ani. Aceasta a fost o întorsătură norocoasă pentru el, deoarece i-a permis în mare măsură să plece într-o călătorie de studii în străinătate.

A solicitat un pașaport străin la Cancelaria Tribunalului Transilvaniei cu sediul la Viena. Conform cererii sale, el a studiat teologia și în Aiud și și-a atașat certificatul eliberat de școala sa.

Pe baza permisului, s-a înscris la Facultatea de Teologie din Frankfurt pe Oder în toamna anului 1791. Nu este nevoie să menționăm faptul că matematicianul Sipos s-a înscris la facultatea de teologie, deoarece în baza decretului emis în ianuarie 1786, de preferință, numai cei care mergeau la pregătirea teologică aveau voie să plece în călătorii de studii în străinătate. După Frankfurt, a urmat Göttingen. Aici a făcut legături cu unii dintre oamenii de știință celebri

ai timpului său. Printre ei se numără A G Kaestner (1719-1800), mai târziu Farkas Bolyai și Carl Friedrich Gauss profesor de matematică la Universitatea din Göttingen, precum și celebrul astronom german J E Bode cu care duce o îndelungată corespondență.

Pe lângă aceste două universități, Sipos a vizitat și Universitatea din Viena. Șederea sa la Viena a durat până la mijlocul anului 1797. În acest timp, pe lângă finalizarea studiilor și scrisul de lucrări științifice, a întreprins și creșterea fiului său Ferenc Sámuel Teleki. Investigațiile sale științifice datează din anii universitar de la Frankfurt. La acea vreme, el a mai scris două lucrări, dintre care una era matematică, iar cealaltă legată de teoria cosmogonică a filosofului I. Kant (1724–1804).

Era interesat și de tipărirea acestora, motiv pentru care își traduce lucrările, scrise inițial în latină, în germană. Dintre acestea, cea matematică, care se referă la determinarea circumferinței elipsei, care a făcut obiectul unor cercetări serioase la acea vreme, a obținut succes. În opinia lui Lajos Dávid, celebrul cercetător Bolyai: „Acesta este primul tratat, original, de matematică al unui autor maghiar, care stă la nivelul vremii sale”. Această lucrare a lui a fost distinsă cu o medalie de aur de către Academia de Științe din Berlin în 1795 și a publicat-o, de asemenea, tipărit în publicațiile sale. Sipos a înmânat această medalie de aur, care a fost primul premiu academic acordat unui matematician maghiar, colegiului de acolo în timpul mandatului său ca profesor la colegiul din Sárospatak.

În toamna anului 1797, Sipos s-a întors în Transilvania. Pentru o vreme, i-a îndrumat pe copiii baronului Simon Kemény, apoi din 1798 până în 1805 a fost din nou profesor-rector al colegiului din Orăștie. La cererea domnilor transilvăneni József Naláczy și László Bánffy, a preluat din nou vechea sa funcție, de a învăța pe fiii lor la Orăștie.

În acest timp, a fost invitat de două ori la departamentul colegiului reformat din Târgu Mureș dar nu le-a acceptat din cauza nobililor săi patroni și poate din proprie voință. Patronii săi i-au promis că, dacă rămâne în Orăștie, vor mijloci efectiv pentru ca el să obțină slujba foarte bine plătită de parohie din Turdaș atunci când aceasta va deveni vacantă.

Ca un eveniment foarte interesant și foarte important din acea perioadă, ar trebui să-l menționăm aici. La 12 noiembrie 1803 a murit

Sámuel Vajda Csernátoni, profesor de filozofie și matematică la colegiul reformat din Târgu Mureș. În scrisoarea lor din 21 noiembrie 1803, curatorii colegiului anunță vacanța catedrei și au cerut Consistoriului reformat cu sediul la Cluj-Napoca să rezolve situația prin numirea unui nou profesor. După primirea acestui raport, la 11 decembrie 1803, consistoriul principal a dispus ca, în conformitate cu obiceiurile stabilite atunci, episcopul, șefii de colegii și profesorii să propună persoana noului profesor care urmează să fie numit. Oferta celor douăzeci și trei de propuneri a fost împărțită între zece candidați. În general, toată lumea a recomandat trei persoane, în ordinea propunerii de valoare. Majoritatea oamenilor, douăzeci și doi la număr (cel lipsă a fost cu siguranță Pál Sipos), pe Pál Sipos l-au nominalizat pe primul loc. Acest lucru este de înțeles, deoarece el era cea mai cunoscută autoritate matematică din Ungaria la acea vreme. Acum, pentru a treia oară, s-a sugerat ca Pál Sipos să-și schimbe poziția din Orăștie cu un departament din Târgu Mureș. După Sipos, majoritatea oamenilor l-au recomandat pe Bolyai Farkas. Consistoriul principal a întocmit un tabel din propunerile primite, iar alegerea a avut loc în ședința sa din 22 ianuarie 1804. Deoarece Sipos nu acceptase anterior invitația la colegiul, în două ocazii anterioare, se poate presupune că după acestea consistoriul principal nu a vrut să ia o decizie pe care Sipos ar putea să o refuze din nou. Astfel, a fost ales Bolyai Farkas, care se afla pe locul doi.

După cum s-a menționat deja, în 1805 Pál Sipos a acceptat invitația colegiului din Sárospatak, unde a predat până în 1810, deoarece funcția pastorală promisă din Turdaș a devenit vacantă în acel moment.

Şederea lui de cinci ani la Sárospatak nu a lăsat o amprentă în viaţa lui şi nici în viaţa şcolii. Curriculum-ul de matematică pregătit pentru școală la acea vreme nu era doar cel mai bun la nivel național, ci și unul dintre cele mai bune la standardele europene. Principiile sale didactice, combinația echilibrată a părților noi clasice și moderne, precum și conceptul său de a preda mai puțin, dar temeinic, sunt și astăzi valabile. Între timp, nu și-a oprit cercetările matematice, la Bratislava în 1807 publicând o lucrare în latină pe tema trigonometriei.

Apropierea geografică a contribuit și la faptul că Sipos l-a întâlnit

pe Ferenc Kazinczy (1759–1831), care avea aceeași vârstă cu el, în vara anului 1806. Kazinczy a fost, de asemenea, foarte interesat de lucrările filozofice ale lui Pál Sipos, care, din păcate, nu au putut fi publicate din cauza cenzurii. Între ei s-a dezvoltat o prietenie foarte strânsă. Kazinczy a admirat cu adevărat talentul oratoric al lui Sipos.

Pe lângă limba maternă, știa greacă, româna, franceză și germană. Reputația sa a fost fondată pe teza sa de matematică, publicată de Academia de Științe din Berlin în 1795 și distinsă cu o medalie de aur. El a creat o metodă excelentă de aproximare pentru determinarea circumferinței unei elipse și o riglă cu o margine cohleoidă numită izometru, care este potrivită pentru împărțirea arcului circular în proporții arbitrare .

Ca filozof, este un adept al lui Kant și Fichte. În anii 1810, a lucrat și la crearea unei societăți științifice împreună cu prietenii săi, contele Lajos Gyulay , Gábor Döbrentei și Emil Buczy . De asemenea, a scris ficțiune și multe dintre poeziile sale ocazionale sunt cunoscute. Biografia sa a fost elaborată în cel mai detaliat mod de József Jelitai

A trăit ultimii șase ani din viață în Turdaș, situat la doar câțiva kilometri de Orăștie, ca pastor reformat local.

A murit în seara zilei de 15 septembrie. Trupul său a fost adus înapoi la Turdaș și cel mai probabil îngropat în zona din jurul bisericii.

Referințe:

György Károly Rumy: Addendum la biografia lui Pál Sipos. (Către József Ponori Thewrewk) Századunk, Bratislava, fondată și editată de József Orosz, Tipărit de Antal Schmid. 19. 1845;

Poveste. Calendarul savantului. Aniversări legate de oamenii de știință naturală. Sain Márton, Pál Sipos, Lexicon biografic maghiar, Zile importante: ziua lui Pál Sipos;

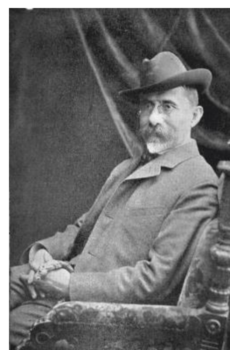
Tibor Weszely. Pál Sipos, primul matematician maghiar cu medalie de aur , Lumea naturii, vol. 126, broșura 5;

József Gulyás. Documente referitoare la Pál Sipos din biblioteca Patak. Noul Muzeu Maghiar Vol. I. Caietul I. Casă de marcat. 1942;

József Woyciechowsky: Viața și opera matematică a lui Pál Sipos. Bp., 1932;

Magdolna Csiszár Szűcsné. Amintindu-se de un profesor savant, Pál Sipos. Cunoștințe naționale. 25. 2. 1997.

Ioan Mihu



Avocat, doctor în drept, înființează „Banca Ardeleana" din Orăștie.

S-a născut la 17 octombrie 1854 în satul Vinerea, părinţii săi au fost ţărani fruntaşi. A fost trimis să înveţe, mai întâi, la Şcoala de obşte din comună, urmând gimnaziul la Alba Iulia, liceul la Orăştie şi Sibiu unde îşi ia bacalaureatul în anul 1873. Apoi studiază dreptul la Graz, Viena şi Budapesta, devenind doctor în drept. După un stagiu de un an, ca adjunct la Tribunalul din Deva, în anul 1883 se stabileşte la Orăştie, unde îşi deschide un birou de avocat. Îşi desăvârşeşte cultura personală, însuşindu-şi cu mare uşurinţă a vorbi limbile maghiară, germană şi franceză.

După terminarea studiilor dr. Ioan Mihu a devenit unul dintre cei mai activi militanţi ai Partidului Naţional Român din Transilvania dintre anii 1885-1920. Este printre inițiatorii curentului activist al mişcării româneşti din Ardealul austro-ungar, pe fundamentarea doctrinei înnoitoare - atunci - a realizării emancipării românilor prin consolidarea clasei mijlocii, prin activism economic, cultural, social şi apoi, pe aceste baze solide, să se desfăşoare o luptă parlamentară cu sorţi de izbândă. Ideile sale, privite de unii conducători ai mişcării ardelene cu rezerve şi neîncredere, la început, s-au dovedit a fi calea justă realizării programului de la 1881, de câştigare a drepturilor naţionale , dar nu prin activitate parlamentară la Budapesta.

Astfel că, atunci, când Partidul Naţional Român a concluzionat că, în primul rând, printr-o dezvoltare economică a burgheziei româneşti din Ardeal se pot obţine drepturi politice egale cu ale conlocuitorilor din această provincie, în vara anului 1910, lui Mihu i se încredinţează de către fruntaşii politici români (Iuliu Maniu, Vasile Goldiş, Alexandru Vaida Voevod, Teodor Mihali) ducerea tratativelor cu guvernul maghiar reprezentat de către primul ministru, contele Károly Khuen - Hédervàry şi ministrul de interne, contele István

Tisza, în vederea unei împăcări între români şi maghiari. În acest scop, în 22 iunie 1910, întocmeşte un memoriu pe care, cu acordul fruntaşilor români, îl înaintează în 23 septembrie 1910, părţii maghiare, la Geszt (domeniul familiei Tisza). După întoarcerea de la Geszt, Mihu îi invită la Vinerea, la 25 septembrie 1910, pe Iuliu Maniu, Vasile Goldiş, Aurel Vlad şi Valeriu Branişte pentru a-i informa despre convorbirile avute cu Tisza.

La 17 decembrie 1910, regele Carol I, preocupat şi el de îmbunătățirea relațiilor româno - maghiare, pentru o cât mai bună informare, îl chemă într-o audienţă pe dr. Ioan Mihu, care i-a oferit un exemplar din memoriul înaintat guvernului maghiar. Întâlnirile şi discuţiile cu Ionel Brătianu, Take Ionescu, Titu Maiorescu, Nicu Filipescu, la Bucureşti, despre tratativele cu maghiarii, dovedesc raţionamentul corect al dr. Mihu, care s-a bazat în întreaga lui viaţă pe un postulat valabil şi astăzi: emanciparea românilor se realizează în primul rând prin mijloace economice şi culturale şi, în bună înţelegere cu naţionalităţile conlocuitoare.

Începând cu anul 1883, când se stabileşte la Orăştie pune bazele acelui curent de activism politic îmbrăcat în programul dezvoltării economice, a românilor din zonă, astfel că, Orăştia devine în scurt timp a cincea zonă de puternic românism în statul dualist austro-ungar şi a doua zona economică a românilor din Ardeal.

Înființează „Banca Ardeleana”, cu capital românesc, pe care o conduce efectiv până în anul 1905, sprijinind mişcarea economică din zonă.

În plan cultural și bisericesc, datorită și implicări materiale active a fost ales: preşedinte al comitetului parohial şi al „Societăţii de lectură a inteligenţei române din Orăştie şi jur”; director al despărţământului IX ASTRA Orăștie; membru al Sinodului Arhiedecezan şi al Congresului naţional bisericesc; asesor al Consistoriului Sibiu (în această postură trebuia să se ocupe permanent de problemele culturale, şcolare şi bisericeşti din ţinutul pe care îl conducea); preşedinte al Consiliului de Administraţie al Băncii „Albina” (cea mai mare bancă românească din Ardeal) pe care, datorită prestigiului său, o salvează de la faliment – 1917. De asemenea, deţine preşedenţia: Reuniunii Economice”, înfiinţată în anul 1897 cu scopul de a stimula

progresul agricol, industrial şi comercial al românilor din zonă; „Reuniunii de Înmormântare”, constituită în 1895; „Clubului Cercual” al Partidului Naţional Român din Orăştie, varianta veche a unui club de afaceri din zilele noastre; director al „Astrei” de la Orăştie, până în anul 1898.

Pune bazele şi sprijină şi material mai multe instituţii româneşti ale timpului: „Societatea de lectură”, „Tipografia „Minerva”, Ziarul „Libertatea” din Orăştie, la 1 ianuarie 1902, „Casa Naţională” din Orăştie, ca un „Ateneu” provincial, Atelierul de Ţesături româneşti. Sprijină necontenit cele două biserici şi protopopiate româneşti, Şcoala bisericii româneşti din Orăştie şi majoritatea marilor instituţii culturale, sociale sau filantropice de pe întreg teritoriul locuit de români.

Mişcarea românească din Transilvania îşi găseşte în activitatea sa latura pragmatică, astfel că, începând din anul 1887, este ales în Comitetul de Conducere al Partidului Naţional Român până în anul 1907, fiind ales secretar al Conferinţelor Naţionale din anii 1887,1890,1892 si 1894, participând activ la Mişcarea Memorandistă.

În anul 1898 este ales director al „Astrei” la Deva, iar în anul 1908, la Oraviţa este ales preşedinte al „Societăţii pentru fondul de teatru român”, o instituţie cu o imensă importanţă pentru viaţa culturală din Ardeal. Scopul Societăţii era de-a strânge fonduri pentru a ridica un templu al artei dramatice româneşti, un Teatru Naţional, ca răspuns la propaganda de maghiarizare prin teatru. De numele dr. Mihu se leagă două mari realizări ale teatrului românesc din Ardeal: modificarea statutelor şi crearea unui fond destinat a premia şi publica piese originale româneşti şi „colecţiuni de muzică populară românească”, în acest scop făcând o donaţie de 10.000·de coroane.

În anul 1910 creează printr-o donaţie de 25.000 de coroane „Fondul ziariştilor români”, conştient de rolul hotărâtor al presei, alături de teatru şi de alte acţiuni culturale în consolidarea ideii de unitate naţională. Nu mult timp după aceea, dr. Mihu redacta proiectul aşa-zisului „Fond jubiliar economic”, în care schiţează un program amănunţit despre modul în care aveau sa fie puse în practică ideile potrivite a contribui la progresul material al ţărănimii şi clasei de mici negustori şi industriaşi din regiunea Orăştiei-declarând că, „în cele din

urmă viitorul neamului nu se țese în alt loc decât în casele umile ale satelor noastre româneşti”.

La începutul secolului XX ideea construirii unei biserici noi la Vinerea prinde contur la inițiativa dr. Ioan Mihu care, în decembrie 1911, întocmeşte un „ Anteproiect” ce cuprindea planul şi etapele de construcţie, precum şi sursele de finanţare. Acesta a fost aprobat în şedinţa Consistoriului Arhiedecezan Sibiu ca senat epitropesc ţinută la 28 ianuarie 1912.

Începând cu anul 1912, bătrân şi bolnav, se retrage la Vinerea, dar rămâne în permanent contact cu conducătorii românilor din Transilvania. În 5 noiembrie 1918, în apropierea convocării Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia de la 1 Decembrie, redactează un document-program intitulat „ Un crâmpei de gânduri în preajma Adunării Naţionale de la Alba-Iulia” , un plan de acţiune bine gândit, care în linii mari şi în multe din amănuntele sale, s-a pus în practică după Marea Unire. Mihu spunea că „ orice suflare românească trebuie să fie trup şi suflet pentru unirea Românilor într-un stat unitar”.

Participând la Marea Adunare Naţională de la 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia, ca delegat al cercului electoral Orăştie, a fost ales membru al Marelui Sfat Naţional Român. După Marea Unire este solicitat pentru sugestii şi colaborare de către conducătorii Regatului României în anii 1918, 1919, 1920. Ca o recunoaştere a meritelor sale deosebite în sprijinul emancipării sociale, culturale, economice şi politice a românilor ardeleni care şi-a dedicat întreaga viaţă şi avere în lupta pentru libertatea şi independenţa lor, i s-a oferit candidatura pentru Parlamentul României-în 1919, prin Iuliu Maniu şi un portofoliu ministerial în guvernul României - în 1921, prin Ion I.C. Brătianu .

Tot ca o recunoaştere a intensei şi energicei sale activităţi timp de peste trei decenii în consolidarea unităţii şi dezvoltării românilor, regele Ferdinand I îl decorează cu Ordinul „Coroana României” în grad de Mare Cruce iar Societatea Regală Geografică Română îl alege între membrii săi. De asemenea, miniştrii guvernului liberal îi îndeplinesc o dorinţă mai veche şi înfiinţează la Orăştie o şcoală de arte şi meserii. Dr. Ioan Mihu a avut strânse relaţii de prietenie şi colaborare cu importante personalităţi ale vremii: Vasile Lucaciu,

Alexandru Vaida Voevod, Alexandru Mocioni, Valeriu Branişte, George Bariţiu, Iuliu Maniu, Vasile Goldiş, Partenie Cosma, Ştefan Cicio Pop, Teodor Mihali, Ion Lăpedatu, mitropolitul Miron Cristea, episcopul Iuliu Hossu, mitropolitul Ion Meţianu, Ion Lupaş, Ion Agârbiceanu, Ionel Brătianu, Take Ionescu, Nicu Filipescu, Titu Maiorescu, Hermann Klein, generalul Traian Moşoiu, Emil Babeş.

Demne de menţionat sunt donaţiile sale substanţiale, permanente, pentru susţinerea actelor de cultura şi educative, cum au fost cele pentru ziarişti, pentru şcoli, pentru fondul de teatru, pentru ziare şi tipografii şi în mod deosebit testamentul său - încă din anul 1905 - prin care îşi lăsa întreaga sa avere Mitropoliei din Sibiu, pentru înfiinţarea unor şcoli agricole, şcoli de meserii, acordarea unor burse studenţeşti şi susţinerea bisericilor româneşti din Transilvania.

Dr. Ioan Mihu moare la 2 iulie 1927 în casa sa din Orăştie, iar la 4 iulie 1927 este înmormântat la Vinerea alături de părinţi şi fratele său mai mic, Simion.

Recunoștințe:

Dr. Ioan Mihu a fost declarat în anul 1999, „Cetăţean de Onoare” post-mortem al municipiului Orăştie, tot la Orăștie o stradă îi poartă numele;

Cu prilejul comemorării a 75 de ani de la moarte, în anul 2002, şcolii din Vinerea îi e atribuită denumirea de Şcoala Generală „Dr. Ioan Mihu”.

Referințe:

Lapedatu, Ioan I. - „Monografia Institutului de Credit și de Economii „Ardeleana”. Societate pe acții în Orăștie. 1885-1910” - Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1912;

Silviu Dragomir în introducerea la volumul „Spicuiri din gândurile mele”, apărut în anul 1938 la Tipografia Arhiediecezană Sibiu;

Iliescu Ioan; Istrate Tiberiu - „Orăștie - 750 de ani” - Casa Corpului Didactic, Deva, 1974;

Colectiv de autori - „Orăștie 775” - Editura „Omnia”, Deva, 1999;

Șuiaga, Victor - „Hunedorenii la Marea Unire” - Deva, 1993;

Lazăr Ioachim; David Dorin - „Vinerea - monografie: 700 de ani de la prima atestare documentară” - Editura „Altip”, Alba Iulia, 2010.

Mihail Halici

Cărturar umanist, poet.

S-a născut la 19 octombrie 1643, în Caransebeș, este fiul cărturarului umanist Mihail Halici, teolog, jurat în senatul din Caransebeș și rector al scolii calvine din oraș. Mama sa este Ana, născută Magiar.

Începe studiile în orașul natal, în anul 1651, apoi la Gimnaziul Reformat din Sibiu (1661-1664) și la Gimnaziul Academic Reformat din Aiud. își continuă studiile la universitățile din Nümberg, Basel și în Anglia.

După terminarea studiilor de la Nümberg, în anul 1667, ținând seama de excepționala sa pregătire, a fost recomandat ca rector al Colegiului Reformat din Orăștie, funcție pe care o deține între anii 1667-1669. Avea o bibliotecă vastă cu cărți din diferite domenii ca dovadă a preocupărilor sale culturale.

După un conflict cu autoritățile școlare din Aiud, pe motivul că era adept al lui Descaites, pleacă la Sibiu (1674). La 31 octombrie 1674, și-a redactat la Sibiu testamentul, după care a fost silit să părăsească Transilvania, între 1679-1684, colindă Austria, Țările de Jos, Franța și Anglia (era la Londra în 1694). La acea dată el avea 50 de ani și se afla în capitala Angliei, unde era foarte bine văzut pentru cunoștințele sale de limbă a țârilor Europei răsăritene (română, germană, maghiară, alături de cele clasice, latina și greaca). La Londra, angajat la Foreign Office pentru chestiuni orientale. Tot la Londra traduce un Tatăl Nostru în latină și maghiară. Este ultima lui scriere.

Părăsește Transilvania în anul 1679 lăsând un testament. Este student la drept la Leiden în Țările de Jos. Ca în anul 1964 să fie angajat la Foreign Office pentru chestiuni orientale din Londra.

Ultima știre rămasă despre el datează de la începutul secolului al XVIII-lea, când pe un manuscris miscelaneu cuprinzând diferite lucrări literare, aflat astăzi la British Museum, sub un text maghiar, tradus de el, se află semnătura sa autografă: „Scris la Londra, de mâna lui M. Halici, un transilvănean în anul 1712.”

În același an i se deschide testamentul făcut în favoarea școlii din Orăștie, în care se spune: „Și-a lăsat o parte din avere, în primul rând preoților din Orăștie, și-n rândul al doilea cinstitului Sfat al Orăștiei, pentru care s-au adunat 1712 florini, 40 drahme și-n afară de acestea 17 mărci și 10 peseta de argint.” Școlii din Orăștie i-a lăsat „întreaga bibliotecă cu cărțile sale de tot felul”.

Din cele 414 cărți ale inventarului făcut de domina sa, reținem lucrările de filozofie, filologie, poeticele și retorici Ie, gramaticile și enciclopediile, lucrările de psihologie, pedagogie, cele juridice etc. care arată și faptul că înainte ca Orăștia să aibă ca instituții tradiționale: biblioteca și librăria, cartea a circulat intens la familiile nobile ale românilor în cazul lui Mihail Halici, marea majoritate a cărților sunt în limba latină. Cum numele lui M. Halici se leagă atât de biblioteca proprie, cât și de cea a școlii patronate, în posesia căreia a ajuns până la urmă și biblioteca personală, vom menționa că în fondurile Bibliotecii Universității din Cluj, unde au ajuns o parte din cărțile vechiului liceu reformat, sunt câteva exemplare cu ex-librisul lui Mihail Halici. Dacă banii lăsați școlii de Mihail Halici s-au pierdut, această comoară a cărților a îmbogățit continuu informarea tinerelor generații, oferind cititorilor adevărurile și frumusețile descoperite de cele mai strălucite minți ale omenirii, Mihail Halici denumit și poetta valahus, este cunoscut pentru Oda. în metru antic dedicată prietenului său Pariz Papai. Este interesant de reținut că sub formă de acrostih, Mihail Halici a scris câteva poezii care au fost dedicate unor nobili și demnitari ai Orăștiei de pe atunci. El însă are meritul de a fi împărțit elevilor săi cunoștințe și idei care au anticipat pe cele ale corifeilor Școlii ardelene. Tematica și configurația bibliotecii arată multitudinea preocupărilor lui Mihail Haliri, care s-a dovedit a fi un pasionat filolog, poet, cugetător, umanist, pedagog, om de știință.

Este autorul mai multor lucrări de filologie și lexicologie deosebit de valoroase.

Autointitulat „Valachus Poeta”, Halici a devenit celebru prin oda scrisă la 1 iunie 1674 prietenului său Franciscus Pariz Papay, cu ocazia obținerii de către acesta a titlului de doctor în medicină. Această odă este prima poezie din literatura română scrisă în hexametre și pentametre. Deși ortografia odei are influențe maghiaro-săsești, toate

cuvintele ei sunt de origine latină. Poezie care a fost reprodusă în anul 1774 la Leipzig, în lucrarea „Succinta Medicorum Hungariae et Transylvaniae Biographia” cu o traducere alăturată în latinește. A scris și alte poezii care au fost dedicate unor nobili și demnitari ai Orăștiei. I se atribuie și un „Dictionarium valachico latinum".

Mihail Halici este autor al Dictionarium valachico-latinum, de o mare importanță pentru istoria literaturii române.

Chrestomaţie română. îngrijită de M. Gaster. – Leipzig, București, 1891. Cea mai importantă operă a lui Mihai Halici este un vocabular românesc-latinesc, Dictionarium valachico-latinum, cu 5.000 de cuvinte. Scris cu litere latine și cu ortografia ungaro-săsească obișnuită în cercurile românilor calvini, dicționarul este foarte valoros întrucât redă limba țărănească din Banat. Însemnătatea acestei lucrări nu stă numai în bogăția materialului lexical, ci, mai ales, în faptul că pentru întâia oară se pune alături, într-o lucrare lexicografică, limba română cu cea latină din care s-a născut.

Este autorul primei poezii în versuri metrice din literatura română. Tot domnia sa are meritul a de fi stabilit primele contacte culturale româno-engleze.

Mihai Halici şi-a câştigat o asemenea reputaţie în lumea europeană încât a fost invitat să susţină cursuri la o serie de colegii din toată Europa. Practic, pribegia i-a fost aurită de aprecierea lumii protestante. Mihai Halici a murit, de altfel, departe de casă.

S-a stins din viaţă în anul 1712, la Londra.

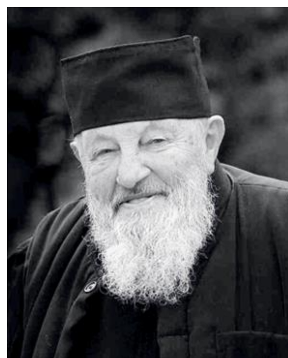
Referințe:

Călinescu, George. Istoria literaturii române de la origini până în prezent Ediție nouă, revăzută de autor. Text stabilit de Al. Piru. – Craiova, Editura Vlad & Company, 1993;

Diaconescu, Mihail. Istorie și valori: studii, comunicări, eseuri, articole. București: Editura Ministerului de Interne, 1994;

Iliescu, Ion; Istrate, Tiberiu. Orăștie - 750 de ani. -Deva, 1974.

Ioan Sabău



Preot mărturisitor, „patriarhul hunedorenilor”.

S-a născut în satul Folt, la 20 octombrie 1914, sat aflat de pe malul drept al Mureșului, aproape de Orăștie. Rămas orfan de tată, la numai 10 ani, a trebuit să muncească pentru a termina cu succes Liceul din Orăștie. La fel a trebuit să muncească ca să obțină bursă de Stat la Facultatea de Teologie din Cernăuți (Academiile Teologice din Ardeal nu aveau autorizația să elibereze diplome de licență și atestare de a preda religia ortodoxă în școli, ca profesori. Acest drept îl aveau doar Facultățile de Teologie din București, Cernăuți și Chișinău, de aceea a studiat la Cernăuți.) La Cernăuți s-a împrietenit cu părintele Adrian Făgeţeanu (pe care-l considera „un sfânt”, după cum mi-a mărturisit fiica lui),Absolvind în 1935 Facultatea, a optat în cele din urmă să fie preot într-o parohie mică și neglijată. Astfel a început apostolatul la Ceru-Băcăinți, un sat împrăștiat pe stâncile din Munții Apuseni unde, prin comportamentul său, a câștigat simpatia locuitorilor, care nu mai avuseseră preot de 50 de ani. s-a însurat cu o bucovineancă, apoi a fost hirotonit preot în „cea mai văduvită parohie” pe care o avea mitropolitul Nicolae Bălan: Ceru Băcăinți, de unde a fost mutat în Renghet, lângă Geoagiu și izolat mai apoi, în satul său natal.

A făcut pușcărie pentru credință sub trei regimuri politice: ca antidinastic pe vremea regimului lui Antonescu, ca antimonarhist sub Carol al II-lea, iar ca anticomunist a făcut șase ani de temniță grea la Aiud, restul la Gherla și Deva. „Abia în închisoare mi-am început misiunea preoțească.

Prima dată, preotul Ioan Sabău a fost arestat în 1938, când era preot la Renghet. Părintele povestea că tineretul din acea vreme se revoltase împotriva Regelui Carol al II –lea care o părăsise pe regină și toată studențimea s-a răzvrătit.

În anul 1945 a urmat a doua arestare. Ioan Sabău era preot în localitatea Vinerea. Pentru că a ținut un parastas și o cuvântare pentru eroii care au căzut pe frontul de Răsărit, părintele a fost închis timp de

doi ani într-un lagăr de lângă Hațeg

În anul 1948 a fost arestat din nou, de data acesta pentru vina de a fi preot și a rămas închis patru ani. A fost acuzat de adversarii Bisericii că a fost prezent la Orăștie printre miile de oameni, când au fost aduși legionarii Moța și Marin, morți în lupta împotriva comuniștilor din Spania.

„Acolo am înțeles, nu teoretic, ci pe viu, că preoția nu e o meserie, ci o smulgere din iad a oii rătăcite. Acolo am învățat să mă rog și tot acolo am simțit dependența de Dumnezeu, pentru că totul atârna de Dumnezeu și toate veneau de la El.” Şi cu toate acestea părintele Ioan a considerat că s-a „hodinit cât a fost în închisoare. Dumnezeu o vrut așa. Nu m-au învățat școlile și cărțile cât de multe m-a învățat pușcăria. Erau oameni foarte credincioși acolo. De la ei am învățat în închisoare psalmii și Evanghelia după Ioan pe de rost”.

Părintele Ioan Sabău a fost primul om care a reușit să ridice o biserică în regimul comunist: în 1958, la Vinerea, în județul Alba. Pentru cei ce au trăit acele vremuri știu ce înseamnă să aduni peste 10.000 de oameni la sfințirea bisericii și să slujești cu un sobor de 120 de preoți în timpurile lui Dej. Regimul l-a răsplătit imediat pentru asta cu opt ani de temniță grea, pentru că a slujit în biserică cu „trei mitraliere”! Asta după ce toate încercările lor de a zădărnici târnosirea bisericii au dat greș - deși aduseseră Teatrele de Păpuși și de Estradă din Deva, pe cel Dramatic din Petroșani, echipe de fotbal din București ca să joace cu cei din Cugir, după ce au tăiat noaptea limba clopotului, au băgat zahăr în generatorul de curent electric și au aruncat toată mâncarea pregătită pentru pelerini în drum! Dar el zicea: „puneți pe Dumnezeu deasupra și veți vedea că biruiți!”.

La o lună de la sfințirea bisericii din Vinerea, a urmat cea mai grea perioadă de detenție din viața încercatului părinte. Ioan Sabău a reprezentat un pericol pentru regimul totalitar comunist, care l-a condamnat pe părintele la 8 ani de pușcărie. A fost închis la Deva și Aiud unde i-a întâlnit pe teologul Dumitru Stăniloaie și pe Nichifor Crainic. Părintele a fost eliberat în 1964, dar a continuat să rămână, prin credința sa neschimbată și consecventă la valorile creștine, un personaj incomod pentru securitatea comunistă care l-a urmărit și hărțuit pe preot și pe familia acestuia până la căderea comunismului.

A fost un om firesc, foarte realist și care înțelegea foarte bine vremile. Spunea că în închisoare erau țărăniști și liberali care trăgeau linii pe pereți ca să-și numere zilele pe care le petreceau acolo, crezând că urmau să primească în schimb 6 dolari de la americani pentru fiecare zi petrecută în detenție – iar Părintele le zicea că sunt foarte naivi să creadă că americanii vor veni și-i vor elibera. Dar Părintele avea darul rugăciunii, și în pușcării i se dusese vestea pentru asta.

În prima detenție comunistă a fost închis la penitenciarul din Deva. Acolo, fiindcă erau foarte mulți, s-au făcut mici barăci din lemn, unde erau înghesuiți deținuții. Într-o astfel de celula era închis un domn care suferea mult de foame (primul test al pușcăriei era înfometarea de cinci zile – nu primeau nimic de mâncare în aceste zile); acestui om, pentru ca înainte era un om gras, i s-au format pe burtă rânduri de „colaci", si suferea mult de foame. Atunci părintele i-a introdus forțat pe lângă ușa de lemn un măr și o pătură.

Din coaja mărului a rămas ceva pe dunga ușii și s-a observat; a fost făcută o cercetare de către șeful pușcăriei, un maior, care i-a întrebat furios: „Cine a îndrăznit să facă una ca asta?". Părintele a recunoscut de bunăvoie. Întrebat fiind de ce a făcut-o, a răspuns: „Eu nu sunt nu mai om, ci și preot". Pentru asta era apreciat și dat exemplu de maior, ca și alții să recunoască alte fapte. Însă de Paști, când au început toți deținuții să cânte „Hristos a înviat", maiorul, furios, a întrebat: „Cine a organizat toată această acțiune de sabotaj?" – și părintele a luat asupra sa toată vina, zicând că de la el a început totul, știind că altfel va fi luat din fiecare celulă cel puțin un deținut și pedepsit. În acea zi de Paști, toată ziua s-a rugat ca numai pe el să-l pedepsească, iar ceilalți să scape. Şi seara i-a auzit pe gardieni: „A murit diavolul!". Au crezut că era vorba de Stalin, dar apoi au aflat că murise maiorul (avea de luat niște pastile, și ceva s-a întâmplat și a murit). De atunci i s-a dus vestea că este mare rugător, și îl lăsau să-și facă zilnic rugăciunile fără să-l deranjeze. Spunea că cel mai greu a învățat pe de rost Sfânta Evanghelie după Ioan, în trei săptămâni.

Vinerenii nu au uitat jertfa părintelui , suferința lui și a familiei sale. Când era în închisoare, unii dintre săteni mergeau până la Folt pentru a ajuta familia preotului și a-i aduce cele de trebuință. Părintele a fost vizitat adeseori de vinereni după ieșirea din închisoare și a fost primit

cu căldură de fiecare dată când s-a întors la locul ctitoriei sale.

După ieșirea din închisoare, rămâne neclintit în propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu, până la sfârșitul vieții, fără să țină seama de boală, vreme sau alte împrejurări potrivnice.

Părintele a fost o definiție a smereniei, pentru că după atâtea suferințe îndurate din partea lor, i-a iubit pe oameni și i-a considerat pe absolut toți mai buni ca el! „Poporul însă l-a iubit mult, pentru că-l vedea nefățărnicit" și nu-l învăța ceea ce el nu făcea. „Niciodată n-a predicat despre apă și să bea vin" a spus un fiu duhovnicesc al lui, părintele Vasile Vlad, iar „viața lui a fost preoția lui și preoția lui n-a fost alta decât viața lui". Părintelui Vlad i-a încredințat și ultimele lui cuvinte, când l-a întrebat:

-Voi aveți puncte cardinale? Voi știți încotro mergeți? Știți înspre ce îndreptați tineretul și poporul?

-Puncte cardinale în haos, părinte? Oare pentru ce credeți că vă caut?

-Măi, voi aveți datoria să vedeți vremile! Să știți istoria. Pentru că noi am înfundat pușcăriile nu pentru că ne-au închis comuniștii, ci pentru că asta era măsura lui Dumnezeu față de măsura istoriei! Iar voi va trebui să dați măsura lui Dumnezeu față de vremurile de acum!

Pentru că a fost cu adevărat Preot, a fost foarte iubit și căutat de către preoți pentru îndrumări și, lucru minunat, n-a fost niciodată zavistuit de vreunul dintre ei!

Bolnav și îmbătrânit în bine, părintele n-a rostit niciodată în viață cuvântul „nu" la vreo chemare duhovnicească. Ardelenii îl țin tare bine minte pe când le predica la Oașa, Afteia, Prislop, sau oriunde altundeva era adus cu perfuziile după el!

Plecarea la Domnul a preotului mult iubit, la 16 Februarie 2009, a umplut cu amărăciune sufletele credincioșilor care își țin slujbele în biserica lăsată de părintele Ioan.

Amintirile cu el sunt calde și pline de recunoștință, iar imaginea lui a rămas întipărită asemeni unei icoane în sufletele oamenilor. Amintirea părintelui este legată de suferințele pe care le-a îndurat din partea regimului comunist în timpul ridicării bisericii și după sfințirea ei.

Prezența la priveghi a Preasfințitului Timotei, Episcop al Eparhiei

și a peste 100 de preoți și călugări dovedea aprecierea de care s-a bucurat părintele.

Plecarea la cele veșnice a părintelui, a adus un profund regret în sufletul celor care l-au cunoscut și care l-au apreciat. Mulțimea îndurerată, care a umplut până la refuz biserica și curtea bisericii, a dorit să fie de față la ceremonialul de înmormântare.

Dumnezeu să-l mângâie și să-l răsplătească și cu drepții să-l numere!

Referințe:

Herlea, Vasile V. – „Contribuție la monografia localității Vinerea, județul Alba" – Editura „Altip", Alba Iulia, 2002;

Ioan Blaga și Nicoleta Buhoarcă „Folt- monografie" Editura „Emma", Orăștie, 2009.

Ioan Bâldea



Profesor universitar doctor în chimie.

S-a născut la 21 octombrie 1939, în Beriu. Urmează Școala Primară în comuna natală, desăvârșindu-și studiile gimnaziale în anul 1955, la Liceul „Aurel Vlaicu din Orăștie și-a urmat studiile la Facultatea de Chimie din cadrul Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca Secţia de Chimie Anorganică pe care a absolvit-o în 1962.

A obţinut titlul ştiinţific de doctor în chimie în 1970 cu teza „Cinetica şi mecanismul reducerii ionului cromat cu ioni tiosulfat" la Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca. Din 1993 a obţinut titlul didactic de profesor, iar din octombrie 2007 cel de profesor consultant.

Este membru al Societăţii de Chimie din România şi al Societăţii de Cataliză din România. Din 1996 a fost conducător de doctorat în domeniul chimiei fizice.

A pus la îndemâna studenţilor opt cursuri litografiate de cinetică chimică (unul în limba germană, în colaborare), unul pentru ingineria reacţiilor chimice şi un material pentru perfecţionarea personalului didactic.

Despre Ioan Bâlea, Dr. Liana Mureşan, Conf. Dr. Alexandra Csavdári, scriau în articolul „Professor Ioan Bâldea at his 70's anniversary", „Strălucit și profesor cald, Profesorul Ioan Bâldea, se dedică științei și predării, este cunoscut în comunitatea academică ca unul dintre cei mai buni cineticieni ai țării, aniversarea a 70 de ani îl găsește cu optimism și creativitate nealterată. Începând imediat după absolvire ca asistent didactic, purtătorul său academic sa desfăcut cu pas în mod riguros pas cu pas, obținându-și doctoratul în 1969. În calitate de lector numit în 1971, profesor asociat (1990) și profesor (1993) dezvoltarea și dezvoltarea Departamentului de Chimie Fizică."

A publicat şase cărţi la diferite edituri, două în colaborare şi patru ca singur autor, două dintre ele fiind în limba engleză.

A condus circa 90 de teze de licenţă sau proiecte şi 17 lucrări de disertaţie pentru studii avansate de masterat.

A publicat 117 studii şi lucrări ştiinţifice: 27 în reviste editate ca factor ISI (reviste străine de prestigiu), 62 în reviste ale universităților (recenzate), trei în reviste de specialitate, altele decât chimie (industrie uşoară, farmacie), 12 în volume ale unor conferinţe internaţionale cu referenţi (in extenso) şi 15 în volume în ţară. Are în calitate de coautor patru brevete de invenţie

Domeniile principale în care este specialist: cinetica chimică şi cataliza în procese omogene (reacţii redox, de substituţie, reacţii organice, chimia complecşilor (caracterizare fizico-chimică; compuşi cu viaţă scurtă, descompunere termică, modelarea matematică a proceselor complexe (reacţii şi reactoare chimice); metode cinetice de analiză.

Referință:

Dr. Liana Mureşan, Conf. Dr. Alexandra Csavdári, articolul „Professor Ioan Bâldea at his 80's anniversary", Studia UBB Chemia, LXIV, 2, Tom II, 54(3)/ 2009.

András Faragó



Farmacist, inventator, a pus bazele cooperativei „Digitalis” care ulterior a devenit compania „Fares” din Orăștie.

S-a născut la 23 octombrie 1886 în Caransebeș, fiind descendentul unei familii de mici nobili, al cărui străbunic originar din Cătălina (Szentkatalin) din județul Trei Scaune a primit titlul nobiliar de la regina Maria Tereza. Tatăl a urmat Colegiul Bethlen din Aiud apoi ca ofițer honved trăiește dezastrul de la Aiud din 1849, după care devine inginer minier la salina de la Ocna Mureș. Cu ocazia desființării trupelor de grăniceri este trimis la Caransebeș unde, conform amintirilor fiului său, s-a bucurat de o mare popularitate în acest ținut multietnic. Aici îndeplinește cu mult tact ordinul imperial de desființare a trupelor de grăniceri. La data nașterii fiului său, îndeplinește funcția de secretar de stat la Caransebeș. Soția sa Vilma Csiszar a dat naștere la 22 copii din care la majorat au ajuns doar patru. András Faragó, la împlinirea vârstei de 60 ani (1947), scrie în autobiografia sa: „Noi copiii nu am moștenit de acasă nicio avere – doar cele zece porunci care ni s-au întipărit în suflet și de care ne ținem și astăzi.

„Leul de Aur”

Cu aproape o sută de ani înainte ca familia Faragó să fie înnobilată la Trei Scaune, în partea de sud a Ardealului, la Orăștie, Johannes St. Piatkowski întemeiază prima farmacie din oraș cu denumirea Leul de Aur. Mai târziu, rude fiind, familia Fekete din Jeledinți, apoi în anii 1800 familii de sași din Orăștie, preiau farmacia. În 1877, Josef Graffius, provenit dintr-o străveche familie de sași, vinde farmacia din Curtea de Argeș și cumpără farmacia Leul de Aur din Orăștie.

În familia Graffius se nasc trei copii. Friderika se mărită în 1908 cu tânărul ofițer trimis la Orăștie, Josef Faragó Jozsef, care studia la Viena pentru a deveni farmacist. După moartea lui Josef Graffius, ei moștenesc farmacia pe care o conduc cu succes până la naționalizarea din 1949. Astfel începe activitatea de cercetare științifică a lui András

Faragó, urmare căreia înființează cooperativa Digitalis pentru prelucrarea plantelor medicinale devenite renumite în acea vreme.

Ofițerul devenit farmacist

Astfel este descris András Faragó în revista contemporană de farmacie. Cu siguranță a avut dreptate, pentru că Faragó, după absolvirea școlii de ofițeri de la Timișoara, a îmbrățișat cariera militară timp de treisprezece ani. În 1914 ca ofițer în armata austro-ungară este rănit în luptele din Galicia și ca urmare pune capăt carierei sale militare. Ca tânăr ofițer, s-a plictisit repede de viața desfrânată a ofițerilor pe timp de pace și acordă mai mult timp cititului, călătoriilor si studiului. În 1905 s-a înscris la Facultatea de Farmacie de la Viena, pe care a absolvit-o în 1909. Ulterior căsătoriei cu Friderika Graffius, fata farmacistului de la Orăștie, efectuează un stadiu profesional la farmacia Leul de Aur din localitate.

Despre această perioadă socrul său Josef Graffius, un om deosebit de precis și intransigent, spune: „Farago Endre, locotenent în armata austro-ungară, farmacist stagiar din 8 iunie 1911 până în 31 mai 1914, a efectuat stadiul în farmacia mea dând dovadă de un comportament ireproșabil evidențiindu-se prin cunoștințele științifice și practice, drept pentru care îl recomand oricui cu toată conștiința mea. Numitul, prin cunoștințele sale, poate efectua cu precizie orice lucrare scrisă drept pentru care certific acest lucru prin semnătura mea Graffius Josef."

Cert este că având în vedere gradul de rudenie se observă și o anumită subiectivitate. Acest lucru nu este însă esențial pentru că Faragó într-adevăr a devenit unul din cei mai buni farmaciști ai timpului.

Persicolul-medicamentul minune

În urma experimentelor efectuate la farmacia Leul de Aur, András Faragó a constatat importanța deosebită a oligoelementelor în fiziologie. Pe baza acestei descoperiri produce timp de decenii Persicolul, medicamentul minune, în baza aprobării date de Ministerul Sănătății din România în anul 1929, în special pentru tratarea malariei, a tifosului și a tuberculozei.

Persicolul însă avea o gamă mult mai largă de aplicare. Timp de decenii a fost folosit cu succes pentru tratarea difteriei, malariei,

tifosului, poliomelitei la copii, holerei, tuberculozei, leprei, ciumei, icterului, bolilor ginecologice și chiar și pentru tratarea tumorilor cancerigene. Popularitatea sa a ajuns la apogeu atunci când 600 de militari din garnizoana Orăștie întorși de pe frontul din Tranznistria au fost vindecați de tifos cu ajutorul Persicolului. Persicolul practic era o soluție coloidală de siliciu care după cunoștințele actuale are efecte benefice asupra inimii, sistemului vascular, digestiv, osos, a conjunctivitei, și un rol important în creșterea imunității organismului. Rețeta experimentată de Faragó era compusă din 0,30% soluție coloidală de siliciu, 5% glicerină, 2,5% citrat de sodiu și 92,20% apă distilată. Știrea despre efectele miraculoase ale Persicolului s-a răspândit cu iuțeala focului în rândul populației. La sfârșitul anilor 20 primea zilnic scrisori pe adresa sa din Orăștie prin care era solicitat Persicol pentru tratarea diferitelor boli grave. Faragó studia fiecare solicitare cu multă atenție, răspunzând la fiecare scrisoare primită, anexând și modul de folosire personalizată a Persicolului. Coletele poștale erau însoțite și de o scrisoare de răspuns cu rugămintea ca beneficiarul să-l informeze despre starea sa de sănătate. Scrisorile de mulțumire nu au întârziat să apară.

La arhivele Faragó sunt păstrate scrisori de mulțumire ale părinților unor copii vindecați de leucemie sau tuberculoză osoasă. De asemenea, sunt scrisori de mulțumire din partea beneficiarilor pentru vindecarea altor boli grave cum ar fi cancerul de prostată, insuficiența renală etc. Se regăsesc scrisori de mulțumire primite de la medici, profesori universitari, academicieni.

După demonstrarea calității Persicolului de a reduce inflamațiile și de a curăța organismul de toxine, Faragó solicită Ministerului Sănătății aprobarea de a schimba denumirea Persicolului în Antitoxin, însă nu a primit această aprobare.

De asemenea, nu s-a reușit înregistrarea Persicolului în străinătate. Faragó a încercat să negocieze fără succes producerea Persicolului cu ministerul german al sănătății, cu producători de medicamente din străinătate, dar aceștia nu s-au arătat interesați de Persicol, nu au fost de acord cu preluarea producerii lui. Mai mult ei chiar au încercat să scoată de pe piața medicamentelor Persicolul, acest produs relativ ieftin de la Orăștie.

Din păcate nici situația după cel de-al doilea război mondial nu a fost mai favorabilă. Autoritățile au persistat în ideea de a sufoca orice inițiativă privată mergând până la interzicerea producerii și comercializării medicamentelor de către Sfatul Popular Regional Hunedoara, sub denumirea de Faragó. Persicolul a fost catalogat ca un produs dăunător pentru sănătatea publică, precum și ceaiurile medicinale preparate de-a lungul deceniilor. Desigur, în timp, soluția coloidală de siliciu a fost reinventată, astăzi producătorii de medicamente îl comercializează cu circa 150 euro/litru.

Digitalisul

La fel ca soluția coloidală de siliciu, ceaiurile preparate de Faragó au apărut din nou pe piață. Istoria acestora a început tot în anul 1920. Tânărul farmacist orăștian a desfășurat experiențe serioase folosind plantele medicinale din zonă cu ambiția ca unele din cele mai folositoare plante să le înnobileze și să le cultive. Pentru aceasta însă avea nevoie de teren agricol și forță de muncă. De aceea în 1929 înființează cooperativa Digitalis, printre membrii fondatori regăsindu-se atât ingineri cât și cetățeni simpli proprietari de teren agricol. Președinte al cooperativei Digitalis a fost ales Samoilă Ciumașiu, profesor din localitate, iar postul de director tehnic era ocupat de András Faragó, el fiind sufletul și conducătorul de facto a cooperativei.

Primele întruniri ale cooperativei s-au ținut la școala de băieți. Mai târziu sediul cooperativei s-a mutat la cazinoul condus de András Faragó, punând la dispoziția cooperativei și spații din locuința sa pentru producție. În 1936 a reușit să închirieze terenul stației de curent și să înființeze aici spații pentru uscarea plantelor. Atunci se produceau deja 12.000 kg de medicamente și a fost editat un catalog care cuprindea un număr de 365 feluri de produse (plante medicinale tocate, zdrobite, amestecuri pentru ceaiuri, extracte din plante, siropuri și uleiuri volatile.) Majoritatea produselor proveneau din producția proprie. Pe cele 8 hectare de teren ale cooperativei erau cultivate 32 de feluri de plante medicinale. Pe lângă aceste culturi, Faragó vizita împrejurimile Orăștiei, munții din zonă precum și Munții Retezat de unde aduna cantități importante de plante medicinale din flora spontană. Culegea cu mâna sa rădăcinile de

Gențiana galbenă. De obicei luni de dimineață se urca în camionul său Ford și împreună cu șoferul se mutau pentru câte o săptămână în Retezat.

Era foarte riguros în culegerea plantelor, respectând cu strictețe timpul culesului precum și modul de colectare, pentru a obține eficiența maximă a plantelor – își aduce aminte orăștianul Bela Fulop, care a avut privilegiul să-l cunoască personal pe Faragó. Printre amintirile sale păstrează și o întâmplare când, aflându-se în biroul lui Faragó a venit un client pentru o sticlă de Persicol. Faragó a cerut un litru de apă distilată de la ajutorul său, apoi pe rând a tras sertarele biroului său și din substanțele aflate acolo a adăugat în apă cantități mai mici sau mai mari din ele. După care a pus dopul, l-a scuturat și l-a predat cumpărătorului. Nu a folosit niciodată cântar farmaceutic, avea o măsură incredibilă din ochi, mai povestește Bela Fulop. O specialitate renumită a Digitalisului era Digitalispurpurea adică degețelul roșu, pe care Faragó a reușit să-l aclimatizeze obținând recolte însemnate prin fertilizarea solului și recoltarea plantelor înaintea coacerii semințelor. Cu timpul suprafața cultivată s-a mărit ajungând la peste 20 hectare, datorată și faptului că a închiriat terenuri de la Mănăstirea Franciscană, de la familia Barcsy și de la familia Vlad din Bobâlna.

Pe lângă acestea a lucrat cu mai multe duzini de culegători care recoltau plantele din flora spontană. O parte din produsele cooperativei erau vândute atât în farmaciile din țară precum și exportate în Ungaria, Anglia, Germania, Elveția, Olanda, Belgia. Digitalisul avea reprezentanță proprie la Londra, Viena, Berlin. Între timp, Faragó a experimentat și concentrarea plantelor în capsule. În 1940 a înființat un laborator aparte pentru studierea uleiurilor volatile. Produsele Digitalis au participat cu mare succes și la expoziții internaționale (Leipzig 1941, Milano 1942). În 1949, cooperativa Digitalis avea deja 75 de membri, numărul produselor depășind cifra de 500.

Căderea și ridicarea

În 1949, ca urmare a naționalizării, Digitalisul din Orăștie a devenit o sucursală a Plafarului, cu sediul în București. În arhivele vremii se poate urmări confuzia din acea perioadă privitoare la statutul

cooperativei. Între anii 1948 si decembrie 1949, actele cooperativei, întocmite și semnate de Faragó, ajuns între timp președintele cooperativei, purtau câteodată datele cooperativei Digitalis iar alteori datele Plafarului. Fabrica s-a mutat în spațiul fostei fabrici de armament. „Uzina de Vagoane și Armament Astra trebuia desființată și trecută pe producție de pace, așa că mi s-a încredințat uzina reușind să o transform într-un an într-o uzină chimică și de medicamente", amintește în autobiografia sa Faragó. Naționalizarea însă a dus la decăderea prelucrării plantelor medicinale în Orăștie. András Faragó a fost tot mai mult marginalizat iar în 1965 prin ordin au fost interzise toate produsele dezvoltate de el.

Plafarul la sfârșitul anilor 80 avea o ofertă subțire de ceaiuri medicinale, profilându-se mai mult pe producerea de lichioruri. În 1990, fabrica din Orăștie se desprinde de Plafar București și sub denumirea de Fares, continuă activitatea până la privatizarea din 1995 când se întoarce la activitatea tradițională de prelucrare a plantelor medicinale, ajungând în scurt timp între firmele de succes. În prezent sunt cultivate peste 200 hectare de teren cu plante medicinale oferind multe sute de produse de ceaiuri, capsule, tincturi, uleiuri volatile etc. Nu de mult au reapărut și rețetele tradiționale ale farmacistului András Faragó, pe baza cărora prin codificarea literală sunt comercializate astăzi sub numele renumitului farmacist.

Personalitate de seamă, nemeritat uitată

Activitatea farmacistului András Faragó a intrat nemeritat în uitare. Pe mormântul familiei din cimitirul protestant din Orăștie se află scris doar numele socrului Graffius și Faragó fără alte date.

Farmacistul care a trăit 79 de ani a avut un talent deosebit, degradarea sănătății sale cu certitudine s-a datorat și piedicilor puse de autoritățile regimului comunist. Faragó era o personalitate verticală cu un umor sănătos, cu convingeri ferme.

În autobiografia sa amintește de mai multe ori că pentru el șovinismul, nepotismul constatat în armata română, cât și celelalte doctrine ale secolului XX au rămas noțiuni necunoscute. Datorită multiplelor preocupări științifice putea să trăiască departe de viața publică, a îndeplinit însă mai multe demnități, cu multă conștiinciozitate. În 1927 Grof Mailath Gusztav, episcopul romano-

catolic ardelean, l-a numit epitropul bisericii romano-catolice din Orăștie, funcție de care s-a achitat cu multă conștiinciozitate.

Pe lângă aceasta, a fost conducătorul Casinei Maghiare, fondată de familia Kún. A susținut multe prelegeri științifice în cadrul academiei culturale din cadrul Casinei, pe diferite teme științifice și sociale. O dată, la cererea doamnelor, în cadrul seratelor culturale, a fost rugat să țină o prelegere despre moda feminină, ocazie cu care a militat împotriva snobismului în modă, remarcând că fetele vin la bal îmbrăcate la fel, parcă în uniformă, în dauna hainelor care să exprime personalitatea fiecăreia. De altfel, discursurile sale erau presărate cu mult umor și pe înțelesul tuturor. În prelegerea ținută despre efectele vitale ale macului pentru sănătate, ilustrează importanța acestuia prin utilizarea lui la cornulețele cu mac.

Nu a avut niciodată ambiții politice cu toate acestea a condus Partidul Maghiar apoi Madoszul din Orăștie, străduindu-se să se achite onorabil de aceste însărcinări. A activat în cadrul comandamentului pompierilor voluntari din 1922, precum și în sprijinirea activității sportive din oraș. În 1929 la apariția noii legi a sănătății care favoriza fabricile de medicamente în dauna micilor drogherii, înființează un fond de presă și împreună cu colegii de breaslă încearcă să influențeze opinia publică pentru sprijinirea demersurilor pentru apărarea drogheriilor. A considerat că respectarea legii este obligatorie pentru toți inclusiv pentru el. Atacurile împotriva sa nu au avut nicio bază reală, cerând autorităților să respecte la rândul lor legile. Ani de zile s-a judecat cu armata maghiară apoi cu statul român pentru obținerea pensiei de handicap ca urmare a unui accident feroviar. În ciuda lucrărilor sale științifice excepționale, nu a dispus de o avere deosebită.

În notițele personale și în scrierile sale amintește de multe ori faptul că nu dispune de bani. Neavând copii, ultimii ani de viață i-a petrecut în singurătate. Regimul a înghețat datele despre activitatea sa științifică. Activitatea sa laborioasă, dincolo de salvarea vieții multor concetățeni, începe să dea roade din nou.

În zilele noastre trăim renașterea medicinei naturiste. Deziluzionați de medicamentele oferite de marile concerne chimice occidentale, care aduc profituri uriașe producătorilor, tot mai mulți

apelează la medicina naturistă bazată pe plante medicinale, în general cu succes. Plantele medicinale care cresc spontan în Ardeal, probabil că au fost culese și utilizate de secole. Cultivarea acestora însă în mod conștient pe aceste meleaguri a început cu aproape o sută de ani în urmă. Farmacistul Endre Farago din Orăștie, în anii 1920 a plantat mai multe hectare de Digitalis purpurea (degețelul roșu), mentă, mușețel, lavandă şi alte duzini de plante medicinale. Cu ceaiurile, siropurile și alte extracte din aceste plante, a întemeiat fabrica denumită acum Fares.

A trecut în eternitate la 27 decembrie 1965 fiind înmormântat la Orăștie.

Referințe:

András Faragó – memorii;

Adela Herban, Marcela Balazs – «András Faragó și Samoilă Ciumașiu, întemeietorii cooperativei „Digitalis" din Orăștie», preluat din Sargetia (ACTA MVSEI DEVENSIS), nr. XXI-XXIV, 1988-1991;

Gazeta de Hunedoara, Deva, nr.50, anul IV, 16 decembrie 1925, p.1;

Camelia Stanciu, „Scurt istoric al corpului pompierilor voluntari din Orăștie", Sargetia XXXV-XXXVI, 2007-2008;

Dr. Liana Mureşan, Conf. Dr. Alexandra Csavdári, articolul „Professor Ioan Bâldea at his 80's anniversary", Studia UBB Chemia, LXIV, 2, Tom II, 54(3)/ 2009.

Dan Orghici și Petru Romoșan, „Almanahul oamenilor de la noi", ed. Vorba, Orăștie 2012;

Gaspar-Barra Reka, „Inedit - Andrei Farago - András (Endre) Faragó – memorii", Placheta Farmacistul Farago Endre, Orăștie, 2014;

Adrian Ioan B. Secui, articolul „Înaintașii- Inedit Andrei Farago", hebdomadarul „Vorba", numerele 111-112, Orăștie, 2015.



Aron Popa

Profesor universitar, inginer doctor docent în ştiinţe tehnice.

S-a născut la 26 octombrie 1917, la Ghelari, judeţul Hunedoara. Urmează școala primară la Hunedoara și studiile medii la Liceul „Aurel Vlaicu” din Orăștie, promoția 1936. Absolvent al Facultăţii de Mine şi Metalurgie a Şcolii Politehnice din Bucureşti (1942). Titlul de Doctor în ştiinţe tehnice îi este acordat în 1963, cu teza: „Consideraţiuni cu privire la raţionalizarea economică a exploatării zăcămintelor aurifere cu aur liber din Grupul Minelor Barza - Brad” (1963).

A început activitatea de inginer în anul 1942, la Exploatarea carboniferă Petrila. A lucrat în sectorul minier, 22 de ani, în unităţi operative (exploatări, explorări şi proiectare) şi centrale (direcţii generale, minister), îndeplinind diferite funcţii de execuţie şi îndrumare, în cadrul exploatărilor cât şi activităţi în aparatul central.

În perioada 1942-1950, a lucrat ca inginer stagiar la Exploatarea Petrila, inginer şef la Exploatarea Roşia Montană, şef de exploatare la Exploatarea Minieră Cavnic, şeful Inspectoratului Minier Baia Mare. A urmărit în mod special metodele de exploatare aplicabile condiţiilor de zăcământ de la Roşia Montană şi Bazinul Baia Mare.

În perioada 1950- 1955, a fost consilier tehnic pentru problemele miniere la Ministerul Metalurgiei şi Industriei Chimice; director al Întreprinderii de Explorări IEC din cadrul Ministerului Metalurgiei şi Industriei Chimice; director general adjunct al Întreprinderii „Sovrom-cuarţit”; director tehnic al Institutului de Proiectări Miniere IPROMIN. În această perioadă, s-a ocupat de îndrumarea lucrări-lor miniere şi de foraj, în cercetarea zăcămintelor de substanţe minerale utile, în special a zăcămintelor de bauxită, fier şi metale rare; lărgirea bazei de materii prime minerale pentru zăcămintele feroase şi neferoase; descoperirea zăcămintelor de uraniu din Bihor şi Banat.

În perioada 1955-1963, este numit director tehnic al Oficiului Tehnic din M.A.I.; director al Oficiului Metale Rare; director general al Direcţiei Generale Miniere din M.A.I.; director al Direcţiei Metale

Rare şi Departamentul Minelor Neferoase; director general adjunct la Direcţia Generală de Minereuri din Ministerul Minelor şi Energiei Electrice; consilier la Ministerul Minelor şi Energiei Electrice, pentru probleme speciale. În această perioadă, s-a ocupat, în mod deosebit, de mărirea rezervelor auro-argentifere.

Activitate didactică:

A activat în învăţământul tehnic şi superior timp de 25 de ani, din care peste 20 de ani neîntrerupţi în învăţământul superior. Profesor şi director adjunct la Şcoala de Subingineri Minieri şi Chimico Metalurgică din Baia Mare; profesor la Şcoala Medie Tehnică din Baia Mare (1946-1950); lector la Institutul de Mine Bucureşti şi lector la Institutul de Mine Petroşani (1952-1958); conferenţiar la Institutul Politehnic Bucureşti şi la Institutul de Mine Petroşani; rector la Institutul de Mine Petroşani (1958-1971); profesor titular din 1968.

Doctor docent al Universităţii Bucureşti (1974).

Activitate ştiinţifică:

A elaborat proiecte, studii, cercetări legate de diferite probleme din industria extractivă minieră, lucrări, manuale, cursuri şi articole din periodice de specialitate, lucrări în care se analizează condiţiile de extindere a exploatării la zi a zăcământului de fier, posibilităţile de punere în exploatare a unor perimetre miniere abandonate şi a unor amplasamente noi de transport şi preparare; valorificarea minereurilor sărace; perfecţionarea tehnică a tehnologiei preparării minereurilor auroargentifere.

A participat cu studii şi comunicări la conferinţe şi congrese naţionale şi internaţionale: Congresul Internaţional pentru Exploatarea Rocilor şi Mineralelor Litoide, Torino (1974); Congresul Internaţional Minier de la Istambul; Sesiunea Ştiinţifică de la Freiberg.

Pentru activitatea sa în cadrul Institutului de Mine Petroşani, pentru lucrările ştiinţifice elaborate i s-a acordat titlul de Cetăţean de Onoare al municipiului Petroşani în 1999.

A murit în mai 2009, la Petroșani.

Colaborări: „Revista Minelor”, „Mine, petrol, gaze”, „Rationalising der Progektierung in Bergbau”, „Noue Bersbautechnik”, „Lucrările ştiinţifice ale I.M.P.” etc.

Lucrări publicate:

Îndrumări în practica geologică. - Vol.3. Bucureşti: Editura Tehnică, 1957;

Exploatări miniere. Manual pentru şcolile tehnice. - Bucureşti: Editura de Stat Didactică şi Pedagogică, 1961;

Forajul cu sondeze. Nivel superior. Bucureşti: Editura de Stat Didactică şi Pedagogică, 1962;

Exploatări miniere. Manual pentru şcolile tehnicede maiştri. - Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1964;

Îndreptarul maistrului minier. – Bucureşti: Editura Tehnică, 1967;

Exploatări miniere. - Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1968;

Manualul minerului. - Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1970, 2 Vol;

Exploatări miniere. Manual pentru licee industriale anii II-III şi şcolile de maiştri. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1971:

Dicţionar poliglot pentru mine şi petrol. Bucureşti: Editura Tehnică, 1974. (în colaborare; coordonator);

Plumbul şi zincul. - Bucureşti: Editura Tehnică, 1975. - (în colaborare);

Manualul inginerului de mine. Bucureşti: Editura Tehnică, 1984-1989. - Vol. 1-5. (în colaborare, coordonator);

Exploatări miniere. - Bucureşti, E.D.P., 1993. (în colaborare);

Tehnologii miniere. - Deva: Infomin, 2000 (în colab. cu Dumitru Fodor, Septimiu Câmpean);

Mineritul aurifer din Munţii Apuseni. - Deva: Infomin, 2000.

Referinţe:

Maria Razba, „Personalităţi Hunedorene Oameni de cultură, artă, ştiinţă, tehnică şi sport (sec. XV - XX) Dicţionar" Ediţia a 2-a, revăzută şi adăugită, Ed Emia, Deva 2004;

Colectiv redacțional sub îndrumarea „Bibliotecii „Ovid Densușianu", Deva „Judeţul Hunedoara – Monografie, vol. V (Personalităţi hunedorene)", Editura Emia, Deva, 2015.

Silviu Roșu



Profesor universitar doctor, medic psihiatru.

S-a născut în Geoagiu, județul Hunedoara, la 30 octombrie 1908. Tatăl, Adam Roșu, fost casier la Banca Rurală, iar apoi notar în Geoagiu până la pensionare, mama, Maria, născută Popovici. Din cei cinci copii ai familiei Roșu, trei au urmat cursurile universitare de renume, iar doi au devenit cadre universitare de renume.

După studii în sat , a urmat Colegiul Reformat Kún, din Orăștie(1914-1918), iar în continuare Liceul Aurel Vlaicu, susține Bacalaureatul în 1926. Înscriindu-se la Facultatea de Medicină din Cluj, își întrerupe studiile din cauza bolii și le reia după satisfacerea stagiului militar. Absolvă Facultatea în 1935, fiind numit preparator extrabugetar la Clinica Psihiatrică din Cluj. Își trece doctoratul cu teza „Psihozele reactive", în 1939 și devine preparator bugetar la aceeași clinică. În 1946 este Asistent suplinitor, iar în 1947 Asistent provizoriu pe bază de concurs și în 1949 Șef de lucrări . În 1960, tot pe bază de concurs, este confirmat în calitate de Conferențiar, preluând funcția de șef de disciplină la Catedra de Psihiatrie a I.F.M. Timișoara(1960-1962). În 1962 revine la Cluj. Mai menționăm că între 1940-1945, când Medicina din Cluj se refugiază la Sibiu, a funcționat la Spitalul de boli nervoase. În 1964 conduce colectivul de Psihiatrie din Clinică.

Este un timp Director al Spitalului Unificat nr. 2 din Cluj, iar în 1964 Decan al Facultății de Medicină Generală și Psihiatrie.

Într-o perioadă de reorganizare a învățământului sanitar, profesorul a structurat pe baze noi predarea psihiatriei, elaborând o tematică adaptată nevoilor terenului, morbidității specifice, aderând astfel la conceptul teoretic și practic al școlii medicale clujene. A militat pentru dezvoltarea învățământului psihiatric, prin extinderea numărului de ore de predare și mai ales de stagiu. A colaborat la redactarea în Editura IMF Cluj, în 1951, a Cursului de Psihiatrie. A fost un bun didact, susținând cursuri documentare, prezentate liber. A fost un bun clinician, cu o vastă experiență, susținător al noilor descoperiri

în specialitate.

A publicat 139 de lucrări în specialitate și numeroase comunicări și conferințe la Casa de educație sanitară, Casa de Cultură a Studenților etc.

Ca și participant la războiul al II mondial, a fost decorat cu Meritul Sanitar clasa I, iar în 1954 a primit medalia „Eliberarea de jugul fascist".

A fost membru al Comitetului pe țară al Societății de Psihiatrie și Vicepreședintele acesteia. Pentru întreaga activitate a fost decorat cu „Ordinul Muncii, cls II".

Referințe

Clujeni ai secolului 20. Dicţionar esenţial, Casa cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2000;

Maria Razba, „Personalităţi Hunedorene Oameni de cultură, artă, ştiinţă, tehnică şi sport (sec. XV - XX) Dicţionar" Ediţia a 2-a, revăzută şi adăugită, Ed Emia, Deva 2004.

Ioan Drăgan



Profesor doctor în istorie, cercetător științific, arhivist.

S-a născut 31 octombrie 1954, loc. Sărăcsău, com. Şibot, jud. Alba. După școala primară absolvită în localitate, a învăţat la Colegiul National „Aurel Vlaicu" din Orăștie, promoția 1973;

În anul 1977 absolvă cursurile Universității „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca, Facultatea de Istorie- Filosofie, secţia Istorie, Diplomă de Merit - Şef de promoţie, fiind apoi pofesor;

Doctor în istorie din anul 1998, la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga", Bucureşti, (conducător ştiinţific profesor dr. Şerban Papacostea);

În anul 2003 urmează stagiul tehnic internaţional în arhive, Paris, Archives de France.

Specializări, abilităţi:
- Arhivistică,
- medievistică (Transilvania),
- editare de documente medievale şi moderne,
- limbi şi paleografii: latină, maghiară,

limbi moderne: franceză, engleză, germană

Activitate profesională:
- 1977 - 1989: Profesor de liceu în Cluj-Napoca;
- 1982 - azi: Cadru didactic asociat al Universităţii "Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca (cursuri şi seminarii de Istoria României, Istorie medie - curs special, Arhivistică, Ştiinţe Auxiliare);
- 1989 - Cercetător ştiinţific - Institutul de Istorie din Cluj-Napoca
- 1989 - 2012 Arhivist - Director al Direcţiei/Serviciului jud. Cluj a Arhivelor Naţionale;
- Din 18 iunie 2012 până în septembrie 2018 a fost director al Arhivelor Naţionale din România;
- Din Septembrie 2018 este șeful Serviciului Județean al Arhivelor Cluj.

Publicaţii :

Redactor-şef al "Revista de Arhivistică", Cluj-Napoca, 1995;

Membru al Colegiului de redacţie al revistei "Mediaevalia Transilvanica", 1997;

Membru în colegiul de redacţie al Revistei Arhivelor/Archival Review, 2007 .

Asociaţii :

Membru fondator al Asociaţiei Arhiviştilor "David Prodan" Cluj-Napoca (1995);

Membru fondator şi al Comitetului Director al Institutului Român de Genealogie şi Heraldică "Sever Zotta" din Iaşi (1996);

Membru al Biroului Zonal Cluj-Napoca al Comisiei Naţionale de Heraldică a Academiei Române (2003);

Membru al societăţii "Arbeitskreis für siebenbürgische Landeskunde" Gundelsheim- Heidelberg (Germania) - secţia România (1997);

Reuniuni internaţionale:

Participant la reuniuni arhivistice internaţionale: Lyon (1994),

Dakar (1998), CITRA Budapest (1999), Congresul internaţional al Arhivelor, Viena, (2004);

Organizator al Seminarului Româno - American: „Arhivele şi bibliotecile lor documentare. Managementul de arhivă la începutul secolului XXI, Cluj-Napoca, 6-9 august 1998;

Participări la mai multe reuniuni ştiinţifice şi de experţi, sub egida Consiliului Internaţional al Arhivelor, Consiliului Europei, Asociaţiei Internaţionale a Arhivelor Francofone.

Proiecte :

ArhiNET 2008-2010, SJAN Cluj în colaborare cu Universitatea Tehnică Cluj- Napoca şi Universitatea Babeş-Bolyai;

Proiect româno-german de conservare şi restaurare a documentelor 2009-2011, SJAN Cluj - Arhivele Ladului Baden-Württemberg - Institutul de Istoria şi Geografia Şvabilor Dunăreni din Tübingen;

Participant individual la mai multe proiecte şi programe de cercetare ale Universităţii Babeş-Bolyai, Institutului de Istorie „George Bariţ" şi Centrului de Studii Transilvane Cluj-Napoca, în domeniul medievisticii şi editării de documente medievale.

Publicaţii :

7 volume, proprii şi în colaborare, circa 60 de studii şi articole din domeniile medievisticii, editării de documente, arhivisticii şi istoriei arhivelor româneşti, publicate în România, Germania, Franţa, SUA, Ungaria, Italia;

Distincţii:

Premiul „Dimitre Onciul" al Academiei Române pentru lucrarea „Nobilimea românească din Transilvania 1440-1514", Bucureşti, Edit. Enciclopedică (2000);

Premiul CopyRo al Asociaţiei Române pentru Drepturile de Autor, pentru aceeaşi lucrare (2000);

Meritul Academic (2010) al Academiei Române;

Ordinul „Bărbăţie şi credinţă", în grad de Ofiţer (2011).

Asta scria istoricul Ioan Drăgan, fost director al Arhivelor Naționale, descriind orașul care i-a marcat tinerețea, Orăștia:

„Orăștia mi-a marcat tinerețea de mic, fiind centrul politic administrativ al zonei. M-am născut în raionul Orăștie, regiunea

Hunedoara, în satul Saracsău, aflat la 7 km în amonte de Geoagiu, pe malul drept al Mureșului.

De fapt, Orăștie am auzit mai târziu, de la „domni”, căci sătenii îi spuneau ca și înaintașii lor, simplu Oraș. Ei mergeau cu treburi la Oraș, pe când alte centre din vecinătate se numeau Cugir, Sebeș, Simeria sau Hunedoara. La Oraș erau târgul, raionul, judecătoria, securitatea, spitalul, liceul adică toate instituțiile și autoritățile care marcau existența țăranului din Saracsău și alte câteva zeci de sate dimprejur. În clasa a treia, când aveam materia de Geografie a regiunii, știam numărul și numele lor exact și desenam destul de corect harta raionului Orăștie, alungit din capătul de sus al văii Geoagiului până la culmile Șureanului spre sud, cu partea mai lată în valea Mureșului. De la Raion veneau pe acea vreme echipele de activiști să-i convingă prin șantaj, bătăi și amenințări pe săteni să-și abandoneze pământul, uneltele și animalele personale în favoarea unui „colectiv”, înțeles de toți ca fiind al statului sau al nimănui. Tata făcea cu greu față ”lămuririlor” autorității comuniste, având statutul de „chiabur” pentru un biet cazan de țuică în coproprietate și cu un părinte, moșu Ironim, paralizat la începutul campaniei contra țărănimii. Nu l-am auzit măcar cu o vorbă bună la adresa noului regim venit să extermine clasa din care făcea parte; doar blesteme și înjurături. La miliția din Orăștie a fost reținută și anchetată mama, pe când abia făcusem anul, împreună cu alți nouă săteni, deoarece călcaseră ordinul de a nu intra cu plugul în loturile lor confiscate pentru ”întovărășire”.

După ce ne-a organizat în sat un GAC/CAP mereu falimentar, susținut în sistem iobăgesc și i-a obligat pe săteni să devină navetiști în orașele din jur, noul regim a adus și câteva înnoiri pozitive: curent electric, autobuz la Orăștie, cinematograf și, ceea ce mi-a înrâurit existența: a deschis drumul către școli pentru toți cei capabili de a învăța carte. Decisivă au fost totuși înțelepciunea și sacrificiile părinților, hotărâți să asigure copiilor un alt viitor, decât soarta lor de robi. Mama era stimulată și de către învățătorul satului din vecini, care își făcuse și feciorii dascăli, și care se odihnea din iunie în septembrie, plus încă vreo două vacanțe de trimestru. Până să capăt eu însumi capacitatea de decizie, soarta îmi era pecetluită: nu voi fi țăran ca

părinții mei, ci dascăl. Era felul lor de a se răzbuna asupra istoriei care le-a fost neiertătoare.

Cu toate acestea, în pofida tuturor acumulărilor și transformărilor ulterioare, identitatea țărănească și rurală a rămas în fibra mea ca o temelie și o port cu recunoștință, dar fără ostentație. Până în clasa a VIII-a am stat numai în casa părinților și am participat la toate muncile și aspectele vieții sătești, după puteri și în cadrele noi ale satului de după colectivizare. Până astăzi posed deprinderi de agricultură și de meșteșuguri, în care excela tatăl meu. Am făcut parte din generația care a reluat obiceiurile de Crăciun, după mai bine de un deceniu de îngheț ateizant. Am participat anual în formațiile de colindători, cu „steaua" în clasele I-IV, cu "Craii" în V-VIII și cu colinda de noapte a feciorilor până în timpul facultății. Dețin de la buna Rafila Drăgan o colecție unică de 38 de colinde text și melodie, pe care am predat-o profesorului Ioan Bocșa, de la Conservatorul din Cluj-Napoca. Posed încă, de asemenea, o bună parte a lexicului și pronunției locale din urmă cu 50 de ani, azi în parte pierdute sau transformate, pe care îmi face plăcere să le etalez la ocazii.

Școala am făcut-o fără sincope, fără dificultăți, cu plăcerea de a mă arăta serios și vrednic de încrederea și îndemnurile părinților mei. Primii patru ani în Saracsău, în școala zidită alături de biserică de preotul de fericită amintire Vasile Henția. Următorii patru, clasele V-VIII, la Băcăinți, la 2 km, în școala nouă ridicată și cu contribuția consătenilor mei. Aici am avut șansa să încep limba franceză în anul 1966, după ce se spărsese monopolul limbii ruse prin noua politică a comuniștilor români. Contemporanii mei, colegi din fostul „lagăr" socialist sovietic, se mirau de ignoranța mea în ale limbii ruse, când se știe că era limba străină obligatorie în toate aceste țări. În clasa a VI-a am luat prima oară contactul cu Liceul Aurel Vlaicu, după ce luasem olimpiada locală la matematică. Toată emoția și transpirațiile mele au fost în zadar: profesorul meu suplinitor nu aflase că faza pe raion a olimpiadei se ținea doar începând cu clas a VIII-a. Am fost totuși răsplătit la sfârșit de an, pe lângă premiu, cu o Diplomă de merit pentru matematică.

Liceul Aurel Vlaicu, urmat între 1969-1973, a fost decisiv pentru viitorul meu. O pleiadă de mari dascăli s-au trudit "să facă oameni"

din vreo 70 de tineri dotați natural din oraș și din satele din jur: Baciu la Română, Popa la Matematică, Văidean și Apostol la Istorie, Gheorghe la Latină, Pascal și Oancea la Franceză, Baiciuc și Dunu la Chimie, Neamțu la Științele Naturii, Loleanu la Științe sociale, Aristotel la Fizică și alții. Aproape toată clasa de Real și jumătate de la Uman am urmat facultăți, în condițiile grele de concurență de atunci. O școală în școală era pentru cei de pe sate, ca mine, Internatul, condus cu autoritate de profesorul de latină Nicolae Gheorghe. Aici ne obișnuiam cu disciplina unui program între 6 dimineața și 9,30 seara, ne făceam lecțiile sub îndrumarea celor mai mari la ”meditație”, adică la programul de studiu obligatoriu și deprindeam încetul cu încetul elemente de comportament urban sub îndrumarea pedagogilor. Internii acumulaseră prin generații un standard colectiv foarte bun la învățătură, recunoscut adesea de colegii orășeni sau navetiștii din Geoagiu, care se grăbeau dimineața să copieze soluțiile la teme grele de la interni.

Orientarea spre istorie mi s-a decis oarecum natural, datorită unei sensibilități alimentate de mediul originar: informațiile istorice ale tatălui meu, poveștile combatanților din cele două războaie, tezaurul dacic de argint descoperit de un sătean nu demult, Câmpul Pâinii al lui Pavel Chinezu de peste Mureș. A contat poate și decizia de a urma secția umană, în disprețul unei dotări evidente pentru real. Vreme de două săptămâni dirigintele Eugen Popa s-a străduit zadarnic să mă trimită la clasa reală. La fel de neînduplecat am fost pentru istorie, în pofida descurajărilor, argumentate cu eșecuri răsunătoare ale unor colegi de liceu mai mari. Aliatul meu providențial a fost doamna profesoară Elisabeta Văidean, dascăl de excepție, care m-a ajutat să înțeleg istoria dincolo de textul manualului; ne aducea de acasă bibliografie și fie ne citea, fie ne împrumuta cărțile spre a fi citite. Am început astfel să înțeleg istoria altfel decât ca pe o povestire destinată sensibilității și memoriei, în manieră rațională, științifică. Era vremea în care profesorul încă susținea meditații gratuite la școală pentru cei interesați, fără altă răsplată decât cea morală și un simplu buchet de flori la final.

Acumulările din perioada liceului m-au ajutat să intru între primii la facultatea de istorie din Cluj, în urma unui concurs cu 15 pe un loc,

și apoi să închei facultatea ca șef de promoție cu diplomă de merit. I-am avut profesori pe marii magiștri ai istoriei clujene:

Pompiliu Teodor, mentorul meu și conducătorul lucrării de licență, Hadrian Daicoviciu, Ștefan Pascu, Camil Mureșan, Francisc Pall, Andrei Bodor și pe mai tinerii Vasile Vesa, Ioan Piso ș.a. Bujor Surdu, fost arhivist în tinerețe, care preda istoria interbelică, înlocuind cursurile despre PCR cu amintiri personale și interesante povețe, ne-a direcționat cariera de succes după facultate: ori profesori universitari, ori directori de arhivă. Ceea ce mi s-a și întâmplat după o vreme!

Repartizat în Cluj în 1977 cu recomandare pentru cercetare și învățământ superior am lucrat 11 ani ca profesor de liceu. Deși am făcut în paralel pași în domeniul cercetării și țineam ore în învățământul superior, recomandarea nu mi-a servit la nimic, posturile fiind blocate în deceniul îngrozitor al anilor 80. La unul din puținele admiteri la doctorat la Pascu am participat 18 candidați pe două locuri, fiind admiși un coleg din universitate și o ”pilă” de la București. La începutul anului 1989, în sfârșit, am putut ocupa un post de cercetător la Institutul de istorie din Cluj, sectorul de istorie medie, pe un loc eliberat de o colegă plecată în Germania. Aproape concomitent, după un concurs drastic de dosare tip MAI, mi s-a oferit postul de șef filială/director la Arhivele Statului din Cluj. Nu fusese idealul meu profesional, dar aveam aproape 35 de ani, mă simțeam bătrân (!), bătusem prea mult la alte porți, aveam familie și doi copii și, după un salariu mizer în învățământ, păstrat identic în cercetare, mi se oferea deodată unul dublu în administrația Arhivelor. N-am mai stat pe gânduri!

Am intrat în Arhive în iunie 1989 având convingerea că nu trădez istoria, ba chiar că pot face mai mult având în răspundere tezaurul documentar al Clujului și al Transilvaniei, deși nu m-am simțit niciodată confortabil în același minister cu securitatea, miliția și pompierii. Am avut șansa de a mă ”bucura” de vechiul regim doar șase luni, după care am contribuit din plin la procesul de democratizare a arhivelor în perioada tranziției. Am liberalizat cercetarea, am dotat instituția în premieră pe țară cu mijloace moderne: copiatoare, calculatoare, internet etc. Am format un colectiv

tânăr și dăruit profesiunii, am întemeiat prima asociație regională a arhiviștilor purtând numele marelui isoric David Prodan, absolvent al liceului din Orăștie, am înființat o revistă de arhivistică și am elaborat mai multe publicații. Prin nenumărate rapoarte, memorii, propuneri am încercat să obțin modernizarea și democratizarea instituției și adecvarea ei la nevoile crescânde ale publicului. În 2002, cu ajutorul miniștrilor Ioan Rus și Vasile Pușcaș, am obținut pentru Arhive Palatul Clujana, sediul fostului Combinat de pielărie și încălțăminte, cu care s-a rezolvat problema spațiului de depozitare pentru o lungă perioadă.

Pe măsură ce Arhivele clujene creșteau în profesionalism și în stima publicului, în aceeași măsură sporea pizma și rezistența cercurilor conservatoare din conducerea centrală și din minister, care ne-au ”contracarat” și zădărnicit numeroase inițiative. Până în 2012 m-am aflat mai mult ”în opoziție”, inițiativele demne de urmat ale conducerii centrale fiind destul de rare. Probabil că nimeni nu a prevenit conducerea centrală acum vreo două decenii că data stabilită ca Ziua Arhivelor din România - 31 octombrie, ziua decretului lui Alexandru Ioan Cuza din 1862, de unire a Arhivelor din Moldova și Muntenia formând Arhivele Statului din România - coincide cu ziua mea de naștere din 1954!

În 2001 și 2007 mi s-a oferit să ocup postul de director general al Arhivelor Naționale ale României. Am refuzat, considerând că nu sunt întrunite condițiile necesare (susținerea politică, democratizarea MAI) pentru un mandat de succes. În 2012, cu guvernarea Ponta și cu Ioan Rus la conducerea MAI, am acceptat cea de a treia ofertă. În cei șase ani cât am condus arhivele țării s-au schimbat șapte miniștri de interne și mult mai mulți șefi centrali de care depindea instituția, ceea ce a făcut ca programul meu maximal să nu poată fi atins. Totuși, am reușit să promovez prima Strategie a Arhivelor, pentru perioada 2015-2021, însușită prin Hotărâre de guvernul României, să elaborez pe baza ei un proiect de lege a arhivelor, să pun în practică primul proiect de informatizare a Arhivelor Naționale și primul proiect de digitalizare – documentele medievale ante 1600, accesibile online, ambele cu fonduri europene. S-a câștigat un proiect cu finanțare europeană pentru reabilitarea sediului central din București și s-au obținut

fonduri bugetare pentru diferite lucrări de reparații. Am promovat o lege care permite funcționarea societăților private de arhivare. Cu toate acestea, ministerul n-a putut fi convins să pună în practică Strategia în toată amploarea ei. Promovarea noii legi a întârziat nepermis din motive birocratice, bugetul preconizat prin Strategie la 1% anual din cel al ministerului s-a ridicat anual la cel mult 0,25%, personalul a ajuns la un moment dat sub cel din anul 1990. Am făcut eforturi ca ministerul să conștientizeze rolul național al instituției măcar în 2018, anul Centenarului și să-l declare un ”an al Arhivelor”. Zadarnic. Am căutat atunci sprijin pentru soluția ieșirii Arhivelor din Ministerul de Interne și organizarea sa ca agenție în subordinea directă a Guvernului. În fața unei opacități tot mai vizibile, chiar ostile, la adresa ideilor mele, am demisionat. Nu am putut suporta gândul ca ziua marelui bilanț de 100 de ani de la 1 Decembrie să mă găsească responsabil peste documentele disprețuite și neglijate ale istoriei naționale. Zbaterile mele de-a lungul a trei decenii nu au fost totuși zadarnice, în pofida unui minister limitat și a unui public puțin interesat. S-a conturat un program clar de ieșire a Arhivelor din subsolul edificiului instituțional și de ridicare a lor la nivelul exigențelor unei societăți democratice europene la începutul mileniului III. Departe de a fi o preocupare exclusivă pentru trecut, arhivistica însemnează în primul rând prezent și viitor. Arhivarea informației esențiale azi asigură baza istoriei de mâine. Buna gestionare a informației, inclusiv a celei arhivate, este o condiție a bunei guvernări și a funcționării democrației în ansamblu.

Poziția de director de arhive implică, desigur, multă administrație, cu cheltuială de energie, ceea reduce în mod obiectiv productivitatea în munca de cercetare propriu-zisă. Ea oferă, în schimb, o foarte bună cunoaștere a izvoarelor istorice și reduce riscul unor scăpări importante la subiectele pe care le tratezi. Din această poziție, de bun arhivist, ai datoria profesională de a fi în serviciul cercetătorului și cetățeanului în general, ca sfătuitor și îndrumător în căutarea lor prin hățișul documentar care ascunde adevărul istoric.

Preocupările mele științifice în limitele arătate s-au canalizat în direcția cercetării istoriei medievale a Transilvaniei, a publicării de documente medievale și moderne, precum și, evident, a istoriei și

teoriei arhivistice. Tema principală de cercetare este cea a nobilimii românești din Transilvania, care a constituit obiectul unei teze de doctorat susținut în anul 1998 la Institutul de Istorie ″Nicolae Iorga″ din București, sub îndrumarea eminentului istoric medievist Șerban Papacostea. Apreciată ca o ″realizare superioară a istoriografiei românești″ și publicată în anul 2000, lucrarea a fost distinsă cu premiul „Dimitre Onciul″ al Academiei Române și cu premiul ″CopyRo″ al Oficiului Român pentru Dreptul de Autor. Temei generoase a nobilimii românești din Ardeal, care mi-a procurat multe satisfacții și provocări încă neatacate, îi voi dedica toate capacitățile mele creatoare și în perioada imediat următoare, la încheierea carierei în Arhive.

De unde vine pasiunea dumneavoastră pentru istorie, domnule Drăgan?

Istoria pentru mine are o componentă sufletească, ale cărei rădăcini pot fi identificate în copilărie și adolescență, în mediul meu de viață de pe malurile Mureșului, în județul Alba. În satul meu natal – Sărăcsău, comuna Șibot –, istoria a venit înspre mine prin tot felul de povestiri. Unele au fost aduse de tatăl meu muncitor, de la un fost ofițer în armata regală, care își povestea experiența sa de viață și episoade din istoria națională. Altele au fost aduse în casă de bunici, veterani ai luptelor din Primul Război din Tirol și Galiția, de un unchi mobilizat în Transnistria, altul scăpat de la Cotul Donului, în cel de-al Doilea Război Mondial. Moșul meu Ieronim îmi vorbea despre Regimentul 64 din Orăștie și începea cam la fel când spunea cum a supraviețuit rănilor de pe frontul italian: „Când eram în șpital la Coașa″ (nume unguresc pentru orașul Košice din Slovacia) – mărturisirile erau impresionante, iar descrierea scenelor de război mă trecea cu fiori… Lumea era altceva decât vedeam eu la țară. Apoi mediul local și zonal, cu încărcătură lor istorică, tezaurul dacic de argint descoperit de un consătean, cetățile din apropierea Orăștiei, Câmpul Pâinii de peste Mureș, cu istoria și legendele sale eroice, îmi înflăcărau imaginația și transformau copilul din mine într-un asiduu căutător de comori. În fine, mediul școlar, cu dascăli de istorie excepționali, care au știut să dezvolte acumulările primare ale sufletului meu. Mi-e drag oricând să-mi amintesc de doamna Elisabeta Văidean, profesoara de istorie de la Liceul „Aurel Vlaicu″ din Orăștie,

care m-a ajutat să înțeleg istoria dincolo de textul manualului; ne aducea de acasă bibliografie și fie ne citea, fie ne împrumuta cărțile spre a fi citite. Am început astfel să înțeleg istoria altfel decât ca pe o povestire destinată sensibilității și memoriei. Acumulările din copilărie și din perioada de liceu m-au determinat să urmez facultatea la vestita școală de istorie a Clujului, cu dascălii celebri pe care oricine și-ar fi dorit să-i cunoască și să-i asculte: Hadrian Daicoviciu, Pompiliu Teodor, Ștefan Pascu, Camil Mureșanu ș.a. Așa că pot afirma că istoria a intrat în mine ca o poveste și a devenit știința căreia mi-am dedicat întreaga carieră. Curiozitatea s-a transformat în pasiune, pasiunea în specializări, specializările în lucrări și tot așa, până la știința de a-i ajuta și pe alții să-și adune informațiile pentru aprofundarea istoriei. Cercetând documentele Evului Mediu transilvan, am ajuns astfel la izvoarele istoriei și am făcut din interesul pentru ele o pasiune și o profesiune. O profesiune cu valențe fizice la propriu și cu un limbaj specific mai puțin cunoscut marelui public: arhive, fond arhivistic, arhivistică, arhivar, arhivist, Arhivele Naționale ale României…"

Referințe:

Biografia personalității prezentate;

„Dincolo de iluzii". Interviu cu dr. Ioan Drăgan, fost director al Arhivelor Naționale ale României", Este extras din Revista Legal Point nr. 2/2017.



Noiembrie

Jean Bărboi (John Barbor)



Inginer, constructor de avioane şi planoare.

John Bărboi s-a născut la 4 Noiembrie 1914, în Orăștie. Emigrează împreună cu părinții în Statele Unite, revenind în România.

A absolvit Facultatea de Inginerie Polizu din București.

Născut aproape de meleagurile natale ale lui Aurel Vlaicu, la Orăştie, soseşte în 1931 Jean Bărboi, venit din Statele Unite împreună cu părinţii săi. El urmase acolo cursurile teoretice ale unei şcoli de pilotaj fără însă să fi zburat.

Pasiunea sa pentru aviaţie nu-l părăseşte, bineînţeles, şi-l îndeamnă să-şi construiască un planor după desenele şi schiţele celui din America – „MEAD CALLENGEN" – pe care, nu întâmplător, le adusese cu sine.

În scurtă vreme, Bărboi, înzestrat cu o inteligenţă remarcabilă şi un simţ tehnic deosebit, se împrieteneşte cu Ilie Mosora, pe atunci elev la liceul din localitate, în care găseşte aceleaşi calităţi. Acest tînăr, originar din Săliştea Sibiului, slăbuţ ca fizic, dar energic, plin de viaţă şi optimism, se alătură cu toată pasiunea planului lui Bărboi şi împreună hotărăsc să înceapă construirea mult doritului aparat de zburat. Ei îşi organizează în acest scop un atelier într-un şopron de lângă casa părintească a celui dintâi. O parte din sculele necesare Bărboi le avea. Altele sunt procurate de la diferiţi meseriaşi binevoitori, plătite cu cei 250 de lei pe care Mosora îi pune la dispoziţie pentru cumpărarea materialelor de primă urgenţă. Cea mai mare greutate pe care au întâmpinat-o nu a fost execuţia în sine a planorului, ci procurarea banilor necesari achiziţionării materialului şi plăţii manoperei pentru piesele pe care nu le putea executa el însuşi.

După o muncă istovitoare de aproximativ 7 luni, la sfârşitul anului 1931 reuşesc în fine să termine construcţia planorului. Nerăbdători, tinerii constructori au purces imediat să-l încerce la zbor. Jean Bărboi se urcă în planor, pe o colină cu o racordare uşoară, şi organizează lansarea cu o funie elastică din cauciuc (sandon). La o comandă a

pilotului, cîţiva tineri care ţineau bine funia îi dau drumul, iar planorul, eliberat, este zvîrlit în văzduh. Bărboi, care nu avea cunoştiinţe practice de pilotaj, nu a reuşit să menţină echilibrul şi a căzut cu planorul de la cîţiva metri înălţime. Pilotul a scăpat nevătămat, dar aparatul s-a distrus în proporţie de 75 %. Construcţia lui constituise însă o reuşită deosebită, prin caracteristicile tehnice:

- coeficient de siguranţă – 7
- anvergură 12 m
- suprafaţă portantă 18 m2
- fineţe 1 – 20
- viteza de zbor 30-50 mile/oră
- viteza maximă – 80 mile/oră

Constructorii nu se lasă bătuţi în faţa primului insucces. Bărboi visa să aibă un avion construit de el, dar era sărac. Mosora, fiind elev, nu avea timp să umble după bani şi materiale. Aşteaptă pînă în vara anului următor, când în vacanţă fiind, va încerca să procure banii necesari. Datorită curajului tineresc şi voinţei sale, Mosora ajunge cu cererea de bani pînă la oameni cu funcţii din cele mai înalte ale statului, de la care, după nenumărate drumuri în Capitală, reuşeşte să obţină suma de 2500 lei.

Bucuria a fost de neînchipuit. Încep din nou lucrul şi în 1933 reuşesc să termine al doilea planor, pe care Mosora personal îl duce la Bucureşti pe aerodromul Arsenal de la Cotroceni.

Planorul a fost transportat cu trenul la Bucureşti, pe aerodromul Arsenalului de la Cotroceni. De data aceasta, e rândul lui Mosora să încerce planorul. După o discuţie cu comandantul aerodromului, află că nu are voie să zboare fără brevet. Continuând cu insistenţă, reuşeşte să obţină o aprobare de la „directorul tehnic de la Ministerul Aerului", cu care se prezintă la comandantul de aerodrom şi primeşte permisiunea să zboare cu planorul.

În sfârşit, planorul este pregătit pentru zbor. Un locotenent aviator s-a oferit să-l tracteze cu o maşină. Cu tot personalul aerodromului ieşit să vadă evenimentul, planorul este tractat în viteză şi câştigă înălţime peste nivelul hangarelor. Pilotul declanşează şi zboară în linie dreaptă până atinge din nou pământul. Zborul a reuşit!

După încă câteva zboruri, Ilie Mosora se întoarce la Orăştie iar

planorul rămâne în dotarea aerodromului de la Cotroceni.

Nu se cunoaște data la care Jean Bărboi (John Barbor) pleacă din țară, dar a emigrat în S.U.A., unde a lucrat ca inginer la Aircraft, apoi si-a deschis propria sa fabrică de mobilă „Traditional House”, după care s-a ocupat de Real Estate. Cinstea, corectitudinea, omenia i-au caracterizat viața pământeasca. A ajutat emigranți, fiind respectat de toți care l-au cunoscut.

Pe site-ul Parohiei Ortodoxe Române „Înălțarea Sfintei Cruci”, din Hollywood, California,regăsim următoarele:

„Parohia Ortodoxa Româna „Înălțarea Sfintei Cruci”, din Hollywood, California, aduce un pios omagiu celui care a fost John Barbor, trecut la cele veșnice joi, 29 Martie 2001 la Spitalul Cedars-Sinai din Los Angeles, California.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!”

Referințe:

Gheorghe M. Cucu, „Istoricul zborului fără motor în România” Editura Stadion – 1972;

Adrian Ioan Benvenuto Secui, „Înaintași - Jean Bărboi (John Barbor)”, săptămânalul Vorba, nr. 84, pg 11, Orăștie, 14 septembrie 2014.

Béla Tankó



Biochimist, profesor universitar doctor, membru al Academiei Maghiare de Științe.

S-a născut la 5 noiembrie 1905, în Orăștie, este fiul filozofului, Béla Tankó de Illyefalva, profesor de religie și latină, maghiară și matematică la Colegiul Reformat „Kún” din Orăștie și al Idei Nagy, educatoare de grădiniță.

Urmând exemplul tatălui, a absolvit Facultatea de Filozofie a Universității din Debrecen, unde a obținut o diplomă de profesor și doctoratul în științe umaniste cu un rezultat Sub Aspiciis Gubernatoris.

Urmează studiul academic la Berlin între 1931-32 și Londra în 1933. În această perioadă de studii Béla Tankó a descris diverse produse ale procesului de metabolizare a glucidelor, totodată a descris mai multe fenomene ale procesului de metabolizare a carbohidraților. A scris un capitol despre testarea acidului nucleic în manualul său de medicină experimentală: „Metode experimentale de încercare a medicamentelor" (1959). Numele său este asociat cu descoperirea unui compus clasic, fosfatul-1-fructoza-1 (esterul Tanko-Robinson), găsit și în manuale.

În 1937 a primit titlul de profesor privat în domeniul biochimiei. Cariera sa universitară a început la Institutul de Chimie Medicală al Facultății de Medicină. În 1937 a fost abilitat ca profesor privat în domeniul biochimiei.

Cariera lui educațională și științifică a constat în predarea și aplicarea chimiei, mai ales a chimiei organice. În 1947 a fost numit profesor în nou-organizată Catedră de Chimie Organică a fost numit după ce a fost unul dintre cei cărora i se datorează înființarea Facultății de Științe ale Naturii independente. Cu toate acestea, șef al Institutului de Chimie Organică de la înființare a devenit profesorul Bodnar.

Béla Tankó a fost numit în 1950, în perioada separării Universității de Medicină, profesor la catedra independentă de Biochimie. Așa a început profesorul Tankó munca de un sfert de secol pentru un nou institut independent de biochimie.

În 1952 a primit Diploma de candidat în științele de chimie fără susținerea tezei, fiind onorat de Academia Maghiare de Științe.

Numărul publicațiilor sale în reviste este de aproximativ 70. A fost conducător științific la peste 20 de disertații de doctorat. Printre studenții săi sunt profesori universitari György Bot sau Pál Nánásy.

Recunoașterea muncii sale în străinătate este indicată de poziția sa în societăți de renume în calitate de membru. A fost membru fondator și președinte al Societății Maghiare de Biochimie, membru al Societății Maghiare de Fiziologie și al Departamentului de Biochimie al Asociației Chimiștilor Maghiari. A reprezentat Ungaria în Asociația Societăților Biochimice Europene. A reprezentat Ungaria în Asociația Societăților Biochimice Europene. A fost membru la Societatea Fiziologică Maghiară, Secția de Biochimie a Asociației Chimiștilor

Maghiari.

În 1969 a primit medalia comemorativă Pál Hári de către Societatea Maghiară de Biochimie.

A predat zeci de ani, continuând şi munca de cercetare în laboratoare amenajate în propria sa vilă, în condiții vitrege. Din opera sa a făcut parte şi construirea Noului Bloc Teoretic de la Universitatea de Medicină din Debrecen. Acolo a găsit loc și Institutul de Biochimie până când s-a realizat și institutul de Biochimie.

Starea sa de sănătate deteriorată nu i-a mai permis să-și continue munca. Aşa că s-a retras din activitate în anul 1973.

A murit la 16 octombrie 1974 la Debrecen.

În memoria sa, familia sa a fondat Premiul Béla Tankó, care este acordat anual unor profesori universitari de renume.

Recunoștințe:

Medalia comemorativă Pál Hári (1969)

Referințe:

Nándor Kapusz - Alica Petrovics - Ferencné Vásárhelyi: Nouăzeci de ani în Debrecen pregătire medicală. A treia ediție revizuită (Debrecen, 2008);

Pál Nánási,„Departamentul de Chimie Organică, Universitatea Kossuth Lajos, Debrecen 50 de ani”, http://chemonet.hu/hun/olvaso/histchem/legenda/egyetem/nanasi.html;

Mudrák József: A Debreceni Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának története 1914-1949 (Debreceni Egyetem elektronikus Archívum - PDF);

Kapusz Nándor, Vásárhelyi Ferencné: Tankó Béla (Tudománytörténeti segédkönyvek - PDF);

Székács András: Biokémia (Biokémia folyóirat - PDF);

Módis László, Kapusz Nándor, Király Zoltán: A Debreceni Klinikai szoborpark (Debreceni Szemle - PDF).

Mulțumiri domnului Dr. farm. Laszlo Tuka din Cluj-Napoca pentru traducere și ajutor!

Aurel Vlaicu



Inginer, inventator, pilot, pionier al aviației, membru, post-mortem, al Academiei Române.

S-a născut la 6 noiembrie 1880 în Binţinţi, fiul lui Dumitru și Ana Vlaicu, o familie cu stare materială bună care și-a permis să susțină, cu mari sacrificii, fiul la diferitele școli. În satul natal face școala primară apoi în 1890 trece la școala elementară ungurească din Orăștie. Urmează șase clase la Colegiul Reformat Kún din Orăștie. Profesorii colegiului Kún recomandă tatălui să-l mute la alt liceu. Continuă clasele a VII-a și a VIII-a la Liceul de Stat din Sibiu (1901) unde își ia bacalaureatul în anul 1902. Încă de pe băncile liceului demonstrează înclinații deosebite spre tehnică ceea ce-l determină să se orienteze spre o facultate cu acest profil.

În toamna anului 1902 se înscrie la Politehnica din Budapesta, dar nemulțumit de gradul modest de predare s-a retras. Se orientează spre Ludwig-Maximilians-Universität München, în Germania, unde figurează că a frecventat cursurile începând din anul 1903 până în 1908. Multitudinea preocupărilor sale în domeniul tehnicii l-au făcut cunoscut între studenții și profesorii înaltei școli müncheneze. La 18 iulie 1908 a absolvit Politehnica bavareză, primind actul de studii nr. 4939, semnat de rectorul instituției universitare, prof. univ. dr. H. Tiersch. La majoritatea celor 41 de cursuri și seminarii urmate a obținut calificativul ,,foarte bine".

Între 1903-1904 face armata la Pola, port la Marea Adriatică, ca voluntar la marină. În timpul șederii la München proiectează primul aparat de zbor cu aripi batante, acționat de arcuri; a abandonat acest proiect convins fiind că viitorul îl reprezintă aeroplanele acționate de motoare. După ce obține diploma de inginer, se reîntoarce la Pola pentru a-și termina stagiul militar.

După satisfacerea serviciului militar, Vlaicu s-a angajat la uzinele Opel în Rüsselsheim, unde a patentat două invenții: un tip de membrană de gramofon și un carburator pentru automobile.

Devenind inginer se dedică cu pasiune studierii problemelor

zborului. Revine în satul natal în anul 1908, unde ajutat de fratele său Ion, tânărul inginer a terminat construcția planorului în primăvara anului 1909. Primele încercări au fost efectuate pe pășunea din marginea satului Binținți, spre Deva, în apropiere de Dealul Pemilor. Experimentul era destul de ciudat pentru privitori. Pe terenul de încercare, Vlaicu a legat o frânghie de extremitățile aripilor și altele două în partea din față a aparatului de zbor.

Doi prieteni din copilărie, Alexandru Moruș și Vasile Murg, au fost repartizați la frânghiile laterale, asigurând ridicarea treptată a aparatului de zbor. Alți opt tineri smuceau de frânghiile legate de planor, fugind cu el pentru a-i imprima viteza necesară. Experiențele au reușit mai ales în condiții de vânt din spate, planorul ridicându-se la 10-15 metri înălțime.

Asigurându-i stabilitatea, Vlaicu a urcat-o la bord și pe sora lui mai mică, Valeria, în vârstă de 6 ani, care a devenit astfel primul copil din lume care a efectuat un zbor planat.

Îndemnat de prietenul și colegul său de școală, de la Sibiu, Octavian Goga, vine apoi la București unde face demonstrații cu avionul său, în fata lui Spiru Haret și a altor personalități ale vremii. Încurajat și sprijinit, construiește la atelierele de la Arsenalul Armatei avionul „Vlaicu I" – primul aparat realizat pe pământul României. Cu „Vlaicu I" va zbura prima dată la 17 iunie 1910 deasupra Câmpului Cotroceni. Înregistrează brevetul nr. 2258 pentru „Mașina de zburat cu un corp în formă de săgeată". Cu acest aparat a participat la manevrele militare de toamnă și a reușit să ducă un mesaj cifrat (ordin de luptă) de la Slatina la Piatra Olt (27 septembrie 1910), situând prin aceasta România pe locul al doilea în lume (după Franța) în utilizarea avionului cu destinație militară, avionul Vlaicu I (model 1910) fiind primul avion militar din dotarea armatei române. Vlaicu a introdus pentru prima dată inelul protector în jurul motorului, cunoscut sub numele de inel NACA. A perfecționat aripa cu profil variabil (concepută de Vuia), a introdus un reductor între motor și elice, a utilizat două elice coaxiale contrarotative, a introdus direcția dublă, trenul de aterizare pe roți independente și frâna pe roți.

În 1911 construiește un al doilea avion, „Vlaicu II", cu care efectuează turnee în mai multe orașe din țară. Pe Câmpia Libertății de

la Blaj – la sărbătorirea a 50 de ani de la înființarea societății Astra – în fața a aproape 30.000 de participanți, a zburat cu noul său avion. Continuă turneul de zbor: Cernăuți (în două rânduri), Viena – Aspern, Arad, Vârșeț, Lugoj, Hațeg, Orăștie, Alba – Iulia, Săliște, Dumbrăveni, Târgu – Mureș, Sibiu. La Brașov (cu decolare din fața Liceului Andrei Șaguna) a executat zboruri acrobatice atingând plafonul de 1000 metri și viteza de 90 km/oră. La mitingul aviatic de la Aspern (23 – 29 iunie 1912), lângă Viena a obținut cinci premii însumând 7500 coroane austro-ungare. Au urmat un premiu I în proba de precizie pentru aruncarea la țintă și 4 premii II, dintre care unul pentru aterizarea la punct fix iar altul la proba de viraj, înainte de Roland Garros, fiind socotit al doilea pilot ca măiestrie după celebrul Roland Garros.

Concursul cel din urmă a reunit 42 piloți din 7 țări, dintre care 17 din Austro-Ungaria, 7 din Germania, 12 francezi printre care și Roland Gaross, un rus, un belgian, un persan și Aurel Vlaicu. Presa vieneză a scris atunci că Vlaicu „nu e numai un pilot strălucit ci și un constructor genial". În ziarul vienez Neue Freie Presse puteau fi citite următoarele rânduri despre zborurile lui Vlaicu: „Minunate și curajoase zboruri a executat Aurel Vlaicu, pe un aeroplan original, construit chiar de zburător, cu două elici, între care șade aviatorul. De câte ori se răsucea (vira) mașina aceasta în loc, de părea că vine peste cap, lumea răsplătea pe român cu ovații furtunoase, aclamându-l cu entuziasm de neînchipuit".

În timpul campaniei din Bulgaria, în vara anului 1913, a îndeplinit misiuni de observație aeriană.

„Vlaicu a fost toată viața lui un izolat, cum rar se întâlnesc. În vremea când făurea șuruburile lui migăloase, viața, firește, cu toate valurile ei curgea alăturea de dânsul. El nu-i vedea aspectele multicolore, încrucișarea de pasiuni, care se agitau în umbră. Nu cunoștea rețeaua de convenții și îndatoriri, care îndrumă pe trecătorii din jurul lui. Nici nu putea să vadă, până în clipa în care s'au închis pe veci ochii aceia strălucitori, au fost ațintiți spre cer...

Dacă vreai să-l înțelegi trebuia să-l vezi în atelier. Acolo eră la el acasă. In mijlocul mașinilor, în murmurul monștrilor de oțel, se strecură silueta lui svelte în bluză albastră de uvrier și-o vedeai răsărind sprinten la toate colțurile. Cercetă mersul roților, atingea

căngile în căderea lor ritmică, împărțea ordine. Pupilele nestîmpărate îi străluceau ca doi licurici și toată figura lui primea o lumină nouă. Simțeai par'că plutind împrejur ceva din voința creatoare, un văl diafan împletit din lumini și umbre, ceva din misterul geniului în luptă cu materia. Când apăsă un resort și se opreau toate alergările, el mai rămânea o clipă cu privirea înfiptă în pădurea de sirme. Zâmbea, apoi se apropia de mașină, îi netezea grumazul de metal cu intimitate, îi spunea glume și-i vorbea ca unei ființe vii...

Intr'un târziu se întorcea spre noi și continuă râzând:

Am visat-o azi noapte pe asta mică. Făcea prostii, se suia pe perete drept în sus... Acum se poartă bine...

Şi-apoi încrețind fruntea ușor: «Mașina e mai de omenie ca omul. Mașina nu minte. Ascultă și primește porunca. Eu în oameni m'am înșelat, în mașini niciodată...»

Bietul Vlaicu, ce dezmințire grozavă i-a gătit soarta...

Scos din atelier și pus în largul vieții, el, care cunoștea toate legile mecanicei, rămânea buimăcit și pierdea busola. Avea par'că ceva din stângăcia păsărilor cu aripile tăiate. Privea mirat împrejur, căuta un sprijin. Se simțea strein. Vedea în fața lui o lume nouă, cu care el n'a avut aface niciodată. Se poticnea la tot pasul. Auzea lozince neînțelese, vedea patimi nepătrunse, fete luminate de dorințe neștiute. Tot ce mișuna împrejur, întreg caleidoscopul pistriț de pe calea Victoriei i se părea un bâlci bizar, plin de ciudățenii și șiretlicuri. Mergea înainte târât ca de-o undă, distrat, încurcat în socoteli, prinzând câte-o frântură de frază aruncată, zâmbind deopotrivă tuturor care îl trăgeau de mânecă. In dibuirea asta prin haos da greș de multe ori, nesocotea o mulțime de prejudecăți, schimba oamenii, nu potrivea vorbele. Toate câte vedea în drum își amestecau conturile și se grămădeau într'un val inform schimbat la tot pasul de capriciul clipei.

Seara când venea la restaurant mișcă din umeri...

- M-am întâlnit cu Popescu... Zice că nu-i bună firma Gnom, e mai bună Anzani... Ce prostie... i-am spus...

- Ce?

- I-am spus, d-ta ești liberal cam tachist...

Așa vorbea uneori... Cei din jur rămâneau încurcați, când auzeau ce spune. Ii vedeai strângând din umeri, zâmbind și dumirindu-se că

omul ăsta habar n'are ce vorbește.

Ei nu-și dau seama, că pentru Vlaicu, cuvintele, acest fluid elastic, nu avea nici o semnificare deosebită. Obișnuit să-și toarne gândurile într'o formă materială, în metal sau în lemn, vorba lui venea ca un joc capricios, pornită câteodată numai de dragul sunetului...

- Eu, spunea de-atâtea ori, nu știu să vorbesc. Nici n'am mai mult de patru sute de cuvinte. Le învârtesc așa... Când au venit dela Marconi să mă întrebe de aeroplan, eu le-am spus: eu nu pot vorbi. Chemați pe Lupu să vorbească el. Mie să-mi dați o tablă și o cretă și când isprăvește el, arăt eu...

Cu toate aceste, tovărășia pe care o caută mai mult era a scriitorilor. Între ei se vedea mai iubit, mai înțeles. ÎI fermeca melodia frazei când venea limpede cu proecţiuni de lumină. Atunci asculta cu buzele strânse și nu-i scapă nimic. Tăcea și la urmă pleca fruntea covârșit de admirație:

- Cum știți voiu spune tot ce vreți.

De multe ori se întâmplă, când eram împreună cu Chendi și Iosif, unii dintre cei mai buni, din puținii lui prieteni, se întâmplă de unul arunca vorba:

- De ce stai pe gânduri, Vlaicule? Vorbește și tu!...

Vlaicu clipea din gene. Avea un zâmbet de copil biruit.

- Eu nu pot ca voi...

Şi-apoi după câteva clipe de tăcere, scoțând din buzunarul vestei un șurub, ni l-a pus pe masă...

- Iacă, o silabă din gândurile mele.

Cu firea lui nu mulţi l-au înțeles. Lumea îl admira, puținii lui prieteni îl îmbrățișau cu multă dragoste, dar judecata tranșantă a spiritelor mediocre, nu l-a pătruns niciodată. Vedeau în el doar abilitatea obișnuită astăzi a omului pasăre, un pilot ca atâția alții."

A proiectat un nou avion cu două locuri (1913) Vlaicu III, comandat de compania englezească Marconi. Acesta era construit integral din metal și poate fi considerat primul avion din lume de acest fel.

La 13 septembrie 1913 folosind „Vlaicu II" a decis să încerce trecerea Carpaților. A decolat de lângă București, aterizează pentru alimentare la Ploiești, însă avionul se prăbușește la Bănești, lângă Câmpina, probabil datorită unui atac de inimă al inventatorului.

A fost înmormântat la cimitirul Bellu din București.

Avioanele VLAICU I, VLAICU II și VLAICU III concepute de inginerul român Aurel Vlaicu în perioada 1910–1913 aveau un sistem de propulsie original compus din două elici coaxiale contrarotative care realizau o forță de tracțiune apreciabilă dar asigurau totodată și anularea reciprocă a cuplurilor și prin aceasta se elimina necesitatea altor metode de compensare a cuplurilor create de rotația elicelor.

Tracțiunea obținută de Aurel Vlaicu cu sistemul de elice coaxiale contrarotative de tip Magnani era (cu toate pierderile din sistemul de transmitere cu lanț care are de regulă randamente de cca. 60–70%) de cca 160 kgf. la puterea motorului „Gnome" de 50 CP.

Cu același tip de motor „Gnome" de 50 CP dar cu o singură elice montată direct pe axul motorului, deci fără pierderi în sistemul de transmitere a mișcării, Farmanobţinea în acea vreme cca. 100 kgf. deci randamentul propulsiv/tractir reprezentat de raportul putere motor/tracțiune sistem de elici era de 3 gkf./CP la avionul Vlaicu II și doar de 2 gkf./CP la avioanele cu o singură elice cu sistemul tractiv de la avioanele Farman din acea vreme.

La avioanele lui Aurel Vlaicu era aplicat principiul reductorului utilizat frecvent și în zilele noastre, motivarea alegerii acestui sistem fiind descrisă de Aurel Vlaicu la pag. 22 din cartea sa „Aeroplanul Vlaicu" apărută în anul 1911 în Editura „Socec" și care a fost premiată în 1912 cu „Premiul Lazăr" al Academiei Române în valoare de 5000 de lei:

„Elicele se mișcă cu un număr redus de învârtituri, fiind comandate cu lanțuri; utilizează, deci, forța motorului în cele mai bune condiții și mai puțin expuse a se rupe din cauza forței centrifuge".

Vlaicu a realizat avionul Vlaicu II din fonduri reduse, cca. 16 000 lei la nivelul anului 1910, din care 9000 lei (56%) fonduri proprii ale lui Vlaicu și 7000 lei (44%) subvenția acordată de statul român cu sprijinul ministrului Instrucțiunii (Educației), Spiru Haret.

Se știe că din anul 1912, după ce a încasat premiul acordat de Academia Română, inginerul Aurel Vlaicu a început proiectarea și execuția unui nou avion „A. Vlaicu nr. III" pe care nu a mai apucat să-l termine și să-l piloteze datorită accidentului din 13 septembrie 1913 în care și-a pierdut viața.

În anul 1914, prietenii săi Magnani și Silișteanu finalizează construcția avionului Vlaicu III, și cu ajutorul pilotului Petre Macavei efectuează câteva zboruri scurte. Autoritățile vremii interzic continuarea încercărilor; în anul 1916, în timpul ocupației germane, avionul este expediat la Berlin. A fost văzut ultima dată în anul 1940.

„Acum Vlaicu nu mai este. L-a fulgerat visul nostru al tuturora, în care s'au muiat și aripile lui: să treacă munții, să dărâme în conștiința milioanelor stavila care ne desparte. Astfel capătă și moartea lui un înțeles simbolic, o putere magică care robește sufletele.

Vlaicu e primul sol al unui vis milenar, întâiul soldat căzut pe câmpul de bătaie, cel dintîiu sânge vărsat pentru trecerea Carpaților. Ca un post de avangardă al unei oștiri care așteaptă ordinul de plecare, el moare prevestind izbânda. Moartea lui zguduie toate fibrele simțirii românești. Toți îl plâng, toți aleargă să-l mai vadă, să-i arunce o floare pe mormânt. Prin inimi trece fiorul cu care se anunță marile premeniri ale unui neam. Simțim cu toții măreția clipei: avem întâiul mort al unei idei, îi așteptăm pe ceilalți…

Moartea asta a răscumpărat nemurirea lui Vlaicu.

Pasărea lui nu și-a oprit numai o clipă aripile, ea va pluti totdeauna deasupra sufletelor noastre, o uriașe pasăre albastră a credinței românești. Ea arată drumul pe care se merge înainte. Movila lui Vlaicu este întâiul popas al unei idei în triumf.

…

O după amiază tristă de toamnă e acum. Afară șuieră vintul și pe fereastra deschisă văd cum în razele de soare ale apusului obosit, tremură frunze galbene desprinse din castani. Frunze veștede, visuri spulberate, vieți coborâte în țarină…

Îmi trec prin minte toți câți s'au dus de curând, zburători cu aripile frânte… Iosif, Chendi, Vlaicu… Dorm acum cu toții… E atât de chinuitoare clipa în care înțelegi, că dacă vrei să mai întâlnești prieteni trebuie să te duci în țintirim…

Întors cândva la București, n'am să-i mai văd în gara de Nord, așteptându-mă cu glume și cântece.

Am să privesc împrejur zadarnic și-o să stau uluit, când are să mă întrebe birjarul:

- Unde să vă duc?

- Du-mă la Bellu!..” Scria Octavian Goga la Paris, în Septembrie 1913.

Resurse:

Album „Vlaicu”, Tipografia Nouă, Orăștie 1924;

Volumul lui Octavian Goga „PRECURSORI”, Editura „Cultura Națională”, București, 1930;

Dan Antoniu, George Cicoș, Ioan Buiu, Alexandru Bartoc, „Vlaicu”, ed. Anima, București, 2009.

Nicolae Macici



General de corp de armată, a fost comandant al Regimentului 92 Infanterie Orăştie.

S-a născut la 7 noiembrie 1886 la Craiova. Aici a urmat studiile liceale. În această perioadă şi-a pierdut tatăl, rămânând fără suport material, astfel a îmbrăţişat cariera militară. A urmat Școala Militară de Infanterie și Cavalerie din București (1 septembrie 1905 - 1 iulie 1907), în aceeași promoție cu viitorii generali Constantin Sănătescu și Gheorghe Mihail, iar după absolvire a fost avansat la gradul de sublocotenent și repartizat comandant de pluton în Regimentul 18 Infanterie.[1] A fost avansat locotenent la 1 iulie 1910 și a îndeplinit funcțiile de comandant de companie în Regimentul 26 Infanterie și, apoi, în Batalionul 1 Vânători. A urmat cursurile Școlii Superioare de Război din București (1 octombrie 1913 - 1 aprilie 1915), fiind înaintat la absolvire la gradul de căpitan

După intrarea României în Primul Război Mondial căpitanul Nicolae Macici a comandat o companie de mitraliori din Regimentul 41 Infanterie în luptele din pasul Merișor și de la Vulcan din septembrie 1916. A fost avansat la 1 aprilie 1917 la gradul de maior și decorat în 20 aprilie 1917 cu Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a:

„Pentru destoinicia cu care a rezistat cu compania de mitraliere ce comanda, focului artileriei inamice, în pasul Merișor, înlesnind reocuparea poziției pierdute.”, Înalt Decret no. 364 din 20 aprilie 1917.

După război a fost înaintat la gradul de locotenent-colonel (1

aprilie 1920) și a îndeplinit în anii următori funcția de șef de stat major al diviziilor 2, 16 și 18 infanterie. Avansat la gradul de colonel (1 iulie 1927), a fost numit la comanda Centrului de instrucție al infanteriei și apoi a Corpului 1 teritorial (din 1 aprilie 1929).

I se încredinţează comanda Regimentului 92 Infanterie din Orăştie (1928). La Orăştie se căsătoreşte cu Ileana Dobo, fiica doctorului Romulus Dobo.

A devenit la 16 septembrie 1932 comandant al Școlii militare de ofițeri activi de infanterie din Sibiu, pe care a condus-o timp de doi ani.

Colonelul Macici a comandat apoi Brigada 17 Infanterie (din 1 octombrie 1934), iar apoi, la scurt timp după avansarea la gradul de general de brigadă (15 august 1937), i s-a încredințat postul de comandant al Diviziei 9 Infanterie. A obținut gradul de general de divizie la 25 octombrie 1939 și a fost numit la 10 septembrie 1940 în funcția de comandant al Corpului 2 Armată.

Anul 1939 şi începutul celui de-al doilea război mondial îl găseşte cu gradul de general-maior. În iunie 1941 era la comanda Corpului 2 de Armată (Diviziile de Infanterie 9 şi 10) care a fost desfăşurat în nordul Dobrogei la începutul operaţiunii Barbarossa. După ce armata română a cucerit Odessa, garnizoana oraşului a fost preluată de Corpul 2 de Armată, sub comanda generalului Nicolae Macici. În urma exploziei de la Comandamentul Armatei (unde au murit 35 de soldati, 9 subofiteri si functionari civili români, 17 ofiţeri, incluv comandantul militar al oraşului, generalul Ion Glogojanu) mareşalul Antonescu a ordonat represiuni. La 25 octombrie Generalul Macici a raportat execuţia a 13.000 civili, 400 dintre ei fiind spânzuraţi în plină stradă.

În noiembrie 1941 a fost numit comandant al Corpului 1 de Armată care staţiona în ţară. A fost promovat la gradul de general-locotenent în ianuarie 1942. Timp de 2 ani şi jumătate a avut parte de linişte. În această perioadă a ajutat comunităţile evreieşti din Orăştie, Sibiu şi alte oraşe, la fel cum a făcut în trecut în Dobrogea în iarna 1940/1941. Acestea au fost dezvăluite în cursul procesului unde a fost acuzat de anti-semitism.

După arestarea lui Antonescu la data de 23 august 1944 și întoarcerea armelor împotriva Germaniei, unitățile Armatei 1, care se aflau până atunci în spatele frontului, au ajuns dintr-o dată în prima linie. Generalul Macici a primit misiunea să ocupe aliniamentul liniei de demarcație din Transilvania și să apere frontiera României din vest și sud-vest, oprind pătrunderea trupelor inamice pe teritoriul României. Trupele aflate în subordinea lui au apărat zonele industriale Arad-Timișoara și sudul Banatului și au rezistat până pe 3 septembrie, când au sosit întăririle româno-sovietice, pe un aliniament cu o lungime de peste 900 km de la Întorsura Buzăului până la Orșova, după care au fost dispuse în sectorul Gilău - Orșova. Prin manevrele de forțe efectuate în acest sector unitățile Armatei 1 au respins atacurile trupelor inamice aflate dincolo de frontiera româno-ungară, înlesnind deplasarea trupelor româno-sovietice în Transilvania.

Acțiunea hotărâtă a unităților Armatei 1 a fost citată prin ordinul de zi al Grupului de armate sovietice comandat de generalul Ivan Managarov în care se menționa: „Unitățile române care acționează în cadrul Grupului de armate, oprind năvala trupelor germane și ungare, au acoperit înaintarea trupelor Armatei Roșii spre Câmpia ungară și au luat parte activă la cucerirea orașului Arad. În aceste lupte, unitățile și subunitățile române, în condițiuni grele de regrupare, au dat exemple de bărbăție și dârzenie și au îndeplinit cu cinste misiunea importantă ce li s-a încredințat. Pentru aceste brave acțiuni de luptă exprim mulțumirile mele generalului de corp de armată Macici și trupelor de sub comanda sa”.

Unitățile Armatei 1 au trecut apoi la ofensivă pe 22 septembrie 1944 și au eliberat orașele Beiuș, Salonta și Oradea până la sfârșitul lunii octombrie, după care au forțat traversarea Tisei și au pătruns pe teritoriul Ungariei. Au purtat lupte grele în zonele localităților Mindszent, Csongrád si Szolnok de pe malurile Tisei, reușind să respingă contraatacurile germane și ungare. Trupele Diviziei 4 Infanterie au suferit pierderi grele în luptele de lângă Szolnok din cauza lipsei armamentului defensiv antitanc. Armata 1 a pierdut 8.720 de soldați în prima lună de operațiuni militare pe teritoriul Ungariei. Restul unităților au fost dislocate și integrate armatelor sovietice: Corpul 7 a fost inclus în cadrul Armatei 7 Gardă, participând la luptele

pentru ocuparea Budapestei, iar Corpul 4 a fost inclus în cadrul Armatei 27 sovietice și a luptat în zona orașului Miskolc și în Munții Bükk. Cele două unități au revenit apoi în subordinea Armatei 1 române: Corpul 4 în decembrie 1944 și Corpul 7 în ianuarie 1945. Refăcută, Armata I română a pătruns pe teritoriul Cehoslovaciei, preluând inițiativa și declanșând ofensiva din Munții Javorina.

Generalul Macici a fost rechemat în România în 12 februarie 1945 și trecut în rezervă în martie 1945, la solicitarea Comisiei Aliate de Control care l-a acuzat că a comis crime de război pe frontul antisovietic.[5] În decursul celor 38 de ani de carieră militară generalul Macici a fost decorat cu numeroase ordine și medalii românești și străine.

Participând la Masacrul de la Odesa din octombrie 1941, în timpul operațiunilor Armatei Române pe frontul răsăritean, generalul Macici a fost implicat alături de generalul Constantin Trestioreanu în masacrele antisemite din Odesa, care erau atât represalii în replică la dinamitarea de către NKVD a clădirii unde trupele de ocupație românești își instalaseră Comandamentul (au existat 135 de victime, în majoritate ofițeri și ofițeri superiori români și germani), cât și motivate de fanatism antibolșevic și antisemit.

A fost judecat pentru crime de război în perioada 14-22 mai 1945, alături de alte 37 de persoane, în primul proces intentat criminalilor de război la Tribunalul Poporului din București. Generalul de corp de armată Nicolae Macici a fost găsit vinovat de masacrarea populației civile în zilele de 21-22 octombrie 1941 la Odesa și la Dalnic și declarat „criminal de război”, iar prin sentința din 22 mai 1945 a fost degradat militar și condamnat la moarte prin împușcare.

La 1 iulie 1945 regele Mihai I i-a comutat pedeapsa în muncă silnică pe viață. A fost deținut în închisorile Jilava, Dumbrăveni și Aiud. Nicolae Macici a murit la 15 iunie 1950 în Penitenciarul Aiud.

Repercusiuni asupra familiei

Soția generalului, Ileana Macici (născută Dobo). Născută la 2 februarie 1913, la Orăştie - Hunedoara, într-o veche familie transilvană (mama era nepoata lui Avram Iancu, iar tatăl, descendent al unui principe din Transilvania). A suferit după arestarea soţului a fost dată afară din casă, împreună cu fiul de nici 10 ani, şi i s-au confiscat toate

bunurile. A găsit adăpost la părinţii ei, dar, după moartea tatălui, mama i-a fost evacuată din casă şi izgonită din oraş, ca rudă de condamnat politic. Fără nici un fel de resurse materiale, fără locuinţă, fără posibilitatea de a-şi găsi un loc de muncă, Ilenei Macici nu i s-a permis nici măcar să asiste la procesul soţului ei: în ziua procesului, când urca scările tribunalului, spre sala de şedinţe, o tovarăşă asesor popular a oprit-o cu violenţă şi, după ce a pălmuit-o, i-a spus că nu are ce căuta în Tribunalul Poporului, ea, soţia unui „criminal de război". Şi-a găsit în sfârşit un adăpost la sora sa, iar pentru a-şi creşte fiul a acceptat să presteze munci istovitoare şi umilitoare, mult sub nivelul ei de instrucţie - pontatoare pe un şantier de construcţii, muncitoare la o cooperativă, muncitoare la o societate care se ocupa cu creşterea şoarecilor, necesari experienţelor Institutului Pasteur, femeie de serviciu într-o casă particulară, încărcător-descărcător la fabrica „Eprubeta", muncitoare la secţia de perlat mărgele a acelei fabrici şi, în sfârşit, a fost acceptată ca funcţionară atunci când s-a constatat că ştia să scrie. A trecut prin atât de numeroase locuri de muncă pentru că era dată afară ori de câte ori se afla că era rudă de „criminal de război".

Fiul ei şi al generalului - Nicolae N. Macici - a fost dat afară din şcoli şi i s-a interzis să se prezinte la examenul de bacalaureat. S-a angajat ca muncitor necalificat la un SOVROM, a absolvit o şcoală tehnică de topometrie şi, într-un târziu, în baza unei adeverinţe din care rezulta că era muncitor pe un şantier, a putut deveni student la fără frecvenţă, la Facultatea de Construcţii pe care a absolvit-o.

Decoraţii Ordinul „Mihai Viteazul", clasa III, 1917; Ordinul „Coroana României" în gradul de Mare Ofițer cu însemne militare. 9 mai 1941.

Referințe:

Leonida Loghin, Aurel Lupășteanu, Constantin Ucrain, Bărbați ai datoriei: 23 august 1944 - 12 mai 1945. Mic dicționar, Editura Militară, București, 1985;

Ministerul de Răsboiu, Anuarul ofițerilor și drapelelor Armatei Române cărora li s-au conferit ordinul „Mihai Viteazul", Atelierele grafice „Socec & Co", București, 1930;

Decretul regal nr. 1.300 din 9 mai 1941 pentru acordări de decorații,

publicat în Monitorul Oficial, anul CIX, nr. 109 din 10 mai 1941, partea I-a;

Decretul Conducătorului Statului nr. 505 din 19 februarie 1942 pentru înaintări în Armata de Uscat, publicat în Monitorul Oficial, anul CX, nr. 44 din 20 februarie 1942, partea I-a;

http://www.observatorcultural.ro/Odessa-70-de-ani-de-la-masacru*articleID_26076-articles_details.html;

Procesul mareșalului Antonescu, vol. 2;

Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală - Ședința cu foștii acuzatori publici, Cluj, 2003;

Final Report of the International Commission on the Holocaust in Romania, Capitolul 12 - Procesul criminalilor de război, București, 2004.

Iosif Indrieș



Avocat, tenor.

S-a născut la 1 noiembrie 1890 în satul Băcăinți, județul Alba, fiul lui Petru și Elena erau țărani săraci, cu 8 copii. Încă de mic copil s-a dovedit a fi inteligent, foarte energic și cu o voce remarcabilă. Fratele tatălui său, Iosif Indrieș având o stare materială mai bună, l-a întreținut la școală.

A urmat gimnaziul la liceul Kún din Orăștie apoi liceul Andrei Șaguna din Brașov.

A studiat canto la Conservatorul din București vreme doar de 2 ani, până la intrarea României în Războiul Întâi Mondial. A fost concentrat în armată austro-ungară și trimis pe front. Ca și mulți alti ardeleni romani a refuzat să lupte cu frații de dincolo de Carpați. Întregul corp de armată format din locuitori din zona Orăștiei s-a predat liniilor inamice. Din păcate au nimerit în liniile rusești, au fost luați prizonieri și trimiși în Siberia. După izbucnirea revoluției bolșevice a reușit să fugă și, străbătând mai mult pe jos Rusia zguduită de lupte interne a ajuns la Iași. Aici s-a înscris voluntar în Armată Romană și a luptat pe front pentru eliberarea Basarabiei, fiind decorat pentru fapte de vitejie.

După război, a activat ca ofițer de jandarmi la Oradea, iar apoi - din

1920 până în 1930 - a fost angajat ca prim solist la Opera din Cluj, unde a repurtat succese remarcabile în roluri principale de tenor din operele Tosca, Făt – Frumos, Lakme, Boema, Madam Butterfly, Rigoletto, Cavaleria Rusticană și altele. Succesul sau este evidențiat în paginile cărții „Fragmentarium clujean" de Horia Stanca. A susținut numeroase turnee cu concerte de piese de muzică folclorică, romanțe, arii din opera și canțonete, în toată țara. În acest timp a studiat dreptul și și-a luat diploma de doctor. În 1930 s-a căsătorit cu fiica judecătorului dr. Ioan Marghita, și s-a stabilit la Geoagiu. Aici și-a deschis cabinet de avocat și a intrat în politică, din dorința de a-i ajuta pe țăranii din rândul cărora se trăgea. A fost deputat în Parlament din partea PNŢ, a activat în comitetul Despărțământului ASTRA – Geoagiu și ca președinte al Camerei Agricole Deva. Ca deputat s-a străduit și a obținut fondurile necesare pentru noua clădire a școlii agricole din Geoagiu.

În al II-lea Război Mondial a fost concentrat și a fost activ pe frontul de est ca și căpitan de jandarmi la grăniceri, la Bălții și Ungheni.

După 1945, deși nu s-a mai ocupat de politică, ci doar de activități culturale și avocatură, în 31 decembrie 1947 a fost arestat și anchetat de securitate timp de peste 2 luni, ca fost om politic și apropiat al lui Iuliu Maniu. A urmat o perioadă grea fiind și încadrat la chiaburi din cauza averii familiei: o casă și 25 ha teren.

În 1948 - când a fost desființat Baroul de Avocați - nu i s-a aprobat să facă parte din Colegiul avocaților nou înființat, din cauza averii și a statutului de fost deținut politic.

A încercat să facă față cotelor aberante și persecuțiilor, dar s-a îmbolnăvit grav. La 3 mai 1952 - în timp ce era internat în spital și operat - familia sa a fost dislocata cu domiciliu obligatoriu la Lugoj, iar averea confiscată.

A murit la Lugoj în 3 octombrie 1952, în cea mai neagră mizerie și deznădejde fiind conștient că îi lasă de izbeliște pe cei patru copii ai săi dintre care mezină avea vârsta de un an.

Referințe:

Biografia personalității prezentate;

Horia Stanc, „Fragmentarium clujean", ed. Dacia, Cluj;

Constantin Vapit, „Istoricul Despărțământului ASTRA Geoagiu, județul Hunedoara", ed Emma, Orăștie, 2012.

Vințan Valeriu-Ioan



Profesor, doctor în științe, biolog.

S-a născut la 10 noiembrie 1961 în localitatea Orăștioara de Jos. A urmat cursurile școlii primare în satul Orăștioara de Jos, apoi școala generală la Beriu, iar liceul la Liceul Real-Umanist Nr. 2, din Deva intre 1976 -1977, fiind absolvent al Licealului Industrial „Aurel Vlaicu", promoția 1980.

În perioada 1980 - 1982 satisface stagiul militar, iar în intervalul 1982 - 1983 a fost muncitor la Întreprinderea de Industrie Mică și Prestări Servicii Orăștie.

Între anii 1984 - 1987 a urmat cursurile Universității „Babeş Bölyai" din Cluj-Napoca, Facultatea de Biologie, Geografie şi Geologie, specializarea Ştiinţe Naturale şi Agricole pe care o absolvă în 1987. Un rol important în pregătirea, încurajarea și orientarea sa spre această facultate, l-a avut profesorul de biologie Neamțu Emil, directorul Liceului „Aurel Vlaicu" în acea perioadă.

În perioada 2008 - 2009 a urmat cursurile masterale la Universitatea „1 Decembrie" din Alba Iulia: Management Educaţional, Domeniul Ştiinţele Educaţiei pe care le încheie primind diploma la 18.04.2011.

În perioada 2008 - 2010 a urmat un program de conversie profesională la nivel postuniversitar: specializarea Geografie, Universitatea „Babeş Bölyai" din Cluj-Napoca, Facultatea de Geografie, forma de învățământ la distanță. Cunoștințele dobândite în cadrul acestui program l-au ajutat la elaborarea tezei de doctorat (capitolul: Caracterizarea fizico-geografică a bazinului hidrografic Orăștie).

În toamna anului 2009 este admis la Şcoala Doctorală de Științe Biomedicale, a Universității din Oradea, având ca scop cunoașterea metodologiei de cercetare a florei și vegetației și a condițiilor de publicare a rezultatelor investigațiilor întreprinse cu precădere în bazinul râului Orăștie. A susținut teza de doctorat (Flora și vegetația din bazinul hidrografic Orăștie) la 26 septembrie 2014. În anul 2015 obține titlul științific de Doctor în Biologie, cu calificativul „Foarte bine".

A predat ca profesor titular de biologie la Școala generală din Bistra - Hudricești, jud. Alba (1987 – 1990), Școala generală din Beriu, jud. Hunedoara (1990 – 2001), Şcoala Gimnazială „Dominic Stanca" Orăştie, jud. Hunedoara (2001 – 2004), iar din 2004 până în prezent este profesor titular pe catedra de biologie de la Şcoala Gimnazială „Dr. Aurel Vlad" Orăştie, jud. Hunedoara.

Participă la diferite cursuri de specializare pedagocică.

Dintre realizările mai importante, amintim: inventarierea florei (14.03.2008 - 21.10.2008) și prelucrarea materialului pentru întocmirea Raportului științific al proiectului „Conservarea și managementul habitatelor din rezervația Calcarele din Dealul Măgura" (adev. nr. 115/25.10.2008); studiile floristice realizate de noi, au determinat completarea inventarului floristic din bazinul râului Orăștie cu 309 taxoni (293 specii și 16 subspecii); identificarea și analizarea în premieră a 86 de asociații vegetale, 3 subasociații și 20 de faciesuri din bazinul râului Orăștie; analiza în premieră a cormoflorei din bazinul râului Orăștie, sub aspectul indicilor ecologici, bioformelor, indicelui altitudinal, elementelor floristice, cariotipului și potențialului economic.Activitatea de cercetare a fost și este orientată spre domeniul taxonomiei vegetale, al corologiei, cenologiei, ecologiei și protecției mediului.

Rezultatele investigațiilor au fost publicate în: teza de doctorat (Flora și vegetația din bazinul hidrografic Orăștie); 15 articole ştiinţifice de specialitate din reviste recunoscute CNCSIS, indexate BDI (6 articole autor unic, 8 articole - prim autor, 1 articol - coautor); 4 articole care se regăsesc în reviste neindexate.

Cărți publicate:

Vințan, V.I., Drăgulescu, C.: „Studiul comparativ al florei și vegetației cetăților și așezărilor dacice din Munții Orăștiei din antichitate și din ultimele trei secole. Editura Univ. „Lucian Blaga" Sibiu, 2018;

Vințan, V.I. (2019): „Cormoflora din bazinul hidrografic Orăștie. Editura Univ. „Lucian Blaga" Sibiu, 2019.

Referințe:

Autobiografia personalității prezentate.

Eugen Turdean



Doctor în științe medicale, medic internist.

S-a născut la data de 11 Noiembrie 1951 în Sânger, jud. Mureș. A absolvit opt clase la Sânger în anul 1966. Urmează Liceul Teoretic nr. 2 Luduș, absolvent al seriei 1969-1970. A absolvit Universitatea de Medicină și Farmacie Cluj-Napoca în anul 1977.

Între 1980 și 1983 lucrează ca medic secundar la Clinica Medicală nr. 1 Cluj-Napoca, cu specialitatea medicină internă. Din 1983 lucrează ca medic specialist de medicină internă.

În anul 1983 începe să profeseze la Spitalul Municipal Orăștie ca medic specialist internist.

După specializarea la Clinica de Gastroenterologie Fundeni București, din 1984, dobândește a doua specializare – gastroenterologie. Iar din 1984 este medic specialist gastroenterolog. Din 1991 este medic primar interne, un an mai târziu fiind numit șef Secție interne la Spitalul Municipal Orăștie.

Este doctor în medicină din anul 1999, iar din 2002 dobândește competențe în endoscopie digestivă.

Este membru al Societății Române de Medicină, al Societății Române de Gastroenterologie și al Societății Române de Endoscopie Digestivă.

În prezent locuiește în Orăștie. Este căsătorit, are un copil.

A publicat peste 40 de lucrări științifice, comunicate sau articole.

În anul 2004 a fost decorat de către președintele României cu „Meritul Sanitar" în grad de cavaler.

În anul 2017 realizam pentru Cotidianul un interviu cu domnia sa, recoafat nițel îl republic în semn de respect pentru tot devotamentul cu care OMUL Eugen Turdean, în ciuda „vremurilor tulburi" MEDICUL Eugen Turdean își asumă zi de zi provocările profesiei și care se remarcă prin talent, stăruință și credință în ceea ce face. Mulțumesc Domnule Dr. Eugen Turdean!

Medicul emblemă al Orăștiei

Meseria de medic este una dintre cele mai vechi din lume. Fie că i s-a spus

doctor, vraci, vindecător, doftor, medicul a fost și a rămas o persoană importantă în viața comunității, fiind printre cei mai respectați oameni ai săi. Medicina este dificilă și ai nevoie de pasiune și ambiție ca să reușești. Medicul este la muncă pentru noi, oricând avem nevoie de ei. Este acolo pentru fiecare dintre noi; deși resursele materiale sunt puține, uneori limitate, medicul își practică cu dăruire meseria.

Când menirea îi este recompensată de președintele României cu Ordinul Meritul Sanitar în grad de Cavaler, înseamnă că acel medic a „tratat" cu demnitate și respect comunitatea din care face parte. Despre toate acestea și multe altele am discutat cu dr. Eugen Turdean, care ne-a acordat un interviu.

Când ați început să vă gândiți că vreți să deveniți medic?

Mi-am propus să devin medic încă din copilărie, pe vremea când maică-mea, fiind bolnavă, făcând foarte frecvent crize de fiere, avea dureri insuportabile, însoțite de vărsături, și această suferință m-a făcut să urmez studiile Facultății de Medicină. În primul rând, voiam s-o ajut pe ea și, apoi, sigur, plecam de la gândul să-mi ajut apropiații și bolnavii, în general.

Dând timpul înapoi cu mai bine de 40 de ani… Terminați liceul. Totul e bine, e frumos. Dacă cineva v-ar fi arătat ce înseamnă medicina astăzi, în 2017, ați mai fi urmat medicina?

Da, bineînțeles! Sigur că în urmă cu 40 de ani, când eu am terminat medicina, posibilitățile de diagnostic erau altele, erau foarte deficitare. Pe vremea aceea, diagnosticul se punea mai mult pe baze clinice – ceea ce relata pacientul, ceea ce reușeam noi să aflăm de la pacient, deci simptomele pacientului. Investigațiile paraclinice erau foarte, foarte puține și, în același timp, rudimentare. Ce puteam face noi într-un spital mic era Rx-ul esogastroduodenal, pentru diagnosticul afecțiunilor esofagului, stomacului și duodenului, colecistografia orală cu Razebil și colangiografia intravenoasă cu Pobilan, investigații care, din păcate, dădeau foarte multe reacții adverse, inclusiv șocuri anafilactice. Deci cam acestea erau posibilitățile de diagnostic la acea dată. Sigur, erau și examinările de laborator și acelea erau limitate.

Acum am reușit și noi să dotăm spitalul cu aparatură performantă, mă refer la ecografe multifuncționale, la videoendoscoape, iar în urmă cu trei ani am reușit să aducem în Orăștie și un computer tomograf, de la o firmă privată.

Care sunt valorile care ar trebui să-l caracterizeze pe medic?

Cred că medicul ar trebui să fie în primul rând profesionist, să dea dovadă de patriotism, adică să lucreze în România, mai ales în perioada aceasta, când se întâlnește cel mai mare exod de medici din țară – pentru că și statul român investește foarte mult într-un medic. De asemenea, medicul să aibă responsabilitate și să contribuie la îndeplinirea parametrilor economici ai spitalului în care lucrează. Fiecare medic trebuie să știe că trebuie să lucreze într-o echipă. Ca să aibă succese, este obligatoriu să lucreze într-o echipă motivată. Și, în același timp, să fie etic și moral, să refuze atențiile pacienților.

Eu sunt foarte mulțumit de faptul că am reușit să aducem în Secția de medicină internă câțiva medici tineri, care sper să fie și ei legați de Orăștie și care să ducă mai departe lucrurile pe care noi le-am început în urmă cu 31 de ani, când ne-am mutat în Spitalul Nou. Consider că am făcut o alegere bună prin aducerea acestor tineri, precum și faptul că la nivelul secției am reușit să înființăm câteva compartimente, iar aici mă refer la compartimentele de gastroenterologie, de neurologie, de diabet, de boli de nutriție, de oncologie medicală, bolnavii ne mai trebuind să facă drumuri spre Spitalul Județean sau spre clinicile universitare.

Să înțeleg că sunteți undeva la egalitate cu spitale din zona noastră?

Da. Consider că avem o dotare apropiată Spitalului Județean, sigur, păstrând limitele. Ce au ei în plus față de noi este rezonanța magnetică nucleară. Sigur, şi mai multe specialități. Ceea ce însemnă tratarea mult mai rapidă a pacientului și scurtarea drumurilor pe care le-ar fi parcurs plus stresul psihologic pe care-l ai când trebuie să te duci de ici-colo pentru a fi tratat. Rezumând, starea generală a omului bolnav este mai bună în acest context.

Ce-ar însemna frumosul pentru dumneavoastră?

Medicina înseamnă contact cu suferința umană, înseamnă contact cu mizeria umană, înseamnă contact cu produse biologice diferite (insuportabile pentru alții) și, din acest motiv, trebuie să ne facem timp și de frumos. Frumosul pentru mine este să admir un tablou frumos sau să ies în natură. De foarte multe ori îmi fac timp, la sfârșit de săptămână, să fac drumeții în Munții Orăștiei, în Munții Apuseni, sau chiar și sport. Până în urmă cu câțiva ani aveam și o trupă de băieți, în

jur de 45 de ani, cu care jucam fotbal săptămânal, dar acum, din păcate, cu trecerea anilor, îmi este tot mai greu să fac sport. Dar încă o dată spun: citirea unei cărți plăcute de istorie sau de medicină, o expoziție de pictură îmi fac plăcere.

Respect pentru activitatea de-o viață

Revenind la începuturi: ați mai dori să vă întoarceți ca medic la Orăștie, sau ați rămâne într-un centru universitar, dacă ați termina acum facultatea?

Întotdeauna dorința mea a fost să rămân în Orăștie, să lucrez în Orăștie. Chiar la începutul carierei de medic internist mi s-a propus, de către profesorul Roman Vlaicu, care era la acea dată șeful Clinicii Medicale 1 din Cluj, să rămân asistent universitar, dar am hotărât să-mi desfășor activitatea în acest oraș, deoarece consider că am fost adoptat de oamenii acestui oraș și locul meu este aici, să fac bine concetățenilor mei.

O amintire plăcută din spitalul din Orăștie? Imposibil să nu fi fost una care să fi rămas acolo, în suflet.

Nu-mi vine în minte acum, sunt atât de multe amintirile plăcute, încât nu mă pot opri doar la una!

Cea mai plăcută amintire care îmi vine în minte din spitalul din Orăștie este legată de momentul inaugurării Spitalului Nou, acum 31 de ani. Atunci, toți angajații, de la infirmieri la medici, au luat parte la curățenia generală a noii locații. Îmi amintesc foarte bine momentul acesta datorită bucuriei pe care o simțeam și a entuziasmului care ne cuprinsese pe toți. Bucurie este momentul din seară când ies la plimbare și concetățenii mă salută și îi salut și eu. Acest lucru îmi creează o satisfacție extraordinară.

Apropo de seară, pentru că spuneați că vine și-un timp pentru dumneavoastră, un timp de plimbare, un timp de altceva. Mai este timp de frumos în viața unui medic, mai este timp de frumos în viața dumneavoastră?

Din păcate, în ultimii ani, activitatea noastră se desfășoară la foc continuu (să spun așa). Dimineața, e activitatea din spital, de 7 ore, după care merg acasă, mănânc; urmează activitatea la cabinet, iarăși de 3-4 ore. Deci, practic, avem o activitate zi-lumină, după care, sigur, seara revin și la vizita de seară, pentru a vedea cazurile-problemă de

pe secție. Din păcate, timp de activități extraprofesionale avem foarte puțin, poate sâmbăta și duminica, atunci când mai lecturăm o carte (dar și astea sunt tot cărți de specialitate) sau reușim, poate, să mergem la un spectacol (eu, de exemplu, prefer să merg la Cluj) ori la un meci de fotbal (eu fiind și un susținător al echipei de fotbal Universitatea Cluj, orașul în care m-am format ca medic și specialist).

Considerați că este bună o înclinare a balanței mai mult înspre privat decât înspre stat?

Consider că cel mai bun lucru – și pentru medici și pentru spitale – ar fi ca după orele de program medicii să-și poată închiria aparatura din spitale și după-masa să lucreze în sistem privat. Din acest câștig, o parte ia medicul care lucrează (își plătește și asistenta sau infirmiera cu care lucrează), iar o parte să se-ntoarcă la spital. Acest lucru l-am discutat, în urmă cu câțiva ani, cu profesorul Săndesc, care era , la acea vreme, ministru secretar de stat la acea dată și el chiar insista pe acest lucru, dar, din păcate, dânsul a plecat de la minister și n-a mai reușit să facă un proiect de lege în acest sens. Dar cred că ar fi un lucru extraordinar ca după orele de program medicii să poată lucra cu aparatura spitalului: ar câștiga și medicul, ar câștiga și spitalul.

Cum poate fi oprit exodul medicilor?

Pentru a-i păstra în țară, trebuie îndeplinite trei lucruri esențiale:

1. Medicii să fie respectați social, să aibă un salariu decent și să nu fie considerați infractori sau afaceriști

2. Să fie recunoscută munca pe care-o depun, care implică un consum foarte mare. Trebuie să știți că medicii au durata de viață mai mică decât restul populației.

3. Constituirea unei concurențe reale în meserie, iar concursurile de promovare să fie corecte.

Ce ați schimba, dacă ați fi ministrul Sănătății?

Ce aș schimba, dacă aș fi ministrul Sănătății? Nu-mi doresc. Nu-mi doresc așa ceva! Dar hai să intru în „jocul" dumneavoastră.

În privința rezidențiatului: consider că rezidențiatul de 5-7 ani efectuat în centrele universitare este cam mult. Mai ales pentru specialitățile medicale, consider că ar fi suficienți trei ani să fie făcuți în centrele universitare, iar doi ani să fie făcuți în spitale județene sau spitale municipale, sub îndrumarea unor medici primari cu experiență

– spitale în care medicii rezidenți ar avea un aport important în activitatea secțiilor, iar ei ar câștiga experiență profesională mai bună.

Vă apropiați de vârsta la care, de obicei, se fac „socoteli" – vârsta pensionării. Dacă ar fi să trageți o linie, cum v-ar da socoata, au fost mai multe plusuri sau mai multe minusuri în cariera medicală?

Da, m-am apropiat de vârsta pensionării, în sensul că am 65 de ani împliniți, dar fiind doctor în ştiințe medicale, pot să-mi desfășor activitatea încă 5 ani, până la vârsta de 70 de ani.

Cred că pacienții mei ar trebui să dea acest răspuns, dacă au fost mulțumiți de activitatea mea în acest spital, unde-mi desfășor activitatea de aproape 40 de ani, și consider că un plus este faptul că biografia mea a apărut în două enciclopedii, mă refer la „Who's Who in Romania Medical" (în 2006) și la „Enciclopedia personalităților din România" (apărută în 2011). Cred că pot bifa mai mult plusurile. Am participat la congrese naționale de medicină internă și gastroenterologie; lucrări prezentate oral; lucrări-poster. Am participat și la congrese internaționale de gastroenterologie, în Austria, Marea Britanie, Olanda, Spania, Germania.

Sau, tot aici (nu ca o laudă) este faptul că, fiind apreciată activitatea mea la nivelul secției de medicină internă, în anul 2004, președintele României mi-a înmânat și decorația „Meritul Sanitar" în grad de Cavaler.

Referitor la partea emotivă, la frumos. Ați început să strângeți laolaltă medicii din Orăștie, după câte înțelesesem, vreți să-i prindeți și-ntr-o carte?

Da, este un proiect pe care îl am. Conferința pe care am ținut-o în urmă cu un an și ceva s-a intitulat „Școala medicală clujeană și Orăștia", pentru că toți acești profesori au ceva în comun: au făcut studiile medicale la Cluj.

M-a impresionat faptul că zece absolvenți ai Liceului „Aurel Vlaicu" din Orăștie au ajuns profesori universitari la facultăți de medicină din Cluj, București, Timișoara și Târgu Mureș, profesori care au făcut cinste şcolii medicale clujene în special și românești în general, oameni care sunt din zona Orăștiei și care au absolvit Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie. Am considerat că este o datorie morală să evoc personalitatea acestora , mai ales că unii dintre ei mi-au fost și

profesori, și încă o dată spun: au făcut cinste şcolii medicale clujene și românești. Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie a dat un membru titular al Academiei Române, profesorul Ioan Baciu, și trei membri ai Academiei de Științe Medicale – profesorul Ioan Albu (de loc din Căstău), membru emerit al Academiei de Științe Medicale, profesorul Cornel Cărpinișan (care a fost fondatorul chirurgiei toracice din România) și profesorul Cornel Oprișiu, fondatorul chirurgiei buco-maxilo-faciale din Cluj.

Sigur că sunt și ceilalți profesori și, nu în ultimul rând, profesorul Nicolae Stăncioiu, care este întemeietorul Institutului Inimii din Cluj, un mare cardiolog, un mare vizionar; după aceea, profesorul Dorel Săndesc, care este actualul șef de clinică la Universitatea de Medicină și Farmacie din Timișoara, șeful Clinicii de Anestezie-Terapie Intensivă, care este și președintele Societății Române de ATI, fost secretar de stat în Ministerul Sănătății; Emilian Carașcă, profesor de medicină internă și cardiologie la UMF Târgu Mureș; Constantin Mărginean, care este de loc din Cugir, dar a făcut Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie, și care a fost profesor de microbiologie la Universitatea de Medicină și Farmacie din Cluj; Doina Cosma, care a fost profesoară de policlinică stomatologică la UMF Cluj-Napoca; Silviu Roșu, care a fost profesor de neurologie la UMF Cluj (a fost decan al Facultății de Medicină din Cluj). Mai avem încă două personalități, tot din Orăștie, care n-au avut funcții didactice, dar care au făcut cinste școlii românești de medicină, iar aici mă refer la doctorul Stelian Ivașcu, care a fost unul dintre cei mai mari chirurgi toracici din România, efectuând peste 25.000 de operații pe torace, și doctorul Vasile Secărea (tot din Orăștie), care a fost unul dintre pionierii radiologiei din Cluj.

Referințe:

Biografia personalității prezentate;

Dan Orghici, Interviu „Medicul-emblemă al orașului Orăștie", ziarul Cotidianul 30 iulie 2017;

Călindaru' Foii Interesante – Eugen Turdean, 11 noiembrie 2022, https://clalindar.wordpress.com/2022/11/11/calindaru-foii-interesante-eugen-turdean/

Augustin Deac



Doctor în științe juridice, avocat, deputat în Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.

S-a născu la 12 noiembrie 1879 în comuna Vădurele din Comitatul Sălaj. După studiile primare şi gimaziale, urmează liceul din Beiuş, iar la Universitatea din Cluj termină Facultatea de Drept. Tot la Universitatea Clujeană obține titlul de Doctor în ştiinţe juridice.

Din anul 1905 a fost avocat în orașul Orăștie. A participat la Primul Război Mondial în calitate de ofițer de rezervă în armata Austro-Ungară până la încheierea conflictului.

Activitate profesională: În anul 1903 s-a stabilit la Orăştie, unde profesează ca avocat până în anul 1914, când în luna septembrie este mobilizat la Marele Război pentru Reîntregirea României şi Făurirea României Mari, împreună cu alţi colegi avocaţi orăştieni şi anume: dr.av. Enea Papiu, dr.av. Romulus Papp, dr.av. Romulus Boca şi dr.av. Victor Popu, întorcându-se acasă doar la încheierea războiului. Dr. Augustin Deac a participat ca deputat cu drept de vot la Marea Unire, din partea Cercului Electoral Orăştie Oraş.

După Marea Unire, în anul 1919 s-a trecut la instaurarea administraţiei româneşti în Transilvania. Astfel, dr.Augustin Deac a fost numit preşedinte la Judecătoria Ilia, revenind în scurtă vreme la Judecătoria Orăştie, unde a ocupat funcţia de preşedinte.

Dr. Augustin Deac a trăit în cele trei perioade: austro-ungară, interbelică şi comunistă, a fost un bun ardelean, român, avocat, magistrat şi preşedinte de judecătorie, dar şi un important luptător pentru drepturile naţionale ale românilor din Transilvania.

De menţionat că dr. Augustin Deac s-a luptat ca autorităţile comuniste să nu desfiinţeze Judecătoria Orăştie, fapt reuşit, dar la opt ani după decesul său, în anul 1960, la Orăştie, adică în anul 1968, judecătoria a fost desfiinţată.

Referințe:

Gelu Neamțu, Mircea Vaida-Voevod, „1 decembrie 1918. Mărturii ale participanților, vol. I-II, Editura Academiei Române, București, 2005.

Ioan Popa



Profesor de muzică, compozitor, dirijor.

S-a născut în data de 12 noiembrie 1926 la Orăştie, judeţul Hunedoara. A avut oportunitatea de a se naşte într-o familie cu multă tradiţie muzicală, tatăl său fiind un virtuoz violonist şi un bun cunoscător al cântărilor şi al rânduielilor bisericeşti. De asemenea, la acea dată Orăstia era un mediu cultural foarte bine dezvoltat mai ales prin legăturile foarte strânse dintre români, saşi şi maghiari.

Şcoala primară, ciclul gimnazial şi liceul le absolvă la Orăştie. Încă din perioada claselor primare, Ioan Popa este remarcat ca un elev foarte talentat la muzică, fiind chemat să cânte atât muzică vocală cât şi muzică instrumentală la serbările orăşeneşti participând la multe activităţi artistice în toată zona Orăştiei. A fost unul dintre ucenicii marelui profesor de muzică, Nicolae Praţea şi al profesorului Alfödi Béla. La sfârşitul ciclului gimnazial este selecţionat în corul liceului ,,Aurel Vlaicu" şi în corul ,,Armonia" al bisericii ortodoxe din oraş, ambelele coruri fiind dirijate de către maestrul Nicolae Praţea. De asemenea la sfârşitul ciclului liceal cântă în orchestra liceului şi în orchestra semisimfonică a oraşului dirijate de profesorul Ioan Brătescu.

Din anul 1946 până în anul 1950 urmează cursurile Conservatorului ,,Gheorghe Dima", iar după absolvirea acestuia în 1950 este repartizat în învăţământul superior. Atras fiind de tradiţia culturală a Orăstiei solicită în anul 1951 rectoratului transferul său la Oraştie. Este numit profesor la Şcoala Medie Agricolă din Orăstie şi preia funcţia de dirijor al corului şi al orchestrei semisimfonice al Casei de Cultură. Predând în cadrul unei instituţii de învăţământ agricol, iar apoi în imediata apropiere eliminându-se studierea muzicii din astfel de unităţi de învăţământ, profesorul Ioan Popa preia şi orele de sport, unde va avea multe performanţe. Astfel în doar patru ani de activitate sportivă va reuşi să ajungă în Divizia A, cu echipa de volei. În luna iunie a anului 1955, ziaristul Tudor Vornicu, încâtat şi uimit de performanţele sportive, i-a luat un interviu tânărului Ioan Popa. Acest

interviu a apărut în ziarul ,,Sportul popular", anul XI, nr. 2639 din ziua de miercuri, 22 iunie 1955.

Bineînteles, activitatea sportivă din această perioadă nu a umbrit activitatea culturală şi muzicală. La 15 septembrie 1955 este transferat ca profesor de muzică la Scoala Medie Mixtă ,,Aurel Vlaicu". Aici organizează cabinetul de muzică, şi formează între anii 1955-1961 trei coruri pentru fiecare ciclu şcolar, un cor mixt pe patru voci pentru liceu, un cor pe trei voci egale pentru ciclul gimnazial şi un cor pe două voci egale pentru clasele primare. De asemenea, Ioan Popa a iniţiat un cerc muzical instrumental prin care va pune bazele unei orchestre şcolare, cu care va debuta în data de 1 decembrie 1958 la ocazia acordării numelui ,,Aurel Vlaicu" liceului din Orăştie.

În anul 1956 este delegat la Bucureşti în calitate de lector la cursul de muzică pentru învăţătorii care predau muzică claselor V-VIII. Tot în acelaşi an a ţinut acelaşi curs şi pentru învăţătorii din judeţ care predau la clasele V-VIII la Deva. Tot ca activitate extraşcolară a fost delegat şi a organizat cursurile de dirijat coral ţinute în cadrul secţiei externe a Şcolii Populare de Artă din Petroşani între anii 1959-1961.

În anul 1953 şi 1954 organizează şi conduce partea muzicală a operetelor ,,La Şezătoare" de Tiberiu Brediceanu şi ,,Crai Nou" de Ciprian Porumbescu pe care le susţine prima dată în Orăştie iar apoi în Hunedoara, Deva, Cugir, Alba Iulia, etc. În anul 1957 pregăteşte din nou opereta ,,Crai Nou" de Ciprian Porumbescu, iar în 1961 pe lângă aceasta, şi opereta ,,Ana Lugojana" de Filaret Barbu, acordându-i-se premiul II la nivel naţional în condiţiile în care premiul I nu s-a acordat.

Într-o scrisoare de felicitare expediată de Filaret Barbu, după faza inter-regională de la Braşov sunt prezentate motivele pentru care a fost admisă formaţia corală pentru a concura la nivel naţional: ... ,,felul cum s-a prezentat corul, rolurile comice, regia excelentă a piesei, precum şi munca uriaşă a dirijorului". Tot în această scrisoare Filaret Barbu comunica profesorului Ioan Popa că va veni personal la Orăştie pentru a colabora. După încununarea eforturilor cu premiul al II-lea la operetă, Lia Hubic a afirmat că: ,,Este uimitor să vezi cum oameni cu profesii diferite care nu cunosc în majoritate descifrarea partiturii, au reuşit să înveţe un rol întreg, acum aceştia se mişcă în scenă, fără a-

şi face probleme din atenţia distributivă pe care un artist trebuie să o aibă în timpul spectacolului şi mai presus de toată dăruirea pe care o pun în vorbă, în fiecare melodie. Împletirea elementului tineresc cu judecata preţioasă a vâtstnicilor, dă tuturor acelora care vă urmăresc încrederea într-un bun început". În legătură cu corul, Lia Hubic spunea: ,,Prospeţimea cu care cântă corul, intonaţia corectă şi rezolvarea justă a problemelor ivite în descifrarea partiturii dă garanţia unor noi succese".

Prin îndrăzneala şi reuşita ei, această realizare constituie un eveniment deosebit care va rămâne în istoria corului de la Orăştie. Despre spectacolele date în anii 1960-1961, despre concertele cu Ana Lugojana, despre ieşirile corului la radio şi la televiziune au scris: Tribuna din Cluj, Gazeta învăţământului, Scânteia tineretului, Finala concursului al VI-lea Bucureşti, Îndrumătorul cultural şi alte organe de presă din acea perioadă.

La 1 octombrie 1962 este numit în postul de lector şi şef de catedră la Institutul Pedagogic de 3 ani la Cluj, Facultatea de Muzică unde funcţionează până la 1 decembrie 1963 când din motive de nerespectare a unor obligaţii asumate de Institut, pleacă şi ocupă catedra de muzică a Liceului Teoretic din Cugir până în anul 1965.

La 15 septembrie 1965 este numit în funcţia de secretar al Comitetul raional pentru cultură şi artă, Orăstie iar în anul 1967 revine în învăţământ ca profesor de muzică la liceul ,,Aurel Vlaicu" din Orăştie. În anul 1968, participă cu corul Casei de Cultură la aniversarea a 100 de ani de la înfiinţarea corului de la Orăştie. Cu aceasta ocazie apare o carte aniversară editată de Comitetul de cultură şi artă a judeţului Hunedoară, scrisă de prof. univ. dr. Ion Iliescu, şi în care profesorului Ioan Popa îi sunt prezentate toate realizările de până atunci.

Perioada 1967-1987 este cea mai înfloritoare pentru viaţa muzicală din Orăştie, dirijând multe coruri şi orchestre şcolare. Participă cu corul Casei de cultură la Festivalul coral interjudeţean ,,Ion Vidu" la Lugoj în 1970, la festivalurile corale interjudeţene ,,Sarmis" la primele trei ediţii la Deva, ,,Craiul munţilor" la Deva în 1972, ,,D. G. Kiriac" la Piteşti în 1974, ,,Doina Someşană" la Bistriţa Năsăud în 1977 ş.a. Participă de asemenea la multe aniversări: semicentenarul corului de la Poiana Sibiului în 1958, aniversarea corului din comuna Marga,

judeţul Caraş-Severin în 1977, la a 80-a aniversare a corului din Haţeg ş.a. Aceste festivaluri şi manifestări culturale sunt doar o parte din activitatea desfăşurată de către profesorul Ioan Popa. Corul de la Orăştie va avea multe deplasări în localităţile din împrejurimi şi în judeţele vecine (Deva, Hunedoara, Petroşani, Cugir, Sebeş, Alba-Iulia, Lugoj, Reşiţa, Caransebeş, Timişoara, Arad, etc.)

În 1977, din cauza transformării Liceului ,,Aurel Vlaicu" în liceu industrial, este transferat ca profesor de muzică la Şcoala Generală nr.1 (actual ,,Dr. Aurel Vlad") unde funcţionează până la pensionarea sa în 1987. În cadrul acestei instituţii de învăţământ va forma şi conduce coruri şcolare, grupuri vocale şi instrumentale cu care va lua multe premii şi distincţii la nivel interjudeţean şi naţional.

Corul care a avut cele mai mari performanţe a fost Corul Casei de Cultură, obţinând cele mai înalte distincţii şi premiii la nivel naţional pentru acea vreme dintre care amintim patru medalii acordate prin decret de stat 1952, 1954, 1962, 1964; Distincţia Meritul Sportiv în 1955, titlul de ,,Profesor fruntaş" in 1959 si ordinul ,,Meritul Cultural" la 6 iunie 1968. Primeşte în anul 1952 medalia ,,A 5-a Aniversare a R.P.R" prin decretul 508 din acelaşi an şi Medalia Muzicii prin decretul 568 din 1954.

Cu puţin timp înainte de pensionare începe să se ocupe de corul bisericii cu hramul ,,Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil", pe care însă îl va conduce oficial câteva luni doar după pensionare în 1987. În octombrie 1987 preia corul ,,Armonia" al parohiei ortodoxe Orăştie II, cu hramul ,,Adormirea Maicii Domnului". In perioada anilor 1987-1989, deşi conducerea era împotriva manifestărilor religioase, Ioan Popa organizează concerte de pricesne şi de colinde în biserică, membrii familiei având de suferit din partea autoritătilor comuniste în urma acestor activităţi. Aceste manifestări cultural-religioase vor prefigura festivalul ,,Cu noi este Dumnezeu" şi concertul anual de Paşti. Pe lângă corul Armonia, profesorul Ioan Popa va forma în perioada 1987-1989 un cor al Uzinei Mecanice Orăştie, căreia îi va compune un imn şi cu care va mai participa la diverse festivaluri locale.

In anul 1990, cu ajutorul protopopiatului Ortodox Oraştie, a autorităţilor locale şi judeţene iniţiază şi organizează primul festival

concurs de colinde, din România „Cu noi este Dumnezeu”, în imediata perioadă după căderea comunismului. In ciuda unor sugestii de a muta festivalul în reşedinţa judeţului, profesorul a menţinut şi a ţinut cu tărie ca festivalul să aibă loc la Orăştie, fiind un festival demarat de către orăştieni, însă pentru folosul întregului judeţ şi chiar a întregii ţări. Este foarte implicat în viaţa socială, culturală şi bisericească a Orăstiei. Astfel pe lângă festivalul „Cu noi este Dumnezeu”, din anul 1992 organizează un concert pascal ce are loc în a doua zi de Paşti, la care participă corurile tuturor bisericilor istorice din Orăstie.

Prin intermediul profesorului Ioan Popa, Orăştia va fi martoră unui concert internaţional unic. La 15 iulie 1991 are loc la Orăştie Concertul Spiritual Internaţional în care vor concerta corul Bisericii Evanghelice din oraş, corul Armonia şi corul Bisericii Reformate din Saint-Etienne.

Se înscrie în Despărţământul ASTRA şi susţine cu corul „Armonia” multe din activităţile acestui despărţământ inclusiv la sărbătorirea din 26 septembrie 1993. În acelaşi an la 26 octombrie corul Armonia va concerta la sala ASTRA la aniversarea a 125 de ani de înfiinţare a Corului de la Orăştie. La 17 decembrie 1994 corul Armonia susţine un concert la liceul „Aurel Vlaicu” cu ocazia aniversării a 75 de ani de la înfiinţare (prof. Ioan Popa fiind absolvent al acestui liceu). Corul Armonia va concerta şi în 29 aprilie 1995 în momentul în care Orăştia va deveni municipiu. Ioan Popa va merge cu corul Armonia în deplasări în judeţul Hunedoara şi Alba respectiv la Bobâlna, Ghelari, Hunedoara, Deva, Beriu, Alba-Iulia, Cugir, Laz, mănăstirea Râmeţ, etc.

Perioada aceasta este cea de maximă înflorire pentru corul „Armonia” al bisericii Orăştie II. În luna iulie 1998 susţine cu corul Armonia aniversarea a 130 de ani de la înfiinţarea Corului de la Orăştie, aceasta fiind ultima mare manifestare pe care profesorul Ioan Popa o va mai susţine. In anul 1998 la 15 august se retrage de la conducerea corului însă va sprijini în continuare mişcarea corală din Orăştie şi din împrejurimi formând o nouă generaţie de dirijori ce conduc astăzi corurile locale.

La aniversarea a 775 de ani de atestare documentară a Orăştiei

primeşte o diplomă aniversară din partea autorităţilor şi din partea Despărţământului ASTRA o diplomă jubiliară. Ca recunoaştere a meritelor personale primeşte în anul 1999 titlul de ,,Cetăţean de onoare", în 2004 primeste ,,Carta de recunoştinţă" din partea Primăriei, a Consiliului Local, al Protopopiatului Orăştie şi al parohiei Ortodoxe Orăstie II, pentru toate activitaţile depuse în slujba Orăştiei şi pentru iniţierea Festivalului ,,Cu noi este Dumnezeu". In anul 2005 este distins cu medalia ,,Pro Orăştie". In anul 2006 participă pentru ultima dată la festival, iar în anul 2007 fiind împovărat de greutăţile vârstei înaintate ascultă doar la radio festivalul.

Nu trebuie neglijată în ultimul rând opera profesorului Ioan Popa. A compus şi a armonizat atât în domeniul profan cât şi în domeniul religios. A compus 28 de cântece laice, unele patriotice altele în care evocă frumuseţile Orăştiei cum ar fi: ,,Imnul Municipiului Orăştie", ,,Cântec lui Aurel Vlaicu", ,,Noi, corul de la Orăstie", ,,Visarea noastră", ,,Pe Holumb în Orăştie". Fiind pasionat de vechiile tradiţii româneşti a cules, a transpus şi a armonizat multe piese folclorice din jurul Orăştiei. Are peste 40 de piese folclorice culese şi armonizate, dintre care cea mai reprezentativă armonizare este ,,Lele de la Orăştie", ,,Ia mai zi măi din vioară", ,,Suita de la Geoagiu", ,,Suita de la Romos", ,,Suita de la Sibiu". Nu în ultimul rând s-a afirmat şi în cadrul muzicii religioase. Are o colecţie de peste 60 de colinde, multe dintre ele fiind culese din zona Orăstiei şi armonizate pentru cor mixt şi pentru cor de voci egale. Nu în ultimul rând trebuie amintită contribuţia profesorului Ioan Popa în domeniul bisericesc-liturgic. A compus patru piese religioase dintre care amintim:,, Tatăl nostru", un ,,Hristos a înviat" întreit, un ,,Triptic Pascal", şi o serie de răspunsuri la Ecteniile întreite în La Major şi a armonizat peste 25 de piese religioase, pricesne, tropare la praznice, răspunsuri liturgice, cântări din slujba Cununiei şi a Înmormântării.

În februarie 2008 este lovit de o boală necruţătoare, stă la pat pentru două săptămâni după care îşi dă obştescul sfârşit la 19 februarie 2008.

Referinţă:

Fişă întocmită de preot dr. Ioan Marius Popa

Lucian Ovidiu Heiuș



Economist, Deputat, fost președinte ANAF România.

S-a născut la 13 noiembrie1965 în Orăștie. Urmează școala primară în localitate, fiind absolvent al Liceului de Chimie Industrială nr. 1 Orăștie, Secția electrotehnică, promoția 1984. Definitivează studiile universitare la „Institutul Politehnic Cluj- Napoca" - Facultatea de Mecanică, secția Metalurgie, în anul 1990.

La terminarea studiilor universitare, 1990, se angajează ca Inginer la „Întreprinderea Vagoane Arad". Tot la Arad urmează Programul de perfecționare - „Contabilitate", de la Inspectoratul pentru Cultură al Județului Arad, în anul 1991.

Revine la Orăștie în Decembrie 1991 și activează la SC. Favior Vidra SA Orăștie urcând pe scara profesională de la inginer la Director comercial, funcție pe care o deține până în Noiembrie 1999. În aceeași perioadă își îmbunătățește și studiile urmând: 1993 -„Curs de perfecționare: Negocierea și derularea contractelor de comerț exterior" la Centrul de Perfecționare, Consultanta și Management pentru Comerțul International PERCOMEX SA București; 1994 - „Noul Sistem de Contabilitate Marketing- Management", curs de perfecționare Patronatul National Român - Uniunea Economică Română a Întreprinzătorilor Particulari; 1994-1999 -Management turistic și comercial Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir" din București - Facultatea de Management Turistic și Comercial din Cluj-Napoca; Diplomă de Licență - Universitatea „Babeș-Bolyai" Cluj Napoca - Facultatea de Științe Economice. Din Iulie 1999 până în August 2005 este director a două societăți Orăștie-ne.

În perioada 2005-2006 se perfecționează profesional în administrație publică în contextul legislației actuale la Universitatea de Vest „Vasile Goldiș" Arad - Facultatea de Științe Juridice, obținând Diploma de Master.

În perioada 2005-2012 activează la Direcția Generală a Finanțelor Publice Hunedoara, fiind Director executiv, Trezorier Șef, Director executiv, Director general. Continuă să studieze absolvind în anul 2007 la Camera Consultanților Fiscali București, programul de

perfecționare Consultant Fiscal - devenind membru al Camerei Consultanților Fiscali București. Iar în 2008 face pregătire teoretică și practică pe linie de arme și muniții la SC Lazăr& Company SNC.

Revine la Orăștie, pentru o scurtă perioadă, fiind Director general SC Uzina Mecanică Orăștie. Ca în 2013 să fie Director general adjunct la Ministerul Finanțelor Publice - Direcția Generală a Domeniilor.

Este primul Director general al Direcției Generală Regională a Finanțelor Publice din Regiunea Vest, din 2014 până în decembrie 2016 când depune jurământul ca Parlamentar a României.

Este ales deputat în circumscripția electorala nr.22 HUNEDOARA. Data validării: 21 decembrie 2016, făcând parte din „Comisia pentru buget, finanțe și bănci".

Carieră profesională:

15 octombrie 2023-Vicepreședinte al Curții de Conturi;

3 iulie 2023 - Secretar General la Ministerul Finanţelor;

5 mai 2022 - 29 mai 2023 Preşedinte al Agenţiei Naţionale de Administrare Fiscală (ANAF);

01/2021 - 04.05.2022 Secretar de stat Ministerul Finanţelor;

2020 - 01/2021 Consilier superior la Direcţia Generală Regională a Finanţelor Publice, Timişoara;

2016 - 2020 Deputat PNL Camera Deputaţilor - Parlamentul României - membru Comisia pentru buget, finanţe şi bănci, Bucureşti;

11/2015 - 2016 Director general la Direcţia Generală Regională a Finanţelor Publice, Timişoara;

8/2014 - 11/2015 Director executiv la serviciilor interne la Direcţia Generală Regională a Finanţelor Publice Timişoara;

08/2013 - 08/2014 Primul director general al Direcţiei Generale Regionale a Finanţelor Publice Timişoara;

07/2013 - 08/2013 Director adjunct în Ministerul Finanţelor Publice - Direcţia de Buget, Contabilitate Internă, Investiţii şi Achiziţii Publice;

01/06/2013 - 30/06/2013 Director general adjunct la Ministerul Finanţelor Publice - Direcţia Generală Management al Domeniilor Reglementate Specific;

11/03/2013 - 01/06/2013 Director executiv la Camera Agricolă Judeţeană, Hunedoara;

10/2012 - 03/2013 Director General al S.C. Uzina Mecanică Orăştie S.A.;

04/2012-10/2012 Consilier superior la Direcţia Generală a Finanţelor Publice, Hunedoara;

11/2009-04/2012 Director executiv la Direcţia Generală a Finanţelor Publice, Hunedoara;

05/2009-11/2009 T rezorier Sef la Direcţia Generală a Finanţelor Publice, Hunedoara;

08/2005-05/2009 Director executiv la Direcţia Generală a Finanţelor Publice Hunedoara;

11/1999-08/2005 Director la S.C. Fablor Pell S.R.L., Orăştie;

07/1999-11/1999 Director la S.C. HPN Lux S.R.L., Orăştie;

05/1997-06/1999 Director comercial la S.C. Favior Vidra S.A., Orăştie;

03/1993-05/1997 Sef birou desfacere la S.C. Favior Vidra S.A., Orăştie;

12/1991-03/1993 Inginer la S.C. Favior Vidra S.A., Orăştie;

08/1990-12/1991 Inginer la Întreprinderea Vagoane Arad, Arad;

Nominalizat pentru funcția de Ministru al Finanțelor de mai multe ori.

Funcţii, activităţi într-un partid politic:

1999-2005 Președinte organizația PNL Orăștie;

2002-2005 -membru in biroul permanent județean PNL Hunedoara;

Din aprilie 2017 până octombrie 2020, este președinte a filialei PNL a județul Hunedoara;

Vicelider al grupului parlamentar la Partidului National Liberal din 3 sept. 2018.

Referință:

Biografia personalității prezentate.

Viorel Sălan



General de Brigadă, politician, senator, deputat.

S-a născut în localitatea Cernătești județul Dolj, la data de 14 Noiembrie 1958, urmează școala primară din localitate, iar în anul 1978 absolvă Liceul Industrial de „Construcții de Mașini de pe lângă Uzina de Mașini”, Pitești, jud. Argeș.

În anul 1982 își definitivează studiile Școlii de Ofițeri Activi al M.A.I., din București, în 1990 urmează Facultatea de Arme Întrunite din cadrul Academiei de Înalte Studii Militare, din București. Absolvent al Facultății de Științe Juridice din cadrul Universității „Lucian Blaga”, din Sibiu în 1996.

Studii post universitare: În 1998, Drept Civil din cadrul Universității „Babeș Bolyai”, Cluj;

În 2001, Conducerea Marilor Unități Operative din Forțele Terestre în cadrul Academiei de Înalte Studii Militare, București;

În 2007, Securitate și Bună Guvernare în cadrul Academiei de Înalte Studii Militare, București.

Cariera militară: Viorel Sălan a devenit general de brigadă la 48 de ani, fiind cel mai tânăr ofițer care dobândea acest grad în Jandarmeria Română.

A fost șeful Inspectoratului Județean de Jandarmi Hunedoara (2005 – 2016), comandantul Comandamentului de Jandarmi Hunedoara (1998 – 2005), comandantul Batalionului 39 Deva (1994 – 1998), 1990-1994 – ofițer specialist operații la Brigada de Jandarmi Timișoara, 1988-1990 – ofițer student în Academia Militară, 1985-1988 – ofițer instructor Brigada de Jandarmi Timișoara, 1982-1985 – comandant de pluton Brigada de Jandarmi Timișoara.

S-a pensionat la 1 septembrie 2016, când era împuternicit adjunct al inspectorului general la Inspectoratul General al Jandarmeriei.

Cariera politică:

Viorel Sălan s-a înscris în PSD, în anul 2016, la două săptămâni după ce a încheiat cariera militară. Fiind Senator al României în mandatul 2016-2020 și Deputat al României în mandatul 2020-2024.

Activitate publicistică:

Viorel Sălan (în colaborare cu Nicolae Răducu și Mihai Marița), „Pagini de istorie: Legiunea de Jandarmi Hunedoara 1918-1949”, Editura Focus, Petroșani 2009;

Viorel Sălan (în colaborare cu Nicolae Răducu și Mihai Marița), „În slujba națiunii”, Editura Măiastra, Tg-Jiu, 2010;

„Strategia de securitate europeană”;

„Impactul crizei globale asupra securităţii internaţionale şi naţionale”;

„Mediul de securitate în spaţiul de interes strategic românesc”;

„Legitimitatea şi evoluţia reglementărilor privind stările excepţionale în legislatia românească”;

„Uniunea Europeană, garant al statului de drept”.

Referință:

După cv-ul personal.

Ioan-Marius Popa



Preot, doctor în teologie (Muzică Bisericească), dirijor, compozitor, scriitor.

S-a născut la 14 Noiembrie 1989 în Orăștie, provine dintr-o familie cu multă tradiție muzicală, străbunicul său fiind un virtuoz violonist şi un bun cunoscător al cântărilor şi al rânduielilor bisericeşti. Bunicul fiind profesorul de muzică, compozitor, dirijor Ioan Popa. Fiu al dr. inginer Ioan Popa și al profesoarei Luciana Popa vine pe lume în Orăstia ce nu mai era un mediu cultural foarte bine dezvoltat, dar care păstrează legăturile foarte strânse dintre români, saşi şi maghiari. În anul 2004 încheie ciclul primar şi gimnazial la Şcoala Generală „Dr. Aurel Vlad", studiile liceale le termină la Colegiul Naţional „Aurel Vlaicu" din Orăştie, fiind absolvent al promoției 2008 .

Urmează Cursul de Asimilare Cântăreţi Bisericeşti, organizat de Arhiepiscopia Alba Iuliei în 2006, în perioada 2008-2012 urmează cursurile Universităţii „1 Decembrie 1918", Facultatea de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia, Licențiat în cadrul secția Teologie Pastorală. Între 2012-2014 continuă cu studiile masterale în cadrul Universităţii „1 Decembrie 1918", Facultatea de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia, la secţia Teologie Comparată și între 2014-2017 își ia Licenţa în cadrul Universităţii Naţionale de Arte „George Enescu" din Iaşi, Facultatea de Interpretare, Compoziţie şi Studii Muzicale Teoretice, secţia din Alba Iulia.

Studiul doctoral în cadrul Universităţii „Lucian Blaga", Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sf. Andrei Şaguna", Sibiu, domeniul Teologie (Muzică Bisericească), cu teza de doctorat „Activitatea Corală Bisericească din Orăştie", îndrumător pr.prof.univ.dr. Vasile Grăjdian, susţinută public la data de 13 iulie 2017.

Experienţa profesională

Preot la Parohia Ortodoxă Română „Adormirea Maicii Domnului octombrie 2020 – Prezent;

Consilier cultural eparhial al Episcopiei Devei şi Hunedoarei, 1 august 2019;

Preot la Parohia Ortodoxă Română Băcia (cu filia Petreni), 15 decembrie 2018 - 2020;

Dirijor al corului mixt „Arhanghelii" al catedralei ortodoxe „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" din Orăştie, 1 iulie 2012 - 13 decembrie 2018;

Dirijor al grupului vocal „Epifania" al Protopopiatului Ortodox Orăştie, 2010 – 2018.

Activitatea de preot în perioada în care a activat ca preot al parohiei ortodoxe din Băcia (decembrie 2018 - prezent), s-a îngrijit de diferite reparaţii pentru biserica ortodoxă şi casa parohială din Băcia.

Publică articole şi studii ştiinţifice în: „Revista Teologică" şi „Studia Doctoralia Andreiana" din Sibiu; „Dacia Creştină", Deva; „Altarul Reîntregirii", Alba Iulia; „Buletinul Informativ al Asociaţiei Naţionale Corale din România"„ dar și articole de presă în „Vorba", „Fapte", „Foaia Interesantă", „Palia Expres" şi în Foaia Pastorală „Ambrosius" a Protopopiatului Ortodox Orăştie.

Pr. I Marius Popa are multiple participări cu articole şi studii la simpozioane ştiinţifice naţionale şi internaţionale

Cărţi publicate:

Bucuria cântului - culegere de compoziţii, armonizări şi prelucrări ale profesorului Ioan Popa, Orăştie, Editura Emma, 2010;

Ioan Popa – o viaţă închinată muzicii, Orăştie, Editura Emma, 2011;

Festivalul „Cu noi este Dumnezeu", un sfert de veac de tradiţie corală la Orăştie, Orăştie, Editura Emma, 2014;

Culegere de Colinde ale compozitorului Ioan Popa, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2015;

Repertoriu Coral – Nicolae Praţia, Alba-Iulia, Editura Reîntregirea, 2016;

Activitatea corală bisericească în contextul vieţii culturale din Orăştie, Deva, Editura Episcopiei Devei şi Hunedoarei, 2018.

Activitate muzicală şi dirijorală:

I. În perioada studiilor universitare teologice (2008-2012), a dirijat grupul vocal bărbătesc al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Alba-Iulia, pentru a da răspunsurile la serviciile religioase din cadrul Sărbătorilor Pascale pentru parohia ortodoxă română din Offenbach – Frankfurt (Germania).

II. Grupul vocal „Epifania”: organizarea a peste 60 de concerte de muzică sacră, colinde repertoriu folcloric în cuprinsul Arhiepiscopiei Alba-Iuliei, Arhiepiscopiei Aradului şi a Episcopiei Devei şi Hunedoarei între anii 2010-2017 şi participarea la liturghii arhiereşti în eparhiile amintite anterior.

Palmares:

Diploma de participare la Festivalul Coral Internaţional „ Te Deum Laudamus”, ediţia a III-a, Vârşeţ, Serbia, 24 mai 2017;

Diploma de participare şi Placheta aniversară a Episcopiei Caransebeşului la Festivalul Corurilor de Copii şi Tineret „Timotei Popovici”, Marga, 28 aprilie 2017 (manifestare necompetiţională);

Premiul II la Festivalul „Cu noi este Dumnezeu”, Orăştie, ediţia a XXIV-a, 14 decembrie 2013;

Premiul II la Concursul Naţional Coral „Lumină lină”, organizat la Deva, 20 aprilie 2013;

Premiul II la Festivalul „Cu noi este Dumnezeu”, Orăştie, ediţia a XXIII, 15 decembrie 2012.

III. Corul mixt „Arhanghelii”:

- organizarea a peste 30 de concerte de muzică religioasă şi de colinde în cuprinsul Arhiepiscopiei Alba-Iuliei, a Episcopiei Devei şi Hunedoarei şi a Episcopiei Maramureşului şi Sătmarului; programe artistice susţinute în cadrul unor festivaluri organizate în Praga şi Brno (Cehia), Bratislava (Slovacia), Viena (Austria), Sliedrecht, Rotterdam, Papendrecht şi Amsterdam (Olanda);

- participarea la liturghii arhiereşti şi târnosiri de biserici în cuprinsul Episcopiei Devei şi Hunedoarei şi la catedrala mitropolitană din Iaşi, la data de 6 noiembrie 2016;

Două medalii de aur în cadrul competiţiei corale internaţionale Chorus Inside Advent, 2 decembrie 2018, Roma şi Medalia Best Artistic Value (acordată personal dirijorului);

Diplomă de mulţumire, oferită de Serviciul Teritorial al Poliţiei de Frontieră Caraş-Severin, 27 aprilie 2018, Reşiţa;

Medalia aniversară a Episcopiei Caransebeşului, Festivalul Coral „Miron Cristea”, ediţia IX, 19 aprilie 2018, Caransebeş;

Diploma de participare la festivalul „Corul Timotei Popovici la ceas aniversar”, organizat de Mitropolia Ardealului, Sibiu, ediţiile din

5 iunie 2017 şi 28 mai 2018 (manifestare necompetiţională);

Premiul de Excelenţă la Festivalul Coral Internaţional „Te Deum Laudamus”, ediţia a III-a, Vârşeţ, Serbia, 24 mai 2017;

Diploma de Onoare a „Korenfestival aan de Merwede”, ediţia a treia, 25 septembrie 2016, Sliedrecht – Olanda;

Diploma „Sf. Ierarh Nectarie” a Festivalului de Colinde „Hristos se naşte, slăviţi-L!”, organizat de Episcopia Ortodoxă Română a Maramureşului şi Sătmarului, Protopopiatul Chioar şi Parohia Ortodoxă Română Posta, 19 decembrie 2015;

Diploma de participare la Festivalul de Colinde „Deschide uşa creştine”, organizat de Primăria şi Consiliul local al comunei Fărcaşa, jud. Maramureş, ediţia a IX-a, 19 decembrie 2015;

Premiul ASTRA REDIVIVA din partea Asociaţiunii ASTRA Orăştie în cadrul Festivalului Coral Interjudeţean de Muzică Sacră „Cu noi este Dumnezeu”, ediţia a XXVI-a, 12 decembrie 2015;

Două Medalii de Bronz la Festivalul Coral „Bratislava Cantat II”, la categoriile „Musica sacra a cappella” şi „Orthodox Church Music”, 1-4 octombrie 2015;

11. Diploma de participare la Festivalul Coral „Pe Tine, Doamne, Te lăudăm”, ediţia a VI-a, 3 iulie 2015 şi ediţia a VIII-a, 8 iulie 2018, Lugoj (manifestare necompetiţională);

Premiul de Excelenţă şi Diploma „Meritul Cultural”, Festivalul Coral „Cu noi este Dumnezeu”, ediţia a XXV-a, 13 decembrie 2014; Premiul de Excelenţă, ediţiile a XXVIII-a, 10 decembrie 2016 şi a XXIX-a, 8 decembrie 2018;

Diploma de Bronz la Festivalul Muzicii de Advent „Petr Eben”, 28-29 noiembrie 2014, Praga;

Diploma de participare la Festivalul Coral Internaţional „Ecouri Transilvane”, ediţia a XV-a, Zalău, 30 mai 2014 (manifestare necompetiţională);

Diploma de participare la Festivalul Coral „Miron Cristea”, ediţiile V-IX (2014-2018) Caransebeş, (manifestare necompetiţională);

Menţiune la Concursul Naţional Coral „Lăudaţi pe Domnul”, Deva, 26 septembrie 2013;

Premiul I la Festivalul Coral Naţional de Muzică Sacră „Cu noi este Dumnezeu” Orăştie: ediţia a XXIII-a, 15 decembrie 2012; ediţia a

XXIV-a, 14 decembrie 2013; ediţia a XXVI-a, 12 decembrie 2015 şi ediţia a XXVIII-a, Orăştie, 9 decembrie 2017.

Activitate componistică: a compus două melodii pentru cor mixt şi bărbătesc pentru imnul liturgic „Să se umple gurile noastre” şi pentru „Troparul Sfinţilor Arhangheli Mihail şi Gavriil”. A armonizat pentru cor mixt imnul religios „Agni Parthene” (limba greacă). De asemenea, este autorul a 25 de armonizări pentru cor mixt şi bărbătesc.

Referință:

Biografia personalității prezentate.

Emanoil G. Manughevici



Inginer, doctor în agronomie.

S-a născut la 21 noiembrie 1915, în comuna Fărăoani, judeţul Bacău. A urmat Şcoala Inferioară de Horticultură Turda, promoţia 1932, Şcoala de Horticultură gradul II, Bucureşti, promoţia 1936, şi Şcoala Politehnică „Gheorghe Asachi”, din Cernăuți. Absolvent al Facultății de Agricultură, obținând diploma de inginer agronom, în anul 1941.

A îndeplinit următoarele funcţii: şef al Ocolului Agricol Ilia (1943-1946), şef al secţiei Orăştie (1946-1956), director al Direcţiei Agricole a regiunii Hunedoara (1956-1957), director al Staţiunii de Cercetare şi Producţie pentru Pomicultură Geoagiu (1958-1984).

În domeniul cercetării a contribuit la stabilirea portaltoilor vegetali pentru măr, în condiţiile pedoclimatice din S-V Transilvaniei; stabilirea tehnologiei de producere a puieţilor portaltoi vegetativi de corcoduş, măr, păr, cireş şi prun; perfecţionarea metodei intermediarului în cultura mărului pentru obţinerea materialului săditor destinat livezilor intensive pe terenuri în pantă; precizarea intermediarilor adecvaţi şi a modului de utilizare a lor la înmulţirea soiurilor de păr, lipsite de afinitate cu gutuiul; perfecţionarea tehnologiilor de cultură a pomilor în funcţie de specie, condiţii ecologice şi sisteme de cultură.

În 1970, obţine titlul ştiinţific de doctor în agronomie, cu teza:

„Studiul portaltoilor vegetativi pentru cultura mărului în zona piemonturilor sud-vestice ale Transilvaniei”

În calitate de director al Staţiunii Pomicole Geoagiu a contribuit la orientarea cercetărilor pentru zonă, organizarea fermelor-pilot, formarea cadrelor de cercetare, valorificarea în producţie a rezultatelor cercetării. A participat la întocmirea şi avizarea unor proiecte de modernizare a plantaţiilor pomicole din judeţele Hunedoara şi Alba.

A publicat 160 de lucrări, dintre care 97 ca prim autor, şi 63 în colaborare.

A fost coautor la volumele:

„Mărul”, vol. II şi vol. III; „Părul şi gutuiul”, vol. V; „Caisul şi piersicul”, vol. VI; „Nucul”; a „Pomologiei Române” şi a manualului de „Pomicultură” pentru liceele agricole.

Lucrări publicate:

Comportarea în pepinieră şi livadă a soiurilor de măr de tip Spur - Starkrimson şi Starkspur golden delicious. (colectiv).

Comportarea în pepinieră a unor soiuri de măr altoit pe diferiţi portaltoi vegetativi (colectiv).

Influenţa distanţelor de plantare asupra producţiei de pomi altoiţi la măr şi prun. (colectiv).

Tipuri valoroase de nuci în regiunea Hunedoara.

Referinţe:

Maria Razba, „Personalităţi Hunedorene Oameni de cultură, artă, ştiinţă, tehnică şi sport (sec. XV - XX) Dicţionar” Ediţia a 2-a, revăzută şi adăugită, Ed Emia, Deva 2004;

Marcel Muntean, seria de articole „Oameni cu care ne mândrim”, publicate în hebdomadarul „Foaia Interesantă”, Orăștie 2017-2019.



Ioan Baranga



Învățător, dirijor de cor, librar.

S-a născut la 24 noiembrie 1863 la Poiana Sibiului, fiind fiul lui Ioan şi al Mariei Branga. Studiile pedagogice le-a urmat la Sibiu, unde a fost elevul muzicianului George Dima, cu care a păstrat o frumoasă legătură şi colaborare de-a lungul vieţii. Între anii 1882-1883, Ioan Branga a activat în cadrul „Reuniunii de cântări" din Sibiu. Din anul 1883, a fost încadrat pe un post provizoriu de învăţător la Orăştie, în cadrul şcolii greco-ortodoxe. Ioan Branga a ajuns bibliotecar în cadrul Reuniunii învăţătorilor. În calitate de învăţător, s-a ocupat de reorganizarea corului bisericesc existent.

În vederea pregătirii unor concerte semnificative pentru viaţa culturală a Orăştiei, înv. Ioan Branga completează corul bisericesc cu alte persoane din localitate, din cadrul tuturor confesiunilor şi etniilor. Primul concert important a fost cel oferit la data de 3/15 iunie 1884, iar fondurile colectate cu prilejul manifestării au fost direcţionate spre şcoala confesională. Alt moment important a fost concertul oferit în 8/20 august 1884 cu prilejul Adunării Generale ASTRA, organizat la Orăştie.

În cadrul festivităţilor, formaţia a prezentat un concert cuprinzând cântece ale unor compozitori români în plină afirmare la acel moment şi adaptări după repertoriul coral clasic, fiind apreciată ,,acurateţea în exprimare şi armonia deplină". Menţionăm că formaţia prezentă la manifestare nu a fost doar corul bisericesc ortodox, ci a fost un ansamblu mixt ce a reunit români, saşi şi maghiari. Asistăm aşadar pentru prima dată la constituirea unui cor reprezentativ al întregii localităţi. Formula extinsă a corului bisericesc nu a activat mult după Adunarea Generală a ASTREI, întrucât saşii şi maghiarii s-au retras, Ioan Branga fiind nevoit să dirijeze doar corul ţărănesc. La Adunarea Generală au participat personalităţi culturale marcante ale epocii precum George Bariţiu, Ioan Slavici, Eugen Brote şi Ioan Bologa, iar concertul organizat cu acest prilej a reprezentat primul moment de

afirmare naţională a formaţiei.

Un conflict puternic ivit între învăţătorul Ioan Branga şi directorul şcolii, George Candrea, a determinat plecarea temporară din Orăştie a dirijorului. Ioan Branga a activat ca învăţător în Poiana Sibiului, localitatea natală, între 1885-1886, iar mai apoi la Craiova, între 1886-1887. În toamna anului 1887, a revenit şi s-a stabilit definitiv la Orăştie. A organizat numeroase concerte în cadrul evenimentelor culturale specifice epocii şi s-a ocupat de reorganizarea unui cor bărbătesc al bisericii. Deşi formaţia laică – mixtă -, a avut o evoluţie deosebită, fiind prezentă la multe acţiuni culturale în Orăştie şi împrejurimi, după 1890 corul bisericesc a cunoscut un considerabil regres, până la începutul secolului XX. Înfiinţarea Băncii „Ardeleana" în 1885, a fost un bun prilej de a păstra fondurile colectate de corul mixt la diferite evenimente.

Pe plan personal, Ioan Branga s-a căsătorit în 1890 cu Antonia Marceac, poloneză catolică devenită ortodoxă prin mariaj şi au avut mai mulţi copii. În anul 1890, s-a născut Turi Branga, care a murit însă la frageda vârsta de şase ani. În anul 1892 s-a născut Ioan I. Branga, în 1894 Eugenia, în 1896 Veturia, în 1898 Roma, în 1900 Dora iar în anul 1902, gemenii Romulus şi Remus. Un eveniment deosebit l-a constituit, peste ani, căsătoria concomitentă la data de 17 iulie 1921 a celor patru fete ale familei Branga, Eugenia cu avocatul Ionel Rişca, Veturia cu ofiţerul Alexandru Madgearu, Roma cu profesorul Teodor Corvin Pop şi Dora cu inginerul Aurel Crişan. În 1904, Ioan Branga a devenit membru în Consiliul director al Băncii „Ardeleana", element care a contribuit, împreună cu funcţia deţinută în cadrul „Reuniunii de înmormântări", la o bună stare socială a familiei. De asemenea, a fost membru în Consiliul Parohial şi în Comunitatea orăşenească. Datorită lui Ioan Branga, în Orăştie a fost înfiinţată prima Societate de înmormântare care a funcţionat mult timp, până la instaurarea regimului comunist.

În ceea ce priveşte corul mixt, avem mărturia unor frumoase concerte susţinute în împrejurimile Orăştiei după 1890, menţionate în presa vremii, iar cea mai importantă prezenţă a formaţiei a fost la Alba-Iulia în 1895, eveniment prin care s-au depăşit, indiscutabil, limitele ansamblului. În 1896 a fost constituită „Reuniunea de cântări",

ansamblu reprezentativ al Orăştiei, în care au participat locuitori din toate păturile sociale, din toate etniile şi confesiunile. După 1900, învăţătorul a acordat o atenţie sporită corului bisericesc, pe care l-a reorganizat ca formaţie mixtă. Repertoriul corului bisericesc, fie că discutăm de cel bărbătesc, fie de cel mixt, a avut la bază liturghia compusă de George Dima. În 1903, constatăm o lărgire a repertoriului corului bisericesc şi a „Reuniunii de cântări". În cazul Reuniunii au fost introduse cântece patriotice noi, cu grad ridicat de dificultate. Dintre evenimentele deosebite ale „Reuniunii de cântări", amintim concertul din data de 7/20 aprilie 1903, desfăşurat în sala „Transilvania" din Orăştie.

Din această perioadă a efervescenţei „Reuniunii de cântări", datează şi „prestarea corului reuniunii cu orchestră aleasă din muzicanţii din loc". Menţionăm participarea reuniunii la un concert organizat în 1905 la Dobra. De asemenea, alte concerte oferite în Orăştie sau în satele din împrejurimi (Geoagiu, Gelmar, Şibot, Vinerea, Romos şi Căstău) au urmărit şi obţinerea unor fonduri pentru ansamblu. Informaţiile provenite din acea vreme, confirmă susţinerea unor răspunsuri liturgice duminicale la bisericile ortodoxe din Geoagiu, Vinerea şi Romos. Amintim, în această etapă oferirea unui sprijin material Gimnaziului din Brad, prin direcţionarea unor fonduri obţinute în urma unor concerte susţinute de „Reuniunea de cântări".

Punctul culminant al activităţii a fost marcat prin participarea corului la festivalul desfăşurat la Bucureşti, între 26-30 august 1906, cu prilejul Jubileului Regal al României. Cu prilejul împlinirii, în 1906, a 40 de ani de domnie a Regelui Carol I, a 25 de ani de la proclamarea Regatului României şi a 1800 de ani de la descălecarea împăratului roman Traian în Dacia, a fost organizată la Bucureşti ,,Expoziţia Generală Română". Manifestările au cuprins şi organizarea unui ,,Festival coral", desfăşurat la Arenele Romane, construite cu acest prilej.

„Reuniunea de cântări" din Orăştie a concertat în a doua zi a festivalului, după corul din Ocna Sibiului şi înainte de Corul Moţilor din Abrud. Conform regulamentului, fiecare cor trebuia să prezinte două sau trei cântece, la alegere. La final, toate corurile, reunite sub bagheta lui D.G. Kiriac (iniţiatorul festivalului) au interpretat

împreună cântece patriotice: Pe-al nostru steag şi Tricolorul, de Ciprian Porumbescu, Imn, de Ed. Hübsch şi Pui de lei. În cadrul festivalului, corul lui Ioan Branga a prezentat cântecele Bălcescu murind, de P. Mezzetişi Mândruliţă de demult, de George Dima.

Un fapt remarcabil - care a confirmat pregătirea şi nivelul artistic al formaţiei de la Orăştie -, a fost cererea numerosului public adresată „Reuniunii de Cântări", de a repeta cântecul Mândruliţă de demult, de George Dima. Corul a reuşit să impresioneze nu doar prin cânt ci şi prin vestimentaţia sa. Din relatările vremii, cunoaştem: „A urcat pe scenă corul de la Orăştie, dirigent Ioan Branga îmbrăcat în portul de la Orăştie, femeile cu cătrinţe țesute în chip măestru, foarte bogate în culori şi cu pieptare de piei şi şorţuri largi, asemenea de țesătură. Bărbaţii în pantaloni albi strâmţi, cămaşă lăsată peste şolduri în jos afară şi cojoc de miel în spate. Lumea se îndesa şi mai tare să vadă frumosul port. Portul de la Orăştie arăta ceva nou, original şi de tot frumos". La finalul concursului, reuniunea a fost distinsă cu „Diploma de onoare" şi „Medalia de aur", iar Ioan Branga, de asemenea, a primit personal „Diploma de laudă" şi „Medalia de aur".

Reuniunea a prezentat, mai apoi, diverse concerte în Orăştie, Şibot şi Poiana Sibiului. Corul a susținut recitaluri la care fondurile colectate au avut scopuri caritabile sau au fost direcționate pentru Atelierul de țesătorie din Orăştie în 1909, patronat de Reuniunea Femeilor Române din Comitatul Hunedoara. Familia Branga a preluat Librăria Naţională înfiinţată de Sebastian Bornemisa în 1910. În anii ce au urmat, Librăria a fost un element cultural de referinţă pentru Orăştia interbelică.

Ioan Branga s-a ocupat de încurajarea şi îndrumarea activităţii corale din localităţile învecinate Orăştiei precum Romos, Romoşel, Almaşul Mic şi Balşa, influenţa sa resimţindu-se până în zona Sebeşului. Un ultim eveniment major, la care Ioan Branga a dirijat „Reuniunea de cântări", a fost în 1911, la inaugurarea sălii de spectacole a Hotelului „Central" din Orăştie. După concert, învățătorul Ioan Branga s-a ocupat doar de corul bisericesc până în 1921 şi a mai dirijat reuniunea doar la ocazii speciale.

A fost un puternic susţinător al cauzei naţionale, fiind un reprezentat de seamă al intelectualităţii de aici, la Adunarea populară

ţinută la data de 7 noiembrie 1918 la Orăştie. Fiica sa Eugenia, a fost desemnată să participe la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia, ca delegată a „Reuniunii de cântări”. Cei doi gemeni ai săi, au fost absolvenţi ai primei promoţii din cadrul liceului „Aurel Vlaicu” din Orăştie. A donat o parte semnificativă din arhiva sa pentru fondul liceului „Aurel Vlaicu” în 1933, directorul de atunci al liceului, prof. Aron Demian, apreciind frumosul gest al dirijorului.

După o activitate de peste 30 de ani de muncă, învățătorul Ioan Branga se retrăgea din viața muzicală.

Încetează din viață în anul 1936, la vârsta de 73 de ani, fiind înmormântat în cripta familiei din cimitirul ortodox din Orăștie.

Referințe:

Ion Iliescu, Corul de la Orăştie, Comitetul de Cultură şi Artă al Judeţului Hunedoara, 1968;

„Reuniunea de cântări”, în „Cosânzeana”, Nr. 35-36/ 1913;

Gabriel Valeriu Basa, Presa românească din Orăştie şi rolul ei la realizarea Unităţii Naţionale, Deva, Editura Casa Corpului Didactic, 2007;

Mihai Căstăian, Personalităţi orăştiene - un veac şi jumătate de la naşterea dirijorului Ioan Branga, în „Vorba”, Nr. 53, 18 decembrie 2013;

Monna Voinescu, Orăştienii din „Corul lui Branga” ai primit, acum două veacuri, cea mai mare distincţie obţinută de un cor românesc, în „Ziarul Hunedoreanului”, Anul II, Nr. 269, Luni 2 august 2010;

Mihail Gr. Posluşnicu, Istoria Muzicei la Români, Bucureşti, Editura „Cartea Românească”, 1928;

Maria Vârtopeanu, Din activitatea Reuniunii de cântări din Orăştie, în „Sargeţia”, Nr. 17-18, Deva, 1982-1983;

Ioan-Marius Popa, Participarea „Reuniunii de Cântări” din Orăştie la Festivalul Coral de la Bucureşti din 1906, în „Studia Doctoralia Andreiana”, a Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna” din Sibiu, Anul V, Nr. 2 (iulie-decembrie), Sibiu, Editura Andreiană, 2016;

Octavian Cosma Lazăr, Hronicul Muzicii Româneşti, Volumul V, Bucureşti, Editura Muzicală, 1983.

Caius Mihailă



Medic, scriitor și filozof.

S-a născut la 24 noiembrie, în Orăștie, într-o familie burgheză, sau mai degrabă patriarhală, nonconvențională, a cărei exigență era constituită pe principii morale. Tatăl a fost directorul băncii „Ardeleana" din Orăștie, un spirit emancipat, generos și principial, marcat de studiile universitare făcute în Germania (Mannheim – Handelsakademie). Mama, dintr-o familie de preoți, înrudită cu familia cărturarului Gh. Barițiu și a dr. Aurel Vlad, a studiat 2 ani la Cluj istoria. Ea a fost responsabilă de educația copiilor, un spirit categoric, dar pătrunzător din punct de vedere filozofic și metafizic. În familie, conceptele: caracter, personalitate și altruism erau principii explicite.

„Revoluția comunistă" a produs o profundă zguduire în statutul social al familiei și în conștiința în formare a tânărului.

Liceul l-a început la Orăștie, iar din 1948, în urma reformei învățământului, s-a transferat la Deva. În clasa a 12-a, în decembrie, fiindcă a refuzat să scrie o lucrare de control închinată „Zilei Republicii" și decretului de desființare a Regalității, a fost dat afară din toate liceele din țară, cu interzicerea reînscrierii. După o eroică intervenție a mamei la Ministerul Învățământului, a reușit să-și dea bacalaureatul în sesiunea din toamnă, la fără frecvență. Anii liceului, la Orăștie și Deva, au fost productivi pentru formarea intelectuală a tânărului, excelând prin seriozitatea lecturilor, organizate potrivit propriul său interes: Istoria Universală a Artei, Istoria Universală, Filozofie, Etică, Economie politică etc., conspectate cu multă migală. După o perioadă de respingere a ideilor comuniste – a interzis surorii sale mai mici, Rodica, să intre în casă cu cravata de pionier la gât - , a urmat un lung efort de „asimilare" a noii ideologii, trecând chiar prin perioade de naiv idealism. Ființa lui dialectică, ce consuma rapid orice interes, se reconforta prin exerciții tehnice: construia vapoare, deconstruia ceasornice, etern repara biciclete.

În 1951 a intrat la Facultatea de Medicină din Timișoara, printr-o decizie a „zarurilor". Cele două tradiții din familie, de medici și

avocați, erau posibile opțiuni, el văzându-se incapabil să răspundă prin convingere proprie golului metafizic din conștiința sa, greu de saturat în orice timp, cu atât mai dificil în deprimarea anilor 1950.

În 1952 tatăl a fost reținut politic, fără condamnare, dus la muncă forțată într-un loc – care de fapt au fost mai multe – necunoscut, deținut până în 1954. Din momentul în care s-a văzut responsabilul familiei, a încetat să-și construiască viața potrivit unui scop personal. Numai cine l-a cunoscut îndeaproape a putut remarca un fapt care îl deosebea de alții. El nu avea probleme personale. Problemele lui erau problemele nerezolvate ale celorlalți. Şi problema mare a lumii!

Filozofia predestinării, aceea care îl preocupa, i-a stimulat percepția empatică și a accelerat procesul de responsabilizare a conștiinței. Alege altruismul ca destin. Nu este vorba de a opta „voi face bine" etc., ci de clarificarea unui drum care putea să dea un răspuns neliniștilor sale interogative.

A muncit în vacante ca lucrător forestier la Grădiștea Muncelului, aprovizionând familia cu rația de cartelă majorată, acordată muncitorilor de munte. Venea încărcat cu două ranițe, una în spate, alta în față, închipuindu-se pe el însuşi la dimensiuni mitologice și în felul acesta era victorios. Şi-a protejat și ajutat surorile, pe Carmen, sora mai mare, eliminată de la Facultatea de Teatru, și apoi bolnavă îndelung de tuberculoză, cât și pe sora mai mică, Rodica, eliminată din Facultatea de Filologie.

După terminarea Facultății de Medicină, în 1957, a plecat fără să-și ia lumea în cap, ci prin decizie personală, lucidă, să practice medicina „departe". Nu a fost obligat prin repartizare de stat, ci a ales, urmând un ideal, să fie medic de circă în Dobrogea, iar apoi, în 1958, a cerut să plece în Delta Dunării, în satul C. A. Rosetti. Aventura donquijotească este cunoscută din primul său roman, Jurnal la Morile de Vânt (publicat prima dată la Ed. Eminescu, 1972).

La încheierea perioadei de medic stagiar, în urma unui concurs, timp de un an și-a făcut specializarea în pediatrie, în Secția de Pediatrie a Spitalului CFR 2 din București, secție condusă de Dr. Gabriel Vasiliu. Despre geniul profesional al Dr. Vasiliu a vorbit întotdeauna cu mare entuziasm, considerând că el a fost cel care i-a dezvăluit secretul pediatriei.

Receptiv față de calitățile de excepție ale oamenilor, a avut vocația prieteniei. Prieteniile lui au fost de durată: prieteni din liceu, din anii studenției, colegi de breaslă, oameni de cultură. A fost un om iubit. Îi antrena pe toți în polemici intelectuale, echilibrat și reconfortat de vigoarea și bunul simt al partenerului.

A urmat un an de dispensariat în Constanța, timp când își propunea să-și construiască un spațiu imaginar de trai, decorându-și camera, inclusiv tavanul, cu gravuri primite de la prietenul său, graficianul M. Chirnoagă. A fost un original, care în multe privințe a devansat modele. Este perioada când a întâlnit-o pe Sanda Suciu, pe atunci redactoare la ziarul „Facla" din Cluj. Se căsătorește, iar Sanda mutându-se la Constanța a intrat în învățământ, profesoară de engleză, pe un post niciodată definitivat. Pentru CM a fost perioada când și-a reluat activitatea literară. A debutat în anii studenției prin poezii care păstrează ceva din gravitatea metafizică a Scrisorilor eminesciene. Plănuia să scrie un roman extins al generațiilor, cât și teatru de idei.

Moștenind de la tatăl său puterea de guvernare a ansamblului și suficient de energic pentru a-și manifesta altruismul în plan pragmatic, a intrat în administrația medicală. A lucrat acolo până la prematura lui moarte, în 1981. Deși la Constanța a deținut un post important, CM a refuzat să ceară favoruri de la notabilitățile orașului pentru a obține definitivarea postului de profesoară a soției sale. Despre eroziunea idealurilor, cât și a nervilor, aflăm din romanul al doilea, Medicii bolnavi, tragic calambur al propriului destin (prima ediție Ed. Eminescu, 1980; ed. a 2-a, Ed. Viața Medicală Românească, 2014).

Dualitatea ființei omenești a fost pentru CM mai mult decât o idee, a fost un sentiment care l-a urmărit din adolescență, și de aceea viața lui trebuie înțeleasă prin dialectica unei conștiințe dublate de o prezentă transcendentă.

După o veche tradiție mitologică egipteană în fiecare om sălășluiește alături de ființa sa muritoare și pământeană, o alta, de esență divină și extramundană. Este Ka. Scrie Caius Mihăilă în prefața unui poem întitulat Ka, poem romantic, compus în anii studenției la Timișoara, 5 oct.1951.

„Caius Mihailă a avut îndrăzneala să se adreseze în scris – memorii, scrisori – Stimatului tovarăș Ceaușescu, aducându-i la cunoștință cu exactitate neregulile din sistem, dar și propunând soluții. Naivitatea de a spera într-un răspuns la demersurile sale publice se explică prin frumusețea morală a acestui medic.” (Dr. Mihail Mihailide, Habet sua fata libelli, in introducerea la ediția a 2-a a volumului Jurnal la Morile de Vânt, ed.2-a, Editura „Viața Medicală Românească”, sub conducerea dr. Mihail Mihailide, 2013).

Caius Mihailă a murit în 1981. „Moartea nu este numai durere, în moarte există și ceva glorios! Este gloria aceluia care a ajuns la sfârșit.” - Caius Mihăilă -

Cărți publicate:

„Jurnal la morile de vânt” (roman) – Editura „Eminescu”, București, 1971

Ediția a II-a: Editura „Viața Medicală Românească”, București, 2013;

„Medici bolnavi” (roman) - Editura „Eminescu”, București, 1980.

Referințe:

Biografia personalității prezentate;

Rodica Amel, CONŞTIIŢA CARE ÎŞI CAUTĂ TEMEIUL, Fragmente din introducerea la ediția a 2-a a primului roman al medicului-scriitor, Caius Mihailă:

Ion Dodu Bălan - „Caius Mihăilă – medic fără de arginți și scriitor talentat” - În „Palia Expres”, Orăștie, An XVIII, Nr. 28(690), 25-31 iulie 2013; pag. 5

Mihail Mihailide - „Literatura artistică a medicilor” (Vol. I – literele A-M) – Editura „Viața Medicală Românească”, București, 2009

Rodica Amel - Epilog la romanul „Jurnal la morile de vânt” - Editura „Viața Medicală Românească”, București, 2013;

Elena Solunca – Cartea confraților „La pas cu adevărul tău” - În „Viața Medicală”, Nr. 26, din 28 iunie 2013.

Nicolae Igna



General, doctor în medicină militară, folclorist, scriitor.

S-a născut la 25 noiembrie 1899, comuna Răchitova, judeţul Hunedoara, tatăl Nicolae fiind învățător și mama casnică. Școala primară și studiile secundare la Deva şi la Colegiul Kún din Orăștie luând bacalaureatul în anul 1918.

În anul 1918 se înscrie la Facultatea de medicină din Budapesta, ca din următorul an, 1919, să se transfere la Bucureşti, tot la facultatea de medicină dar nemaiavând sprijinul tatălui său care a decedat. S-a transferat la Institutul medico-militar pe care îl termină cu rezultate excelente în anul 1925. În acelaşi an obţine şi doctoratul în medicină. Este repartizat în acelaşi an la Spitalul Militar din Alba Iulia.

În anul 1926 este medic internist la Spitalul orăşenesc din oraş. În anul 1927 a fost şeful serviciului Chirurgical asigurând şi serviciile medicale pentru Oficiul Poştal. Între anii 1933 -1940 a fost medicul Liceului Mihai Viteazul, actualul Horea Cloşca şi Crişan.

Tot în anul 1933 este numit medic şef al regimentului 91 Infenterie Alba Iulia. Din anul 1937 este numit ca medic şef la Spitalului Militar Districtual şi locţiitor al comandantului, fiind în acelaşi timp şi şeful Serviciului medical de boli contagioase şi radiologie. În timpul celui de al doilea Război Mondial este detaşat ca medic şef al Ambulanţei Diviziei 17.

Din anul 1940 a fost şi preşedintele Colegiului Medicilor din judeţul Alba.

În anul 1941 este trimis pe front ca medic şef al Ambulantei 38 Vânători de munte. În ordinele de zi ale armatei şi foile sale calificative se găsesc doar cuvinte de laudă despre organizarea acestei ambulanţe şi profesionalismul medicului care o conduce.

A fost un om de mare omenie şi milă creştină, îngrijind deopotrivă soldaţi ruşi luaţi prizonieri, soldaţi germani, dar şi populaţia civilă. A avut admiraţia trupei, dar şi aprecierea civililor pe care i-a îngrijit. A salvat mii de vieţi, fiind atât de dedicat bolnavilor, încât a ajuns şi în situaţia de a îngriji răniţi sub focul artileriei inamice.

În anul 1943 este declarat accidentat de război dar este menţinut în activitate pe timp de război.

În cursul anului 1944 a condus Spitalul Militar din Alba Iulia îngrijind răniţi din bătăliile care s-au dus în perioada respectivă.

În anul 1946 a ajuns la gradul de general de Brigadă şi este trecut în rezervă. Pentru activitatea sa ca medic militar a primit mai multe ordine şi medalii. După trecerea în rezervă a condus Dispensarul TBC din Alba Iulia până în anul 1960.

A fost căsătorit cu Viorica Bariţiu, având doi copii: pe Nicolae şi el un apreciat medic chirurg şi fiica Ileana.

În decursul celor 35 de ani pe care generalul a avut o activitate bogată atât în domeniul medicinei dar şi al arheologiei, filateliei, desenelor de ex-libris, fiind proprietarul unei biblioteci impresionante.

În anul 1943 a donat un fond important de carte contribuind astfel la deschiderea actualei biblioteci „Lucian Blaga", din Alba Iulia.

Pregătirea medicală a dr. Igna a fost la cele mai înalte cote fiind invitat la multe congrese şi conferinţe medicale. A publicat mai multe studii medicale din a căror diversitate amintim doar câteva: „Cercetări statistice asupra guşei", „Gazele de luptă, clasificarea lor şi efectele asupra organismului", „Consideraţii asupra tetanosului", „Arsurile cu fosfor", „Cazuri clinice tratate cu penicilină„. Din istoria medicinei putem aminti: „Despre şarpe, simbolul medicinei", „Un post de prim ajutor în armata lui Traian în timpul războaielor daco-romane", „Misiunea franceză în România", „Un medic italian la Alba Iulia în sec. XVI", „Tratamentul tuberculozei în Ardeal în sec. XVII".

A avut studii şi despre medicina populară dar şi de arheologie devenind un pasionat arheolog fiind coptat în consiliul de conducere al Muzeului.

Cât timp a fost medic militar, acasă a avut un cabinet medical particular fiind foarte căutat iar aprecierile albaiulienilor au fost totdeauna la superlativ. Pentru cât mai bune rezultate şi-a adus din Germania cu mari cheltuieli un aparat radiologic, fiind primul de acest fel din zona noastră.

În decursul timpului a făcut parte din numeroase societăţi medicale printre care şi asociaţia Franco-Română primind şi Ordinul „Palm l'Academie Francaise" al Academiei Franceze. Trebuie să

amintim că a fost şi membu al „ASTREI" contribuind astfel la deşteptarea culturală a românilor.

A fost membru în Societatea pentru Studiul Tuberculozei(1935), Societatea pentru Istoria Medicinei şi Folclorului (1940), Societatea de Medici Naturalişti din Iaşi (1945), Societatea Româno-Balneo-Climaterică (1946).

Totodată a fost autorul mai multor studii de medicină, de istoria medicinii, de arheologie. La îndemnul lui Valeriu Bologa s-a ocupat şi de etnoiatrie, studiile sale în acest domeniu fiind semnificative.

Din cele 60 de lucrări de specialitate multe au fost publicate în străinătate (Franța, Gemania, Ungaria). Amintim doar câteva titluri: „Contribuții la cultul lui Esculap și Hygeea" (Berlin, 1937); "Instrumente medicale găsite la Apulum" (Cluj, 1936); „Sfinții Cosma și Damian, doctori fără arginți" (Cluj, 1945); „Carol Davila – organizatorul serviciului sanitar civil și militar în România" (Budapesta, 1947); „Vinul și medicina" (Alba Iulia, 1937); „Apele termale de la Germisara și epoca romană" (Cluj, 1946).

Colaborează cu: „Acta Medica Romana", „Alba-Iulia", „Anuarul Institutului de Studii Clasice", „Apulum", „Ardealul medical", „Buletinul medical terapeutic", „Buletinul medico istoric" al Facultății de Medicină din Cluj, „Buletin de l'Academie de medicine de Roumanie" - Paris, „Clujul medical", „Mişcarea medicală română", „Detunata", „Revista sanitară militară", „Revista de ftiziologie", „Orvosok Lapja" - Budapesta), etc.

Trece în eternitate la Alba-Iulia, în 1960, luna Mai.

Recunoștințe

Membru activ în șapte societăți științifice, în Asociația Franco-Română, a fost distins cu premiul „Palmes d`or al Academiei Franceze".

Referințe:

Berciu, Ion I. Doctor Nicolae Igna. - În: Apulum. - Vol.6. Arheologie, Istorie, etnografie, 1967, - (Acta Musei Apulensis);

Datcu, Iordan. Dicționarul etnologilor. Vol.2. - Bucureşti: Editura Seaculum, 1998;

Todor Vasile, „General doctor Nicolae Igna" Fundația „Alba lulia 1918 pentru unitatea şi integritatea României".

Cornel Simoi



Profesor universitar doctor în fizică, scriitor.

S-a născut în 30 noiembrie 1921, la Căstău, lângă Orăștie, fiind fiul gospodarilor Constantin și Ana. După școala primară din Căstău, urmat cursurile medii la Liceul „Aurel Vlaicu din Orăștie fiind absolvent al promoției 1941. În același an s-a înscris la Facultatea de Științe a Universității din Cluj, aflată temporar la Timișoara, la secția Fizică și Chimie. Își ia licența, în anul 1946, cu teza „Izotopi radioactivi al plumbului", după care a rămas la facultate ca preparator la catedra de Electricitate și Magnetism la profesorul Augustin Maior, inventatorul telefoniei multiple, va continua ca asistent și în paralel ca profesor de liceu în Cluj, trei ani.

După serviciul militar la Tecuci, el revine la Timișoara (1951) ca asistent la prof. Al. Cişman, la Institutul Politehnic, unde în 1952 este lector și conferențiar, iar în 1969 profesor până la pensionare.

În anul 1958 obține doctoratul la Universitatea din București, cu lucrarea „Presiunea termică de suprafață la contactul dintre faze", lucrare realizată experimental la Timișoara.

A descoperit forțele undostatice în 1974, confirmând astfel ipoteze proprii mai vechi. Cu ele a elaborat o teorie a structurii materiei, privită ca undă staționară de propagare într-un eter cosmic fix. A descoperit legile cuantizării masice și treptele eterice ale materiei, între care se integrează și informația fizică, cu particulele de masă infimă. A descoperit unda Electro - Magneto - Inerțială și relațiile ei cu gravitația universală. A elaborat o teoria a vieții terestre și a formelor ei reflectate în activitatea umană.

Și-a descris concepțiile în articole și volume de studii, eseuri și cugetări, unele cu o factură filozofică.

A desfășurat o bogată activitate de cercetare, realizând numeroase lucrări și studii științifice. A participat cu comunicări la numeroase sesiuni științifice. Deși om de știință, Cornel Simoi a avut multiple preocupări literare, publicând mai multe volume de aforisme, povestiri sau poezii. A publicat multe articole în periodice.

A trecut la cele veșnice în data de 30 aprilie 2008, lăsând posterității o vastă operă din domenii diferite: fizică, logică, economie, filosofie, politică și, nu în ultimul rând, povestiri și poezii, cugetări, eseuri și reflecții care-l situează în topul oamenilor de cultură români.

Volume publicate:

Cibernetica Naturală, eseu, Ed. Litera, București 1978;

Fizica - curs, Institutul Politehnic „Traian Vuia", Timișoara, 1978;

Logica Decizională, eseu, Ed. Litera, București, 1978;

Sociomatica, eseu Ed. Litera, București, 1978;

Logica decizională, Ed. Litera, Bucureşti,1978;

Economatica, Ed. Litera, București, 1982;

Politica - principii de politică, 1990;

Nucleul mezonic ai atomului, studiu, Ed. Zamolxe, Timișoara, 1991;

Cosmosul refractiv, studiu, Ed. Zamolxe, Timișoara, 1992;

Atomul undostatic, studiu, Ed. Zamolxe, Timișoara, 1992;

Politica, reeditare, 1992;

Forțele undostatice, studiu, Ed. Zamolxe, Timișoara, 1993;

O nouă față a materiei, studiu, Ed. Mirton, Timișoara, 1997 - Dinamica demonică, eseu, Ed. Mirton,1997;

Universalele fizice, studiu, Ed. Mirton,1997;

Lumina din materie, studiu, Ed. Mirton, 1998;

Treptele eterice ale materiei, eseu, Ed. Mirton, 1999;

Materie, eter, informație, eseu, Ed. Mirton, 1999;

Ora care bate, poezii, Ed. Popa's art, Timișoara, 2001;

Cugetări, Ed. Solness, Timișoara, 2001;

Logica Emoțională, eseu, Ed. Solness, 2002, I;

Gândirea Logică, eseu, Ed. Solness, 2002

Însemnări, cugetări, Ed. Solness, 2002, II

Reflecții, cugetări, Ed. Solness, 2003, III

An Lindostatic Theory of Matter. studiu, Ed. Solness, 2002, IV;

Inscripții, cugetări, Ed. Solness, 2003;

Conotații, cugetări, Ed. Solness, 2003, V;

Cetățile din vis, povestiri, Ed. Eurostampa, Timișoara, 2004;

Amăgiri ale viitorului, povestiri, Ed. Eurostampa, 2004:

Povestiri din mileniul trei, Eurostampa, 2004;

Cântece mute, poezii, Ed. Eurostampa, 2004;
Despre forte, eseu, Ed. Eurostampa, 2004;
Semnale, cugetări, Ed. Eurostampa, 2007;
Atoms with traps, Ed. Eurostampa, 2007;
Despre Energie, Ed. Fokart, Timișoara, 2008;
Consemnări, cugetări, VII, Ed. Fokart, Timișoara, 2008;
Mențiuni, cugetări, VIII, Ed. Fokart, Timișoara, 2008;
Colier de doruri, poezii. Ed. Fokart, Timișoara, 2008.

Referințe:

Petru Baciu; „ Liceul Aurel Vlaicu Orăștie. Compendiu monografic 1919-1994”, Deva, 1994;

Colectiv redacțional sub îndrumarea „Bibliotecii „Ovid Densușianu”, Deva „Județul Hunedoara – Monografie, vol. V (Personalități hunedorene)”, Editura Emia, Deva, 2015.

Iulian Hulea



Inginer doctor în fizică, petrochimist.

S-a născut în luna noiembrie 1975, la Orăștie.

La insistențele domnului Orghici am fost de acord sa scriu câteva rânduri despre parcursul meu in viată. Eu nu sunt vreo personalitate în nici o dimensiune – sunt doar cineva care a avut norocul să întâlnească niște oameni deosebiți cu care interacționând cursul vieții mi-a fost modificat inevitabil in sens pozitiv.

La început vreau sa spun ca scopul declarat al acestui material e sa prezinte celor care inca sunt maleabili (tineri) posibile alegeri pe care le pot face in căutarea drumului propriu. Partea amuzanta e ca cei maleabili nu mai prea citesc așa ca efectivitatea acestui efort e limitata daca nu e pusa într-o aplicație accesibila pe telefonul mobil. Ha ha ha.

M-am născut la Orăștie (la spital :-)) și am crescut la Costești unde am făcut și școala primară. Din sistemul de educație primul om care a avut o influență semnificativă asupra mea a fost Ioan Pașolea (Învățător). Ceva ce îmi aduc aminte remarcabil din acei ani (comunism) era că începeam dimineața cu imnul național și eram în aceeași sală de clasa două vârste diferite (clasa I-III și II-IV). Îmi aduc

aminte cu plăcere cum în loc să fac exercițiile plictisitoare de scriere pentru clasa I ascultam la lecția de geografie/istorie? ce era prezentat pentru clasa mai mare … și mai și ridicam mâna să răspund. Ha ha ha. Cred că vă imaginați ce scris de mână am și acum!

Școala generală am făcut-o la Orăștioara de Sus unde am descoperit matematica mulțumită doamnei Mariana Mihuț. Remarcabilă mi s-a părut și doamna Gridan (din Ludești) care și-a dat silința să ne învețe franceza. Un regret pe care îl am din acei ani e că nu am învățat limba rusa- poate încă o să fac asta!

O chestie amuzantă e ca la Orăștioara am văzut pentru prima dată cum arată un sistem de învățământ inadecvat. Am avut o profesoară de muzică surdă, de sport care de-abia mergea și de desen care nu vedea bine. Și dacă asta nu e destul – toate erau fuzionate într-o singură persoană.

Ceva mai puțin amuzat e că trebuia să facem practica agricolă la adunat recolte (porumb, cartofi, etc) nu era una dintre activitățile mele preferate. Am preferat cititul/învățatul așa că substituirea acestora cu munca fizică nu m-a încântat prea mult.

În 1990 am mers la Aurel Vlaicu la noua înființată clasa de Matematică- Fizică. Aici tranziția nu a fost prea „smooth" … Imaginați-vă că eram singurul în clasa de pe ruta dintre Costești și Orăștie și trebuia să iau un autobuz pentru ca să ajung la școală. România anilor '90 însemna că autobuzul nu prea ajungea la timp și ca să nu întârzii la școală a trebuit să iau autobuzul precedent (ceva de genul 5.30 în loc de 7.00 am). Pare un dezavantaj, dar a însemnat că în fiecare dimineață aveam timp de făcut lecții, citit … și câteodată jucat cărți! La Vlaicu am văzut pentru prima dată în viața ce înseamnă să faci ceva cu adevărata pasiune -prin Ionică Mircea. Încă mi se pare incredibil că venea sâmbătă la școală să facă chestii extra la fizică – fără să fie plătit într-un mod material. La matematică am avut privilegiul să o am pe Angela Dumitru care fiind și dirigintă a avut o meserie destul de grea … Un regret pe care îl am din anii de liceu e că nu am învățat chimia… mare handicap pentru mine. Și un regret și mai mare e că am tratat cu superficialitate psihologia- o să revin l asta mai târziu.

După liceu am plecat la București la Fizică, o etapă nouă și minunată din viața mea. În timpul facultății prin Prof Ion Munteanu

am ajuns să-mi placă Fizica stării solide și după aceea am descoperit semiconductorii (Prof Antohe). Acesta a fost un moment definitoriu pentru mine. Diploma de licență (la Institutul din Măgurele- conducător Ioan Pintilie), masterat (Cottbus- Prof Schmeisser) și doctorat (Universitatea Leiden – dr Brom) toate au avut diferite teme legate de semiconductori. După doctorat am mai făcut un „studiu" postdoctoral la Universitatea din Delft (tot Olanda).

În 2006 am lăsat fizică la o parte pentru ceva nou- Petrofizica. La Shell- am început în cercetare și pe parcursul timpului am avut tot tipul de funcții. Ceea ce mă bucur să fac și acuma este tot cercetare. Asta fac și în timpul liber pe lângă citit. Îmi place să îmi prezint munca la conferințe, să scriu articole, să discut despre asta … La ora de fata subiectul meu preferat e „Saturația" (simplu spus cât petrol e în roca – da- ați citit bine- petrolul se găsește în rocă!). Profesional cam asta ar fi traseul meu – de la Costești la Leiden!

În paralel cu viața profesională am bineînțeles o viață ca orice om … Avem o familie (cu o fostă elevă tot de la Aurel Vlaicu- Ancuța Mareș) și avem o fetiță incredibilă. Pe parcursul vieții am învățat să apreciez sportul, acum o parte integrantă din viața mea. Fac sport aproape în fiecare zi și alergatul a devenit o pasiune adevărată – am alergat maratoane (42 km) la Rotterdam, Paris, Atena și Amsterdam și la ora de fata alerg +300 km/lună. Alergatul este pentru mine un exercițiu atât fizic cât și mental- alerg când sunt bucuros, când sunt trist, obosit sau nu … e ceva ce am descoperit de-abia aproape de 40 de ani. Un alt lucru ce sper că alții să descopere mai devreme decât mine e meditația – e ceva ce fac în fiecare zi acum. Un lucru care din păcate nu e stresat în România e sănătatea mentală. Sportul și meditația sunt doar două dintre uneltele pe care le avem ca să muncim la asta. Un lucru mai neobișnuit despre mine e că am „dreads"- mă recunoașteți ușor.

Sper că nu v-am plictisit cu povestea mea- dacă mă vedeți prin Orăștie sper că o să ziceți cel puțin hello!

Eu sper să cultivați dorința de a fi originali, căutați să descoperiți și să faceți ce vă pasionează. Pasiunea nu e ceva ce poate să ți-o dea cineva – trebuie să o dezvolți – ca și fericirea. Un alt lucru pe care îl apreciez e învățarea de chestii noi- acum învăț python- ceva la care nu

excelez.

BeHereNow e un concept care mi-a schimbat viața – încerc prin tot ce fac să trăiesc în prezent- să minimizez trăirea în amintiri sau în grijile viitorului.

PS

Dacă cineva e interesat de activitățile mele profesionale mă găsiți ușor pe LinkedIn sau prin DPS (Dutch petrophysical society)…. sau doar Google! Delft University of Technology

Referință:

Biografia personalității prezentate.



Decembrie

Andrei Scrima



Preot, emerit teolog, vicepreședinte al Academiei Internaționale de Științe Religioase.

S-a născut la 1 decembrie 1925 în localitatea transilvăneană Gheorgheni, tânărul Andrei venea pe lume într-o familie de macedo-români cu evidente preocupări intelectuale. A cunoscut încă de foarte tânăr gustul lecturii și propensiunea către însingurare și meditație. Din rațiuni ținând de serviciul tatălui, familia se va muta mai întâi la Orăștie și apoi la Hunedoara, urmând ca în 1942, după decesul neașteptat al tatălui, să se stabilească definitiv la București.

A început școala înainte de a fi împlinit șase ani, iar la zece ani stătea singur, găzduit de o familie de sași, ca elev al liceului Aurei Vlaicu din Orăștie, îl citea deja pe Nietzsche (pe care mărturisește a-l pomeni și astăzi în rugăciunile sale), contempla cutremurat cerul nopților transilvane și își făcuse o reputație de ateu, pentru ca refuza să meargă, încolonat, la Biserica. Din acea perioadă datează și amintirea: „Părintele Scrima își amintește ca una din rugăciunile lui de tinerețe suna: „Păstrează-mă, Doamne, întotdeauna, străin si singur," („Nu știam ce cer!" adaugă el astăzi.„)”.

La liceul „Aurel Vlaicu” i-a avut colegi de clasă pe Dominic Stanca (actor, poet, prozator), Stelian Ivașcu (un medic chirurg român, inițiator și promotor al unor tehnici inovante în chirurgia toracică, membru titular al Societății de Științe Medicale din România), Mircea Horga (Prof. dr. în medicină, scriitor și compozitor), ș.a.

Despre perioada în care a locuit la Orăștie, fiind elev la Liceul „Aurel Vlaicu” dr. Mircea Horga scria:

„La Orăștie, am fost coleg de clasa cu Andrei Scrima, decedat în anul 2000, cel care avea să devină mai târziu, după stabilirea în Franța, una dintre remarcabilele figuri ale teologiei ortodoxe, un promotor neobosit al ecumenismului. A fost cel mai eminent coleg pe care l-am avut acolo la Orăștie. Nu scria nimic la ore și nu l-am văzut vreodată învățând. El era captivat de ce povesteau profesorii noştri și îi asculta foarte atent. Avea o memorie fenomenală și o capacitate de a sesiza

esența lucrurilor, de-a dreptul ieșită din comun. Cred, fără să exagerez, că era atins de aripa geniului. La vremea aceea era un ateu convins. Mai târziu, la începutul anilor ’50 a ales calea monahala. Întrebat de un coleg de-al nostru care l-a întâlnit la Biblioteca Patriarhiei din București, cum de el, ateul convins din liceu, a ales calea monahală, Andrei i-a răspuns simplu, dar șocant: «sunt consecvent în inconsecvența mea».

Când marele om politic și filozof indian Nehru a vizitat România, nu știu în ce împrejurare anume, Scrima a ajuns să-l impresioneze pe acesta cu sanscrită pe care o cunoștea. A primit din partea statului indian o bursă de studii în India, de unde s-a întors foarte târziu, apoi s-a stabilit în Franța și a devenit una din marile figuri ale ortodoxiei europene, fiind foarte cunoscut prin scrierile sale teologice pe care le semna Andre Scrima.”

Se înscrie la prestigiosul liceu „Gheorghe Lazăr” pe care îl absolvă în 1945, trecând două clase într-un an. Tot în această perioadă are loc și debutul său cu un articol științific despre optica electronică evidențiindu-și apetitul pentru științele exacte. În același an se va înscrie simultan la Facultatea de Medicină și la Facultatea de Filozofie.

După numai un an renunță la medicină și intră sub tutela intelectuală a profesorului Anton Dumitriu (1905-1992), șeful catedrei de Logică și Istoria Filozofiei din cadrul Facultății de Filozofie, va frecventa și cursurile Facultății de Fizică și Matematică la care nu va renunța decât în 1949 când o va părăsi în pragul licenței pentru a evita susținerea examenului obligatoriu de marxism. Tot în această perioadă deprinde ca autodidact primele elemente de sanscrită și arabă, familiarizându-se cu principalele curente de spiritualitate extrem-orientală.

În 1948 absolvă Facultatea de Filozofie cu o teză de licență despre „Logos și dialectică la Platon” pentru ca în anul următor să se înscrie la cursurile Facultății de Teologie din București. Tot în acest an este primit ca novice în obștea mănăstirii Antim din capitală. Prin intermediul Antimului și a grupului „Rugul Aprins” îl cunoaște pe părintele profesor Dumitru Stăniloae, deja cunoscut mediului intelectual bucureștean pentru erudiția sa și pentru faptul că era editorul și traducătorul Filocaliei române (la acea dată fiind apărute

primele patru volume). Între 1950 și 1953 novicele Andrei se mută la recent înființatul Seminar Monahal Superior de la mănăstirea Neamț unde va face parte din corpul profesoral alături de câțiva colegi de la Antim (Benedict Ghiuș, Sofian Boghiu, Petroniu Tănase). Întrucât în 1953 seminarul a fost desființiat, novicele Andrei este nevoit să revină în București fiind cooptat în echipa de reorganizare a Bibliotecii Patriarhiei.

Pentru un interval de timp despre care nu avem informații clare a urmat o perioadă de intensă asceză monahală la mănăstirea Slatina unde va fi și tuns în monahism la 26 iulie 1956 de către părintele Benedict Ghiuș. În aceeași vară își va lua licența în teologie cu titlul „Schiță a unei antropologii apofatice, în spiritul tradiției ortodoxe" cu calificativul „excepțional".

Un important moment de cotitură în viața monahului Andrei l-a constituit toamna anului 1956 când la intervenția președintelui Indiei (S. Radhakrishnan) obține o bursă de studii la Universitatea din Benares. Confruntate cu presiunea externă autoritățile comuniste îi eliberează pașaportul și permisiunea de a părăsi țara. Printr-o miraculoasă lucrare a Providenței divine avea să se mai întoarcă în patria natală abia peste 45 de ani ocrotit de cumplita prigoană care se va abate asupra tuturor membrilor „Rugului aprins" după numai doi ani de la plecarea sa. Astfel că la 28 noiembrie 1956 decolează către Geneva după o scurtă escală la Belgrad.

Înainte de a ajunge în India va rămâne încă cinci luni în Elveția la Chateau de Bossey la Institutul Ecumenic organizat aici de Consiliul Ecumenic al Bisericilor. Acest interval s-a dovedit a fi foarte rodnic pentru monahul Andrei care meditează acum la destinul comunității pe care o părăsea și la traseul formativ pe care se găsea acum așezat. „Jurnalul din Elveția" cuprinde notițele și meditații pe care le va concretiza în originalul eseu intitulat „Simple reflecții despre comunism" redactat la Bossey (ianuarie-februarie 1956). Descriind cu luciditate și empatie, A. Scrima nu face doar o judecată de ordin metafizic. Cu alte cuvinte, comunismul este o ideologie ce gravitează malign în jurul Evangheliei, luând-o nu în râs, ci în răspăr. Sfidând prin chiar natura sa orice definiție „carteziană", această ideologie te silește să înțelegi „în ce grad este iminentă în istorie Apocalipsa, cât de

implicată în timp este veșnicia”. Sumă a unui șir de apostazii succesive, comunismul este un produs al Occidentului care se împlinește în Orient. Epifanie à rebours, „evanghelie a inexistenței lui Dumnezeu”, ideologia comunistă maimuțărește valorile creștine instalându-se ca sens, pol și caricatură a istoriei.

La începutul anului 1957, după două scurte escale la Paris și în Grecia, vizitând inclusiv muntele Athos, pornește către New Delhi.

Așteptările și primele impresii de la pășirea pe continentul indian vor fi fixate în cele câteva intrări de jurnal finalizat în 1957 la Benares („Jurnal din India”). De altfel, șederea lui Andrei Scrima în India se va concretiza în lucrarea de doctorat pe care o va susține în 1959 cu titlul ”«Ultimul». Conotațiile metodologice și epistemologice potrivit Advaita-Vedanta”.

Pe lângă preocupările legate de înțelegerea cât mai autentică a luxuriantei culturi și spiritualități indiene din această perioadă datează și două texte exclusiv teologice. Primul text, datat „Benares, 1957” poartă titlul „Biserica Ortodoxă. Relațiile cu Biserica Catolică și reacția ei după impactul comunismului” . Al doilea text, intitulat „Survenirea filocalică în Ortodoxia română”, finalizat în august 1958 și publicat în numerele 3 și 4 ale revistei Iustina, reprezintă dovada atât a erudiției teologice a monahului Andrei cât și calității sale de martor și teolog al marelui eveniment filocalic ce survenise în Ortodoxia română la jumătatea secolului XX. Filocalia este, în această accepțiune deopotrivă academică și mărturisitoare, o tradiție vie, izbucnind la răstimpuri la suprafața istorie „din fluxul neîntrerupt al vieții contemplative prezente în adâncurile Bisericii”.

Reîntors la Paris în 1960 Andrei Scrima cere cetățenia franceză obținând-o prin redactarea unei teze de doctorat despre „Gradele apofazei”, și tot de acum începe să se semneze cu numele de André Scrima. Anul următor marchează marea întâlnire a părintelui André cu patriarhul ecumenic Athenagoras (1886-1972). Pe fondul convocării de către papa Ioan XXIII a Conciliului Vatican II, patriarhul ecumenic era în căutarea unui om al Bisericii în care erudiția, viața duhovnicească și deschiderea pentru dialog să coincidă și care să poată reprezenta tronul patriarhal la lucrările Conciliului. Apariția unui colaborator de talia părintelui André se adăuga astfel la

sentimentul patriarhului că se afla în preajma unui mare eveniment eclezial. Acest mare eveniment se va consuma la 7 decembrie 1965 când printr-o declarație solemnă patriarhul Athenagoras și papa Paul VI au ridicat anatemele reciproce aruncate în 1054, făcându-se un pas important către refacerea unității. La doi ani de la acest eveniment istoric părintele va publica în germană un articol în care analizează destinul și responsabilitatea comune pe care creștinii îl au în societatea occidentală: „Ortodocși și catolici. Situația lor specială în cadrul dialogului «oikumenei» creștine”.

Ca arhimandrit al patriarhului ecumenic și ca oaspete obișnuit în birourile pontificale, părintele André a fost unul dintre artizanii discreți ai acestei întâlniri istorice. În calitate de „delegat plenipotențial” al tronului patriarhal la ședințele Conciliului, părintele André a făcut parte din boxa observatorilor având chiar câteva intervenții în timpul sesiunilor III și IV în care oferea spre dezbatere poziția teologiei ortodoxe.

Cu ocazia aniversării unui mileniu de existență a vieții monahale, în 1963 au avut loc importante manifestări la muntele Athos. Ca delegat patriarhal, părintele a participat atât la aceste serbări athonite cât și la congresul de studii organizat la Veneția în septembrie 1963. Pe lângă mesajul patriarhului ecumenic, părintele André a mai contribuit la ședințele congresului cu două studii erudite. Primul structurează elementele specifice ale vieții monahale în ipostasa ei athonită, fiind redactat în insula Halki în 26-31 august 1963: „Reflexii despre ritmurile și funcția tradiției athonite”, iar al doilea studiu vorbește despre relațiile desfășurate de-a lungul secolelor între „Români și muntele Athos”. Tot în legătură cu aniversarea unui mileniu de monahism ortodox vorbesc alte două texte redactate în același an. Ni s-a păstrat raportul înaintat către patriarhul Athenagoras despre lucrările congresului dar și un text redactat la începutul lunii august la mănăstirea din Deir-el-Harf, indicație ce dovedește încă o dată uimitoarele itinerarii prin care părintele André înțelegea să-și înmulțească talanții: „Un mileniu monastic. Marea Lavră a Athosului 963-1963. Sensul, comemorarea, importanța sa ecumenică”

Articolele și studiile din a doua parte a anilor ’60 se leagă aproape

în totalitate de reflexiile teologice pe marginea Conciliului Vatican II. În această perioadă se încadrează tematic textul nedatat al conferinței cu titlul „Fundamentele ecleziologiei răsăritene". În septembrie 1964 părintele André a susținut în fața altor reprezentanți ai Bisericilor ortodoxe o scurtă conferință cu titlul „Perspective ortodoxe asupra Conciliului Vatican II" , punctând atât evoluțiile teologice care în teologia catolică au dus la inițierea acestui Conciliu cât și criteriul autenticității pe care perspectiva ortodoxă îl impune oricărui eveniment eclezial, anume maniera în care Biserica va reuși „să transpună Conciliul în viață". În aceeași manieră sunt scrise alte trei texte despre trei constituții conciliare: „Constituția dogmatică «Lumen Gentium»: câteva reflecții ortodoxe" , datat aprilie 1965, „O lectură ortodoxă asupra constituției pastorale «Gaudium et spes»" și „Revelație și tradiție în constituția dogmatică «Dei verbum»: o privire ortodoxă" (1968). Pe durata desfășurării Conciliului, părintele André a fost nu un simplu diplomat preocupat de politica eclezială, ci mai ales un gânditor viu atent la „semnele vremurilor" și la subtilitățiile tradițiilor teologice occidentale. Mărturie despre acest fapt stau numeroasele însemnări cuprinse sub titlul „Jurnal de Conciliu" din care o parte au fost editate.

Părintele André Scrima a făcut parte începând cu anii '60 și din Academia Internațională de Științe Religioase, deținând chiar funcția de vicepreședinte al acesteia în intervalul 1966-1968.

De la colocviul cu titlul Duhul Sfânt și Biserica al acestei academii ținut în mai 1966 se păstrează intervențiile pe care părintele André le-a avut după expozeurile unor mari teologi contemporani. Tot în cadrul acestui colocviu se pare că a fost rostită și conferința „Despre Biserică și Scriptură. Tradiție și tradiții". De fiecare dată replicile părintelui vin cu eleganța specifică și cu predilecția de a răspunde din prisma tradiției răsăritene căreia reușea să-i evidențieze toate nuanțele. Aceeași metodologie a nuanțelor dublată de avantajul de a veni dintr-o tradiție autentică reiese și din eseul „Palamism și teologie catolică" (nedatat). Intervalul de doi ani în care a îndeplinit funcția de vicepreședinte al Academiei coincide simetric cu interimatul profesoral la centrul dominican de studii Le Saulchoir. De cultura teologică și de mărturia pe care părintele André o aducea depinde în

mod direct interesul pe care câțiva teologi dominicani îl vor dezvolta pentru opera sfântului Maxim Mărturisitorul (580-662). Astfel, în urma cercetărilor aprofundate aceste cercetări s-au concretizat în deceniul următor în trei mari monografii care au relansat studiile maximiene semnate de Christoph von Schönborn , Alain Riou și Juan Miguel Garrigues .

Sfârșitul anilor ’60 îl găsește pe părintele André ca pe un personaj obișnuit al colocviilor de teologie din Europa Occidentală, fapt datorat atât erudiției și farmecului cu care a știut să vorbească despre spiritualitatea și teologia răsăriteană, cât și calității sale de reprezentant al patriarhului ecumenic. Fără a renunța însă la aceste itinerarii europene, părintele își concentrează eforturile în perioada ce va urma în spațiul oriental. Avea acum la dispoziție mai mult timp pentru a se ocupa de comunitatea monastică de la Deir-el-Harf, de creșterea duhovnicească a monahilor de aici, întrucât în sânul aceste comunități primise și hirotonia întru preot din partea episcopului local. Stă mărturie despre acest fapt expunerea din primăvara anului 1969 adresată cateheților maroniți pe tema „Omul renăscut din Duh în viața liturgică”.

Un an mai târziu, părintele André va face parte din corpul profesoral al Universității catolice din Beirut, funcție pe care o va ocupa până în 1989. În cadrul Facultății de Teologie din cadrul Universității din Beirut, părintele André va preda în intervalul 1971-1974 cursul de teologie ortodoxă, urmând ca după transformarea acesteia în 1974 să predea aici filozofie comparată. Primul curs pe care îl va ține aici în anul universitar 1970-1971 va avea ca temă tradiția isihastă: „O expunere sintetică a isihasmului” .

Același curs îl va ține cu unele mici modificări și în anul universitar 1972-1973 în cadrul aceluiași institut, iar în cursul anului 1971-1972 va preda aici „Epifania în tradiția liturgică bizantină” .

Ultima parte a anilor ’70 și aproape întreg deceniul al nouălea a reprezentat în biografia părintelui André etapa întâlnirilor și reflecțiilor pe seama diversității religioasă și a misiunii pe care marile religii ale lumii le au în fața crizelor aduse în societatea de tip occidental de globalizare, relativism postmodern, secularizarea controlată politic și fenomenul migrației de popoare. Ca pol

gravitațional al acestor întâlniri a fost desigur fundația Menil din Houston dar nu numai. Astfel din toamna anului 1978 datează însemnările după o conferință rotită pe tema dansului sacru: „Și dacă la început a fost dansul?" Un an mai târziu centrul fundației de Menil a primit vizita lui Dalai Lama. În calitate de consilier științific al fundației, părintele André ne-a lăsat trei texte care acompaniază fericit atmosfera din jurul acestei vizite: „Capela Rothko: întâlnire cu Dalai-Lama" , „Propunere de program pentru vizita lui Dalai-Lama la capela Rothko" și „Sinopsis al întâlnirii de după-amiază cu Dalai-Lama" . În spiritul acestor dezbateri pe tema ecumenismului și dialogului interreligios se înscriu și alte câteva texte publicate în anii ′80 cum este de pildă articolul „Ierusalim: reflecții asupra unei cetăți «unice și universale» pentru tradițiile monoteiste" (1980). Alte două scurte prelegeri pe teme ecumenice datează din 1985: „Hristos și religiile necreștine" (februarie) și „Religii ale mântuirii și mântuire în Iisus Hristos" (mai).

Un fapt deosebit de important pentru biografia părintelui André a avut loc în 1991 când primește o invitație la New Delhi. Pentru monahul obișnuit a-și înțelege itineranta aproape neverosimilă pe toate continentele devenea limpede că providența divină trasa în existența lui o nouă tușă decisivă. Cercul inaugurat în noiembrie 1956 se închidea prin aceeași poartă a Indiei.

Pe lângă cele câteva interviuri și comentarii în marginea anumitor evenimente religioase, o singură lucrare importantă mai ocupă această ultimă etapă din viața părintelui André. Aceasta este volumul publicat în 1996, Timpul Rugului Aprins. Maestrul spiritual în tradiția răsăriteană. Minunata aventură spirituală care începuse la jumătatea anilor ′40 cu grupul „Rugul Aprins" își afla în sfârșit deznodământul în inspiratul act hermeneutic pe care părintele André îl întreprinde în marginea Scrisorii adresată de părintele Ioan cel Străin fiilor săi duhovnicești de la mănăstirea Antim în toamna anului 1946. Cel mai tânăr dintre membrii grupului scăpat miraculos înainte de întețirea prigoanei comuniste se întorcea pentru a pecetlui fenomenul duhovnicesc de la Antim scriindu-i teologia și înscriindu-l în canonul Tradiției filocalice răsăritene.

Părintele André Scrima trece pragul vieți lumești la 19 august 2000,

fiind înmormântat la Mănăstirea Cernica de lângă București. **Volume publicate (selectiv):**

Timpul Rugului Aprins. Maestrul spiritual în tradiția răsăriteană, prefață de Andrei Pleșu, volum îngrijit de Anca Manolescu, București, Humanitas, 1996 (prima ediție), 2000 (ediția a doua revăzută);

Comentariu la Evanghelia după Ioan. Capitolele 18-21, traducere din franceză de Anca Manolescu, București, Humanitas, 2003;

Despre isihasm, volum îngrijit de Anca Manolescu, traducere din franceză de Maria-Cornelia Ică, Anca Manolescu, Toader Saulea, traducere din engleză de Sorana Corneanu, București, Humanitas, 2003;

Teme ecumenice, volum îngrijit și introducere de Anca Manolescu, traducere din franceză de Anca Manolescu, traducere din engleză de Irina Vainovski-Mihai, București, Humanitas, 2004;

Duhul Sfânt și unitatea Bisericii. Jurnal de conciliu, volum îngrijit de Bogdan Tătaru-Cazaban, cuvânt înainte de Olivier Clément, prefață de Horia-Roman Patapievici, texte traduse de Măriuca Alexandrescu, Dan Săvinescu, Larisa și Gabriel Cercel și Bogdan Tătaru-Cazaban, București, Anastasia, 2004;

Biserica liturgică, volum îngrijit de Anca Manolescu, traducere din franceză, cuvânt înainte și note de Anca Manolescu, prefață de Mihail Neamțu, București, Humanitas, 2005;

Antropologia apofatică, volum îngrijit, introducere și note de Vlad Alexandrescu, București, Humanitas, 2005;

Ortodoxia și încercarea comunismului, volum îngrijit, introducere și note de Vlad Alexandrescu, traduceri de Vlad Alexandrescu, Lucian Petrescu, Miruna Tătaru-Cazaban, București, Humanitas, 2008;

Comentariu integral la Evanghelia după Ioan, traducere din arabă de Monica Broșteanu, traducere din franceză de Anca Manolescu, București, Humanitas, 2008;

Experiența spirituală și limbajele ei, volum îngrijit de Anca Manolescu în colaborare cu Radu Bercea, traducere din franceză și engleză și note de Anca Manolescu, București, Humanitas, 2008.

Referințe:

O gândire fără țărmuri, lucrările colocviului dedicat lui André Scrima, organizat de Colegiul Noua Europă, București, 24 ianuarie

2004, București, Humanitas, 2005;

André Scrima (1925-2000). Un Moine hésychaste de notre temps, numere speciale ale revistei Contacts. Revue française de l'Orthodoxie; LVI, 207, 2004.

Sandu Tudor, „Andrei Scrima, maestru spiritual?”, în Observator cultural.ro, 2018.

Mircea Rotea



Inginer, director al I.M. Orăștie.

S-a născut în anul 1931, la data de 2 decembrie, în localitatea Bârcea, jud. Hunedoara, într-o familie numeroasă. În anul 1955 se căsătorește, având doi copii.

După absolvirea Facultății de Mecanică a Institutului Politehnic Cluj, în anul 1957, este repartizat la Uzinele Metalurgice din Cugir, secțiile de armament.

Anul 1971 îi aduce promovarea ca șef de secție, până în anul 1979. În această perioadă a fost plecat pentru interes de serviciu în Cehoslovacia, Ungaria și Elveția. Pentru seriozitatea și munca de care a dat dovadă, a fost recompensat cu o serie de distincții și decorații. În anul 1979, pe data de 5 Mai, conducerea M.I.C.M - D.E.P.E.S.A. îl numește Director General al I.M. Orăştie. De la cca. 900 de angajați, s-a ajuns până în anul 1989 la aproximativ 5200 de angajați. A fost Director General, până la începutul lunii februarie 1990.

Trebuie menționat faptul că la ora la care a preluat conducerea, întreprinderea se găsea într-o situație extrem de grea, și din cauza pierderilor înregistrate risca să nu mai funcționeze. Ca măsură de primă necesitate, consolidează nucleul din vechea structură de conducere, cu câțiva oameni tineri bine pregătiți profesional. Treptat, situația s-a redresat. Primește încrederea conducerii M.I.C.M. - D.E.P.E.S.A., obținând finanțarea pentru dotarea și modernizarea întreprinderii. Mai mult decât atât, prin demersuri făcute chiar și la organele superioare de conducere a STATULUI ROMÂN, obține ca pe

Planul de investiții al întreprinderii Mecanice Orăștie să se efectueze finanțarea câtorva obiective:

- Construirea de noi locuințe;
- Extinderea rețelelor de apă potabilă și construirea unei stații de preparare a apei potabile;
- Introducerea gazului metan la bucătăriile blocurilor de locuințe;
- Construirea și dotarea unui spital nou.

În perioada în care Liceul „Aurel Vlaicu” a fost patronat de I.M. Orăştie:

- Se înființează „Școala de maiștri”.

Se construiesc:

- O sală nouă de sport;
- Un corp de internat;
- O cantină și se dotează complet un atelier mecanic „școală”.

Nu sunt neglijate nici școlile generale, orfelinatul de fete, Casa de bătrâni Geoagiu, Sanatoriul T.B.C. Geoagiu și chiar Spitalul Județean din Deva.

Tot cu contribuția I.M. Orăștie s-a acoperit hala din „Piața Mare”.

Nu a ezitat să se implice în procurarea unor medicamente sau să sară în ajutorul semenilor aflați în suferințe grele, apelând la Ministerul Sănătății sau la „Crucea Roșie”. Era deja cunoscut și în această „arie”.

S-a implicat în acțiunile de protejare, conservare și amenajare a vestigiilor dacice de la Costești.

La începutul crizei anilor 1982-1988 s-a opus măsurilor restrictive; alături de alți oameni curajoși, s-a străduit să asigure aprovizionarea cu produse alimentare, atât salariaților din întreprindere, cât și pensionarilor din localitate.

A deținut funcția de responsabil cu probleme economice la nivel de oraș județean;

A deținut funcția de membru în Comitetul de Control Muncitoresc, secțiunea „Unități economice și speciale” de pe întreg teritoriul României;

A fost membru al Asociației Oamenilor de Știință de pe lângă Academia Română;

Ca urmare a accentuării bolilor de care suferea, s-a pensionat în

luna februarie 1990.

Ocupă funcția de consilier municipal. Primește diplome pentru aportul adus în folosul comunității. Primește Diploma jubiliară, cu ocazia împlinirii a 75 de ani de la înființarea Liceului „Aurel Vlaicu”.

În anul 2002 i se acordă „Diploma de Onoare” pentru aportul deosebit adus dezvoltării și modernizării I.M. Orăştie.

Pe data de 29.11.2006 se stinge din viață, la Spitalul Municipal din Orăștie, în urma bolilor avute, în ciuda eforturilor făcute de medicii care l-au îndrăgit și respectat.

A fost declarat „CETĂȚEAN de ONOARE” a municipiului Orăștie (post mortem) la data de /18 Decembrie 2014.

Resurse:

Biografia personalității prezentate;

Expunerea de motive la proiectul de hotărâre privind conferirea titlului de Cetățean de Onoare al Municipiului Orăștie.

Călin Jorza



Fotograf, inginer horticol și mai presus de toate un OM.

Călin este omul tăcerilor, al amintirilor, lăsate altora, al frumuseții, la care lucrează ce-l mai puțin, deoarece fainu vine de vrei să-l lași să-ți între-n suflet. Când îi cerusem o notă autobiografică, după multe „tăceri” a răspuns: „Știi că sunt super critic cu munca mea și nu mă pot uita cu ochi dragi la ceea ce fac eu. Fac cu drag dar tot timpul cred că se putea mai bine. Asta caut în fiecare cadru. Nu mă laud şi nu mă uit la munca mea cu ochi prea duioși. Sunt în căutare de mai mult și de mai bine, iar fotografia mea preferată este cea pe care am să o fac mâine! Totuși sper să aleg și să reușesc”, spunea el. Eu ce pot zice?

S-a născut la 3 decembrie 1983, în Orăștie. Urmează învățământul primar și gimnazial în localitate, iar cel liceal la Colegiul National „Aurel Vlaicu”, Orăștie fiind absolvent al promoției 2002.

Urmează Facultatea de Horticultura şi Silvicultura la USAMVBT, din Timișoara, absolvind-o în anul 2007. Apoi „din pasiune” (cum zile

Călin) a urmat Școala de Fotografie „Image Art”, la Sibiu în 2011.

Genul săi fotografi este peisajul, natura, arhitectură, portret şi eveniment, fotografie documentară reală, neregizata şi spontană.

Puncte fotografice:

- Expoziţie colectivă „Alternativele televizorului" 2011, Orăştie
- Expoziţie colectivă „Ziua fotografiei de stradă" 2012, Sibiu
- Expoziţia colectivă Internaţională "Diversitatea în Arta" 2012, Constantă
- Imagini din Orăştie în „Monografia judeţului Hunedoara" 2013
- Imaginea lunii februarie tipărită a calendarului Nikon 2013
- Salonul Naţional de fotografie „Fotogeografica" 2013, Premiul III la secţiunea fotoreportaj
- Concursul „Orăștia milenară" 2013, Locul I
- Expoziţie colectivă la Muzeul satului, Bucureşti 2013
- Concurs Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei Cluj 2013, Locul I
- Editor's choice "badorgood.com", 2014
- Expoziţie colectivă de fotografie 2014, Sibiu
- Expoziţie colectivă "Însemne fotografice" 2014, Deva
- Expoziţie colectivă de fotografie la Palatul Brukenthal Sibiu, 2015
- Expoziţie colectivă "Însemne fotografice" 2016, Deva
- Concurs WIKI loves monuments România 2018, Locul II
- Imagini din Oraşul Orăştie şi împrejurimi tipărite în catalogul „Transilvania, inima României", 2018

Proiecte fotogafice personale:

- Orăştie 365
- 1 Stejar 1 An - 12 Poze 12 Luni
- Târgul de animale din Orăştie
- Căluşarul
- Oraşul meu şi împrejurimi...

Referință:

Biografia personalității prezentate.

Nicolae Crăciun Popovici



Profesor universitar doctor inginer hidrotehnist, inventator.

S-a născut la 4 decembrie 1938, în localitatea Orăştie, judeţul Hunedoara. A urmat şcoala primară în localitatea natală iar liceul la Alba Iulia. În iunie 1964 a absolvit cu notă maximă Facultatea de Hidrotehnică din cadrul Institutului Politehnic din Iaşi, secţia Îmbunătăţiri Funciare. Imediat a fost numit şef de laborator la Facultatea de Hidrotehnică. Din anul 1965 a parcurs toate treptele ierarhiei didactice universitare, prin concurs: asistent (1965), şef de lucrări (1969), conferenţiar (1990), profesor universitar (1991). În 1980 a obţinut, la Institutul Politehnic „Gh. Asachi" din Iaşi, titlul de doctor inginer în specialitatea Îmbunătăţiri Funciare, cu teza Cercetări asupra amenajărilor antierozionale în zona Sturza- Vrancea, având conducător ştiinţific pe prof.dr.doc. Chiril Popescu. Din anul 1990 a fost conducător ştiinţific pentru doctorat în specialitatea Îmbunătăţiri Funciare (domeniul Inginerie civilă).

Între anii 1999-2005 a fost profesor asociat al Facultăţii de Hidroamelioraţii şi Cadastru din Chişinău, Republica Moldova.

În îndelungata sa activitate didactică, de aproape 45 de ani, a predat cursuri de: Combaterea eroziunii solului şi a proceselor asociate, Regularizări de râuri şi gospodărirea apelor, Stabilizarea versanţilor, Protecţia şi conservarea solului, Amenajarea complexă a bazinelor hidrografice, Sisteme Informaţionale Geografice, Apărare împotriva inundaţiilor şi G.I.S., la specializările Îmbunătăţiri Funciare, Ingineria Mediului şi Cadastru. Prelegerile sale se distingeau prin claritate şi ţinută ştiinţifică. Paralel cu activitatea de predare a cursurilor a condus lucrări practice, proiecte de an, a îndrumat proiecte de diplomă şi masterat ale studenţilor şi inginerilor de la Facultatea de Hidrotehnică, a antrenat şi iniţiat studenţii în activitatea de cercetare ştiinţifică. Pentru a veni în sprijinul procesului de învăţământ a editat la Universitatea Tehnică „Gh. Asachi" din Iaşi cinci cursuri universitare (unic autor) şi patru îndrumătoare de lucrări

şi proiectare pentru studenţi.

Activitatea ştiinţifică a prof.dr.ing. Nicolae Crăciun Popovici s-a concretizat în publicarea a peste 180 de lucrări ştiinţifice, atât în ţară, cât şi în străinătate, publicate în reviste de specialitate, în volume a unor conferinţe sau simpozioane naţionale şi internaţionale.

Domeniile şi direcţiile de cercetare ştiinţifică au fost: eficienţa tehnică în timp a unor amenajări complexe antierozionale şi a regularizării cursurilor de apă cu îmbunătăţirea concepţiei de proiectare în acest domeniu; stabilizarea şi valorificarea terenurilor agricole afectate de alunecări; dinamica proceselor de colmatare a acumulărilor colinare; conceperea de noi tipuri de lucrări hidrotehnice pentru amenajarea versanţilor; implementarea Sistemelor Informaţionale Geografice în monitoringul proceselor de degradare a terenurilor prin eroziuni, alunecări şi inundaţii. A fost coautor la editarea a şapte cărţi de specialitate, dintre care menţionăm: Beton structural pentru acumulări (Ed. Gh. Asachi, Iaşi, 2000), Sisteme geoinformaţionale (Ed. Gh. Asachi, Iaşi, 2000), Stabilizarea şi valorificarea terenurilor agricole alunecătoare (Ed. Gh. Asachi, Iaşi, 2003).

A deţinut patru brevete de invenţie şi un certificat de inovator privind noi tipuri de elemente şi structuri constructive pentru lucrările hidrotehnice folosite în amenajarea torenţilor.

Între anii 1990-1992 a fost şef de catedră. Ca o recunoaştere a bogatei sale activităţi ştiinţifice a fost ales membru în Consiliul Tehnico-Economic al fostului Departament de Îmbunătăţiri Funciare din Ministerul Agriculturii (1991-1994); membru în colectivul de specialişti din Ministerul Agriculturii şi Alimentaţiei pentru elaborarea proiectului Lege a terenurilor degradate (1997), membru în Comisia Judeţului Iaşi de Apărare împotriva dezastrelor, secţia Efecte seismice şi alunecări de teren, din anul 1998; membru în comisia de organizare a Simpozionului ştiinţific internaţional de Sisteme Informaţionale Geografice, ediţia a X-a, anul 2002, la Academia de Ştiinţe a Republicii Moldova, Chişinău; organizator al Simpozionului ştiinţific internaţional de Sisteme Informaţionale Geografice, ediţia a XI-a, la Facultatea de Hidrotehnică din Iaşi, noiembrie 2003 şi 2008; consultant tehnic în probleme de CES şi stabilizarea versanţilor la

ISPIF, activitate apreciată printr-o Diplomă de Onoare pentru „Colaborare meritorie în domeniul studiilor, proiectării şi cercetării-dezvoltării” ISPIF, Bucureşti, 2002.

Ca recunoaştere pe plan internaţional, biografia sa a fost inserată în Who's who in European Research and Development, Londra, Anglia, 1994; în Dicţionarul Specialiştilor – un Who's who în ştiinţa şi tehnica românească, vol.1, Ed. Tehnică 1996, în Who's who în România, Ed. Pegasus Press, Bucureşti, 2002.

Remarcabil cadru didactic şi cercetător ştiinţific, prof.univ.dr.ing. Nicolae Crăciun Popovici şi-a închinat întreaga viaţă pregătirii multor generaţii de studenţi în domeniul Hidrotehnicii.

A încetat din viaţă în ziua de 11 februarie 2009 şi a fost înmormântat în Cimitirul „Sf. Apostoli Petru şi Pavel” din Iaşi.

Referință:

Biografia personalității prezentate.

Mircea Vlad



Inginer agronom, cercetător și pasionat istoric.

S-a născut la 04 decembrie 1913, la Orăștie, fiind fiul lui Aurel Vlad. Studiile primare și liceale le face în orașul natal, ca în 1931 să-și ia diploma de maturitate la Liceul „Aurel Vlaicu” din Orăștie, una dintre cele mai prestigioase instituții de învățământ preuniversitar din Ardeal. Apoi a urmat Facultatea de Agronomie de la Viena, deoarece dorea sa se ocupe de moșiile familiei așa cum se cuvine.

În 1945 a devenit membru P.N.Ț., iar după ce comuniștii i-au trimis tatăl în pușcărie, s-a angajat la Plafarul București.

În 1952 a încercat să fugă din țară, dar vagonul cu plante medicinale în care era ascuns s-a defectat între Ungaria și Slovacia. A fost prins si extrădat în România. Anchetarea sa a durat doi ani, pe care i-a petrecut la închisorile Malmaison si Uranus din București. A fost acuzat de „înalta trădare” în 1955, dar procesul sau a coincis cu

momentul de relaxare a relațiilor ruso-americane, si, cu ajutorul unui maior – procuror căsătorit cu o orăștiancă, încadrarea sa a fost schimbata în „trecere frauduloasa a frontierei". A fost condamnat la șapte ani de închisoare, din care a efectuat unul. S-a angajat apoi la Institutul de Geodezie, Cartografie si Organizarea Teritoriului Agricol din București, ca inginer. În 1980 a reușit sa fuga din tara, după care s-a alăturat lui Ion Rațiu în „Uniunea Românilor Liberi" – organizație care încerca unirea exilaților români.

A funcționat ca inginer agronom la Ocolul Agricol Orăștie. După 1945 s-a angrenat în lupta politică din acea vreme, ca membru marcant al P.N.Ț., ceea ce avea să-i aducă în perioada dictaturii comuniste mari suferințe și privațiuni.

A fost arestat în mai multe rânduri, fiindu-i înscenate tot felul de procese, așa cum obișnuiau comuniștii, iar la întoarcerea acasă a constatat că-i fusese ocupată casa și luată ferma de la Bobâlna.

Acuzația de înaltă trădare se baza pe contactele ce le-a avut ca președinte al filialei I.M.C.A. în România și președinte de onoare al presei străine din țară, cu maiorul Paul Glaude (șeful secretariatului misiunii americane în România) și cu ziaristul american R. Markham (ce venise în Orăștie cu ocazia congresului organizației județene a P.N.Ț. din 1945). Fiind judecat în 1955, a beneficiat de un moment favorabil în destinderea dintre S.U.A. și U.R.S.S., prin întâlnirea Eisenhower-Hrușciov, iar în procesul de la Tribunalul Militar „Nicolae Iorga" a beneficiat de o relație, căci maiorul-procuror Brancovici, ca președinte de proces, era căsătorit cu Lenuța Stoian din Orăștie, al cărei tată fusese și el P.N.Ț.-ist. În acest proces, este absolvit de învinuirea de înaltă trădare. Pentru trecerea frauduloasă de frontieră, este condamnat la 7 ani de închisoare, dar beneficiază de grațiere în același an, fiind pus în libertate.

Pe bază de concurs, reușește să obțină un loc definitiv de muncă (ca inginer proiectant) la „Institutul de Geodezie, Fotogrametrie, Cartografie și Organizarea Teritoriului Agricol", de unde se pensionează în 1974.

Pe baza unor lucrări științifice publicate în reviste de specialitate din țară și străinătate reușește (în 1980) să obțină un pașaport pentru Germania, pentru continuarea documentării. Obține azil politic, se

alătură lui Ion Rațiu, pentru unirea exilului românesc prin „Uniunea Românilor Liberi”. Continuă să cerceteze și să publice în străinătate, de unde vine adeseori în țară, după 1989, dă interviuri și publică în presă articole care dezvăluie prigoana comunistă.

Trece în eternitate pe 13 noiembrie 2009, la Arad.

Lucrări publicate:

Vlad, Mircea (ing.); Ciumașiu, Livia (prof.) – „Orăștia în viața și istoria Partidului Național Român și Partidului Național Țărănesc Creștin Democrat” – Editura „Traian Dorz”, Simeria, 1993, 52 pag.

„Agricultura ecologică în producția vegetală, cereale și plante tehnice” – Editată de M.A.I.A.A. (Ministerul Agriculturii, Industriei Alimentare și Apelor), Nr. 12, dec. 1975

„Die Herkunft und Kontinuität der Rumänen in alt Dazien in Lichte der Indoeure Paischen Etnogenesis” – Ed. „Association d’Histoire Comparative des institution et du droit”, Tirage a part, Bucarest, 1980

Referințe:

Amel, Rodica – „S.A.M.D.” – Ed. Brumar, Timișoara, 2011;

Valentin Orga – „Aurel Vlad – Istorie și Destin”, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2018.

Nicolae-Coriolan Pănoiu



Profesor universitar, doctor în fizică.

S-a născut la 5 decembrie 1968 în Orăștie. Mama, Magdalena, a fost educatoare iar tatăl, Virgil, inginer chimist. Nicolae-Coriolan Pănoiu este mezinul familiei, celălalt frate, Caius Pănoiu, este profesor doctor inginer la Universitatea Politehnica Timișoara, Facultatea de Inginerie din Hunedoara.

A făcut școala primară la Școala Generala Nr. 1 (actuala Dr. Aurel Vlad) între anii 1979 si 1983. Studiile liceale la Liceul „Aurel Vlaicu” fiind absolvent al promoției 1987.

În vara anului 1987 trece examenul de admitere la Facultatea de Fizică a Universității din București, pe care a absolvit-o in 1992 obținând o diploma de Master în Fizica Teoretică.

Între anii 1992 și 1995 a fost membru al Departamentului de Fizică Teoretică al Institutului Național de Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei" aflat pe platforma de fizică de la Măgurele, București. În aceasta perioada s-a ocupat în principal de studiul solitonilor optici.

Între anii 1995 si 2001 a făcut studii doctorale în Department of Physics and Astronomy, New York University (NYU), tema tezei de doctorat fiind „difuzia anomală în sisteme dinamice Hamiltoniene".

După obținerea doctoratului, între anii 2001 si 2007, a lucrat la Columbia University (USA) ca cercetător postdoctoral în Department of Applied Physics and Applied Mathematics. Temele principale de cercetare au fost cristalele fotonice nelineare și fizică structurilor plasmonice.

În 2007 s-a întors în Europa ca Lector la University College London (UCL), Department of Electronic and Electrical Engineering, unde acum este Profesor de Nanofotonică. In prezent se ocupă de studiul la nivel cuantic al interacției între undele electromagnetice și materie. Până in prezent a graduat opt doctoranzi, în timp ce în prezent are în pregătire patru doctoranzi.

Este Membru al „Optical Society of America"; Membru al „Institute of Electrical and Electronics Engineers";
Membru al„ American Physical Society";

Premii și distincții:

Referent remarcabil al Societății Americane de Fizică, 2013;

Locul I, Maiman Student Paper Competition, Conference on Lasers and Electro-Optics, San Jose, California, SUA, 2012: „First Demonstration of Quasi-Phase-Matched Four-Wave-Mixing in Silicon Waveguides", J. B. Driscoll, N. Ophir, R. R. Grote, J. I. Dadap, N. - C. Panoiu, K. Bergman, R. M. Osgood, Jr.;

Finalist, Student Paper Competition, Metamaterials 2011, Barcelona, Spania: „Linear and Non-linear Dark Whispering Gallery Modes in Nanowire Plasmonic Cavities" C. G. Biris și N. - C. Panoiu;

Contribuție foarte apreciată, Photon10, Southampton, Marea

Britanie, 2010: „Temporal Behavior of Non-linear Plasmonic Cavity Modes Excited by Ultra-Short Pulses”, C. G. Biris și N. - C. Panoiu;

Locul II, Student Paper Competition, Metamaterials 2009, Londra, Marea Britanie: „Surface Second Harmonic Generation in Metamaterials of Nanowires made of Centro-symmetric Media”, C. G. Biris și N. - C. Panoiu;

Best of Topicals (OSA Nanophotonics, 2006): „Transmiterea extraordinară sensibilă la polarizare prin rețele periodice de nano-fante încrucișate mediate de plasmonii de suprafață local”, R. M. Roth, N.-C. Panoiu, M. M. Adams, R. M. Osgood, Jr., J. B. Warren;

McCracken Fellowship, NYU, 1995-1998;

Meyer fellowship, NYU, Departamentul de Fizică, 1995-1998;

Bursa Națională de Merit, Universitatea din București, România, 1990-1992;

Locul I, Concursul Studenților la Fizică „Traian Lalescu”, Universitatea din București, 1989;

Locul II, Concursul Studenților „Traian Lalescu” la Matematică, Universitatea din București, 1989;

Locul IV, Concursul Studenților „Traian Lalescu” la Matematică, Universitatea din București, 1988;

Locul I la examenul de admitere (din ~825 candidați), Catedra de Fizică, Universitatea din București, 1987.

Cărți publicate:

Fundamentals and Applications of Nonlinear Nanophotonics.

Referință:

Biografia personalității prezentate.



Otto Roth



Avocat, jurnalist, om politic.

S-a născut la 6 decembrie 1884 la Mâtnicu Mare. Tatăl său a fost Miksa Roth, un negustor local de băuturi alcoolice iar mama Helén (n Fischer). Tânărul Roth a fost educat la Colegiul Reformat Kún (azi Liceul Aurel Vlaicu) din Orăștie, unde a cunoscut și s-a împrietenit cu Groza și viitorul preot greco-catolic Nicolae Brînzeu, care au rămas prietenii de o viață ai lui Roth. Când profesorul lor de matematică Aladár Tokaji a lovit un coleg în cap, Groza și Roth, arătându-și deja „tendințele revoluționare", au organizat o grevă studențească. Toți membrii clasei au părăsit școala, obținând în sfârșit îndepărtarea lui Tokaji. În 1897–1898, Roth, împreună cu Brînzeu și un alt viitor politician, Nándor Hegedűs, a editat o revistă studențească, avea treisprezece ani, Viribus Unitis (în latină „Cu forțele Unite").

Potrivit amintirilor lui Groza, Roth a absolvit în continuare Drept și Economie la Universitatea din Budapesta , înainte de a-și continua studiile la Berlin și la Universitatea Leipzig . Poetul Béla Serestély, care a fost el însuși absolvent al Kún, își amintește că Roth a fost student la Pest; în 1903, împreună cu un alt coleg absolvent, András Jakab, și cu Kázmér Konkoly Thege, a scos Előre („Înainte"), un „ziar universitar pentru tineret". Serestély s-a alăturat personalului de redactare, alături de studenții de filozofie Gyula Juhász și Béla Vágó . Pentru această întreprindere, Roth a folosit pseudonimul R. Otto Lippai ; alți contribuitori au inclus Lux Terka , Renée Erdős (cu fragmente din nuvela ei „Kleopátra") și „poetul proletar" Sándor Csizmadia.

Lui Roth i se atribuie proclamarea Republicii Banatului la 31 octombrie 1918 – deși inițiativa i-a fost atribuită și lui Albert Bartha , care a servit pentru scurt timp ca lider militar al acesteia. Statul a fost o extensie autonomă a Republicii Maghiare, înființată pentru a preveni invazia armatei franceze a Dunării , dar a urmărit păstrarea integrității regionale împotriva naționalismelor rivale. A fost în general respinsă de români și sârbi , care și-au organizat propriile instituții reprezentative. Spre deosebire de Bartha, Roth a recunoscut termenii

armistițiului maghiar și, ulterior, i s-a permis să-și mențină poziția executivă de către Regatul Serbiei., care a ocupat Timișoara în noiembrie. Postul său a devenit în mare parte simbolic, așa cum a proclamat Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor (numit și Iugoslavia), în decembrie, a urmărit activ o anexare a Banatului ; importanța comisarului a fost reînviată odată ce forțele franceze au intervenit ca forțe de menținere a păcii. Cu sprijinul șvabului , Roth a încercat să-și consolideze Republica, dar în cele din urmă a fost alungat de soldații iugoslavi în februarie 1919. Încercând să împiedice împărțirea Banatului între Iugoslavia și Regatul României, a format alianțe cu Republica Sovietică Franceză și Ungară. în timpul războiului maghiar-român care a urmat .

Acest episod s-a încheiat cu arestarea lui Roth la începutul anului 1920, Regența Ungară l-a scutit de toate acuzațiile și l-a eliberat. A fost din nou întemnițat și eliberat după promisiuni de a nu intra în politică. Și-a reluat practica de avocat la Timișoara, care a rămas pe partea românească a despărțirilor bănățene. Activitatea sa anterioară a fost subiect de critici repetate din partea naționaliștilor români și a devenit subiect de litigiu. După cum a raportat prietenul său Nicolae Brînzeu, Roth a revenit la angajamentul său de a rămâne apolitic; făcând campanie pentru autonomia Banatului, a îmbrățișat „ comunismul antibolșevic ” și antifascismul și a susținut un alt prieten, Petru Groza , care se contura ca o figură importantă în extrema stângă românească. În primele etape ale celui de-al Doilea Război Mondial, politicianul Constantin Argetoianu l-a folosit pe Roth ca contact cu cercurile de stânga românești. Potrivit lui Brînzeu, Roth a căutat, de asemenea, să prevină ciocnirile dintre România și Regenția Ungariei, și mai ales apropierea dintre revizioniștii maghiari și Germania nazistă .

Învins în acest efort, Roth a fost, de asemenea, expus persecuției antisemite și s-a pregătit pe sine și comunitatea sa evreiască pentru relocarea în Madagascar . El a fost apărat public de Groza în timpul celui de-al Doilea Război Mondial și, de asemenea, a făcut rețea pentru ca Groza să fie eliberat din închisoare în 1944. A revenit definitiv în politică, raliindu-se cu Partidul Social Democrat Român, odată cu Groza a devenit prim-ministru.

După cum a consemnat Brînzeu, Roth ajunsese să-l considere pe

Groza ca pe un „nebun care nu ar trebui să fie deranjat din visarea lui”. Cu toate acestea, el a continuat să susțină că premierul ar putea echilibra interesele britanice și americane față de sovietici și că el a fost singurul român pro-occidental care nu a fost nuantat de asociațiile fasciste; el a înregistrat, de asemenea, cazuri în care Groza a fost auto-derisoar și autocritic. În timpul procesului de naționalizare , regimul lui Groza l-a numit pe Roth îngrijitor al Romitex (fabrica de textile din Timișoara). A rămas aliniat oficial cu stânga pro-sovietică, devenind vicepreședinte al Societății Române de Prietenie cu Uniunea Sovietică de la Timișoara (aprilie 1946). În mai 1947, la scurt timp după ce a vizitat Budapesta împreună cu Groza și a asistat la Săptămâna Culturii Române din acel oraș, și-a spus impresiile într-o prelegere la sediile PSDR din Timișoara. Jurnalul lui Brînzeu îl descrie pe Roth ca și atunci când s-a întors împotriva comunismului, exprimându-și în privat convingerea că doar trei oameni din Blocul de Est credeau de fapt în ideologia comunistă, și anume: Stalin , Tito și Dimitrov .

Această tranziție s-a încheiat cu proclamarea unei republici comuniste române în 1948. În acel an, Roth a criticat decizia regimului de a-l marginaliza și persecuta pe Brudariu. Era deja un om bolnav, într-o perioadă în care familia lui fusese lipsită de venituri din cauza naționalizării. După cum relatează Brînzeu, Roth i-a scris lui Groza pentru a-i cere un sfat, dar a primit în retur o scrisoare „destul de indiferentă”. De asemenea, până în 1954, Roth și Brînzeu fuseseră puși sub supraveghere de agenții Securității , care le monitorizau corespondența.

Otto Roth a murit la Timișoara la 22 aprilie 1956 (în unele surse ca 20 aprilie). La înmormântarea lui din Cimitirul Evreiesc a fost prezent și Groza.

Referințe:

György Beke, „Egy kollégium drámája Erdélyben (Szászvárosi látogatás)”, în Confessio , Numărul 4/1989;

Groza, Petru - „Adio lumii vechi! Memorii” - Editura „Compania”, București, 2003;

Nicolae Brînzeu, Jurnalul unui preot bătrân . Timișoara: Eurostampa, 2011.

Erwin Walter Amlacher



Profesor, doctor în științe, biolog, istoric.

S-a născut la 7 decembrie 1922 în comuna Romos, județul Hunedoara. Urmează școala gimnaziala la Orăștie, Liceul German la Sighișoara și Mediaș, absolvind în 1942.

După o scurtă perioadă de serviciu militar în armata Română intră, în 1943 prin conjunctura celui de-al Doilea Război Mondial, în Wehrmacht. Rănit grav ajunge in Austria, sfârșitul războiului îl găsește în prizonierat la armata Americană de unde evadează fiind din nou capturat de Americani, totuși a reușit să fugă la soția sa ce se afla în zona de ocupație sovietică.

Din 1947 până în 1952, a studiat la Universitatea din Jena, obținând o diplomă în biologie și medicină umană la Physikum. Ulterior, drumul lui l-a condus la Berlin la „Institutul francez de inginerie germană", unde s-a concentrat pe studierea bolilor și a diagnosticării peștilor de apă dulce. Acest lucru a condus la acordarea de doctorat „in Natur" în 1956 la Universitatea Humboldt, Berlin. Devenind unul dintre cei mai importanți oameni de știință din acest domeniu,

În 1961 a publicat „Taschenbuch der Fischkrankheiten", carte de buzunar (broșata) apărută la editura Gustav Fischer. Cartea, până în 1992, ajunsese la a șasea ediție fiind tradusă în mai multe limbi de circulație internațională și a fost pentru mulți tineri oameni de știință și practicieni manualul lor de bază.

Împotriva tuturor riscurilor, a reușit să lucreze cu succes și să câștige recunoaștere internațională ca om de știință care avea o fundație solidă, contribuind considerabil la patologia peștilor.

Datorită atitudinii sale politice, a trebuit să părăsească Institutul de Binnenfischerei, în 1962, plecând la Berlin-Buch. a studiat și dezvoltat, la Institutul de Cercetare a Cancerului, noi metode în domeniu autoradiografiei, studiile sale conducând la înțelegerea modului in care tumorile sunt cauzate de poluanți chimici. În 1964, el a plecat la Universitatea Humbolt și a predat la departamentul veterinar. Ca apoi, la Institutul de Pathologie din cadrul Universității din Jena, și-a

continuat cercetarea în domeniul cancerului ca șef al departamentului.

Motivele politice l-au obligat să renunțe la cariera didactică. Nu și-a permis să urmeze sistemul politic al Republicii Democrate Germane.

Din 1972 Amlacher sa angajat în cercetarea istorie Transilvaniei fiind preocupat, în special, de construcția bisericilor fortificate din Transilvania, publicând mai multe articole și eseuri pe această temă culminând cu „Werbautliche Funktion und Systematik siebenbuergisch-saechsischer Kirchen und Bauernburgen"/ „Funcția și sistemul de construcție a bisericilor și cetăților țărănești transilvănene".

Cu puțin înainte de reunificarea celor două Germanii (Federală și Democrată) în 1988, a fost profesor supleant la Departamentul Veterinar al Universității din München. În 1993, statul din Thuringia l-au reabilitat numindu-l ca profesor extraordinar. În afară de domeniul său științific de specialitate.

Erwin Amlacher era un om simplu, trăind convingerile sale, deși nu întotdeauna diplomatic și care a rămas Om adevărat chiar în situații dificile.

În 25 aprilie 2009, profesorul Dr. Erwin Amlacher se stinge din viață la Jena/Germania.

Operă:

„Taschebuch fuer Fischkrankheiten" la editura Gustav Fischer 1961;

Autoradiographie in Histologie und Cytologie"/ Autoradiografie in histologie si citologie, apărută în 1974 la editura Georg Thieme si Gustav Fischer;

„Werbautliche Funktion und Systematik siebenbuergisch-saechsischer Kirchen und Bauernburgen"/ Funcția și sistemul de construcție a bisericilor și cetăților țărănești transilvănene, ed. IKGS-Verlang, München.

Referințe:

„Necrolog Erwin Amlacher", Departamentul Veterinar din München, 2009;

Migraţii, politici de stat şi identităţi culturale în spaţiul românesc şi european, coordonator: Victor Spinei, volumul II, Editura Academiei Române Bucureşti, 2019;

Fișă personală și fotografie primite de la doamna Corina Lădar, 2020.

Petru Groza



Avocat, om politic, prim-ministru în primele guverne comuniste ale României, între 1945 și 1952. A fost președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române, funcție asimilată celei de șef al statului, în perioada 2 iunie 1952–7 ianuarie 1958.

S-a născut la 7 decembrie 1884 în Băcia, Hunedoara fiind fiul preotului ortodox Adam Groza. A urmat clasele primare în localitatea natală, iar cele secundare la Coșteiu și Colegiul Reformat din Orăștie. Aici este coleg cu Aurel Vlaicu (notă: colegialitatea, numele și faptele lui Aurel Vlaicu l-au îndemnat de dr. Petru Groza să-l ajute pe Ion, fratele aviatorului, pentru ca să obțină o pensie și să contribuie efectiv la cinstirea memoriei lui A. Vlaicu, sprijinind constituirea Muzeului Memorial „Aurel Vlaicu".), Vilmos Nagy de Nagybaczon, Nicolae Brânzeu, Otto Roth, și alții. Între anii 1903-1905, a studiat la Facultatea de Drept și Științe Economice a Universității din Budapesta (primind o bursă de la Fundația Gojdu). Din 1905 își continuă studiile la Berlin, apoi la Facultatea de Drept Comercial și Economie Politică din Leipzig. În 1907 Groza își obține doctoratul în științe juridice cu distincția magna cum laude.

La întoarcerea în țară, Groza a practicat avocatura în Lugoj, apoi în Deva. De asemenea, se implică în viața Bisericii Ortodoxe, fiind membru laic al Sinodului Mitropoliei Sibiului din 1911.

Cariera politică o începe în Partidul Național Român, unde are ocazia să fie alături de liderii mișcării naționale a românilor din Ardeal: Gheorghe Pop de Băsești, Ștefan Cicio-Pop, Alexandru Vaida-Voevod, Vasile Goldiș, Iuliu Maniu și alții. Pe 18 noiembrie/1 decembrie 1918 a participat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, unde cei 1228 de delegați aleși ai românilor „din Transilvania, Banat și Țara Ungurească" au votat Rezoluția Unirii care „decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dânșii cu România".

La alegerile parlamentare din noiembrie 1919, primele pe baza

votului universal, Petru Groza este ales deputat pe listele PNR. În martie 1920 părăsește partidul împreună cu gruparea condusă de Octavian Goga și se înscrie în Partidul Poporului, pe 17 aprilie. Formațiunea prezidată de generalul Alexandru Averescu fusese chemată la putere de regele Ferdinand I datorită manevrelor de culise întreprinse de fruntașul liberal Ionel Brătianu pentru a determina căderea cabinetului Blocului Parlamentar, coaliție politică din care făcea parte și PNR. În guvernul generalului Averescu, Groza este numit ministru de stat fără portofoliu (16 aprilie - 13 decembrie 1921).

La costituirea Liceului „Aurel Vlaicu" din Orăștie, în 1919, Petru Groza donează școlii 1000 de coroane. Ca intelectual și bun patriot, s-a bucurat de succesul românilor repurtat prin politica activistă. Chiar în anul absolvirii (1903) P. Groza participă la întâlnirea publică de la Orăștie, când românii l-au primit triumfal pe noul deputat în Parlamentul de la Budapesta, în persoana avocatului dr. Aurel Vlad.

La alegerile din martie 1922 și cele din mai 1926 este din nou ales deputat pe listele Partidului Poporului. Manevrele lui Brătianu îl aduc din nou pe generalul Averescu la putere. În noul cabinet, Groza primește portofoliul Lucrărilor Publice.

Îndeplinește această funcție până la 14 iulie 1926, moment în care trece ca ministru de stat fără portofoliu. Politica de independență din activitatea guvernamentală îl determină pe Brătianu să intre în conflict cu generalul Averescu, motiv pentru care fruntașul liberal a intervenit pe lângă regele Ferdinand pentru a determina căderea guvernului. Mai mult, la alegerile din iulie 1927 Partidul Poporului nu a întrunit scorul electoral de 2% din voturi, necesar accederii în Parlament.

Dezamăgit de viața politică internă, pleacă într-un exil autoimpus la Deva, pentru a se dedica afacerilor sale. Revine pe scena publică pe 8 ianuarie 1933, când fondează Frontul Plugarilor. Aceasta era o formațiune politică minoră, care se situa pe stânga eșichierului politic. Imediat, acest partid a intrat sub aripa protectoare a Partidului Comunist, care se afla, în acele vremuri, în ilegalitate .

În localitatea natală a lui Petru Groza, pe 24 septembrie 1935, a fost semnat acordul pentru înființarea Frontului Popular Antifascist între MADOSZ și Frontul Plugarilor, ambele formațiuni fiind satelite ale comuniștilor. Trei luni mai târziu, aceleași două partide, împreună cu

Blocul Democratic și Partidul Socialist, s-au întrunit la Țebea, unde, sub gorunul lui Horea și mormântul lui Avram Iancu, au încheiat un acord prin care se angajau să lupte în comun împotriva pericolului fascist.

În următorii ani, formațiunea lui Petru Groza a rămas în umbra Partidului Comunist. În 1943, participă la crearea Frontului Patriotic Antihitlerist. Pe 20 iunie 1944, a susținut formarea coaliției Blocului Național Democrat între PNȚ, PNL, PSD și PCR.

Viceprim-ministru

Groza a revenit în prim planul scenei politice după actul de la 23 august 1944, când regele Mihai I îl demite din fruntea statului și arestează pe mareșalul Ion Antonescu. Astfel, România a ieșit din alianța cu Germania. Șeful statului numește un nou guvern de militari și tehnicieni în frunte cu generalul Constantin Sănătescu. În noul guvern, fiecare partid din BND avea câte un reprezentant.

Pe 12 septembrie 1944, România a semnat armistițiul cu Națiunile Unite, care stabilea noul statut internațional al țării noastre: ieșirea din războiul antisovietic și angajarea în lupta împotriva Germaniei hitleriste, plata unor însemnate despăgubiri de război, anularea dictatului de la Viena, stabilirea graniței româno-sovietice din 28 iunie 1940. Astfel, România devenea o țară ocupată de Uniunea Sovietică, iar SUA și Marea Britanie girau această realitate. La 9 octombrie, s-a realizat „acordul de procentaj” între Stalin și Churchill, potrivit căruia România intra în sfera de influență sovietică în proporție de 90%.

Pe plan intern, pe 13 octombrie, PCR și PSD au denunțat, în mod oficial, actul de colaborare cu PNL și PNȚ în cadrul BND, au ieșit de la guvernare și s-au constituit într-o nouă coaliție denumită Frontul Național Democrat. Acest fapt a stârnit o nouă criză politică, timp în care FND a pornit o uriașă și vehementă campanie împotriva partidelor istorice. Frontul Plugarilor a aderat la noua coaliție politică de stânga. Din cauza presiunilor politice, pe 4 noiembrie, generalul Sănătescu a format un nou guvern „de largă colaborare politică”. Atât liderii de la Moscova, cât și comuniștii autohtoni, au considerat că personalitatea și carisma lui Groza ar putea asigura legitimitatea în fața lumii occidentale. În noul cabinet Sănătescu, Petru Groza este numit vicepreședinte al Consiliului de Miniștri.

Cu toate acestea, crizele provocate de comuniști și socialiști au continuat, iar Constantin Sănătescu s-a văzut nevoit să își depună mandatul pe 6 decembrie 1944. Șef al noului cabinet a fost numit generalul Nicolae Rădescu, în timp ce Groza și-a păstrat mandatul de viceprim-ministru.

FND a continuat să organizeze manifestații de stradă sub lozinca Vrem guvern FND! În acea iarnă, Gheorghe Gheorghiu-Dej, liderul comuniștilor, a efectuat o vizită la Moscova, în timpul căreia s-a stabilit programul de acțiune pentru preluarea puterii și înlăturarea „forțelor reacționare", în frunte cu Iuliu Maniu. La Conferința de la Ialta din 4 - 11 februarie 1945, Marile Puteri au hotărât intrarea definitivă a României în sfera de influență sovietică.Ca urmare, FND a pornit un asalt pentru răsturnarea guvernului. S-a acționat pentru preluarea prefecturilor și primăriilor și s-au organizat manifestații și lupte de stradă. Pentru a avea susținere publică, FND și-a atras de partea lui țăranii, cărora li se promitea înfăptuirea reformei agrare prin împroprietărirea țăranilor și confiscarea moșiilor. România se afla într-o mare criză politică. În ziua de 26 februarie 1945 a sosit la București Andrei Vîșinski , adjunctul ministrului de Externe al URSS, Viaceslav Molotov. Într-o audiență la regele Mihai, Vâșinski i-a impus șefului de stat român demiterea imediată a generalului Rădescu, care era acuzat ca fiind „reacționar" și „fascist", criticând partidele istorice și pe Iuliu Maniu. Speranțele depuse de ministrul român de Externe, Constantin Vișoianu, în sprijinul Statelor Unite și al Marii Britanii s-au dovedit iluzorii. Vâșinski a exercitat puternice presiuni asupra regelui, adoptând o atitudine agresivă, izbind cu pumnul în masă, trântind ușa și declarând: „Ialta sunt eu"!.

Pe 2 martie, Mihai I l-a însărcinat pe Petru Groza, președintele Frontului Plugarilor, să alcătuiască lista noului guvern. În audiențele de la Palat, Maniu și Brătianu s-au opus categoric, afirmând că aducerea la putere a acestui guvern „ar echivala cu o condamnare la moarte a democrației în România". În cele din urmă, regele a cedat, iar pe 6 martie 1945 a acceptat lista prezentată de Petru Groza. Deși, din cele 18 portofolii ministeriale, PCR avea doar 5 portofolii, în realitate, comuniștii erau cei care îl conduceau, deoarece fusese dictat de la Moscova.

Pe 18 august, Roy Melbourne a prezentat ministrului de Externe Gheorghe Tătărescu o notă verbală prin care se arăta că guvernul american „dorește în această țară instituirea unui regim reprezentativ constituit din toate grupările democratice”. În consecință, SUA nu vor semna un tratat final de pace decât cu un guvern democratic pe deplin recunoscut. Atât Groza, cât și Tătărescu, au respins nota, declarând-o nulă și neavenită. Ei au susținut că SUA nu se puteau adresa unui guvern pe care nu-l recunoșteau. O astfel de notă au trimis și diplomații britanici, însă guvernul a avut aceeași atitudine.

În fața refuzului lui Groza de a demisiona, regele Mihai a instituit, în 21 august, greva regală și nu a mai acceptat să contrasemneze actele guvernului. La Conferința din decembrie 1945, s-a decis ca situația să fie rezolvată prin numirea a câte un membru PNL și PNȚ în guvern, după care să se organizeze alegeri libere și să se asigure libertatea „presei, a cuvântului, a religiei și a asociației”. Maniu a avertizat că fără neutralitatea Ministerelor de Interne și de Justiție nu puteau avea loc alegeri libere în România, dar a trebuit să se ralieze hotărârii.

Pe 7 ianuarie 1946, au depus jurământul în calitatea de miniștri Emil Hațieganu, din partea PNȚ, și Mihail Romniceanu, din partea PNL. În fond, hotărârile de la Moscova au reprezentat victoria punctului de vedere sovietic, guvernul Petru Groza fiind recunoscut de SUA și Marea Britanie pe 5 februarie 1946.

După eșuarea grevei regale, Mihai a adoptat o poziție mai prudentă cu guvernul. În vederea alegerilor, forțele politice guvernamentale au constituit, pe 17 mai 1946, Blocul Partidelor Democratice pentru a depune liste comune la alegeri. BPD era format din PCR, PSD, PNL-Tătărescu, PNȚ-Alexandrescu, FP și PNP. În schimb, partidele democratice, PNȚ, PNL și PSDI, au eșuat în tentativa de a crea un front comun al opoziției. Guvernul a modificat și legea electorală, astfel că pentru prima dată în istorie, la procesul electoral puteau participa și femeile.

Campania electorală s-a desfășurat prin săvârșirea a numeroase și grave abuzuri de către forțele guvernamentale și atacurile exacerbate ale opoziției împotriva acestora. Deși Washington și Londra au dat de repetate ori garanții lui Maniu că alegerile ce se vor organiza vor fi libere și supravegheate de puterile occidentale, guvernul nu a ezitat să

folosească în procesul electoral dictonul lui Stalin: „Nu contează cine cu cine votează, contează cine numără voturile”. Alegerile au avut loc pe 19 noiembrie 1946, prezența la vot fiind masivă. Rezultatele oficiale publicate au fost: BPD - 69,81%, PNȚ - 12,88%, UPM - 8,32%, PNL - 3,78%, PȚD - 2,36%.

Imediat, opoziția a acuzat guvernul de fraudă, Maniu afirmând că rezultatele fuseseră inversate, astfel că, în fapt, PNȚ era cel care obținuse victoria. În schimb, partidele guvernamentale afirmau că rezultatele alegerilor reflectau adeziunea cetățenilor la programul BND, iar incidentele minore care au avut loc au fost provocate de opoziție. De altfel, era aceeași tradiție electorală românească ca puterea să declare că alegerile au fost corecte, în timp ce opoziția îi acuza de fraudă.

Aceeași divergență exista între Moscova și oficialitățile engleze și americane. La Washington au sosit rapoarte din partea misiunii diplomatice a puterilor occidentale și din partea Ministerului de Interne de la București, care avea același conținut divergent. SUA și Marea Britanie s-au limitat la niște declarații formale, înțelegerea privind împărțirea sferelor de influență fiind luată demult. Memoriile întocmite de Maniu și Brătianu nu au fost luate în considerare, iar pe 1 decembrie 1946, regele Mihai a rostit Mesajul de deschidere a lucrărilor Adunării Deputaților: Sunt fericit să mă găsesc în mijlocul reprezentanților țării, întruniți astăzi pentru întâia oară, după o îndelungată întrerupere a vieții parlamentare.

Pe 10 februarie 1947, România semna Tratatul de Pace cu Puterile Aliate și Asociate, astfel că regimul Convenției de armistițiu se încheia în mod oficial. Acest fapt însemna că Marea Britanie și SUA nu mai dispuneau de nici o pârghie pentru a interveni în favoarea opoziției, România trecând sub controlul exclusiv al URSS.

După alegerile parlamentare, obiectivul politic esențial al guvernului Groza era acapararea întregii puteri în stat și lichidarea oricăror forme de opoziție. Planul a fost elaborat de ministrul de Interne, Teohari Georgescu, și Pantelei Bodnarenko, ofițer de informații sovietic. Încă de la începutul anului 1947, autoritățile comuniste au operat numeroase arestări împotriva adversarilor politici prin comiterea de grave abuzuri. Pe 14 iulie 1947, autoritățile

Ministerului de Interne au reușit să întindă o capcană principalilor fruntași național-țărăniști, care se pregăteau să plece în Marea Britanie pentru a informa diplomații occidentali despre situația reală din țară. Înscenarea de la Tămădău a fost etichetată drept act de trădare națională și transformată într-un caz politic major.

Pentru a permite implicarea PNȚ și a lui Iuliu Maniu, autoritățile au extins acuzațiile de la tentativă de părăsire frauduloasă a țării la activități cu caracter politic. La 30 iulie 1947, printr-un jurnal al Consiliului de Miniștri s-a decis dizolvarea Partidului Național Țărănesc. În aceeași zi a fost convocată Adunarea Deputaților, în cadrul căreia, pe baza unui raport întocmit de Teohari Georgescu, s-a aprobat dizolvarea cu 294 de voturi pentru și unul împotrivă. Jurnalul stabilea: ***„Partidul Național-Țărănesc de sub președinția domnului Iuliu Maniu este și rămâne dizolvat pe data publicării în Monitorul oficial a prezentului Jurnal. Aceeași decizie de dizolvare include și toate organizațiile județene, de plasă și comunale ale sus menționatului partid, organizațiile militare, de tineret, de femei și orice alte organizații sau asociații conduse de acest partid***".

Pe 1 noiembrie, Partidul Național Liberal a decis să își înceteze activitatea. Cinci zile mai târziu, Adunarea Deputaților a adoptat o moțiune de neîncredere în Gheorghe Tătărescu, ministrul de Externe și vicepreședintele Consiliului de miniștri. Ziua următoare, reprezentanții PNL-Tătărescu au demisionat din guvern. Procesul intentat liderilor PNȚ s-a desfășurat între 29 octombrie și 4 noiembrie.

Sentința era dinainte stabilită, pe baza unor acuzații fără acoperire materială, având la bază nu probe, ci indicații politice venite de la Moscova și prezentate în haină juridică la București. Iuliu Maniu și Ion Mihalache au fost singurii condamnați la temniță grea pe viață.

Pe 12 noiembrie, regele Mihai și regina-mamă Elena s-au deplasat la Londra pentru a asista la căsătoria principesei Elisabeta, moștenitoarea Coroanei britanice. Aici, a cunoscut-o pe principesa Ana de Bourbon-Parma. Cei doi au plecat în Elveția, la Lausanne, unde s-au logodit neoficial pe 6 decembrie 1947. Cerând încuviințarea guvernului român, răspunsul venit 10 zile mai târziu afirmă că nu era oportună căsătoria la acel moment.

Presa internațională începea deja să speculeze că suveranul român

va rămâne în străinătate pentru o femeie, abandonându-și prerogativele constituționale. Pentru a infirma speculațiile, pe 18 decembrie, Mihai s-a urcat în tren la Lausanne și a sosit la București trei zile mai târziu. După o întrevedere cu Petru Groza, unde nu s-a ajuns la vreo concluzie, Mihai și mama sa au plecat la Sinaia pentru sărbătorile de iarnă. În ajunul Crăciunului a fost învestit în funcția de ministru al Apărării Naționale Emil Bodnăraș, care, potrivit unor informații, abia ajunsese de la Moscova, unde primise din partea lui Stalin indicațiile privind organizarea abdicării regelui Mihai.

Pe la orele 20:30 din seara zilei de 29 decembrie, regele Mihai a fost informat despre cererea formală a lui Petru Groza de a-i acorda o audiență a doua zi, la ora 10:00. Inițial, a presupus că este vorba de căsătoria lui. În dimineața zilei de 30 decembrie 1947, regele, împreună cu regina-mamă și câteva persoane de la Curte s-au deplasat spre București, iar în jurul orei 12:00 au ajuns la palatul din șoseaua Kiseleff. În 15 minute au sosit și Petru Groza, care era însoțit de Gheorghe Gheorghiu-Dej. Groza a fost cel care s-a adresat primul: „Ei bine, Majestate, a sosit timpul să aranjăm o despărțire prietenească". Surprins, Mihai a întrebat ce trebuie să înțeleagă prin aceste cuvinte. „Problema de a pune capăt monarhiei. La urma urmei v-am avertizat că trebuie să vă pregătiți pentru așa ceva. Trebuie să înțelegeți că nu mai există în România loc pentru un rege", a declarat Groza. Regele a replicat: ***„Nu dumneavoastră sunteți cel care puteți să-mi spuneți să plec. Această chestiune trebuie să o hotărască poporul***".

Groza precizează că guvernul va aranja problemele materiale, astfel încât familia regală să ducă o viață confortabilă. De asemenea, Gheorghiu-Dej a făcut aluzie la un posibil proces ce ar putea fi intentat „Majestății Sale". În acel moment, Mihai a declarat că „propunerea dumneavoastră ridică grele probleme constituționale". „Ne-am gândit la toate", replică Groza, scoțând o coală de hârtie din pergament alb din dosarul pe care îl ținuse în mână de când începuse audiența. „Voi studia această hârtie", declară regele în speranța că va mai câștiga timp. Groza preciză: „Trebuie să citiți acum. Nu părăsim această casă până când hârtia nu va fi semnată, chiar dacă va trebui să stăm aici până diseară. Poporul nostru așteaptă știrea abdicării. Dacă nu vom avea semnătura dumneavoastră se vor ivi neplăceri".

În acel moment, regele a mers în camera de alături, unde mareșalul Palatului l-a informat că garda fusese schimbată, palatul era înconjurat de trupe, iar legăturile telefonice erau întrerupte. Când a revenit în cameră, Mihai a întrebat pentru ce s-au luat toate aceste măsuri. „Poporul este impacientat Sire, suntem aici de un timp destul de lung", a răspuns Groza. „Și dacă eu refuz să semnez"?, a întrebat regele. Groza a recurs la o ultimă amenințare: „Dumneavoastră ați văzut, totul a fost prevăzut. Se poate ivi un război civil. Noi nu putem răspunde de securitatea nimănui. Și dumneavoastră veți purta răspunderea".

Într-o relatare din decembrie 1990, Mihai afirma că Groza și Gheorghiu-Dej au recurs la șantaj: „Mi-au spus că membrii guvernului, adică și comuniștii, vor fi nevoiți, pentru a contracara orice formă de opoziție să execute peste o mie de studenți dintre cei care fuseseră arestați în ultimul an". De asemenea, a afirmat că Groza „s-a apropiat de mine și m-a rugat să-i pipăi vestonul în dreptul buzunarului. Mi-a spus: Pipăiți! Și avea pistolul în buzunar, dând explicația: Ca să nu mi se întâmple și mie ce i s-a întâmplat lui Antonescu". După aceasta, Mihai se așază la masă și semnează documentul abdicării.

La orele 15:30 s-a întrunit Consiliul de Miniștri. Petru Groza a adus la cunoștință actul abdicării și a fost emisă o proclamație a guvernului către țară. Aceasta aducea la cunoștință abdicarea regelui și aprecia că „Astfel, poporul român a dobândit libertatea de a-și clădi o nouă formă de stat - Republica Populară". La orele 19:10, sub președinția lui Mihail Sadoveanu, s-a deschis ședința extraordinară a Adunării Deputaților.

În unanimitate, au fost aprobate două proiecte de lege. Primul lua act de abdicarea regelui Mihai I, pentru sine și pentru urmașii săi, Constituția României era abrogată, iar noua denumire oficială a statului devenea Republica Populară Română. De asemenea, se preciza că puterea legislativă va fi exercitată de Adunarea Deputaților până la dizolvarea ei și întrunirea unei Adunări Naționale Constituante, care se va face la o dată fixată de Adunarea Deputaților. Aceasta va adopta noua Constituție a RPR. Prin al doilea proiect s-au numit membrii Prezidiului Provizoriu al RPR: Constantin Ion Parhon,

președinte, Mihail Sadoveanu, Ștefan Voitec, Gheorghe Stere și Ion Niculi, vicepreședinți. Ședința s-a încheiat după numai o oră.

Pe 24 februarie 1948 a fost dizolvată Adunarea Deputaților. Trei zile mai târziu s-a constituit Frontul Democrației Populare, o alianță electorală formată din Partidul Muncitoresc Român (noua denumire adoptată de comuniști în urma fuziunii cu PSD), Frontul Plugarilor, PNL-Bejan și Uniunea Populară Maghiară. Pe 28 martie au avut loc alegerile pentru Marea Adunare Națională, forul legislativ unicameral al RPR. Primul obiectiv al Marii Adunări a fost acela de a redacta o nouă lege fundamentală. Constituția Republicii Populare Române a fost promulgată pe 13 aprilie 1948.

Groza și-a păstrat mandatul de prim-ministru până pe 2 iunie 1952. Zece zile mai târziu l-a înlocuit pe Constantin Ion Parhon în funcția de președinte al prezidiului Marii Adunări Naționale, instituția care asigura în mod simbolic șefia RPR. A rămas în această funcție până la sfârșitul vieții.

Începând din anul 1948, autoritățile comuniste au început să impună modelul stalinist de organizare și conducere a societății. La 11 iunie 1948, guvernul Groza a adoptat legea pentru naționalizarea industriei. Această măsură a vizat distrugerea proprietății private și a generalizat proprietatea publică în industrie, bănci și transporturi. A fost creat Comitetul de Stat al Planificării, care asigura dezvoltarea economică pe baze planificate, având la bază centralismul economic. Cu pornire din anul 1951, planul de organizare economică era de cinci ani (planul cincinal).

Tot după model sovietic s-au înființat Gospodăriile Agricole Colective și Gospodăriile Agricole de Stat, care indicau tipurile de cultură și fixau prețurile bunurilor agricole. Țăranii aveau voie să își păstreze mici loturi de pământ, dar care să nu depășească 0,15 ha.

Pe plan internațional, România a fost membru fondator al CAER (1949) și al Tratatului de la Varșovia (1955).

Bătrân și bolnav, a fost silit să accepte, la 7 februarie 1953, dizolvarea Frontului Plugarilor, un concurent și ghimpe în ochii comuniștilor. Cu toate acestea, Groza nu s-a înscris în PMR, astfel că a reușit performanța politică de a se situa în poziții de frunte în cadrul regimului, fără să fi fost vreodată membru de partid. O explicație

poate să fie abilitatea cu care a reușit să-și atragă sprijinul și încrederea lui Stalin, rememorată într-una din notele sale politice: „M-am apropiat de el. Acesta stătea pe un soi de cotineață, ceva mai înaltă ca podeaua. M-am aruncat în genunchi, i-am sărutat picioarele și i-am spus: În sfârșit mi-am atins idealul de mic copil. Ziua asta va fi cea mai frumoasă zi din viața mea. Stalin, vădit impresionat, m-a luat de braț, m-a ridicat, m-a îmbrățișat. Îi făcuse o impresie deosebită circul meu și pe urmă l-am câștigat. Eram un teatralist fără pereche!”

Pentru întâlnirea de 50 de ani, în anul 1953, de la absolvirea Colegiului Kun, în cursul vizitelor în Ungaria, intervine pe lângă oficialitățile maghiare, pentru eliberarea unor foști colegi de colegiu: Vilmos Nagy de Nagybaczon (prima personalitate care primește titlul, post mortem, medalia și diploma de „Drept între popoare” din partea, Institutului „Yad Vashem”), a lui Horváth Bela (secretar de stat la Interne) și a lui Tökes Ernö (protopop reformat). În România, intervine pentru prietenul său de pe vremuri, Nicolae Brânzeu (canonic prepozit) și pentru Otto Roth. După manifestările de la Orăștie, Groza se va îngriji și ca toți cei eliberați din închisoare să nu fie închiși din nou, nici chiar în Ungaria. Tot atunci a sprijinit școala pentru reparații și dotarea ei. Localul, la numai un an, va redeveni Școala medie „Aurel Vlaicu” (în 1948, la reforma învățământului, devine Școala profesională chimică „Tanantul”).

Petru Groza a decedat pe 7 ianuarie 1958, la vârsta de 73 de ani, răpus de cancer.

Lucrări publicate:

„Omule, nu te supăra! Sfat pentru mine însumi, de un fost sfetnic al Tronului” - Cluj, 1928;

„În umbra celulei. Malmaison, 1943-1944” - Editura „Cartea Rusă”, București; Asociația Română pentru strângerea legăturilor cu URSS, 1945;

„L'école du pouvoir. Journal d'un prisonnier” (Traduit du roumain par Daniel Fontaine) – La Bibliothèque française, Paris, 1947;

„Discursuri politice, conferințe, interviuri, 1944–1946” - București, 1946;

„Reconstrucția României. Discursuri politice, conferințe și interviuri, 1944–1949” - Tipografia „Viața literară”, București , 1946;

„În drum spre socialism. Discursuri și întrevederi politice” (1947-1948) –Editura de Stat, București, 1950;

„Am văzut cu ochii țara păcii” (Vol. 1-2) - Editura „Cartea Rusă”, București, 1954-1956;

„Prin țara celor 600 de milioane. China de ieri și de azi. Note de drum” - ESPLA, București, 1956;

Postume:

„Articole. Cuvântări. Interviuri. Texte alese” (Prefață de George Ivescu) – Editura Politică, București, 1973;

„Adio lumii vechi! Memorii” - Editura „Compania”, București, 2003.

Referințe:

„Dicționar Enciclopedic Român” (Vol. II, D-J) – Academia Republicii Populare Române, Editura Politică, București, 1964; Popa, D. Marcel (coordonare generală) - „Dicționar Enciclopedic” (Vol. II, D-G), Editura Enciclopedică, București, 1996;

Bîtfoi, Dorin-Liviu - „Petru Groza, ultimul burghez: O biografie” - Editura „Compania”, București, 2004;

Groza, Petru - „Adio lumii vechi! Memorii” - Editura „Compania”, București, 2003;

Iliescu, Ion; Istrate, Tiberiu - „Orăștie – 750 de ani” - Volum editat de Casa Județeană a Corpului Didactic Deva, 1974;

„Enciclopedia Universală Britanică” (Vol. VII) - Editura „Litera”, București, 2010;

Bara, Ioan Sebastian; Toma, Denisa; Lazăr, Ioachim (coordonatori) - „Județul Hunedoara, monografie” (Vol. I) – Casa de Editură „Emia”; Editura „Timpul”, Deva, 2012;

Giurescu, Dinu C. - „Mărturia academicianului Dinu C. Giurescu despre dr. Petru Groza”, „Vorba”, din Orăștie, An II, Nr. 07, 19-25 februarie 2014;

Malița, Mircea - „Istoria așa cum a fost – Petru Groza” - În „Almanahul oamenilor de la noi” - 2014; Coordonat de Dan Orghici și Petru Romoșan, Editat de Asociația de Presă „Vorba din Ardeal”, Orăștie 2015.

Raluca Gette (Stâncel)



Violonistă.

S-a născut la 08 decembrie 1980 în Orăștie. La vârsta de 4 ani începe studiul viorii cu bunicul ei, Teodor (Tudorică) Muntean. Din clasa întâi până în clasa a 3-a frecventează cursurile Școlii Generale nr. 2 (azi Dominic Stanca) din Orăștie. În acest timp ia ore particulare de vioară în Deva (Prof. Valentin Negreanu și Prof. Viorel Soltan) și Cluj-Napoca (Prof. Florin Gavriș). Din clasa a 4-a urmează cursurile Liceului de Muzică Sigismund Toduță din Cluj-Napoca, la clasa de vioară a prof. Florin Gavriș, iar din clasa a 6-a până la terminarea liceului este eleva prof. Adrian Cârdan.

Concertează ca solistă cu Filarmonicile Satu-Mare, Sibiu, Râmnicu Vâlcea etc. cu un repertoriu de W. A. Mozart, C. Saint-Saens, F. Mendelssohn- Bartholdy.

În competiții, Raluca înscrie gradat mențiuni, premii 2 și 3, culminând cu premiul 1 la Olimpiada de Muzică Odorheiu Secuiesc - etapa națională, Concursul Internațional Jeunesses Musicales București și Concursul Internațional de vioară de la Schöntal-Germania (Premiul 2).

În 1999 trece cu succes examenul de admitere la Conservatorul de Muzică din Hamburg- Germania la clasa prof. Petre Munteanu. Pe care-l absolvă în anul 2006, la clasa profesorului Christoph Schickedanz.

Acumulează o vastă experiență cântând în orchestre de prestigiu din Germania (Hamburg, Berlin, Bamberg). Printre dirijorii și soliștii cu care a colaborat se numără Kirill Petrenko, Christoph Eschenbach, Frank-Peter Zimmermann, Boris Berezovski.

De la terminarea conservatorului până în 2011 este membru permanent al Orchestrei Radio din Hamburg (NDR Sinfonieorchester Hamburg). Cu aceasta efectuează turnee in Europa, America, Asia, având posibilitatea să concerteze in cele mai importante săli de concerte din lume.

În 2011 Raluca se hotărăște să participe la concursul pentru ocuparea unui post de vioară în Orchestra Filarmonică din Doha, Katar. Astfel Raluca este membră a Filarmonicii Qatar din februarie 2012. Aici trăiește până in prezent cu soțul ei, care este tot violonist în aceeași orchestră.

Referință:

Biografia personalității prezentate.

Cornel Nistorescu



Jurnalist, scriitor, director Cotidianul.

S-a născut la 15 Decembrie 1948, fiind fiul lui Aurel Nistoresc și al Ilenei (n. Popa), agricultori. A urmat școala primară la Mărtinești, cursurile gimnaziale la Simeria, iar apoi a absolvit, în 1965, cursurile preuniversitare la Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie.

Urmează studiile universitare din cadrul Facultății de Filologie a Universității „Babeș-Bolyai" din Cluj Napoca, la secția română-italiană, fiind absolvent al promoției 1974.

Cornel Nistorescu și-a făcut debutul ca jurnalist în „Viața studențească"(1971), cu un reportaj, ca mai târziu să fie redactor al aceleiași reviste (1974-1980). Redactorul, Cornel Nistorescu, s-a ocupat, la început, de folclor. Făcea parte din grupul de folcloriști ai Facultății clujene de Filologie, colindând în fiecare vară satele Transilvaniei în căutare de texte și obiceiuri populare. În aceste „expediții" a prins, probabil, gustul călătoriilor și a învățat arta discuțiilor cu localnicii - doua calități necesare oricărui reporter.

A mai fost redactor la ziarul „Scânteia tineretului" (1980-1983) și la revista „Flacăra" (din 1983-1990).

«Într-o zi n-am mai vrut să lucrez la „Scânteia Tineretului", pentru că mi-au dat să fac câteva articole la comandă, și i-am zis lui Păunescu: „azi vin la Flacăra". Știa cine sunt, nu eram începător, publicasem câteva cărți deja. Nu ne-am înțeles niciodată foarte bine, dar am rezonat perfect în jurnalistică. Avea o față a personalității sale care te

strivea dacă te apropiai de el. Era strivitor în viața privată.

„Flacăra” a fost o revistă care se termina în câteva ore din chioșcuri, una dintre puținele reviste care, în anii comunismului, se tipărea în jumătate de milion de exemplare, o revistă care a adunat în paginile ei toți scriitorii români de prestigiu, dar și jurnaliștii care au făcut epocă. Atât cât a fost el redactor șef al revistei, acolo au lucrat Mihai Pelin, Adrian Dohotaru, Eugen Seceleanu, Ovidiu Ioaniţoia, Dorin Tudoran, Tudor Octavian, Aurel Mihailopol, pana la ultima generație, cu Radu G. Țeposu sau Ion Zubaşcu. Era o instituție de presă care, în multe situații, chiar a reușit să miște societatea românească. Revista aceasta este, indiscutabil, în partea ei bună, meritul lui Păunescu», spune jurnalistul Cornel Nistorescu.

A colaborat, publicând reportajele ce au schimbat mentalitățile scriitoricești ale vremile, cu revistele „Echinox”, „Steaua”, etc.

În 1990 a fondat, împreună cu Mihail Cârciog, trustul de presă „Expres”, la care va fi director și va publica articole sub genericul „Reportaj de buzunar” și „Epistole politice”. În 1995, publicația s-a desființat.

Ca director al „Evenimentului Zilei”, a semnat zilnic editorialul ziarului. În 1997, după demisia lui Ion Cristoiu, devine directorul ziarului „Evenimentul Zilei”, unde a publicat „Comentariul zilei”, rămâne până în anul 2003.

Editorialele semnate de Cornel Nistorescu în perioada când a condus „Evenimentul zilei“ au fost publicate în volumul „În cazanul tranziției“, reprezintă mai mult decât o sumă de texte apărute, vreme de trei ani, într-un cotidian de mare succes.

După 2004 a colaborat cu editoriale și articole la „Foaia Transilvană” (Cluj-Napoca) și „Ediție specială” (Craiova). Este unul dintre fondatorii postului de radio „Europa FM” și al postului „Total FM”.

Din 2009 conduce ziarul „Cotidianul” și site-ul www.cotidianul.ro.

Întrebat fiind „Ce vrea Cornel Nistorescu să se întâmple în bine la Cotidianul?”, a răspuns „Vreau să fie un ziar care contează și vreau să-și facă rostul. Să fie un ziar bun. Atâta tot.”

Acad. Gheorghe Grigurcu nota în cronica «Un gazetar „de subțire»: „Există deopotrivă romancieri, poeți, critici, ziariști de bună și de

proastă calitate. Cornel Nistorescu e, neîndoios, un gazetar „de subțire” (într-o anume vechime, pictorii erau numiți la noi „zugravi de subțire”). Scriitura d-sale e alertă, dar foarte supravegheată, provocatoare cu finețe aidoma unei partide de scrimă. Răspicat în opțiuni, perspicace în argumentarea lor, învederează un cavalerism al formulărilor, o catifelare care le sporește efectul printr-un alibi (fie și ironic) al protocolului.”

De remarcat articolul extraordinar, „Cântarea Americii”, ce a fost publicat în „Evenimentul zilei” după atentatul din 11 septembrie 2001 din SUA, care a distrus turnurile gemene, editorial tradus și preluat de întreaga presă americană, dar și de alte publicații din lume, articol ce rămâne piatră de temelie în istoria gazetărească.

Debutul editorial a fost cu volumul de reportaje „Întâmplări în liniștea unei fotografii” (1978). Nina Cassian este aceea care l-a îndemnat, citindu-i textele, să scrie proza. Nu se știe cât de în serios a luat Cornel Nistorescu cuvintele poetei, dar primul sau volum, dacă n-a consacrat un autor de reportaje, a anunțat cu siguranța un prozator.

El e dintre acei autori de reportaje care nu respecta autonomia genului, privindu-l ca pe o etapă de tranziție spre literatura propriu-zisă. Oamenii ieșiți din comun, cu biografie spectaculoasă, sunt căutați cu tot atâta zel ca animalele rare de către vânători, pentru blănurile lor scumpe. Atracția pentru insolit și năstrușnic îl apropie pe Cornel Nistorescu de proza lui D. R. Popescu, după cum știința descrierilor fastuoase, puternic colorate, îl situează in linia prozei lui Fănuș Neagu. Dincolo de reportaj, autorul dovedește, așadar, încă de la debut, autentice disponibilități pentru creația epică.

Ca mai apoi să publice „Paradisul provizoriu” (1982) și „Proprietarul de iluzii” (1988), ce cuprind scrieri aflate undeva la granița dintre reportaj și proză scurtă..

Primii patru ani de editoriale publicate de ziarist în „Evenimentul Zilei” se regăsesc în cele trei volume intitulate „În cazanul tranziției”. Volumul I cuprinde perioada dintre 18 februarie 1997 - 30 aprilie 1998, volumul al II-lea cuprinde perioada 1 mai 1998 - 31 august 1999, iar cel de-al III-lea volum cuprinde perioada 1 septembrie 1999 - 30 decembrie 2000. În aceste editoriale se regăsesc întâmplări și persoane care au

reprezentat diferite lumi: administrativă, politică, judiciară, sportivă, culturală, politică.

Recunoștințe:

A primit, în anul 2012, din partea Casei Regale a României „Crucea Casei Regale a României”;

În semn de recunoștință, la 21 Decembrie 2017, i s-a conferit titlul de Cetățean de Onoare al Municipiului Orăștie.

Cărți publicate:

„Întâmplări în liniștea unei fotografii”, reportaje, Iași, 1978;

„Paradisul provizoriu, reportaje”, București, 1982;

„Proprietarul de iluzii, reportaje”, București, 1988;

„Români, vi se pregătește ceva!, epistole politice, reportaje, interviuri, editoriale din Expres (1990-1995)”, ed. Compania, București, 2013:

„Reporter la sfârșitul lumii (1978-1988), nonficțiuni”, ed. Compania, București, 2013;

„În cazanul tranziției”, ed. Compania, București, 2015.

Resurse:

Acad. Gheorghe Grigurcu, Cronica «Un gazetar „de subțire“», Foaie Interesantă, Anul I, Nr.5, Orăștie;

Cornel Nistorescu: „Flacăra era, indiscutabil, meritul lui Păunescu”, Evenimentul Zilei, https://evz.ro/cornel-nistorescu-flacara-era-indiscutabil-meritul-lui-paunescu-911479.html;

Cornel Nistorescu – biografia https://www.referatele.com/referate/romana/Cornel-Nistorescu/;

Dicționarul scriitorilor români, Editura Fundației Culturale Române, București, 1995;

Crucea Casei Regale a României, https://casamajestatiisale.ro/familia-regala/ordine-decoraii/crucea-casei-regale-a-romaniei/.

Andrei Ciurdărescu



Artist plastic, doctor în arte vizuale, lector universitar.

S-a născut la 19 decembrie 1984 la Orăștie. A urmat cursurile Liceului de Muzică și Arte Plastice „Sigismund Toduță" din Deva promoția 2003, a fost student al Universității de Arta și Design Cluj-Napoca, departamentul de pictură absolvind în anul 2007. Student fiind, în anul 2005, este bursier ERASMUS (oct.- ian.) la Universidad de Castilla la Manhca, Cuenca, Spania.

În 2009 urmează studiile masterale, ale Universității de Artă și Design din Cluj-Napoca, Departamentul Pictură, Facultatea de Arte Plastice.

Obține titlul de doctor în arte vizuale la Universitatea de Artă și Design Cluj-Napoca în anul 2014.

În 2015 a fost selectat pentru bursa postdoctorală „Vasile Pârvan" la Accademia di Romania in Roma, Italia, unde a trăit și a lucrat timp de un an de zile.

După revenirea în țară, din anul 2015, este cadru didactic titular, Departamentul Pictură, Facultatea de Arte Plastice, Universitatea de Artă și Design din Cluj-Napoca.

„Ca o scenografie barocă, filtrată de lumina specifică picturii regionale, recompun pe pânză elemente și spații, într-o logică personală, apelând la paradox și utopie. Obiecte și personaje sunt reunite într-o logică a absurdului asemeni unei scenografii de teatru care speculează senzațiile, trăirile, fricile și misterul întâlnirilor dintre obiecte, public și artist", spune Andrei Ciurdărescu despre pictura sa.

Premii și distincții:

2009 - mențiune în cadrul Henkel CEE Prize for Art

A avut numeroase expoziții, atât personale cât și colective, între care:

Selecție expoziții personale naționale:

2019 - ICONS OF UTOPIA, Galeria Arthalle, București;

2018 - Four Points of Enclosure, MATCA Art Space, Cluj-Napoca;

2018 - Apocalipse after Conchita, A+Project Space, Centrul de Interes, Cluj-Napoca;

2014 - Accumulation, Galeria Casa Matei, Cluj-Napoca;

2013 - Studio deschis și rezidență la Spațiul Intact, Fabrica de Pensule, Cluj-Napoca;

2012 - Psychotic substitute, Visual Kontakt Gallery Lab, Oradea;

2010 - Red Sofa, Visual Kontakt Gallery, Oradea;

2008 - ArtVo Gallery, Sibiu;

2007 - Galeria Casa Matei, Cluj-Napoca;

2007 - A personal territory“/ ”Eu / Timp / Gest“, ArtVO Gallery. Eveniment parte a programului "Sibiu European Cultural Capital 2007", Sibiu.

Selecție expoziții personale internaționale:

2016 - Io nel giardino, Boccanera Project Room, Trento, Italia;

2015 - La realta di Venere II, Istituto Romeno di Cultura e Ricerca Umanistica ”Nicolae Iorga”, Veneția, Italia;

2015 - Neomappa Roma, Accademia di Romania, Roma, Italia;

2015 - La realta di Venere, Borgo Medievale Aragonese, Otranto, Italia;

2015 - Girdini splendore. Belleza ferita, Accademia di Romania, Roma, Italia;

2011 - Nationalismus, Visual Kontakt Gallery, Ulm, Germania;

2008 - Wald, Akademie fuer darstellende Kunst, Ulm, Germania.

Selecție expoziții de grup naționale:

2021 - Innocence, Galeria Estopia, București;

2020 - JCE – Jeunne Creation Europeene Biennal, la Centrul de Interes, Cluj-Napoca;

2020 - Il faut cultiver notre jardin, Centrul de Interes, Cluj-Napoca;

2019 - SHOW-OFF 2, MATCA Art Space, Cluj-Napoca;

2019 - Papanache Camembert, Centrul de Interes, Cluj-Napoca;

2017 - Work in progress, PRE / opening of Arthalle Gallery, București;

2017 - Breaking Rules, Muzeul de Artă Cluj-Napoca;

2017 - Din visul muzei adormite..., Galeria Casa Matei, Cluj-Napoca;

2017 - Painting / Now, Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, Bistrița;

2016 - Cutting Edge III, Muzeul de Artă Cluj-Napoca;

2015 - Black and White Biennal, Muzeul de Artă Satu-Mare;

2015 - Cluj Calling Project, IAGA- International Art Gallery Angels, Cluj-Napoca:

2014 - Art and its contexts: cross-disciplinary dialogue – the 8th midterm Conference of the European Research Network Sociology of the Arts” la Spațiu Intact, Fabrica de Pensule, Cluj-Napoca;

2014 - Luc Tuymans în dialog cu Calin Dan, Spațiu Intact – Fabrica de Pensule, Cluj-Napoca;

2013 - Cutting Edge II, Muzeul de Artă Cluj-Napoca;

2011 - Gala Traficantului de cultură, Oradea;

2006 - „An urban laboratory”, „Injuraturi”, „A private view”, „Europe out”, „Europe in”, „Folk spirit”, „Barbeque”, “A private view”/”Into the light of things”, “A private view”/ ”Time line” exhibitions, evenimente parte din programul "Sibiu European Cultural Capital 2007", Galeria ArtVo, Sibiu;

Selecție expoziții de grup internaționale:

2020 - Centrul de Interes, Artmarket Budapest, Budapest, Ungaria;

2020 - JCE – Jeunne Creation Europeene Biennal, Hjoerring, Danemarca;

2020 - JCE – Jeunne Creation Europeene Biennal, Villa Olmo, Como, Italia;

2019 - JCE – Jeunne Creation Europeene Biennal, Mairie de Montrouge, Paris, Franta;

2019 - ”Térfélcsere”, at ICA - Institute of Contemporary Art, Dunaujvaros, Ungaria;

2017 - CON-FRONT EAST, RIVAA Gallery, New-York, SUA;

2017 - The School of Cluj: Painting & Graphic Arts, Galeria Neon, Academia de Artă Wroclaw, Polonia;

2017 - The School of Cluj: Painting and Sculpture, Pécsi Galeria, Pécs, Ungaria;

2016 - 4 Spaces - Common Ground, Istituto Romeno di Cultura e Ricerca Umanistica, Veneția, Italia;

2015 - Portafortuna, Spazio V.AR.CO Arte Contemporanea Gallery, L’Aquila, Italia;

2015 - Premio Arti Visive San Fedele, San Fedele Cultural Foundation Gallery, Milano, Italia;

2015 - Spazi Aperti 2015 – You are Here/ Voi Siete Qui, Accademia di Romania, Roma, Italia;

2015 - Cluj Calling Project, Galeria ARTEATRO – San Domenico Foundation, Crema, Italia;

2014 - Vanguardias y periferias”, La Neomudejar - Centro de Artes

de Vanguardia, Madrid, Spania;

2014 - Green & Brown II Project, Ile d'Ouessant, Franța;

2013 - Formatos senti II, Casa de Vacas, Madrid, Spania:

2013 - Green & Brown, Il colore come sostanza, Accademia di Belle Arti Macerata, Macerata, Italia;

2008 - Carril del Conde, Cultural Institute – Madrid, Spania;

Alte activități artistice

2015 - curator și coordonator al expoziției colective ”Spazi Aperti 2015 – You are Here / Voi siete Qui”, Accademia di Romania, Roma, Italia;

2012 - coordonator de proiect al expoziției de grup “Memorie și răspuns în contextul dezumanizării”, Turnul Croitorilor, Cluj-Napoca;

2010-2012 - curator și cordonator al galeriei Visual Kontakt Gallery, România și Germania/

Rezidențe artistice

2014 - rezidență artistică la La Neomudejar, Centro de Artes de Vanguardia, Madrid, Spania;

2013-2014 - rezidență artistică la Fundația Culturală Spațiu Intact - Fabrica de Pensule, Cluj-Napoca.

Referințe:

Fișa biografică a personalității prezentate,

https://www.uad.ro/profesori/pictura/andrei_ciurdarescu/index.htm;

Liliana Matei, „Innocence”, o nouă expoziție la Galeria Estopia, Ziarul Metropolis, București 17 februarie 2021, https://www.ziarulmetropolis.ro/innocence-o-noua-expozitie-la-galeria-estopia/;

Articolul „Expoziţie Andrei Ciurdărescu la Accademia di Romania din Roma”, publicat de Institutul Cultural Român, 24 Noiembrie 2015, https://www.icr.ro/paris/expozitie-andrei-ciurdarescu-la-accademia-di-romania-din-roma;

Articolul „ArtistNe(s)t, reţea de rezidenţe artistice”, Radio România Internațional, 24 aprilie 2009, http://old.rri.ro/arh-art.shtml?lang=2&sec=44&art=20925.

Ioan Andrițoiu



Profesor universitar doctor în arheologie, istoric.

S-a născut în data de 24 decembrie 1940 în satul Vinerea. În satul natal a urmat primii ani de şcoală. Mai apoi a urmat cursurile Liceului „Aurel Vlaicu” din Orăştie, între anii 1954-1957, unde profesorul Ioachim Rodeanu a ştiut să-i insufle dragostea pentru istorie.

Ca urmare a interesului dobândit pentru cunoaşterea istoriei, începând din anul 1958, urmează cursurile Facultăţii de Istorie-Filosofie din cadrul Universităţii Babeş- Bolyai din Cluj, în cadrul Secţiei Istoria României pe care a absolvit-o în anul 1963. În această perioadă a beneficiat de cursurile unei pleiade de profesori între care se numără Constantin Daicoviciu, David Prodan, Kurt Horedt, Nicolae Lascu, Virgil Vătăşianu sau Mihail Macrea. Alături de aceştia, trebuie amintiţi şi: Sigismund Jako, Iosif Pataki, Camil Mureşan şi tânărul, lector pe vremea aceea, Hadrian Daicoviciu.

După un stagiu de doi ani, în învăţământ, la liceul din oraşul Cugir, între 1963 şi 1965, a fost angajat la Muzeul devean pe postul de muzeograf - arheolog. începuturile în domeniul arheologiei i-au fost marcate de către Octavian Floca şi Mircea Rusu, primul călăuzindu-i paşii şi în domeniul muzeologiei.

În afara activităţilor specifice postului, deşi a participat la cercetări arheologice pe şantiere aparţinând mai multor epoci istorice, a urmărit ca temă prioritară de cercetare cunoaşterea manifestărilor culturale specifice epocii bronzului şi primei vârste a fierului. Ca urmare a acestor preocupări, în anul 1974, s-a înscris la doctorat cu o temă ce aborda epoca bronzului în sud-vestul Transilvaniei. Pentru materializarea tezei de doctorat, coordonată de prof. univ. dr. Mircea Petrescu-Dâmboviţa, în cadrul Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”, din Iaşi, a întreprins cercetări arheologice în situri precum cele de la Ţebea, Şoimuş, Crăciuneşti, Boiu, Deva, Hunedoara, Simeria etc. Trebuie menţionat faptul că datorită cercetărilor domniei sale aceste situri sunt astăzi bine cunoscute, unele dintre ele dând numele unor grupuri culturale.

În anul 1974 s-a înscris la doctorat, la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, unde îl are coordonator științific pe prof. univ. dr. M. Petrescu-Dâmbovița.

În anul 1984 a susţinut teza cu titlul „Epoca Bronzului în sud-vestul Transilvaniei", care va fi publicată în anul 1992 sub titlul „Civilizaţia Tracilor din sud-vestul Transilvaniei în epoca bronzului”. Cartea a apărut sub forma celui de-al doilea volum a prestigioasei colecţii Bibliotheca Thracologica, editată de Institutul român de Tracologie. Ca o dovadă a aprecierii de care s-a bucurat apariţia volumului, în lumea ştiinţifică, în anul următor, 1993, a fost premiată cu premiul „Nicolae Bălcescu” al Academiei Române”.

În această perioadă, în paralel, a fost membru în colectivele de cercetare şi a participat la investigarea unor situri precum cele de la Cugir - „Cetate”, Subcetate - „Dealul Petriş”, Haţeg - „Cetate”, Micia - „Necropolă”, Germisara - „Thermae”, Sarmizegetusa - Regia şi Ulpia Traiana Sarmizegetusa. Unele dintre rezultatele acestor cercetări s-au materializat în comunicări susţinute la numeroase simpozioane, sesiuni ştiinţifice, mese rotunte sau sesiuni de rapoarte arheologice şi studii publicate (a se vedea lista bibliografică). Activitatea ştinţifică s-a materializat şi prin ocuparea funcţiei de secretar ştiinţific al anuarului Muzeului devean, Sargetia.

Din anul 1990, a activat în funcţia de cercetător principal HI, în cadrul filialei Sibiu a Institutului Român de Tracologie, unde a avut ca preocupare ştiinţifică principală aprofundarea cunoaşterii manifestărilor culturale ale epocii bronzului în spaţiul intracarpatic. In această direcţie, în colaborare cu Aurel Rustoiu, a cercetat cunoscutul sit arheologic de la Sighişoara - „Wietenberg”. Cei cinci ani de săpături (1991 - 1995) s-au materializat într-o lucrare monografică: „Sighişoara - Wietenberg. Locuirea preistorică şi aşezarea dacică”, apărută în 1998 în aceeaşi serie, Bibliotheca Thracologica, în colaborare cu Aurel Rustoiu..

Din ianuarie până în luna martie 1993 a beneficiat de o bursă de specializare şi documentare oferită de Institutul Arheologic German din Berlin.

Începând din anul universitar 1993, a ocupat prin concurs postul de lector universitar la Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia. Din martie 1997 ocupă postul de conferenţiar universitar în cadrul Facultăţii de Ştiinţe.

Cursul fundamental de Istorie veche Universală pe care îl predă, reprezintă o mai veche pasiune pe care a ajuns să o pună în practică. Deasemenea, cursurile speciale: Fenomenul indoeuropenizării, Spiritualitate preistorică, Tracii în contextul lumii antice şi Habitatul în preistorie - predate la studenţii de la specializarea Arheologie şi la masteranzi - reprezintă încununarea unor mai vechi preocupări.

Pe lângă atribuţiile pe linie didactică, în cadrul Facultăţii deţine şi funcţia de şef de Catedră. Deasemenea este angrenat în granturi de cercetare, în calitate de membru al Centrului de cercetări pre- şi protoistorice de pe lângă Universitatea din Alba Iulia. În acest sens trebuiesc menţionate cercetările arheologice intreprinse în staţiunea de la Sibişeni, în punctul numit de localnici „Deasupra satului".

Colaborează cu publicațiile: „Sargetia", „Apulum", „Revista muzeelor", „Cercetări arheologice", „Studii și comunicări", „Studii și cercetări de istorie veche și arheologie", și altele.

Cu răbdare, pricepere şi modestie, a îndrumat mai multe generaţii de tineri care s-au format ca istorici, în calitate de muzeograf la Deva, de cercetător la Institutul de Tracologie din Bucureşti, sau la catedră, la Universitatea 1 Decembrie din Alba Iulia.

În ziua de 15 aprilie 2008, trecere în veşnicie.

Lucrări publicate:

„Muzeul Arheologic Deva. Ghid" - Cluj, 1971;

„Muzeul Arheologic Deva. Ghid" - Editura „Meridiane", București, 1972, (În colaborare cu Liviu Mărghitan);

„Das archäologische Museum aus Deva" - Editura „Meridiane", București, 1972

„Epoca bronzului în sud-vestul Transilvaniei. Rezumatul tezei de doctorat" - Iași: Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", 1984;

„Civilizația tracilor din sud-vestul Transilvaniei în epoca bronzului" - București: Institutul Român de Tracologie, 1992, (Bibliotheca Thracologica XXIII);

„Sighișoara-Wietenberg. Descoperiri preistorice și așezarea dacică" - București, 1997, (În colaborare cu A. Rustoiu).

Referințe:

Lazăr, Ioachim; David, Dorin - „Vinerea – monografie" - Editura „ALTIP", Alba Iulia, 2010;

Ferencz, Iosif Vasile - „Conf. univ. dr. Ioan Andrițoiu la 60 de ani" - În „Sargetia", Nr. XXVIII-XXIX/1, 1999-2000.

Walter Rudolf Widmann



Profesor, pictor, scenograf.

S-a născut la 25 decembrie 1891 în Orăştie. Studiile primare le face în localitatea de baștină, după care este elev la Gimnaziul Evanghelic „Samuel Brukenthal” din Sibiu, sub îndrumarea profesorului Carl Dörschlag, dascăl ce se afla în fruntea celei mai importante societăți artistice germane din Transilvania. A continuat studiile la Institutul de Arte Plastice din Budapesta în 1909 , unde a fost elev al importanților maeștri din Europa Centrală și apoi la Baia-Mare, 1910, sub îndrumarea maestrului Ferenczy Károly.

În 1913 a obținut diploma de profesor de desen și a întreprins o primă călătorie de studii în Germania și Italia. În timpul Primului Război Mondial a fost mobilizat și a căzut prizonier de război.

După război a întreprins o a doua călătorie de studii în Germania. Studiind de astă dată scenografia la Berlin în 1920, pentru ca în anul 1921 să se întoarcă în țară spre a preda desenul la Liceul Bruckenthal din Sibiu, până la izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial. Între timp, a cunoscut marile orașe și muzee europene.

Ca pictor (asociat fie cu mișcarea expresionistă, fie cu direcția post-impresionistă, a debutat în anul 1926, la Saloanele Oficiale, aceasta fiind prima sa manifestare plastică publică. Prima expoziție personală a organizat-o la Cluj, iar în următorii ani a participat la numeroase expoziții solo și de grup în România și, mai ales, în orașe mai mari din Transilvania (Sibiu, Cluj, Kronstadt, Arad, Orăștie, etc.).

În anul 1928 a colaborat cu Opera de Stat din București. În același an, a deschis prima expoziție personală la Cluj, apoi în 1933, o serie de expoziții la Arad, Sibiu și Brașov, genul său preferat fiind acuarela.

Este mobilizat în luptele celui de al Doilea Război Mondial, fiind prizonier de război al armatei ruse. După doi ani de închisoare, se întoarce bolnav la Cluj-Napoca, unde și-a construit atelierul înainte de război și aici a lucrat până la sfârșitul vieții.

Din 1954 a lucrat ca pictor scenograf la Opera din Cluj, iar din 1956 a fost angajat ca lector la Institutul de Arte Plastice „Ion Andreescu”

din Cluj, unde a predat pictura scenografică.

Astfel, activitatea sa se desfășoară în Cluj ca fondator al artei de scenă moderne în Transilvania și în România.

Acuarela devine genul său preferat de artă. În pictura acvatică a găsit posibilitatea de a uita ușurința, condiția eterică și naturalețea atât de caracteristice pentru habitusul său.

Împreună cu artiștii Rudolf Schweitzer–Cumpăna și Béla Gy. Szabó a organizat în 1954 o expoziție personală la București, participând cu un număr de peste o sută de acuarele.

În 1962, Uniunea Artiștilor Plastici din România și Fondul Plastic, Filiala Cluj, au organizat expoziția retrospectivă a pictorului Walter Widmann.

Recunoașterea sa internațională a fost împiedicată de unitatea și izolarea țării.

A trecut spre eternitate la Cluj în 1966.

Recunoștințe:

Este decorat cu Ordinul Muncii cl. II. împreună cu artiștii Schweitzer-Cumpănă si Gy. Szabó Béla în anul 1954;

În 2018, în perioada 12-29 aprilie, lucrările sale sunt expuse în expoziție „100 de tablouri pentru 100 de ani”, găzduită de Muzeul Etnografic al Transilvaniei din Cluj.

Expoziții:

1926 Prima reprezentație în arte plastice, participă la expoziția oficială de la București. El organizează prima sa expoziție personală la Cluj-Napoca. În anii următori a participat la mai multe expoziții de grup în București și Transilvania;

1933 Organizează o expoziție personală la Arad, Sibiu, Brașov și orașul natal. Genul lui preferat va fi din ce în ce mai mult acuarela;

1946 Din acest an participă la expoziții de artă plastică și grafică provinciale și de stat;

1954 Organizează o expoziție personală la București cu peste o sută de acuarele;

1962 Expoziția colectivă a lui Walter Widmann este organizată de Filiala Cluj-Napoca a Asociației Artiștilor Plastici și Fundația de Arte Plastice.

Referințe:

Maria Razba - Personalităţi hunedorene - Dicţionar, Biblioteca Judeţeană "Ovid Densuşianu", Deva - Hunedoara, 2000;

Octaviara Barbosa - Dicţionarul artiştilor români contemporani, Editura Meridiane, Bucureşti, 1976.

Vasile Coman



Episcop ortodox al Oradiei.

S-a născut la 25 decembrie 1912, în satul Dealul Calnicului, jud. Albă, în familia lui Ioan şi Ioana, ţărani harnici. A urmat şcoala primară în satul natal, iar cursurile medii la Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăştie, unde a fost tot timpul bursier. Ca elev a participat, alături de tatăl său la Marea Adunare de la Alba Iulia, la 1 decembrie 1918.

Între anii 1930 - 1934, a urmat cursurile Academiei Teologice Andrei Şaguna din Sibiu, absolvind ca şef de promoţie, cu teza de licență „Doctrina despre purgatoriu şi combaterea ei".

În anul şcolar 1934 - 1935, ca bursier al Arhiepiscopiei Sibiului, la îndemnul mitropolitului Nicolae Bălan şi al rectorului Nicolae Colan, a urmat cursurile Facultăţii de Ştiinţe Naturale de la Universitatea din Cluj.

La 28 februarie 1936, a fost hirotonit ca preot pentru parohia Sirnea, din judeţul Braşov, unde a păstorit până la 1 septembrie 1937. În acelaşi an a intrat în învăţământ, ca profesor de religie, la Braşov, până în 1942, când a fost numit preot paroh al parohiei Brasov-Cetate.

Între timp, a urmat cursurile Seminarului pedagogic de pe lângă Universitatea din Cluj şi a luat, în 1937, examenul de capacitate pentru profesori, la Iaşi.

În anul 1944, s-a înscris la cursurile pentru doctorat la Facultatea de Teologie din Bucureşti, obţinând în 1947 titlul de doctor în teologie cu teza intitulată „Rugăciunile pentru căpetenia şi autorităţile statului în cultul creştin" fiind distins cu calificativul „magna cum laude".

De la 1 ianuarie 1957 şi până la alegerea că episcop, timp de

patrusprezece ani încheiaţi a fost protopop al Brasovului, perioada în care desfăşoară o activitate remarcabilă şi acumulează o experienţă pastorală şi administrativă deosebit de bogată şi fructuoasă, pe care o va folosi din plin apoi că ierarh. A condus lucrările de zidire a unui nou sediu al protopopiatului Braşov şi a înfiinţat muzeul primei şcoli româneşti din Transilvania de la biserică din Scheii Brasovului. A iniţiat construirea unei biserici noi în Braşov. În paralel cu activitatea bisericească şi socială, protopopul rămas văduv, la 13 decembrie 1970, a fost ales episcop al Oradiei; tuns la monahism la Mănăstirea Sâmbăta de Sus. Electoratul Bisericesc l-a ales, în demnitatea de episcop al Oradiei.

Ca episcop, s-a ocupat nu numai de obișnuitele probleme administrative, ci și de refacerea a numeroase biserici (îndeosebi monumente istorice), de ridicarea de biserici noi, a unor clădiri la Centrul Eparhial, de tipărire unor lucrări cu caracter istoric („Monumente istorice bisericești din Eparhia Oradiei", 1978; „Trepte vechi și noi de istorie, cultură și viață bisericească în Eparhia Oradiei", 1980; Roman R. Ciorogariu... , 1981). A făcut parte din câteva delegații sinodale române care au vizitat alte biserici din Grecia și Etiopia (1971), din Ierusalim (1975), Arhiepiscopia Misionară Ortodoxă Română din America (1976 și 1978). A reprezentat Biserica noastră la diferite întruniri peste hotare (în Ungaria, Austria, Germania). În calitate de membru în „Comisia Ortodoxă pentru Dialogul cu Luteranii", a participat la diferite sesiuni ale acesteia, în Germania, Islanda, Suedia, Cipru; președintele „Comisiei Române pentru Dialogul cu Biserica Luterană din Germania"; participant la numeroase conferințe la Fundația „Pro Oriente" din Viena.

După 1989, în pofida vârstei şi a slăbirii sănătăţii, Prea Sfinţitul Vasile nu-şi dezminte valoarea personalităţii sale. Încă în ianuarie 1990 reînvie vechea revista bisericească a Episcopiei Oradiei, Legea Românească. În februarie 1990 iniţiază redeschiderea şi renovarea bisericii spitalului, după decenii de robie sub vremi.

Împreună cu un mai vechi prieten şi colaborator, dl. rector al Universităţii Oradea, prof. dr. ing. Teodor Maghiar, a reînfiinţat Facultatea de Teologie, pentru pregătirea viitorilor preoţi, profesori de religie şi asistenţi sociali.

A publicat articole, recenzii, cronici în: „Biserica Ortodoxă Română”, „Revista Teologică”, „Mitropolia Ardealului”, „Mitropolia Banatului”, „Telegraful Român”, etc.

La 10 iulie 1992 a fost chemat la slujirea cea cerească, după 35 de ani de slujire preoţească şi 21 de ani ca episcop la Oradea.

Lucrări publicate:

„Adevărul ortodox și greșala sectară despre Sfânta Tradiție”, Sibiu, 1941;

„Religie și caracter” - Brașov, 1944 - Reeditată la Oradea: 1992;

„Exorciștii în Dreptul Bisericesc” - Brașov, 1945;

„Hristos în familie” - Brașov, 1945;

„Cartea în slujba păstoririi creștine” - Sibiu, 1947;

„Cuvântări liturgice” - Ediția I: Oradea, 1975; Ediția a II-a: 1976;

„Slujind lui Dumnezeu, slujim oamenilor” (Cuvântări la duminicile și sărbătorile anului, ocazionale și îndrumări creștinești) - Oradea, 1980;

Studii și articole strânse în volume:

„Scrieri de teologie liturgică și pastorală” - Oradea, 1983;

„Cuvinte pentru suflet. Studii și articole cu caracter pastoral-misionar” - Oradea, 1985.

Referințe:

Mircea Păcurariu, „Dicționarul teologilor români” - Editura „Univers enciclopedic”, București, 1996;

Petru Baciu, Liceul „Aurel Vlaicu” Orăștie (Compendiu monografic 1919-1994) - Editat de Casa Corpului Didactic Deva, 1994.

Bianu Elena



Profesor, pictor, grafician.

S-a născută la 26 decembrie 1926, în Cernavodă, jud Constanța. Studiile primare le face la „Gimnaziul Despina Doamna”, iar cele liceale le absolvă la liceul „Despina Doamna” din Orăștie în anul 1947.

A absolvit „Institutul de Arte Frumoase Nicolae Grigorescu", facultatea de Arte decorative, secția pedagogică în anul 1953.

După absolvire, este profesoară de pictură și desen la Școala Populară de Arte timp de doi ani, iar din 1955 este decorator la Teatru de Stat „Valea Jiului" din Petroșani, aici lucrează linogravură, acuarelă şi artă monumentală (panouri pentru decorarea Casei de Cultură Petroșani, (realizată în colaborare, în 1967). Din 1968 conduce cercul de desen și litogramă al Casei Pionierilor din aceeași localitate.

A debutat în 1955 la Petroșani, an în care devine membru al Uniunii Artiștilor Plastici, lucrând în diferite tehnici de linocut, acuarelă, proiecte de tipărire și picturi murale.

Participă la expoziții personale și de grup în țară și în străinătate.

Trece în veșnicie în anul 1991.

Referinţe:

Fișă biografică a personalității prezentate încheiată cu ajutorul doamnei profesor Carmen Bianu;

Barbosa, Octavian, „Dicţionarul artiştilor români contemporani" - Bucureşti: Editura Meridiane, 1976.

Albert Amlacher



Preot luteran, doctor în filozofie, profesor, unul dintre cei mai citați istorici ai Transilvaniei, scriitor.

S-a născut la 27 decembrie 1847, în Orăștie, într-o familie de emigranți din regiunea Amlach (Austria), care s-a stabilit, pe la mijlocul secolului al XVIII-lea, în zona Orăştiei. Între 1855 şi 1858, urmează cursurile Şcolii Confesionale Evanghelice CA (Luterane), din oraşul natal.

Frecventează cursurile Liceului Săsesc Evanghelic din Sibiu (1859-1863) şi ale Liceului Săsesc din Sighişoara (1864-1867). Prin profesorii săi de la gimnaziul Sighișoara, în special de Josef Haltrich, este impulsionat decisiv în activitatea sa literară, ce ulterior va aduce roade. Amlacher Albert a fost student la „Herzoglich - Sachsische Gesamt Universität" din Jena, apoi la Facultatea de Filosofie şi

Teologie (1868) și student la „König Friedrich Wilhelm Universität”, Berlin (1869);

A participat, voluntar, la războiul franco-prusac din 1870/71.

În anul 1871 continuă studiile, bursier, la „Herzoglich Badische Ruprecht - Carolinische Universität”, Heidelberg unde este licențiat ca „Doctor în filosofie şi magistru în arte libere” în anul 1872.

În 1873, intră în învăţământ la Orăştie ca din 1874 să fie director adjunct la Şcoala Confesională Evanghelică din Orăştie. În 1875 refuză o catedră, respectiv conducerea Liceului din Speyer (Germania), deşi ar fi primit un salariu anual de 20 de ori mai mare decât la Orăştie.

În 24 iunie 1876 își încheia Albert Amlacher un corp de documente extrem de interesant, consacrat istoriei Orăștiei, cu titlul „URKUNDENBUCH ZUR GESCHICHTE DER STADT UND DES STUHLES BROOS BIS ZUM ÜBERGANG SIEBENBÜRGENS UNTER ERBFÜRSTEN AUS DEM HAUSE ÖSTERREICH (1690).” Manuscrisul este încununarea unei perioade de mai mulți ani de căutări ale tânărului preot evanghelic, prin arhivele și bibliotecile din Alba Iulia, Sebeș, Sibiu, Deva, Hunedoara și Hațeg. Țelul propus de el era reconstituirea unei arhive aflată de multă vreme în suferință, în urma unor distrugeri repetate. Curând, prestigioasa revistă de istorie „ARCHIV DES VEREINES FÜR SIEBENBÜRGISCHE LANDESKUNDE”, care apărea la Sibiu, și-a arătat disponibilitatea de a publica în caietele sale, bogatul material documentar adunat. Publicarea corpusului documentar în anii 1879-1880, a stârnit interesul lumii științifice săsești, și nu numai. [...]

Obține diploma în Teologie în anul 1877. Este ales preot evanghelic la Romos în anul 1891, ca apoi, simultan, să ocupe al doilea post de predicator la Sebeş din anul 1882.

Este membru fondator al Asociaţiei Carpatine (Karpatenverein) (1880), care a încercat să antreneze intelectualii şi alte categorii sociale în activitatea de turism.

În semn de preţuire pentru activitatea depusă, cabana de pe muntele Şurianu s-a numit, la începutul secolului al XX-lea, „Cabana Albert Amlacher”.

Albert Amlacher a fost membru de onoare al Asociaţiei Cercetătorilor în Istoria Austriei (1894). Membru de onoare al

Asociației Istorice şi Arheologice a Comitatului Hunedoara (1897), fiind menţionat în „Lexiconul scriitorilor", editat de Dr. Friedrich Schuller (1902).

În 1924, s-a pensionat ca preot şi se retrage la Orăştie.

Albert Amlacher colaborează cu publicațiile:, „Banater Tageblatt", „Berliner Deutsche Literaturzeitung", „Berliner Lokalanzeiger", „Berliner Neueste Nachrichten", „Berliner Tageblatt", „Berliner Zeitung am Mittag", „Brassoi Lapok", „Brooser Generalanzeiger", „Die literarsische Welt", „Familia", „Frankfurter Zeitung", „Gartenlaube (Leipzig), „Gazeta Transilvaniei", „Hannoverscher Kurrir Illustriertes Sonntagsblatt", „Leipziger Neueste Nachrichten", „Leipziger Tageblatt", „Neppendorfer Blätter", „Neuer Volkskalender", „Pester Lloyd", „Pesti Naplo", „Prager Presse", „Rândunica" (Sibiu), „Szâszvâros es Videke" (Orăştie), „Siebenbürgisch Deutsches Tageblatt", „Sudetendeutsche Tageszeitung", „Telegraful Român", „Tribuna Sibiului", „Amicul Familiei", „Uber Land und Meere", „Verlag Drotleff" (Hermannstadt-Sibiu), „Verlag Schönlein" (Stuttgart), „Waldheims Illustrierte Blatter" (Viena).

Trece spre eternitate la 14 ianuarie 1939, la venerabila vârstă de 92 de ani, fiind înmormântat în Cimitirul Evanghelic din Orăștie. Pe placa mormântului său se poate vedea și astăzi stema Orăștiei.

Lucrări publicate:

Istorice:

Ein urkundlicher Beitrag zur ältesten Geschichte des Brooser Kapitels (Contribuţie la istoria cea mai îndepărtată a construcţiei bisericeşti din Orăştie), 1876;

Die Türkenschlacht auf dem Brootfelde. Hermannstadt. Josef Drotleff Buchdruckerei und Papierhandlung (Lupta cu turcii pe Câmpul Pâinii);

Aus der „guten alten Zeit" einer Sachsenstadt. Hermann-stadt, Buchdruckerei Josef Drotleff (Din „îndepărtatele vremuri bune" ale unui oraş săsesc), 1879;

Urkundenbuch zur Geschichte der Stadt und des Stuhles Broos (Culegere de documente cu privire la istoria oraşului şi a scaunului Orăştiei), 1880;

Die Geschichte der zweiten Zerstörung Mühlbachsdurch die Türken, 1661 (Istoricul celei de a doua distrugeri a Sebeşului de către turci, 1661), 1886;

„Adatok Szászváros tőrténetéhez” (Date despre istoria Orăștiei) - În „Anuarul Societății de Istorie și Arheologie, Comitatul Hunedoara”, Nr. XI, 1900;

„Adalékok a Makray Család Szármásához” (Contribuții cu privire la originea familiei Makray) - În „Anuarul Societății de Istorie și Arheologie, Comitatul Hunedoara”, Nr. XI, 1900;

Kellings Untergang im Türkeneinfall von 1438 (Pieirea Câlnicului în urma năvălirii turcilor din 1438), 1907;

Zwei Urkunden zur Geschichte der Bulgaren in Baumgarten (Două documente cu privire la istoricul bulgarilor din Bungard), 1908;

Rumes. Aus Vergangenheit und Gegenwart einer siebenbtrgisch sächsischen (Romos. Din trecutul şi prezentul unei comunităţi rurale săseşti din Ardeal), 1912;

Kelling im Unterwald (Câlnicul din Ţinutul pădurii inferioare), 1922.

Schiţe şi nuvele:

Ein Abend im Zigeunerlager (O seară în tabăra Ţiganilor); Der Graf von Rodt (Contele din Rodt), 1866; Eine Luchsjagd in den Karpaten (O vânătoare de râşi în Carpaţi); Gefunden (Găselniţa); Im Elsaß Europas (In Alsacia Europei); Eine gefährliche Ringeltaubenjagd (O vânătoare periculoasă de guguştiuci); Eine Gemsjagd auf dem Retezat (Vânătoare de capre negre în Retezat); Auf einem sächsischen Bauernhof (O gospodărie ţărănească săsească); Bär und Keiler (Ursul şi mistreţul); Mit Leuchtfeuer und Sacknetz (Cu foc de iluminare şi cu plasă), 1868; Eine sächsische Bauernhochzeit (O nuntă ţărănească la saşi); Eine Dachsjagd (O vânătoare de viezure); Der Schatz des Augustus (Comoara lui Augustus); Ein Ausflug in die kleine Walachei (O excursie în mica Valahie); Am Heiratsbaum (La copacul nunţii); Hirtenleben in den Karpaten (Viaţa de cioban în Carpaţi), 1869; Eine Brenjagd in den Karpaten (O vânătoare de urşi în Carpaţi); Sturm auf dem Adriatischen Meer (Furtună în Adriatica); In der Krähenhütte (In coliba ciorilor); An der unteren Donau (Pe cursul inferior al Dunării); Eine Steppenjagd (O vânătoare în stepă); Ungarisches Hirtenleben

(Viaţa de păstor maghiar); In der Geisterschenke (La hanul fantomelor); Ein Blick in den Orient (O privire asupra Orientului), 1870; Auf der Audorfer Alm (Păşunea alpină de la Gura Râului); Ein Tag unter Strolchen (O zi printre pierde-vară); Der Schwarze Schmuggler (Contrabandistul negru); Auf Leben und Tod (Pe viaţă şi pe moarte), 1879; Der Schwammfischer von Spalmadore (Pescarul de bureţi din Spalmadore); Der Goldfresser (Mâncătorul de aur); Eine Fischotterjagd (O vânătoare de vidre), 1880; Im Weißen Morast (In mlaştina bă); Weihnachtsabend unter Wolfen (Ajun de Crăciun printre lupi), 1881; Um eines Baumes Dicke (Cu grosimea unui copac); Der Schlickläufer (Alergătorul printre noroaie); Der Schmuggler von Torbole (Contrabandistul din Torbole); Von Wildpferden entführt (Răpit de caii sălbatici); Das kalte Herz (Inima rece), 1884; Das Ochsenkreuz (Jugul boului); Die Glückskugel (Glontele norocului), 1886; Galizische Bauernhochzeit (Nunta ţărănească galiţiană), 1893; Aus dem Lande der Huzulen (Din Ţara Huţulilor); Gesucht 1901.

Referințe:

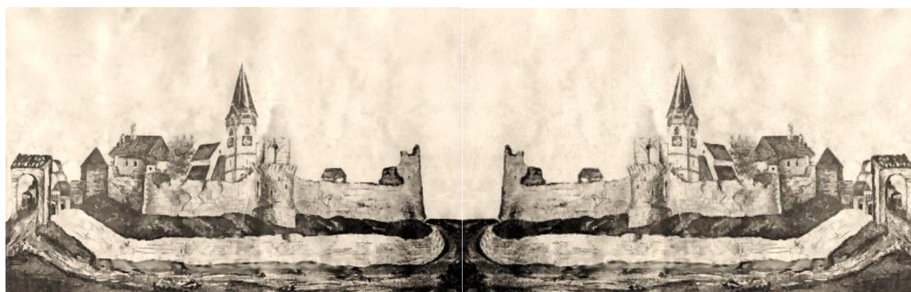
„Révai Nagy Lexikona: Az ismeretek enciklopédiája" - Vol. I, Budapesta, 1911;

Franz Remmel, Dr. Albert Amlacher - ein brooser Publizist und Historiker, în „Volk und Kultur", nr. 6 (iunie), 1969;

Iliescu, Ion; Istrate, Tiberiu - „Orăștie 750" - Casa Județeană a Corpului Didactic, Deva, 1974;

Dörner, E. Anton - „Documente și cronici privind istoria orașului și scaunului Orăștie" - Vol. I (1200-1541), Editura „Argonaut", Cluj-Napoca, 2003;

Valentin Lădar, Medalion Albert Amlacher, în „Revista Orăştiei", Serie Nouă, 1, nr. 1, 1990.



Ioan Moţa



Preot, protopop ortodox la Orăștie, om politic, deschizătorul trusturilor de presă Românești din Ardeal.

S-a născut în 30 decembrie 1868, în satul Nojag - protopopiatul Devei, în familia preotului Ioan Moţa, care timp de 47 de ani şi-a păstorit consătenii. Va urma şcoala în sat, iar apoi va trece la gimnaziul din Beiuş, încheindu-şi însă situaţia în ultimul an la Brad. Crescut în spiritul celei de-a doua jumătăţi a veacului trecut, cu credinţa în Dumnezeu şi dragoste pentru neamul său, tânărul Ioan Moţa va urma cursurile Institutului Teologic din Sibiu. În primii doi ani îl are coleg, printre alţii pe Ilie Miron Cristea, viitorul Patriarh al României Mari. Se simte atras de presă încă din anii gimnaziului; aceasta fiind dintre cele mai redutabile arme ale naţionaliştilor români. El va colabora la TRIBUNA cu ştiri şi articolaşe, dar mai ales cu prelucrări în versuri ale unor povestiri. În timpul studenţiei îşi continuă această colaborare, întregind-o cu aceea la revista MUSSA a Societăţii de lectură "Andrei Şaguna". Ultimul an îl va absolvi după o mică întrerupere, avându-l ca coleg pe Ilarie Chendi. Tot în ultimul an este ales vice-preşedinte al Societăţii, preşedinte fiind profesorul P. Şpan.

Atmosfera existentă în Sibiu în anii în care îşi desăvârşea studiile şi care coincidea cu acţiunea memorandiştilor, contactul cu gruparea din jurul TRIBUNEI sau cu diferiţi fruntaşi ai mişcării naţionale, îşi vor pune adânc amprenta pe personalitatea lui Moţa, contribuind la conturarea ambiţiilor şi planurilor personale, determinându-i chiar formaţia intelectuală şi politică.

Colaborarea la TRIBUNA şi FOAIA POPORULUI, contactul cu unii lideri ai mişcării naţionale, printre care D. Domşa şi D.P. Barcian, cărora Moţa le era student, i-a adus acestuia din urmă o "răsplată" care îl onora, dar în acelaşi timp îl supunea unor grele încercări. Datorită proceselor în presă în care era implicată TRIBUNA şi condamnările pronunţate împotriva unora dintre redactorii gazetei s-au rărit rândurile din jurul celor două organe de presă ale P.N.R. Astfel,

Comitetul Naţional întăreşte aceste rânduri chemând la TRIBUNA pe Cornel Pop-Păcurar, Cornel Scurtu şi pe studentul I. Deleanu, iar la FOAIA POPORULUI, pe Ioan Moţa, căruia îi încredinţează redactarea acesteia. El îşi ia misiunea în primire începând de la 1 noiembrie 1893.

Aici Moţa, mergând pe tonul impus de TRIBUNA, transcria într-un limbaj accesibil lumii satului dezideratele naţiunii române, făcându-i totodată chemare la unitate de acţiune. Urmărind scrierile sale putem constata tonul mobilizator al articolelor adresate poporului, iar pe de altă parte tonul acuzator, incisiv când demască nedreptăţile săvârşite de toate nivelele administraţiei, de la cea locală, până la guvernul maghiar. Problemele abordate sunt foarte variate, în funcţie de evenimentele la zi. În nenumărate rânduri atacă politica de maghiarizare, semnalând totodată eforturile autorităţilor maghiare în acest sens, (a se vedea legea căsătoriei civile, legea "matriculii civile" a naşterii, pericolul ce plana asupra şcolilor româneşti). Un alt subiect abordat în repetate rânduri este legat de necesitatea consolidării economice, ca premisă a reuşitei afirmării pe toate planurile a românilor ardeleni. Moţa este convins că, practicarea meseriilor şi negoţului, atât de neglijate, oferă mai multă siguranţă, fiind mai eficiente. Îmbrăţişarea lor de către români ar implica şi o pătrundere a acestora în oraşele, care "înrâuresc asupra împrejurimii în chip foarte simţit".

În toamna anului 1895, tânărul Moţa acceptă invitaţia fondatorilor REVISTEI ORĂŞTIEI, primul ziar românesc din comitatul Hunedoarei. Acceptarea nu s-a datorat doar posibilităţii de întoarcere acasă. Criza "TRIBUNEI", prindea tot mai mult contur, iar eliberarea memorandiştilor o va acutiza. Duelul dintre cei mari ar fi putut să strivească începutul de carieră al unui tânăr. Pe de altă parte gruparea din jurul Băncii ARDELEANA, avea nevoie de un om cu experienţă într-ale ziaristicii. Şi aceasta cu atât mai mult cu cât se hotărâseră, după 9 luni de apariţie, să depună cauţiune, pentru a se putea implica în disputa de idei politice. Moţa avea deci posibilitatea să pună în aplicare ceea ce învăţase la şcoala tribuniştilor.

Dornic de afirmare, foarte dinamic, Ioan Moţa nu s-a limitat doar la activitatea de redactor al REVISTEI ORĂŞTIEI. El se implică în toate activităţile iniţiate de gruparea orăştiană. Nepot al lui I. Mihaiu, mare

propietar şi intim al lui Mihu, el devine unul dintre oamenii de bază ai grupului. Acţionar la ARDELEANA şi la Institutul Tipografic MINERVA este secretar al comitetului de conducere al celei din urmă , alături de Şt. Erdely, dr. S. Moldovan, A.P. Bârcian, N. Ivan.

REVISTA ORĂŞTIEI militează, în condiţiile crizei din P.N.R. pentru concilierea diferendelor dintre cele două tabere. Orăştienii considerau necesară adaptarea tacticii politice a partidului la noile condiţii, pentru transformarea acestuia într-un instrument mai eficient al mişcării naţionale. "Spre înaintarea noastră nu avem să aşteptăm ajutor de la nimeni - se scria în revistă - ci noi, fraţi de sânge, să punem umăr la umăr, întru întruparea dorului nostru". Revista se va implica în luptele dintre cele două grupări, înclinând spre tabăra "tribuniştilor", oferindu-le paginile sale.

Într-o altă ordine de idei, Moţa continuă şi în paginile noii sale gazete să ia atitudine împotriva autorităţilor maghiare, mai ales cu prilejul Milleniului. Va avansa chiar un plan de acţiune la nivelul comitatului, care să susţină demersurile fruntaşilor români din reprezentanţa comitatului.

Se va retrage de la REVISTA ORĂŞTIEI, în iulie 1898, acţiunea sa fiind "salutată" de redactorii maghiari de la Szászváros, adversara cele dintâi, printr-o apreciere ce-i face cinste tânărului redactor: "retragerea dânsului de la Revistă va fi în favorul acesteia căci cultivarea direcţiunii ultra-maghiarofagă pe care dânsul o reprezenta acolo nu credem că i-ar sta în interes în întâia linie nici însuşi românismului".

După plecarea lui, gazeta intră sub influenţa dr. A. Muntean, care o angajează pe o direcţie mult prea radicală, lovind indirect chiar în Ioan Mihu.

În perioada scursă de la venirea lui Moţa în Orăştie, activitatea grupului a fost deosebit de bogată. Participând la toate acţiunile inițiate de fruntașii locali, el va fi ales într-o serie de comitete. Astfel a fost ales secretarul "Reuniunii româneşti de economie din Orăştie şi jur", înființată din inițiativa lui Mihu. În ideea ajutorării familiilor de români, Moţa, împreună cu I. Branga, au iniţiat înființarea unei "însoţiri române de înmormântare", convingându-i pe oameni de eficiența acesteia. Preşedinte a fost ales dr. Ioan Mihu, iar Moţa îndeplinea funcţia de secretar. Îl regăsim în această perioadă şi în

comitetul de conducere al Despărţământului IX (Orăştie) al ASTREI, precum şi în comitetele anuale ale casinei române. La reuşita Adunării Societăţii Pentru Fond de Teatru îşi aduce contribuţia atât ca membru al comitetului de organizare, cât şi ca actor, într-o piesă de teatru. De altfel plăcerea jocului o descoperise încă din anii petrecuţi la Sibiu, unde a urcat pe scenă alături de nume cunoscute: Lenţi Cunţan, Emil Borcia, Miţi Baciu, Lucreţia Popescu, ş. a.

Mai mult, ca o recunoaştere a activităţii sale în cadrul grupului, va fi ales deputat pentru Sinodul ARHIDIECEZAN, din 1897, iar în anul următor ajunge în reprezentanţa oraşului, unde se dovedeşte foarte activ.

După o scurtă perioadă petrecută la Sibiu, în redacţia TELEGRAFULUI ROMÂN, se întoarce în Orăştie, câştigând concursul pentru postul de paroh II, din localitate.

Chiar şi hirotonisit preot, el nu se desparte de prima lui dragoste, ziaristica. Atunci când "Reuniunea economică", hotărăște editarea unui organ de presă propriu, el îşi oferă sprijinul. Astfel BUNUL ECONOM îl va avea ca redactor - responsabil timp de doi ani (1900 - 1901). În acest răstimp editează şi un adaus SPICUIRI LITERARE. În cele 28 de numere putem descoperi semnăturile unor foarte cunoscuţi scriitori români.

În acest timp în grupul orăştian intervin câteva schimbări, provocate de venirea dr. Aurel Vlad la conducerea ARDELENEI. Tânăr şi bine pregătit, acesta dinamizează cercul fruntaşilor locali. Noua poziţie şi legăturile cu o serie de tineri, tovarăşi de idei din timpul studenţiei, îl ajută în iniţiativa sa de a lansa un program de acţiune pentru rezolvarea impasului în care se află mişcarea naţională. Dintre cei care subscriu acestui program amintim doar pe Al. Vaida-Voievod, Ilarie Chendi, dr. V. Moldovan, dr. A. Cosma. Alături de ei se află şi dr. Ioan Mihu. Odată cu începerea anului 1902 va apare LIBERTATEA, ziarul care va purta cuvântul acestui grup, caracterizat prin dinamismul tinereţii multora dintre membri şi prin realismul cu care priveşte problemele existente în Imperiu, dar şi în sânul mişcării naţionale. Acest nou organ de presă urma să fie susţinut prin colaborarea şi finanţarea celor care au subscris programului. Lui Moţa îi revine sarcina editării lui. Acesta împreună cu alţi patru fondatori

înființează şi o tipografie, "TIPOGRAFIA NOUĂ", în anul 1904. Între reuşitele ziarului şi ale celor din jurul său, cele mai importante ar fi: alegerea lui Aurel Vlad, ca deputat cu program național, în Parlamentul maghiar (1903), precum şi impunerea tacticii activiste în urma Conferinței Naționale din 1905, urmată de victoriile electorale în alegerile parlamentare.

Ioan Moța scoate pe propria răspundere, un supliment ilustrat FOAIA INTERESANTĂ, începând cu anul 1905, iar din 1906 TOVĂRĂŞIA pe care o mută la Hunedoara. Din 1907, în fiecare an, până la trecerea sa în România, editează CALENDARUL NAȚIONAL. Dintre colaboratorii săi, cel mai de nădejde a fost în această perioadă dr. Sebastian Bornemisa. Acesta îi va deveni chiar ginere. El va înființa editura LIBRĂRIA NAȚIONALĂ, şi îşi va edita o revistă, COSÂNZEANA, la care au colaborat multe dintre condeiele talentate ale românilor de pe ambele versante ale Carpaților.

Treptat, gruparea din jurul LIBERTĂȚII s-a depărtat de Orăştie în cea mai mare parte, membrii ei fiind chemați "la trebi mai înalte". În înțelegere cu aceştia, Moța preia destinele acestui ziar, trecându-l în proprietate (1908). Acesta va cumpăra şi tipografia în întregime. Din acest moment el transformă LIBERTATEA într-o gazetă poporală, care se adresa în primul rând oamenilor satelor ardelene. Totuşi aria de răspândire este mult mai mare, ziarul fiind citit în America, în mai multe state europene, ajungând până în Africa de Sud.

La cele trei foi amintite mai sus, Moța mai adaugă după anul 1910 şi un supliment umoristic, BOBÂRNACI. El realizează un adevărat trust de presă.

În activitatea sa el pune accent pe necesitatea "luminării" poporului prin cultură, atribuind presei rolul complementar al şcolii, în condițiile vitrege, create de politica maghiară, pentru şcolile româneşti. Urmărind stimularea abonării ziarul oferă pentru comunitățile cu cele mai multe abonamente, premii constând în biblioteci de câte 25-30 de cărți.

Activitatea sa şi aduce însă şi neajunsuri. Îi sunt intentate 10 procese de presă, dintre care două iertate în timpul desfăşurării tratativelor fruntaşilor naționali cu guvernul maghiar. Cel mai răsunător a fost cel din 1903 pentru articolul "A murit Matya şi cu el

dreptatea", prilejuit de dezvelirea la Cluj a statuii regelui Matei Corvin. La fel ca şi alţi fruntaşi naţionali şi Ioan Moţa va fi nevoit să se refugieze în România, pentru a se salva. Refugiat în Bucureşti împreună cu Sebastian Bornemisa, se alătură demersurilor celorlalţi ardeleni pentru convingerea opiniei publice şi a guvernanţilor de necesara intrare a României în război. Vor colabora la EPOCA lui N. Filipescu şi la TRIBUNA reînfiinţată de ardelenii refugiaţi. Cei doi vor tipări aici LIBERTATEA şi FOAIA INTERESANTĂ. Dar nu după mult timp acestea îşi vor înceta apariţia, căci propietarul se va înrola în armata română care trecuse Carpaţii. După răsturnarea de situaţie va ajunge în Moldova. Însă nu pentru prea multă vreme, împreună cu V. Lucaciu şi V Stoica, Moţa va pleca în misiune de propagandă pentru cauza românilor ardeleni, în S.U.A. După ce vor participa la mai multe adunări din diferite oraşe americane, unde se găseau în număr mare şi români, Misiunea Patriotică Naţională se stabileşte în Cleveleand (Ohio). Aici Moţa editează câteva numere din foile sale, contribuind la actul de propagandă.

Întors din America, singur, va rămâne o scurtă perioadă în Basarabia, unde primeşte împreună cu Sebastian Bornemisa, redactarea ziarului CUVÂNTUL MOLDOVENESC, al lui Pan Halipa. Ei vor tipări primul ziar cu caractere latine.

După realizarea măreţului ideal naţional - Unirea tuturor românilor - în aceeaşi lună se întoarce în Orăştie. După aproape trei decenii de activitate, Moţa se vede nevoit să o ia de la început. Astfel va apare din nou LIBERTATEA, cu un adaus, sugestiv intitulat PLUGARL LUMINAT, nelăsând nici un dubiu asupra intenţiilor lui. Dar la fel ca în întreaga lume politică românească, realizarea idealului Unirii produce o criză, datorată absenţei unui ideal comun şi în P.N.R. Chiar şi pe Moţa, credinţa sa de naţionalist îl face să-şi găsească cu greu locul. Va fi o perioadă liderul P.N.R. în Orăştie şi apropiat al conducerii partidului. În această calitate va fi ales deputat în primul parlament al României Mari. Va mai păşi în forul legislativ al ţării, în timpul guvernării Iorga - Argentoianu, atunci în calitate de senator. A mai fost ales şi a treia oară în 1937, pentru Senat, dar cărările murdare ale politicii au schimbat soarta acelui parlament ales.

Crezul său de naţionalist l-a făcut să îmbrăţişeze spre sfârşitul vieţii

o mişcare pe care interese străine şi ambiţii meschine au murdărit-o. Fiul său, întemeietor al acesteia a murit luptând în Spania, împotriva comuniştilor, devenind un erou al tinerei generaţii din perioada interbelică.

La moartea sa, protopopul Ioan Moţa a fost cinstit ca o mare personalitate, organizându-se funeralii naţionale. A murit într-o perioadă atât de tulbure, cu sufletul îndurerat că s-a pierdut o parte din trupul sfânt al Ardealului.

Ultima lui realizare, pentru oraş, va dăinui prin vremuri. În calitate de proptopop, ctitoreşte o măreaţă catedrală, împlinind un vis ce şi-l făuriseră orăştienii încă la sfârşitul secolului trecut. Ne limităm în aceste rânduri să cităm câteva aprecieri ale d-lui colonel V. Cugerean, despre această măreaţă ctitorie: „a cărei cupolă larg deschisă şi campanila ce se înalţă semeaţă spre cer au şters veacurile de umilinţă ale modestelor biserici româneşti".

A trecut la cele veșnice la 20 noiembrie 1940, în București, și este înmormântat la Orăștie.

Cei ce l-au petrecut pe ultimul său drum şi-au înscris iubirea şi respectul pe mormântul său:

„Părinte iubitor,
Îndrumător neobosit credincioşilor săi
Şi stâlp neclintit neamului său."

NUMELE LUI TREBUIA UITAT. Prin urmare s-a încercat ştergerea lui din istoria Ardealului, din istoria românilor. Trebuia uitat căci devenise mult prea mare, îl purtaseră două generaţii de vajnici naţionalişti: protopopul Ioan Moţa şi Ioan I. Moţa. Tată şi fiu - două destine, de luptători, aceeaşi armă: naţionalismul. Tatăl a fost „condamnatul" la uitare datorită fiului: „purtam vina de a fi tatăl fiului meu".

Referință:

Valentin Orga, „MOȚA, pagini de viață, file de istorie", ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2018.

Cristian Florin Anghelescu



Vitralist.

Născut la Giurgiu și făcând școala în București, deși am o educație tehnică, am crescut într-un mediu permanent influențat de frumosul cursurilor de pictură ale doamnei Eugenia Jelescu și de atmosfera cercului de pictură de la mansarda liceului din colțul Cișmigiului. Superbele creații ale artiștilor antebelici văzute în casele prietenilor și a mea, lucrările din muzee, arhitectura clădirilor pe lângă care treceam, ușile și ferestrele din Cotroceni executate cu o desăvârșită atenție pentru detaliu, m-au marcat rând pe rând, fără ca, la acea vreme, să-mi dau seama.

După o lungă perioada de activitate industrială, cu toată rutina pe care o implică, din cauză că resimțeam permanent dorința de a fi creativ, de a trăi într-un ambient mai colorat decât griul și bejul cotidian, am simțit necesitatea de a mă detașa de tot ce înseamnă produs de serie și a mă apropia de zona în care esteticul este principalul rezultat al muncii mele. Această schimbare s-a produs în momentul în care mi-am dorit pentru mine primele vitralii, când am constatat că prin vitralii pot sa-mi realizez atât dorința de a participa la înfrumusețarea vieții de zi cu zi, a mea și a celorlalți, cât și să folosesc în același timp experiența tehnică acumulată în timp.

După ce am studiat diferitele metode de obținere a sticlei decorative pentru uși și ferestre, am ajuns la concluzia că metoda TIFFANY este cea care mi se potrivește cel mai bine. Aceasta pentru că sticla colorată în masă, obținută de multe ori prin procedee semiindustriale, îți dă senzația, atunci când lucrezi cu ea, că este vie, schimbându-și strălucirea de fiecare dată când lumina o atinge din alt unghi. Lumina, acel factor care ne influențează atât de mult calitatea vieții, este cea care determină o veșnică schimbare a cromaticii lucrării finale astfel încât, un vitraliu, deși același pe timp de o viață, este altul în fiecare moment.

Atunci când, constrâns de tematici impuse și, în multe cazuri, limitat de preț, am căutat posibilitatea de a mă exprima liber, am

descoperit că, asociind piese de sticlă cu altele de oglindă, pot avea rezultatele care-mi reflectă dorințele, am devenit definitiv dependent de aceasta meserie. Oglinzile mele, deși direct influențate de stările mele periodic schimbătoare, exprimă cu toate nostalgia vremurilor în care Calea Victoriei era animată de doamne cu rochii elegante și umbreluțe cu dantele, însoțite de domni cu joben și lavalieră.

Am început să decorez oglinzi, îndrăgostit fiind de vitralii.

Nu mai eram de mult un începător în ale tehnicii când, dintr-o nevoie pe care nu am înțeles-o pe moment, am asociat pentru prima dată sticla colorată în masă cu o bucată de oglindă. Rezultatul m-a impresionat într-un mod plăcut, dar nu neapărat explicabil. Nu eram pregătit, nu pricepeam că bucățile acelea de sticlă, prin modul în care manipulau lumina, înconjurându-mi reflexia, încercau să comunice, să mă încurajeze să continui.

Am descoperit mai târziu (cam 5 ani după prima oglindă) cartea „Oglinzile" scrisă de Petru Creția, publicată în anul 1993 de editura Humanitas. Așa am găsit explicațiie trăirilor mele din fața oglinzii, superbele exprimări literare a complexului emoțional pe care mi-l provoacă, asupra căruia încerc și eu să-mi îndrept privitorul.

„Oglinda plană, o oglindă dată, se definește prin calitatea imaginii reflectate, dar nu mai puțin prin poziție, mărime, contur și încadrare, luminozitate și contextul nonspecular."

Am pornit în această aventură, pipăind cu teamă la fiecare pas, cu atât mai mult cu cât drumul nu exista. Nici azi nu sunt sigur că este mai mult decât o biată potecă, care încearcă să-și facă loc printre munții modurilor de exprimare artistice consacrate. Este o poteca construită la fel ca împletitul părului iubitei într-o coadă din trei șuvițe. Sper că nu voi fi considerat flușturatic atunci când spun că încă nu m-am hotărât asupra iubitei: oglinda sau vitraliul. Vă pot spune însă despre șuvițe: Una este permanenta provocare tehnică de a realiza tăieturi complexe, alegerea sticlei potrivite cromatic subiectului, îmbinări fine în linii coerente, toate la un loc având rolul de a atrage sau de a distrage atenția dumitale, privitorule. A doua șuviță este cea a autocunoașterii, a determinării emoțiilor care mă fac să vibrez, asupra cărora vreau să te provoc să reflectezi, convins fiind, că cel ce-mi vede lucrările a fost cel puțin o dată încercat de ele,

reacțiile diferite ale fiecăruia asigurându-le dinamica și unicitatea. A treia, este cea a studiului, a cunoașterii diversității modurilor de exprimare care prind viață prin această artă. De la un moment dat, această șuviță a devenit cea care a determinat direcția potecii. Trecând prin studii tehnice, artistice, filozofice, am reușit să-mi deslușesc trăirile din fața oglinzii (vă asigur că în timpul lucrului mă văd de nenumărate ori în oglindă) și să înțeleg atracția pentru acest mediu. Dar...

„De fapt nimeni nu se vede în oglinzi așa cum e văzut de alții din afara lor”

Astfel, mărturisirile mele vor fi doar despre oglinzi și relația lor cu cei pe care-i reflectă. Mă voi strădui să ofer cititorului libertatea de a descifra imaginile, filtrate prin propria sensibilitate. Am să-mi permit, totuși, pe ici pe colo, să particip cu propriile gânduri sau cu citate pe care le consider potrivite. Recunosc, în fața unei lucrări complete, și eu, ca și tine, rămân de aceeași parte a oglinzii. Și este mai bine să rămân aici, conștient că încercarea de a trece dincolo, comportă riscul de a mă fărâmița în cioburile propriei reflexii.

Atunci când sunt întrebat ce profesie am, răspund simplu: *vitralist*. Însă dacă vei căuta în dicționar acest cuvânt, nu îl vei găsi. Și nici profesia în nomenclatorul de meserii. De aici, probabil, privirile mirat – întrebătoare ale celui care a adresat întrebarea. Completez: *geamgiu de lux*. Ai zâmbit? În vremuri de mult uitate, pe meleaguri transilvănene se numea *fenestrar* – vitralistul medieval. Era artistul, după unii, sau meșteșugarul, după alții, care jucându-se cu lumina, folosind sticlă colorată reușea să spună o poveste și să influențeze în mod determinant atmosfera clădirii care-i găzduia lucrările. Cam același lucru îl fac și eu când, încojurându-vă cu lumină, umbră și culoare, încerc să vă introduc într-o poveste care să vă insulfe o stare bună de spirit.

Vitraliul a apărut, s-a dezvoltat, a strălucit și decăzut în deplină legătură cu moda vremurilor (prefer modă în loc de curente artistice datorită limitelor geografice și temporale variabile în care s-a manifestat). 1851, Marea Expoziție de la Londra, primul loc în care vitraliul este prezentat într-un pavilion special dedicat, prima apariție a sa ca modalitate de exprimare artistică independentă. Atunci a

început a doua tinerețe a puzzle-ului de piese de sticlă colorată. Își găsește astfel, de la finalul secolului XIX, locuri noi: în uși, înglobat în piese de mobilier sau abajururi de lămpi care se adaugă gazdei consacrate, fereastra. Era perioada pe care azi o numim generic Art Nouveau.

Cunoscut în diferite colțuri ale lumii drept Jugendstil, Modern Stile, Modernismo, Secession, New Stile, Art Nouveau reprezintă pentru mine mai mult o atitudine decât un stil artistic. Pentru unii artiști era o modalitate de delimitare față de curentele clasicizante. Alții își exprimau identitatea națională folosind arta ca instrument, pentru mulți însemna o libertate de a se manifesta pur și simplu altfel. Conștient de faptul că, privită cu maximă exigență, expoziția mea poate fi catalogată drept eterogenă, îmi permit să subliniez aici că ea Nu este Art Nouveau. Este un omagiu sau, dacă vreți, plecăciunea mea în fața maeștrilor care au participat la descătușarea artelor. Teme de inspirație florale se regăsesc în subiecte abordate de Victor Horta și Hector Guimard, de Louis Confort Tiffany sau Komor Marcell și Jakab Dezsö, fiecare abordându-le în mod propriu, original. Subiectele antropomorfe domină operele unor nume celebre precum Alfonse Mucha, Gustav Klimt sau Henri de Toulouse-Lautrec, în timp ce operele lui Otto Wagner sau Charles Rennie Mackintosh sunt puternic geometrizate. Am făcut referire la nedrept de puține nume, pentru a nu te/vă plictisi, dar suficiente pentru a spune de ce mă prezint în fața ta/voastră sub genericul *Glass Nouveau*.

Mărturisesc, din nou, că, la început, nu înțelegeam bine ce mă atrage la oglinzile decorate cu paspartouri de vitraliu și în plus am făcut o greșeală comună: am căutat corespondențe pentru a vedea ce preț aș putea obține vânzându-le. Cred că norocul meu a fost că în perioada aceea nu am găsit decât foarte puține oglinzi decorate cu mozaic și niciuna cu vitraliu. Îmi plăcea ceea ce făceam și mă detașasem de partea materială. „Văd eu când, cum și cu cât le vând. Acum le fac.” mi-am zis și mi-am văzut de treabă. În timpul lucrului oglinda mă reflecta pe mine, eu... reflectam la ale mele iar, cum ochii sunt oglinda sufletului, am început să conștientizez forța instalației catoptrice formate de priviri reflectate la nesfârșit: „sunt *Portaluri”* am gândit fericit.

„Fără oglinzi am fi orbi de chipul nostru, iar în ele ne vedem, într-o

proporție greu de determinat, cu ochii altora. Dar și cu ochii noștri, ale căror rădăcini sunt în sufletul adânc"

Inițial am desenat flori, multe flori, deoarece, așezate simetric ori asimetric, formează ancadramente familiare și sunt, sentimental vorbind, sinonime cu frumosul. Majoritatea dintre noi avem flori pe pervazele ferestrelor. Acasă pe lângă florile de la fereastră, am o oglindă vitrată cu motive florale. Mă uit în ea atunci când plec, mă încarc cu lumină și culoare, cu optimism, înainte de a păși către necunoscutul unei nouă zi în care nimic nu este mai previzibil decât imprevizibilul. Pe măsură ce am avansat, mai ales tehnic, s-au înmulțit încurajările venite din partea celor ce-mi treceau pragul atelierului. Iar asta m-a făcut fericit. Te-ai uitat vreo dată în oglindă imediat după ce ți-a reușit ceva (indiferent ce ar fi acel ceva)? Mie îmi vine să zbor. Și pentru că din motive lesne de înțeles nu pot, desenez păsări, aripi, fluturi. Tot un fel de zbor este și ăsta. Zborul nu este numai o zbatere continuă de aripi, îmi închipui, ci implică înălțări, picaje, perioade de grațioasă planare. Înțelegând asta am reușit să devin sincer, să descriu momente de bucurie, tristețe, melancolie, vise și realități. Le-ai trăit și le vei mai trăi... pe toate. *„Privind în oglinzi, mereu ne întrebăm ceva despre noi, îndoiala noastră caută o certitudine de negăsit, de căutat mereu."*

În toate oglinzile mele există un loc pe care l-am păstrat pentru tine. Te rog, nu-l folosi numai pentru a îmblânzi o șuviță rebelă sau pentru a îți îndrepta cravata. Lasă-ți reflexia să participe împreună cu decorul, să se integreze, generând momente. Momente de comunicare cu sinele, momente de introspecție sau doar generatoare de o stare de bine. Acele momente în care tu vei fi artistul ce completează lucrările mele, incomplete de altfel fără tine.

„Cineva te-a putut vedea
Într-o fotografie sau portret
Sau într-un film
Sau ca statuie,
Fie și ca o nălucă,

însă nimeni nu-ți poate spune, nefiind tu acolo și atunci, că te-a văzut într-o oglindă."

Referință:

Cristian Anghelescu „Mărturisiri despre reflexie și reflecție".

Alexandru Vlad



Comandantul suprem al Gărzilor Naționale Române, deputat al Gărzilor Naționale Române din Ungaria și Transilvania la 1 Decembrie 1918, deputat în parlamentul României din partea PNR și PNȚ, primar al Aradului.

Alexandru Vlad a fost mezinul familiei Alexandru Claudiu și Aurelia Vlad, născut la Brașov în 1876. Mama sa a fost fiica lui George Barițiu. Frate mai mic al lui Aurel Vlad, Alexandru (după absolvirea Gimnaziului Kún din Orăștie) a îmbrățișat carierea militară, probabil și sub influența, pe de o parte a modelului tatălui vitreg, pe de altă parte a tradiției pe care o avea la Orăștie. Nu trebuie să omitem din discuție și situația pe care familia o avea în acea vreme, imposibil de a susține material un nou elev, iar mai apoi student, pentru a se realiza profesional; așadar, cariera militară, școala de profil, îi oferea mamei – aproape singura susținătoare (mai ales după moartea lui George Barițiu) – o soluție facilă de a-i asigura un viitor fiului său. Tânărul Alexandru va urma Academia militară de la Graz. Ofițer de carieră, se va afla în situația de combatant în timpul Primului Război Mondial. Frontul este pentru el, deopotrivă, locul împlinirii – ajunge maior, dar şi al nenorocirii, căci este rănit grav la picior, fapt ce îi va afecta în viitor cariera militară.

Sfârșitul războiului îl aduce foarte aproape de preocupările politice și organizatorice ale fratelui mai mare.

Evenimentele din vara și toamna anului 1918 au dus la destrămarea armatei austro-ungare, iar unități ale acesteia au desfășurat activități izolate, incapabile să mai asigure ordinea în fosta monarhie. Referindu-ne strict la situația din Transilvania, reținem vidul de autoritate ce se creează în zona ordinii publice prin retragerea autorităților ungare și a jandarmilor maghiari. Prin urmare, odată cu înființarea Consiliului National Român Central – și a organismelor sale locale – se impunea și organizarea unui sistem care să păstreze ordine și siguranța publică în Transilvania, chiar cu rol de forță militară care să sprijine acțiunile CNRC.

Entuziasmul ce cuprinsese atât mediul civil, cât mai ales soldații români aflați în diferite zone de conflict armat, a facilitat organizarea de unități militare sau gărzi naționale atât în interiorul spațiului transilvan cât și în afară. Cu tot efortul guvernului Maghiar prezidat de Káruly, de a impune – în numele „integrității" teritoriale a Ungariei „istorice" – ca românii aflați sub arme să depună jurământul de credință fată de autoritățile de la Budapesta, ministrul de război ungar este nevoit să comunice că militarii români „au să depună jurământul de credință numai Consiliului National Român".

În teritoriul transilvan se mai prefigurau, ca posibile, două situații generatoare de instabilitate și chiar teroare: retragerea armatei germane învinse conduse de gen. Mackensen dinspre Vechiul Regat și mai ales, elementele șovine maghiare, dispuse la acțiuni extreme.

Ca urmare a situației existente în toamna anului 1918, Consiliul National Român Central a avut în vedere ca prioritate și înființarea unităţilor militare româneşti, care să fie puse direct sub autoritatea sa. Procesul de preluare de către consiliile naționale a administrației publice pe tot cuprinsul Transilvaniei impunea crearea și păstrarea unui climat de ordine, securitate și siguranță.

Prin urmare, la nivelul comitatelor și a centrelor urbane organizarea gărzilor naționale s-a derulat cu rapiditate și s-a făcut cu participarea ofițerilor români din fostele unități militare austro-ungare. Amploarea pe care a luat-o activitatea de constituire a gărzilor naționale a determinat CNRC să ia măsuri pentru înființarea unei structuri centrale care să gestioneze și să coordoneze acest demers organizatoric, dar și acțiunile derulate de aceste gărzi. Astfel, la 11 noiembrie 1918, la Arad, se constituie „Comanda supremă a gărzilor naționale române din Ungaria și Transilvania", a doua zi după ce CNRC a adresat nota ultimativă Consiliului național ungar din Budapesta, prin care cerea recunoașterea deplină a suveranității naționale asupra tuturor comitatelor româneşti,

Constituirea „Comandei supreme" are loc sub prezidiul lui Stefan Cicio-Pop, președinte al CNRC și a maiorului Alexandru Vlad, a cpt. Dr. V. Avramescu și a altor militari care au lucrat la elaborarea planului de constituire, organizare și funcționare a statului major al gărzilor. Liderul politic arădean a subliniat necesitatea instituției

gărzilor dată fiind situația politică militară, dar și socială existente în Transilvania, dar a atras atenția în mod special: „Să fim precauți în organizarea noastră, să nu provocăm și să nu înscenăm vărsări de sânge... Noi vrem înțelegere frățească cu toate popoarele. O vrem și cu poporul maghiar democratizat.” Rostul gărzilor, este, în primul rând, de a susține împreună cu toți ordinea, liniștea și siguranța tuturor locuitorilor de pe meleagurile transilvănene. N Cicio-Pop a punctat cu acea ocazie și relația existentă între Consiliul National Român Central și „Comanda supremă a gărzilor naționale”: „numai și numai CNRC este chemat să vă dea pe de o parte directivele de lipsă, pe de altă parte ca să pertracteze cu puterile Antantei”. CNRC a desemnat în fruntea „Comandei supreme” pe mr. Alexandru Vlad, fratele liderului politic Aurel Vlad. El era secondat de lt. Romul Rimbaş în calitate de adjutant și de lt. dr. Cornel Albu.

Poziția în care a ajuns Alexandru Vlad era una onorantă, deopotrivă pentru el cât și familia sa; doi nepoți ai lui George Barițiu Aurel și Alexandru – se aflau în situația de a fi părtași la hotărârea destinelor Transilvaniei eliberate și la realizarea Unirii cu Vechiul Regat, la împlinirea visului ilustrului lor înaintaș. Modest, dar și angajant, proaspătul investit cu conducerea supremă a gărzilor a avut un discurs ferm: „Suntem ostași și nu voi vorbi multe. Avem să lucrăm și vom lucra. Suntem pregătiți însă să și luptăm dacă va fi de lipsă și să jertfim tot ce avem pentru cauza noastră sfântă... Rugăm Consiliul național Român să dispună de noi și să ne tina în curent cu cele ce se vor petrece, pentru că din acestea vom lua duh și putere.”

„Aradi Hirlap”, relatând evenimentul, îi făcea un portret comandantului suprem al gărzilor naționale româneşti: „Mr. Alexandru Vlad este unul dintre puținii ofițeri care pe câmpurile de luptă a trăit tot timpul într-o înțelegere frățească cu soldații săi. El nu s-a ocupat numai de problemele legate de activitatea de front, ci s-a interesat și de necazurile mari sau mici ale soldaților, încercând să le rezolve după puteri. Nu este de mirare că, acum când s-a înființat gărzile româneşti (sic!), el a fost solicitat să se pună în fruntea acțiunii de organizare a unităților pe teritoriul românesc.” Caracterizarea făcută de semnatarul articolului este întărită chiar de declarațiile maiorului Vlad despre modul în care concepe strategia organizării

militare a gărzilor: „Cele 53 de luni de război și suferințe au lăsat urme adânci în concepția morală a oamenilor... regimul de până acum al armatei austro-ungare a fost deosebit de dăunător. Dacă voi dispune de mijloace corespunzătoare, atunci garda națională română va fi organizată pe baze complet diferite. Nu este suficient să ne preocupăm numai de disciplină, noi trebuie să ne identificăm până și cu ostașul cel mai de rând, cu aspirațiile și gândurile lui, să fim mereu în mijlocul lor, interesându-ne de problemele personale care îl frământă."

Conform documentului istoric de Convocare a Marii Adunări Naționale Române (20 nov.1918), „fiecare comitat are să trimită un ofițer și un soldat, ca reprezentanți ai Gradelor Române". În consecință, Comanda Supremă a Gărzilor Naționale emite un Ordin de zi (nr.5) în care transmitea hotărârea CNRC, și dispunea, de asemenea, ca din partea conducerii superioare a gărzilor să fie delegați comandantul, adjutantul, referentul de organizație, referentul contactului cu CNR și referentul spiritual. Astfel, în calitatea avută, maiorul Alexandru Vlad a fost părtaș la realizarea actului de Unire.

Gărzile Naționale Române au luat parte prin reprezentanţi la istoricul act al Unirii, dar, pe de altă parte, au asigurat desfășurarea în condiții de ordine și siguranță a Adunării. În aceea perioadă tulbure, în care existau suficiente forte reacționare care să organizeze un act terorist, dacă nu o acțiune mai amplă, responsabilitatea era una foarte mare pentru forțele de ordine. În acord cu planurile CNRC, mr. Al. Vlad emite Ordinul de zi nr. 5, prin care stabilea o serie de măsuri pentru susținerea ordinii și asigurarea bunei desfășurări a Adunării Naționale. Căpitanul Florian Medrea este numit la comanda trupelor ce aveau să asigure dispozitivul de ordine. Gardiștii din cercurile Alba Iulia, Blaj, Aiud, Abrud vor constitui nucleul acestor trupe.

Într-un alt ordin de zi (nr.6) erau transmise dispozițiile pentru organizarea sistemului de menținere a ordinii, dar ordona comandanților „să tina vorbire poporului despre însemnătatea zilei și ca semn de sărbătoare este a se dispune ca de la 10-12 în ziua aceasta să se tragă clopotele".

Analizând întreaga planificare a desfășurării Adunării, de la sosirea și până la plecarea participanților, din punctul de vedere al forțelor de ordine, se poate observa că totul a fost prevăzut în cele mai

mici detalii.

Maiorul Alexandru Vlad a reprezentat, alături de cpt. Virgil Cernea, cpt. Preot militar Vasile Debu, lt. Romulus Rimbaş, comanda supremă a Gărzilor Naționale la Adunarea de la Alba Iulia.

....

Dată fiind situația administrativă și militară a teritoriilor aflate sub autoritatea Consiliului Dirigent după Adunarea Națională din 1 decembrie 1918, se impunea o prezentă activă a Armatei române. Astfel, pentru coordonarea operațiunilor unităților române în Transilvania, Marele cartier General hotărăște încă din 13 decembrie înființarea unui comandament unic, Comandamentul Trupelor din Transilvania. Avândul în frunte pe gen. Traian Moșoiu, această structură militară își începe activitatea după data de 24 decembrie 1918, având sediul la Sibiu, unde se stabilise și reședința Consiliului Dirigent.

Efectivele militare erau însă inferioare necesităților impuse de starea de conflict din unele ținuturi ardelene, dar mai ales de la linia de demarcație stabilită de Convenția....... , fapt ce a determinat pe de o parte CTT să ceară Marelui Cartier General mobilizarea de noi contigente, iar pe de altă parte Consiliul Dirigent să își propună înființarea unei armate ardelene (destinată susținerii efortului eliberator al trupelor române din Transilvania). Prin urmare, Consiliul Dirigent, în ședința sa din 13 ianuarie 1919, emite „deciziunea principială", în legătură cu necesitatea organizării unor trupe regulate ardelene, deoarece „menținerea stării de azi periclitează mari interese naționale și poate da naștere la serioase nemulțumiri". În această direcție solicită miniștrilor ardeleni (fără portofoliu) din guvernul de la București, Şt. Cicio-Pop, Al. Vaida, Goldiş, să facă demersurile necesare.

Nu vom insista asupra acestor demersuri în derularea lor firească, de amănunt, căci dorim doar să fixăm traiectoria carierei maiorului Alexandru Vlad. În eforturile conjugate ale Comandamentului General Teritorial și Consiliului Dirigent, Ministerul de Război înființează pe lângă secretariatul său general „Secția ținuturilor reunite", începând cu 29 ianuarie 1919. În cadrul acestei secții, conduse de col. Alexandru Hanzu – propus de Resortul Armatei și Siguranței

Publice, erau organizate 3 birouri (I – pentru Ardeal, Banat și ținuturile reunite, II – pentru Bucovina, III – pentru Basarabia). Dintre cele 8 persoane care se aflau în componenta Biroului I, reținem maiorii Alexandru Vlad și Edwin Craioveanu, ofițeri ardeleni de carieră.

Din cauza rănii dobândite în timpul războiului, care îi limitează cariera, va trece în rezervă. Va activa în plan politic (deputat din partea PNR și PNȚ) și administrativ (primar al Aradului în 1938). Este ales președinte în 1938 al Asociației foștilor luptători din Gărzile Naționale.

Va fi ridicat în grad, ajungând general.

Trece în eternitate la 6 octombrie 1941 în Arad.

Referințe:

Fișa personalității prezentate întocmită de Prof. Univ. Dr. Valentin Orga;

Gh. Uncu, A. Deac, 1918 - Gărzile Naționale Române din Transilvania, București, 1979;

C. Kirițescu, Istoria războiului pentru întregirea României: 1916-1918, ed. a IIa, București, 1922;

Monitorul oficial nr. 236 din 17/30 ian.1919;

Telegraful Român, XLVI, 1918, nr. 126 din 14/27 nov;

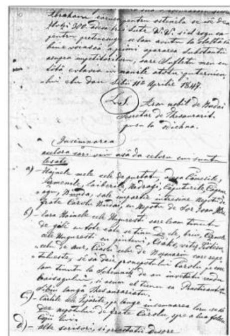
Românul, VI, 1918, din 31 oct./13 nov;

Al. Baboș, Consiliul Dirigent, ardelenii și apărarea Marii Uniri, Spicon,, 2000.



Ultimul capitol

Aron Budai



Nobil Ardelean predicatul „von Csikmo”, secretar consistorial, secretar al tezaurizatului imperiului.

S-a născut în anul 1763 , fiind al doilea copil dintre cei 10 ai preotului greco-catolic Salamon Budai din satul Cigmău. Inexistența unei scoli primare în sat îl determină pe tatăl copiilor să le ofere primele noțiuni școlare în casa părintească. Apoi rând pe rând cei șase băieți, Ioan , Aron, Anton , Nicolae , Iosif și Solomon , sunt trimiși la diferite scoli din Transilvania.

Despre viața și activitatea lui Aron Budai, din câte ne este cunoscut s-a scris foarte puțin în comparație cu impresionanta bibliografie dedicată fratelui său mai mare, Ioan Budai - Deleanu. Totuși o serie de autori, între care amintim numele lui Sava Popovici , Constantin Papfalvi , George Barițiu și Emilian Cioran , i-au dedicat scrisori sau articole publicate în presa epocii. Descoperirea, printr-o fericită întâmplare, a testamentului lui Aron Budai , datând din anul 1847, ne oferă posibilitatea de a contribui cu noi date, inedite, la biografia acestei personalități politice românești. Aron Budai este trimis de tatăl său pentru a urma școala de normă, gimnaziul și liceul din Blaj. Din această perioadă documentele au consemnat pasiunea tânărului Aron Budai pentru dansul călușarilor, fiind considerat „din acest punct de vedere, un exemplu” . După Blaj trece la școlile din Cluj, unde urmează „științele înalte, filosofia și drepturile patriei” , absolvindu-le cu „cel mai lăudat progres” .

Tânărul absolvent este angajat, încă din anii domniei împăratului Iosif al II- lea, din 1789, ca secretar pe lângă vicecomitele comitatelor unite Hunedoara și Zarand, Vasile Pop de Săcel . În perioada dregătoriei la comitat, Aron Budai a adus statului cele mai mari servicii, mai ales în timpul bătăliei cu turcii .

După înfrângerea răscoalei lui Horea, dar mai ales în urma morții împăratului Iosif al II-lea, Aron Budai este supus unor șicanări și persecuții, în perioada restaurației nobiliare . Este silit să părăsească funcția de la comitat și se retrage în satul natal, unde „câtva timp cu

lucrul mâinilor sale și-a susținut viața”.

În anul 1791 episcopul ortodox Gherasim Adamovici, fiind înștiințat „despre starea, talentele, dexteritatea și științifica lui calitate, l-a poftit lângă sine ca secretar” . Este angajat și la tezaurarii, unde începând din anul 1796 „s-a îndeletnicit cu o vrednicie și credință atât de zeloasă, în domeniul finanțelor” , urcând ierarhia treptelor funcționărești de la stadiul de practicant până la rangul de secretar . În aceeași perioadă se căsătorește cu tânăra Şara Iuhasz . După stabilirea la Sibiu, casa lor este deschisă rudelor și prietenilor, care găsesc în persoana lui Aron Budai sprijinul în timpul studiilor sau pentru rezolvarea unor probleme personale. Ilie Măcelariu este unul dinte cei care a fost crescut în casa lui Aron Budai, în Sibiu .

Îndată după ocuparea funcției de secretar consistorial, numele lui Aron Budai apare pe diferite acte elaborate. La 22 aprilie 1797 este emis un atestat în favoarea lui „Samuil Klein, subscris și de către Aron Budai, ca notariu” . În ședința Consistoriului diecezei ortodoxe, ținută la Sibiu în 18 noiembrie 1806, se hotărăște sprijinirea lui Gheorghe Lazăr pentru a-și completa studiile clericale . După ședința prezidată de către vicarul Nicolae Huțovici, este întocmit un raport contrasemnat și de către notarul Aron Budai, urmând a fi înaintat Guberniului din Cluj pentru „acordarea bursei sidoxiale lui Gheorghe Lazăr și măsurile ce mai trebuie luate în continuare” . La 8 ianuarie 1807, tânărul Gheorghe Lazăr era pregătit pentru plecarea la studii, având și recomandarea Consistoriului, semnată de către Nicolae Huțovici și notarul Aron Budai. Recomandarea era redactată în limba latină și preciza că tânărul elev Gheorghe Lazăr merge la Viena „pentru studierea științelor teologice, pe cheltuiala clerului neunit din Transilvania” .

În cadrul dregătoriei de la tezaurariat a desfășurat o activitate „cu o vrednicie și credință atât de zeloasă în domeniul finanțelor, încât a fost recomandat în loc înalt de către gubernie, în anii 1800 și 1808, atât pentru recăpătarea salariului oprit, fără voia lui, după moartea episcopului Adamovici, din cauza sleirii fondului sidoxial, și fusese redus la jumătate, cât și pentru primirea unei recompense potrivite” .

În anul 1808 guvernatorul Gheorghe Banffy al II-lea (1787-1822) îi cere să-și continue activitatea atât în cadrul Consistoriului cât și în serviciul finanțelor . În urma intervenției lui Aron Budai, în anul 1811,

s-a renunțat de către guberniu la „mutarea nou numitului episcop neunit, Basilius Moga, de la Sibiu la Cluj, pentru ca acesta să poată lua sfat de la petiționar" . În același an, ținând seama de meritele câștigate cu greu, în timpul celor 15 ani, cu rezolvarea lucrărilor episcopiei neunite, „guberniul l-a recomandat tezaurariatului imperial spre avansare", iar acesta, la rândul său, „luând în considerare meritele sale în domeniul finanțelor, a sprijinit aprobarea cererii sale la gubernie".

În anul 1819 frații Budai, în frunte cu Ion și Aron, se adresau autorităților cerând să li se aprobe obținerea „titlului de nobili ardeleni" . Raportul Comisiei aulice din 1 octombrie 1819, înaintat spre preaînaltă aprobare, „atașa cererea fraților Ion Budai, consilier la tribunalul provincial din Galiția, Aron Budai, secretar la tezaurariatului din Transilvania, Anton Budai, ofițer la transporturile de sare din Ardeal, pentru ridicarea, cu scutire de taxă, în rangul nobilimii transilvănene cu predicatul „von Csikmo", pentru ei și ceilalți trei frați, Iosef, Nicolae și Solomon, precum și pentru scutirea locului de casă părintesc" .

Analizând cererea lor, tezaurariatului transilvănean și imperial aprecia „vestita activitate a lui Aron Budai în funcția de secretar al tezaurariatului" , iar Camerele generale de finanțe ale Curții propuneau „conferirea înnobilării transilvănene lui Aron Budai și urmașilor săi cu indulgență asupra taxei" . Cancelaria aulică din Transilvania, în raportul său din 19 noiembrie 1819, referindu-se la o cerere mai veche a fraților Budai, încă nerezolvată, recomanda ca numai lui Ion și Aron Budai să li se confere „titlul de nobil cu scutirea de taxă" . De asemenea se preciza că certificatul alăturat petiției nu-l privește decât pe Aron Budai și el dovedește „perseverența acestui Budai în Sfânta Unire, dar nicidecum o însemnată colaborare pentru propagarea acesteia" .

Pe baza diferitelor rapoarte întocmite, la 9 iulie 1820 lui Ion și Aron Budai li se conferă, prin „considerarea serviciilor lor, înnobilare trans(ilvăneană)" . Aron Budai a slujit timp de 56 de ani (1791-1847) în funcția de secretar consistorial, sub episcopii Gherasim Adamovici (1789-1796) și Vasile Moga (1810-1845), iar în perioada de vacanță a scaunului episcopal (1796-1810) sub vicarii Ioan Popovici de Hondol și Nicolae Huţovici, protopopul Hunedoarei, aducându-și o însemnată contribuție la propășirea Bisericii ortodoxe române.

De numele său sunt legate cele mai importante realizări ale acestei biserici, între care amintim dreptul de „a-și alege episcopul din sânul nației, organizarea Consistoriului și scaunelor protopopești”.

Dar Aron Budai și-a legat cariera mai cu seamă de păstoria episcopului Vasile Moga, căruia „cu peana sa ageră, îi făcu multe servicii, între împrejurări grele” .

La acțiunile întreprinse de către elita politică românească pentru reunificarea confesionale, dreptul de a alege un episcop ortodox din sânul nației, apărarea limbii și a învățământului în limba maternă etc., Aron Budai este mereu prezent, iar principalele acte revendicative înaintate Dietei Transilvaniei sau Curții din Viena în anii 1798, 1804, 1809, 1834, 1837 și 1842 poartă și amprenta gândirii și acțiunii lui Aron Budai.

Ajuns la o vârstă înaintată, Aron Budai își întocmește testamentul pentru a evita eventualele procese ale diverșilor moștenitori. El menționa în preambulul actului că întocmește acest testament „până când este în viață, cu mintea sănătoasă, a face despre putina mea avere, ca să nu poată avea loc după moartea mea despre dânsa, nici un feliu de întrebare sau îndoială, rânduială care după moartea mea poftesc ca strânsă să se țină” . Testamentul este întocmit la 20 aprilie 1847, cu puțin timp înaintea morții sale. Actul constituie un prețios izvor de noi date pentru genealogia familiei, despre averea agonisită, a garderobei folosite de către Aron Budai etc.

Se stinge din viață în anul 1847, la venerabila vârstă de 84 de ani.

Referințe:

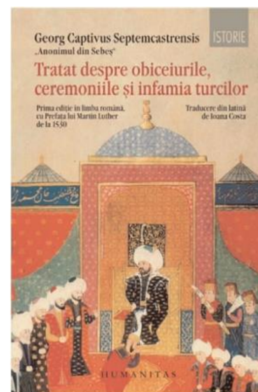
Păcurariu, Mircea - „Revoluția românească din Transilvania și Banat, în anii 1848-1849. Contribuția bisericii” - Sibiu, 1995;

Lazăr, Ioachim - „Aron Budai (1763-1847) și mișcarea pentru emancipare națională a românilor din Transilvania” - În „Sargeția”, Nr. XXVII/1, 1997-1998;

Lazăr, Ioachim, „Un document inedit: Testamentul lui Aron Budai din anul 1847”, Apulum, nr. 2, 2000;

Razba, Maria - „Personalități hunedorene” [Oameni de cultură, artă, știință, tehnică și sport (sec. XV-XX) – Dicționar] – Biblioteca Județeană „Ovid Densușianu” Hunedoara, Deva, 2000.

Cloos Cristian sau „Studentul din Romos”



Umanist din secolul al XV-lea, denumit și „Prizonierul transilvănean” sau „Captivus Septem-castrensis”. („Necunoscutul din Sebeș”, „Fratele Georgius”)

S-a născut în 1422, în satul transilvănean Romos. Georg Captivus Septemcastrensis („Anonimul din Sebeş“, „Studentul Romosan“, Georgius de Ungaria). Pe la 15-16 ani a plecat la studii la Sebeş, de unde, în 1438, când oraşul a fost asediat şi cucerit de oştile otomane, a fost luat prizonier împreună cu mulţi alţi locuitori ai cetăţii. A rămas în robie la turci vreme de două decenii. La bătrâneţe, eliberat, a făcut parte din Ordinul călugărilor dominicani şi a locuit la Roma, unde a compus (fără să-l semneze cu numele său adevărat) un tratat dedicat lumii musulmane, Tractatus de moribus, condictionibus et nequicia Turcorum, publicat prima oară în 1481. Stârnind un mare interes încă de la apariţie, lucrarea a fost, în deceniile următoare, republicată, tradusă şi retradusă în germană, iar printre editorii săi celebri se numără Martin Luther, care a şi prefaţat ediţia alcătuită de el în 1530. Georg Captivus a murit la Roma, în iulie 1502, la vârsta de 80 de ani.

Două localități transilvane, Romos și Sebeș, își dispută deci deopotrivă pretenția asupra eroului din această relatare, rotunjită arbitrar în cele ce urmează.

Că o fi așa sau altfel, oricum numele romosanului sau al sebeșanului nu mai poate fi precizat, și nici detalii cu privire la viața lui nu se cunosc.

În lucrarea: Cronica Abconterfaung und Entwerffung der Turchey M.D.XXX - o piesă rară din fondul documentar al Muzeului Brukenthal. Titlul originalului, scris în limba latină, se numește „TRACTATUS DE RITU ET MORIBUS TURCORUM” (Lucrarea despre obiceiurile și deprinderile turcilor). Cartea evocă trăirile unui sclav, tocmai ale autorului, fără însă a-i defini mai îndeaproape originea.

Adevărului neîndestulător i se suprapune o ficțiune largă. Cadrul de ciocnire al acestui adevăr îl constituie faptul că în anul 1438, la îndemnul voievodului Vlad Dracul, orașul Sebeș și-a deschis porțile, fără a mai opune vreo rezistență asediatorilor turci, pentru a scăpa astfel de măcel. Doar câțiva bărbați s-au împotrivit, pe propria lor răspundere. De partea lor a luptat și un băiețandru de vreo cincisprezece ani. După ce orașul căzu totuși, această rezistență l-a costat 20 de ani de sclavie turcească. Abia după două decenii, timp în care a încercat de mai multe ori să evadeze, a reușit să fugă.

Se presupune că după evadarea sa, „romosanul" s-a stabilit ca dominican la Roma, și tot acolo, la o vârstă înaintată, a conceput importanta lucrare „Tractatul". În această lucrare, călugărul își amintește de obiceiurile și deprinderile turcilor, așa cum le-a cunoscut el la târgul de sclavi, pe stradă sau în casele stăpânilor săi, transmițându-ne pățaniile proprii din timpul robiei. Chiar el afirmă că această carte „este istorisirea detenției mele (...), când și în ce împrejurări am fost prins de către turci și cum am fost deportat în Turcia."

Nu se cunoaște drumul autorului din Imperiul Otoman spre libertate, însă la bătrânețe a făcut parte din Ordinul călugărilor dominicani şi a locuit la Roma, unde a compus (fără să-l semneze cu numele său adevărat) tratatul dedicat lumii musulmane, publicat prima oară în 1481. Stârnind un mare interes încă de la apariţie, lucrarea a fost, în deceniile următoare, republicată, tradusă şi retradusă în germană, iar printre editorii săi celebri se numără Martin Luther, care a şi prefaţat ediţia alcătuită de el în 1530.

Tratatul a devenit, în cercurile teologice ale vremii, o lucrare de referință. Mesajul militant creștin, cu trimiteri apocaliptice, a fost unul ce a atras atenția, fiind preluat de Martin Luther și având susţinerea Vaticanului, care i-a finanţat editarea.

În istoriografia europeană actuală, tratatul a fost subiectul a numeroase dezbateri academice. Istoricii români au preferat, însă, alte scrieri despre turci, precum cele ale lui Cantemir. Unul dintre motive ar fi legat de natura tratatului, care este atipic și care forțează cititorul să regândească tot ce știa până în acel punct, un lucru greu uneori chiar și pentru un istoric cu un anumit bagaj intelectual. Un alt motiv

ar fi limba în care este scris textul. Un istoric deja format înțelege limba latină datorită anilor de studiu, dar îi este greu să accepte textul, obișnuit fiind cu o anumită paradigmă conflictuală pe care nu o regăsește în text. Un istoric la început de drum, care are o altă percepție asupra trecutului, nu are însă acces la text din cauza lipsei cunoștințelor de limbă latină.

Din fericire, bariera lingvistică dintre cititorul român și textul lui Georg Captivus Septemcastrensis nu mai există datorită apariţiei traducerii în limba română. Rămâne deci de încercat depășirea paradigmei conflictuale, pentru a-l descoperi pe celălalt, atât de diferit și totuși atât de asemănător.

Acest drum nu este ușor, dar vin în ajutor invitații din cadrul lansării de la Librăria Humanitas de la Cișmigiu, Ioana Costa, profesor la Catedra de Filologie Clasică a Universităţii din Bucureşti, Constantin Erbiceanu, prefațatorul volumului, Bedros Horasangian, scriitor și analist, și Marian Coman, medievist, cercetător la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga" al Academiei Române și lector la Facultatea de Istorie a Universității din București.

Referință:

Georgius de Hungaria, „Tratat despre obiceiurile, ceremoniile şi infamia turcilor / Georg Captivus Septemcastrensis"; trad. din lb. latină de Ioana Costa; st. introd. de Constantin Erbiceanu. – Bucureşti: Humanitas, 2017.

Johann Stanislaus Gratovsky



Farmacist, jude regesc

Farmacistul sas Johann Stanislaus Gratovsky s-a născut la Orăștie în anul 1692. După tată este de origine polonă.

În anul 1716 este menționat ca farmacist la Spitalul Colțea Johann Stanislaus Gratovsky, la farmacia „Spătaru" (adică a spătarului Mihai Cantacuzino). A fost reținut și a îndeplinit funcția de tălmaci la curtea domnitorului Nicolae Mavrocordat. Este trimis la Constantinopol

(1719) de la capuchehaielîcul muntean. (Revista Istorica. Dări de seamă. Documente şi notiţe. Publicată de Nicolae Iorga cu concursul mai multor specialişti. Anul XIV, nr. 10-12, octombrie-decembrie 1928, pag 424).

În anul 1716 este menționat ca farmacist la Spitalul Colțea Johann Stanislaus Gratovsky.

A fost jude regesc al Scaunului Orăștiei între anii 1763-1765.

A publicat la Bratislava o suită de însemnări sub titlul „Campaniile turcilor împotriva imperialilor în anii 1716-1718".

S-a stins din viață în anul 1772.

Referințe:

„Medici sași din secolul al XVIII-lea în orașele săsești ale Ardealului" – Robert Koch. Cluj 1928;

Revista Istorică. Dări de seamă. Documente și notițe. Publicată de Nicolae Iorga cu concursul mai multor specialiști. Anul XIV, nr. 10-12, octombrie-decembrie 1928.

Paul Tordași



Episcop calvin al românilor din Transilvania.

Transilvania a avut și episcopi calvini ai Românilor: Gheorghe de Sângeorz (30 nov. 1566-1568) și Paul Tordași (8 febr. 1569 -1577).

Paul Tordași este al doilea episcop protestant ce era legat de una din așezările de lângă Orăștie, unde își avea reședința, anume Turdaș. Frânturi din activitatea lor răzbat din rarisimele acte sinodale și corespondența ajunse până la noi, precum și din textele însoțitoare ale volumelor a căror traducere și tipărire au patronat-o.

În 8 februarie 1569, Ioan Sigismund scria bistrițenilor că a numit ca episcop pe Paul din Turdaș, cu scopul de a propaga cuvântul lui Dumnezeu în bisericile ortodoxe, în limba română, și de a reforma cultul după învățătura lui Cristos. În toamna aceluiași an, la 16 octombrie, noul superintendent întrunea pentru prima dată sinodul la Aiud, cu scopul modificării liturghiei. Date privitoare la desfășurarea

soborului s-au păstrat într-o copie a unui protocol care a fost publicat. Pentru activitatea sa, regele Ungariei l-a recompensat pe episcopul Paul, la 4 noiembrie 1570, cu casa, curtea și grădina din Lancrăm a „vlădicului” ortodox Sava, care a părăsit țara, dar sașii din Sebeș sub a căror jurisdicție se găsea satul, s- au opus donației regale deschizând un șir întreg de conflicte pe parcursul a mai multor ani cu Paul din Turdaș, obligat în final să-și vândă bunurile primite. Astfel, dacă suntem tentați să ne îndoim de sinceritatea spontanei renunțări (spontaneam … egressionem) la episcopat atribuită vlădicăi Sava de Geoagiu-Lancrăm, aceeași tentație ne încearcă, datorită similarității duse până la identitate, și în fața spontanei plecări (spontaneum discessum) a episcopului Eftimie, care lasă episcopatul vacant la mai puțin de doi ani după preluarea efectivă a funcției.

Intervalul cuprins între toamna anului 1570 și sfârșitul verii anului 1571, perioadă în care episcopul-superintendent Paul Tordași a fost, se pare, singurul arhiereu român din Transilvania, reprezintă nu numai apogeul Episcopatului reformat ci, foarte probabil, și perioada unei crize interne care va conduce la divizarea celor care îi acceptau jurisdicția, ca un prim pas spre disoluția sa totală în ultimele decenii ale secolului al XVI-lea.

Reforma protestantă i-a găsit pe românii transilvăneni divizați din punct de vedere confesional, acțiunea sa debutând într-un mediu în care e foarte probabil că rezonau încă ultimele ecouri ale unirii florentine, amândouă aceste detalii favorizându-i răspândirea. Așadar, pe de o parte, prezenta românilor catolici, indiferent cât de restrâns a fost grupul acestora, a făcut mult mai permeabilă lumea românească pentru acelea dintre învățăturile reformate care atacau catolicismul ca sistem, de cealaltă parte, prin însușirea ideii naționalizării serviciului religios în cadrul grupării “unite cu Roma”, au fost puse în circulație traduceri românești ale slujbelor religioase de factură răsăriteană. Cele două direcții au devenit, după o perioadă de tatonări și ezitări delimitabilă cronologic între 1544 și 1570, coordonatele specifice ale Episcopatului românesc reformat.

Sub presiunea masei de credincioși ortodocși pe care Dieta i-a dat-o spre păstorire și care s-au lăsat convinși de efectul revigorant al traducerilor din textele sacre și de ritual, conducerea Episcopatului,

prin patronarea transpunerii în românește și tipăririi Liturghiei Sf. Ioan Gură de Aur, a deturnat reforma protestantă spre una internă, a Ortodoxiei. Liturghierul coresian din 1570 a fost astfel un pas uriaș spre reformă, dar nu spre cea protestantă – pe care o contracara întreg conținutul său, de acum înțeles de credincioși –, ci spre veritabila Ortodoxie, prin îmbunătățirea formelor de manifestare religioasă tradiționale.

Paul Tordași patronează traducerea și tipărirea unui Liturghier al cărui conținut îl constituie liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur, precum și porunca pe care același superintendent a dat-o diaconului Oprea de a copia Octoihul – tradus mai demult în românește –, cheltuiala copiilor destinate a fi trimise și altor biserici urmând a fi suportată de cancelarul luteran de origine română Mihai Csáki.

Gestul episcopului Paul Tordași a provocat sciziunea celor fideli unui crez protestant autentic și care, în paralel, și-au pregătit spre editare o proprie carte de cântece , utilizarea alfabetului latin fiind încă o dovadă a atașamentului față de inovațiile de sorginte occidentală, un înveliș aproape impenetrabil în spatele căruia s-au baricadat românii calvini, rupând astfel, nu numai în plan confesional și mental, ci și grafic, legătura cu mediul românesc pravoslavnic..

Ioan Sigismund, puternicul sprijinitor al calvinismului, a decedat, locul acestuia fiind luat de principele catolic Ștefan Bathori care s-a arătat favorabil ortodocșilor, prin îngăduința dată episcopului ortodox Eftimie de a predica în bisericile românești „din toată Transilvania și Ungaria". Aceasta face ca alte amănunte despre activitatea lui Paul din Turdaș să nu fie cunoscute, rămânând incertă chiar și data morții sale. Conform actelor Dietei întrunite la 26 aprilie 1577, la acea dată Paul Tordași era mort.

Nu știm cât a câștigat românismul în urma episcopatului celor doi Tordași, însă un fapt este cert . Prin glasul cetății de la Orăștie și prin pârga acestui oraș, Palia de la Orăștie se adresează pentru prima dată întregului pământ românesc. Cartea a fost utilizată și ca manual didactic pentru învățăceii limbii române.

Ca mai apoi, în perioada evului mediu, Orăștia a continuat să difuzeze cuvântatul scris nu numai prin tipărituri, ci și în unele manuscrise românești, utilizate de dascăli la școală, de preoți la

biserică, dar și de diferiți cărturari pentru lectura de plăcere.

Așa de exemplu, în 1767, de la Orăștie avem un manuscris de Istoria împăraților. Pe lângă textul acestui miscelaneu, există în asemenea „cărți" numeroase însemnări și consemnări ale celor care le-au deținut. Așa de pildă, în amintita istorie se spune între altele că lucrarea a aparținut lui Gavril Russzu din Csoara (Cioara) și apoi a trecut în proprietatea fiului popii care se numea Toader Russzu. De asemenea aflăm în 1765 de numele lui „Thoman Ruşdo, parochul Orestilor"217. Tot din secolul al XVIIl-Iea, la Biblioteca Academiei R.S.R. se află un manuscris de 62 foi care conține și o lucrare intitulată: „Cuvânt pentru pocăință", provenită probabil din Turdaș (Orăștie) 2,s. Manuscrisele atestă faptul că în părțile Orăștiei au existat anumiți copiști prin activitatea cărora cuvântul românesc a circulat în forma manuscriselor.

La mănăstirea franciscană din Orăștie există un manuscris în limba română intitulat: „Predikatiok, 1820". Cartea tipărită își continuă drumul Transilvan, plecând din Orăștie până la instaurarea ciumei roșii în 1947, când cuvântului scris i s-a pus zăbrele și tipografiile au fost naționalizate.

Referințe

Ana Dumitran, „Episcopatul romanesc reformat din secolul al XVI-lea”, https://www.academia.edu;

Ion Iliescu și Tiberiu Istrate „Orăștie 750 de ani”, Casa județeană a corpului didactic, Deva, 1974.

Claudiu Pădurean „Românii din Transilvania au fost la un pas să devină calvini”, ziarul România Liberă, 2 mai 2017, https://romanialibera.ro/sport/atletism/romanii-din-transilvania-au-fost-la-un-pas-sa-devina-calvini-447852/;

dr. Anton E. Domer, dr. Vasile lonaş, dr. Ioachim Lazăr, dr. Mihai Căstăian „Orăștie 775” ed. Omnia, - Deva, 1999;

Eugen Munteanu „Reforma şi începuturile limbii române literare”, revista Dilema Veche, nr. 713 din 19-25 octombrie 2017,

https://dilemaveche.ro/sectiune/societate/reforma-si-inceputurile-limbii-romane-literare-622883.html.

Nicolae Sentivani

Prefect în revoluția de la 1848, preot.

O sumară schiţă biografică ne arată că s-a născut în anul 1796 la Turdaş (judeţul Hunedoara) şi a făcut studii la Facultatea de Filosofie a Universităţii din Pesta,în cadrul căreia se pregăteau în specialităţile teologice şi viitori preoţi.

Se căsătoreşte în 1824 cu Salomia Todor, amândoi de religie greco-catolică. Slujba cununiei este oficiată de Iosif Sima, parohul din Spini, din vecinătate, într-o zi de sâmbătă a lunii februarie, în 7, stil nou, avându-i ca nănaşi pe Dumitru Bâldea cu soţia Salomia şi ca martori pe Ioan Lula şi Sâvu Toader.

În 1833, spre sfârşitul anului sau la începutul anului următor, rămâne văduv. Se recăsătoreşte cu Eva (Vuţa) Săvuţ din Folt. Cununia e celebrată de popa Ioan Stoian din Pricaz în ziua de sâmbătă 24 ianuarie 1835. Ca urmare, se retrage din preoţie, funcţionând ca notar comunal. Îi succede în parohie preotul Petru Budai.

Nicolae Sentivani s-a simţit dator să se alăture acelor „bărbaţi pricepuţi... care cu zel spre naţia sa şi cunoştinţa ţării şi a drepturilor omeneşti şi politice" au fost chemaţi la Blaj pe data de 3/15 mai, prin circulara episcopului Lemeny din 9/21 aprilie.

A participat la Marea Adunare ca reprezentant mirean din protopopiatul greco-catolic al Cugirului de care aparţinea Turdaşul. În cadrul adunării, în cea de-a doua zi, a fost ales membru în delegaţia care urma să prezinte dietei la Cluj memoriul cu privire la drepturile naţiunii în sensul recunoaşterii individualităţii sale etnice şi politice în sistemul constituţional al provinciei.

Revenit acasă de la Blaj, redactează şi adresează adunării scaunului Orăştie, ca împuternicit de Turdaş, un memoriu cu data de 22 mai, prin care, în numele celor douăzeci de mii de locuitori români ai acestui scaun şi al preoţilor lor, „roagă pe onoratul domn preşedinte şi nobila adunare scăunală să binevoiască a da o dispoziţie clară deputaţilor ce vor fi aleşi pentru dieta ţării ca aceştia să se considere datori ca la proxima ei sesiune să pledeze eficient pentru susţinerea doleanţelor locuitorilor români, cei mai numeroşi din acest scaun".

Deşi nu mai era tânăr, trecuse deja prin cincizeci de ani de viaţă, se simte în putere şi dornic să se implice în rezistenţa armată, în procesul de organizare a noilor structuri politico-administrative româneşti ale Transilvaniei, iniţiate şi coordonate de Comitetul Naţional de la Sibiu. Credem că e unul dintre cei care sub titlul generic Scăunaşii din scaunul Orăştie se adresează la 8 decembrie Comitetului din Sibiu cu o suplică prin care cer reprezentanţi civili români în magistratura scăunală, de asemenea, scaunul să fie recunoscut ca prefectură distinctă, cu prefect şi subprefect proprii, deschilinită, se subînţelege, de prefectura Sebeşului în care era parte. Există între ei, în plan local, „bărbaţi inteligenţi, capabili de a preţui spiritul timpului şi stătători în a îmbărbăta pe români spre luptă dreaptă pentru Împărat şi naţiune". Sunt menţionaţi: I. Papp Illyes, Nicolae Szentivány, I. Papp Balomirii, dar mai sunt şi alţii.

În scrisoarea de răspuns, cu data de 10 ianuarie 1849, sub semnătura lui Simion Bărnuţiu, preşedintele Comitetului Naţional, se arată că din motive de organizare militară, care reclamă în structura unei prefecturi cel puţin 100 de sate ca bază de recrutare a efectivului de luptători pentru o legiune, nu poate fi deschilinit scaunul Orăştie ca prefectură aparte, pentru că el nu are această capacitate. Va putea fi deschilinit cel mult în ce priveşte treburile civile. Cât priveşte organizarea militară, scaunul lor va ţine pe mai departe de prefectura Sebeşului; ceea ce nu înseamnă că ei nu au dreptul să-şi aleagă în funcţii de comandă (centurioni, căpitani) pe acei bărbaţi în care comunităţile vor avea cea mai mare încredere.

În ce priveşte integrarea scaunului Orăştiei în structura militară a prefecturii, lucrurile par a se fi lămurit la sfârşitul anului sau la început de an nou, 1849. La 24 ianuarie era de acum în funcţia de tribun scăunal Nicolae Sentivani. Cu această dată prefectul i se adresează cu apelativul „domnule tribun", poruncindu-i ca neîntârziat ce va primi scrisoarea „să merjeţi pi la sate şi să strânjeţi oameni, toţi călăreţi, puşcaşi şi lăncieri şi să plecaţi la Sebeşiu". Ca urmare, tribunul a decis să supună dispoziţia prefectului unei dezbateri în cadrul adunării, cu participarea efectivului militar din lagărul scăunal. Adunarea a avut loc la Orăştie în ziua de 26 ianuarie, „hotărând aceasta: fiind noi, de Banat şi Ţara Ungureană, cale numai de două zile aproape, oamenii din scaunul acesta să nu se scoată şi să nu se ducă în sus [adică în

amonte pe râul Mureş] cale departe de mai multe zile, fără noi să fim datori a păzi şi a apăra patria de către Hălmaj şi de către Zam, cu fraţii saşi şi vecini prefecturii Haţegului, cu atât mai vârtos că în Orăştie, în Jeledinţi, în Hinedoară, în Răcăştie, în Deva şi în Hărău prea lesne se pot număra două-trei mii de unguri de cari în toată vremea ne temem şi avem frică, depărtându-ne prea departe de acasă, bine vede această adunare a fi să ne păzim pe aici, între câinii aceştia, carii ieri, alatăieri săltau auzind că ungurii lor or cuprins oraşele săseşti şi să păzim marjinile de către Banat şi de către Ungaria la gurile aceste primejdioase. Care poftă şi cerere cu grabă să se trimită la Comitet, de unde să se hotărască în partea acestui scaun ca oamenii noştri să ţină lagărul său aici şi să păzască şi să se apere de vrăjmaşii săi care le stau în cârcă." Semnează:

„Nicolaus Szentiványi, denom[inatus] vice Prefectus".

În aceeaşi zi, Friedrich Kirchner, judele regesc al scaunului Orăştiei, informează Comandamentul general al trupelor regulate din Transilvania despre hotărârea lui Sentivani (Stuhltribunen) de a nu se deplasa cu lăncierii săi la Sebeş, socotind mai importantă prezenţa lor la Orăştie.

În împrejurările dramatice ale confruntărilor cu insurgenţii unguri ce se succed pe linia Mureşului, pe malul stâng al râului, între Sebeş-Orăştie-Deva, va fi trecut pe malul drept, considerat a fi strategic mai important ca aliniament de apărare a zonei centrale a munţilor, pe căile de acces către Zlatna, Abrud, Câmpeni. Referindu-se la rolul său în cursul evenimentelor, în acest sens, biograful său ne spune că în revoluţie Sentivani a condus cetele de români din Valea Geoagiului şi Bobâlna.

Se stinge din viaţă în anul 1856, fiind îngropat în cimitirul bisericii greco- catolice. În 1941 biograful său a încercat, fără să reuşească, să-i identifice mormântul. Posteritatea i-a păstrat însă numele şi faptele cele bune, între care şi participarea la evenimentele revoluţiei.

Cu dispariţia urmașilor săi s-a stins în Turdaş numele Sentivani, a cărui notorietate se leagă de viaţa şi faptele popii Nicolae, pe care le-am evocat în cele de mai sus.

Referință:

Aurel Răduţiu: „Nicolae Sentivani în Revoluţia Românilor de la 1848"

Frații Stan și Iacov Zugravul

Artiști iconari.



Stan Zugravul

Fiul preotului popii Radu Man din Rășinari și al Anei, fratele lui Iacov Zugravul, destinat și el unei, remarcabile cariere artistice, s-a născut în anul 1734. Nu credem că menţionarea acelei date a putut avea alt rost decât reținerea momentului în care a fost notată însemnarea de proprietate asupra izvodului, care poate nici nu-l are ca autor pe Stan. A locuit în Orăștie aproximativ 30 de ani de aici și semnătura din 1766 „Stan Zug[rav], 1766, ot Orăştie" ,Putem sune fără a greși că Stan Zugravul este o viață de iconar şi muralist în Transilvania, o sugestivă pagină din istoria artei româneşti.

† Stan Zug(rav) i brat ego Iacov Zug(rav) sin popei Radul ot Răşinar, mesţa sep(tembrie) 1, Leat 7270, este textul inscripţiei pictate într-o culoare sângerie chiar de mâna pictorului răşinărean, prezent în anul 1761 la Mănăstirea Argeşului, ctitoria marelui voievod Neagoe Basarab. Caligrafiată şi mărginită de un decor amintind de vigniete din vechile tipărituri liturgice, izvodul fiind poate chiar în Cazania marelui mitropolit Varlaam al Moldovei, inscripţia de mai sus a fost pictată pe faţada sudică a bisericii argeşene, textul înveşnicind numele celor doi fraţi pictori: Stan Zugrav şi fratele său Iacov Zugrav, fiii popii Radul din Răşinar, luna septembrie 1, Leat (de la Facerea Lumii) 7270 (1761).

Stan din Răşinari este unul din pictorii transilvăneni importanţi ai acestui veac, care s-a format în directă legătură cu ambianţa artistică din centrele culturale şi religioase de la sudul Carpaţilor. Un rol important în formarea artistică a celor doi fraţi din Răşinari l-a avut

Grigore Ranite din Craiova, pictor cunoscut pentru activitatea sa în Oltenia, Transilvania şi Banat. Chiar dacă Stan din Răşinari a fost beneficiarul unei pregătiri şi instruiri artistice în atelierele unor prestigioşi pictori de factură post- brâncovenească, stilul său încadrându-se în acest curent de tradiţie post- bizantină, puternica sa personalitate transpare în picturile murale sau în numeroasele sale icoane. Opera sa cunoaşte o mare răspândire în Mărginimea Sibiului şi în Şcheii Braşovului, în ţinutul Orăştiei, pe valea Mureșului inferior, în Hunedoara şi Zarand, în părţile răsăritene ale Munţilor Apuseni, în Banat sau în Ţara Românească.

Stan din Răşinari este cunoscut şi prin faptul că a fost posesorul unui caiet de modele de zugrăvie, publicat integral de curând, un caiet de schiţe şi gravuri de epocă adunate pentru a fi utilizate ca modele pentru pictura murală şi a icoanelor. Caietul de modele are o valoare documentară excepţională prin raritatea sa, asemenea documente fiind conservate în prezent în număr foarte redus. Aflat în patrimoniul Muzeului de Artă din Timişoara, caietul are următoarea însemnare pe fila 2v: „Acest izvod iaste (a) lu Stan Zugr(avul). L(ea)t 7242 (1734)", ce are o importanţă deosebită pentru viaţa şi activitatea pictorului.

Acoperit de tăcere a rămas contextul şi momentul stabilirii lui Stan în Orăştie, localitate pe care şi-a asociat-o constant numelui începând cel mai târziu din 1766 („Stan Zug[rav], 1766, ot Orăştie" – semnătură pe spatele unei icoane cu provenienţa necunoscută, aflată în patrimoniul Muzeului de Etnografie şi Artă Populară din Orăştie, inv. nr. 2476) când e evident că rezidenţa sa acolo avea deja o oarecare vechime. După atâţia ani de peregrinare, alegerea unui loc care să poată fi numit „acasă" incită în cel mai înalt grad interesul cercetătorului, obligând la căutarea unei motivaţii. De remarcat că singurul reper de acest tip anterior anului 1766 îl recomandă pe Stan doar ca fiu al unui preot din Răşinari, nu ca locuitor el însuşi acolo. Listele de contribuabili cunoscute nici nu ne permit concluzia că el sau alţi membri ai familiei sale ar fi deţinut o gospodărie în Răşinari, deşi relaţiile nu au fost cu totul rupte, după cum dovedesc iconiţele zugrăvite la comanda unor răşinăreni. Şi totuşi pare de necrezut să nu fi existat un loc unde artistul să revină periodic, măcar iarna, când activitatea intra într-o oarecare lâncezeală, limitându-se la execuţia

icoanelor contractate în cadrul unor comenzi mai largi, de zugrăvire în întregime a lăcaşurilor de închinare. O viaţă mereu pe drumuri până la o vârstă care ajunsese să însumeze aproape o jumătate de veac ar fi o imagine extrem de tristă şi înduioşătoare, însă destul de obişnuită în epocă. Stabilirea în Orăştie pentru întemeierea unei familii ar fi explicaţia cea mai la îndemână, dar numele soţiei, Ilinca, apare alături de al său abia din 1771[53], în vreme ce menţiunea filiaţiei, „sin popii Radu", este aproape nelipsită din semnăturile de după 1769, de la o vreme asociindu-se şi numele mamei, Ana, iar numele fratelui Iacov este şi el amintit cu destul de mare frecvență 1769 (Gura Râului), 1771 (Acmariu), 1772 (Birtin), 1775 (Trestia), 1776 (Chimindia), 1779 (Sibiel), 1781 (Mesentea), 1782 (Pricaz) şi 1793 (Beriu). S-ar deduce astfel că între stabilirea la Orăștie şi însoţirea cu Ilinca s-au mai scurs câţiva ani, dar e la fel de posibil să nu existe nici o legătură între momen- tul primei menţiuni în pisanii a soţiei şi cel al căsătoriei. Oricum, ceea ce pare sigur e data foarte târzie a întemeierii familiei (dacă nu cumva e vorba de o recăsătorire) şi mai ales afecţiunea care l-a legat de Ilinca, deconspirată de semnăturile-pomelnic.

Din 1774 numelor deja cunoscute li se adaugă şi cel al fiicei, Ana/ Aniţa, singurul copil sau, poate mai corect spus, singurul care a supravieţuit (Repetarea numelui, în inscripțiile de pe icoanele de la Chimindia, executate în 1776, lasă loc presupunerii că cei doi au mai avut o fetiță, decedată la o vârstă fragedă, cea de-a doua fetiță fiind botezată cu acelaşi nume. Alţi copii care nu au supravieţuit pot fi Andrei şi Măriuţa, nume cu care zugravul încheie pomelnicul familiei sale în versiunea din 1781 de la proscomidiarul bisericii din Mesentea). La 1794 Aniţa era deja căsătorită cu unul dintre ucenicii tatălui său, Ioan, pe care îl găsim în compania maestrului încă de prin 1782. Soţul ei a menţionat-o şi el în pisanii, cel puţin o vreme, la fel cum făcuse anterior iubitorul părinte.

Stan nu a fost doar un artist iscusit, ci şi un foarte respectat dascăl de zugravi, după cum o dovedeşte originarea în arta sa a creaţiei câtorva artişti care i-au perpetuat aproape cu evlavie modelele, lăsându-le, la rândul lor, moştenire generaţiilor următoare. Printre primii ucenici, într-o relativă ordine cronologică, trebuie să se fi aflat viitorul ginere, Ioan, cu care îl vedem făcând echipă la Mesentea

(1782), Deal (1789)6– unde numele său apare sub forma „Ianăş Covaci"–, apoi la Cristian (1790), Laz (1791), Beriu (1793), ultima lucrare cunoscută a lui Stan, o icoană-prăznicar din 1794, fiind şi ea semnată împreună, cei doi alăturân- du-şi şi numele soţiilor, Ilinca şi Aniţa. O icoană a Maicii Domnului cu Pruncul păstrată în colecţiile muzeului din Şcheii Braşovului, dincolo de linia desenului, care urmează îndeaproape şablonul demult cunoscut, impresionează şi prin inscripţia de pe spate, al cărei text sună ca un refren de asemenea îndelung repetat: „Ioan Zugrav din Orăştie. Dumnezeu să-l erte cu tot neamul lui. Anul 1792 [cu cifre şi slove], 10 maiu. Popa Ioan, paroh în sat Şugag". Cea mai târzie atestare pe care o cunoaştem este din anul 1814, când „Ion Zug[rav]" semna pictura troiţei „de la Gura Utii" din Sibiel.

Experienţa de viaţă a lui Stan Zugravul a început în Răşinari cândva prin deceniile doi-trei ale veacului al XVIII-lea şi s-a încheiat cel mai probabil în Orăştie, ulterior datei de 7 aprilie 1794. Debutul, mai puţin clar şi foarte puţin ilustrabil, şi l-a făcut în echipa lui Grigore Ranite, angajată la Tismana, Vădeni şi Glogova, pe care le putem considera printre cele mai importante şantiere din perioada stăpânirii austriece în Oltenia, finanţate de influenta familie a Glogovenilor. Următoarele două decenii şi jumătate din viaţa şi activitatea sa sunt impenetrabile, chiar şi speculaţiile fiind viciate de dispariţia lucrărilor în care se presupune că a fost implicat. Îl regăsim, apoi, tot la sudul Carpaţilor, unde este atestat cu certitudine în 1760-1761, după care a revenit în Transilvania, stabilindu-se la Orăştie. Nu am identificat nimic care să-i lege destinul de Banat, dar aceasta nu exclude deplasarea sa acolo, în compania fraţilor Ranite sau a zugravilor Nedelcu şi Şerban Popovici sau chiar pe cont propriu, câtă vreme ştim atât de puţin despre absolut oricare subiect din istoria acelor timpuri, iar biografiile pot fi surprinse doar prin câteva instantanee. Pentru artişti, de fapt, aproape singurele documente sunt creaţiile lor, păstrate într-o proporţie infimă şi după reguli care sfidează haoticul. Din acest punct de vedere, Stan este unul dintre puţinii norocoşi a căror operă poate fi cunoscută pe un interval de timp ce acoperă aproape întreaga carieră.

Contribuţia lui Stan la devenirea artistică a bisericilor româneşti

din Ardeal nu se rezumă doar la propria sa creaţie, care a excelat doar arareori prin strălucire, deşi talent a avut din belşug. Ea constă în special în moştenirea pe care a lăsat-o, prin grupul de la Sălişte şi, mai ales, prin cel din Laz, acelui segment al artei care a rămas ataşat tradiţiei. Modelele lui Stan Zugravu, reproduse până târziu în secolul al XIX-lea, reprezintă legătura directă între arta autentic brâncovenească şi derivaţiile sale de factură populară, colportate tot mai frecvent prin intermediul picturii pe sticlă.

Referințe:

Acad. Marius Porumb prefață la cartea „Stan Zugravul”, Editura Altip. Alba Iulia, 2011;

Ana Dumitran, Elena-Daniela Cucui, Saveta-Florica Pop, Elena Popescu, „Stan Zugravul”, Editura Altip Alba Iulia, 2011.

Iacov Zugravul



Artist iconar și preot în Feisa, jud. Alba .

Iacov Zugravul, fiul preotului popii Radu Man din Rășinari și al Anei, fratele lui Stan, destinat și el unei remarcabile cariere artistice, s-a născut cel mai târziu spre sfârșitul celui de-al doilea deceniu al veacului al XVIII-lea. Un reper pentru vârsta pe care o putea avea sunt cele două icoane realizate la 1739 pentru biserica din Șilea, a căror măiestrie a execuției presupune maturitate profesională și biologică.

Ucenicia și-a început-o pe lângă zugravii răşinăreni Popa Ivan și Nistor Dascălul, de la care și-a însușit temeinice cunoștințe tehnice și a preluat vechile modele de icoane. Pentru desăvârșirea formației artistice a apelat la pictorul craiovean Hranite și la fiii săi, cu deosebire la Grigore, și nu este exclus să-l fi cunoscut și pe Andrei de la Hurez, pe care l-a putut întâlni în 1730 pe șantierul de la mănăstirea bănățeană Săraca. În preajma acestora trebuie căutate prototipurile figurilor cu care Iacov va popula, n 1747-1749, cupola catedralei din

Blaj, precum și o serie de modele noi, foarte rafinate, cărora măiestria lui Iacov le va adăuga propria sa notă de distincție și delicatețe.

Mai știm despre Iacov Zugravul că înainte de 1740 s-a căsătorit cu Maria și a avut cel puțin trei copii, pe Gheorghe, Vasile și Nicolae, care în 1747 aveau 7, 5 și respectiv 3 ani.

Învățarea unei asemenea meserii, a cărei practicare, la cotele la care a făcut-o Iacov, trebuie să fi fost foarte costisitoare, precum și calitatea de om liber, absolut necesară pentru a putea răspunde comanditarilor, coroborată cu aceea de fiu de preot, ni-l prezintă pe tânărul zugrav în mijlocul unui cerc elitist, material și intelectual vorbind, format în parte și din protipendada Blajului și care sigur a funcționat ca o sursă de comenzi aducătoare de venituri, dar a putut furniza și acele sugestii care să-l fi făcut pe Iacov să țintească spre un statut social superior. Într-un asemenea mediu și cu asemenea merite era ușor să ajungi să-ți dorești o diplomă de noblețe, calitatea de „boier", indiferent ce a presupus ea, fiind n cele din urmă asociată și ea numelui. De asemenea, era oarecum subînțeleasă alegerea unei consoarte dintre fiicele de preoți, unii dintre ei înstăriți, capabili să-și înzestreze odraslele cu cele necesare întemeierii unei gospodării solide, așa cum a fost popa Dumitru din Șilea, pe a cărui fiică, Maria, bănuim că a luat-o Iacov în căsătorie cândva în jurul anului 1739. A fost făcut astfel un important pas spre Feisa, așezarea definitivă aici datând, presupunem, din 1749, după încasarea plății cuvenite pentru zugrăvirea cupolei catedralei din Blaj. La acea dată familia lui Iacov număra deja cel puțin trei băieți, cel mai vârstnic fiind născut probabil în 1740.

Activitatea lui Iacov Zugravul, constând în icoane pe lemn, alte piese de cult, pictură murală și frescă, se datează începând de pe la 1730 până spre 1794 și cuprinde cel puțin 60 de comenzi cărora li se cunoaște data și destinatarul sau măcar unul dintre aceste elemente de identificare. Semnătura a fost frecventă, în sensul că, în general, Iacov a semnat cel puțin o piesă dintr-un ansamblu de lucrări, nu întotdeauna însă acestea au supraviețuit până astăzi sau măcar până la o cercetare minuțioasă a unui specialist.

În 1783, la o vârstă care trebuie să fi fost deja septuagenară, Iacov zugrăvea încă și supraveghea ucenici.

Exponent al artei post-brâncovenești, originar din Rășinari (jud. Sibiu), stabilit la mijlocul secolului al XVIII-lea la Feisa (jud. Alba), autorul frescei de pe cupola catedralei greco-catolice din Blaj și unul dintre cei mai importanți artiști români ai vremii, Iacov aparține unei familii de pictori din care mai sunt cunoscuți fratele său Stan și fiii Gheorghe și Nicolae.

Opera cunoscută a lui Iacov Zugravul este datată între 1739 și 1783, dar pentru jumătatea a doua a acestei perioade lucrările păstrate sunt foarte rare și destul de diferite stilistic de cele din primele două decenii de activitate. Icoanele enumerate aparțin, toate, acestui prim interval de timp, deci cel mai probabil și piesa de la Muzeul Țăranului Român poate fi considerată ca datând tot de atunci, dar mai aproape de 1760 decât de 1740. Informații despre proveniența ei nu s-au păstrat, de aceea trebuie să luăm în considerare o arie destul de extinsă, care să cuprindă întregul teritoriu în care a activat autorul, adică județele Alba, Mureș, Cluj, Sibiu și Bistrița.

Referințe:

Ana Dumitran, Elena Daniela Cucui, Elena Mihu, Saveta Florica Pop „Iacov Zugravul" ed. Altip, Alba Iulia, 2010;

Mirela Cristea, Ana Dumitran „Icoane transilvănene din colecția Muzeului Național al Țăranului Român", ianuarie 2014,

https://www.researchgate.net/publication.

Ilie Bura



Profesor, poet.

S-a născut la Sibișel, județul Hunedoara. Școala primară o face în localitatea natală. Absolvent al Colegiului Reformat Kún din Orăștie ca în perioada 1918-1922, să-și completeze studiile la Facultatea de Litere și Filozofie din Cluj. Predă disciplina „Limba Română" la Gimnaziul de Fete „Despina Doamna" din Orăștie, ca din anul 1939 să se retragă în satul regăsindu-l la catedră până în 1945.

Lui Ilie Bura i se conferă, de către Maiestatea Sa Regele Carol al II-

lea, la data de 23 februarie 1932, printr-un Brevet al Președenției Consiliului de Miniștri, semnul onorific „Răsplata Muncii pentru 25 de ani în serviciul Statului”. Brevetul este semnat de Nicolae Iorga, președintele de atunci al Consiliului de Miniștri la acea vreme.

Ilie Bura avea, ca poet, multă sensibilitate, și își exprima și exterioriza gândurile și sentimentele în versuri deosebit de expresive. A publicat (și a colaborat) în revistele „Cosânzeana” și „Foaia interesantă”, care apăreau la Orăștiei.

Avea un simț al pătrunderii psihice, cu o pronunțată sensibilitate de a-și exprima gândurile în versuri, colaborează cu publicațiile orăștiene conduse de Ioan Moța și Sebastian Bornemisa, „Foaia interesantă” și Revista „Cosânzeana”.

Creațiile lui poetice ne prezintă imagini fascinante din mijlocul naturii, suferințe și frământări sufletești, cuprinse în versuri curgătoare, ca și apa cristalinului lor. A fost un visător, un om cu inimă sensibilă, un creator de imagini poetice.

Moare în anul 1963, în localitatea natală.

Referințe:

Floran, Ileana Lucia (coordonator) - „Un secol de poezie în orașul Paliei” (Antologie 1911-2011) - Editura „Emma”, Orăștie, 2012.

Ioan Bena



Învățător, preot, culegător de folclor, dirijor de cor.

S-a născut în anul 1846, în comuna Pianul de Jos, județul Alba, fiu al preotului Avram Bena. Urmează studiile secundare la Sebeș, apoi la Institutul Teologic din Sibiu (1871).

A fost capelan si învățător (1868-1871) la Orăștie, învățător (1871-1878) si preot (1878-1932) în Pianul de Jos, primul dirijor al corului de la Orăștie.

A avut 15 copii, între aceștia și pe talentatul compozitor Augustin Bena, rector al Conservatorului din Cluj și pe Vitoria Bena, căsătorită Medean, conferențiar universitar. Familia sa numeroasă care

cuprindea buni cântăreți, a alcătuit nu o dată o formație corală în miniatură. Cunoscător și admirator al creației folclorice, a cules și a publicat piese populare adunate din comuna natală. A avut și preocupări publicistice.

A cules și a publicat piese populare adunate din comuna natală. A avut si preocupări publicistice. În afara articolelor sale pe teme pedagogice, pe lângă unele traduceri (din limbile germană, maghiară si latină) a publicat „Contribuții la monografia Pianul de Jos” (1925). Această lucrare a fost luată model de cercetare istorică, etnografică și folclorică. A fost un apreciat orator și un statornic animator al vieții culturale, un bun dascăl și îndrumător al societăți de lectură „Kun” de la Orăștie.

A lăsat în manuscris poezii originale, traduceri de Schiller și Goethe, un tratat de pedagogie și câteva poezii populare românești, traduse în limba germană. Ioan Bena a fost totodată un pasionat filolog, multe expresii dialectale din Pianu de Jos au fost transmise, de către acesta, lui Sextil Pușcariu.

Familia numeroasă a lui Ioan Bena avea în componenți cântăreți cu voci bune din care a alcătuit nu o dată o formație corală restrânsă. A compus cântece dintre care s-a remarcat cel cântat de tinerii din Pianul de Jos plecați la Alba Iulia la 1 Decembrie 1918.

Ioan Bena este primul dirijor al Corului de la Orăștie înscriindu-se în linia marilor dirijori și profesori de muzică sub bagheta cărora Corul de la Orăștie va performa.

După pensionare, în anul 1910, s-a stabilit în comuna Dobra, unde a îndeplinit funcția de primar. Pensionarea sa nu a însemnat o retragere totală din sfera didacticii românești. Până în anul 1918 a militat prin presă si în cadrul Reuniunii învățătoresti pentru apărarea scolii în fața tendințelor tot mai agresive exercitate de guvernele maghiare, după anul 1907. După Unirea Transilvaniei cu România, a sprijinit, prin sfaturile sale, integrarea școlii în noul context al societății românești. A fost un apreciat orator și un statornic învățător, un mare animator al vieții culturale.

S-a stins din viață în anul 1932.

Lucrări publicate:

Contribuții la monografia comunei Pianul de Jos, 1925. - (Lucrare premiată de Mitropolia de la Sibiu);

Mic manual de economie practică națională, 1927.

Despre predici și predicatori, 1928.

Referințe:

Ion Iliescu, Corul de la Orăștie. - Deva, 1968;

Ciprian Drăgan, Dascăli Hunedoreni – Autori de manuale școlare, Sargetia II (XXXVIII) Serie noua, Deva, 2011.

Ioan Andrescu



Inventator, lutier, chimist, pictor, antreprenor.

S-a născut în 1868 la Orăștie Absolvent al Colegiului Reformat Kún din Orăștie, viitorul lutier a învățat să facă viori luând lecții particulare, apoi s-a perfecționat la Viena ca mai apoi să se stabilească la Orăștie, în casa părintească.

În 1888 își creează propria companie deschizând la Orăștie un atelier în care lucra viori și violine.

„El folosește, în general, tehnica de construcție a viorilor „Stradivarius" ca model, el alege doar o curbură mai puternică. Ca finisaj folosește lacul spirit, o rețetă vieneză, și își lipește ștampila companiei cu data și semnătura de mână pe viori." Johann Andrescu din Orăștie, Broos, Szäszväros, (fiind în Ungaria acelei vremi) avea certificat de producător de viori tipărit.

La expoziția industrială română din Sibiu, în 2-9 octombrie 1892, a participat și Ioan Andrescu, „măiastru frizeur" în Orăștie, cu trei obiecte, care l-au impus în atenția juriului, în al cărui raport se notează: „Ca un deosebit semn de talent, înregistrăm la locul acesta instrumentele muzicale, două vioare expuse de domnul Ioan Andrescu… care ca lucrări de diletanți trebuie să uimească prin corectitatea construcției și sunetului". În virtutea acestui fapt, i se va acorda premiul II (un galben de aur). Concluziile juriului sunt, de

altfel, favorabile la adresa întregii expoziții, ele scoțând în evidentă emulația care exista în sânul meseriașilor, stimulați pe această cale: „Juriul constată cu vie satisfacție că meseriașii români, prin această expoziție, au arătat nu numai destoinicia lor în exercitarea meseriilor profesionale, ci totodată și un deosebit zel și o lăudabilă emolațiune de a produce viori.

Andrescu a confecționat, pentru prima dată, violina din aluminiu, realizând un fapt artistic nou, dar și unul tehnic – lipirea aluminiului.

În revista ilustrată săptămânală „Cosinzeana" din 11 Septemvrie 1913, Anul III Nr. 35-36, ce apărea la Orăștie, avându-l ca redactor de doctorul în științe (filologie) Sebastian Bornemisa, la rubrica „Rânduri mărunte", cititorul găsea următoarele rânduri:

„Dl Ioan Andrescu, constructor de violine în Orăștie, a reușit după încercări de ani de zile, să construiască o violină de aluminiu. La aparență și pentru laici, această invenție nu oferă ceva deosebit, pe când pentru pricepătorii cari s'au exprimat deja asupra acestei invenții, succesul dlui Andrescu, este epoca!. Iată de ce. Importanța invenției nu constă într'atâta în ideea de a construi o violină din aluminiu, ci în aceea, că dl Andrescu, care este și un chemician priceput, a descoperit mijlocul probat de a lipi aluminiul, ceea ce până aci nu i-a succes nimănui, deoarece toate productele cari s'au pus în vânzare sub acest nume, s'au dovedit rele. De aceea în industria de aluminiu de până aci se poate observa, că obiectele nu sunt lipite, ci la caz de lipsă, nituite. Că ce desăvârșit este mijlocul de lipit al dlui Andrescu, o dovedește mai bine violină dsale de . aluminiu, deoarece păreții violinei lipiți cu acest mijloc trebue să reziste la încordarea celor 4 coarde ce corespunde la o presiune calculată de ' 470 funți.

După cum aflăm, dl Andrescu s'a pus în legătură cu mai multe firme mari, ca să-și valorizeze productul muncei sale, Ia ce îi dorim izbândă deplină."

La viorile din lemn, cordarul și limba erau făcute din os, nu de puține ori sculptat. El a asociat artei de confecționare a viorilor (ca fapt divers, una dintre viorile sale a fost alcătuită din chibrituri) și pe cea din desen sau grafică în care materialul este părul și sticla, nu hârtia și tușul, deși era și un bun desenator.

A primit premii la Budapesta, Viena, Sibiu, Brașov, etc.

Ca antreprenor avem cunoștință din presa vremii despre „Salonul de frisat, ras și; tuns, întemeiat la anul 1868 în Orăștie prin Ioan Andrescu (Strada între târguri, nr. 6 lângă Magistratul, orășenesc), care' s'a. bucurat de atunci și până-acum de cel mai bun renume, se recomandă onoratului public, ca:

„SALON DE FEISAT, RAS ŞI TUNS HISIENIO DE I-ul EANG!

Reconstruit și arangeat cu totul din nou, în care se lucrează după referințele higienice de acum, cu aparate de desinfectare parisiene și ustensilei antiseptice de clasa primă parisiene, apoi după metodul modern de acum cu privire la îngrijirea perului și a bărbii etc."

Referințe:

Rubrica „Rânduri mărunte" Revista „Cosinzeana", Nr. 35-36, Anul III, din 11 Septemvrie 1913, Orăștie;

„Făcătorii de viori și lăută din Evul Mediu până în prezent" – Din surse și broșuri editate de Willibald Leo Frh-v-Lütgendorff, a treia ediție extinsă, Volumul II, Frankfurt am Main, 1922;

Iliescu Ion, Istrate Tiberiu, Orăștie 750 de ani, volumul editat de Casa județeană a corpului didactic, Deva 1974;

Wenley, William: Dicționarul universal al producătorilor de vioară și arcuri, Amati publishing, 1973;

Dr. Anton E. Domer, dr. Vasile lonaş, dr. Ioachim Lazăr, Mihai Căstăian, „Orăștie 775", ed. Omnia,

Deva, 1999;

https://books.google.ro/books/about/De_ce_m_am_%C3%AEntors_%C3%AEn_Rom%C3%A2nia.html?id=MO5qDAAAQBAJ&printsec=frontcover.

Aurel Popovici-Barceanu



Publicist, om de cultură al Orăștiei, membru al mai multor asociații societăți, totodată un activ reprezentant în conducerea orașului Orăștie.

S-a născut în anul 1862 fiind fiul judelui de tablă din Mureş-Oşorheiu, Servian Popoviciu din Rășinari.

Aurel Barceanu Popovici a fost director al „casei de păstrare” din Mercurea, vicepreședinte al „Reuniunii economice din Orăștie", membru fundator al „Reuniunii române agricole din comitatul Sibiului”, membru al „Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român”, al „fondului de teatru”, și membru reprezentanței orășenești din Orăștie, director și membru în direcțiunea institutului „Tipografic Minerva ” contribuind prin activitatea acesteia la educarea gustului de citit în popor.

Redactează revistele: „Bunul Econom”, redactor principal; „Revista Orăștie”, editor și director în perioada 1. 01. 1889-5. 01. 1900. Proprietar editor al ziarului românilor din Arad „Tribuna Poporului”, primul număr a apărând miercuri, 1/13 ianuarie 1897 și a fost tipărit la tipografia „Minerva din Orăștie”. La înființare redactor responsabil a fost Ioan Russu-Șirianu.

A stăruit îndelung la răspândirea artei tipografice, în transmiterea „gustului de cetit la poporul nostru”, editând cunoscutele sale calendare: „Sfânta Treime”, a „Ţeranului” și „Bunul Econom”. A înființat pe „socoteala proprie” în Hunedoara tipografia „Ideal” și o librărie „ajustându-o” cu tot felul de cărți pentru popor.

A avut un rol important în comitetul de conducere a „Societății pentru fond de teatru român”, care își ține adunarea generală , la Orăștie, în 1897. Această adunare este o adevărată sărbătoare locală, marcată de pregătiri speciale, bucurându-se de prezenta unor personalități ale vieții artistice și literare ca B. Şt. Delavrancea, Iosif Vulcan, ş.a.

Aurel P. Barceanu a fost membru în comitetul de supraveghere al Băncii „Ardeleana”, fiind ales la 29 martie 1900 până în 5 iulie 1901, dată la care a fost votat ca în direcțiune, renunțând la mandat la finele anului 1903.

Trece în eternitate la 1 Iulie 1904.

În revista „Bunul Econom”, anul 5, nr. 27 din 17 Iulie n. 1904, în pagina de titlu găsim un amplu necrolog, din care redăm:

„Cu adâncă durere anunțăm că stimatul și iubitul editor-proprietar și redactor al revistei acesteia, a răposat Joi în 1/14 Iulie a. c. în Sibiu.

Această veste tristă și dureroasă ne-a sosit la încheierea foaei, și nu putem în de-ajuns să ne exprimăm condoleanțele sincere de

compătimire pentru perderea cea atât de timpurie și ireparabilă a acestui vrednic bărbat al neamului nostru.

Bărbat cu educaţiune aleasă, fiul judelui de tablă din Mureş-Oşorheiu, Servian Popoviciu, lasă în cel mai adânc doliu un fiu și o fiică, în cea mai fragedă vârstă juvenilă, cum și numeroase rudenii și amici întristați.

După moartea fratelui seu Constantin la 20 Septemvrie 1903 a primului colaborator la această foaie, s'a îngrijit singur pentru redactarea ei în mod corespunzător și în felul cum s’a presentat până acum onoraților cetitori.

Astăzi toată activitatea acestui distins și simpatic fiu al neamului nostru a încetat tocmai în etatea cea mai frumoasă bărbătească de 42 ani.

Remâne și în urma sa un gol simțit de multi cunoscuți și amici ai sei.

Înmormântarea i se face după cum suntem Informați azi Sâmbătă în 3/16 Iulie la cripta familiată din Reşinar.

Un suflet bun și blând nu mai este între noi.

Odihnească-se în pace!”

Referințe:

Revista „Bunul Econom”, anul 5, nr. 27 din 17 Iulie n. 1904;

„Monografia Institutului de Credit și Economi „Ardeleana”. Societate pe Acții în Orăștie 1885-1910”, Tipografia Arhidiecezana, Sibiu, 1912;

Ion Iliescu și Tiberiu Istrate „Orăștie 750 de ani”, Casa județeană a corpului didactic, Deva, 1974;

Dr. Anton E. Domer, dr. Vasile lonaş, dr. Ioachim Lazăr, Mihai Căstăian, „Orăștie 775”, ed. Omnia, Deva, 1999.



Nicolae Praţia



Profesor de muzică, dirijor, compozitor.

S-a născut în anul 1891 în ținutul Abrudului, Munții Apuseni, judeţul Alba. Absolvent al Școlii Pedagogice din Sibiu, a fost elevul preotului și muzicianului Timotei Popovici. După 1920 a urmat cursuri la Conservatorul din Cluj-Napoca, fiind un bun instrumentist la vioară, contrabas, pian și armoniu. La Cluj-Napoca este remarcat și apreciat de către Augustin Bena.

În 1925, prin plecarea profesorilor Gheorghe Pârvu și Gheorghe Oancea (fratele compozitorului Nicolae Oancea), Nicolae Praţia este numit ca profesor de muzică la Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie. Prin diverse metode didactice și pedagogice, Nicolae Praţia a impus ordinea, punctualitatea și seriozitatea în rândul multor elevi, care peste ani au devenit mari iubitori ai muzicii sau chiar mari personalități în lumea muzicală.

În scurt timp, abilitățile pedagogice ale lui au fost completate prin implicarea sa în întreaga activitate corală din Orăștie. Profesorul a format și a dirijat corul mixt pe patru voci ,,Maica Domnului" al liceului ,,Aurel Vlaicu" și al Școlii de fete ,,Despina-Doamnă". Pe lângă solicitările la evenimentele școlare, corul ,,Maica Domnului" dădea răspunsurile la liturghiile ce se oficiau în capela liceului, precum și la diverse ceremonii religioase ocazionale din Orăștie.

Nicolae Praţia a dus mai departe și tradiția predecesorului său, prof. Gheorghe Pârvu, prin organizarea unui grup coral bărbătesc al liceului ,,Aurel Vlaicu" în perioada Postului Crăciunului pentru a oferi concerte de colinde în Orăștie și în împrejurimi. În paralel cu activitatea corală, profesorul s-a îngrijit și de instruirea și dirijarea orchestrei liceului. Cu corul și orchestra liceului, Nicolae Praţia a susținut diferite concerte în localitățile din jurul Orăştiei.

Din anul 1925, pentru o perioadă de aproximativ 20 de ani, conducerea muzicală a corului „Armonia". O analiză mai atentă dezvăluie un amănunt deosebit. Astăzi, în repertoriul corului

„Armonia” al parohiei „Adormirea Maicii Domnului”, Orăștie II, și în repertoriul corului „Arhanghelii" al parohiei „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”, Orăștie I, mai mult de jumătate din răspunsurile interpretate în serviciul liturgic duminical sunt cele pe care profesorul Nicolae Praţia le-a insuflat coriștilor în primii săi ani de activitate dirijorală la Orăștie. Colindele și cântecele de stea reprezintă un capitol important prin care s-au răspândit la Orăștie cântecele lui Timotei Popovici prin Nicolae Praţia.

A rămas consemnată participarea corului „Armonia” la sfințirea bisericii ortodoxe din satul Pricaz în anul 1934. Doi ani mai târziu, corul menționat a dat răspunsurile la Sfânta Liturghie în satul Beriu, la finalul căreia a avut loc un concert oferit de corul „Maica Domnului” și orchestra Liceului „Aurel Vlaicu”. Un ultim turneu în mediul rural, cu un amplu program artistic pregătit de corul de elevi și orchestra liceului, a fost organizat în satul Folt, având spectatori și din satele învecinate: Bobâlna, Boiu, Cigmău și Pricaz.

Nu în ultimul rând, Nicolae Praţia a fost un exemplu pentru multe generații, un model pentru elevii săi, oferind îndrumarea muzicală și pedagogică necesară tinerilor serioși și dornici de studiu. Amintim aici personalități culturale și muzicale precum: Ioan R. Nicola (profesor universitar, culegător de folclor, muzicolog, dirijor al mai multor coruri din Sibiu, Iași și Cluj-Napoca), Felician Fărcaşu (diacon, interpret al cântecului popular și culegător de folclor), Mircea Breazu (profesor universitar, muzicolog, solist al Operei Maghiare, director al Operei Române din Cluj-Napoca), Ioan Popa (compozitor, culegător de folclor, profesor de muzică și dirijor ce a activat în Cluj-Napoca, Cugir și Orăștie), Nicolae Popa (profesor de muzică, membru al Filarmonicii din Cluj-Napoca - contrabas), Ioan Budoiu (profesor universitar și solist al Operei Române din Cluj-Napoca), Miron Rațiu (dirijor și director al Filarmonicii din Oradea) sau personalități teologice precum: Vasile Coman, Episcopul ortodox al Oradiei, Arhid. prof.univ. dr. Ioan Floca și teologul Andrei Scrima.

A compus și a armonizat o colecție impresionantă de cântece religioase, colinde și cântece de stea pentru cor mixt. Din păcate, cele mai multe compoziții sau prelucrări corale s-au pierdut după 1948. Cea mai cunoscută lucrare a sa la nivel național este cântecul de stea

Trei Crai. Din rândul compozițiilor putem aminti următoarele lucrări cu caracter liturgic: Ectenia Mare, Sfinte Dumnezeule, Troparul Sfinților Arhangheli, Tatăl nostru, Unul Sfânt, Isaie dănţuieşte și concertul Fie slăvit. A realizat reducții ale unor coruri religioase pe opt voci la patru voci, în special din colecția lui Dimitrie Bortneansky și a lui Gavriil Musicescu. Nicolae Praţia a realizat o frumoasă armonizare a Stării a III-a din Prohodul Domnului nostru Iisus Hristos. Spre deosebire de melodia cunoscută a acestei stări în două variante, Nicolae Praţia propune trei variante. Asemenea multor cântări din Sfânta Liturghie, în prezent, la cele două coruri bisericești importante din Orăștie, „Armonia" și „Arhanghelii", Prohodul Domnului nostru Iisus Hristos este cântat după varianta armonizată de Nicolae Praţia în perioada interbelică.

După pensionare, în anul 1947, se mută la Cluj-Napoca la fiica sa Margareta, contabilă la opera Română din Cluj. Aici a condus corul Parohiei „Sfânta Treime" între anii 1958-1968.

Nicolae Praţia se stinge din viață în anul 1969.

Referințe:

Ion Iliescu, „Corul de la Orăștie", Comitetul pentru Artă și Cultură a Județului Hunedoara, 1968;

https://bisericasfantatreimecluj.ro/corul/;

Ioan-Marius Popa „Repertoriu Coral Nicolae Praţia", editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2016.

Aurel Munteanu de Fizeș



Doctor în drept, avocat, deputat la Marea Adunare de la Alba-Iulia, fondator al Băncii orăștiene „Dacia" și al ziarului „Activitatea".

S-a născut în Vaidahasz, județul Someș, azi Voivodeni, jud. Sălaj, fiind descendent al unei familii nobiliare „de Fizeș", este fiul protopopului ortodox din Vajdahaza.

A făcut liceul la Cluj, absolvindu-l cu rezultate foarte bune. Cu rezultate excelente a absolvit și Facultatea de Drept a Universității din Cluj.

Cariera de avocat și-a început-o în anul 1888, ca stagiar, în Brașov, după care petrece alți doi ani în Timișoara (1890-1892), după care se înscrie în Baroul arădean, tot ca stagiar. Stagiatura a efectuat-o în birourile unor avocați renumiți din Transilvania și Banat. În 2 ianuarie 1896 se înscrie în Baroul avocaților din Arad, ca avocat definitiv, deschizându-și birou propriu în Orăștie, figurând ca membru până în 28 martie 1924.

S-a stabilit ca avocat în Orăștie, unde se remarcă prin prestațiile sale în apărarea cauzelor oamenilor din ținut. Face parte din grupul format în jurul altui avocat român, dr. Ioan Mihu, dovedindu-se foarte activ atât în plan politic, cât și cultural sau economic.

Aurel Munteanu este unul dintre acționarii Băncii „Ardeleana" din Orăștie, dar după unele neînțelegeri la nivelul conducerii va pune bazele Băncii „Dacia", al cărui director va fi mult timp. Investește și la alte întreprinderi financiare din ținut, făcând parte din consiliul de administrație a multora dintre ele.

În diferite perioade a făcut parte din conducerea unor asociații și reuniuni înființate în Orăștie (Despărțământul Orăștie al Astrei, Reuniunea economică, Reuniunea meseriașilor români, Institutul tipografic „Minerva", Reuniune pentru înmormântare etc.).

În anul 1901 fondează ziarul „Activitatea", care timp de 5 ani militează pentru intrarea în activitatea parlamentară a Partidului Național Român din Transilvania. A mai colaborat la „Revista Orăștiei" și „Bunul Econom" toate apărute în Orăștie.

Poziția sa și opiniile ce le împărtășea l-au dus în conflict cu dr. Ioan Mihu și dr. Aurel Vlad, fiind marginalizat în cadrul politicii la nivel local și comitatens, neputând să concureze cu notorietatea celor doi.

În toamna anul 1918 se implică alături de toți fruntașii românilor din ținutul Orăștiei în organizarea activităților de preluare a autorității în localitate. Va fi ales în conducerea Consiliului Național Român de aici și delegat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. În adunarea electorală din cercul Orăștie, organizată în 26 noiembrie, alegătorii îl desemnează între cei cinci delegați pentru a-i reprezenta la Adunarea de la Alba Iulia, alături de dr. Ioan Mihu, Aurel Vlad, Ioan Marghita și Ioan I. Vulcu.

După Unire, activează ca avocat pe mai departe în Orăștie. Datorită

prestigiului său profesional, a fost ales în mai multe rânduri în consiliul de conducere al Baroului Hunedoara-Deva.

A fost căsătorit cu Hedwiga Müller, fiica unui fruntaș sas din Orăștie.

În perioada în care își desfășura stagiatura, în Brașov (1888), l-a provocat la duel pe căpitanul de husari Ugron, pe care l-a rănit grav. A fost, de asemenea un împătimit al vânătorii, fiind membru al Reuniunii de vânătoare din Orăștie.

A decedat în Orăștie, la 14 iulie 1934.

Referință:

Prof. univ. dr. Valentin Orga „Munteanu Aurel” - https://dspace.bcucluj.ro/bitstream/123456789/82624/1/Munteanu_Aurel.pdf.

Avram Tincu

Economist, primul președinte al băncii Ardeleana, deputat la Marea Adunare de la Alba-Iulia.

S-a născut la Sebeș în anul 1824, urmând școala primară și liceul în orașul natal. Urmează studii de drept și doctoral în Germania.

Se stabilește ca avocat, în anul 1860, în Orăștie. Este primul avocat român și un intelectual titrat, președinte al Consiliului orășenesc, deputat al Universității săsești, sprijinitor al școlii și mult timp președinte al comitetului parohial, a fost de asemenea deputat în Dieta Transilvaniei etc. A. Tincu este un intelectual care a folosit relațiile și cunoștințele sale, punându-le în slujba intereselor sociale și politice ale românilor din Orăștie și a celor din Transilvania.

Implicarea în învățământul Românesc

Este știu că meseriile au început să fie îmbrățișate de Români abia prin anii 1866-68, când s-a stabilit în Orăștie primul croitor român, „Sim. Corvin sen.” la insistența advocatului Dr. Avram Tincu, așezat și el de curând în oraș, s-au plasat la meserii primii ucenici români. La stăruința lui Avram Tincu precum și a altor intelectuali români, așezați după dânsul în Orăștie, ca Sam. Pop, Ioan Mihaiu, Dr. Ioan

Mihu etc., numărul celor ce îmbrățișau meseriile creștea din an în an și cu ei împreună se deschideau rând pe rând și atelierele românești, sporite, în parte, și de măiestrii deja formați, veniți din alte părți și așezați aci. În chipul acesta a tot crescut numărul meseriașilor români așa că la 1911 în Orăștie - după datele oficiale – erau peste 80 de maeștri, peste 90 calfe și 230 ucenici de diferite branșe. Afară de aceea avem la 200 de zidari români.

Deșii începuturile școlii românești datează de prin anii 1848 la 1864 ei zidiră o școală de piatră cu două încăperi (parterul din dreapta al edificiului școlar de azi) iar la 1909 edificiul s-a mai întregit cu locuința pentru învățător , ajungând astfel un local de școală model pe acelea vremuri. (Aci e locul să amintim că la zidirea acestui local și-a câștigat merite deosebite Ilie Pop, epitrop bisericesc și om cu dare de mână. El a fost acela, care, neavând biserica banii de lipsă, a avansat suma necesară din al său, învoindu-se ca să i-se restituie, fără interese, după cum se va putea.) Avram Tincu, în calitate de deputat la Universitatea Săsească, izbutește să obțină de la aceasta, la 1879, pentru școala românească, un ajutor anual de 1000 fl. Cu acest ajutor precum și cu un altul de 1000 fl. cu care școala ucenici i-a primit câțiva ani pentru școala de la „Ardeleana" Românii din Orăștie au să acopere posturile de învățători și astfel să atragă noi cadre didactice dintre cele mai bune de pe acel timp. De asemenea au putut să mărească edificiul școlar, zidind la 1883 - 84 un etaj peste edificiul existent. În Orăștie cel dintâi intelectual român cu rol de conducător, președinte al Consiliului orășenesc, a fost Dr. Avram Tincu, după care au venit apoi și alții cu deosebire funcționari la oraș între cari amintim pe Ioan Balomiri și Mihail Dobo, senatori la magistratul orașului și scaunului Orăștiei și pe Alex. Claudiu Vlad, sub notar la magistratul orășenesc, care s-au distins prin activitatea lor pătrunsă de spirit românesc.

Pe tărâm cultural îl regăsim ca membru activ al „Societății de lectură", fiind totodată membru marcant al ASTRA, despărțământul orăştian, la Adunarea Generală a Asociațiunii din anul 1884, ce a avut loc la Orăștie, salutul comunității orăştiene este prezentat de Avocat dr. Avram Tincu. (Revista „Transilvania", nr. I 7-18, septembrie 1884, Sibiu).

Ca moment mai însemnat de mişcare socială, amintim că

intelectualii din Orăștie și cu câțiva fruntași din popor au înființat la 1868 o casină, care însă din lipsă de sprijin după trei ani s-a desființat.

Ce privește viața politică a Românilor orăştieni însemnăm că cu toată starea mai înapoiată în cele economice, culturale și sociale, totuși au izbutit să se afirme și pe acest teren. Astfel Avram Tincu ajunse în funcția distinsă de «orator» (Wortmann) cum se chemă pe atunci președintele comunității orășenești. Tot dânsul a fost în mai multe rânduri și Deputat la Universitatea Săsească, și reprezentant în legislativa Transilvaniei. Pentru ciclul parlamentar 1865-1868 au fost aleși, de la Orăștie, deputați pentru dieta din Budapesta Avram Tincu și Ioan Tulbaş. Cel dintâi a vorbit în dietă în mai multe rânduri. Pentru ciclul 1875-1878 a fost ales iarăși Avram Tincu. Mandatul acestuia a fost nimicit în următoarele împrejurări: „Prezidentul a comunicat dietei în ședința din 1 Oct. 1877, că în cercul Orăștiei a fost ales deputat Avram Tincu, (care însă nu și-a prezentat credenţionalul în termin legal), Avram Tincu a trimis credenţionalul, însoțit de o scrisoare în limba română. Prezidentul a retrimis scrisoarea cu observarea că limba oficioasă fiind cea maghiară, să o înlocuiască cu o scrisoare ungurească, însă Dr. Avram Tincu nu a mai răspuns. Aceste fapt a intrat în atenția comisiunii de imunitate, care pe baza articolului 5 din de legea 39 din 1876 a declarat mandatul „nimicit". După Avram Tincu a fost ales deputat Ioan Balomiri, care însă a intrat în dietă.

A fost primul „Prezident al comitetului de supraveghiare" al „Ardeleana", Avram Tincu, a funcționat din 26 Mai 1885 până la 20 Martie 1887.

Un scurt pasaj din procesul verbal de la ședința de înființarea a „Ardelenei" spune: „Adunarea constituantă a fost prezidată de advocatul Dr. Avram Tincu, asistat de Avram Armean și Petru Belei, ca notari și de Nicolae Andreiu și Chirilă Teacoe ca bărbați de încredere. În această adunare, după ce s'a stabilit capitalul social și s'a decis înființarea societății, s'au aprobat statutele în textul elaborat de dl Dr. Ioan Mihu, text care se poate vedea în acluzele acestei publicațiuni și s'au ales ca membri în direcțiune: Samoil Pop și Dr. Ioan Mihu, advocați, Iosif de Orbonaş, pretor, Ioan Mihaiu, proprietar, Sim. Corvin, George Baciu, Ioan Lăzăroiu, comercianți și Ioan Marian, neguțător, toți din Orăștie, apoi Iosif Dumitru, notar în Beriu, Elie

Popovici, paroh în Sibișel și Pamfilie Mihăilă, econom în Romoşel, iar ca membri ordinari în comitetul de supraveghiare : Dr. Avram Tincu, advocat și Dr. Stefan Erdelyi, medic în Orăștie și Laurian Bercian, notar în Romos, și supleanți: Nicolae Trif și George Vinţan, economi în Orăștie.” Cu acestea «Ardeleana» era înființată și constituită. La 20 Martie 1887 Avram Tincu se retrage, în locul său fiind ales Nicolae Popovici, protopop în Orăștie.

Pentru ilustrare sentimentelor naționale ale familiei sale, menționăm că soția sa, Ana (născută Visărescu), fiica preotului din Turmaș, a colecta bani și haine de la 125 de familii din Orăștie pentru a ajuta ostașii Români de pe frontul Războiului de Independență de la 1877.

La bătrâneţe se mută în Sibiu, unde trece în eternitate în anul 1920.

Referințe:

„Monografia Institutului de Credit și Economi „Ardeleana”. Societate pe Acții în Orăștie 1885-1910”, Tipografia Arhidiecezana, Sibiu, 1912;

Ion Iliescu și Tiberiu Istrate „Orăștie 750 de ani”, Casa județeană a corpului didactic, Deva, 1974;

Dr. Anton E. Domer, dr. Vasile lonaş, dr. Ioachim Lazăr, Mihai Căstăian, „Orăștie 775”, ed. Omnia, Deva, 1999.

Constantin Baicu



Învățător, senator.

S-a născut în anul 1865, în satul Strei, jud. Hunedoara. A urmat școala primară în satul natal. Studii secundare la Gimnaziul din Orăștie și la Institutul Teologic din Sibiu (1884-1887).

Este numit învățător la Școala Ortodoxă Română din Orăștie (1887-1888). În paralel, este directorul Școlii de Meserii din aceeași localitate până în anul 1919.

Între 1891 și 1929, a fost președintele Asociației Învățătorilor Români din județul Hunedoara. A fost membru activ al „Reuniunii

de cântări” și al corului bisericesc din Orăștie, unde l-a secondat pe Ion Branga. În calitate de președinte al meseriașilor și director mai mulți ani la Școala Română din Orăștie a organizat o bogată activitate culturală și a pus bazele unei biblioteci școlare. A îndeplinit funcția de secretar, vicepreședinte și președinte al „Reuniunii învățătorilor din Județul Hunedoara′′.

A fost unul dintre membrii marcanți ai Despărțământului Orăștie al Societății ASTRA și ai „Casinei Române”. În anul 1918. în calitatea sa de președinte al „Reuniunii învățătorilor din Județul Hunedoara”, este delegat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.

În 1919 este ales senator în Parlamentul din București.

S-a stins din viață la Orăștie, in 1945.

Lucrări publicate:

Memorialul Şcoalei Capitale (Greco-Ortodoxe Române din Orăștie. 1921.

Referință:

Ioan I. Serban, Dictionarul Personalitatilor unirii. Trimișii Romanilor Transilvaneni la Marea Adunare Nationala de la Alba Iulia, Alba Iulia, 2003, pp. 194–195.

Constantin Sotir

Deputat în Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, notar, primar.

S-a născut în anul 1870, la Braşov, într-o familie de negustori. Face studiile primare, gimnaziale şi Liceul „Andrei Şaguna“ din Braşov, absolvind în anul 1888. Urmează studiile superioare ale Universității Maghiare din Budapesta, Facultatea de Drept. Tot aici îşi ia doctoratul în științe juridice.

Se stabileşte cu domiciliul în Orăştie, unde ocupă funcția publică de notar al localității, ocupă totodată și funcția de primar. De la 9 Ianuarie 1919, Constantin Sotir, a fost instalat prim pretor al Preturii Plasei Orăștie, iar primar al Orașului a fost instalat dr. av. Romulus Boca.

Constantin Sotir s-a implicat şi în politică, devenind un important

luptător pentru drepturile naţionale ale românilor din Transivania. A luat parte la pregătirea Marii Uniri, prin înfiinţarea Consiliilor Naţionale Române şi a Gărzilor Naţionale Române. Tot în toamna anului 1918a fost instalat primar al Orăştiei, poziţie din care la Adunarea Consiliului Naţional Român Orăştie, din data de 26 noiembrie 1918, a fost ales să participe ca deputat cu drept de vot la Marea Adunare din 1 decembrie 1918 la Alba Iulia, din partea Cercului Electoral Orăştie oraş, alături de dr. Augustin Deac, George Silian şi Ioan Rob.

După înfăptuirea Marii Uniri s-a trecut la instalarea noii administraţii româneşti din Transilvania. Astfel, la 9 ianuarie 1919 dr. Constantin Sotir a fost instalat prim pretor al Preturii Plasei Orăştie, iar primar al Oraşului a fost instalat dr. av. Romulus Boca.

În anul 1927 părăşeşte Orăştia şi se mută cu domiciliul la Cluj, la invitaţia colegilor şagunişti braşoveni, cadre universitare clujene, în frunte cu prof.univ.dr. Onisifor Ghibu. Și la Cluj a avut o bogată activitate profesională şi culturală. În această perioadă, alte două personalităţi legate de Orăştie, absolvenţi ai Liceului „Andrei Şaguna“ Braşov s-au mutat la Cluj şi anume: Vasile C. Osvadă, fost primar al Clujului în perioada 1927- 1928 şi dr. Sebastian Bomemisa, fost primar al Clujului în perioada 1932 şi 1938-1940. Pe linie culturală amintim aici două „maialuri” sărbătorite de şaguniştii braşoveni, din data de 8 mai 1927 şi 3 mai 1936, la care o contribuţie deosebită a avut dr. Constantin Sotir.

S-a stins din viaţă în anul 1949, la vârsta de 79 de ani, fiind înmormântat la Cluj.

Referință:

Vapit Constantin „Dr. Constantin Sotir notar, primar şi prim pretor în Orăştie“, în Palia Expres, Orăştie, nr. 35(601) din 22 septembrie 2011.



Valeriu Bora



Preot Greco-Catolic, profesor, poet și publicist.

S-a născut la 1890, în localitatea Crivobara - Banat, județul Caraș-Severin. Tatăl lui Valeriu Bora a fost preot și învățător greco-catolic iar mama casnică.

Urmează studiile primare in localitatea natală și Gimnaziul superior greco-catolic din Blaj, iar apoi a continuat Teologia la Lugoj - facultate pe care a absolvit-o în 1915.

Este hirotonit ca preot greco-catolic având ca parohii satele Homorod (comuna Geoagiu) și Vaidei (comuna Romos), județul Hunedoara.

În 1919 este încadrat, din lipsă de cadre calificate (după preluarea forțată a Colegiului Reformat Kun de către românii o bună partea a dascălilor sunt înlocuiți sau părăsesc Orăștia), ca profesor de gimnastică la Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie, urmând în paralel calificarea universitară, așa cum au procedat, după Unirea din 1918, mulți intelectuali ardeleni. Rămâne la acest liceu până în 1948, la pensionare, când se retrage în localitatea Șibot, județul Alba.

Debutul literar: Versuri în ziarul „Unirea" de la Blaj; Redactor - C. Domsia, care încuraja începătorii în ale scrisului. A continuat să publice în „Românul" de la Arad, condus de Vasile Goldiș.

La inițiativa și acțiunea sa, în baza unui plebiscit, s-a înființat la Cluj „Societatea Scriitorilor Români din Ardeal" - al cărei membru a fost, avându-l ca președinte pe Victor Papilian.

S-a bucurat de prietenia și aprecierile lui N. Iorga și Liviu Rebreanu. Rebreanu i-a botezat fiica - Tatiana. Poezia lui V. Bora este apreciată de acad. Perpessicius, I. Agârbiceanu, cercetătorul V. Netea, cu care a corespondat, etc. A fost prieten cu I.U. Soricu, Aron Cotruș, Nichifor Crainic, I.D. Chirescu, Eugen Lovinescu, Bogdan Duică, I. Agârbiceanu.

Ion Agărbiceanu și Valeriu Bora au colaborat la redacția publicației „Frăția" apărută la Orăștie în 1926, al cărei redactor era Valeriu Bora. Chiar dacă Frăția era o publicație cu o orientarea politică, în paginile

revistei, adesea, erau publicate studii literare scrise de M. Sadoveanu, Ion Creangă sau Ion Agărbiceanu. Cu Ion Agârbiceanu, Valeriu Bora a legat o prietenie stânsă de-a lungul timpului.

După pensionare Valeriu Bora a continuat zeci de ani să se deplaseze de la Șibot la Cercul Literar din Orăștie, și să participe la acțiunile acestuia. A scris proză și teatru, poezie, peste 100 de volume în manuscris.

Valeriu Bora reușește să publice puțin în „Îndrumătorul cultural”, „Drumul socialismului”, dar a avut satisfacția ca un compozitor ca I.D. Chirescu să-i pună pe note o parte din creațiile sale, să primească aprecierile cuvenite în unele studii sau articole, în unele cărți legate de școală și cultura Orăștiei. Pseudonime: V.B. Iasmin, V. Dorna, Melin, Dafin, O. Lupeanu.

Moare în anul 1976.

Lucrări publicate:

„Truda noastră. Sfaturi și îndemnuri pentru popor” - Arad, 1916;

„Visează pământul. Versuri” - Orăștie, 1922;

„Când purtam cu mine soarele. Versuri” - Sibiu, 1928;

„Drapele și lauri” - Deva, 1939;

„Imperiale” (Versuri) - Deva, 1940;

„Omagiul dascălilor” (Două poeme) - Orăștie, 1942

„Cu Liviu Rebreanu, spre culmi etern însorite” (Prefață de Ion Agârbiceanu).

Reviste și ziare la care a colaborat:), „Neamul Românesc” sub direcțiunea lui N. Iorga, „Țara Noastră” director fiind O. Goga „Biruința” (Cluj) director - V. Mereuță, „Unirea”(Blaj) sub redacția C. Domsia „Românul” (Arad) redactor fiind V. Goldiș, „Drapelul” (Lugoj), „Societatea de mâine”, „Gazeta Hunedoarei”, „Frontul Plugarilor”, „Dacia Traiană” (Sibiu „Sfarmă Piatră”; director – I. Gregorian, „Gândirea”, „Mișcarea Literară”, „Libertatea” (Orăștie), „Solia Dreptății” (Orăștie), „Patria”, „Țara Noastră”, etc.

Referințe:

Lovinescu, Eugen - „Istoria literaturii române contemporane” (1900- 1937) – Editura „Socec”, București, 1937;

Iliescu, Ion; Istrate, Tiberiu - „Orăștie - 750 de ani” - Volum editat de Casa Județeană a Corpului Didactic, Deva, 1974;

Pavel, Eugen - „Contribuții la bibliografia periodicelor românești” - În „Sargeția” Acta Musei Devensis, 1979, XIV;

Iliescu, Ion - „Aron Cotruș – publicist” - Editura „Mirton”, Timișoara, 1998.

Ioan Secheli

Blănar, întemeietorul fabricii de blănărie „Vidra”.



Dintr-un manuscris autobiografic păstrat rezultă că Ioan Secheli, român de origine, s-a născut în 1887 în Hunedoara, tatăl său fiind muncitor tăbăcar. Pe la 8 ani rămâne orfan de tată și puțin îngrijit de mama sa. În anii aceia, tânărul a ajuns să păzească caprele la un vişlar, ucenic la un tinichigiu, la un mecanic și apoi la un cojocar, angajat pe 8 ani. La vârsta de 16 ani devine calfă, renunță la meserie pentru 6 luni și se angajează muncitor la căratul cărbunilor în cuptorul de la Hunedoara

Dornic de aventură și viață de boem, dar și să învețe mai bine meseria, ca și alți tineri ai vremii, pleacă în acel ..Wandercbaft” (călătorie de boem). A lucrat rând pe rând la Lugoj, Timișoara, Budapesta și Viena. A plecat apoi în Germania și a lucrat în orașele Leipzig, Berlin, Köln, ziua în atelier, seara la scoli speciale în meserie. Și-a continuat apoi drumul la Bruxelles, Paris și Londra, totalizând 15 ani petrecuți în așa-zisul Wandercbaft.

Urmărind cartea și certificatele de muncă ale lui Ioan Secheli, rezultă că acesta a fost angajat ca blănar la mai multe firme de renume din Paris, Londra și din alte orașe ale Europei printre care cea a lui Carl Debus din Markronstadt.

Revenit în țară, calificat ca blănar de lux, posedând o bogată experiență, lucrează câteva luni în București, iar după satisfacerea

stagiului militar în 1918, deschide un mic atelier de blănărie și cojocărie în Orăștie, în clădirea fostei bănci maghiare, pe locul unde azi e un bloc de locuințe. S-a stabilit în Orăștie, pentru că fiind militar la regimentul din Orăștie a cunoscut-o pe Elisabeta Iuga care avea o mică prăvălioară în vecinătatea cazărmii și cu care se va căsători la terminarea stagiului.

În atelier, unde Ioan Secheli lucrează împreună cu soția sa Elisabeta, se executau confecții de blănărie.

În 1922, Secheli cumpără de la Wagner Gusti casa și grădina de la Reuniunea meseriașilor din Orăștie unde-și va construi mai târziu fabrica și unde se va extinde și mai mult fosta fabrică de blănuri „Vidra”. În magazia acestei case și-a mutat Ioan Secheli atelierul. Aici se prelucrau piei de ovine, vulpe și alte piei de vînat, aduse de clienți.

Dată fiind situația economică, când la noi pieile crude de ovine se exportau pe preturi derizorii și se importau cu preturi foarte ridicate. Ioan Secheli găsește în aceasta o bună sursă de venit, angajând ucenici și mărindu-și atelierul. In 1928 el își construiește clădirea cu etaj în care va locui, iar la parter va avea birou și magazii.

Reușind să obțină credite de pe piața comercială, Secheli își dezvoltă atelierul construind imobile pe care le-a înzestrat cu mașini industriale noi. Astfel, în 1931 ridică pavilionul C, compus din parter și etaj, construit din cărămidă arsă, acoperită cu țigle „Marsilia”, unde-și instalează mașinile.

Încălzirea întregii clădiri era asigurată prin sobe de fier, cărămidă și teracotă, folosind drept combustibil lemnul. In uscătorie a fost instalat un calorifer alimentat de Ia o locomobilă, obținând o temperatură constantă de 45-50 grade Celsius. Luminozitatea era asigurată ziua de lumina naturală care pătrundea prin ferestrele mari ale clădirii, iar noaptea prin iluminare electrică. Comunicarea între etaje se făcea printr-o scară interioară, situată în parterul clădirii, folosită la argăsitorii. Noua clădire era formată dintr-o secție de tăbăcărie, ras piei — șlefuit, sala de înnobilate pentru pieptănat, tuns și călcat, locomobila, uscătoria și atelierul de confecții. Etajul era folosit ca atelier și uscătorie de vară. În 1933 alături de acest imobil s-a construit o magazie din lemn de 50 000 x 900 mc.

Ajungând să lucreze independent, fără credite, Ioan Secheli își

organizează – în 1935 – activitatea de aprovizionare și achiziționează, pentru început, circa 5 000 bucăți piei ovine : miei și oi din rasele țurcane, țigâi și merinos, În 1936 cumpără 10 000 bucăți piei, își continuă activitatea până la naționalizare, care-l găsește în depozit cu 51 000 bucăți piei de ovine diferite. Debitul de fabricație până Ia acea dată era de 50-70 000 bucăți piei anual. În 1939 a construit din beton armat un bazin de captare a apei de circa 80 mc precum și un castel de apă din cărămidă cu cazan metalic de circa 60 mc, care asigurau cantitatea de apă necesară fabricației, ambele fiind alimentate din canalul ce trecea pe lîngă fabrică.

Ioan Secheli -din al cărui atelier se va dezvolta mai târziu fabrica „Vidra"- a făcut trecerea de la un simplu atelier de blănărie și cojocărie ajunge în decurs de două decenii să fie patronul unei fabrici cu aproximativ 300 de muncitori. În această formă a continuat să arate fabrica până la naționalizare.

Atelierul inițial s-a dezvoltat treptat, Secheli angajând tot mai mulți viitori blănari, pentru ca în toamna lui 1942 să se ajungă la un număr de 30 ucenici, copii recrutați de prin satele din jur. Aceștia au fost calificați în meserie, devenind blănari.

În cazul ultimei serii, este vorba de o adevărată școală de ucenici, întreținută de patron. În comportarea față de ucenici și cei pe oare i-a calificat la locul de muncă, patronul manifesta multă strictețe și exigență în învățarea meseriei. Însă Atelierul Secheli avea bucătărie și sală de mese propriei, unde toată lumea, de la patron la elevul școlii de ucenici, servea la amiază masa, costurile fiind suportate de patron.

În toată această perioadă, atelierul-fabrică al lui Secheli lucrează pentru o societate din București, „Hascalovici Clar", Secheli neputând lucra în afara contractului. Firma bucureșteană cumpăra pieile eu 20-25 lei bucata, plătea 60 lei de bucată lui Secheli pentru prelucrare, iar apoi firma o vindea cu un preț foarte mare. Câștigul de 60 lei la fiecare piele prelucrată a dat posibilitate patronului să facă o serie de investiții Ioan Secheli a fost un bun meseriaș, un spirit inventiv, a făcut multe investiții în mărirea capacității fabricii sale, animat de dorința de a face din fabrica sa de blănuri „un mic Leipzig". El nu a fost omul distracțiilor, în afară de cursa de cai, la care participa cu regularitate care mergea la București, nu îl pasiona nimic. Îl preocupa mereu

mărirea întreprinderii sale și nu avea odihnă nici în clipele de răgaz. Aflându-se la un spectacol ai lui Tănase, când toată sala se amuza, el a găsit de cuviință să-și întrebe în șoaptă soția : „Câți bani mai suntem datori la Forsch Werein" ?… (Banca săsească). Pentru că a fost adeseori dator la Banca săsească, Banca din Deva, Banca Ardeleana și chiar la particulari.

Ca un fapt divers trebuie să menționez o „anecdotă" transmisă pe cale orală. Era știu faptul că din timp în timp familia Secheli pleca în străinătate. În fapt Ioan Secheli se ducea să strângă noi informații și tehnologii de arghisire, vopsire sau înnobilare a blănurilor, căuta croiuri și modele. Soții Secheli plecau cu câte o sumă bună de banii, doamna făcea turism, iar domnulul se angaja la câte o firmă cu prestigiu de blănărie. Își însușea ce se putea învăța, ca apoi să găsească câte un meșter fără caracter și să cumpere de la acesta rețete, croiuri, etc. Apoi revenea la Orăștie.

De prin anul 1938, atelierul lui Secheli devine fabrică. De altfel, firma de la intrare atestă acest lucru : ***„Ioan Secheli – Prima fabrică sistematică de blănuri***". Numărul salariaților creste până Ia aproape 300 și fabrica lui Secheli începe să lucreze pentru armată. Adeseori intervin neînțelegeri cu orașul în privința impurităților ce se scurg (în râu din cauza argăsitului pieilor.

Pentru a evita divergențele, Secheli își construiește un șopron de argăsit în satul Căstău.

Fabrica dispunea acum de suficiente clădiri, școală, bazine, uscătorii etc., ceea ce i-a permis stabilirea unei tehnologii care prevedea spălarea ce se realiza manual și cu paleta, argăsitul, vopsitul, curățatul și înnobilarea pieilor. Vopsitul se executa în bazine închise, iar curățitul în horduri (bazine închise) cu rumeguș. înnobilarea se realiza (la mașini de scărmănat, călcat, tuns. Procesul se repeta de trei, patru ori, până la finisare. Patronul se ocupa îndeaproape de vopsitul pieilor, iar procesele de înnobilare aparțineau Elisabetei Secheli. Între utilaje, fabrica dispunea de o mașină de tuns, de câteva mașini de cusut, mașini de călcat și altele.

Imediat după revoluția bolșevică, contractul cu firma bucureșteană a fost întrerupt, fabrica satisfăcând mai mult clientela particulară. Aici vin clienți din întreaga țară, fiind cunoscute acum minunatele nuanțări

din piele velur, foarte călduroase, purtate ca îmbrăcăminte de lux.

Primii ani după 23 August 1944, se caracterizează prin ample transformări politice, economice și sociale care și-au pus pecetea și asupra destinului fabricii lui Secheli. După preluarea puterii politice, partidul comunist trece la înfăptuirea unor transformări „revoluționare în economia și viața socială" a României. Între acestea, naționalizarea principalelor întreprinderi industriale – de la 11 iunie 1948 — este unul dintre cele mai devastatoare acte înfăptuite de partid, act prin care principalele mijloace de producție trec în proprietatea întregului popor, deci a nimănui.

Actul naționalizării a fost pregătit printr-o serie de măsuri economice așa zis anticapitaliste cum au fost etatizarea Băncii Naționale (1946), crearea oficiilor industriale (1947), organizarea controlului economic de stat (1947), recensământul întreprinderilor industriale.

Aceste măsuri s-au făcut simțite în toți acești ani și la fabrica lui I. Secheli.

În dimineața zilei de 11 iunie 1948, o delegație de neica nimeni de la „Partidului Muncitoresc Român" intră în fabrică și comunică patronului hotărârea „forului suprem al țării" (taica Stalin). Se organizează un miting în care se comunică muncitorilor hotărârea care va înscrie o nouă etapă și în istoria acestei fabrici. Se constituie o comisie de inventariere a bunurilor fabricii prin procesul verbal.

,,Proces verbal, Astăzi 11 Iunie 1948.

În conformitate cu instrucțiunile primite, am procedat la alcătuirea comisiei pentru inventarierea bunurilor fostei fabrici Ioan Secheli din Orăștie, Jud. Hunedoara, care a trecut în patrimoniu Statului, constituind următoarea comisie :

Fostul patron Ioan Secheli, asistat de tov. Popovici Nicolae; Tov. noul director Wysoczan Ioan, asistat de tov. colonel în rezervă Iovaneli Sever; Partidul Muncitoresc Român, reprezentat prin tov. Bucur Emil; Sindicatul mixt, reprezentat prin tov. Stănuț Nicolae.

Drept pentru care am încheiat prezentul (proces verbal în două exemplare".

Alături de comisia de inventariere amintită mai sus în acest act mai apare numele tov. Mihălă Andronic, controlor permanent economic.

În casieria fabricii s-au găsit numerar 398 Iei și o chitanță de mina a angajatului I. Silian, plecat pentru procurarea de materiale, în valoare de 52 000 lei. Ceea ce denotă că patronul nu avea bani lichizi ci investise în materia primă.

În alte anexe se precizează mărfurile găsite în fabrică, comenzi ale clienților, substanțele chimice, mașini, utilaje etc. Dintre produsele fabricate, procesul verbal amintește : 1179 bucăți căptușeli căciuli, 1 palton cojoc maron cu guler nutria, 1 haină cojile maron cu guler nutria, 1 haină verde cu guler nutria, 1 paltonaș maron cu guler alb, 1 haină verde cu guler nutria, 1 paltonaș maron cu guler nutria, 1 paltonaş cojale maron cu guler piele, 1 jachetă verde cu guler nutria, 5 scurte țărănești maron.

Anexele la procesul verbal precizează mașinile și instalațiile existente în fabrică, precum și mărfurile clienților și creditorii.

După naționalizare, noua conducere este preocupată de noua denumire fiinr „Blănăria Secheli Naționalizată Orăștie", iar în procesul verbal nr. 3 din anul 1948 apare pentru prima dată denumirea de „Fabrica Vidra". Primii ani de producție după naționalizare pot constitui un bilanț „promițător" atât în sensul investițiilor și dotării întreprinderii cât și al producției realizate. În concluziile la raportul de activitate pe 1949 se precizează : „Fabrica – Vidra – în tot cursul anului 1949 a întimpinat greutăți din partea producției, aprovizionării, utilaj, personal, vom reuși ca producția pe 1950 să decurgă într-un ritm normal de activitate". Începutul e bun, anii următori din istoria fabricii reflectă în practică roadele unei industrii planificate, noi muncim noi nu gândim. Cum alta, ai comenzi, ai materie primă, ai scule și oameni și ieși pe minus?

Ioan Secheli și Elisabeta Secheli sunt scoși afară din fabrica lor, este acuzat că a „***exploatat poporu***" i se naționalizează tot și este mutat cu domiciliu forțat la Hațeg. Norocul „exploatatorului" au fost tocmai așa ziși exploatați, deoarece tocmai aceștia l-au ajutat în acele întunecate vremuri. A revenit câțiva ani mai târziu la Orăștie, fiind ocrotit în Zăvoi, pe strada Crișan, de familia Silian Elena.

Bătrâni și fără mijloace de subzistență familia Secheli se descurcă cum poate, regimul tâmpit oprima orice inițiativă, așa că cei doi fac ce știu. Anume câștigă o brumă de bani din vopsitul lânii. Ioan Secheli era vopsitorul, iar doamna Elisabeta aduna plante din care extrăgeau

culoare, neavând cum și cu ce să cumpere coloranți îi preparau din diferitele plante după rețete doar de ei știute.

Se stinge din viață la 79 de ani (1966), fiind îngropat în cimitirul vechi din Orăștie.

Deși ar trebui să termin cu un gând bun, nu pot. Vidra este praf și pulbere, ca toată economia românească. Viața celor ca Ioan Secheli a avut suișuri și coborâșuri. Însă a fost o viață plină de bucuria lucrului făcut cu responsabilitate. Nu aceeași responsabilitate o voi găsi la cel, la cei, ce au vandalizat până și crucea de la capul lui Ioan Secheli. Noii „exploatați" au dus la fier vechi medalionul ce amintea cine zace acolo.

Bravos națiune!

Referință:

Dan Orghici, „Din cele auzite-Istorie orală", volum de sertar.

Nicolae Voina



Profesorul universitar doctor, inginer.

S-a născut în anul 1929 în satul Pricaz, comuna Turdaș. Este elev al liceului „Aurel Vlaicu" din clasa întâia până în clasa a unsprezecea (1948, când liceul a fost transformat în școala profesională), luându-și bacalaureatul la liceul „Decebal" din Deva în 1949. A urmat Facultatea de Chimie Industrială a Politehnicii din Timișoara.

Profesor universitar în cadrul Universității Tehnice de Construcții București. Nicolae Voina a fost o personalitate flamboiantă a Catedrei de Chimie și Materiale de Construcții.

S-a remarcat prin cercetări asupra utilizării cenușii de termocentrala în betoane cu și fără ciment, concretizate în monografia „Teoria si practica utilizării complexe a cenușii de termocentrală". Cercetarea domniei sale este apreciată de juriul Târgului de inventică de la Geneva, primind „medalia de aur" pentru studiile asupra betoanelor fără ciment.

A creat și condus un colectiv de cercetare în domeniul cenușilor de termocentrală până în perioada de marasm de după revoluția din

1989, dar evident, a fost învins de sistemul comunisto-securist până la urmă, ca și ceilalți predecesori.

Remarcabil în domeniul cercetării dar și al activității didactice, a rămas în memoria studenților și colaboratorilor ca o minte vie, capabilă de asocieri sclipitoare, dublată de un adevărat spirit de pamfletar.

Publicații:

Nicolae Voina, „Contribuții la studiul deformaților elastice-vâscos-plastice la cimenturi si betoane”, editura Institutului Politehnic București, 1964;

„Materiale de construcții - îndrumător de laborator”, în colaborare, editura Institutului Politehnic București, 1967.

Referință:

Site-ul Universității Tehnice de Construcții București, mamutglue.ro/wordpress/?lang=ro_RO

Vasile Izdrăilă



Profesor universitar, doctor în științe, inginer.

S-a născut în 1923. Absolvent al Liceului „Aurel Vlaicu” Orăştie, promoţia 1943. Apogeul carierei l-a atins în calitate de profesor universitar la Institutul Politehnic Timişoara, Facultatea de Construcții.

Serbările „Astrei” și împlinirea a 50 de ani de la absolvirea Liceului „Aurel Vlaicu” Orăștie, ținute aici, în septembrie 1993, pentru organizarea cărora s-a dovedit o fire activă, au fost și ultima lui izbândă. Ele l-au copleșit cu bucuria împlinirii, așa cum arăta în cuvântul său, dar și cu sărutul trecerii în neființă, la numai câteva ore de la declanșarea atacului cerebral.

Ca activitate publicistică a totalizat 16 cursuri şi manuale, 45 lucrări publicate, 30 lucrări comunicate, 237 studii, protocoale.

În luna februarie 2007, la inițiativa Despărțământului Orăștie al Asociațiunii „Astra”, Consiliul Local a hotărât acordarea post-mortem a titlului „Cetățean de Onoare”, fostului profesor universitar dr. ing.

Vasile Izdrăilă, autor al mai multor lucrări și studii de înaltă valoare.

Lucrări publicate:

„Căi de comunicație terestre" - Editura Didactică și Pedagogică, București, 1962;

„Profesorul Aron Demian, președinte al Despărțământului „Astra" - Orăștie, în perioada interbelică" - În: „Astra" la Orăștie, sept. 1993;

„Îndreptar pentru lucrări de geotehnică și fundații" - Litografia Institutului Politehnic Timișoara, 1963;

„Împingerea pământului" (Tabele de calcul) - Litografia Institutului Politehnic „Traian Vuia", Timișoara;

„Studiul căilor de rulare pentru vehicule pe pernă magnetică" - În: „Buletinul Institutului Politehnic Iași", 1979;

„Buna-cuviință și comportamentul civilizat" - Editura „Facla", Timișoara, 1988.

Referință:

Raportul proiectului de hotărâre privind conferirea titlului de „cetățean de onoare" post-mortem al municipiului Orăștie, profesorului universitar Izdrăilă, Vasile.



Postfață

Mă întreb: este Orăștie un *municipium,* adică un *oraș mare*?! Că, dacă mărești pasul, iute ajungi dintr-un capăt într-altul. S-o luăm altfel: este Orăștie „capitala culturală a județului Hunedoara”? Parcă văd zâmbetul pe fața unora. Păi, avem universitate? Avem operă? Avem reviste culturale, nu zic cu impact național, dar cel puțin cu impact regional? N-avem. Avem edituri de prestigiu? N-avem, dar am avut. Liviu Rebreanu a debutat cu volumul de nuvele *Frământări*, la Orăștie, la Editura „Librăria Națională” – Sebastian Bornemisa, în 1912. „Au prezentul nu ni-i mare?” – glăsuia, ironic, Mihai Eminescu. Atâta vreme cât nu avem un Sebastian Bornemisa care să facă o editură unde să fie convins un scriitor contemporan de anvergură să-și publice cartea, condiția culturală a prezentului e precară. Și aș putea continua așa, într-o cheie mai degrabă dezamăgitoare, dar aș greși. Pentru că, după cum se știe, omul sfințește locul. Orăștia și împrejurimile ei au avut și au oameni vrednici, iar cartea de față o dovedește cu prisosință. Medici, profesori, scriitori, oameni de știință, artiști, teologi, lutieri, oameni politici, editori, antreprenori, istorici și multe alte categorii pot fi adunate sub semnul personalității, a celui care și-a pus amprenta asupra unui domeniu sau n-a trăit în zadar.

Orăștia, pur și simplu, nu ar trebui privită doar din perspectiva stringentei actualități. O perspectivă de survolaj înalt, care să aibă în vedere și trecutul și viitorul, îi poate contura valoarea mult mai bine. Ar trebui trasă o linie de unire între tipărirea *Paliei* și viitorul *Muzeu al Civilizației Dacice.* Cât privește personalitățile, unele, poate, nu trec testul „importanței de nivel național sau internațional„, dar, în foarte multe cazuri, acestea au contribuit la edificarea orașului ca vatră de valori sociale, culturale, artistice, tehnice sau științifice. Pe altele, în schimb, urmează să le descoperim și să le așezăm pe locuri de frunte, pe care doar discreția lor, vitregiile timpului sau propria noastră ignoranță le-au obturat.

Am să revin la întrebarea inițială: este Orăștie un oraș mare? Răspunsul e cumva paradoxal.

Pe de o parte, Orăștie e „orașul mic care te fură-ncet" (Al.Macedonski). E tipicul oraș de provincie, pe care Ion Vartic îl scria fără majusculă – „orăștie".

Pe de altă parte, Orăștie este o METROPOLĂ, populată nu doar de actualii locuitori, ci și de cei care nu mai sunt, dar sunt totuși în memoria noastră și a calendarului. La care adăugăm vlăstarele viitorului, acei copii cu ochii în zare de pe monumentul *Paliei* din centrul burgului.

Se spune, pe bună dreptate, că există multe țări, dar o singură patrie (și o singură *Terra*, aș adăuga!). La fel, există multe orașe, dar orașul în care te-ai născut, ai copilărit, ai mers la școală, e o patrie la scară mică, are savori inefabile și provoacă „ritualuri de întoarcere" (Nuța Crăciun) pe care le oficiem în memoria personală sau în memoria colectivă.

Când vorbim de orașul *nostru*, perspectiva trebuie modificată, iar semantica unor cuvinte trebuie nuanțată: spațiul e mic, dar locul e mare! Timpul poate fi scurt, dar vremea e lungă! Omul e trecător, dar *comunitatea* e durabilă, cu oameni obișnuiți, dar și cu personalități purtătoare de valori deosebite.

Gabriel Petric



Cuvânt de mulțămită!

Parcursul editorial al celor două volume ale Călindaru'-lui Foii Interesante ar fi fost mult mai anevoios dacă nu am fi avut sprijin oameni și instituții cărora se cuvine a le mulțămii.

Plecăciune și mulțumire le adresăm tuturor celor și-au rupt din vremea domniilor lor pentru a scrie și transmite biografiile personale sau ale altor persoane, celor ce au avut răbdarea de a ne acorda interviuri sau/și au scotocit prin arhive personale după acte sau/și fotografii, respectul nostru, al coordonatorilor, le este acordat tuturor!

În timpul adunării datelor am conlucrat cu Arhivele Naționale ale României, bibliotecile: Biblioteca Academiei din Viena, Biblioteca Academiei Maghiare, Biblioteca Digitală Națională a României, Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga" din Cluj-Napoca, Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu" din Iași, Biblioteca Județeană „Ovid Densusianu" Hunedoara - Deva, Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva, arhiviștilor de la școlii, licee, teatre sau opere cărora le-am cerut sprijinul în cei peste șapte ani de strângerea și fișare pentru carte. Mare mulțămită le adresăm!

Pasul spre tipografie nu putea fi făcut fără corecturile de rigoare. Mulțumim doamnelor Denisa Toma pentru corectura volumului întâi și Livia Fumurescu pentru volumul al doilea.

Pentru tipografirea în sine a fost făcută cu sprijinul Municipiului Orăștie și al Consiliului Local Orăștie. În contractul de acordare a finanțare fiind înscrisă ca obligatorie fraza: „Conținutul acestui proiect nu reflectă neapărat poziția Primăriei Municipiului Orăștie și nu implică nici o responsabilitate din partea acesteia.", așa că iat-o.

Mulțumiri Primărie din Balșa. Societății „Activitatea Goscom” Orăștie, Băncii Transilvania-filiala Orăștie, Restaurantului „Curtea Leilor” din Orăștie, S.C. „Belor Gold” S.R.L Orăștie, Muzeulului satului Patrimonium și multor OAMENII care au dorit ca ajutorul domniilor lor să rămână ***știut doar între noi***. „Asociației de Presă Vorba din Ardeal” fiindu-ne partenerul ce a ținut balanța finaciară în vederea strângerii de fonduri pentru tipografiere.

Marea noastră mulțămită și gratitudinea se îndreaptă spre toți!

Considerația noastră, dumitale, celui ce citești aceste rânduri!

Dan Orghici și Adrian Ioan B. Secui

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

L

M

N

O

P

R

S

T

U

V













BANCA BT TRANSILVANIA®

ACTIVITATEA GOSCOM



Suntem la poarta anului cu numărul 800
de la atestarea documentară,
prin „Diploma Andreană” din 1224, a Orăștiei/
Waras/Oroșteiu/Broos/Szászváros/Saxopolis.

